T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MALUMAT MECMUASI (25-50. SAYILAR) İNCELEME VE SEÇİLMİŞ METİNLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Harun CEYLAN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Belkıs GÜRSOY

Ankara - 2008

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

HARUN CEYLAN tarafından hazırlanan "Malumat Mecmuası (25–50. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler" başlıklı bu çalışma, 06.08.2008 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak Jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı/ Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Belkıs GÜRSOY (Başkan)

Yard. Doç. Dr. Mehmet ÖNAL

Yard. Doç. Dr. Ayfer YILMAZ

ÖN SÖZ

Bilindiği üzere Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra sosyal ve kültürel alanda, dinin kurallarını temel alarak toplumun yeniden inşası faaliyetine girişmişler, yaşam felsefelerini bu kurallara göre tanzim etmişlerdir. İnsanların zihnî ve hissî kazanımlarının bir yansıması olan edebiyat da, hâliyle benimsenen bu görüşler çerçevesinde gelişmiş ve belirli bir olgunluğa ulaşmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde, inşa edilen bu medeniyetin asırlarca süren üstünlüğünün yavaş yavaş el değiştirmeye başlaması karşısında, dünya görüşleri ve hayat karşısındaki tavırlar sorgulanmaya başlanmış, bu durumun sebepleri masaya yatırılmaya çalışılmıştır. Bu faaliyetten ise, toplumun oluşturduğu ve organize ettiği bütün kurumlar etkilenmiştir. İnsanların zihnî dünyalarındaki bu değişim, elbette üretilen edebî eserlere de yansımıştır. Özellikle, matbuatın hızlı gelişimi neticesinde, edebî anlamda da değişik fikirler ortaya konmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Bu tez, edebî sahada karşıt görüşlerin kendini iyiden iyiye belli ettiği bir zaman diliminde, edebiyatımızda görülecek bir kırılma noktasının müsebbibi olan taraflardan biri olan *Malumat* dergisinin 25–50. sayılarını konu edinmiştir. Derginin bu sayıları, *Servet-i Fünun* dergisinin çehresini değiştirecek, Tevfik Fikret'in yazın hayatına aktif bir şekilde girmesine yol açacak gelişmelerin kıvılcımını ateşleyen edebî tartışmaları içermektedir. Recaizade M. Ekrem ile *Malumat*'ın sahibi M. Tahir arasında cereyan eden tartışmalar neticesinde, Recaizade, kendisi gibi edebiyatta atılım isteyen ediplerin bir çatı altında toplanması lüzumunu hissetmiş ve bu düşüncenin hayata geçirilmesi için ön ayak olmuştur. Ahmet İhsan'a giderek Tevfik Fikret'in *Servet-i Fünun*'un başına getirilmesini sağlamış ve böylece edebiyatımızda yeni bir döneme girilmiştir. Yani *Malumat, Servet-i Fünun*'un karşısına en güçlü rakip olarak çıkmış ve edebiyatta bazı tabuların hızla devrilip yeni ufukların açılmasında kilit rol oynamıştır.

Malumat, kendini Batı'ya kapatmış bir dergi değildir. Sayfalarında tercüme şiirlere ve yabancı yazarların, özellikle Fransız yazarların hikâyelerine ve denemelerine de yer verir. Fakat genel olarak bakılırsa Batı edebiyatına karşı eklektik ve pragmatik bir yaklaşımı vardır. Şiirde, eski nazım şekilleri ve temalar çok daha fazla rağbet görmekte, fakat nesirde yeni arayışlar içerisine girildiği gözlemlenmektedir.

Bu çalışma, manzumeler ve mensur yazılarından yola çıkarak, *Malumat*'ın, o dönem için eski ve yeni açısından nerede durduğunu tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Tez, altı bölümden oluşmaktadır. Bölümlerden önce, dönemin siyasi, sosyal ve kültürel panoramasını çizen bir giriş yapılmıştır. Birinci bölümde, dönemin dergilerinin özellikleri genel olarak aktarılmıştır. İkinci bölüm, *Malumat*'ın şekil ve muhteva yönünden genel özelliklerini ve derginin yazar kadrosunu tanıtmaktadır. Üçüncü bölüm, dergide yer alan edebî metinlerin genel olarak değerlendirilmesine ayrılmıştır. Metinler, şiirler ve nesirler olarak ayrılmıştır. İki ana türe ayrılan bu metinler, daha sonra kendi içlerinde de sınıflandırılmış ve değerlendirilmişlerdir. Dördüncü bölümde, dergiden seçilen edebî metinler, günümüz alfabesine aktarılarak sunulmuştur. Metinler aktarılırken, şiirlerde o dönemin imlası korunurken, nesirlerde Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanmış İmla Kılavuzu'nun 2006 baskısı dikkate alınmıştır. Metinlerde okunamayan ifadeler, (…) ile gösterilmiştir. Yabancı isimlerden orijinaline ulaşılamayanların parantez içinde Türkçe okunuşlarına yer verilmiş, Türkçe okunuşları değişik okumalara müsait olanların ise parantez içinde Osmanlıca yazımları verilmiştir. Ayrıca dördüncü bölümdeki seçilmiş edebî metinlerin hangileri olduğu, beşinci bölümde yer alan indekste italik olarak verilmiştir.

Tezin hazırlanmasında her türlü teşvik ve yardımlarıyla bana yol gösteren, ufkumu açan, insanlıkla bilimi en iyi şekilde kendisinde birleştirmiş olan hocam Sayın Prof. Dr. Belkıs Gürsoy'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca hiç eksik etmediği desteği için eşime de teşekkür ederim.

Harun Ceylan

Temmuz 2008, Ankara

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ i
İÇİNDEKİLER iii
KISALTMALAR v
TABLOLAR vi

GİRİŞ
MALUMAT MECMUASININ YAYIMLANDIĞI DÖNEMDE SİYASİ, SOSYAL VE KÜLTÜREL PANORAMA 1

1. BÖLÜM
DÖNEMİN DERGİLERİNE GENEL BİR BAKIŞ 14

2. BÖLÜM
MALUMAT MECMUASININ ÖZELLİKLERİ
2.1. Derginin Şekil ve Muhteva Özellikleri 27
2.2. Derginin Yazar Kadrosu 37

3. BÖLÜM
DERGİDE YER ALAN EDEBÎ METİNLER
3.1. Şiirler 58
3.1.1. Divan Şiiri Nazım Şekilleri
3.1.1.1. Gazel 61
3.1.1.2. Kıta 68
3.1.1.3. Şarkı 69
3.1.1.4. Mesnevi 70
3.1.1.5. Rübai 70
3.1.1.6. Müfret 71
3.1.1.7. Müstezat 71
3.1.1.8. Terkibi Bent 71

3.1.2. Halk Şiiri Nazım Şekilleri
3.1.2.1. Türkü 72
3.1.3. Yeni Nazım Şekilleri 72
3.1.4. Genel Değerlendirme 74
3.2. Nesirler 77
3.2.1. Edebî Makale ve Tenkit Yazıları 84
3.2.2. Dil ve İmla Hakkındaki Yazılar 105
3.2.3. Çeviri Metinler 109
3.2.4. Hikâyeler 110
3.2.5. Deneme Tarzında Yazılar –
Küçük Edebî Metinler 117
3.2.6. Genel Değerlendirme 118

4. BÖLÜM
İKİNCİ CİLTTEN SEÇİLEN EDEBÎ METİNLER 120

5. BÖLÜM
İKİNCİ CİLTTEKİ YAZILARIN KRONOLOJİK İNDEKSİ 486

6. BÖLÜM
İKİNCİ CİLTTEKİ EDEBÎ YAZILARIN
YAZARLARINA GÖRE ALFABETİK İNDEKSİ 515

SONUÇ 539
KAYNAKÇA 542
ÖZET 550
ABSTRACT 552

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Adı geçen makale
a.g.t.	Adı geçen tez
bkz.	Bakınız.
C.	Cilt
çev.	Çeviren
ed.	Editör
haz.	Hazırlayan
S.	Sayı
s.	Sayfa
yay.	Yayınları
Yay.	Yayınevi
t.y.	Tarih yok

TABLOLAR

Tablo 1: Malumat Mecmuasının Yayımlandığı Tarihler
Tablo 2: Gazeller
Tablo 3: Nazireler
Tablo 4: Özgün Başlıklı Gazeller
Tablo 5: Edebî Makale ve Tenkit Yazıları
Tablo 6: Dil ve İmla Hakkındaki Yazılar
Tablo 7: Çeviri Metinler
Tablo 8: Hikâyeler
Tablo 9: Deneme Tarzında Yazılar – Küçük Edebî Metinler
Tablo 10: Hatıralar
Tablo 11: Biyografiler
Tablo 12: Öğretici – Nasihat Veren Yazılar
Tablo 13: Mektuplar
Tablo 14: Malumat ve Recaizade Kutuplaşması Sürecindeki Olaylar

GİRİŞ

MALUMAT MECMUASININ YAYIMLANDIĞI DÖNEMDE SİYASİ, SOSYAL VE KÜLTÜREL PANORAMA

Edebiyat; insanın, algıladıkları arasında yaptığı seçimlerle düzenlediği bedii unsurları zihnî ve hissî bir potada birleştirip ortaya koymasıdır. Bu işlemi gerçekleştirirken insan, kendisini toplumda olup bitenlerden, toplumsal yaşam anlayışından ve kitlesel yönelimlerden soyutlayamaz. Edip, toplumun bir ferdi olarak, beraber inşa edilen kültür yapısına sağladığı katkılarla tarihin seyrine tanıklık eder. Bu yüzden, *Malumat* mecmuasının yayımlandığı dönemde ediplerin dünya tasavvurlarını, ruh hallerini şekillendiren siyasi, kültürel ve toplumsal olguların ele alınması gerekir.

19. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu için sonun başlangıcı olarak kabul edilebilecek bir asırdır. Siyasi, iktisadi, toplumsal ve kültürel buhranları fazlasıyla hisseden toplumun ileri gelenleri, bu sıkıntılı durumdan kurtulmak için siyasi hamleler de dahil olmak üzere bir dizi eylem içerisine girerler*, "Batı Avrupa'nın siyasi baskıları ve entelektüel ilhamlarının etkisinde kalarak idari ve siyasi reformlara girişirler"*.[1] Bu durum, *"siyasi olayların taht, aydınlar ve askeriye açısından bir dönüm noktasına ulaşmasına neden olur"*.[2] Bu yüzden, bu yüzyıldaki kritik dönüşümlerin kökenine inmek maksadı güdülüyorsa, bu üç gücün birbirleriyle olan münasebetlerinin mercek altına alınması gerekir. Zira devletin üst katmanlarında gerçekleşen fikir kavgaları, ideolojik mücadeleler, sürtüşmeler, dünya görüşlerindeki aykırılıklar ve dönüşümler halkın da bu surette kendisine sorular sormasına neden olur, böylece halk, olup bitenlerden kendine düşen payı alır, kendince tarafını

---

[1] Emmanuel Huntzinger, "Politics of Cultural Change and Religious Discourse in the Nineteenth Century Ottoman Empire and Qajar Persia", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 2004, s. V.

[2] Kemal Karpat, "The Transformation of the Ottoman State (1789-1908)", **International Journal of Middle East Studies**, C. 3, S. 3, 1972, s. 270.

seçer ve belli eder. Bu, yöneticisiyle ve halkıyla, bütün toplumu içine alan bir tavır alma durumunun ortaya çıkması anlamına gelir.

19. yüzyılın da -diğer asırlarda olduğu gibi- kaderini belirleyen bu tavırların çarpışması olur: yani, olageleni muhafaza etmek gayesi güden güçlerle, mevcut durumun değiştirilip yeni bir sistemin ikamesi yolunda çaba sarf edenlerin mücadelesi. Osmanlı'da teokrasiden meşrutiyete, meşrutiyetten cumhuriyete giden süreçte devlet, bu güdülerin etkisiyle hareket eden aktörlerin sahneyi kapma mücadelesine tanık olur. *Malumat* mecmuasının yayımlandığı dönem de (1895–1903), II. Abdülhamit ile devlet yönetiminden memnun olmayanların çekişmesi ile geçer.

Bu dönem, devletin içte ve dışta birçok problemle boğuştuğu bir dönemdir. Bu durum, imparatorluğun en kritik zamanlarını yaşadığı böyle bir dönemi nesnel ölçütler ışığında değerlendirmeyi bir hayli güçleştirir. Siyasi ve ideolojik çerçeveden yapılan tespit ve tahliller, kişi ve kurumların tarihî gerçeklik içerisindeki mevkilerini tayin etmeyi zorlaştırır. Bu devre, akademik çevrelerce, hakkında tartışmaların en fazla yaşandığı devrelerden biridir. Bu kısımda bu tartışmalardan uzak kalmaya çalışılarak dönemin siyasi gelişmeleri hakkında bilgi verilecektir.

1876 yılına gelindiğinde Osmanlı tahtında Sultan Abdülaziz vardır. Bu tarihe kadar, hürriyet ve meşrutiyet fikirlerinin bayraktarlığını yapan Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi aydınlarla taht arasındaki mücadele devam eder. Bu aydınların kurduğu Genç Osmanlılar Cemiyeti'nin benimsediği Osmanlılık fikri, meşrutiyetin ilan edilmesinde büyük etken olacaktır.[3] Meşrutiyetin ilan edilmesini ise, imparatorluğun çeşitli bölgelerinde valilik yapmış Mithat Paşa ve taraftarları sağlar. Tahta geçirilen V. Murat'ın aklî durumunun saltanat için tehlikeli olduğu düşünülerek yerine kardeşi Abdülhamit getirilir.[4]

---

[3] Hülya Küçük, "II. Abdülhamit Dönemi Pan-İslamist Hareketler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1996, s. 7.

[4] Ernest Edmondson Ramsour, **Genç Türkler ve İttihat Terakki**, Kayıhan yay., İstanbul, 2001, s.17.

II. Abdülhamit devri meselelerini, iç ve dış meseleler şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Yönetiminin ilk yıllarında içerde ve dışarıda vuku bulan olaylar, Abdülhamit'in tavır ve davranışlarını yönlendirir. Her şeyden önce Abdülhamit, tahta geçiş sürecinde başından geçen olayların tesirinde kalarak komplo ihtimalini düşündüren her türlü gelişmeden şüphelenmeyi öğrenir. Ne de olsa tahta giden yol ona, Mithat Paşa ve onun destekçisi bürokrat ve memurların girişimleriyle açılmıştır. Doğal olarak, ne bu gruba karşı bir minnet hissi beslemek, ne de kendinden önceki padişahların kaderini paylaşmak ister. İntihar ettiği iddia edilen Abdülaziz'in onu tahttan indirenler tarafından öldürüldüğüne inanmaktadır. Bu düşüncesi onun sürekli bir suikast endişesi duymasına sebep olur. Ayrıca, hal edilmiş ağabeyi Murat hâlen hayattadır ve sarayda hapis hayatı yaşamaktadır. Muhtemelen Abdülhamit, iktidarının ilk yıllarında ortaya çıkarılan bu korkuları atlatamamıştır. Namık Kemal ve onun gibi Anayasa taraftarlarının bazıları ölümlerine kadar sürgün bölgelerinde tutulur. Mithat Paşa öldürülür, Murat 1904'e kadar hayatta kalır ve zaman zaman sinirsel çöküşünü atlatıp iktidarın getireceği sorumlulukları kaldırabilecek ruh hâline kavuştuğuna dair söylentiler yayılır.[5]

Abdülhamit'in yönetim şeklinden rahatsız olanlar, I. Meşrutiyet'ten önce olduğu gibi bir kez daha, örgütlenerek meşrutiyeti tekrar yürürlüğe sokma yoluna giderler. Ama artık Osmanlılıktan Türk milliyetçiliğine doğru bir geçiş söz konusudur. Kemal Karpat bu süreci şu şekilde açıklar:

"*Gazete ve telgrafın kullanılmasıyla başlayan modern iletişim süreci modern edebiyatın da doğmasına yol açtı. Dolayısıyla, edebî eserler yalnızca yeni fikirlerin yayılması için bir yol olmakla kalmadı, aynı zamanda milliyetçiliğin gelişmesine yeni bir hız kattı. Çoğunluğun anlayacağı bir dile duyulan gereksinim ana dil Türkçeye, millî Türk tarihinin ve millî kültürün araştırılmasına yönelik ilgi yarattı. Böylece, yeni aydınlar Abdülhamit'in*

[5] Roderic H. Davison, **Turkey, A Short History**, 2. Edition, The Eothen Press, Huntingdon-England, 1988, s. 91-92.

özgürlükleri kısıtlamasını protesto etmek ve 1876 Anayasasına yeniden işlerlik kazandırmak için 1889'da Jön Türkler olarak bilinen gizli derneği kurdular. Artık Türk milliyetçiliği doğmuştu. Yurt dışına kaçan ve bir siyasi örgütler ağı (İttihat ve Terakki) kurmuş olan Jön Türkler, Avrupa ülkelerinde yüzden fazla gazete ve dergi çıkardılar."[6]

İkinci meşrutiyet taraftarlarının yurt dışında faaliyet gösterebilmelerinin sebebi ise,

"*hafiye teşkilatının hürriyetçi yayınları önlemesi, okuyanları sürgüne göndermesidir. Buna rağmen gençler kendi aralarında yeniden faaliyete girerler. İttihat ve Terakki'yi kurarlar. Bütün bu yeni akımı besleyen fikir ve duygu kaynağı Namık Kemal ve Ziya Paşa'nın eserleridir.*"[7]

Yönetiminin ilk yıllarında dış olayların gelişim seyri de Abdülhamit için talihsiz bir görünüm arz eder. 1878'de Berlin'de Romanya, Sırbistan ve Karadağ'ın bağımsızlığı ilan edilir, Bulgaristan otonom hale getirilir. Bosna-Hersek Avusturya ve Kıbrıs da İngiltere tarafından işgal edilir. Buna ek olarak Rusya Avrupa ve Asya'da kritik cepheler kazanır. 1881'de Avrupa güçleri, Berlin Konferansı'nda kabul ettirdikleri maddelere dayanarak Osmanlı'yı topraklarını, özellikle Tesalya'dakileri, Yunanistan'a bırakması konusunda zorlarlar. Aynı yıl, Fransa Tunus'u işgal eder. Ertesi sene İngiltere Mısır'ı alır.[8]

Bütün bu olayların etkisi altında kalan Abdülhamit otoriteyi kendi eline alır. Artık, kişisel hâkimiyetin devri başlamıştır. Padişah, bürokratlar ya da bir parlamento tarafından kontrol edilmek istemez, amaçlarına ulaşmak için olayları hünerli bir şekilde kullanma yollarını arar.

---

[6] Kemal Karpat, **Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma**, çev. Dilek Özdemir, İmge Yay., Ankara, 2006, s. 67.
[7] Hilmi Ziya Ülken, **Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi**, Ülken yay., İstanbul, 1998, s. 98.
[8] Davison, **a.g.e.**, s. 92-93.

1878 Berlin Antlaşması'ndan ve Avrupa'daki büyük toprak kayıplarından sonra önemli sayıda Müslüman Türk Anadolu'ya ve Trakya'ya göç eder. Sonuç olarak imparatorluğun Hıristiyan-Müslüman dengesi bozulur ve geriye kalan bölgelerde Müslüman unsuru büyük bir çoğunluk hâline gelir. "*Çok ulusluluk pratikte önemini kaybeder. Abdülhamit bu nedenle halifeliği canlandırmaya ve Panislamizm'in toparlayıcı sembolü olarak kullanmaya çalışır. Bu aşamada, imparatorluğun bütünlüğü ancak Müslüman tebaanın birliğini güçlendirerek korunabilir gibi görünür.*"[9]

II. Abdülhamit, bu niyet çerçevesinde oluşturmak istediği "*sosyal konumunu meşrulaştırmak için dinî söylemlerden yararlanır.*"[10] Resmî inancı yaymaya ve uygulamaya gönüllü olanların faaliyetleri sayesinde bu söylemler etkili olur. Bu sayede, onun yönetim döneminde "*Osmanlı İmparatorluğu'nda en yaygın ideolojik güç, İslamcılık olur*".[11] İslamcılık, "*Batılı güçlerin emperyalizmi ile olduğu kadar azınlıkların milliyetçi hareketlerine karşı da bir ideolojik silah*"[12] olarak kullanılır:

"*1870'lerde Osmanlı Türklerinin, Rusların Orta Asya'daki ilerlemelerine mukabil, diğer Türk milletlerine karşı ilgileri artar. Pantürkizm daha sonra gelişecektir, fakat Orta Asya'ya duyulan ilgi, politik olarak bir Rus fobisinin ortaya çıkmasına ve böylece birleştirici unsur olarak İslam üzerine vurgu yapılmasına neden olur. Panislamizm bu noktada, Panslavizm ve Avrupa emperyalizmine tepki olarak gücünü arttırır ve uluslararası ölçekte beyhude bir askerî yardım arayışı ve halifelik kurumuna duygusal bağlılık beklentisi içerisine girilmesine neden olur.* "[13]

---

[9] Karpat, **a.g.e.,** 2006, s.56.
[10] Huntzinger, a.g.t., s.V.
[11] Stanford J. ve E. Shaw, **History of the Ottoman Empire and Modern Turkey**, **C.2, Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey, 1808-1975**, Cambridge University Press, 1977, s. 259.
[12] **A.g.e.,** s. 259.
[13] Aaron Johnson, "The Road to Turkish Language Reform and the Rise of Turkish Nationalism", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, McGill University, Montreal, 2004, s. 38.

Abdülhamit'in karşısına ise, hâkim söylemlere itibar etmeyen, onun yürürlükten kaldırdığı meşruti düzenin ve anayasanın tekrar yürürlüğe sokulması gerektiğini savunan aydınlar çıkar. Aydınlar, sıkı denetim altında yaşadıklarından bu görüşlerini başkentte dile getiremezler ve hayata geçiremezler. Bu yüzden, devletin Batı'ya daha dönük yüzü olan İzmir, Selanik gibi değişik kentlerinde ya da bizzat Avrupa'da örgütlenmek zorunda kalırlar. Devletin merkeziyetçi yapısı ve taşrada zayıflayan denetimi sayesinde bu örgütlenmeler hızla artar:

"*Hâkim gücün taşradaki zayıflığı, merkeze muhalif yerel sembolik yapılanmalarla doldurulur. Sürgün bölgelerinde ortaya çıkıp merkezdeki gizli örgütlenmelerle beslenen muhalif ideolojiler, resmi söylemlere doğrudan karşı çıkmaya başlarlar*."[14]

Abdülhamit'le aydınlar arasındaki bu çatışma;

"*Osmanlı'nın 19. yüzyıl entelektüel tarihi, çatışan iki bakış açısının tarihidir. Bunlardan biri, Batı'nın üstünlüğünün sadece teknik anlamda kabul edilmesini öne sürerken, diğer anlayış Batı'nın kültürünü de kucaklamanın gerekli olduğunu varsaymaktadır*."[15]

görüşüyle açıklanabilir. Yani, bu dönemde İslamcılarla Batıcılar arasında geçen fikir çatışmalarının harareti iyiden iyiye artmıştır.

Bu dönemi daha iyi kavramak için, Abdülhamit'in ve Batıcı aydınların birbirlerine karşı tepkisel davranışlarının altında yatan psikolojiyi irdelemek gerekir.

Açıklandığı üzere Abdülhamit, tahta çıkmadan önce sırasıyla Abdülaziz'in ve V. Murat'ın tahttan indirilmesine şahit olur. Ağustos 1876'da,

[14] Huntzinger, a.g.t., 2004, s.V.
[15] Binnaz Toprak, **Islam and Political Development in Turkey**, E.J. Brill, Leiden, 1981, s. 58.

meşruti idareyi, bir anayasa hazırlanmasını ve Meclis-i Mebusanın kurulmasını vadederek tahta geçer.[16] Şubat 1878'de ise Rus Savaşı'nı bahane ederek meclisi fesheder.[17] Bundan sonra ise, 33 yıl boyunca devlet ve hükümet gücünün hepsini Yıldız'da, kendi şahsında toplar, böylece Babıali yetkisi azalıp yok olur, saray baskısı baş gösterir.[18] Abdülhamit, kendinden önceki padişahların akıbetine uğramak endişesiyle, her türlü muhalefete karşı kuşkucu, güvensiz ve kuruntulu bir yaklaşım sergiler. Bu tavrında güvensizliğin ve her an arkadan hançerlenme psikolojisinin etkili olduğu düşünülebilir. Bu düşünceyle, "*iç siyasette takip ettiği bozucu ve korkutucu rejim*", "*sosyal meselelerin serbest şekilde konuşulamamasına, bu hususta kendini göstermek isteyen iradelerin susturuluşuna*" neden olur.[19] İzlenen bu politika ile, toplumda "*imparatorluğun artık dağılmak, parçalanmak, ölmek üzere olduğu*"[20] hissi yaygınlaşır, "*Tanzimat dönemindeki canlı ve hareketli bir hayatın güzel ve umutlu işaretleri*"[21] artık görülmez olur, Abdülhamit'in her an tahttan olma endişesinin sonucu olarak memlekete yaydığı hafiyelik örgütü ve tahta yaranmak adına yapılan jurnaller toplumda birbirine güvensizliği had safhaya taşır.

Bu dönem aydınlarının zihnî ve psikolojik yapısını belirleyen, işte bu siyasi ve toplumsal atmosfer olur. Aydınlar, oldukça "*disiplinli, programlı ve yabancı dil öğreten okullarda öğrenim görürler*"[22], bu da Batı'nın edebî ve felsefi eserleriyle tanışmalarına, dolayısıyla Batılı filozof ve yazarların siyasi ve sosyal fikirleriyle temaslarının sağlamlaşmasına vesile olur. Aydınların, Batı'dan etkilenerek benimsedikleri görüşlerin memlekette uygulandığını görmek ülküleriyle, ülkedeki katı rejim gerçeği arasındaki derin uçurum, onları psikolojik bir çöküntüye sevk eder ve çıkar yol çareleri aramaya iter. Genel

---

[16] Ali Değirmenci, "Malumat Mecmuası (1-24. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 1994, s. 3.
[17] Orhan Okay, **Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı**, Dergâh yay., İstanbul, 2005, s.129.
[18] Rauf Mutluay, **100 Soruda Tanzimat ve Serveti Fünun Edebiyatı (19. Yüzyıl Türk Edebiyatı)**, Gerçek Yay., İstanbul, 1988, s.160.
[19] Mehmet Kaplan, **Tevfik Fikret, Devir-Şahsiyet-Eser**, Dergâh yay., İstanbul, 1998, s.34.
[20] Kaplan, **a.g.e.,** s. 33.
[21] Mutluay, **a.g.e.**, s.163.
[22] Okay, **a.g.e.**, s.138.

olarak arzuları ve ortak temennileri ise meşruti idarenin yeniden yürürlüğe konması, ideal olarak gördükleri Batılı siyasi örgütlenme ve kurumsallaşmanın ülkede varlığını göstermesidir. Özellikle, Fransız İhtilali'ne zemin hazırlayan felsefi altyapının, Osmanlı toplumunda da yansımasını bulacağı gibi fikirlere kapılarak, iki toplum arasındaki siyasi ve sosyal ayrılıkları hesaba katmadan, halkı bilinçlendirerek yapılacak bir devrimin aynı sonuçları doğuracağı yönünde düşünceler beslerler ve bu ideallerinin sözlü, yazılı ve fiilî olarak propagandasını yaparlar.

Buraya kadar çizilen tablonun edebiyatta yansıması üzerinde durmak gerekir. Bu dönem yazarlarının fikir ve his dünyaları, Tanzimat dönemi aydınlarının yön verip geliştirdikleri edebî ve estetik anlayış çizgisinden farklı özellikler taşır, sanatsal ifade tarzları farklı mecralarda seyreder.

Tanzimat'tan bu döneme değin aydınların, toplumsal dönüşüm projesi olarak niteleyebileceğimiz bir faaliyet içerisinde oldukları aşikârdır. Fakat bu dönem aydınları, Tanzimat dönemi aydınlarından oldukça farklı özellikler taşırlar. Şinasi, Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi aydınlar, politik ve sosyal konular üzerinde özellikle dururlar. "*İlk edebî Tanzimat nesli, siyasi ve sosyal bir karakter taşır.*"[23] Onlar için estetik gayeden çok, sosyal fayda ön plandadır.[24] Edebiyat, "*sosyal ve manevi bünyeyi düzenlemek ve eğitmek için bir vasıta sayılır.*"[25] Abdülhamit dönemi aydınlarında ise, genel bir karamsarlık, içe kapanıklık, toplumdan uzaklaşma isteği, hayalî çözümler üretme eğilimi hâkimdir.[26] Böylece edebiyat, "*sosyal hizmetten çıkarak kendi kendisinin hizmetine girer. Eski şiirin fertçiliğine bu yeniden dönüşteki sebepleri, 1880'den sonra gittikçe ağır basmaya başlayan romantizmin koyu fertçiliğinde ve II. Abdülhamit devrinin sosyal konularla uğraşmaya şiddetle karşı koyan siyasi şartlarında bulmak mümkündür.*"[27] "*Bu rejim altında*

[23] Kaplan, **Şiir Tahlilleri I**, Dergâh yay., İstanbul, 1998, s. 88.
[24] Kaplan, **Tevfik Fikret, Devir-Şahsiyet-Eser**, Dergâh yay., İstanbul, 1998, s.18.
[25] Kenan Akyüz, **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1995, s. 49.
[26] Okay, **a.g.e.**, s.138.
[27] Akyüz, **a.g.e.**, s.49.

politika ve sosyal meselelere dokunmak bile tehlikelidir. Edebiyat başka konular bulmak mecburiyetinde kalır. Daha Abdülhak Hamit'in eserlerinde, politik ve sosyal meselelerin arka plana geçerek, ölüm, aşk ve felsefeye ait temlerin ön planı işgal etmeye başladıkları görülür."[28] Bu nesil, siyasi iradeye karşı beslediği öfkeyi, ümitsizliği, çıkmazları kapalı bir sembolizmle ifade etme yolunu seçer. Onlarda Tanzimat dönemi aydınlarındaki aksiyonerlikten eser yoktur. Genel bir bezginlik, ferdî ıstıraplar içinde kıvranma durumu söz konusudur. "*Her çeşit ruhsal dirilik yitilir, neme lazımcı bir çekingenliğin zorunluluğu, yazarı ve okumuşu kendi köşesine, bencil duvarlarına sıkıştırır.*"[29] Aydınlar, eleştirilerini üstü kapalı bir şekilde ortaya koymak durumunda kalırlar. Kalem erbabının genel durumu bu minval üzeredir.

Nesiller arasındaki bu edebî zevk ve tercih farklılıklarının seyrini daha net bir biçimde ortaya koymak için Encümen-i Şuarâ topluluğundan bahsetmek yerinde olur. Encümen-i Şuarâ, Türk geleneğinde önemli bir yeri olan edebî meclislerin 19. yüzyılın ikinci çeyreğindeki bir yansımasıdır. Bu kısımda, M. Kayahan Özgül'ün çalışmasına dayanarak Encümen-i Şuarâ'yı tanıtan pasajlar alıntılanmıştır:

"*1277 yılı avâhirinde (Mayıs-Haziran 1861) Hersekli Arif Hikmet Bey'in Laleli'de, Çukurçeşme'deki evinde Encümen-i Şuarâ teşekkül eder ve her salı muntazaman devamla bir seneye yakın sürer. Leskofçalı Galip Bey, şiirde herkes tarafından kabul edilen kudretiyle encümenin reisi mevkiindedir.*"[30]

Bu topluluk, "*aynı meşrep, edebî zevk ve fikrî zaviyede birleşen birkaç şairin hoşça vakit geçirmek için buluşmaları ve edebî, siyasi değerlendirmeler yapmaları*"[31] çerçevesinde değerlendirilebilir. Encümen-i Şuarâ, "*henüz yaşamaya devam eden klasik edebiyata yeni unsurların girmekte olduğu;*

---

[28] Kaplan, **Şiir Tahlilleri I**, Dergâh yay., İstanbul, 1998, s.88.
[29] Mutluay, **a.g.e.,** s.163.
[30] M. Kayahan Özgül, "19. Asrın Özel Bir Edebiyat Mahfeli Olarak Encümen-i Şuarâ", Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara,1988, s.30.
[31] Özgül, a.g.t., s.162.

ama Doğu ve Batı medeniyet dairelerinin farklı zihniyet ve edebiyat telakkileri sebebiyle henüz çatışmaya başlamadıkları bir sırada, o ara devrede"[32] kurulur. "*O tarihlerde henüz klasik Türk şiirinin kültür birikimi yaşamakta ve Batı medeniyetinin edebî mirası yeni yeni tanınmaktadır*."[33]

"*Encümen-i Şuarâ müdavimleri, asırlar boyunca yavaş yavaş oluşmuş Türk estetiğine zarar vermeden Avrupa kültürüne yaklaşmayı ve ondan alacakları yeniliği -yerli şiirin bünyesinde millîleştirmek şartıyla- azar azar zerk etmeyi denerler. Böylece ortaya 'kökü mazide' olmasına rağmen, Batı ve Doğu'nun imtizacından doğmuş bir şiir çıkarmaya çalışırlar*."[34]

Topluluğun gözde isimlerinden Namık Kemal'in bu meclislerde edindiği kültür birikimi ve estetik anlayışların tesiriyle geçirdiği değişimi ve edebiyata kazandırdığı yeni kavramların ortaya çıkış sürecini şu satırlar çok iyi yansıtmaktadır:

"*Kemal'le şiire girdiği kabul edilen 'vatan' ve 'millet' kavramları aniden zuhur etmemiş; hatları yavaş yavaş barizleşmiştir. Estetik değerlerin mutlak hakimiyeti, bu mefhumların tebarüz ediş safhasını uzatmış ve güzellik unsurlarından sıyrılıp yalınlaşmasını, netleşmesini güçleştirmiştir. Encümen-i Şuarâ mensupları, bu uzun safhanın son merhalesi ve millî his ve mefhumların ifadesindeki yalınlaşmanın, netleşmenin ilk işareti olan eserler verirler*."[35]

Görülüyor ki, şairlerin fikrî ve edebî dünyalarında kademe kademe bir değişimin ayak sesleri duyulmaktadır. Ancak daha, klasik edebiyatın zevk dairesinden çıkış söz konusu değildir. Batı medeniyetine yaklaşım tamamen kendini teslim etme şeklinde olmamıştır. Türk kültür birikiminin asırlar boyunca ortaya koyduklarından vazgeçmek bir anda gerçekleşebilecek bir

[32] Özgül, a.g.t, s.11.
[33] Özgül, a.g.t., s.302.
[34] Özgül, a.g.t., s.302.
[35] Özgül, a.g.t., s.169.

hadise değildir. Namık Kemal gibi bu meclislere devam eden şairler, eski edebiyat zevkini tatmış, klasik edebiyat eğitimiyle yoğrulmuş kişilerdir. Bu yüzden edebî estetik dendiğinde bu şairlerin akıllarına Osmanlı mirası gelmektedir. Şairlerin zihin ve gönül dünyalarına sinen bu estetik anlayışından sıyrılmaları, edebiyatta yeni ufuklar açmaları kolay olmamıştır. Encümen-i Şuarâ bu anlamda, daha çok klasik edebiyat tutkunlarının oluşturduğu bir topluluk olduğundan edebiyata yeni tarzların ve duyuşların kazandırılmasında geciktirici bir rol oynamıştır. Bunun en güzel örneğini Namık Kemal'de görürüz. Bu topluluğun bir ferdi olarak, klasik edebiyat estetiği çerçevesinde bir edebî zevk kazanmış olması, edebiyatta çığır açacak yeni kavramların zuhurunu geciktirmiştir. Zira, Namık Kemal ilk zamanlar ruhunu tatmin eden bir edebiyat sistemi sunan böyle bir ortamdan öte alternatifler üzerinde durmamıştır. Fakat, daha sonra, bu meclislerde kazandıklarını aşarak edebiyata, şekilce olmasa bile muhtevaca yeni şiirler kazandırmıştır.

Mehmet Kaplan, Hürriyet Kasidesi'nin yazılış serüvenini aktarırken öne sürülen bu fikirleri doğrulamaktadır:

"*Genç Namık Kemal, bir gün 'Encümen-i Şuarâ' arkadaşlarından Leskofçalı Galip'in divanını karıştırırken:*

Olup mecrûh-i peykân-ı havâdis tâir-i devlet
Demâdem hûn akar çeşmim gibi enzâr-ı milletten

beytine rastlıyor. Yıldırımla vurulmuşa dönüyor. (…) Leskofçalı Galip, eski tarzda güzel şiirler yazan, tasavvufa meyyal, rindmeşrep bir şairdi. Büyük bir vatanperver ve kahraman değildi. Namık Kemal, Hürriyet Kasidesi'nin kıvılcımını ondan alıyor. Fakat bu kıvılcımdan bir yangın, bir ihtilal yangını

çıkıyor. Hürriyet Kasidesi, vezin, kafiye ve ilham bakımından yukarıki beyitten geliyor."[36]

Encümen-i Şuarâ'nın önde gelen ismi Leskofçalı Galip'in genel anlamda, Namık Kemal'i ateşleyen bu tarz beyitler yazmadığı aşikârdır. O, mizacı ve şahsiyeti doğrultusunda bu tür konulardan uzak durmuştur. Lakin Namık Kemal, Galip'in nadiren yazdığı bu tarz beyitlerin birinden yola çıkıp "*devrin iktidarına bir prensip namına karşı gelen, muhalefet eden, savaşan bir insan*"[37] portresi çizerek ihtilalci fikirlerin sözcülüğünü yapar. Yani, Encümen-i Şuarâ'nın klasik edebiyat etrafında dönen edebî faaliyet çemberini kırar ve eski edebiyatın ele almadığı meseleler üzerinde durur. Böylece, edebiyatta yeni bir oluşumun ilklerinden olur.

Edebiyatta yenileşme süreci bu şekilde devam ederken, "*aşağı yukarı aynı yaş grubuna dahil, aynı dönemde yaşamış, aynı sosyal ve siyasi olayların baskısı veya mesut tesadüflerin tesiri altında kalmış, aynı tahsil ve kültür formasyonuna sahip insanların teşkil ettiği topluluklar, biyolojik, sosyolojik, psikolojik kategoriler dışında, edebiyat zümrelerini ve ekollerini de belirlemektedirler.*"[38] Bu anlamda, Abdülhamit döneminde de (1876–1908) sırasıyla üç edebî grubun kendini gösterdiği görülür: "*Tanzimat'ın ikinci nesli*" (Ekrem-Hamit-Sezai), "*Ara Nesil*" ve "*Edebiyat-ı Cedide*".[39] Ara Nesil, "*Tanzimat'ın ikinci nesli ile Servet-i Fünun arasında, 1884/5–1896 yılları içinde yoğun olarak edebî faaliyette bulunmuş bir nesildir*".[40] İşte, *Malumat* mecmuasının incelediğimiz sayılarının çıktığı devre (12 Aralık 1895 – 31 Ağustos 1896), tam da Ara Nesil olarak tabir edilen şair ve yazarların oluşturduğu edebî ortamın etkin olduğu bu dönem içerisinde yer alır.

---

[36] Kaplan, **Şiir Tahlilleri I**, Dergâh yay., İstanbul, 1998, s.42.
[37] Kaplan, **a.g.e.,** s. 42.
[38] Mahmut Babacan, "Ara Nesilde Tenkit", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul,1993, s. III.
[39] Okay, **a.g.e.,** s.129.
[40] Cafer Gariper, "Geçiş Dönemi Nesli: Ara Nesil", **Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı,** ed. Ramazan Korkmaz, Grafiker yay., Ankara,2004, s.105.

İncelememizde de görüleceği üzere, *Malumat* mecmuası, bir geçiş dönemi dergisidir. Zira;

"*Hiçbir siyasî, sosyal ve edebî olay birdenbire başlamaz ve birdenbire bitmez. Değişme ihtiyacı, ıslahat hareketleri ve 19. yüzyıldaki yenileşme gayretleriyle bazen eskinin içine, bazen de yanına yeni olanı kor. Böylece her geçen gün artan bir oranda eski-yeni çatışması, hayatın bütün sahalarına yayılır.*"[41]

Malumat mecmuası, eski ile yeniyi bünyesinde barındıran, bu iki edebî tarzdan birini ya da her ikisini kullanan yazarların toplandığı bir dergidir. Genel yayın politikası doğrultusunda sayfalarında daha çok eskinin yer aldığı ve şiddetle savunulduğu bir yayın organıdır. Aynı dönemde yayımlanan *Serveti Fünun* gibi dergilerle eski-yeni konusunda münakaşalara giren ve edebî tartışmalara yön veren bir dergi özelliği gösterir. Mecmua, klasik edebiyatı sürdürmek isteyenler için bir sığınak olur. Mecmuanın eski edebiyata tarafgirliğinin boyutları, ileriki bölümlerde niceliksel ve niteliksel olarak belirtilecektir.

[41] Şerif Aktaş, **Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi**, Akçağ yay., Ankara, 1996, s.23.

1. BÖLÜM

DÖNEMİN DERGİLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Yeryüzü tarihinde yazılı basının ortaya çıkışı, insanoğlunun medeniyet yolunda ilerlemesinin en önemli adımlarından biri olarak tarihin seyrini değiştirir. Bu faaliyet, insanlar arasındaki uçurumların ortadan kalkmasına, kazanılan her türlü fikrî ve ilmî birikimin, sanat eserlerinin, teknolojik gelişimin aktarılmasına ve yaygınlaştırılmasına vesile olur. Kültür, sanat, siyaset ve edebiyat hayatına akıl almaz bir ivme kazandırır. İnsanların eğitiminde, bilinçlendirilmesinde de önemli fonksiyonlar üstlenir. Düşüncelerin yaygınlaştırılmasında, kamuoyu oluşturulmasında, ideolojilerin kurulmasında ve yıkılmasında başrol oynar. Bu kalem mahsulleri, bağlı oldukları milletin tarihini en güzel yansıtan dokümanlar ve geçmişle kurulan köprülerdir. Basın sayesinde, milletler katettikleri mesafeleri, geçirdikleri aşamaları ya da yeniden düştükleri hataları belirleme ve değerlendirme şansına sahip olmuşlardır. Bir ülkenin kader çizgisini açık bir şekilde basın yoluyla teşhis ve tespit edebiliriz.

Bütün bu özelliklerinin yanında basın, aynı zamanda en çok suistimal edilen araçlardan biri olmuştur. Tesir kuvvetinin farkına varan kimseler tarafından kötü emeller için de kullanılmıştır. Bu yüzden, siyasi gücü elinde bulunduran yöneticiler ve hükümetler tarafından denetim altında tutulmak istenmiştir. Bu, belirli hassasiyetlerin korunması açısından gerekli görülmüştür. Böylece, basın ahlakı veya etiği diyebileceğimiz sınırlar, kurallar oluşmuş, basın kendine has meslekî bir kültür alanı inşa etmiştir.

Böyle bir kültür alanının bizde bir hayli gecikmiş olmasının nedenleri üzerinde durmak gerekir. Bilindiği üzere, ülkemizde gazetecilik ve dergicilik

faaliyetleri bir hayli yenidir. Yaklaşık yüz elli yıllık bir maziye sahiptir. "*Avrupa'da ilk gazete 1631'de çıkmıştır, bize iki yüz yıl sonra gelir*".[42]

Türk modernleşmesinin bir kolu olan basın, böyle bir gecikmeyle hayatımıza girer. Avrupa'da ise;

"*Matbaanın icadıyla bilgi toplumsallaşmış, kitleler aydınlanmıştır. Mutlakiyetçi yönetim biçimleri ve kilisenin baskıcı kimliği, bireyselleşme sürecinin öne çıktığı bir dönemde eski itibarını yitirmiştir. Yönetimde kral da olsa, aydınlanmış bir kamuoyuna ait sağduyu, yaşamsal reflekse dönüşen yönlendirici bir işlev kazanmıştır ve yasama ve yürütme organları üzerinde yabana atılmayacak bir nüfuza sahiptir.*"[43]

Yukarıdaki ifadeler, on dokuzuncu yüzyıl Osmanlı aydınının toplumun geleceği adına özümsediği prensiplerin bir hülasası, hedefe götüreceğine inandığı yol haritasıdır. Zira, yukarıdaki neden-sonuç ilişkilerinin ortaya çıkardığı durum, aydınlar için gelinmek istenen noktadır: mutlakiyetçi yönetim biçiminin eski itibarını yitirmesi, kamusal bir sağduyunun oluşması. İşte buna ulaşmak için giriştikleri ilk hamle bilginin sosyalleşmesi, toplumun aydınlanması ve bu sayede, o dönem için özgürlüklere giden yolu açan meşrutiyetin ilan edilmesi yönündedir. Bunu başarmak için ise en etkili yol basındır. İşte basın kültürünün oluşmasında atılan ilk adımlar, böyle sosyal bir misyon gölgesi altında olmuştur.

Bu sosyal misyonu güden yazarlarımız, ilk gazetelerimizle Batı'yı geldiği noktaya ulaştıran felsefî düşünceleri, kavramları, ilkeleri topluma benimsetmeye çalışırlar. Türk toplumunun yabancı olduğu birçok terim dilimize kazandırılıp işlevselleştirilir. Bu kavramlardan özgürlük, eşitlik, kardeşlik; "hürriyet, müsavat, uhuvvet" şeklinde dilimize geçerken, hak, adalet, medeniyet, terakki gibi kelimeler sıklıkla kullanılır olur, pozitivizm, hümanizm gibi felsefeler kendini hissettirmeye başlar. Yazarlar, "*içinde*

[42] Mutluay, **a.g.e.**, s.153.
[43] Ramazan Korkmaz, "Yeni Türk Edebiyatına Giriş", **Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı**, ed. Ramazan Korkmaz, Grafiker Yay., Ankara, 2004, s.33-34.

yaşadıkları devrin ileri hâkim fikirleri" olan *"modern kâinat görüşü, demokrasi, akılcılık*"[44] gibi fikirler etrafında yazılar kaleme alırlar. Tanzimat döneminin bu ilk gazetelerinde yazan yazarlarımız, bu görüşleri yüzünden yönetimin çeşitli yaptırımlarıyla karşılaşırlar, değişik yerlere sürülürler. Buna rağmen, yurt dışında bile çıkardıkları gazetelerle bildikleri yolda ilerlemeyi sürdürürler.

Osmanlı idaresinin bu muhalefeti etkisiz hâle getirmeye çalışması son derece normaldir. Bu tavır, tabii bir refleks olarak addedilmelidir. Zira basının hürriyet anlayışının kapsadığı manalar ile idarenin rejimin bekası için gerekli gördüğü şartlar birbiriyle çakışmamaktadır.

Tanzimat nesli basını işte bu anlayışlarla hareket ederken, özellikle Abdülaziz döneminde birçok yazarın sürgün edilmesi söz konusu olur. Abdülaziz tahttan indirildikten sonra, üç ay kadar süren V. Murat iktidarı döneminde sürgün edilenler yurda döner, geçici bir özgürlük devresi yaşanır. Gazetelerde her çeşit yazı yayınlanabilmektedir. V. Murat'ın tahttan indirilip, yerine II. Abdülhamit'in geçmesiyle basın hayatı farklı bir boyut kazanır.

1857'de yürürlüğe konulup daha sonra yenilenen basın nizamnamesine göre;

"*gazete çıkarmak isteyenler önce Maarif Nezaret'inden izin alacaktı. Tekzibi yayınlama mecburiyeti konuyordu. Nihayet nizamnamede uzun bir yasaklar ve para cezası listesi yer alıyordu. Devletin iç güvenliğine, hükümdara ve ailesine, nazırlara, dost hükümdarlara, devlet organlarına (meclis, mahkeme ve kurullar), devlet memurlarına, yabancı diplomatlara, halka dil uzatmak yasaktı*."[45]

Abdülhamit döneminde, bu önceki nizamname yetersiz bulunduğundan Mithat Paşa'nın sadrazamlığı sırasında yeni bir Basın Kanunu tasarısı hazırlamak üzere bir komisyon kurulur. Kısa zamanda

[44] Kaplan, **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1**, İstanbul, 1976.
[45] İlber Ortaylı, **İmparatorluğun En Uzun Yüzyılı**, İletişim yay., İstanbul, 2002, s.199.

hazırlanan tasarı 1877 Nisan'ında Mebusan Meclisi'ne getirilir. Bu dönemin ilk basın kanunu olan maddelerin önemlileri şunlardır:

—Gazete çıkarmak için hükümetten izin istenecek, izin verilip verilmeyeceği on beş gün içerisinde ilgiliye bildirilecektir.

—Yayınlanan her sayıdan ikişer nüsha, başkentte matbuat idaresine, taşrada ise valiliklere verilecek ve yöneticilerden bir belge alınacaktır. Belge almayanlara her sayı için iki Osmanlı altını ceza verilecektir.

—Milletvekilleri yazı işleri müdürü olmayacaktır.

—Hükümete ve ilgililere cevap ve düzeltme hakkı tanınmıştır. Gazeteler düzeltme yazılarını ilk veya ikinci sayılarında yayınlamak zorundadırlar.

—Bir gazetede bir duruşma ile ilgili herhangi bir haber yayınlanırsa, gazete, mahkemenin ileride vereceği kararı da yayınlamakla yükümlüdür.

—Mebusan Meclisi'ndeki tartışmaların yanlış anlam ve yorumlamalara yol açacak biçimde yayınlanması yasaktır.

—Devletin güvenliğini sarsacak bir suçun işlenmesini kışkırtacak yazı yayınlayan gazeteler süresiz kapatılır.

—Hazreti Padişah'a dokunacak yazı yayınlayan gazeteler kapatılır. Sorumlulara 1–3 yıla kadar hapis cezası verilir.

—Anayasa ile kurulmuş düzene karşı yazı yazmanın cezası bir aydan bir yıla kadar hapistir.[46]

[46] http://www.bilgiyurdu.net/archive/index.php/t-39354.html

1895'te ise, daha sert hükümler içeren bir Matbaalar Nizamnamesi hazırlanır.[47]

Basının bu derece sıkı kontrolünün olumsuz etkileri üzerinde durmak gerekir. Bu dönemde, hafiyeliğe özel prim verildiği için, bu işi meslek edinenler çıkar, toplumdaki güven ortamı sarsılır. Toplum daha kapalı bir hâl alır. Devlet kadrolarında yer alan, düşüncelerini ifade etmekten de geri durmayan aydınlar, bu görevlerinden uzaklaşmayı yeğlerler. Böylece, namuslu kadrolar işi bırakır. Yazılması, hatta konuşulması dahi yasaklanan kelimeler toplumda korku psikozu oluşturur. Bu kelimelerden bazıları şunlardır:

"*Hürriyet, müsavat, uhuvvet, adalet, istiklal, medeniyet, terakki, isyan, grev, ihtilal, insan hakları, inkılap, Rönesans, intibah, suikast, top, tüfek, Kanun-i Esasi, zulüm, Namık Kemal, Mithat Paşa, Girit, Kıbrıs, Bosna, sakal, bıyık, burun, yıldız, Murat, Reşat vb.*"[48] Kitapların, gazetelerin hatta özel kitaplıkların yakılması bugün birçok esere ulaşılamamasına neden olmuştur. Yurt dışında bulunan temsilcilikler, Avrupa basınındaki en küçük haberleri takip ederek Jön Türk kovalayan kurumlara dönüşür. İstanbul, fikir ve basın merkezi olma özelliğini yitirir.

Basın üzerindeki bu denli baskı, gazetecilikten ziyade dergiciliğin revaç bulmasına yol açar: "*Gazetecilik, her gün yapılan ve uzun süren denetimler karşısında geriler ve bunun yerini daha geniş zamana ihtiyaç duyan dergicilik alır.*"[49] Bu dönemki basının Tanzimat dönemi basınından en önemli farkı, belirtilen baskılar sonucu siyasete bulaşamamasıdır. "*Devletten büyük oranda destek alan ve 'siyasetten başka her şeyden' notuyla*

[47] Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C. 1, Dergâh yay., İstanbul, 1977, s.319.
[48] Fuat Süreyya Oral, **Türk Basın Tarihi**, Ankara, t.y., s.153.
[49] Korkmaz, "Servet-i Fünun Topluluğu", **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.3, ed. T.S. Halman, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı yay., İstanbul, 2006, s.102.

yayımlanan dönemin dergileri, doğal olarak siyaset dışılığı benimser ve bireysel duyarlılıkları öne çıkarır."[50]

Bu dönem edebiyat dergileri, *Mecmua-i Fünun* (1862), *Mecmua-i Ulum* (1879) gibi mesleki ve ilmî dergilerin formatları gereği teknik bilgiler sunmalarına karşın, "*Batı'dan giren bilgilerin teşhir alanı olarak okuyucuların tecessüslerine arz edilir*."[51] Bu sansür döneminde ansiklopedik bilgi veren dergilerin sayısında ciddi bir artış görülür. Okay'a göre[52] Abdülhamit, halk belirli bir kültür seviyesine gelene kadar, Meşrutiyet'in yürürlüğe konmaması gerektiğini düşünmektedir. Bu yüzden, bu emelin gerçekleşmesi adına bazı dergileri, bu konudaki mühim rollerini ifa edebilmeleri için teşvik ve himaye etmektedir.

"*Devrin dergilerinin bazıları gerçekten de birer ansiklopedik bilgi deposu çağrıştıracak adlar taşımaktadır: Hazine-i Fünun, Servet-i Fünun, Hazine-i Evrak, Maarif, Malumat, Malumat-ı Mütenevvia, Mektep gibi. Bu adların altındaki dövizler de derginin edebî, fennî, coğrafi, tarihî, tıbbi, felsefi bahisleri ihtiva ettiğini haber verir*."[53]

Gerçekten de *Malumat* mecmuası, bu özelliklere fazlasıyla sahiptir. Dergide çok değişik konuların yanı sıra, fennin değişik kollarını ilgilendiren yazılar da kaleme alınır. Hatta bu, hemen hemen her meseleden biraz anlayışı, bazı okuyucuların ve yazarların da şikâyetçi olduğu bir konu hâline gelir. Bu yayın organı, aynı zamanda Abdülhamit'in teşvik ve himaye ettiği dergilerden biri olur. Abdülhamit'in yukarıda bahsedilen amacına hizmet etmeye yönelik bir dergi hüviyeti ile karşımıza çıkar.

Bu dönemde dergiciliğin gelişmesiyle ve mecmua sayısının her geçen gün artmasıyla edebiyata meraklı, yazı yazmaya hevesli birçok genç için eserlerini yayınlatma şansı doğar. Mecmuaların özellikle Osmanlı Devleti'nin

---

[50] Korkmaz, a.g.m., s.102-103.
[51] Okay, **a.g.e**, s.22.
[52] Okay, **a.g.e.,** s.22.
[53] Okay, **a.g.e.,** s.22.

İstanbul dışında birçok yerine de ulaşmasıyla bu gençler, birbirlerinin edebî kabiliyetleri hakkında bilgi sahibi olur, birbirlerini eleştirir ve teşvik ederler. Gençlerin eserlerini ve düşüncelerini iletmelerinin bu denli kolaylaşması, edebiyat ve meseleleri üzerinde daha çok kişinin katılımıyla adeta bir beyin fırtınasının yürütülmesini, o zaman için zihinleri meşgul eden dil, imla ve edebiyat hakkında görüş ayrılıklarının ifade edilmesini sağlar. Bu sayede, üzerinde uzlaşılan konular hakkında beraber bir tavır takınılır, fikir birliği sağlanıp belirtilen alanlarda herkesin aynı tutumu göstermesiyle, dilin doğal gelişimini sürdürmesine yardımcı olunur. Zaten edebî zevklerdeki ve dilin tasarrufundaki değişim hızının eskiye oranla artmasındaki temel faktör, mecmuaların bu denli yaygınlaşması ve kendi kamuoylarını oluşturmasıdır.

Edebiyat, böylece daha çok insanın hayatında yer almaya başlar, insanlar seslerini duyurmak, unutulmamak, ürünlerini paylaşmak maksadı ile bu dergilere sarılırlar. Dergi yönetimleri de duyulan bu muhabbete karşılık vermekte gecikmez, okuyucularıyla samimi bir üslup içerisinde edebî birikimlerini paylaşırlar, onları yönlendirir, teşvik eder ya da nazikçe bu işin kendilerine göre olmadığını ihtar ederler.

Yukarıda bahsedilen durum, yani edebiyat üzerine yapılan münakaşalar;

"*sanat, edebiyat ve özellikle şiirin çeşitli meseleleri üzerinde düşünme yolları açar. Edebiyatın, şiirin ne olduğu, kime şair denebileceği tartışılır. Şiirin, başta vezin, kafiye, dil, üslup olmak üzere çeşitli yönleri üzerinde durulur. Yeni bir şiir dili ve şiir cümlesi aranır. Batılı nazım şekillerinin kullanılışı yaygınlaşır. Resim altı şiir türü edebiyatımıza girer. Nesrimuhayyel denilen mensur şiirin ilk örnekleri verilir. Roman üzerine yazılar yazılır. Tercüme çalışmaları genişlik kazanır. Batılı edebiyat akımları tanınır. Yeni bir duyuş, düşünüş ve ifade ediş şekli doğar.*"[54]

[54] Nejat Birinci, "Ara Nesil", **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.3, ed. T.S. Halman, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı yay., İstanbul, 2006, s. 91.

Edebiyatın gelişip zenginleşmesini sağlayan bu dönem mecmualarından başlıcaları, aşağıda ana çizgileriyle tanıtılmaya çalışılmıştır:

***Güneş*:**

İstanbul'da yayınlanan on beş günlük gazetedir. İmtiyaz sahibi Beşir Fuat'tır.[55] 1883–1884 tarihlerinde 12 sayısı yayımlanır.[56] Derginin yazı kurulunda yer alan daimi kadroyu şöyle sıralayabiliriz: Mustafa Azmi (İktisat), Muallim Naci (Edebiyat), Menemenlizade Tahir (Edebiyat), Besim Ömer (Fen ve tabiat konuları), Beşir Fuat (Çeşitli konular), Mehmet Nadir (Mekanik), Hüseyin Avni (Tercümeihaller). Bunlardan başka zamanın diğer ünlü ve değerli edebiyatçı ve bilginleri de bu dergide yazar: Recaizade M. Ekrem, Samipaşazade Sezai, Şemsettin Sami, Şeyh Vasfi, Abdülhak Hamit, Namık Kemal, Mahmut Celalettin Paşa, Menemenlizade Rıfat v.b.[57]

***Hazine-i Evrak*:**

13 Mayıs 1882 tarihinde İstanbul'da yayımlanmaya başlar. "Ayda dört kere olarak Cumartesi günleri" yayımlanan küçük boyda bir fen ve edebiyat dergisidir. Kurucusu, Mahmut Celalettin'dir.[58] 14 Mayıs 1883 tarihine kadar yayımına devam eder. İlk sayısındaki Mukaddime başlıklı yazıda, Avrupa'da milyonlarca kitabın mektep ve üniversite dışında hazırlandığı göz önünde bulundurularak, ilim ve irfanın yalnız bu kurumlardan beklenmemesi gerektiği,

---

[55] "Güneş", **Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, C.5, Meydan yay., İstanbul, 1990, s.438. Dergi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Kübra Demiray, "Afak, Güneş, Haver Mecmuaları, İnceleme, Tahlilî Fihrist, Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2000.

[56] "Güneş", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.3, Dergâh yay., İstanbul, 1979, s.409.

[57] "Güneş", **Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi**, C.5, Meydan yay., İstanbul, 1990, s. 438.

[58] "Hazine-i Evrak", **Türk Ansiklopedisi**, C.19, Millî Eğitim Basımevi, Ankara,1971, s.137. Dergi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ferda Birinci Kabataş, "Hazine-i Evrak Dergisi, İnceleme-Analitik Fihrist ve Seçilmiş Yazılar", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 1998.

bu işin matbuat yoluyla da yapılabileceği ileri sürülür.[59] Ayrıca yirmi yıl kadar önce kurulmuş bir ilim cemiyeti tarafından çıkarılmış *Mecmua-i Fünun* dergisinin devam edemediği belirtildikten sonra, *Hazine-i Evrak*'ın çıkmasında Münif Paşa'nın koruyucu yardımı zikredilir.[60]

Tanzimat döneminin usta yazarları ile gençleri bir araya getirmesi, bu dönem fikir hareketlerinin temsilcisi olması ve yer verdiği konuların çeşitliliği ile önemli bir dergidir. Şiirler, çeşitli konularda nesirler, La Fontaine gibi yazarlardan çeviriler ve mektuplar yer alır. Derginin yazarları arasında Münif Paşa, Namık Kemal, Recaizade Mahmut Ekrem, Samipaşazade Sezai, Abdülhak Hamit, Mahmut Celalettin, Ahmet Hamdi, Lütfü Efendi, Kazım Paşa, Mehmet Sait Efendi, Ali Galip, Reşit Bey, Kalos Efendi, Suphi Paşa, Halil Kemal, Nazım Bey, Naci Bey gibi isimler bulunmaktadır.

***Hazine-i Fünun*:**

İlk sayısı 15 Haziran 1885 tarihinden itibaren İstanbul'da Asır Kütüphanesi tarafından yayınlanmaya başlamış haftalık bir fen ve edebiyat dergisidir. Bir müddet çıkmaz, ikinci defa olarak 15 Temmuz 1892'de tekrar çıkmaya başlar, 1 Eylül 1896'ya yayınına devam eder.[61] İmtiyaz sahibi Kirkor Faik'tir. Dergi çeşitli fen konularına, sosyal haberlere, kitap haberlerine, musahabelere, ahlak ve moda konularına, şiirlere ve çeşitli konulardaki tercümelere yer vermiştir.[62]

Hazine-i Fünun için şiir dergisi demek yerinde olur. Bütün yayın hayatında 300 küsur şairin 1600'den fazla şiirine yer vermiştir. Bu şairlerden

---

[59] "Hazine-i Evrak", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.4, Dergâh yay., İstanbul, 1981, s.192-193.
[60] "Hazine-i Evrak", **Türk Ansiklopedisi**, C.19, Millî Eğitim Basımevi, Ankara,1971, s.137.
[61] "Hazine-i Fünun",**Türk Ansiklopedisi**, C.19, Millî Eğitim Basımevi, Ankara, 1971, s.137. Dergi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. İ. Seval Gökalp, "Hazine-i Fünun Dergisi, (27-52. Sayılar), İnceleme ve Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2003 ve Semra Sel, "Hazine-i Fünun Dergisi (2. Yıl, 1-26. Sayılar), İnceleme ve Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2004.
[62] "Hazine-i Fünun",**Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.4, Dergâh yay., İstanbul, 1981, s.193.

çoğu tamamen divan tarzını devam ettiren veya şekil bakımından devam ettirip muhteva olarak az çok yenilik gösteren şairlerdir. Bunlar arasında Hersekli Arif Hikmet, Memduh Faik, Yenişehirli Avni, Muallim Naci, Şeyh Vasfi, Ali Ruhi, Müstecabizade İsmet, Faik Esat, Mehmet Celal gibi isimler öne çıkar. Buna karşılık, Recaizade M. Ekrem, Cenap Şahabettin, Tevfik Fikret, Rıza Tevfik gibi şairlerin de yenilikler gösteren şiirleri de bu dergide yayınlanmaktadır.

Hazine-i Fünun, genel olarak muhafazakâr bir tutum içinde görülmekle beraber yenileşmeye ve değişmeye açık, fakat yerliliğini kaybetmeyen bir edebiyat anlayışı geliştirir. Dergi, Servetifünun'la rekabet edememesinden dolayı kapanır. [63]

***Maarif*:**

1891–1896 yıllarında arasında yayınlanmış haftalık fen ve edebiyat dergisidir. Abdülhamit döneminin diğer dergileri gibi siyasetten başka her şey düsturunu benimseyen dergide yönetim İsmail Safa ve İbnürrıfat Samih'in eline geçtikten sonra, işlenen konular içinde edebiyat meseleleri ağırlık kazanmaya başlar. Derginin yazarları şunlardır: Mehmet Celal, İbnürrıfat Samih, İsmail Safa, Abdülhak Hamit, Recaizade Mahmut Ekrem, Cenap Şahabettin, Tevfik Fikret, Ahmet Vefa, Faik Esat, Mehmet Ali Ayni, Müstecabizade İsmet, Mithat Bahari, Muallim Naci, Muallim Feyzi, Recep Vahyi, Rıza Tevfik, Ahmet Rasim.

Fransız yazarlarından Guy de Maupassant, G. Ohnet, Emile Zola, Abbé Prévost'tan tercüme hikâye ve romanların da yer aldığı dergide, Mehmet Ata Bey'in *Paul et Virginie* tercümesi Fransızca orijinal metniyle

[63] "Hazine-i Fünun", **İslam Ansiklopedisi**, C.17, Türkiye Diyanet Vakfı yay., İstanbul, 1998, s. 136.

verilmiştir. Yerli ve yabancı yazarların biyografileri, edebiyat üzerine teori ve tenkit yazıları da dergide yerini almıştır.[64]

***Mektep*:**

Bu mecmuanın yayın sürecini üç devreye ayırmak mümkündür. İlk olarak ismine uygun olarak okul mecmuası hüviyetinde yayımlanır. Bu dönem imtiyaz sahibi Kitapçı Karabet'tir. İlk sayısı 7 Ağustos 1892'de yayımlanır. Tarih, coğrafya, dil-edebiyat, matematik ve tabiat bilgisi konularında yazıların yanı sıra "Ahlak" başlığı altında eğitici, terbiye edici hikâyelere yer verilir. Bu dönem yazarları arasında Ahmet Rasim, Mehmet Celal, Hüseyin Cahit, Ali Muzaffer, Mazhar ve Salih Zeki gibi isimler vardır.

İkinci evrede dergi, 1893 yılında İsmail Hakkı tarafından on beş günde bir çıkarılmaya başlanır. Bu devrede edebiyat konularına daha çok yer verilir. Andelip, Samih, Muallim Feyzi, Hüseyin Dâniş, Süruş, Müstecabizade İsmet gibi isimlerin yazıları dikkat çeker. Bu devrede, dergi eski edebiyat taraftarlarının toplandığı bir yayın organı hüviyetine bürünür.

Üçüncü devre, 11 Ocak 1894 tarihinde yine İsmail Hakkı yönetiminde başlar. Çıkan ilk sayısında derginin gayeleri, esas olarak doğuya ait milletlerin edebiyat, ahlak ve âdetleri, bu milletlerin medeniyetlerinin gelişimi, resim, musiki, mimari gibi güzel sanatların yanında tıp, felsefe, kimya gibi ilimlerin doğuda gösterdiği gelişme üzerinde durmak olarak belirlenir.

Bu devrenin 27. sayısından itibaren mecmuayı Müstecabizade İsmet ile Yusuf Ziya çıkarmaya başlar. Bu değişiklikten sonra, yeni edebiyat mecmuada ağırlığını hissettirmeye başlar. Daha sonra *Servet-i Fünun*

[64] "Maarif", **İslam Ansiklopedisi**, C.27, Türkiye Diyanet Vakfı yay., Ankara,2003, s. 272. Dergi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Erdoğan Erbay, "Maarif Mecmuası, Tafsilli Fihrist ve Bütün Şiirler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1991.

mecmuası çevresinde toplanacak birçok yazar, ilk eserlerini bu mecmuada yayınlarlar.

Belli bir süreden sonra, *Mektep*'te giderek Cenap Şahabettin'in şiir anlayışı egemen olur. *Mektep*, Servet-i Fünun estetiğini bünyesinde barındırmış olarak 72. sayıya kadar varlığını sürdürür. Zaman içinde usta yazarların *Servet-i Fünun* etrafında toplanmaya başlamasıyla yayın hayatı sona erer.

Mecmuanın üçüncü devrede yazı kadrosu şöyledir: İsmail Hakkı, Halil Edip, Faik Esat, Halit Ziya, Necip Asım, Cemil Zeki, Ahmet Rasim, Rıza Tevfik, Ali Suat, Mehmet Rauf, İsmail Safa, Menemenlizade Mehmet Tahir, Müstecabizade İsmet, Şeyh Vasfi, Hüseyin Siret, Tevfik Fikret, Mehmet Celal, Sabih Rifat, Muallim Feyzi, Cenap Şahabettin, Abdullah Cevdet, Hüseyin Daniş, Mehmet Akif, Nurettin Ferruh, A. Nadir, H. Nazım ve Safvet.[65]

***Nilüfer*:**

1887–1891 yılları arasında çıkan derginin sahibi Feraizcizade Mehmet Şakir'dir. Toplam 60 sayı yayımlanır. Batı ile Doğu arasında denge kurmaya çalışan dergi, İslam'ın ilerlemeye engel olmayacağı görüşünü savunur. İslam ahlak ve medeniyetinden bahseden yazılar yanında La Fontaine'den tercümeler de yer alır. Başlıca yazarları şunlardır: Recep Vahyi, Hasan Rüştü, Ahmet Refik, Manastırlı Recai, Bosnalı Hamdi, Osman Faiz, Mehmet Tevfik, Nigar Hanım.[66]

---

[65] "Mektep", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.6, Dergâh yay., İstanbul, 1986, s. 229-230. Dergi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Cem Şems Tümer, "Mektep Mecmuası, Tahlilî Fihrist, İnceleme ve Seçilmiş Yazılar", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1994.

[66] "Nilüfer", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.7, Dergâh yay., İstanbul, 1990, s.62. Dergi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Çelik, "Nilüfer Mecmuası, İnceleme, Tahlilî Fihrist, Bazı Metinler", Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 1997.

***Resimli Gazete*:**

Haftalık olarak çıkmış fennî ve edebî dergidir. 1892–1900 yılları arasında yayınlanmıştır. Sahibi Kitapçı Karabet'tir. Mümkün olduğunca sade bir dil kullanılarak okul kitaplarında yer alan meselelere dair bilgiler verilmiştir. İçeriği dokuz kısımdır: fennî bilgiler; felsefe, gramer, belagat, kompozisyon, dil ve edebiyata dair konular; tarih; aktüalite; fünun-ı askeriye; hâl tercümeleri; seyahate dair bilgiler; romanlar.

Üçüncü senesinde yazı heyeti başkanlığını Ahmet Rasim, dördüncü senesinde ise Salih Zeki yapmıştır. Eski edebiyat taraftarları Şeyh Vasfi, Halil Edip, Müstecabizade İsmet, Mehmet Celal, Ahmet Rasim, Samih Rifat, Ali Kemal daha çok Servetifünun'a karşı yazılar yazmışlardır.

Uzun süre yayına devam etmiş olan derginin yazarları arasında şu isimler yer alır: Ahmet Rasim, Mehmet Celal, Hüseyin Cahit, İsmail Safa, Salih Zeki, Halil Edip, Necip Asım, Hüseyin Daniş, Ali Kemal, Manastırlı Rifat, Ahmet Mithat, Recaizade Ekrem, Cenap Şahabettin, Halit Ziya, Yusuf Ziya, Mehmet Akif, Faik Esat.[67]

[67] "Resimli Gazete", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.7, Dergâh yay., İstanbul, 1990, s.312.

2. BÖLÜM

MALUMAT MECMUASININ ÖZELLİKLERİ

2.1. Derginin Şekil ve Muhteva Özellikleri

Malumat mecmuası, iki ayrı dönemde yayın hayatını sürdürmüş bir dergidir. 1893–1895 yılları arasını kapsayan ilk döneminde imtiyaz sahibi Artin Asaduryan'dır. Bu dönemde 48 sayısı yayımlanan dergi, fennî ve edebî bir dergi olarak okuyucunun karşısına çıkar.[68] Derginin bu sayılarında İsmail Safa ve Tevfik Fikret gibi ünlü imzalar da yer alır.[69] Tezimizin konusu olan *Malumat* mecmuası ise, 1895–1903 yılları arasında çıkar. Bu dönem imtiyaz sahibi, Baba Tahir olarak anılan Mehmet Tahir Bey'dir.

Mecmua kendini tanımlarken "Menafi-i mülk-i devlete hâdim haftalık musavver *Malumat*'tır." ifadesini kullanır. Bu tanımda üç özellik yer alır: devletin menfaatine hizmet etmesi, haftalık çıkması ve resimli olması.

İnceleme konumuz olan sayılar, genelde haftalık olarak çıkar. Derginin yayımı düzenlilik arz eder. Ancak, bazen yirmi gün ve hatta iki aya yakın yayımlanmadığı da olur. Derginin incelediğimiz sayılarının yayınlanma tarihlerini ve sayfa aralıklarını veren tablo aşağıda yer almaktadır:

---

[68] M. Orhan Bayrak, **Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü(1831-1993)**, Küll yay., İstanbul, 1994, s. 84.
[69] "Malumat", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.7, Dergâh yay., İstanbul, 1986, s.129.

TABLO 1: Malumat Mecmuasının Yayımlandığı Tarihler

CİLT	SAYI	RUMİ TARİH	MİLADİ TARİH	SAYFA
2	*25*	*30 Teşrinisani 1311*	*12 Aralık 1895*	*537-562*
2	*26*	*7 Kânunuevvel 1311*	*19 Aralık 1895*	*563-586*
2	*27*	*14 Kânunuevvel 1311*	*26 Aralık 1895*	*587-610*
2	*28*	*21 Kânunuevvel 1311*	*2 Ocak 1896*	*611-634*
2	*29*	*11 Kânunusani 1311*	*23 Ocak 1896*	*635-642*
2	*30*	*19 Kânunusani 1311*	*31 Ocak 1896*	*643-666*
2	*31-32*	*11 Nisan 1312*	*23 Nisan 1896*	*667-698*
2	*33-34*	*18 Nisan 1312*	*30 Nisan 1896*	*699-730*
2	*35-36*	*2 Mayıs 1312*	*14 Mayıs 1896*	*731-772*
2	*37*	*11 Mayıs 1312*	*23 Mayıs 1896*	*773-804*
2	*38*	*18 Mayıs 1312*	*30 Mayıs 1896*	*805-828*
2	*39*	*23 Mayıs 1312*	*4 Haziran 1896*	*829-856*
2	*40*	*30 Mayıs 1312*	*11 Haziran 1896*	*857-888*
2	*41*	*6 Haziran 1312*	*18 Haziran 1896*	*889-912*
2	*42*	*13 Haziran 1312*	*25 Haziran 1896*	*913-936*
2	*43*	*20 Haziran 1312*	*2 Temmuz 1896*	*937-960*
2	*44*	*11 Temmuz 1312*	*23 Temmuz 1896*	*961-984*
2	*45*	*18 Temmuz 1312*	*30 Temmuz 1896*	*985-1004*
2	*46*	*25 Temmuz 1312*	*6 Ağustos 1896*	*1005-1024*
2	*47*	*1 Ağustos 1312*	*13 Ağustos 1896*	*1025-1044*
2	*48*	*8 Ağustos 1312*	*20 Ağustos 1896*	*1045-1068*
3	*49-50*	*19 Ağustos 1312*	*31 Ağustos 1896*	*1-36*

Malumat'ı, kendini öyle tanıtsa da, bir gazete olarak düşünmek doğru olmaz. Gazete gibi günlük olmamasının yanında, hacim ve içerik yönünden gazeteden çok farklı bir yayın organıdır. Tablodan da anlaşılacağı üzere değişik sayfa sayılarıyla çıkmasına rağmen, daha çok yirmi üç sayfa olarak yayımlanır. Bazı tarihlerde iki sayı birden çıkar, hacmi bir hayli artar. Ayrıca, ilave verdiği zamanlar da olur. Bu özellikleriyle derginin mecmua olarak nitelendirilmesi çok daha doğru gözükmektedir.

Malumat'ın, gayet estetik bir sayfa düzeni vardır. Resimler ve yazılarla zengin bir muhtevaya sahiptir. Dergideki metinler, küçük harflerin kullanıldığı bazı istisnalar dışında gayet okunaklıdır. Sayfalar üç sütun olarak tasarımlanmıştır. Padişahın doğum günü, tahta çıkış ya da bayram günleri gibi özel durumları tebrik maksadıyla süslenen ön sayfalar dışında her sayının kapağında mutlaka bir resim bulunur. Kapak resimleri genel olarak insan resimleridir. Askerlerin, generallerin, devrin öne çıkan devlet ve din adamlarının resimlerinin yanı sıra, dinî önemi büyük ibadethanelerin ve türbelerin de resimleri kapak yapılır. Ayrıca, bazı sayılarında Osmanlı-Rus ilişkilerinin kritik gelgitler yaşadığı bir dönem olması dolayısıyla, Rus Çarının, kraliçenin ve prenslerin resimlerinin de kapakta yer aldığı görülür.

Derginin iç sayfalarında da birçok resim yer alır. Bu resimler, İstanbul'un ve devletin diğer bölgelerinin öne çıkan bina ve manzaralarına, önemli devlet adamlarına ve yazılan konularla alakalı fennî ve askerî teçhizata aittir. Ayrıca, resimleri basılan insanlar, binalar ve yerler hakkında derginin "Resimlerimiz" bölümünde de bilgi verilir.

Derginin dış kapağında yayım tarihi ve sayısı, basım yeri ve idarehanesi, ücreti ve editörü gibi dergiye ait bilgiler şu şekilde belirtilir:

“Şerait-i İştira: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği otuz altı, altı aylığı on sekiz franktır. İran ve Rusya için seneliği on iki rubledir.”

“Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde elli iki numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik mevadd için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Bey’e müracaat olunur.”

Mecmuanın incelediğimiz 25–50. sayıları toplam 567 sayfadır. Bir sayıdaki sayfa numaraları, sonraki sayının başlangıç noktası olduğundan sayfa numaraları birbirini takip eder. İlk yirmi dört sayı, 537. sayfada sona erer, yirmi beşinci sayı bu numaradan itibaren devam eder. Kırk sekizinci sayıdan sonra numaralandırma birden başlar, yani dergi birlikte çıkan kırk dokuz ve ellinci sayıda birinci sayfadan giriş yapar. Daha önceki ilk yirmi dört sayı, “Birinci Cilt” olarak toplanmıştır. İncelenen yirmi beş sayı da “İkinci Cilt”te yer alır. Kırk dokuz ve ellinci sayıları kapsayan birleşik nüsha ile “Üçüncü Cilt” başlamış olur. İkinci cildin sonunda, bu yirmi beş sayının “Umumi Fihrist”i verilir:

Bu fihristte bölümler şu şekilde sıralanır:

1. Tebrik ve tarih düşürme yazıları.
2. Kısm-ı Mensur.
3. Hikâye-i Müntahabe.
4. Müsabakat-ı Kalemiye.
5. Edebiyat-ı Askeriye.
6. Bend-i Mahsusa.
7. Şiir.
8. Manzumeler.
9. Gazeliyat.
10. Nazireler.

11. Şarkılar.
12. Kıtalar.
13. Müfretler.
14. Kısm-ı Nisa.
15. Malumat-ı Nafia ve Mütenevvia.
16. Müteferrika.
17. Evrak ve Mekâtip.
18. Tercüme-i Ahval.

Malumat mecmuasının *"ilk sayısında çıkış amacı şu şekilde açıklanır: Hukuk, iktisat, ahlak, din, eğitim, pedagoji, biyoloji, ziraat, askerlik, ticaret, maarif, tıp, tarih, musiki, coğrafya, kimya, astronomi, elektrik, fotoğrafçılık, dil, edebiyat, kadın, aşk, aile ve diplomasi gibi pek çok alanda yerli ve yabancı bütün faaliyetlerden okuyucular haberdar edilecek; edebî sahada tanınmış yerli ve yabancı yazarların eserleri ve şahsiyetleri tanıtılacak, ayrıca dünyada ne olup bittiğine dair son haberler verilecek; yeni buluşlarla önemli siyasi olaylar da belli bir bakış açısından değerlendirilecektir."*[70]

Mecmua, incelenen bu yirmi beş sayısında da, bu geleneğini devam ettirir, prensiplerine sıkı bir biçimde uyar. Derginin uzun süre bu politikasını sürdürüp yayınına devam etmesi, ülkenin değişik yerlerinde bu dergiye ulaşan okuyucuların takdirini kazanır. Osmanlı Devleti'nin hemen her tarafında takip edilen bir dergi olma özelliği taşımaya başlar. *"Akdeniz ve Ege adaları ile Kıbrıs, Balkanlar, hatta Mısır'dan gelen çeşitli haber, yazı ve mektuplar zaman zaman dergi sayfalarında yer alır."*[71]

Dergi, bu özelliğiyle kozmopolit bir görünüm arz eder. Dergi yönetimi bu avantajını kullanarak, okuyucularla samimi bir diyaloğun kurulmasını sağlar. Yönetim ayrıca, dil ve edebiyatla alakalı meseleler hakkında kalem

[70] Abdullah Uçman, "Dergiler Arasında: Dergâh, Hayat, Malumat ve Bilgi Mecmuaları", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C.4, S. 7, İstanbul, 2006, s. 525.
[71] Uçman, a.g.m. , s. 525.

oynatmaları için genç yazarları teşvik etmek maksadıyla çeşitli yarışmalar düzenler ve "bir sene bedava abonelik" gibi ödüller vadeder.

Derginin daha önce belirtildiği gibi, II. Abdülhamit taraftarlığı ileri boyuttadır. Abdülhamit'in tahta çıkış veya doğum günü tarihlerinde, kapağında özel bir yazı stiliyle ve iri harflerle çıkan dergide, Abdülhamit'e methiyeler içeren manzum ve mensur eserler yer alır. Abdülhamit'in doğum gününü tebrik eden yazılar "Tebrik-i Viladet-i Hümayun" başlığı altında toplanır. Ayrıca, dergide hicri yeni yıla girişi kutlayan "Sal-i Ferhunde-fal"lar da bulunur. (Sal:yıl, Ferhunde-fal:kutlu, uğurlu olan). Bu manzum tebrik yazılarında, ebcet hesabıyla tarihler düşülür, yeni yılın Abdülhamit için hayırlar getirmesi temennisinde bulunulur.

Derginin bu tutumu ve Abdülhamit'e karşı bu teveccühü, bu padişahtan teşvik ve himaye gördüğü yolundaki düşünceleri güçlendirir. O dönemi yaşayan *Servet-i Fünun* yazarlarından bazıları (Hüseyin Cahit, Halit Ziya, Mehmet Rauf) ve derginin sahibi Ahmet İhsan (Tokgöz), o döneme ait anılarını kaleme almışlardır. Bu yazılarında *"Baba Tahir'in ve Malumat'ın özellikle Servet-i Fünun gibi yeni edebî oluşumlara karşı bir denge unsuru olarak doğrudan doğruya Abdülhamit tarafından desteklendiğini"*[72] ileri sürerler, Baba Tahir ve *Malumat* hakkında hakarete varan eleştirilerde bulunurlar:

"Abdülhamit, Servet-i Fünun'dan beklediği özel hizmetleri görmediği için, bize yâr olmuyordu. Padişah bir başka resimli gazeteci yetiştiriyordu. O da … Baba Tahir'di."[73]

"Asıl muhalefetin hareket çarkı Baba Tahir'in elinde idi. Galiba sarayı öyle inandırmıştı ki, Servet-i Fünun karşısında bir 'Malumat' bulunmak

[72] Uçman, a.g.m., s.526.
[73] Ahmet İhsan Tokgöz, **Matbuat Hatıralarım**, haz.Alpay Kabacalı, İletişim yay., İstanbul, 1993, s. 67.

lazımdır. Sarayca daima şüphe altında tutulan ve Servet-i Fünun yazıcılarına riyaset eden Recaizade'nin karşısında, sarayca itimadı hâiz bir kuvvet bulundurmak icap etti. Bu kuvvet Baba Tahir'di."[74]

Bütün bu eleştirilerin kaynağında, *Malumat*'ın *Servet-i Fünun*'a muhalif edebiyat anlayışının yanında, Mehmet Tahir'in Türk basın ve yayın tarihine damgasını vuran olumsuz davranışlarının etkisi de vardır. Buna rağmen, derginin Türk basın hayatı için önemli bir yer doldurduğu göz ardı edilmemelidir.

Derginin incelenen sayılarında yer alan yazılar şu ana başlıklar altında yayınlanmıştır:

1. Müsabakat-ı Kalemiye:

Dergi yönetimi, belirlediği konular çerçevesinde, kalem erbabından yazılar talep eder, kaliteli yazıların yayımlanacağını vadeder. Bu sayede yazarlar arasında daha güzel yazmaya dair rekabeti arttırmayı düşünür. Örnek olarak, 31–32. sayıda verilen Müsabaka duyurusunda hakkında yazılması istenen konular şu başlıklar altında belirlenmiştir:

A. Ahlaka dair güzel ve ciddi bir makale. (İslam ahlakıyla Batı'nın bu konudaki fikirleri harmanlanarak verilmelidir.)

B. İslam dininin faziletleri.

C. İslam'ın tıbba ettiği hizmet.

D. Müslümanların musikiye ettikleri hizmet.

E. Kadınların edebiyata ve ev işlerinin idaresine ettikleri hizmet.

F. Müslümanların yaşadıkları yerlerin imarına ve gelişmesine ettikleri hizmet.

G. İslam devletlerinde sanayi.

---

[74] Halit Ziya Uşaklıgil, **Kırk Yıl**, C.4, İstanbul,1936, s. 78.

Bu duyurunun ardından, gönderilen yazılar “Müsabakat-ı Kalemiye” başlığı altında yayımlanır. “İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet”, “İslamların Fenn-i Tıbba Ettikleri Hizmet”, “Arapların Medeniyeti, Asar-ı Mimariye ve Sanayi-i Nefisesi”, “Arapların Tababete Ettikleri Hizmet”, “Osmanlılarda Gemicilik”, “Eski Osmanlı Silahları yahut Osmanlıların Fenn-i Esliha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet”, “Hikmet-i Siyasiye-i Osmaniye”, ”Fezail-i Ahlakiye”, “Amerika’da Terbiye-i Etfal ve Times Recorder Gazetesi” başlıkları altında dergideki yerlerini alırlar. Bu yazılardan bazıları seri halinde diğer sayılarda da devam eder.

2. Fünun-ı Askeriye:

Bu başlık altındaki yazılar askerlik, ordu ve savaşlarla ilgili bilgilerle, Osmanlı ordusundaki son gelişmelerden bahseder. Miralay Ahmet Muhtar’ın “Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı” adlı Osmanlıların eski kale ve istihkâmları ile 19. yüzyıl kale ve istihkâmları hakkında bilgi verdiği uzun yazı dizisi hemen her sayıda yer alır.

3. Edebiyat:

Dil ve edebiyat yazılarının yer aldığı bölümde, en fazla yer bulan edebî tür; şiir, özellikle gazeldir. Bunun yanında yenilikçi şiirlere de yer verilir, diğer dergilerden özellikle *Servet-i Fünun*’dan şiir örnekleri de sunulur. Diğer gazete ve dergilerde çıkan yazılar bazen aynen alınarak, bazen de atıfta bulunarak tartışmaya açılır. Bunun yanında, Fransız ve Rus edebiyatından çeviri şiir ve yazılara da yer verilir. Ayrıca, Türkçenin sadeleştirilmesi ve Osmanlıcanın imlası konusunda makaleler yer alır ve bu konular tartışılır.

4. Ulum ve Fünun:

Bu bölümde, ahlaka, estetiğe, felsefeye dair yazıların yanı sıra kimya,

astronomi gibi ilimleri ilgilendiren konularda kalem tecrübeleri yer alır.

5. Malumat-ı Nafia ve Mütenevvia:

Çeşitli faydalı bilgiler, genel kültürü arttırmaya yönelik yazılar yanında bu köşede Fransızcadan çevrilen bir tiyatro oyununa da tefrika olarak yer verilir.

6. Teracim-i Ahval:

Önemli devlet adamları ve askerlerin hayatları hakkında bilgiler içerir.

7. Resimlerimiz:

Dergide resimleri yer alan insanlar ve yerler hakkında bilgilerin verildiği bölümdür.

8. Evrak ve Mekâtip:

Bu bölüm, okuyucu mektupları ile bunlara *Malumat*'ın verdiği cevaplar yanında tebrik ve beyanları ihtiva eder.

9. Mevadd-ı Adliye:

Adlî konular hakkında yazılar yer alır.

10. Fenn-i Musiki:

Türk ve Arap müziği hakkında bilgi verilen bölümdür.

11. Bend-i Mahsus:

Bu özel köşelerde, değişik tarzda edebî ve felsefi makaleler yer alır, Osmanlı'da edebiyatın ve sanayinin durumu sorgulanır. Ayrıca, Türkçenin durumu, yabancı yazarların biyografileri ve eleştiri yazıları da mevcuttur.

12. Kısm-ı Nisa:

Bu bölüm, isminden de anlaşılacağı üzere kadınlara has bölümdür. Değişik bölgelerden yazan kadınların ve tabii aynı zamanda kadın isimlerini müstear olarak kullanan erkek yazarların kısa nitelikteki edebî ve sosyal yazılarının yer aldığı bir bölümdür.

13. Müteferrika:

Derginin değişik konulardaki tebrik, ihtar ve teşekkür yazıları yer alır.

14. Edebiyat-ı Askeriye:

Askeriye ile ilgili kitapların tanıtıldığı bir bölümdür.

15. Ziraat:

Sadece 38. sayıda çıkan bu bölümde, bir geçim yolu olarak sebze ve meyve yetiştiriciliği konusu ele alınır.

16. Tıp:

Hava değişikliğinin sağlığa nasıl iyi geldiğine dair bir yazıyla sütün faydalarını anlatan bir yazı yer alır.

17. Sal-i Ferhunde-fal:

Bu bölümde Hicri yılbaşının tebrik edilmesi için yazılan manzumeler bulunur. Bu şiirlerde ebcet hesabıyla tarih düşülür ve Abdülhamit övülür.

18. Hikâye-i Müntahabe:

Bu köşede yerli ve yabancı yazarların hikâyeleri yer alır.

19. Kısm-ı Farisi:

İncelenen yirmi beş sayıda sadece bir kere bu başlık altında Farsça bir tahmis yer alır.

2.2. Derginin Yazar Kadrosu

Malumat mecmuası, yayın faaliyetinde bulunduğu sekiz sene zarfında oldukça geniş bir yazar kadrosunu bünyesinde barındırır. Dergide devamlı yazan şair ve yazarların yazılarının yanı sıra, bu süreli yayına gönderilen yazıların da değerlendirmeye tabi tutulup yayınlandıkları görülür. Daha önce belirtildiği üzere, *Malumat*; imparatorluğun çok değişik bölgelerinden takip edilen bir dergi olması dolayısıyla kapısını iletişim kurmak isteyen herkese açmıştır.

Bu denli geniş ve renkli bir yazar kadrosuna sahip olmasına, edebî sahada adından söz ettirecek tenkit ve mülahazalar yanında sütunlarında klasik edebiyat zevkine göre derginin tenkitçileri tarafından değerlendirilip eleştirilerek belli bir seviyenin altına düşürülmeyen estetik şiirlere yer vermesine, o devrin edebiyata meraklı kesimleri tarafından ilgiyle takip edilen bir dergi olmasına rağmen, dergide yazıları yayımlanan edipler ilerleyen

yıllarda edebî bir şöhret yakalayamazlar ve unutulurlar. II. Abdülhamit taraftarı olması, eski edebiyatı savunması, II. Meşrutiyet'ten sonra Abdülhamit dönemine ait her şeye karşı alınan ters tavır dolayısıyla dergi unutulmaya terk edilir. Zira artık derginin savunduğu değerlerle siyasi ve edebî alandaki tutumu geçerliğini yitirir, yeni siyasi ve edebî anlayışlar gelişip yaygınlaşır.

Malumat'ın bu talihsizliği, edebî kabiliyetleri bulunan yazarlarının da yeterince tanınmamasına, dolayısıyla hayatları hakkında kayıt tutulmamasına sebep olur. Bu yüzden, derginin yazarları hakkında ve özellikle rumuz kullananları da düşünecek olursak; pek fazla bilgi sahibi olduğumuz söylenemez.

Derginin incelenen yirmi beş sayısında manzum ve mensur yazıları çıkan yazarların belli başlılarını şöyle sıralayabiliriz:

1. A. Galip
2. A. Remzi
3. Abbas Haveri
4. Abdülkadir
5. Abdülrab
6. Abdürrahim Ulvi
7. Abidin Ali
8. Ahmet Arif (İsmetzade)

9. Ahmet Hamdi

Nazımülhikem lakabıyla tanınır. Bu lakabı ona, *Tercüman-ı Hakikat*'te çalışırken Muallim Naci vermiştir.[75] 1850'de Gureba Hastanesi'nin başhekimlerinden İsmail Bey'in oğlu olarak doğan Ahmet Hamdi, tahsilini tamamladıktan sonra Haricî Mektubî Kalemi'nde çalıştı. Kuleli Askerî

[75] İbnül Emin Mahmut Kemal İnal, **Son Asır Türk Şairleri**, C.1, Dergâh yay., İstanbul, 1988, s.536.

Lisesi'nde öğretmenlik, belediyede baş kontrolörlük yaptı. Aksaray'da Medrese-i Edebiye isimli bir özel okul kurdu. Maarif Heyeti azalığından emekli oldu. Şiirleri çeşitli gazete ve dergilerde yayımlanmıştır. Basılı eseri yoktur.[76]

10. Ahmet Enveri

11. Ahmet Mahir (1860–1926):

İlim adamı, şair, politikacı. "Hoca Mahir" ve "Ballıklı Efendizade" diye de bilinir. Yirmi sene Kastamonu İstinaf Mahkemesi azalığında bulunmuştur. İkinci Meşrutiyet'ten sonra Mebuslar Meclisi'ne Kastamonu milletvekili olarak girmiştir. Evkaf Şurası başkanlığı da yapmıştır. Cumhuriyet'in ilanından sonra da ikinci T.B.M.M.'ye girmiştir. Ahmet Mahir'in başlıca eserleri şunlardır: *El-Muhkem fi Şerhü'l-Hikem, Hikmet-i Atâî Şerhi, Mucizat-ı Kuraniye*. Eski tarzda kaleme alınmış çok sayıda şiiri mevcuttur.[77]

12. Ahmet Mithat (1844–1912):

Yazar, gazeteci ve romancıdır. Basın tarihimizin en uzun ömürlü gazetelerinden olan *Tercüman-ı Hakikat*'ı çıkarmıştır. Altmıştan fazla olan uzun hikâye ve romanlarından pek çoğu Tanzimat devrinin karakteristik tiplerini verir: Doğu medeniyetinin ahlak ve gelenekleri içinde yetişip Batı kültürünü benimsemiş yerli tiplerle, millî örf ve âdetleri reddeden, buna karşılık Batı'nın ilim ve kültürünü değil, serbest ve rahat yaşayışını tercih eden tipler. Ahmet Mithat, geçen asırki sosyal hayatımız için zengin bir malzeme kaynağı teşkil eden önemli bir yazardır. Bazı eserleri: *Kıssadan Hisse, Letaifi Rivayat, Hasan Mellah, Hüseyin Fellah, Müşahedat, Felatun Bey'le Rakım Efendi*…[78]

---

[76] Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1, Dergâh yay., İstanbul, 1977, s.62.
[77] İnal, **a.g.e**, C.2, s.897-898.
[78] Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1, s.68-69.

13. Ahmet Rasim (1865–1932):

İstanbul'un Sarıgüzel mahallesinde, küçük ve fakir sayılabilecek bir evde dünyaya gelir. Babası Kıbrıslı Menteşeoğullarından Bahaeddin Efendi, annesi ise Nevber Hanım'dır. İlköğrenimine mahalle mekteplerinde başlayan Ahmet Rasim, her vesile ile okuldan kaçan ve ev ahalisinden kadınların şefkatine sığınan bir çocuk olarak hayata başlar. 11 yaşına kadar bu tarz bir eğitimden geçer. 1876 yılında Darüşşafaka'da okumaya başlar. Burada okurken edebiyata da merak salmaya başlar. İlk başlarda divan edebiyatı eserleriyle yoğrulan edebî zevki, Manastırlı Rifat'ın çıkardığı, daha çok Namık Kemal'in fikirlerini içeren yazıların yayımlandığı *Çanta* dergisiyle tanışmasının ardından değişmeye başlar. Yeni fikirler ve Batı edebiyatıyla karşılaşması bu sayede olmuştur. Darüşşafaka'da, bazı kolay anlaşılır eserleri okuyacak kadar da Fransızca öğrenir. Bu okulu bitirdikten sonra, Posta ve Telgraf Nezareti Fen Kaleminde kâtipliğe atanır. Fakat memuriyete ve resmî hayata alışamaz. Hayatını yazar olarak kazanmak arzusu duyar. Bu dileği gerçekleşir; 1885'te *Tercüman-ı Hakikat*'in yazar kadrosuna katılır ve profesyonel manada gazeteci olur. Servet-i Fünun çevresinde Edebiyat-ı Cedide hareketi şekillenmeye başlarken, bu edebiyat ve sanat anlayışının karşısında yer alan ve bu gayeyle Baba Tahir tarafından 23 Mayıs 1895'te çıkarılmaya başlanan haftalık *Malumat* dergisinin önde gelen yazarı olur. Bu dergide, çeşitli konularda hemen hemen her türde imzalı yazıları çıkar. Aşk mektupları şeklindeki uzun hikâyesi *Kitabe-i Gam*, ilk defa bu dergide tefrika olarak okuyucuların beğenisine sunulur. Aynı derginin "Kısm-ı Nisa" (Hanımlar Kısmı) adı altında yayınlanan sayfalarında, kendi adıyla ve Leylâ Feride takma adıyla yazı ve şarkılar yayınlar. Ahmet Rasim, II. Meşrutiyet ve Mütareke yıllarında çok değişik gazetelerde çalıştıktan sonra, cumhuriyetin ilanını takiben *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çalışmıştır. 1927 yılında, Ahmet Rasim'in, yazılarıyla gerçekleştirdiği hizmetin farkında olan Atatürk, onun İstanbul'dan milletvekili seçilmesini sağlar. Ahmet Rasim, 21 Eylül 1932 tarihinde Heybeliada'daki evinde hayata gözlerini yumar. Sayısı kırka yakın eserlerinden fıkra ve hatıra türünde olanlar: *Gecelerim, Şehir Mektupları,*

Romanya Mektupları, İki Hatırat Üç Şahsiyet, Eşkâl-i Zaman, Cidd ü Mizah, Fuhş-i Atik, Muharrir Şair Edip, Gülüp Ağladıklarım, Falaka, Muharrir Bu Ya…[79]

14. Ali Bahari

15. Ali Kemal (1867–1922):

"1868'de İstanbul'da doğdu. 1882'de Mekteb-i Mülkiye'de okurken Muallim Naci'nin etkisi altında ilk şiirlerini yazdı. 1886'da arkadaşlarıyla *Gülşen* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı. 1887'de Paris'e gitti, oradan Cenevre'ye geçti. İstanbul'a döndükten sonra hapsedildi. 1895'te gizlice Paris'e kaçtı. Orada *İkdam*'ın Paris muhabirliğini yaptı. Jön Türklere katıldı. Meşrutiyet'in ilanından önce yurda döndü. *İkdam*'da siyasi yazılar yazarken bir yandan da Mekteb-i Mülkiye ve Darülfünun'da dersler verdi. 31 Mart olayından sonra İstanbul'dan ayrıldı. 1913'te *Peyam* adlı bir günlük gazete çıkardı. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na girdi. *Peyam*'ı Mihran Efendi'nin *Sabah*'ı ile birleştirerek *Peyam-ı Sabah* adıyla çıkardı ve millî mücadele aleyhinde ağır eleştiriler yazdı. Sorgulanmak üzere Ankara'ya götürülürken Nureddin Paşa'nın adamları tarafından İzmit'te linç edilerek 6 Kasım 1922'de öldürüldü."[80]

Eserlerinden bazıları: Ömrüm, *Sorbonne Darülfünun'da Edebiyatı Hakikiye Dersleri, İki Hemşire, Paris Musahabeleri, Mesele-i Şarkîye Medhal, Fetret, Danton, Roberspierre, İlm-i Ahlak…*

16. Ali Refet

17. Ali Rıza:

İstanbul'da doğdu. Mülkiye Mektebi'nde tahsilini tamamladı. Manastır vilayeti maiyyet memurluğunda, Yanya vilayeti dahilinde İskrapar-Gostençka,

[79] Ayrıntılı bilgi için bkz. Şerif Aktaş, **Ahmet Rasim,** Ankara, Akçağ yay., 2004, s.17-41.
[80] Ali Kemal, ***Ömrüm,*** haz. Metin Kayahan Özgül, Ankara, Hece yay., 2004.

Premedi, Marğliç, Meçuve ve İskeçe kazaları kaymakamlıklarında bulundu. Hastalığından dolayı İstanbul'a geldi, yaşı kırka varmadan 1903'te vefat etti. Arapça ve Türkçe risaleleri ile bir divanı vardır.[81]

18. Ali Şadi (Sivas 1873-?)

Şair. 1898'de Heybeliada Bahriye Mektebi'nden asteğmen olarak mezun oldu. 1900'de Büyükada liman reisliğine atandı. 1908'de yüzbaşı rütbesiyle Trabzon vapuru süvarisi oldu. 1924'te emekli olduktan sonra, İzmir ve Çanakkale liman reisliği yaptı. 1936'dan sonraki hayatı hakkında bilgi yoktur. İlk şiiri, 1893'te *Hazine-i Fünun'da* çıktı. *Mektep* ve *Malumat* dergileri ile *Hizmet* gazetesinde şiirlerini yayımladı. 1898'de 12 sayı süren *Nabi* adlı bir dergi çıkardı. Mersiyelerinden oluşan *Sirişk-i Matem* adlı kitabıyla tanındı. Eserleri: *Cüstücu, Sirişk-i Matem*. [82]

19. ALTINAY, Ahmet Refik (1880–1937):

Tarihçi, şair. Beşiktaş Askerî Rüştiyesi, Kuleli Askerî İdadisi'ni ve Harbiye Mektebi'ni bitirmiştir. Harbiye'de Fransızca öğretmenliği yaptı. Uzun müddet *Tercüman-ı Hakikat* gazetesi başyazarlığında bulundu. Ahmet Refik'in ilk yazıları *İrtika, Malumat, Hazine-i Fünun, Mecmua-i Ebuzziya* mecmualarında yayımlanmıştır. Önemli eserleri: *Lale Devri, Demirbaş Şarl, İki Komite-İki Kıtal, Kafkas Yollarında, Âlimler ve Sanatkârlar, Hicri On Birinci Asırda İstanbul Hayatı, Turhan Valide, Viyana Önünde Türkler, Tarih ve Müverrihler.*[83]

20. Arif Hikmet (Hersekli)/ (1840–1903):

Hersek valisi Zülfikar Paşa'nın oğluydu, imparatorluğun birçok yerinde hâkimlik yaptı. Son görevi İstanbul'da Temyiz Mahkemesi üyeliğidir. Son divan şairlerimizdendir. Naili ve Fehim'i kendine üstat bilirdi. O dönemin Leskofçalı Galip, Yenişehirli Avni gibi şairleri, aralarında bir Encümen-i Şuara

[81] İnal, **a.g.e.,** C.3, s.1496.
[82] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C. I, İstanbul, Yapı-Kredi yay., 2001, s.85.
[83] Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1, s.125-126.

kurmuşlardı. Arif Hikmet Bey'in evinde toplanırlardı. Coşturucu ve heyecan verici şekilde yazılmış olan gazellerinde kuvvet ve mana düzgünlüğü beyitlerinin çoğunda atasözü sayılabilecek bir hikmet inceliği bulunurdu.[84]

21. Aziz Bey (İstanbul 1850–1918):

Umur-i Mülkiye nazırı Pertevpaşazade Ahmet Cemalettin Bey'in oğludur. Babıali'de Ahkâm-ı Adliye Riyaseti Mektubî Odasında başlayan memuriyet hayatı, Evkaf ve Maliye Nezaretlerinin çeşitli kademelerinde devam etti. Çok konuşkan bir şahsiyet olan Aziz Bey'in şairliği orta derecededir. Hz. Hüseyin için yazdığı bir mersiyesi basılmıştır. Ayrıca *Hutbelere Hitab, Cümel-i Hikemiye-i Aziziye* ve *Müreccebat-ı Mualicat* adlı eserleri vardır.[85]

22. Bedri Ziya

23. BOLAYIR, Ali Ekrem (A. Nadir) /(1867–1937):

Servet-i Fünun şairlerindendir. Namık Kemal'in oğludur. II. Abdülhamit döneminde girdiği mabeyn kâtipliğinde 18 yıl çalıştı. 1913–1933 yılları arasında Edebiyat Fakültesi'nde metin şerhi müderrisliği yaptı.1896'da katıldığı Servet-i Fünun topluluğunda bireysel duygularla dolu şiirler kaleme aldı. 1908'den sonra sosyal konular, gündelik hayat sahneleri üzerinde de durdu. Hece veznini de denedi. Edebiyat tarihi ve konularına ilişkin araştırmalar yanında tiyatro türünde de bazı eserler bıraktı. Şiir kitapları: Ruh-i Kemal (1909), Zılal-i İlham (1909), Çocuk Şiirleri (1917), Ordunun Defteri (1918), Şiir Demeti (1925), Vicdan Alevleri (1925).[86]

24. BÖLÜKBAŞI, Rıza Tevfik (Edirne 1869-İstanbul 1949):

Fikir adamı ve şairdir. İlk tahsilini İstanbul'da bir Musevi okulunda yaptı. Rüştiyeyi Gelibolu'da bitirdi. Mülkiye Mektebi'ne girdi. Bazı hocaların jurnal üzerine görevden alınmalarıyla başlayan öğrenci olaylarına karıştığından

[84] İnal, **a.g.e.,** C.2, s.639-641.
[85] Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1, s.266.
[86] Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1, s.457.

okuldan atıldı. Bunun üzerine Tıbbiye'ye girdi. 1899'da burayı bitirdi. Daha sonra Ahmet Mithat ve Cenap Şahabettin'in yardımlarıyla Karantina İdaresi'nde doktorluğa başladı. 1908'e kadar bu görevde kaldı. Maarif Nazırı (1918), Şurayı Devlet Reisi (1919) oldu. Sevr Antlaşması'nı imzalayan delegeler arasında yer aldı (1920). Yüzelliliklerle beraber yurdu terk etmek zorunda kaldı (1922). 1943'te aftan yurda döndü. Servet-i Fünuncuların çağdaşı olduğu halde, başlangıçta Hamit ve Fikret etkisinde aruz şiirleri de yazdığı halde, o topluluğa girmeyen Rıza Tevfik, saz ve tekke şiirinden faydalanarak, koşma, nefes ve divanlar yazmıştır. Şiirlerini *Serab-ı Ömrüm* adlı bir kitapta topladı.[87]

25. Cafer Bey

26. Celal Paşa (Ali Tevfik Paşazade):

Siroz'da 1846 senesinde doğmuş olup Ali Tevfik Paşa'nın oğlu olan Celaleddin Paşa, eski tarz gazelleri ve tasavvuf çeşnisini veren bazı manzumeleriyle tanınmış, mutasarrıflıklarda bulunmuş, Mevlevi tarikatına mensup bir şairdir. Özel hocalardan ders alarak yetişmiş, Hariciye Mektubî Kalemi'nden devlet işlerine girmiş, Humus, Urfa'dan başlayarak bir düzine kadar sancağın mutasarrıflığını yapmış, son mutasarrıflığı olan Akka'dan İstanbul'a döndükten sonra 1903'te ölmüş ve Eyüp Sultan mezarlığına gömülmüştür. Şiir divanı basılmamıştır. Basılan şiir ve manzumelerinden Celaleddin Paşa'nın orta derecede divan şairlerinden olduğu anlaşılmaktadır.[88]

27. Celal Ünsi

28. Cemal

29. Edip

30. (Elif). A(yın).

31. (Elif). C.

---

[87] Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1, s.464-466.
[88] Türkiye Ansiklopedisi, C. 1, s.22.

32. (Elif). Cemil

33. (Elif). Fuat

34. (Elif). Necati

35. (Elif). Saffet

36. Feyzi (Muallim) (1842–1910):

Divan şairi. Asıl ismi Ahmet'tir. Uzun süre öğretmenlik yaptığından Muallim Feyzi adıyla tanındı. Amasya Tahrirat Kâtipliği, Emirgan Rüşdiyesi'nde ve Robert Kolej'de öğretmenlik yaptı. Uzun süre Galatasaray Lisesi'nde öğretmenlik ve idarecilik yaptı. Eserleri: *Usul-i Farisi, Kamus, Vaveyla, Divan-ı Eşar, Suz u güdaz, Rübaiyat-ı Hayyam, Cep Lügatı.*[89]

37. Hafız Eyyubi

38. Hafız Hasan

39. Hafız Müçteba

40. Hafız Şem'i

41. Hafid:

1850'de İstanbul'da doğdu. Rüştiyede, mahreci aklamda ve lisan mektebinde eğitim gördü. Özel hocalardan Farsça öğrendi.1876'da istinaf mahkemesi hukuk kısmı kalemi müdüriyetine, bir sene sonra o kalemin zabıt kitabetine, 1884'de İçel müdde-i umumi muavinliğine tayin oldu. 1885'de istifa etti. En son görevi, İstanbul bidayet mahkemesi üyeliğidir. 1920'de vefat etti. Kerbela hadisesine dair "Meşhed-i Mihri Cemal" isimli makteli meşhurdur.[90]

42. Hakkı (Bursa'dan)

43. Hakkı (Trablusgarp'tan)

44. Halil Refet

---

[89] İnal, **a.g.e.,** C.1, s.419-421.

[90] İnal, **a.g.e.,** C.4, s.2143-2144.

45. Halid Eyyub:

İzmirlidir. Yenişehirlizade namıyla anılır. İstanbul'da hukuk müşavirliği kalemine ve mektebi hukuka devam etti. Baba Tahir'in çıkardığı "*Malumat*" ve "*Servet*" gazetelerinde muhabirlik yaptı. Vefatından bir sene önce Ahmet Mithat'a damat oldu. 1903'te veremden öldü. Beykoz'da gömülüdür. Arapça, Farsça, İngilizce bilirdi. Basılı eserleri: *İslam ve Fünun, Goriller İçinde, Tarihçe-i Afganistan, Sevda-yı Nihan, Şadi, Kayıkla Cevelan, Gütenberg, Alp Dağlarında Temaşa ve Edvar-ı Arz.*[91]

46. Hamdi

47. Hasan Fehmi:

Of ilçesi halkından kereste tüccarı Zaimzade Mehmet Mithat Efendi'nin oğlu olarak 1878 yılında Varna'da doğdu. Mühendishane-i Berr-i Humayun okulunu bitirmesine rağmen rahatsızlığı dolayısıyla askerliğe elverişli olmadığından Hariciye Nezareti'nde kalemde çalıştı. Defter-i Hakan-i Muhasebe kaleminde de çalıştıktan sonra kısa bir süre siyasi nedenle sürgün hayatı yaşadı ve 1898 yılında Trabzon Vilayeti tercüman muavinliğine ve vilayet gazetesi muhabirliğine tayin edildi. Bu sırada da siyasi nedenlerle önce Mısır'a, sonra da Viyana'ya gitti. Viyana'da Hukuk Fakültesi'nde okudu. Tahsilden sonra Mısır yöneticisi Ahmet Muhtar Paşa'nın yanına giderek onun özel kâtibi oldu. Daha sonra başkâtip oldu. 1913 yılında Tebriz Baş Şehbenderliği'ne, aynı yıl Dahiliye Nezareti Özel Kalem müdürlüğüne tayin oldu. Arapça, Fransızca, Almanca, İngilizce, İtalyanca ve Rusça bilen Hasan Fehmi Efendi 1916 yılında öldü ve Fatih Camisi türbe haziresine gömüldü.

Eserleri: Şiir: *Halce-i Ebkar* (İstanbul, 1331) ve *Elem ve Sitem*. Çeviri: *Çar* (İngilizce'den), *Devlet-i Aliyye'nin Zaaf ve Kuvveti* (Almanca'dan çevirdiği bu kitap, Kahire'de basılmıştır.), *Deha Nedir?* (İtalyanca'dan çevirdiği bu eser,

[91] İnal, **a.g.e.,** C.1, s.515.

Kahire'de basılmıştır) ve *Ekemont* (Goethe'den çeviri olup basılmamıştır) Şiirleri arasından gazellerinden örnekler ve *Halce-i Ebkar'*dan "Hizmetçi Kız" adlı şiiri çeşitli kaynaklarda yayınlanmıştır.[92]

48. Hasan Hakkı Paşa

49. Hatem-i Süleyman

50. Havai

51. İhsan

52. İhsan Necmi

53. İsmet (Müstecabizade) (1868–1917):

Karesi İdadisi'ni bitirdi. İstanbul'a gelerek Hukuk Mektebi'ne devam etti. Devrin gazete ve dergilerinde yazılar yazdı. Muallim Naci tesirinde şiirler yazmış ve eskiler tarafını tutmuştur. Eserleri: *Füruk-ı Elfaz, Terane, Dasitan-ı Zafer, Naili-i Kadim, Şükufe-çin, Tetimme-i Lügat-ı Naci*. Ayrıca Ömer Hayyam'ın rübailerinden 177 tanesini ve Lamartine'den *Rafael*'i tercüme etmiştir.[93]

54. K. Y.

55. Kabil

56. Kâmil

57. KARDAM, Kilisli Rifat (Kilis 1877-İstanbul 1936):

Kilis tüccarından ve Eminçelebioğullarından Ahmet Efendi'nin oğludur. İlk tahsilden sonra, memleketinde medreseye devam ederek Arapça öğrenmiş ve on altı yaşında iken İstanbul'a gelmiştir. Soğukçeşme Askerî Rüştiyesi'ni, Tıbbiye İdadisi'yle Askerî Tıbbıye'yi birincilikle bitirmiş, 1903'te hekim yüzbaşı olarak çıkmıştır. [94]

---

[92] Murat Yüksel, Trabzon Şairleri, Trabzon,1993, C.1, s.305-308

[93] İnal, **a.g.e.,** C.2, s.717-720.

[94] Türkiye Ansiklopedisi, 3. C., s.446.

İstanbul Tıbbiye'de medeniyet dersleri okutmuştur. Askerlikten ayrıldıktan sonra Karantina Müfettiş Muavini olur, Cidde ve Bağdat'ı dolaşır. Mülkiye Mektebi'nde doktorluk ve hıfzısıhha muallimliği yapar. Emekli olduktan sonra Devlet Şurası'na ve Yüksek Sıhhî Şura'ya seçilir. (1932) İstanbul'da vefat eder.

Ahlakî seciyesi ve kültürü kuvvetli olan M.R. Kardam, gençliğinde şiirler yazar. Bir ara *İkdam*'da yazarlık ve mütercimlik yapar. Daha sonraları kendisini tıba verdiği için edebiyat alanında pek tanınmamıştır. Türkçülüğe ait eserlerin hazırlanması, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*'nin basılması için çalışmıştır. Tıbba dair makale ve eserlerinin yanında *Fransızcadan Türkçeye Tıp Istılahları Lügatı* adlı bir eseri vardır.[95]

58. Kasım Şükrü

59. Kelîm-i Hemedanî (Kelîm-i Kâşânî):

Hemedan'da doğdu. Kâşân'da uzun süre kaldığı ve öğrenimini bu şehirde yaptığı için daha çok Kâşânî nisbesiyle tanınır. Babürlü hükümdarı Şah Cihan tarafından kendisine meliküşşuarâ unvanı verilmiştir. Şah Cihan adına *Padşahname* adlı bir eser yazmıştır. 1651'de Keşmir'de ölmüştür. Şiirin her türünde çok sayıda ürün veren Kelîm, daha çok gazelleriyle tanınır. Gazellerinin dili açık ve sağlamdır. Kelîm, aynı zamanda edebî sanatlardan irsâl-i meseli çok kullanmakla da tanınır. Eserleri: *Külliyat, Padşahname.*[96]

60. Lütfü (Vakanüvis) (İstanbul 1817–1907):

Vakanüvis, şair. İlk tahsilinden sonra Hendesehane-i Berrî'ye girdi. Askerliğe yatkın olmadığından burayı bırakarak Amcazade Hüseyin Paşa Medresesi'ne devam etmeye başladı. 1864'te Matbuat Nazırlığı'na getirildi. 1865'te emekli oldu. 1866'da vakanüvislik görevi verildi. Yeniden ilmiye sınıfına geçmek istediğinden 1876'da İstanbul kadılığına getirildi. Bir sene sonra Şura-yı Devlet azalığına tayin edildi. 1879'da Anadolu Kazaskeri,

[95] Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.5., s.195.
[96] İslam Ansiklopedisi, C.25, Ankara, 2002, s.212.

1888'de Rumeli Kazaskeri oldu. 1889'da görevinden ayrılarak Devlet Şurası'na geri döndü. Ölünceye kadar vakanüvislikle beraber burada çalıştı.

Eserleri: *Tarih-i Lütfi, Divançe-i Vakanüvis Ahmed Lütfi, Tefhimü'l-muallim, Hikâye-i Robenson, Lugat-ı Kamus, Ahlak-ı Mütebevvili*.[97]

61. M. Bahaddin (Emirizade)
62. M. Bahaddin (İranlı)
63. M. C.
64. M. Ragıp
65. M. Selahaddin
66. M. Ziya

67. Mahmut Celaleddin Paşa (1838–1899):

Özellikle resmî kitabetteki kalem kudreti ile bilinir. Çorlulu Ali Paşa torunlarındandır. İstanbulludur. Genç yaşında Babıali'de yazı hizmetlerinde bulunarak aynı zamanda maliye ve nafia nezaretiyle valilik gibi mühim devlet işlerinde bulundu. 1899'da vefat etti. Matbu eserleri: Ravzatü'l-Kâmilîn ismindeki Şerh-i Şefikname ile Münşeat ve Mecmua-i Eş'âr'dır. Bir de Mirat-ı Hakikat isminde Osmanlı-Rus harbini anlatan üç cüz matbu tarihçesi vardır.[98]

68. Mehmet Ali
69. Mehmet Asım
70. Mehmet Derviş

71. Mehmet Esat (Andelip)/ (1874–1904):

İstanbul'da doğdu. Pek genç iken "Faik", daha sonraları "Andelip" mahlaslarını kullandı. Arapça ve Farsça'yı iyi bilirdi. *"Mektep"*, *"Hazine-i Fünun", "İrtika"* mecmualarının başyazarlıklarında bulunmuştur. Divan

[97] İnal, **a.g.e.,** C.1, Dergâh yay., İstanbul, 1988, s.890.
[98] İslam Ansiklopedisi, C.27, Ankara, 2003, s.359-360.

edebiyatı geleneğine bağlı kalmış ve bu türde pek çok eser vermiştir. Şiirde Muallim Naci'nin yanında yer alarak eski tarzı sürdürenlerdendir. Hemen hemen bütün şiirlerinde divan şiiri geleneğini biçim ve tema bakımından devam ettirmeye çalışmış, gazel, şarkı ve tahmislerinde aşk ve tabiat temalarını işlemiştir. Dönemin bohem hayatının örnek tiplerinden biridir. Eserleri: *Sabah-ı Hayatım, Gül Demetleri, Bir Demet Çiçek, Arapların Hikâyat-ı Şairanesi.* [99]

72. Mehmet Hamdi

73. Mehmet İhsan

74. Mehmet Kazım

75. Mehmet Rasih

76. Mehmet Refet:

Mehmet Refet hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Fakat *Hazine-i Fünun* dergisi hakkındaki tezlerden[100] ulaşılan bilgilere göre, Mehmet Refet'in Ö. Faruk Huyugüzel'in *İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850–1950)* adlı kitabında adı geçen Hezargradî Mehmet Refet olması kuvvetle muhtemeldir. Zira Huyugüzel'in bu kaynağına göre, Mehmet Refet, Aralık 1886'dan itibaren *Hizmet*'te başladığı yazı hayatına daha sonra Bıçakçızade Hakkı'nın *İzmir* gazetesinde devam etmiştir. *Malumat*'ın 48. sayısında Mehmet Refet'in "Tasfiye-i Lisan-ı Osmanî" başlıklı bir makalesi yer almaktadır. *Malumat*, bu makaleyi *İzmir* gazetesinden alıntıladığını yazının hemen sonunda belirtir. Yani *Malumat*'ın iktibas ettiği makalenin sahibi Mehmet Refet'le o dönem *İzmir* gazetesinde yazıları yayımlanan Mehmet Refet aynı kişidir.

M. Refet'in ilk yazıları Aralık 1886'dan itibaren *Hizmet*'te yayımlanmaya başlamıştır. Bu dergide Hezargradî Mehmet Refet imzasıyla 1888 yılına

---

[99] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C.1, s.412.

[100] İ. Seval Gökalp, "Hazine-i Fünun Dergisi, (27-52. Sayılar), İnceleme ve Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2003, s.78 ve

Semra Sel, "Hazine-i Fünun Dergisi, (2. Yıl, 1-26. Sayılar), İnceleme ve Seçilmiş Metinler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2004, s.106-107.

kadar mensur şiirleri, Fransızcadan mensur şekilde yapılmış şiir çevirileri, çeviri hikâyeleri ve makaleleri yayımlanır. Daha sonra ise, Mehmet Refet imzasıyla yazılar yazar. Mehmet Refet, İzmir'deki görevi sırasında bazı siyasi olaylara, başka bir deyişle de Jön Türklük hareketine karışmış ve yurt dışına çıkmak zorunda kalmıştır. 1908'de yurda dönen M. Refet, *Ahenk* gazetesinin başyazarlığını üstlenmiştir. Daha çok tıbbî konularda yazı yazmıştır. *Muktebes* dergisinde de birkaç şiiri çıkmıştır. *Terbiye-i Dimağiye yahut Usul-i Terbiye* (Âlem Matbaası, İstanbul, 1894) isimli kitabı basılmış olan tek eseridir.[101]

77. Mehmet Rifat (Manastırlı) (1851–1907):

Öğrenimini Harbiye Mektebi'nde tamamladı, aynı okulda hocalık yaptı. Binbaşı oldu. 93 Harbi'ne katıldı. Şam'da kaymakamlık yaptı. Halep'te vefat etti. Harbiye hocalığı sırasında askerliğe ait *Çanta* adlı bir mecmua çıkarmış olan Mehmet Rifat, mesleki eserlerinin yanı sıra tercümeleri, bilhassa tiyatroları ile tanınmıştır. Oyunları yanında şairliği de vardır. [102]

78. Mehmet Suphi

79. Mehmet Şefik

80. Mehmet Tahir (1864–1912):

Gazeteci, yazar. Adı *Malumat*'la özdeşleşmiştir. 1895–1903 yılları arası bu dergiyi çıkarmıştır. Baba Tahir olarak anılır. Basın ahlakına sığmayacak bazı fiiller işlemiştir. Matbaasında zararlı neşriyat basıp Mısır'daki Jön Türklerindir diye Abdülhamit'e jurnalcilik etmiştir. Sahte nişanlar ve beratlar bastırıp Avrupalılara ve eşrafa satmış, yakalanarak Trablusgarp'a sürülmüştür. 1908'de afla geri dönmüştür. *Servet-i Fünun* yazarları kaleme aldıkları anılarında Mehmet Tahir'e hakarete varan eleştirilerde bulunmuşlardır. Sahibi ve sorumlusu olarak Mehmet Tahir'in adının geçtiği

[101] Ömer Faruk Huyugüzel, **İzmir Fikir ve Sanat Adamları,** Kültür Bakanlığı yay., Ankara, 2000, s.372-373.
[102] İnal, **a.g.e.,** C.3, s.1479-1480.

gazete ve dergiler şunlardır: *Bahar, Malumat, Servet, İrtika, Musavver Fen ve Edep.*[103]

81. Mehmet Tarık

82. Mekki

83. Memduh

84. Mithat Bahari:

1878'de İstanbul'da doğmuştur. Çeşitli hocalardan ders almıştır. Akşehir Hatip Mektebi, Edebiyat ve Türkçe öğretmenliğine tayin olmuştur. Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası başkâtipliği görevinde bulunmuştur. H*azine-i Fünun, Mektep, Resimli Gazete*'de şiir ve yazıları yayımlanan Mithat Bahari'nin *"Sünbülistan Şerhi", "Küşvar", "Risale-i Sipehsalar Tercümesi", "Rûh-ı Kur'an'dan Bir Sahîfe-i Nûr", "Deste Gül"* adlı eserleri bulunmaktadır.[104]

85. Muhiddin:

Mehmet Muhiddin Mekki Bey, Hicaz vilayeti muhasebe mümeyyizi Arapgirli Mehmet Efendi'nin oğludur. 1874'te Mekke'de doğmuştur. İlk tahsilini Mekke'de gördükten sonra İstanbul Harbiye Mektebi'ne girer. Hicaz Fırka-i Askeriyesi Erkân-ı Harbiyesine memur olur. Manastır ve Üsküp'te, Arnavutlukta ve Balkan Savaşında batı cephesinde görevler alır. Dünya Savaşında Elazığ'da, Kurtuluş Savaşında harp şubesinde çalışır. Emekli olduktan sonra bir müddet öğretmenlik yapmıştır. 1936'da Şişli'de vefat etmiştir. Muhiddin'in asıl üstadı Recep Vahyi'dir. Daha sonra Abdülhak Hamit'le, Cenap Şahabettin, Ali Ekrem, Süleyman Nazif ve zamanın diğer şairleriyle mektuplaşırlar, birbirlerine eserlerini gönderirler. Muhiddin'in ilk eseri *Yeşil Yaprak*'tır. *Yeni Mevlid-i Nebevi, Anize ve Nahid* adında manzum,

[103] İslam Ansiklopedisi, C.27, s.545-546.
[104] İnal, **a.g.e.,** C.3, s.170-172.

Güzel Vatan, Güzel Rumeli isimli mensur piyesleri vardır. *Filiz,*en son eseridir.[105]

86. Mukbil

87. Mustafa Cemal

88. Muzafferiddin Kemal

89. Münif Paşa (Antep 1828 - İstanbul 1910):

Tam adı Münif Mehmet Tahir'dir. Antep'te başladığı eğitim hayatını Kahire ve Şam'da sürdürmüştür. 1852'de İstanbul'a gitmiş, Tercüme Odası'na Arapça ve Farsça tercümanı olarak girmiştir. Ayrıca, Almanca, Fransızca ve İngilizce'yi değişik vesilelerle öğrenmiştir. 1860'da *Ceride-i Havadis* gazetesinde yazılar yazmaya ve *Ruzname-i Ceride-i Havadis* ekini çıkarmaya başlar. 1861'de Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'yi kurar ve bu kuruluşun yayın organı olan *Mecmua-i Fünun*'u yayımlar. (Temmuz 1862-Ocak 1882). Tanzimat'tan sonraki Batılılaşma hareketleri içinde Münif Paşa, Batı dünyasındaki modern bilim anlayışını ülkeye yerleştirmeye çalışan aydınların başında gelir. Ülkenin ancak eğitim ve kültür düzeyinin yükselmesiyle kalkınacağına inanmış, dönemin siyasi olaylarına karışmamıştır. Münif Paşa'nın, bildiği Batı dillerinden okuyup öğrendiği çeşitli konularda çok sayıda makalesi ile bir bölümü yayımlanmamış otuza yakın yapıtı vardır.[106]

90. N. K.

91. Nazım

92. Nazif Süruri:

Valilik de yapmış olan, Mithat Paşa'nın yargılanması sürecinde Abdülhamit'in emri altındaki mahkemenin reisliğini yapmış olan Vezir Süruri Paşa'nın oğludur. Edebî yazıları ve şiirleriyle olduğu kadar hafiyeliğiyle de şöhret bulan Nazif Süruri Şura-yı Devlet azasındandır. Değişik gazete ve

[105] İnal, **a.g.e.,** C.2, s.990-991.
[106] Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, C.2, s.692-693.

mecmualarda yazıları ve şiirleri yayımlanmıştır. 1908 olaylarından sonra yazdığı yazılar gerekçesiyle memleketi olan İbradı'ya sürülmüştür.[107]

93. Nazmi

94. Necip

95. Neşet

96. Nezih Paşa

97. Niyazi Efendi

98. Nureddin Ramih

99. Nureddin Samih

100. Osman Faiz:

1873'te doğmuştur. Bursa Askerî İdadisi'ni bitirdikten sonra Harbiye'ye geçmiştir. 1891'de burayı bitirip Mülazim olmuştur. *Nilüfer, Malumat, Hazine-i Fünun, Mektep, Maarif, Resimli Gazete, Hanımlar ve Çocuklara Mahsus Gazete* gibi dergilerde şiirleri yayımlanmıştır. Bazı şiirleri *"Beytülhazen"* adlı risalede toplanmıştır.[108]

101. Osman Feyzi

102. Ragıp Rıza

103. Ramih

104. Recaizade Mahmut Ekrem (1847–1914):

Tanzimat'ın ikinci kuşağından şair, romancı ve edebiyat eleştirmenidir. Çevresinde toplanan gençlere öncülük ederek Servet-i Fünun edebiyatının doğmasına yardımcı olmuştur. Şiir konusunda gelenekleri kıran görüşleri, yeni edebiyat anlayışının gelişmesine katkı sağlamıştır. Eserleri: *Zemzeme,*

[107] İbrahim Alaattin Gövsa, **Türk Meşhurları Ansiklopedisi,** Yedigün Neşriyat, İstanbul, s.362.
[108] İnal, **a.g.e.,** C.3, s.1301-1302.

Yadigâr-ı Şebap, Araba Sevdası, Atala, Vuslat, Çok Bilen Çok Yanılır, Afife Anjelik, Talimi Edebiyat, Takdiri Elhan.[109]

105. Recep Vahyi (1867–1923):

Kandiye'den eskici Hacı Ali'nin oğludur. Bursa Askerî Lisesi'ni bitirdikten sonra dönemindeki adı ile Mühendishane-i Berrî'ye girdi. Harbiyenin istihkâm sınıfına geçti. 1891'de Erkân-ı Harp yüzbaşılığına terfi edildi. 1893'te kolağası oldu. Yakalandığı hastalık sebebiyle hava değişimi için Kandiye'de bir sene kaldı. Ardından kuleler inşaatı başkanı olarak Girit'e, daha sonra sırasıyla Selanik ve Serez'e gitti. Miralaylığa terfi edildi. Eserleri: *Terkip ve Terci-i Bent*. Basılmamış eserleri: *Eş'ar-ı Vahyi, Defter-i Eş'ar, Müntehabat-ı Vahyi, Manzumat-ı Vahyi, Mir'at-ı Hissiyat, İhtisasat, İlhamat-ı Vicdan, Hissiyat-ı Vicdan, Füyuzat-ı İlahiye, Muktebesat, Muktetafat, Rusya-Japonya Muharebesi – Manzum, Defter-i Tesvidat, Defter-i Tefarık, Öteberi.*[110]

106. Reşit

107. Rifat

108. Rüştü (İbn-i Hızır)

109. S. Hayreti

110. S. S.

111. S. Sırrı

112. Sadi

113. Sadreddin Şükrü

114. Sami

115. Serçe

116. Seyyah

117. Suat Bin Necip

118. Suphi

119. Süleyman

---

[109] Ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Parlatır, **Recaizade Mahmut Ekrem, Hayatı-Eserleri-Sanatı**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1995.
[110] İnal, **a.g.e.,** C.4, 1944-1945.

120. Şakir Bey

121. Şekip

122. Tarık

123. Tevfik (Selanikli):

Teavün-i Aklâm isimli risalenin imtiyaz sahipliğini yapmış ve bu mecmuayı Muallim Naci ile birlikte çıkarmışlardır.

Serj Panin, Mösyö Lö Kuk'un İhtiyarlığı gibi çeviri eserleri vardır.[111]

124. Tevfik Amir

125. Tevfik Fikret (1867–1915):

Servet-i Fünun şairi. Ömrünü İstanbul'da geçirmiştir. Ömrü boyunca yazdı ve öğretmenlik yaptı. Robert Kolej'de Türkçe (1889'dan ölümüne kadar), Mekteb-i Sultani'de, Darülfünun ve Darülmuallim'de (1909-1910) edebiyat okuttu. Aynı yıl Mekteb-i Sultani'nin de müdürü bulunuyordu. Yazı hayatı *Mirsad*'da başlayan Fikret, 1894'te *Malumat* dergisinin başına geçti. 1896'da *Servet-i Fünun*'un başına geçti ve yeni edebiyatın doğmasına hizmet etti. *Servet-i Fünun*'da arkadaşlarıyla bozuşarak Aşiyan'ında yalnızlığa çekildi. 1908 Meşrutiyet'i Fikret'i umutlandırmışsa da bu uzun sürmedi. Şiirleriyle İttihatçılar'a yüklendi. Tekrar yalnızlığına çekildi. 1915'te vefat etti.[112]

126. Vecihi

127. Veli Talip

128. YAZIKSIZ, Necip Asım (Kilis 1861-İstanbul 1935):

Dilci ve yazardır. İlköğrenimini Kilis'te yaptı. Kuleli Askerî İdadisi'nden sonra Harbiye Mektebi'ne girerek 1880'de piyade mülazımı rütbesiyle mezun

[111] Cem Şems Tümer, "Mektep Mecmuası, Tahlilî Fihrist-İnceleme-Seçilmiş Yazılar", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, 1994, s.39.

[112] Ayrıntılı bilgi için bkz. Parlatır, **Tevfik Fikret,** Akçağ yay., Ankara, 2004.

oldu. Askerî rüştiyelerde ve Harbiye'de Türkçe, Fransızca ve tarih öğretmenliği yaptı. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul Darülfünunu'nda Türk tarihi ve Türk dili hocalığı yaptı. 1927'de Erzurum milletvekili olarak meclise girdi, 1934'te "Yazıksız" soyadını aldı.

Harbiye Mektebi'nin son sınıflarında iken *Tercüman-ı Hakikat*'te yazmaya başlayan Necip Asım, daha sonra *Maarif*'te yazmış, kendisi de *Medresetü'l-edep* adlı bir dergi çıkarmıştır. Ahmet Cevdet *İkdam* gazetesini çıkarınca Türkçü tanınanlar bu gazetede yazmaya başladılar. Bunlar arasında Necip Asım da vardı. Aynı paraleldeki yazılarına *Musavver Malumat* ve *Servet-i Fünun*'da devam etti. "Lisan Bahisleri", "Dilimize Hizmet", "Dilimiz" gibi başlıklar altında Türkçenin sadeleşmesini savunan yazılar yazıyordu. Fakat o tam bir tasfiyeci değildi.

Eski Türkçe üzerinde de duran Necip Asım, runik Türk alfabesini tanıttı, Orhun abidelerinin metnini ve tercümesini yayımladı, *"Eski Savlar"* kitabı ile atasözlerimiz üzerinde durdu. Ayasofya kitaplığında *Atabetü'l-hakayık*'ın Uygur ve Arap harfleriyle yazılmış bir nüshasını buldu ve ilim âlemine tanıttı.

Necip Asım, Darülfünun'da Türkoloji'yi kuran adam olarak anılmaktadır. Türk dili tarihi kürsüsünün ilk profesörüdür. Bu alanda yaptığı çalışmaların şöhreti yurt dışına yayılmıştır. Kuruluşundan itibaren Türk Dil Kurumu'nun da faaliyetlerine katılmıştır.

Eserlerinden bazıları: *Arkadaş Bana Fransızca Öğret (1885), Ev Kızı (1890), Muhtasar Osmanlı Nahvi (1892), En Eski Türk Yazısı (1897), Orhun Abideleri (1896), Eski Savlar (1922).*[113]

129. Yusuf Süruri

130. Yüsri

131. Zeynelabidin

[113] Türkiye Ansiklopedisi, C.1, s.364.

3. BÖLÜM

DERGİDE YER ALAN METİNLERİN İNCELENMESİ

3.1. ŞİİRLER

Daha önce belirtildiği üzere, *Malumat* mecmuası klasik şiire alaka duyan, bu şiir tarzını yeniden edebiyatın gündemine oturtmak isteyen profesyonel veya amatör şairlerin el üstünde tutulduğu, sayfaların daha çok onlara açıldığı bir dergi hüviyetindedir. Bu yayın politikası, şiir üzerinde edebî münakaşaların doğmasına neden olur, eski-yeni çatışması zaman zaman ortaya çıkar. Aşağıda, Malumat'ın içinde yer aldığı iki önemli olay kısaca hatırlatılarak, bu tez güçlendirilmek istenmiştir.

Birinci vaka, *Servet-i Fünun* dergisinin başına Tevfik Fikret'in geçirilmesine, bu sayede yeninin kendini müdafaa imkânı bulmasına ve Edebiyat-ı Cedide'nin doğmasına vesile olan "Abes-Muktebes" tartışmasıdır.

Yeni yetişen edebiyat heveslilerinden Hasan Asaf adlı bir gencin *Malumat*'ta "Burhan-ı Kudret"[114] adında bir şiiri yayımlanır. *Malumat* başyazarı Mehmet Tahir, aynı sayfada, bu şiirde yer alan "abes-muktebes" kelimelerinin "kafiyenin göze göre olması" prensibine uymadığı için kafiye sayılamayacağına dair "İntikat" başlığı altında bir eleştiri yazısı yazar. Hasan Asaf, "İntikadı Tenkit"[115] adlı cevap yazısında bu hareketine referans olarak Recaizade Mahmut Ekrem'i gösterir. M. Tahir, cevap vermekte gecikmez.

[114] **Malumat**, S.20, 7 Kasım 1895, s.431. Şiirin tam metni için bkz. Değirmenci, a.g.t., s.251.
[115] **Malumat**, S.22, s.474-476.

"Malumat'ın Cevabı"[116] başlığı altında bu defa R. Mahmut Ekrem'e de yüklenir.[117]

İsmail Parlatır, *Recaizade Mahmut Ekrem, Hayatı-Eserleri-Sanatı* adlı eserinde bu olaylar üzerine Ekrem'in, *Malumat*'a Tahir Efendi'yi yeren bir yazı gönderdiğini, yazının da olduğu gibi yayımlandığını ifade eder.[118] Bu makalenin de, "Sanat Müşkül ise de, Muaheze de Âsân Değildir" başlığını taşıdığını belirtir.[119] Hâlbuki bahsi geçen makale, daha önce *Maarif* dergisinin 7 Kânunuevvel 1311 (19 Aralık 1895) tarihli nüshasında yayımlanmıştır.[120] Yani, Recaizade, makaleyi *Malumat*'a değil, *Maarif* mecmuasına göndermiş ve yayımlatmıştır. Muhatabın kendisi olduğunu bilen Mehmet Tahir ise *Maarif*'te yayınlanan bu makaleyi, *Malumat*'ın 27. sayısında (14 Kânunuevvel 1311 – 26 Aralık 1895 tarihli) alıntılayarak yayımlar ve hemen ardından da Ekrem'in şiir yazma hususunda şairlerin önüne kurallar bütünü koyanları (özellikle M. Tahir'i kastederek) tenkit ettiği bu yazısına cevap verir. "Sanat Müşkül ise de, Muaheze de Âsân Değildir" başlıklı makalenin *Maarif*'te yayımlandığı bilgisi, Mehmet Tahir'in *Malumat*'ın 28. sayısında (21 Kânunuevvel 1311 – 2 Ocak 1896 tarihli) "Ekrem Beyefendi ve Malumat – Tarihçe-i Münakaşat" adı altında kaleme aldığı makalesinde de mevcuttur.

Recaizade, tüm bu tartışmaların neticesinde yeni bir oluşumun gerekliliğine gönülden ikna olmuş bir hâlde, Ahmet İhsan'a giderek *Servet-i Fünun*'un başına Tevfik Fikret'in geçirilmesini önerir. Derginin başına Tevfik Fikret'in geçmesiyle,

---

[116] **Malumat**, S.22, s.476-477.
[117] "İntikat","İntikadı Tenkit" ve "Malumat'ın Cevabı" makalelerinin metinleri için bkz. Değirmenci, a.g.t., s.253-254; s. 255-260; s.261-265.
[118] Parlatır, **Recaizade Mahmut Ekrem, Hayatı-Eserleri-Sanatı**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayını,1995, s.39.
[119] Parlatır, **a.g.e**., s.278.
[120] Erdoğan Erbay, "Maarif Mecmuası, Tafsilli Fihrist ve Bütün Şiirler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, 1991, s. X. ve s.XXI.

"o güne kadar fen bilimleri üzerinde yayın yapan bu dergi, Halit Ziya, Cenap Şahabettin ve ötekilerin katılmasıyla edebiyat alanına kayar. Böylece de yenilik cephesi kurulmuş olur."[121]

Görüldüğü üzere, *Malumat*'ın şiir yazım faaliyetinde Arap şiir kurallarına sıkı sıkı bağlılığı savunan ve dergiye gönderilen şiirleri özellikle bu açıdan değerlendiren anlayışı, yenilik taraftarı yazarların bam teline basar, bu sayede yenilikçilerin organize olmalarına ve yenilik karşıtı görüşleri reddetmek üzere dergi etrafında toplanıp cephe almalarına sebep olur. Böylece, şiir kavramı üzerinde serdedilen fikirlerin tartışılması imkânı doğar, şiir yazma konusunda had koyan, kalıplara bağlılığı telkin eden, başka tarz şiirlere hayat hakkı tanımayan anlayışlarla mücadele başlar. *"Savunma nitelikli de olsa böyle bir toplaşma, güçlerini birleştiren yenilikçi kanada, herkesin dikkate alacağı bir vizyon sağlar."*[122]

Malumat'ın içinde yer aldığı ikinci önemli olay ise, Ali Ekrem Bolayır'ın (A. Nadir) *Servet-i Fünun*'dan ayrılması ve *Malumat*'a geçmesidir. Ali Ekrem, ilk başta *Malumat*'ta yazıyorken, *Servet-i Fünun*'un başına Tevfik Fikret'in geçmesinin akabinde bu dergiye katılır. Tevfik Fikret, A. Ekrem'in Servet-i Fünun şiir anlayışının yozlaşmaya başladığı yönündeki düşüncelerini içeren "Şiirimiz" başlıklı makalesini sansürleyerek yayınlayınca, A. Ekrem dergiden ayrılır ve *Malumat*'a geçer. Makalesini, *Malumat*'ın 30 Teşrinisani 1316 (13 Kânunuevvel 1900) tarihli 266. sayısından itibaren yayınlatmaya başlar.[123] Bu olay da gösteriyor ki, yenilik cephesinden ayrılan yazarlar için *Malumat*, en cazip yayın organı konumunda bulunmaktadır.

Malumat'ın eski edebiyat usulünü temsil etme rolünü üstlendiği bir gerçektir. İncelediğimiz sayılarda yer verilen şiirlerin niceliksel özellikleri

---

[121] Parlatır, **a.g.e**., s.39.
[122] Korkmaz, "Servet-i Fünun Topluluğu", **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.3, ed. T.S.Halman, İstanbul, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı yay.,2006, s.107.
[123] M.Fatih Andı, Y. Taşçıoğlu, H. Yorulmaz, **Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi**, İstanbul, Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı yay., 1999, s.109.

belirtilince bu gerçek daha iyi anlaşılacaktır. Bu bölümde dergide yer alan şiirler türlerine göre tasnif edilerek değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Malumat mecmuasının tezimize konu olan sayıları içerisinde 270 adet şiir yer almaktadır. Bu şiirlerden 15 tanesi tercüme şiirdir.

3.1.1 Divan Şiiri Nazım Şekilleri

3.1.1.1. Gazel

Mecmuada şiir türü olarak en fazla gazele yer verilir. Gazel, eski edebiyatın en fazla rağbet gören türü olarak, mecmua yazarlarının da vazgeçemediği edebî bir tür olur. Klasik manada gazelin muhteva ve şekil özelliklerine riayet ederek şiirlerini nazmedenler olduğu gibi, şekil yönünden bu türe benzeyen, fakat tema bakımından farklı özellikler gösteren manzumeler yazanlar da vardır.

Klasik tarzın genel özellikleri şunlardır: Beyit sayısı en az beş, en fazla on beştir. Kafiye düzeni "aa, xa, xa…" şeklindedir. Gazellerin ayrı bir başlığı yoktur. Divanda gazeller "Gazeliyat" başlığı altında sıralanırlar. *Malumat* da cilt sonunda verdiği genel fihristte, gazelleri "Gazeliyat" başlığı altında sıralar, fakat "gazel" başlığı olan gazeller dışında şekilce gazele benzeyen şiirleri bu sınıflandırmaya dahil etmez. Klasik gazelin bir özelliği de, şiirde şairin mahlasının bulunmasıdır. Fakat Tanzimat sonrası yazılan şiirlerde, bu kuralın artık eski önemini koruyamadığı, mahlas kullanmanın gerekli bir özellik olduğu yolundaki eski anlayışın kaybolduğu görülür. [124]

[124] M.Fatih Andı, "Tanzimat Sonrası Türk Şiirinde Nazım Şekli Olarak Gazel", **İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, S.26, İstanbul, Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1993, s.4.

Dergide 3 adet Gazel-i Müşterek yer alır.[125] Gazel-i Müşterek, gazelin beyit beyit veya mısra mısra iki ayrı şair tarafından yazılmasıyla oluşur. Bu müşterek gazellerin kronolojik olarak ilkinde, matla beytinde şairler birer mısra yazmışlar, daha sonra sırayla bir beyit irat etmişlerdir. İkincisinde, sırayla bir mısra yazmışlardır. Üçüncüsünde ise sadece, gazelin altına imzalarını atmışlardır.

Klasik tarz gazelin özelliklerine riayet edilerek yazılan gazellerin tablosu aşağıda verilmiştir. Tabloda ayrıca şiirlerin beyit sayıları ve mahlas kullanılıp kullanılmadığı da belirtilmiştir.

TABLO 2: Gazeller

NO	YAZAN - BEYİT SAYISI - MAHLAS	SAYI	SAYFA
1	**Bir Müteşair** 7 beyit-mahlassız	**25**	549
2	**Belirtilmemiş** 4 beyit- mahlassız	**25**	550
3	**Suphi** 5 beyit-mahlaslı	**25**	551
4	**Trablusgarp'tan Hakkı** 4 beyit- mahlassız	**26**	576
5	**Edip** 6 beyit-mahlassız	**26**	576
6	**Suphi** 3 beyit- mahlassız	**26**	577
7	**Sultanselimli Hamdi** 5 beyit-mahlassız	**26**	577
8	**Hafız Eyyubi** 5 beyit-mahlassız	**26**	577
9	**Suphi** (551. sayfadaki aynı gazel)	**26**	577
10	**K. Y.** 5 beyit-mahlassız	**27**	595
11	**Eskişehirli Mehmet Rasih** Müşterek Gazel- **Çatalcalı Memduh** 10 beyit-mahlaslı	**27**	596
12	**M. Ali** 4 beyit-mahlassız	**27**	596
13	**Harput'tan Ahmet Hamdi** 5 beyit-mahlaslı	**27**	596

[125] Bu gazellerin yer aldığı sayılar ve sayfa numaraları şöyledir: S.27, s.596; S.38, s.815; S.49-50, s.15. Bu şiirler tezimizin 4. Bölümü'ndeki Seçilmiş Metinler içerisinde yer almaktadır.

14	**Yüsri** 6 beyit-mahlassız	**27**	596
15	**(Elif). Saffet** 7 beyit-mahlaslı	**27**	597
16	**Sultanselimli Hamdi** 5 beyit-mahlassız	**27**	597
17	**Cemal** 5 beyit-mahlassız	**27**	599
18	**Edip (2 adet)** 4'er beyit-biri mahlaslı	**27**	601
19	**Osman Feyzi** 5 beyit-mahlassız	**27**	601
20	**Mithat Bahari** 4 beyit-mahlassız	**28**	624
21	**Hersekli Arif Hikmet** 6 beyit-mahlassız	**30**	659
22	**Andelip** 5 beyit-mahlaslı	**30**	660
23	**Andelip** 5 beyit-mahlaslı	**30**	660
24	**Serçe** 6 beyit-mahlassız	**30**	660
25	**Edremitli İhsan Necmi** 5 beyit-mahlassız	**30**	661
26	**M. Selahaddin** 5 beyit-mahlassız	**30**	662
27	**Mahmut Celaleddin Paşa** 6 beyit-mahlaslı	**31-32**	683
28	**Hersekli Arif Hikmet** 7 beyit-mahlaslı	**31-32**	683
29	**Feraizcizade Osman Faiz** 5 beyit-mahlassız	**31-32**	683
30	**Andelip** 6 beyit-mahlassız	**31-32**	685
31	**Andelip** 1 üçlük bent, 3 beyit-mahlassız	**31-32**	685
32	**Andelip** 5 beyit-mahlassız	**31-32**	686
33	**Andelip** 6 beyit-mahlaslı	**31-32**	686
34	**Mehmet İhsan** 5 beyit-mahlaslı	**33-34**	719
35	**Paçacızade Necip** 5 beyit-mahlassız	**33-34**	719
36	**Erzurumlu Osman Feyzi** 3 beyit-mahlassız	**33-34**	720
37	**Celal Paşa** 6 beyit-mahlaslı	**35-36**	760
38	**Yusuf Süruri** 5 beyit-mahlassız	**35-36**	761
39	**Mehmet Kazım** 6 beyit-mahlassız	**35-36**	761
40	**Ragıp Rıza** 5 beyit-mahlassız	**35-36**	761
41	**Recep Vahyi** 5 beyit-mahlassız	**35-36**	762
42	**Celal Paşa** 5 beyit-mahlaslı	**37**	798
43	**Hasan Hakkı Paşa** 6 beyit-mahlaslı	**37**	798

44	**Aziz Bey** 6 beyit-mahlassız	**37**	798
45	**Celal Paşa** 5 beyit-mahlaslı	**38**	815
46	**Erzurumlu Osman Feyzi** Müşterek Gazel 5 beyit-mahlassız	**38**	815
47	**Sadi** 6 beyit-mahlassız	**38**	815
48	**Ramih** 6 beyit-mahlaslı	**38**	816
49	**Edirne'den Sadi** 3 beyit-mahlaslı	**38**	816
50	**Suphi** 4 beyit-mahlaslı	**38**	816
51	**Recep Vahyi** 5 beyit-mahlassız	**38**	818
52	**Münif Paşa** 7 beyit-mahlaslı	**39**	843-844
53	**Aziz Bey** 4 beyit-mahlaslı	**39**	844
54	**Recep Vahyi** 5 beyit-mahlassız	**39**	845
55	**Taşkasap'tan M. C.** 4 beyit-mahlassız	**39**	845-846
56	**Erzurumlu Osman Faiz** 3 beyit-mahlassız	**39**	846
57	**Hafız Şem'i** 5 beyit-mahlaslı	**39**	846
58	**Muhiddin** 7 beyit-mahlassız	**39**	846
59	**Recep Vahyi** 7 beyit-mahlassız	**40**	878
60	**Feraizcizade Osman Faiz** 8 beyit-mahlassız	**40**	879
61	**Recep Vahyi** 5 mahlaslı	**40**	879
62	**Osman Faiz** 6 beyit-mahlassız	**41**	908
63	**Sadi** 8 beyit-mahlaslı	**41**	908
64	**İbnü'l-Hızır Rüştü** 8 beyit-mahlassız	**42**	923
65	**Sadi** 5 beyit- mahlassız	**42**	923
66	**M. Ragıp** 7 beyit- mahlaslı	**42**	923
67	**M. Ragıp** 5 beyit- mahlassız	**42**	923-924
68	**Celal Paşa** 5 beyit-mahlaslı	**43**	954
69	**Nezih Paşa** 7 beyit-mahlaslı	**43**	954
70	**Feraizcizade Osman Faiz** 3 beyit-mahlassız	**43**	954
71	**Suat Bin Necip** 5 beyit- mahlassız	**43**	954
72	**Ali Refet** 5 beyit-mahlaslı	**43**	955
73	**Muhiddin** 3 beyit-mahlassız	**43**	955

74	**Muhiddin** 5 beyit-mahlassız	**43**	955
75	**Ahmet Mahir** 4 beyit-mahlaslı	**45**	987
76	**İranlı M. Bahaddin** 6 beyit- mahlassız	**45**	987
77	**Ragıp Rıza** 4 beyit-mahlaslı	**45**	988
78	**Müstecabizade İsmet** 4 beyit-mahlaslı	**46**	1014
79	**Abdürrahim Ulvi** 5 beyit-mahlassız	**46**	1014
80	**Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım** 4 beyit-mahlassız	**46**	1015
81	**Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım** 5 beyit-mahlassız	**46**	1015
82	**Edirne'den Sadi** 6 beyit-mahlassız	**46**	1015
83	**Nezih Paşa** 5 beyit-mahlaslı	**48**	1063
84	**M. Selahaddin** 7 beyit-mahlassız	**48**	1063-1064
85	**Feraizcizade Osman Faiz** 6 beyit- mahlassız	**48**	1064
86	**Suat Bin Necip** 5 beyit- mahlassız	**48**	1064
87	**Mustafa Cemal** 5 beyit- mahlassız	**48**	1064
88	**Edirne'den Sadi** 4 beyit- mahlassız	**48**	1064
89	**Muhiddin** 5 beyit-mahlaslı	**48**	1064
90	**Şekip – Necip** Müşterek Gazel 6 beyit-mahlassız	**49-50**	15
91	**Rodoslu Ali Bahari** 4 beyit- mahlassız	**49-50**	15
92	**Mustafa Cemal** 5 beyit- mahlassız	**49-50**	15

Bu gazellere ek olarak çeşitli şairlerin gazelleri için yazılan nazirelere de yer verilir. Bu nazirelerin sayısı, on dörttür. Aşağıdaki tabloda bu manzumeler, tam künyesiyle gösterilmiştir.

TABLO 3: Nazireler

NO	YAZAN	SAYI	SAYFA
1	Nureddin Samih	**25**	549
2	Mithat Bahari	**27**	596
3	Vakanüvis Lütfü	**33-34**	718
4	Nazif Süruri	**33-34**	718
5	Kerküklü Kabil	**33-34**	719
6	Memduh	**35-36**	761
7	M. Ragıp	**35-36**	761
8	Muhiddin	**38**	815
9	Abdülrab	**38**	817-818
10	Recep Vahyi	**39**	844
11	Ragıp Rıza	**40**	879
12	Reşit	**44**	982
13	Mithat Bahari	**48**	1065
14	Abdürrahim Ulvi	**48**	1065

Dergide şairin özgün bir başlık kullandığı, klasik anlayışa ters düştüğü için dergi tarafından gazel olarak anılmayan ama tamamen gazel özelliği gösteren şiirler de vardır. Bu gazeller, aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

TABLO 4: Özgün Başlıklı Gazeller

NO	YAZAN	ŞİİR ADI	SAYI	SAYFA
1	Vakanüvis Lütfü	Ez-Varidatı Hatır	**25**	547
2	A. Galip	Gözlerin	**25**	550
3	Hafız Müçteba	Gözlerin	**25**	550
4	Çatalcalı Memduh	İstemez	**26**	578
5	Muzafferiddin Kemal	Taklit	**27**	600
6	A. Remzi	Arz-ı Hakikat	**30**	660
7	Belirtilmemiş	Beyan-ı Hâl	**30**	661
8	Müstecabizade İsmet	Ümit	**33-34**	718
9	Hakkı	Hazreti Naci'ye Peyrev Olabilir miyim?	**33-34**	719
10	Andelip	Nevha	**33-34**	719
11	Yusuf Süruri	Ruhum	**37**	798
12	Feraizcizade Osman Faiz	Bir Meyl-i Vicdani	**37**	798-799
13	Recep Vahyi	Manzume-i Muhabbet	**37**	799
14	M. Rifat	Bahar Olmuş	**37**	799
15	Niyazi Efendi	Manzume	**39**	844
16	M. Selahaddin	Tahassür	**40**	878
17	Ali Şadi	Ateşin	**40**	878
18	Sadi	Enin-i İptila	**40**	878
19	Recep Vahyi	Ey Gül!	**40**	908
20	Muhiddin	Geçenlerde Çam Limanında Şu Yolda Nağmesaz Olmuştum	**40**	908
21	Halid Eyyub	Bahar :Münceli	**42**	923
22	Ali Refet	Tahassür	**43**	954
23	Belirtilmemiş	Taklid-i Neva-yı Muallim	**45**	987

24	Halid Eyyub	Bir Düşünüş	**46**	1014
25	Muhiddin	Nisanda Yazmış Olduğum Gazel	**48**	1065

Dergide ayrıca “Mutavvel Gazel”ler de bulunur. Beyit sayısı on beşten fazla olan gazellere “Mutavvel Gazel” denir. Dergide bu tür gazellerin sayısı ikidir.

3.1.1.2 Kıta

En az iki beyitten oluşan ve (xa xa xa…) şeklinde kafiyelenen bir nazım şeklidir. (xa xa) şeklinde iki beyitten ibaret kıtaların yanı sıra bundan daha fazla beyitten oluşan kıtalar da mevcuttur. Bu şekilde uzun kıtalara “Kıt’a-i Kebîre” denir. Ayrıca, ilk beytindeki mısraların kafiyeli olmasıyla oluşan kıtalara da “Nazm” adı verilir.

Dergide yer alan şiirler arasından klasik kıta tanımına uyan şiir sayısı, on altıdır. Ayrıca, (xa xa xa) şeklinde kafiyelenmiş bir; (xa xa xa xa) şeklinde kafiyelenmiş bir Kıt’a-i Kebîre yer alır. Buna ilaveten, (aa xa xa xa) şeklinde kafiyelenmiş ilk kıtası “Nazm” türünde, son kıtası da klasik tarzda kaleme alınmış bir şiir vardır.

(aa xa) şeklinde kafiyelenmiş toplam on altı şiir yer alır. Aslında bu kafiyeleniş tarzına sahip olan şiirler “Nazm” türüne ait olmasına rağmen, bu on altı şiirden birisi “Gözlerin”, bir diğeri de “Canâna Hitap” hususî adıyla yayımlanırken, diğer on iki tanesi “Kıta” başlığı altında yer alır. Türüne uygun olarak diğer iki şiirden birine “Nazm”, diğerine de “Tazmin” adı verilmiştir.

(aa aa) şeklinde kafiyelenmiş toplam on altı şiir vardır. Bu on dört kıtanın sekizini, “Sa’y” başlığı altında Faiz ve Neşet’in karşılıklı yazdığı kıtalar

oluşturur. Geriye kalan kıtalardan biri, “İnfi’al” başlığı altında verilir. Üç kıta ise biri Arapça, biri Farsça ve biri de Türkçe olarak “Üç Bekâr yahut Bir Arap, Bir Acem ve Bir de Türk” başlığı altında yazılmıştır. Ayrıca (aa bb) ile bir, (abab) ile dört şiire yer verilir.

Bu verilerden yola çıkarak klasik kıta tanımına uygun bir şekilde yazılan şiirlerin diğer şekillerde yazılanlardan daha fazla olduğu söylenebilir.

3.1.1.3 Şarkı

Divan şiirinde dörder, beşer ve altışar mısralık bentlerle yazılan bir türdür. Şarkıların her bendinin sonunda tekrarlanan mısralara “Nakarat” denir. Bent sayıları, genellikle 3–5 arasındadır. Dergide yer alan şarkıların çoğu iki bentliktir.

(aAaA, bbbA, cccA) İlk bendi nakaratlı çapraz kafiyeli murabba şarkı sayısı, dokuzdur. Ancak bu sayıya dahil ettiğimiz şarkılardan birisi tek bentten ibarettir.

(aaa BB ccc BB) kafiyeli muhammes tarzında şarkı bir tane; (aaaaB) kafiyeli muhammes tarzında şarkı bir tane; (aaaB cccB) kafiyeli murabba tarzında şarkı bir tane; (aaaA bbbA) tarzında kafiyeli murabba-i mütekerrir iki tanedir.

Ayrıca, Victor Hugo’dan çevrilmiş (abba AA cccc AA dede) şeklinde kafiyelenmiş bir şarkıya da rastlanmıştır.

Yukarıdaki verilere dayanarak, şairlerin şarkı formatına uygun ürünler verdikleri görülmektedir. Fakat tek bentlik şarkılara da rastlanmıştır.

3.1.1.4. Mesnevi

Her beyti kendi arasında ayrı ayrı kafiyelenen nazım şekillerine "Mesnevi" adı verilir. Mesneviler, iki beyitten başlayarak binlerce beyite kadar uzayabilir. Her beytin ayrı ayrı kafiyeli olması, şairlere bu türde yazmada büyük kolaylık sağlar.

Dergide mesnevi tarzında yazılmış on yedi adet şiir vardır. Bu şiirlerden beş tanesi takriz, beş tanesi münacat, iki tanesi tevhit, bir tanesi de makteldir. Fakat on yedi şiirden birisi, dokuz bölümden oluşur. Bu şiirin sekizinci bölümü "sakiname", dokuzuncu bölümü ise "münacat-ı âşıkane" ismiyle yayımlanmıştır.

Takriz, beğenilen bir eser hakkında takdirlerin sunulduğu manzumelerdir.

Münacat, yalvarmak için yazılan dua veya manzumelerdir.

Tevhit, Allah'ın varlığına ve birliğine dair yazılan manzumelerdir.

Maktel ise Kerbela olayını hikâye eden manzum ve mensur yapıtlara denir. Katl kelimesinden gelen maktel, Arapça'da birinin öldürüldüğü yer anlamındadır. [126] Maktel de, bir tür mersiyedir.

3.1.1.5. Rübai

(aaxa) şeklinde kafiyelenen divan edebiyatı nazım şeklidir. Dergide dokuz rübai örneğine rastlanır. Bunlardan ikisi, mülemma olarak kaleme alınmıştır. Mülemma, bir dizesi Türkçe, bir dizesi Arapça veya Farsça olarak yazılan nazımlara denir.

---

[126] Atilla Özkırımlı, **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.3, İstanbul, Cem yay., 1990, s.805-806.

3.1.1.6. Müfret

Divan şiirinde yalnızca iki mısradan ibaret olan şiirlere denir. Müfretlerin kafiyelenişi (ab) şeklindedir. Eğer bu şiirler, (aa) kafiyelenişinde iseler "matla" adını alırlar.

Dergide müfret olarak iki adet şiir yer alır.

3.1.1.7. Müstezat

Gazelden türemiş bir nazım şeklidir. Aruzun "Mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün" kalıbıyla yazılan, her mısranın altına bu veznin ilk ve son cüzü olan "Mef'ûlü feûlün" ölçüsüyle yazılmış bir kısa mısra eklenerek elde edilen dört mısralı bir türdür.

Dergide bir adet müstezat vardır. Kafiye örgüsü şu şekildedir: "Aa Aa Bb Aa Cc Aa".

3.1.1.8. Terkib-i Bent

Aynı vezinde ve gazel kafiyelenişinde bentlerin musarra birer beyitle birbirine bağlanmasıyla oluşan uzun nazım şekline denir. Bent sayılarında bir sınırlama olmamakla beraber genellikle 5–7 arasındadır. Bentlerdeki mısra sayıları 8-10'dur.

Dergide, mersiye tarzında yazılmış bir adet terkib-i bent yer alır.

3.1.2. Halk Şiiri Nazım Şekilleri

3.1.2.1. Türkü

Halk edebiyatının saz eşliğinde ve çeşitli ezgilerle söylenen bir türüdür. Söyleyeni belli olanların yanı sıra kimin söylediği belli olmayan anonim türküler de mevcuttur. Hece vezninin 7'li, 8'li ve 11'li kalıplarıyla söylenirler.

Dergide sadece bir adet türkü mevcuttur ve 11'li hece vezniyle kaleme alınmıştır. Kafiye örgüsü (aaab cccb) şeklindedir.

3.1.3. Yeni Nazım Şekilleri

Tanzimat'tan Servet-i Fünun'a giden yolda Türk şiirinde yenilik cereyanını aralayanlar, Tanzimat'ın ikinci kuşağı olarak kabul edilen R. Mahmut Ekrem ile Abdülhak Hamit olur. Özellikle Hamit, kendine has söyleyişle şiirler yazar. Bu şiirlerde daha çok duraksız uzun mısraları ve kafiyesiz serbest müstezat şeklini kullanır. Daha sonra, Servet-i Fünun şairlerinden olan Tevfik Fikret, müstezattan serbest müstezada doğru bir geçiş yaparak şiir dilini nesre yaklaştırır. Asıl yenilik ise şiirde ele alınan her temaya göre yeni şekiller ve farklı kafiye örgülerinin denenmesi ile olur. Bu da Fransız şiirinden alınan nazım şekli örnekleriyle müstezat biçiminin serbest müstezada, oradan da serbest şiire doğru kaymasına yol açar.

Bu yeni nazım şekillerinin yer almasının bir sebebi de bazı şiirlerin Batı edebiyatından tercüme edilmesidir. *Malumat*'ın incelediğimiz sayılarında tercüme olarak yer alan şiirler Fransız ve Rus edebiyatına aittir. Bu şiirlerden dördü Fransız, üçü de Rus edebiyatına aittir. Değişik bent sayılarından oluşan bu şiirlerde en çok düz kafiye ile çapraz kafiye kullanılır.

Dergide dörder mısralı bentlerden oluşan şiir sayısı on üçtür. Beşer mısralı bentlerden oluşan yedi şiir mevcuttur. Altışar mısralı bentlerden oluşan sadece bir şiir vardır. Dört bentten oluşan bu şiirin son bendi sekiz mısradan müteşekkildir. Yeni addedilen diğer şiirlerde bentlere ayrılma görülmez.

Ele alınan bu şiirlerden bentleri düzenli bir kafiye örgüsüne sahip olanlar vardır. Aşağıda belirtilen sayıların dışında kalanların kafiye örgüsü düzenlilik arz etmemektedir.

a. Dört bentlilerin kafiye örgüsü

(xaxa …) tarzında üç,
(abab cdcd …) tarzında yani çapraz kafiyeli iki,
(aabb ccdd eeff …) tarzında yani rime-plat şeklinde bir,
(abba cddc effe…) tarzında yani sarma kafiyeli bir,
(aaaa bbaa ccaa …) tarzında düz kafiyeli bir,
(aaab cccb dddb …) tarzında düz kafiyeli bir,
(abab cccc ddee ffgg) tarzında yani çapraz ve düz kafiyeli bir,
(aaaa bbba ccca …) tarzında düz kafiyeli bir,
(abab cccb dddb eeeb fffb) tarzında yani çapraz ve düz kafiyeli bir adet şiir bulunur

b. Beş bentlilerin kafiye örgüsü

(aaabb cccbb dddbb …) tarzında iki,
(ababb cdcdd efeff …) tarzında bir,
(aaaab ccccb ddddb …) tarzında bir,
(aabbb ccddd eeffg) tarzında bir,
(abaab cdccd efeef ghggh) tarzında bir adet şiir yer alır.

c. Altı bentlilerin kafiye örgüsü

(aabbcc ddeeff …) tarzında bir adet şiir bulunur.

d. Yedi bentlilerin kafiye örgüsü

(aabbaaca ddeeddfd gghhggig …) tarzında bir adet şiir vardır.

Batılı anlamda yazılan bu şiirlerin arasında tablo altı şiirleri olarak vasıflandırılan şiirler de mevcuttur. Tablo altı şiirler, şairlerin resimlerden ilham alarak kaleme aldıkları, mecmualarda resimle beraber çıkan şiirlerdir. Ancak "bazı tablosuz tablo şiirler" de mevcuttur. *"Bunların tablosu bir yerlerde görülmüş, fakat şiirle beraber yayımlanması mümkün olmamıştır."*[127] İncelediğimiz sayılarda *Servet-i Fünun*'da çıkan ve *Malumat*'ın da alıntılayarak sayfalarına aldığı dört adet tablo altı şiir yer alır. Bu şiirler, Ali Ekrem'in (A. Nadir) "Vedâ" ve "Şükûfe-çîn" adlı şiirleriyle Tevfik Fikret'in "Bahâr-ı Terânedâr" ile "Valide" adlı şiirleridir. Bu şiirleri *Malumat*, resimleriyle birlikte almaz, sadece metinleri aktarır. M. Kayahan Özgül, "Vedâ", "Bahâr-ı Terânedâr" ve "Şükûfe-çîn" adlı şiirlere eserinde yer verir.[128] Dergide "Valide" adlı şiirin altında "Ciğerpâresi agûşunda bir validenin nazar-ı hazînânesini musavvir bir levha için söylenmiştir." şeklinde bir not vardır. Bu da göstermektedir ki şiir, kucağında yavrusunu taşıyan, hüzünlü bakışlara sahip hasta bir annenin tasvir edildiği bir resmin ilhamıyla yazılmıştır.

3.1.4. Genel Değendirme

Malumat'ın Batılı tarza muvafık düşen şiirlere az da olsa yer vermekle beraber, tercihini eskiden yana kullandığı, sayfalarını daha çok eski edebiyatın zevkiyle kaleme alınan şiirlere ayırdığı, bu şiirler etrafında edebî değerlendirme ve tenkitlere yer verdiği görülür. *Malumat*'ın bu anlamdaki

[127] Özgül, **Resmin Gölgesi Şiire Düştü**, İstanbul, Yapı Kredi yay., 1997, s.32.
[128] Özgül, **a.g.e.,** s. 105-107; s.109-110; s.87.

tercihi, şiirlerde işlenen temaların eski edebiyat geleneğinin esasını teşkil eden aşk, kadın ve tabiat üzerine yoğunlaşmasına neden olmuştur. Tercüme şiirlerle, *Servet-i Fünun*'dan Tevfik Fikret'in ve Ali Ekrem'in şiirleriyle, iki adet pastoral şiirle ve bir türküyle de olsa farklı konuların işlendiği de olmuştur. Okuyucular, Sami'nin çevirdiği "Sâile-i Sagîre" adlı şiirle, küçük bir dilenci kızın insanlardan merhamet dilenişini; (Elif).C'nin çevirdiği şiirle, hasta kızının başucunda bekleyen annenin çaresizliğini; (Elif).A'nın çevirdiği "Medfen-i Ferzendî" adlı şiirle, oğlunun mezarı başında ağlayan ve daha sonra onun yanında hayata gözlerini yuman annenin dramını hissetme fırsatı yakalamışlardır. Ali Şadi de şiirinde, veremden ölmüş sevgilisinin mezarı başında hissettiklerini aktarır.

Tevfik Fikret, "Bahâr-ı Terânedâr" adlı şiirinde baharın gelişiyle birlikte canlanan doğanın tasvirini yapmıştır. Tevfik Fikret'le Rıza Tevfik arasında fikir ayrılıklarının ortaya döküldüğü "Musahabe- Bir Şair ile Filozof Arasında" adlı şiirlerin ilkini şair sıfatıyla Tevfik Fikret, ikincisini ise filozof sıfatıyla Rıza Tevfik kaleme almıştır. Tevfik Fikret, şiirde duygulanmanın son noktası olarak şairlerin kullandıkları bazı ifadeleri beğenmeyen R. Tevfik'i eleştirmektedir. Özellikle R. Tevfik'in, kendisinin kullandığı "kanatlı nağme" ifadesini hikmete aykırı olarak garip bulmasına bir anlam verememektedir. Fikret'e göre şiir, kafa ile değil, kalp ile yazılır. T. Fikret, şiire felsefe sokulmasına şiddetle karşıdır. R. Tevfik ise, şiirinde insanların artık şiirlerden ziyade pozitif ilimlere yönelmeleri gerektiğini, bize hikmetin, felsefenin daha çok lazım olduğunu, fenne dönmenin vaktinin geldiğini belirtir. R. Tevfik, çiçeklerle, bulut ve kelebeklerle uğraşanların çok olduğunu ifade ettikten sonra tabiattan faydalanmak gerektiğini, ama bunu romantik duyguları kabartmak için değil, akla ve mantığa hizmet için yapmak gerektiğini vurgular. R. Tevfik, şairlerin fen ilimlerinde üstün bir seviye yakalamalarını arzular. Fenlerin zanlardan ibaret olduğunu iddia eden T. Fikret'e şiddetle karşı çıkar. R. Tevfik, bilimin karşısına şiirin çıkarılmasını tasvip etmez.

Ali Ekrem, “Şükûfe-çîn” adlı şiiriyle çiçek toplayan bir kız tablosu karşısında hissettiklerini kaleme almıştır. K.Y. imzalı “Köyde” adlı şiirde, bir çobanın tabiatla iç içe olmasından dolayı duyduğu huzur ele alınmıştır. M. Rifat, yazdığı türküde baharın gelişiyle birlikte doğada görülen değişimleri nazımlaştırmıştır. M. Rifat’ın gönderdiği bu türkü için *Malumat* övgü dolu sözler yazmış ve millî şiir zevkimizle yazılan bu tür şiirlerin artması temennisinde bulunmuştur. M. Rifat ayrıca “Kuzu” adlı diğer bir şiirinde, bir köylü kızın ağzından kuzusuna duyduğu sevgiyi dillendirmiştir.

Sonuç olarak, *Malumat*’ın şiir yazış tarzı için benimsediği kıstaslar bellidir. “İlmü’l-kavâfi” denilen kafiye ilminin ön gördüğü kurallar çerçevesinde kaleme alınan şiirlerin edebî anlamda üstün olduğu fikri hareket noktasıdır. Dergi, şairlere bu yolu düstur olarak benimsetme gayreti içerisindedir. Bu kurallara riayet edilmeden yazılan şiirler, derginin sütunlarında eleştirilmektedir. Şiir eleştirirken kullanılan kriterler, bu kurallardır. Dergide çok az da olsa, yeni tarzların denendiği şiirler yer bulmuştur.

3.2. NESİRLER

Dergide yer alan nesirler, türlerine göre sınıflandırılıp aşağıdaki tablolarda gösterilmişlerdir. Daha sonra, bu yazılardan önem arz edenler hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

TABLO 5: Edebî Makale ve Tenkit Yazıları

YAZAR	YAZI ADI	SAYI	SAYFA
Ahmet Mithat	"Şemsa" Hakkında Bir Makale-i Mahsusa	25	554
Recaizade Mahmut Ekrem	Sanat Müşkül ise de Muaheze de Âsân Değildir (Maarif dergisinde yayımlanan makale)	27	601-602
Malumat (M. Tahir)	Malumat'ın Cevabı	27	603-604
Mehmet Tahir	Ekrem Beyefendi ve Malumat Tarihçe-i Münakaşat	28	627-632
Mehmet Tahir	Mülahaza	29	641
Ali Kemal	Terakkiyat-ı Edebiye	30	650-651
	Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye	30	652-653
Ali Kemal	Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye	31-32	669-670
Ali Kemal	Musahabe-i Edebiye	33-34	716-717
Ali Kemal	Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye	35-36	753-756
Belirtilmemiş	Vezin ve Kafiye Meselesi	35-36	756-758
Ali Kemal	Musahabe-i Edebiye	35-36	758-759
Belirtilmemiş	İcmal-i Edebî	40	873-875

Belirtilmemiş	Musahabe-i Edebiye – Bir Sergüzeşt-i Hakiki	42	914-915
Celal Ünsi	Bir Makale-i Edebiye	42	915-916
Ahmet Mithat	Makale-i İntikadiye – Emile Zola'yı Niçin Okumuyorum?	45	994-998
Ahmet Rasim	Ömr-i Edebî	43	950-951
Belirtilmemiş	Goncourt'lar	48	1046-1051

TABLO 6: Dil ve İmla Hakkındaki Yazılar

YAZAR	YAZI ADI	SAYI	SAYFA
Mehmet Refet	Lisan-ı Osmanî'de Hemzenin Vaslı Ve Faslı	30	657-659
Mehmet Refet	Lisan-ı Osmanî'de Hemzenin Vaslı Ve Faslı	31-32	695-697
Müstecabizade İsmet	Sadelik	44	978-979
İzmir Gazetesi'nin Bir Makalesi	Umum Üdebamıza Bir İhtar	44	979
Müstecabizade İsmet	Mülahaza	45	986
Havai	İmla Takdiri Müsabakası	45	987
İzmir Gazetesi'nden	Tasfiye-i Lisan-i Osmanî	46	1012
Malumat	Mesele-i Lisanîye–İzmir Gazetesi'ne Cevap	47	1034-1035
Mehmet Asım	İmla Takdiri Müsabakasından	47	1035-1036
Malumat'ı Okuyanlardan Biri	Türkçe Yazmak Lazım	47	1037-1039

S. Hayreti	İmla Müsabakasından	48	1052-1054
Sadreddin Şükrü	İmla Müsabakasından	48	1054-1056
Mehmet Refet	Tasfiye-i Lisan-ı Osmanî İzmir Gazetesi'nden Alınmıştır	48	1056-1058
Necip Asım	Elsine-i Türkiye Hakkında Malumat-ı Lisanîye	48	1060-1063
Necip Asım	Türkçe'nin Tarihçesi	49-50	33-34

TABLO 7: Çeviri Metinler

YAZAR	ÇEVİREN	YAZI ADI	SAYI	SAYFA
Jules(ته لیه)	Belirtilmemiş	Fıkrat (İntihab-ı Efkâr adlı metnin içinde)	25	545-546
Châteaubriant	Sandıklı'dan Bir Okuyucu	Kamerin Bir Tesir-i Bediisi	25	551
Belirtilmemiş	Tevfik Amir	Fransuva'nın Tedbiri (Tiyatro oyunu)	27	607
Belirtilmemiş	Tevfik Amir	Fransuva'nın Tedbiri	31-32	697
Belirtilmemiş	Tevfik Amir	Fransuva'nın Tedbiri	39	854-855
Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	İntihab-ı Efkâr	28	621-622
Hüsrev Dehlevi	Mehmet Tahir	Hüsrev Dehlevi'nin Bir Neşidesi (Manzumun nesir tarzında çevirisi)	29	641
Victor Hugo	Nureddin Ramih	Victor Hugo'nun Bir Eseri	30	662-663
Fenelon	Hatem-i Süleyman	Gençlik	31-32	687
Paul Armand Silvestre	Hatem-i Süleyman	Bir Ses İçin	31-32	687
Belirtilmemiş	Hafız Şem'i	Edebe'd-dünya ve'd-din (Hz. Ali'nin sözlerinden örnekler)	33-34	721
Marcel Prevost	Ali Kemal	Juliette'in İzdivacı (Hikâye) 1. Kısım – Son Tatil	33-34	725-727

Marcel Prevost	Ali Kemal	Juliette'in İzdivacı 2. Kısım – Muhibbe	35-36	763-764
Marcel Prevost	Ali Kemal	Juliette'in İzdivacı 3. Kısım – Hatırat-ı Latife	39	848-850
Marcel Prevost	Ali Kemal	Juliette'in İzdivacı 4. Kısım – Taliplerim	40	880-881
Marcel Prevost	Ali Kemal	Juliette'in İzdivacı 5. Kısım – Takdimeler	41	911-912
Marcel Prevost	Ali Kemal	Juliette'in İzdivacı 6. Kısım – Nedim	42	926-927
Marcel Prevost	Ali Kemal	Juliette'in İzdivacı 7. Kısım-Annemin Fikirleri	43	952-953
Marcel Prevost	Ali Kemal	Juliette'in İzdivacı 8. Kısım – Evvelki Gece	44	976-978
Marcel Prevost	Ali Kemal	Juliette'in İzdivacı 9. Kısım – Büyük Hafta	45	998-999
Marcel Prevost	Ali Kemal	Juliette'in İzdivacı 10. Kısım – Nim Saadet	47	1026-1029
Victor Hugo	Hatem-i Süleyman	Hazret-i Musa'nın Nil'den Tahlisi	40	879
J.J. Rousseau	M. Rifat	Tulu-i Afitap	40	879-880
Alexandre Dumas-fils	Ahmet Rasim	Alexandre Dumas-fils'in Mektubu	41	905-907
Alexandre Dumas-fils	Ahmet Rasim	Alexandre Dumas-fils'in Mektubu	42	920-923
Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	İkiz (Hikâye)	43	947-950
Belirtilmemiş	Belirtilmemiş	Miftah (Hikâye)	46	1006-1007
Alexandre Dumas-fils	Belirtilmemiş	İlka'ya Mukaddime Bir İki Söz	46	1007-1010
Alexandre Dumas-fils	Belirtilmemiş	İlka'dan Devam	47	1040-1042

TABLO 8: Hikâyeler

YAZAR	HİKÂYE ADI	SAYI	SAYFA
Ahmet Rasim	Kitabe-i Gam (Tefrika)	25	543-545
Ahmet Rasim	Kitabe-i Gam	28	620-621
Ahmet Rasim	Kitabe-i Gam	37	797-798
Ahmet Rasim	Kitabe-i Gam	48	1051-1052
Bedri Ziya	Agâh	26	579-581
Bedri Ziya	Agâh	28	624-625
Marcel Prevost	Juliette'in İzdivacı	(Yukarıdaki tabloya bkz.)	
Belirtilmemiş	İkiz	43	947-950
İbnü'l-Hızır Rüştü	İyilik Unutulmuyor	44	966-967
Selanikli Tevfik	Adsız	45	991-993
Belirtilmemiş	Miftah	46	1006-1007
Selanik'ten Halil Rifat	Levha-i Hayat yahut Saniye	49-50	12-14

TABLO 9: Deneme Tarzında Yazılar- Küçük Edebî Metinler

YAZAR – ÇEVİREN	YAZI ADI	SAYI	SAYFA
Châteaubriant – Sandıklıdan Bir Okuyucu	Kamerin Bir Tesir-i Bediisi	25	551
Ahmet Rasim	Nağmehan-ı Muhabbet	26	581
Victor Hugo – Nureddin Ramih	Victor Hugo'nun Bir Eseri	30	662-663
Abbas Haveri	Akşam Zamanı	30	663
Ali Rıza	Bir Gencin Veda-i Ebedîsi	30	663-664
A. Galip	İftirak-ı Ebedîyi Müteakip Bir Gece	31-32	686-687
Fenelon – Hatem-i Süleyman	Gençlik	31-32	687
Paul Armand Silvestre – Hatem-i Süleyman	Bir Ses İçin	31-32	687

Ahmet Rasim	Feryad-ı Andelip	37	795-797
Abidin Ali	Bir Makale-i Edebiye	38	810-811
Maraşlı Kâmil	Aşkın Esbap ve Alaimi	38	811-812
M. Rifat	Beş Dakikalık Bir Hayat	38	812-813
N. K.	İnsan İsteyerek mi Sever, İstemeyerek mi?	39	841
Mehmet Hamdi	Tazarru	39	843
Victor Hugo – Hatem-i Süleyman	Hz. Musa'nın Nil'den Tahlisi	40	879
J. J. Rousseau – M. Rifat	Tulu-i Afitap	40	879-880

TABLO 10: Hatıralar

YAZAR	YAZI ADI	SAYI	SAYFA
Feraizcizade Osman Faiz	Sergüzeştimden Bir Parça	41	907
Belirtilmemiş	Hatıra (1. Kısım)	37	794-795
Belirtilmemiş	Hatıra (2. Kısım)	38	806-809
M. Ziya	Bir Hatıra – Veda	42	919-920
Halid Eyyub	Temaşa – Alp Dağlarında	44	967-969
Halid Eyyub	Temaşa – Alp Dağlarında	45	990-991
Halid Eyyub	Temaşa	49-50	34-35

TABLO 11: Biyografiler

YAZAR	YAZI ADI	SAYI	SAYFA
Zaimdade Hasan Fehmi	Montesquieu ve Âsârı	28	625-626

TABLO 12: Öğretici-Nasihat Veren Yazılar

YAZAR	YAZI ADI	SAYI	SAYFA
Belirtilmemiş	Sirac-ı Saadet – Fezail ve Rezail	31-32	674-677
Manastırlı Rifar	Sirac-ı Saadet – Enva-i Ahlak	33-34	714-715
Maraşlı Kâmil	Istılahat-ı İlmiyeden Bir Parça – Ziya-Nur	41	904-905

TABLO 13: Mektuplar

YAZAR	YAZI ADI	SAYI	SAYFA
Ziya	Edibane Bir Mektup – Müstecabizade İsmet Bey'e	42	918-919
Alexandre Dumas-fils – çev. Ahmet Rasim	Alexandre Dumas-fils'in Mektubu	41	905-907
Alexandre Dumas-fils – çev. Ahmet Rasim	Alexandre Dumas-fils'in Mektubu	42	920-923
Müstecabizade İsmet	Ziya'ya	47	1039-1040

3.2.1. Edebî Makale ve Tenkit Yazıları

Malumat'ın incelenen sayılarında, edebî tartışmaların hızını arttırdığı ve dergiler arasındaki rekabetin doğal sonucu olarak edebiyatçıların birbirlerini suçlayıcı ifadeler kullandıkları görülür. *Servet-i Fünun* edebiyatının doğmasına yol açan fikir ve sanat kavgalarının özellikle tez konumuz olan sayılar içerisinde cereyan etmesi önemli bir ayrıntıdır. Edebiyat çevrelerince, *Malumat*'ın ve zamanın diğer bazı dergilerinin edebiyat çizgilerine muhalif olan bazı yazarların *Servet-i Fünun* etrafında bir araya gelmelerine sebep olarak bilinen "abes-muktebes" tartışmaları, incelenen sayılarda iyice kızışır ve tartışmalar şahsiyete dökülür. Özellikle bu konuda, Mehmet Tahir'in, Recaizade'nin bu tartışmalara çekilmek istenmesiyle, *Malumat*'a zarar verilmek istendiği şeklindeki yorumları ilgi çekicidir. İncelenen sayılarda yer alan bu tartışmalara geçmeden önce, tartışmaların seyrini gözler önüne sermek maksadıyla hazırlanan bir tablo aşağıda sunulmuştur. Tabloda, Hasan Asaf'ın şiiri üzerinden başlayan, *Malumat*'ın Recaizade'nin *Şemsa* adlı hikâyesini izinsiz yayımlamasıyla devam eden ve karşılıklı münakaşalardan sonra Recaizade'yi, edebî anlamda kendini ve taraftarlarını temsil edecek bir oluşum arayışı içerisine iten süreçteki olaylar, kronolojik olarak verilmiştir.

TABLO 14 Malumat ve Recaizade Kutuplaşması Sürecindeki Olaylar

Olay	**Mecmua**	**Tarih**	**Sayfa**
Hasan Asaf'ın "Burhan-ı Kudret" adlı şiiri yayımlanır. Aynı sayfada, M. Tahir'in şiir eleştirmeni olarak şiir hakkındaki eleştirileri yer alır.	Malumat – 20. Sayı	8 Kasım 1895	431
Hasan Asaf, şiiri için yazılan bu eleştiriye karşı "İntikadı Tenkit" adı altında cevap verir.	Malumat – 22. Sayı	22 Kasım 1895	474-476

M. Tahir, "İntikadı Tenkit"e cevap verir.	Malumat – 22. Sayı	22 Kasım 1895	476-477
M. Tahir, Recaizade'nin "Şemsa" adlı hikâyesini, kendisinden izin almadan tefrika olarak yayımlar.	Malumat – 23. ve 24. Sayılar	29 Kasım 1895; 6 Aralık 1895	501-502; 524-530
Ahmet Mithat'ın "Şemsa Hakkında Bir Makale-i Mahsusa" adı altında Şemsa'yı öven yazısı yayımlanır.	Malumat – 25. Sayı	13 Aralık 1895	554
Recaizade, Maarif dergisinde "Sanat Müşkül ise de Muaheze de Âsân Değildir" başlıklı makalesi yayımlanır.	Maarif – II. Cilt, 2. Sayı	20 Aralık 1895	17-20
M. Tahir, Ekrem'in bu makalesine cevap verir.	Malumat – 27. Sayı	27 Aralık 1895	601-602
Recaizade'nin "Tebşir ve Mülahaza" adlı yazısı yayımlanır.[129] Ekrem, Hasan Asaf'ın şiiri üzerine düşüncelerini aktarır.	Servet-i Fünun – 10. Cilt, 251. Sayı	3 Ocak 1896	259-261
M. Tahir, Ekrem'le Malumat arasındaki münakaşaların tahlilini yapar. Tartışmaların neden ve nasıl çıktığına dair "Ekrem Beyefendi ve Malumat – Tarihçe-i Münakaşat" adlı makaleyi yazar.	Malumat – 28. Sayı	3 Ocak 1896	627-632

Tablodan da anlaşılacağı üzere yazarlar, iki aylık bir süre zarfında karşılıklı eleştirilerle, edebiyat âleminde aslında uzun süredir şairlerin sanat eğilimlerinde görülen zıtlıklar hususunda önemli bir kırılmayı su yüzüne çıkarmışlar ve bu sayede yenilik cephesindeki şair ve yazarlar, birlik oluşturmak gereğine ikna olmuşlardır.

Edebiyat camiasında derin izler bırakan bu metinlerin içerikleri hakkındaki bilgiler aşağıda sunulmuştur:

[129] Kübra Andı, "Servet-i Fünun Mecmuasının Sistematik İndeksi (1891-1901)", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, 1997, s.234.

Ahmet Mithat'ın "Şemsa Hakkında Bir Makale-i Mahsusa" Başlıklı Yazısı

Hasan Asaf'la *Malumat* arasındaki tartışma sürerken, M. Tahir derginin 23. ve 24. nüshalarında Recaizade'nin *Şemsa* adlı hikâyesini, izin almadan yayımlar. *"Ekrem, Şemsa'yı Selanik'te çıkan Asır gazetesinde yayınlamış, arkasından kitap olarak bastırmıştı."*[130] Zaten bu olay, Recaizade'nin sabrını taşıran son olay olur. Recaizade, dergileri denetleyen Maarif Nezaretine şikâyetlerini iletir ve bu ihbar üzerine *Malumat*'ın matbaasını basan üç memur, derginin 26. ve 27. sayılarını toplar. Bu olaya içerleyen M. Tahir, derginin 28. sayısında bu yapılanları haksızlık olarak nitelendirir ve *Malumat*'ın bütün bu yıldırma taktiklerine karşı okuyucusuyla buluşmaya devam edeceğini ifade eder.

Ahmet Mithat'ın yukarıda belirtilen makalesi, M. Tahir'in hikâyeyi yayımlamayı bitirdiği 24. sayıdan bir sonraki sayıda yayımlanır. Bu makalede Ahmet Mithat, büyük ihtimalle bu iktibas olayından haberi olmadan, hikâye hakkında övgü dolu sözler kaleme alır ve Recaizade'nin kıymeti bilinmesi gereken bir yazar olduğunu vurgular.

Ahmet Mithat, makalede ilk önce hikâyenin konusundan bahseder. Hikâye, Ekrem'in, Anadolu'dan getirilen dört yaşında bir öksüz kızı, yetiştirmek üzere yanına kabul etmesiyle başlar. İsmi Seher olan kızın adı, Şemsa olarak değiştirilir. Eğitim ve terbiye verilmeye başlanır. Fakat kısa bir süre sonra kız, hummaya yakalanır ve vefat eder. Bu duruma çok üzülen Recaizade, hislerini bu *Şemsa* adlı esere döker. Ahmet Mithat, Recaizade'nin eseriyle okuyucularda oluşturduğu acıma, merhamet, üzüntü hislerinin sonucu olarak, zihinlerde, sözü edilen Şemsa'nın ne kadar bedbaht bir kız olarak yer ettiğini, ama gerçeğin hiç de böyle olmadığını ifade eder.

[130] Parlatır, **Recaizade Mahmut Ekrem, Hayatı-Eserleri-Sanatı**, Ankara, Atatürk Kültür Merkezi Yayını,1995, s.38.

Ahmet Mithat'a göre bu kız, bir hayli talihli, şanslı bir kızdır. Vücudu bu âlemden göçmüş olabilir, fakat Recaizade'nin bu eseri sayesinde adı, namı ilelebet yaşayacaktır. Bu herkese nasip olmayacak bir ayrıcalıktır. Bu dünyadan nice insanlar gelip geçmiştir, ancak kendilerinden hiçbir şey kalmamıştır. Şemsa'ya gıpta etmemek elde değildir.

Ahmet Mithat, bu eserin vefatların ardından yazılan diğer eserlerden ne kadar farklı olduğunu şu şekilde açıklar: Bir zengin vefat eder, ardından bir şaire rica edilir. Şair ölüme tarih düşer, kitabe yazar veya bir mersiye nazmeder. Fakat bu işler ısmarlama işlerdir. Şair ne kadar çabalarsa çabalasın, başkasının hislerine tercüman olmuştur. Kendisi, ölenin bizzat hayatında yer edinmemiş ve bu yüzden bizatihi düşüncelerini aksettirememiştir. Fakat Şemsa'da durum farklıdır. Yazılan eserin kahramanı kısa süre de olsa bizzat şairin hayatında yer almış, onu etkilemiş, izler bırakmıştır. Şair de, ölümün ardından yaşadığı bu güzel şeylerin ve duyguların aktörü olan kızın ebediyen hayatından çıkması karşısında yaşadığı samimi üzüntüsünü içtenlikle aktarmıştır.

Ahmet Mithat, bu güzel eseri vücuda getirdiği için Recaizade'yi tebrik ederek ve kendisinin daha nice güzel eserlere imza atabilmesi için ömrünün ziyade olmasını temenni ederek yazısını bitirir.

Recaizade'nin "Sanat Müşkül ise de Muaheze de Âsân Değildir" Başlıklı Makalesi

Recaizade, Hasan Asaf'ın *Malumat*'a gönderdiği şiirin, derginin eleştirmeni tarafından (M. Tahir) eleştirilmesinin ve Hasan Asaf'ın da buna mukabil itirazında, Recaizade'nin, "Kafiye, sem içindir." sözüne atıf yapmasının ardından kendini savunmak maksadıyla bu yazıyı kaleme almıştır. Recaizade, ilk önce Hasan Asaf isimli gençle herhangi bir tanışıklığının olmadığını, gencin kendisine şiir defteriyle gelip şiirlerine takriz istediği zaman şiirlerden birinde gördüğü "abes-muktebes" kelimelerinin

dikkatini çektiğini ve gence bu kafiyeleri görenlerden bazılarının bu hususta müşkülpesentlik yapıp bu kafiyeleri kabul etmeyebileceklerini söylediğini, ama kendisinin, "Kafiye kulak içindir." anlayışını benimsediğinden buna cevaz vermekte tereddüt etmeyeceğini belirtir.

Recaizade'ye göre sanat, herhangi bir kayıt altına alınamayacak kadar kendine özgü bir alandır. *Malumat* tenkitçisinin kafiye ilmi (İlmü'l-kavafi) olarak tanımladığı kurallar bütününe göre düzenlenmiş kafiyelerin, mutlaka kulağa hoş geleceği tarzında bir düşüncenin sanatta yeri yoktur. Bunda esas ölçü, kafiyenin insanın estetik duygularına ne kadar hitap edebildiğidir. Kafiye ilmi şeklinde oluşturulan kurallar, şairin yaratıcılığını sınırlandırır. Şair olabildiğine özgür olmalıdır. Tabiatından gelen zenginlikleri, bu tür kayıtlarla, sınırlarla zapturapt altına almamalıdır. Bu tür davranışlar, edebiyatın gelişiminin önündeki en büyük engellerdendir.

Recaizade, *Malumat*'ı, istidadına gem vurmayan şairlerin eserlerine sayfalarında yer vermediği için eleştirir. Bu tavrın geleceğe baki kalacak eserlerin oluşturulmasında engel teşkil edeceğini savunur. Recaizade'ye göre, yeni yetişen gençlerin edebiyatta gerçekleştirmek istedikleri yenilikler anlayışla karşılanmalıdır. Çünkü onlar da, bu gayretleriyle edebiyata bir nevi hizmet etmektedirler.

Recaizade, şiirlerinde kullandığı bazı ifade tarzlarından dolayı kendisini eleştirenlere de yüklenir. Bunların başında, ölümünden önce (1893) Muallim Naci gelmekteydi. "Lem'a-nisar" terkibinin yanlışlığından dolayı kullanılmaması gerektiğini, "çün" edatının da ifadeye soğukluk kattığı için tercih edilmemesi lüzumunu savunan eleştirmenlere, bu tür şeylerle uğraşmamalarını öğütler.

Mehmet Tahir'in Recaizade'nin Makalesine Cevabı

M. Tahir, şiirlerin tanziminde kafiye ilminin kullanılmasının sebebini dilimizde yer alan kelimelerin büyük çoğunluğunun Arapça olmasına bağlar. Bu yüzden şairler, kafiye ilmine riayetle beraber, bu sınırlar çerçevesinde istedikleri kelimeleri kafiye yapmakta özgürdürler. Bu, özgürlüğü kısıtlayan bir durum olarak görülmemelidir. Bu kurallar dahilinde sanat yapmak da pekâlâ mümkündür. Türkçe kelimelerle, uygun olduğu takdirde güzel kafiyeler ortaya çıkarmak da mümkündür. Recaizade'nin kafiye kurallarına göre uygun olmalarına rağmen kafiye olarak kullanıldıklarında kulağa hoş gelmeyen kelimelere verdiği örnekleri, M. Tahir de kabul eder. Kendilerinin de, bu kelimelerle kafiye yapmak da ısrar etmediklerini vurgular. Ama kurallara uyup kulağa da hoş gelen birçok kelime vardır. M. Tahir'e göre, Recaizade sanat ile ilgili düşüncelerini Victor Hugo'dan almıştır. Ayrıca, Recaizade'nin eski eserlerden vazgeçmek lüzumunu tavsiye etmesi yanlıştır. Eski eserler bugünün zevkinin oluşmasında kilit rol oynamışlardır. Bu yüzden, bu eserleri kaleme alanları şükranla yâd etmek gerekir. Öbür türlüsü nankörlük olur. Sanat kudretinin elde edilmesi, bu eserlerin dikkatli bir biçimde gözden geçirilmesiyle oluşur. Bizde eleştiri geleneği gelişmemiştir. *Malumat,* dergiye gönderilen bu şiirler ile ilgili kanaatlerini ortaya koyarak eleştiri usullerini geliştirmek ve yaymak amacı gütmektedir. Bu sayede, dilini daha iyi kullanmasını öğrenen şairler, edebiyatımızın daha iyi yerlere gelmesine aracılık edeceklerdir. M. Tahir, Recaizade'nin "Şiirde kafiyeye ne lüzum var?" yolundaki iddialarına bir anlam veremeyerek, bunu daha iyi izah etmesi gerektiğini söyler ve verilecek izahlara kadar susma yolunu tercih ettiğini belirtir.

"Ekrem Beyefendi ve Malumat - Tarihçe-i Münakaşat"

M. Tahir, Ekrem'le münakaşalarının tarihini arz ettiği bu makalede, ilk önce herhangi bir alanda başarının ve halkın teveccühünün elde edilebilmesi için, asrın da gerektirdiği gibi, çok çalışmanın ve gayretin gerekli olduğunu vurgular. *Malumat*, matbuattaki güzide yerine ulaşabilmek için çok çalışmıştır. Kendini yenilemiş, hacminde ve içeriğinde düzenlemeler yaparak bugünkü hâlini almıştır. Fakat bugünlere gelirken, basın nizamnamelerine aykırı olarak garez sahibi bazı insanların hücumlarına ve kurulan bu tuzaklardan haberi olmayan bazı makam sahiplerinin de şiddet dolu muamelelerine sabır göstermiştir.

Rekabet doğal bir duygudur. Lakin rekabetin mutlaka kötülüğe mahsus olması gerekmez. Kişilik haklarına saygı çerçevesinde, herkes bildiği yoldan gayret gösterir ve çalışırsa ülkede medeniyet seviyesinin yükselmesi mukadderdir.

Ahmet İhsan, *Malumat*'ın daha ilk sayısı çıkmadan, dergiye gösterilen kolaylığın kendisine de yöneltilmesi ricasıyla üst düzey yetkililere başvurmuştur. Taarruzlarına devam eden Ahmet İhsan, "Malumat gazetesi" ibaresinden gazete kısmının çıkarılmasına muvaffak olmuştur. *Malumat*'a daha ilk sayısında böyle bir hücumda bulunulmuştur. Fakat bu hücumların arkası gelmeye devam etmiştir.

Recaizade Ekrem de, bu işin içine sokularak *Malumat*'ın kamuoyu önünde itibarı zedelenmek istenmiştir.

Recaizade'nin *Şemsa* hakkında şikâyetlerini *Servet-i Fünun*'da yayınlatması üzerine *Malumat* buna cevap vermek durumunda kalmıştır.

M. Tahir'e göre, eserin dergide yayımlanması onun haysiyetine herhangi bir halel getirmemektedir.

M. Tahir, Recaizade'nin *Servet-i Fünun*'a gönderdiği ve orada yayımlanan yazısından alıntılar koyar. Bu yazıda Recaizade, Mehmet Tahir hakkında yaptığı araştırmalar neticesinde, onun kendisinin yatalak oğlu Emced'i belirli bir ücret karşılığında yıllarca emziren kadının oğlu olduğunu keşfettiğini belirtir. Yani Emced'le Tahir Bey sütkardeştirler. Recaizade, bu örneği özellikle verir. Çünkü Recaizade'ye göre *Şemsa*'yı dergisinde onun izni olmadan yayımlama cüretini gösteren M. Tahir, daha sonra Recaizade'nin *Servet-i Fünun*'da bu durumdan şikâyetlerini arz ettiği yazısından ötürü bir kez daha saldırmış ve Recaizade'yi haddini bilmezlikle suçlamıştır. Recaizade, bu örneği vererek kimin haddini bilmez olduğunu göstermek istediğini söyler. Ahmet İhsan'ın Recaizade için kullandığı "Üstadım!" tabirini Mehmet Tahir küçümsemiştir. Son olarak, Recaizade bir dergide yayımlanan şeylerden müdürün sorumlu olduğunu, bu yüzden birinci derece sorumluluğun Mehmet Tahir'e ait olduğunu belirtir.

M. Tahir, yazının devamında, Recaizade'nin büyüyen bu münakaşalar neticesince Maarif Bakanlığına gidip şikâyette bulunmasını ve derginin toplatılması kararı alınmasına ön ayak olmasını eleştirir: Recaizade'nin bu ihbarı üzerine, bakanlıktan üç müfettiş *Malumat*'ın matbaasını basmışlar ve derginin 26. ve 27. sayılarını zorla götürmüşlerdir. *Malumat*, bu olaya teessüf göstermekle birlikte, bu işi yapan memurlara herhangi bir başkaldırıda bulunmamıştır. *Malumat*, kanunlara karşı itaatkâr olmayı prensip edinmiştir. Fakat nizamnameye aykırı herhangi bir fiil işlemediklerini de ifade etmekten geri durmamıştır. Bakanlığın bu uygulaması makul hiçbir karara dayanmamaktadır. M. Tahir: "Devlet nizamı sadece Recaizade'ye hizmet için mi vardır?" diye sorar. Ayrıca: "Diğer gazete ve mecmualarda bin türlü hakaretler, saçmalıklar varken onlar için bir ikaza bile gerek duyulmadan *Malumat*'ı doğrudan doğruya toplama kararı almak hangi mantığa sığar? Bu

deliller ışığında Recaizade'nin himaye edildiği ve bizim bu himayeden nasipli olamadığımız ortaya çıkmaktadır." der.

Mehmet Tahir, ayrıca bu durumun çözümü için gittiği Maarif Bakanı Zühtü Paşa'nın da kendisine kaba davrandığını, "Çık dışarı terbiyesiz!" gibi laflar ettiğini, bu muamele karşısında kendisinin de gereken cevabı verdiğini belirtir. Daha sonra, dergilerin incelenmesinden sorumlu olan komisyonun nasıl işlediğini anlatan Mehmet Tahir, işlerin nasıl yavaş ve keyfî yürüdüğünden bahsederek örnekler verir. Mesela yayın onayı almak isteyen bir derginin muhtevasını önce mahzurlu görüp onay vermeyen encümen, daha sonraları aynı dergiye onay verebilmektedir. Mehmet Tahir, derginin yayınına engel olan memurların hukuka riayet ederek yayıncılık mesleğini sürdürenlere karşı daha korumacı davranmaları gerektiğini vurgular.

M. Tahir, son olarak derginin yayınına devam etmek azminde ve kararlılığında olduklarını, hatta padişahın, yine *Malumat* adında Mısır'da yayımlanması düşünülen dergiye onay verdiğini belirtir.

Buraya kadar, *Malumat* ile Recaizade arasındaki tartışmaların odağındaki metinlerin içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Aşağıda, dergide yer alan diğer edebî makale ve tenkit yazıları hakkında bilgiler yer almaktadır.

M. Tahir'in "Mülahaza" Başlıklı Makalesi

M. Tahir, bu makaleden önce Hüsrev Dehlevi'nin bir neşidesini nesir olarak Osmanlıcaya aktarıyor. Neşidenin konusu, sevgiliye duyulan aşktır. Sevgiliye hitaben ona duyulan tutkulu sevdanın ifadeleri yer alıyor. Manzume, Divan edebiyatımızdaki şiirlere çok benziyor; tıpkı bizim şiirlerimizdeki gibi âşığın sapsarı benzinden süzülen kanlı gözyaşları ile sevgiliden umduğu acıma, merhamet duyguları üzerine kurulmuş. Acı çeken âşık, sevgilinin bir

nebze olsun lütfuna mazhar olabilmek için, vücuduyla ve ruhuyla kendini sevgilinin yoluna adamak derdindedir. Âşık, sevgili uğruna çektiği bu elemlerin bitmemesini temenni etmektedir. En sonunda sevgili, âşığın ettiği feryatlara kulak verecek ve onun ağzından dökülen son çığlıkların aşk yolunda kendini feda eden âşığa ait olduğunu anlayacaktır.

M. Tahir bu neşideyi çevirdikten sonra neden özellikle bir Doğulu şairin şiirini aktarma ihtiyacı duyduğunu anlatmaktadır. M. Tahir, ilk önce edebiyata gönül vermiş insanların bir araya gelerek meclisler oluşturduklarını ve bu toplantılarda birbirlerine şiirlerini arz ettiklerini ifade ettikten sonra, bu meclislerden birinde bazı şairlerle arasında geçen konuşmaları aktarmaktadır. Bir edip ona: "Ben, Fransa'nın edebiyat eserlerindeki mazmunların ve hayallerin karşılıklarını Doğu edebiyatında bulabilirim. Biz alıntı yolunu bilmeden, onlarda ne görürsek dilimize aktarmaya çalışıyoruz." demiştir. Bu söz, M. Tahir'i düşündürmüştür. Batının eserlerini kesinlikle Doğunun eserlerine tercih eden, Doğuyu tamamen ilgi alanının dışında bırakan edipler, kesinlikle yanlışa düşmüşlerdir. Evet, Doğu edebiyatı geçmişe, Batı edebiyatı ise geleceğe yöneliktir. Onlardan bu yönleri dolayısıyla istifade etmemiz şarttır. Fakat ilk önce, kendi edebiyatımızı öğrenmemiz gerekir. Aksi takdirde kendi dilimizde birçok hezeyanlarla, saçma ifadelerle karşılaşmamız olasıdır. Buna örnek olarak da, M. Tahir başından geçen bir olayı anlatır. Türkçe ibareleri doğru okumaktan aciz Batı edebiyatı meraklısı bir bey, sohbet esnasında, bir şiirde geçen "çâk-ı sine" tabirini hoş bulmadığını aktarır. Nedenini soran M. Tahir'e de "çâk-ı sine" tabirinin "kanları akan yaralı sine" manasına geldiğini söyler. Hâlbuki ifadenin manası bu değildir. Tahir, bu tip insanların daha ibarelerin manasına vâkıf olmadan, onları beğenmeme eğilimi göstermelerine kızmaktadır. Dolayısıyla Doğu edebiyatında aslında güzel sözler yok değildir. Fakat bunları anlayacak adamlar lazımdır. Sonuç olarak, Batı edebiyatından dilimize aktarma hevesinde bulunan insanların kendi edebiyatlarına vâkıf olmaları şarttır. Ancak bu şekildedir ki Hugo gibi, Alfred de Musset gibi ediplerin en güzel

eserlerini en çekici ve şairane tabirlerle dilimize aktarmaya muvaffak olabilsinler.

M. Tahir, kendini tamamen yabancı edebiyata adayanlara karşı eleştirilerde bulunmaktadır. Batılı eserlerden istifade eden bu tarz ediplerin amaçları medeniyetler arası köprüler kurmaksa, onların iki medeniyetin de özelliklerini, edebiyat alanındaki tercihlerini çok iyi bir şekilde kavramaları gerektiğini belirtmektedir.

Ali Kemal'in Edebiyat Yazıları

Derginin incelenen sayılarında, Ali Kemal'in edebiyat üzerine makaleleri mevcuttur. Bu makalelerin sayısı beştir. (bkz. Tablo 5) Bu yazılardan üçüne A. Fikret Kılıç, tez çalışmasında yer vermiş, bugünkü Türkçe'ye aktarmıştır.[131] Bu çalışmada ise, Ali Kemal'in bu makalelerde ne tür konulara değindiği aktarılacaktır.

Ali Kemal, bu makaleleri Paris'ten göndermektedir. Ali Kemal'in, *Malumat*'ın bu sayılarının çıktığı tarihlerde Paris'te olduğu açıktır. Zira Ali Kemal, 1895 yılında Halep'ten Paris'e kaçmıştır.[132] Zaten derginin 33–34. sayısındaki "Kısm-ı Nisa" bölümünde, Ali Kemal'in Paris'ten gönderdiği (6 Nisan 1312 – 18 Nisan 1896) tarihli mektup yer almaktadır. Bu mektupta Ali Kemal, kendisini *Malumat*'ın yazarları arasında görmek istediği için M. Tahir'e teşekkürlerini iletir. Bu tekliften son derece memnun olan Ali Kemal, *Malumat*'ın resimli olmasından da övgüyle bahseder. Zira kendisi Paris gibi, sanat faaliyetlerinin dur durak bilmediği bir şehirdedir. Şehir, müzelerle, kültürel zenginliklerle doludur. Bu nimetlerden, *Malumat* okuyucuları da bu sayede istifade edebileceklerdir. Ali Kemal, şehrin bu avantajlarından

---

[131] A. Fikret Kılıç, "Ali Kemal'in Gazete ve Mecmualardaki Kültür-Edebiyat-Sanat Yazıları", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi, 1989, s.56-67. A. Fikret Kılıç, bu çalışmada Ali Kemal'in, Malumat'ın 30. , 31-32. ve 35-36. sayılarında yer alan makalelerine yer vermiştir.

[132] Ali Kemal, **Ömrüm**, haz. Metin Kayahan Özgül, Ankara, Hece yay., 2004, s.203.

mümkün olduğunca faydalanmak arzusunda olduğunu, karakterimize ve ahlakımıza uymaları şartıyla her türlü sanat eserinin *Malumat*'ta neşredilebileceğini belirtir. Ali Kemal, örnek olarak müzeleri verir. Müzelerde çok güzel tablolar vardır ve bunların resimleri, *Malumat*'ta açıklamaları ile neşredilirse sanatseverler bundan son derece hoşnut olacaklardır. Ali Kemal, bu sanatsal faaliyetlerin yanında dergiye edebî eserler de gönderebileceğini arz eder. Hatta mektupla beraber, kendisinin çevirdiği bir hikâyeyi de yollar. Hikâye, Marcel Prevost'dan[133] çevirdiği *Juliette'in İzdivacı* adlı bir eserdir. Hikâye, on bir bölümden oluşur. Ali Kemal, hikâyenin her hafta bir bölümün yayımlanması hâlinde on bir haftada tamamlanacağını ifade eder. Hikâye hakkında bilgiler de verir. Hikâye, genç bir kızın, evlilik konusunda ailesi tarafından yapılan baskılara dayanamayarak, evlilik sürecine girmesini ve bu süreçte başından geçenleri anlatır. Anlatım tekniği ise Ali Kemal'e göre, takdire şayandır ve okuyucular da bu özelliğinden dolayı eserden zevk alacaklardır. Hikâyenin kahramanı Juliette'in başından geçenlerle yaşadıklarını yorumlayışını günlüğüne yazdığı satırlar vasıtasıyla öğreniriz. Okuyucu, genç kızın defterine yazdıklarını okuyarak kendini olayların içerisinde bulur, kahramanları tanır. Genç kızın duygularına, hayallerine, ümitlerine, aşk denen kavramı tanımlama çabalarına şahit olur. Yani, okuyucu kendini merak duygusundan alıkoyamaz.

Ali Kemal'in derginin "Kısm-ı Nisa" bölümünde tefrika edilen bu tercüme hikâyesinin dışında, belirtildiği üzere Paris'ten gönderdiği, edebiyatla ilgili makaleleri vardır. Ali Kemal, 30. sayıda "Terakkiyat-ı Edebiye" başlıklı makale ile hemen arkasından Fransız dergilerinin birinde yayımlanan bir makalenin çevirisini kaleme alır. Çeviri makalenin başlığı "Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye"dir. "Terakkiyat-ı Edebiye" başlıklı makalede, konuya giriş yapar. Bilindiği üzere, o tarihlerde Paris'tedir ve

[133] Marcel Prevost (Paris 1862-Vianne, Lot-et-Garonne 1941) Fransız yazar. Ecole Polytechnique'i bitirdi. Tütün fabrikaları mühendisliğinden ayrılarak ruhbilimsel romanlar yazdı. Eserleri: *Kadın Mektupları (Lettres de Femmes)*,1892; *Bir Kadının Sonbaharı*, 1893; *Yarı Bakireler*, 1894; *Nouvelles Lettres de Femmes,* 1894; *Lettres á Françoise*, 1908; *Bakir Adam*, 1930. (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 18. C., Milliyet Yayıncılık, İstanbul,1993, s.9568.)

Marcel Prevost'u, Osmanlıca yazılışları aynı olduğu için Marcel Proust ile karıştırmamak gerekir.

Fransız basınını yakından takip etmektedir. Bir dergide, Osmanlı edebiyatı hakkında bilgiler veren bir makaleye rastlar. Osmanlı edebiyatının o topraklarda nasıl göründüğü hakkında ipuçları veren böyle bir makaleyi çevirme ihtiyacı hissettiğini belirtir. Ali Kemal'e göre, makalenin sahibi Osmanlı edebiyatına vâkıf olsa da, verdiği bilgiler yüzeyseldir. Ali Kemal, Avrupa edebiyatı ne kadar sınırsız olursa olsun yine de Osmanlı'yı tercih edeceğini ifade eder. Ona göre, dilimizdeki akıcılığı, ritmi, ahengi, söz güzelliğini başka bir dilde bulmak mümkün değildir. Bu hislerinin taassup olarak görülmemesini ister. Evet, Avrupa edebiyatında hikmet vardır, felsefe vardır. Büyük yazarlar, büyük fikirlere hayat vermişler, edebiyatın nasıl yapılması gerektiğini hakkıyla göstermişlerdir. Fakat yine de yazar, Osmanlıcanın ruhta bıraktığı tesiri, bu yazarların eserlerinde bulamadığını belirtir. Bu girişten sonra çevirdiği makaleyi okuyucuların dikkatine sunar.

"Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye" adlı makalede yazar, Batı'nın Doğu'da edebiyatın gelişiminin durduğu yönündeki düşüncesi yüzünden, bu konuda bir makale yazmanın son derece güç bir iş olduğunu ifade eder. Bu güçlüğe rağmen, Osmanlı edebiyatını ana hatlarıyla anlatacağını belirtir. Yazara göre, Osmanlı edebiyatı, on dokuzuncu yüzyılın başlarında özellikle Asım Efendi'nin eserleriyle Arap ve İran edebiyatı taklitçiliğinden kurtulmaya başlar. Fakat o zamanın edipleri, bu fikirlere açık olmadıklarından Asım Efendi bu çabasında yalnız kalmıştır. Daha sonra Şinasi, kendini sırf bu amaca vererek millî bir dil oluşmasında canla başla çalışmıştır. Yazar, Şinasi'nin başardığı bu büyük yenilik sayesinde, Rumlar, Ermeniler, Museviler gibi Osmanlı tebasından diğer milletlerin Türkçeyi başarılı bir şekilde okuyup yazmaya başladıklarını ifade eder. Yazar, Şinasi'den sonra Osmanlı edebiyatına en büyük katkıları yapanlardan birinin Ahmet Mithat olduğunu belirtir. Şinasi'nin çıkardığı *Tasvir-i Efkâr* ve Ahmet Mithat'ın çıkardığı *Tercüman-ı Hakikat* adlı gazetelerin edebiyat sahasında Avrupa ile Osmanlı arasında köprü kurduklarından bahseder. Bu iki gazete, yayımladıkları çeviri romanlar, hikâyeler, makaleler ve şiirlerle, Osmanlı okuyucusunun kültürünü zenginleştirmede önemli rol oynamışlardır.

Osmanlı edebiyatının gelişmesini sağlayan en önemli faktörlerden birisi de Fransız edebî eserlerinin, özellikle 18. yüzyıla ait olanlarının, tercüme edilmesidir. Bu işi üstlenen, devrin edebiyatçılarının en önemli ortak özellikleri zengin, tahsilli ailelerin çocukları olmalarıdır. İyi okullarda yetişen bu gençler, fikir yönünden donanımlıdırlar ve bu fikirlerini halka arz etmek arzusunda olduklarından eserlerinde genellikle bir vaiz tavrı takınırlar. Bu tavır, İngiliz ekolüne daha yakındır. Fransızlara ise çok itici gelir.

Bizim yazarlarımız, ne yaparlarsa yapsınlar üst sınıftan olduklarını saklayamazlar. Bizim alt tabakadan gelen hiçbir yazarımız yetişmemiştir ki, çirkin olmasına rağmen güzel kalbiyle düşüncelerini ve duygularını meydana koysun ve bizi heyecana sevk etsin. Fakir bir Türk'te böyle bir amaca, böyle bir hırsa rastlanmaz. Böyle bir Türk, saadeti ailede arayan, ticaretiyle, işiyle uğraşan sıradan bir Türk olmaktan kurtulamaz.

Makalenin yazarı, bunları ifade ettikten sonra Ahmet Mithat'ı tanıtmaya geçer. Ahmet Mithat, vücutça çok sağlıklı ve diri bir insandır. Aynı anda Fransızca, Arapça, Türkçe mektuplar yazarken, bir taraftan da makalesini yazmayı ve misafirlerle ilgilenmeyi başarabilen ilginç bir yazarımızdır. A. Mithat'ın edebiyatın hemen hemen her türünde eseri vardır. A. Mithat, özellikle Alexandre Dumas-fils'i çok takdir eder. Bu yüzdendir ki *La Dame aux Camélias*'yı Türkçeye tercüme etmiştir ve sahneye uyarlamıştır. Gerek A. Mithat'ın bu çevirisi gerekse tiyatroda eserdeki kadını canlandıran genç aktris, insanların zihninde kalıcı tesirler bırakmışlardır.

Ahmet Mithat'ın dur durak bilmeyen yazma faaliyetlerinin içerisine, Batı'nın Osmanlı'ya zarar verecek fikirlerine, felsefelerine, ideolojilerine karşı verdiği mücadeleleri de ekleyebiliriz. A. Mithat, Schopenhauer'u ve Batı'nın insanı karamsarlığa iten edebiyat anlayışını eleştirir. Ona göre, Batı edebiyatı, kalbinde zaaf olanlara, hastalıklı fikirlilere ve zayıf bünyelilere hitap

eden bir edebiyattır. Eserlerin kahramanları ya can sıkıntısı içinde sürünürler ya da Werther gibi şakaklarına bir tabanca sıkarak hayatlarına son verirler.

A. Mithat, sanatlı ve süslü üslubu hiç sevmez, hiçbir zaman da şiir yazmamıştır. Nesri, 18. yüzyıl Fransız eserlerinde olduğu gibi açık ve sadedir.

Ali Kemal, "Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye" adlı çeviri makale serisine 35–36. sayıda da devam eder. Bu makalede, Osmanlı edebiyatının gelişimine katkıda bulunan diğer yazarlar anılmıştır. Makalede bahsi geçen yazarlar şunlardır: Muallim Naci, Şemseddin Sami, Beşir Fuat, Ziya Paşa, Abdülhak Hamit, Cevdet Paşa, Ahmet Vefik Paşa, Âli Bey, Sırrı Paşa, Hacı İsmail Efendi, Said Bey, Ebuzziya Tevfik, Zihni Efendi, Muallim Feyzi, Hamdi Bey, Fatma Aliye Hanım, Makbule Leman Hanım ve Selma Hanım. Makaleye göre, Osmanlı edebiyatı 19. yüzyılda büyük bir gelişme göstermiştir. Tiyatro, roman, gazete, risale, tenkit artık Doğu'da da hızla gelişmeye başlamıştır. Osmanlı şair ve yazarları, farklı farklı tabiatlarda olsalar da amaçları millî bir edebiyatın husule gelmesidir. Şair ve yazarların bu çabaları acaba Osmanlı'nın genelinde, halkta bir şahlanmaya öncülük edecek midir? Yoksa Renan'ın ve Taine'in öngördüğü gibi Osmanlı edebiyatı, Batı edebiyatına bir müddet meylettikten sonra büsbütün Doğu'ya mı yüzünü çevirecektir? Bu sorunun cevabını geleceğin şair ve yazarları belirleyecektir.

Ali Kemal, 33–34. ve 35–36. sayılarda yayımlanan Musahabe-i Edebiye'lerde, Arap şairi Mütenebbi'yi tanıtmakta ve şiirlerinden örnekler vermektedir.

"İcmal-i Edebî"

Makalenin yazarı belirtilmemiştir. Makalede yazar, o tarihlerde Rus Çarının taç giyme töreninin basında bir hayli yer bulmasından hareketle, Rus edebiyatının önde gelen yazarlarından Leo Tolstoy'un görüşlerine yer vermek

ister. Yazar, Tolstoy'un Doğu'nun yüzünü Batı'ya karşı ağartan bir yazar olduğunu belirtir. Tolstoy, o tarihlerde yayımlanan eserinde, üç büyük Fransız edibini, Zola'yı, Dumas-fils'i ve Maupassant'ı kıyasıya eleştirmektedir. Özellikle, Zola'nın o tarihlerde verdiği konferanslardaki düşüncelerine şiddetle karşıdır. Tolstoy, Zola gibi Batılı yazarların devamlı ilerleme ve çalışma telkin eden düşüncelerine karşıdır. Tolstoy, tefekkürün insanları saadete ulaştırmayacağı görüşündedir. Bu görüşünü desteklemek için hırsızları örnek verir: "On binlerce yıldır hırsızlar yakalandıkları zaman cezalandırılmaktadır. Bununla hırsızlık ortadan kalkmış mıdır? Hayır. Peki, hırsızlık kalkmadı ise artık hırsızları tevkif etmeye gerek yoktur. Böyle yapıldığı takdirde, hırsızlık kendiğinden ortadan kalkacaktır." Tolstoy'a göre aynı durum tefekkür için de geçerlidir. İnsanların bu kadar seneden beri tefekkürle yorulup durmalarına gerek yoktur. Devamlı çalışma insanlara mutluluğu getirmez.

Makalenin yazarına göre, bu fikirler garip fikirlerdir. Fakat insanı düşünmeye sevk ettiğinden dikkate alınması gereken sözlerdir. Felsefi derinlikleri vardır. Tolstoy, Batı'ya şöyle çıkışır: "Batı çocuğu! Sen, gözünü semaya çevirmeyi bilmezsin. Çoşku nedir, vecd nedir bilmezsin. Ben de senin çalışma dediğin şeyi beğenmiyorum." Tolstoy, çalışma karşıtı bu sözleriyle Lao'nun fikirlerini savunmaktadır. Lao'ya göre, insan Tao'ya ulaşmakla saadete kavuşur. Tao'ya ulaşmak ise kendini hareketten, faaliyetten tamamen çekmekle mümkündür. Tolstoy, çalışma hırsının insanda ne gibi olumsuz özellikler uyandırdığına örnek verir. Sabahtan akşama kadar çalışan bir insan sert, insafsız ve merhametsiz olur. Bir dilenci görse ona merhamet etmek şöyle dursun, "Sefil herif, benim gibi çalış da para kazan!" diyerek aşağılar. Tolstoy'a göre, çalışmak da nefse bir nevi savaş açmaktır.

Makale yazarı, Tolstoy'un bu görüşlerine yer verir ve Tolstoy'un fikirleriyle bizim felsefemizde yer alan kalenderlik kavramını karıştırmamamız gerektiğini vurgular. Bizim bu tarz edebî parçalarımızın basit dünya zevklerine matuf olduğunu belirten yazar, Tolstoy'un görüşlerinde ise daha

derinlikli bir felsefenin yer aldığını ifade eder. Makalesini Tolstoy'un üzerinde durulması gereken büyük bir kalem erbabı olduğunu belirterek bitirir.

"Vezin ve Kafiye Meselesi"

Yazarı belirtilmeyen bu makalede, son zamanlarda Osmanlı basınında çıkan vezin ve kafiye tartışmaları ele alınmıştır. Bu münakaşaların taraflarından bazıları için şiirde kafiye ve vezin gereksizdir ve tamamen terk edilmeleri gerekir. Bazılarına göre ise kafiye, göz için değil, kulak içindir. Yazara göre ise iki fikir de doğruluktan uzaktır. Vezin, insanoğlunun tabiatından gelen bir özelliktir. Şiirde ahengin sağlanması için vezin şarttır. Yazar, "Vezin olmasın, kafiye olmasın ama yine de şiir olsun." diyenlere karşı "Peki o zaman nesrin ne kabahati var?" diye sorar. İnsanoğlu, şiiri nesirden ayıran, doğuştan gelen idrak kuvvetiyle, şiirde ahenk için vezni de yeterli görmeyerek bir de kafiyeyi icat etmiştir. Bizim şiirlerimizin de güzelliği, vezinli ve kafiyeli olmasından ileri gelir. "Yunan ve Latin şairleri hatta İngiliz şair Shakespeare bile kafiyesiz vezinsiz şiir söylermiş. Biz de öyle yapmalıyız." demek Türkçeyi bilmemek demektir. Evet, kafiye fikri sınırlandırır, ama ne çare ki dilimizde kafiyesiz şiir dinlenmez. Yazar, şiirde kafiyeyi külfet olarak görüp bu külfete göre ortaya konan eserlerde tabiiliğin olmayacağını iddia edenlere de şiddetle karşı çıkar. Şairliğin bilgiyle olacağını belirtir ve bu bilgilerle donanmamış insanların şiir yazmayı beceremediklerinden bu tür bir yola başvurduklarını, bilgilere vâkıf olmak külfetine katlanamadıklarından kafiye ve vezni hepten reddetme yoluna gittiklerini ifade eder. Hâlbuki kafiye ve vezin bilgisine sahip olduktan sonra fevkalade güzel eserler ortaya koymak mümkündür.

"Musahabe-i Edebiye – Bir Sergüzeşt-i Hakiki"

Makalenin yazarı belirtilmemiştir. Ama Paris'te yayımlanan bir gazetedeki hikâyeyi aktaran bu yazının sahibinin Ali Kemal olduğu kuvvetle muhtemeldir. Zira daha önce belirtildiği üzere, Malumat'ı Paris'te olup

bitenlerden haberdar eden Ali Kemal'dir. Ali Kemal, gazetede çıkan bu hikâyenin, gerçek hayatta da cereyan ettiğini belirtir. Aslında başkasını seven, ama ailesinin baskısı sonucu bir Kontla evlenmek zorunda kalan bir kadının hikâyesi anlatılmıştır. Kont, bu gerçeği bilmesine rağmen kadının kendisini zamanla seveceğine inanmıştır. Kontla kadının bir erkek çocuğu olur. Bir gün, kadın eskiden sevdiği, ama kavuşamadığı sevgilisiyle karşılaşır ve beraber olurlar. Bu beraberliklerinden bir kız çocuğu dünyaya gelir. Kont, durumdan şüphelenmemiştir. Ama bir gün, bir kadın kendisine bir mektup gönderir. Bu kadın, Kontesin sevgilisinin âşığıdır ve Konta durumu anlatmıştır. Bu duruma çok sinirlenen Kont, eşinden çocukları kendisine bırakıp gitmesini ister. Kadın çaresiz evlatlarından ayrılır. Çocuklar büyür, anne ise bir dağ başında veremden ölmüştür.

Ali Kemal, bu hikâyeyi aktardıktan sonra, gerçek bir olaya dayanan bu hikâyenin sadeliğiyle ve saflığıyla, birçok hayal mahsulü eserden çok daha iyi olduğunu beyan eder. Edebiyatı, hikâyeleri hep gerçeklikte ve tabiatta aramamız gerektiğini, kuru kuru hayallere başvurmanın anlamsız olduğunu belirterek yazısına son verir.

"Makale-i İntikadiye – Emile Zola'yı Niçin Okumuyorum?"

Ahmet Mithat bu makalesinde, bir gün gençlerle sohbeti esnasında, Emile Zola'nın *Lort* ve *Roma* kitapları hakkındaki görüşleri sorulduğunda, gençlere verdiği izahları aktarmıştır. A. Mithat'ın bu kitapları okumamış olmasına gençler bir anlam veremezler. Gençlerin, A. Mithat gibi Avrupa basınını yakından takip eden bir edibin, bu kitaplar hakkında o dönem gazetelerde sıkça çıkan tartışmalara kayıtsız kalamayacağı yönünde kuvvetli bir inançları vardır. A. Mithat ise muhataplarına, Emile Zola'yı neden okumadığını açıklamak zorunda kalır. Her şeyden önce gençlere, Avrupa basınında çıkan münakaşaların samimiyetine inanmamalarını öğütler. Avrupa'da yapılan her şeyin, her tartışmanın para kazanmak gayesiyle yapıldığını belirtir:"Orada aklâm-ı muharrirîn paradan başka hiçbir kuvve-i

muharrike ile tahrik edilemez. Maksad-ı umumi paradır. Ne söylenir ise o maksada vusul için söylenir. Ne yazılır ise o maksadı ele geçirmek için yazılır. Bu, bir ticarettir. Hem de pek meşru bir ticaret olmak üzere telakki edilmektedir." Bu yüzden Emile Zola'nın bu eserleri etrafında çıkarılan bu münakaşalardan maksat reklam yapmaktır. Avrupa'da bu danışıklı dövüşün profesyonelce yapıldığını belirten A. Mithat, bizim basınımızın da bu karaktere bürünmeye başladığından dem vurur. Bu duruma örnek olarak, adı sanı duyulmamış bazı insanların, halk arasında revaç bulmuş eserler hakkında tenkitlerde bulunarak şöhret kazanma sevdasına düşmelerini gösterir.

Bu kitapları okumamasına gençlerin verdiği tepki karşısında A. Mithat şu örneği verir: "Bir şey moda hükmünü alır ise ona muhalefet cümleye muhalefet demek olur. Mesela bir zamandan beri pantolonlar sucuk gılâfı olan bağırsaklar kadar dar giyilegelmekte ise birdenbire şalvar kadar bol pantolon giymek modası çıkınca hâlâ dar pantolon içinde görülen bacaklara taaccüp ederler. Ashabını tahtie eylerler. İşte, Emile Zola'nın âsârını okumak dahi bugünkü günün böylece bir modasıdır. Ama öte tarafta bir adam daha var imiş ki, pantolonun ne darlanmasına ne bollanmasına ehemmiyet vermeyip daima bacaklarını alıştırmış olduğu surette pantolon giyer imiş." A. Mithat, bu örnekle kendisinin gençlere daha önce anlattığı şekilde, bu konu etrafında koparılan tartışmalara katılmadığı için yadırganmayı, prensiplerinin dışına çıkmaya tercih ettiğini anlatmaya çalışır.

A. Mithat, gençlere Osmanlılar arasında Emile Zola'yı beğenmeyenin yalnız kendisi olmadığını söyler. Zira Zola'nın Osmanlıcaya çevrilmiş hiçbir eseri yoktur. Gençler, Zola'yı çevirmenin o kadar kolay olmayacağını söylediklerinde A. Mithat, bunun sebebini sorar. Gençler, Zola'nın eserlerinin müstehcenliğini işaret ederlerse de A. Mithat, Paul de Kock'un daha müstehcen olduğunu, ama dilimize değiştirilerek de olsa çevrildiğini hatırlatır. Ayrıca Zola'yı ne İngilizler, ne Almanlar, ne de Ruslar dillerine çevirmemişlerdir. Hatta bu milletlerde Fransızca öğrenen gençler, Zola'nın

eserlerini okumaktan men edilmişlerdir. A. Mithat yazısını, "Zola'nın Fransa'da gençlerin abarttığı kadar halkın teveccühünü kazanmış olsaydı, bugün taraftarları ile beraber o kadar çalışmasına rağmen kendisini akademiye üye kabul ettirebilirdi, bunu ise başaramamıştır." şeklindeki düşüncesiyle sona erdirir.

"Ömr-i Edebî"

Ahmet Rasim, bu başlık altında, derginin "Kısmı-ı Nisa" bölümünde "Leyla Feride" müstear adıyla, edebiyatla alakalı yazılar kaleme almıştır. A. Rasim, derginin incelenen sayılarından sadece 43. sayıda, "Ömr-i Edebî" üst başlığı altında "Niran" başlığı atarak, Nigar Hanım'ın o zamanlar çıkan en son kitabı *Niran*'ın kendisinde uyandırdığı duyguları ve düşünceleri aktarmıştır. A. Rasim'in derginin diğer sayılarında bu sütunu edebiyatla ilgili değişik meseleler için kullandığı mutlaktır. Zira daha sonra bu yazıları, *Ömr-i Edebî* adıyla dört cilt olarak yayımlanmıştır. Bu eser, Osmanlıca olarak yayımlanmıştır ve henüz günümüz Türkçesine aktarılmamıştır.

"Goncourt'lar"

Bu makalenin yazarı belirtilmemiştir. Fakat yazının içeriğinden, Fransız yazarları ve edebiyatı hakkında verilen ayrıntılı bilgilerden yazarın Ali Kemal olduğu tahmin edilebilir. Yazar, Edmond De Goncourt ile Jules De Goncourt kardeşlerin edebî maceralarını anlatmak arzusundadır. Bu iki kardeşten Jules, 1870 yılında vefat etmiştir. Edmond ise, 1896 yılında hayata veda etmiştir. Ali Kemal de bu yazıyı, Edmond'un vefatı münasebetiyle kaleme almıştır.

Bu iki kardeş, tepeden tırnağa merak dolu iki insandır. Birlikte bir şeyler üretme sevdasına kapıldıkları ilk andan itibaren, Paris'te bulunan hemen hemen bütün eski-yeni kitapları ele geçirmişler ve kültürlerini genişletmişlerdir. Giriştikleri bu araştırmalar neticesinde, 18. asrın tarihine

vâkıf olmuşlardır. Kardeşlerin bitmek bilmeyen merak hissi, kişilerin hikâyelerini ortaya çıkarırken çok rahat müşahede edilebilir. Mesela, *Madam Pompadour*'u yazarken, bu kadının kullandığı kişisel eşyaları, sevdiği, sakladığı şeyleri ele geçirmişler ve eserlerini bu ipuçlarından faydalanarak vücuda getirmişlerdir. Bu şekilde eser oluşturmak, bir yenilik sayılabilir. Bu tarz bir tarihçilikten sonra, hikâye yazmaya başlarlar. Fakat böyle yaparak tarihçiliklerinden vazgeçmemişlerdir. Yazdıkları bir nevi, kişilerin tarihidir. Bu yüzden, yazdıkları hikâyeden çok, hatıra olarak nitelendirilebilir. Goncourt'lar yaşamda neler gözlemlemişlerse eserlerinde bunları aktarmışlardır. Bu usul, hakikatin taklidi olarak görülebilir. Bizim yazarlarımızın maalesef böyle eserleri yoktur. Biz, tafsilattan, perakendeden hoşlanmayız. Merakımız hep yüzeysel kalır. Ali Kemal'e göre, bu hâlin sebebi, yazarlarımızda bir Goncourt gözü, bir Goncourt eli bulunmamasıdır.

Goncourt'lar, natüralizmin reisidirler. Zola, Daudet, Maupassant da bu ekoldendir. Bu ekolle realizm arasında ince bir fark vardır. Natüralistler, gerçeğe daha sıkı yapışırlar, sokulurlar, ortada kayıt, esas olmayınca hiçbir tasvire girişmezler. Hâlbuki realizm, böyle değildir. Yazar, örnek olarak Flaubert'in *Salambo* adlı eserini verir. Natüralistlerden kimse böyle bir eser yazamaz. Çünkü bu eserin konusu, eski zamanlarda geçmektedir. Olay, Kartaca'da cereyan eder. O zamanlara kadar tetkikatta bulunmak, gerçeğe yaklaşmak imkânsızdır.

Ali Kemal, fikir âleminde büyük değişimler meydana getiren bu iki kardeşin eserlerinin dilimize aktarılmasının bir hayli güç olduğunu ifade eder. Yazar, bu makaleyi, Edmond'un ölümü dolayısıyla yazmıştır. Makalesini, edebiyatımızda sıklıkla kullanılan kuru bir tercüme-i hâl vermek gibi bir usul yerine, tenkitler içeren edebî bir makale suretinde kaleme aldığını belirtir. "Gerçekten bizde, meşhur yazarlar ve âlimler hakkında bilgi veren yazılar pek soluktur. Filan tarihte doğdu, filan tarihte büyüdü, filan eserleri neşretti, sonra öldüden ibarettir." Ali Kemal, bu tür malumatlarla okuyucunun eser sahiplerini tam anlamıyla tanıyamayacağını savunur. Bu tarz anlatımlarla ne kendi

ediplerimizi, ne de yabancı edipleri tanımamız mümkün değildir. Ona göre, bu anlamda, Goncourt'ların edebî meziyetlerini, takip ettikleri usulleri, bu usullerin iyi taraflarını ve noksanlarını anlamaz da, yalnızca yaşlarını ve hayat hikâyelerini öğrenmekle yetinirsek, edebiyatımızdaki eksikleri gidermemiz ve kendimizi ıslah etmemiz mümkün gözükmemektedir.

3.2.2. Dil ve İmla Hakkındaki Yazılar

Malumat'ın incelenen sayılarındaki dil ve edebiyatla ilgili yazıların içeriğinden yola çıkarak söylenebilir ki dil ve edebiyatı kendilerine dert edinmiş yazar ve şairlerin o dönem üzerinde durdukları iki önemli mesele vardır. Bunlardan ilki, şiirde vezin ve kafiyenin gerekli olup olmadığı, ikincisi ise dili Arapça ve Farsça tamlamalardan arındırıp sadeleştirmeye çalışmanın doğru olup olmadığıdır. Kafiye ve vezin hakkındaki tartışmalar yukarıda aktarılmıştır. Özellikle M. Tahir'le Recaizade arasında cereyan eden bu tartışmalar, diğer ediplerin de bu konudaki fikirlerini ortaya dökmelerine ve dönemin diğer dergilerinde de bu konunun enine boyuna tartışılmasına zemin hazırlamıştır. İkinci mesele ise, dilin sadeleştirilmesi meselesidir. *Malumat*'ın bu konudaki fikri, Müstecabizade İsmet'in makalesindeki düşünceler doğrultusundadır. Yani dilden Arapça ve Farsça terkipleri atmak mümkün değildir. Şiir dilinin özü bu terkiplerle sağlanan ahenkte yatmaktadır ve Türkçe kelimelerle bu ahengi sağlamak mümkün gözükmemektedir. *Malumat,* sayfalarında, Müstecabizade'nin makalesindeki çağrısına uyarak bu görüşe karşıt görüşler serdeden yazarların yazılarına da yer vermiştir. Ayrıca şair ve yazarları bu konu hakkında kafa yormaya, ortak tavır almaya ve dilin kullanımında birlik sağlanması konusunda çabalamaya davet etmiştir. *Malumat*'ın bir diğer çağrısı da imla konusunda olmuş, Osmanlıca'da görülen değişik yazımların önüne geçmek maksadıyla bu konudaki yazılar dergide yayımlanmıştır. Bu tezde, imla konusundaki yazılar yerine, önemine binaen Türk dili ve dilde sadeleşme konusundaki yazıları incelemek daha uygun bulunmuştur. Aşağıda, bu konu hakkındaki yazılardan bazıları değerlendirilmiştir.

Müstecabizade İsmet'in "Sadelik" Başlıklı Yazısı

Müstecabizade, bu yazıda yazarlardan bazılarının Osmanlıca nesirler yazarken sadeliği Arapça ve Farsça terkiplerin terk edilmesinde aradıklarını belirtir. Bu tavır içindeki yazarların yazılarını yazarlarken kendileriyle çeliştiklerini ve sade yazayım derken yine Farsça ve Arapça terkipleri kullanmaktan vazgeçemediklerini öne sürer. Ona göre, sade üslup dedikleri şey, anlatılmak istenenin en az kelimeyle anlatılmasıdır. Hitabelerde, bilimsel makalelerde, ders kitaplarında, gazetelerde, aile arasında yazılan mektuplarda kullanılacak üslup budur. Sadelik, kabalık, bayağılık demek değildir. Terkipler, yazımda kesinlikle vazgeçilemeyecek unsurlardır. En nazik ve ince hisleri ifade etmemiz için bu ifade tarzına muhtacız. Türkçe'de aynı his ve manayı ifade edecek söz bulunamaz. Farsça ve Arapça terkiplerin yerine Türkçe tamlamalar getirildiğinde ruhta aynı tesir uyanmaz. Basit bir mevzuyu anlatmak için parlak sözlere, uzun terkiplere ihtiyaç yoktur. Bu üsluptan ileri gelen bir meseledir. Yazarın, mensup olduğu ilim ve irfan tabakasına göre kullandığı üslup da değişeceğinden, terkibin üsluba katacağı üstünlük de buna göre olacaktır. Müstecabizade, Ahmet Mithat'ın "Sadeliğe dikkat edelim." uyarısının altında bu terkiplerden vazgeçmek anlamının yatmadığını, onun maksadının terkip yapma konusunda ileri gidenleri eleştirmek olduğunu ifade eder. A. Mithat, örneğin "salname" yerine "name-i seneyn" gibi terkipler yapanları tenkit etmektedir. Müstecabizade yazısını, Necip Asım'ın *İkdam*'da yayımlanan yazısından her türden terkibin terk edilmesi gerektiği gibi bir anlam çıktığı için, ondan konuya açıklık getirmesini ve *Malumat*'a bu konudaki fikirlerini izah edecek yazılar göndermesini isteyerek bitirir. Necip Asım'ın, *Malumat*'ın 48. ve 49-50. sayılarında yazıları yayımlanır. Bu yazılar, Türkçenin tarihçesi hakkındadır. Necip Asım, farklı bir metot takip ederek ilk önce Türk dilinin gelişim safhalarını açıklamayı uygun görmüştür.

İzmir Gazetesinden Alınan "Umum Üdebamıza Bir İhtar" Başlıklı Yazı

İzmir gazetesi, Osmanlıcaya yabancı dillerden geçen soğuk ve nefret uyandırıcı "istasyon, konsültasyon, kart dö vizit, vapur, şimendüfer, kongre, konferans" gibi kelimelerin kullanımını eleştirmektedir. Bu gibi kelimelerin dilimize hızla yayıldığını ifade eden gazete, ecdadımızın bu konuda daha duyarlı olduklarını iddia eder. Ecdat, Farsça ve Arapçadan kelime almakta ileri gidenlere karşı işlettiği kontrol mekanizmasıyla dilin anlaşılmayacak bir düzeye gelmesine engel olmuştur. Bugün ise, eskisinden daha şiddetli bir nefrete ve çirkinliğe yol açacak olan yabancı kelimeler, yabancı taklitçileri tarafından dilimize dahil edilmekte ve her gün bu kelimelerin sayısı artmaktadır. Eskiler, dilde karşılığı olmayan bir kelime ortaya çıktığında, bu kelimeye karşılık gelebilecek bir tabir bulmaya çalışırlardı. Bu kelimeler dilimizin kurallarına göre değiştirilir, yumuşatılırdı. Bugün Araplar, yabancı dillerden dillerine karışmak isteyen kelimelerin hemen mukabillerini buluyorlar ve dillerinden atıyorlar. Mesela "vapur" yerine "bâhire", "kart dö vizit" yerine "bıtâkatü'z-ziyare" diyorlar. İzmir gazetesi, Arapların bu çabalarını örnek göstererek aynı hassasiyeti bizim ediplerimizin de göstermesi gerektiğinin altını çizer. Yabancı kelimelerin dilimizdeki karşılıklarını bulup onları kullanmamız gerektiğini vurgular. Gazete, bu tür bir hizmete vesile olmak istediğini belirtir. Yani herkes yabancı bir kelime için birkaç karşılık bulup gazeteye gönderecektir ve bunlardan en uygunu seçilecektir. Böylece bu faaliyetin sonunda bir lügat kitabı hazırlanacak ve gazete bu yolla dile hizmet etmiş olacaktır.

Müstecabizade'nin "Mülahaza" Başlıklı Yazısı

Müstecabizade, "Sadelik" başlıklı yazısına verilen tepkiler neticesinde bu konuyu işlemeyi bu yazıda da sürdürür. Ona göre, o dönem, şair ve yazarlar yeni yeni fikirler icat etmektedirler. Bu fikirlerden birisi, şiirde vezin ve kafiyenin gereksizliğini savunan, bir diğeri ise, Arapça ve Farsça tamlamaların terk edilmesini isteyen görüştür. Vezin ve kafiye meselesinin bir

dereceye kadar hallolduğunu düşünen yazar, *Malumat*'ın 35-36. sayısında yayımlanan "Vezin ve Kafiye Meselesi" başlıklı yazıya gönderme yaparak bu yazının gereken cevabı verdiğini ifade eder. Müstecabizade, ayrıca A. Nadir'in bir dergide çıkan, kafiye ve veznin kesinlikle terk edilemeyeceği yolundaki yazısından da bahseder ve yazarla aynı fikirde olduğunu belirtir. A. Nadir bu yazıda şöyle demektedir: "Kafiye hiç terk olunmaz. İngilizler, kafiyesiz şiir yazarlarmış, ondan lezzet duyarlarmış. Ben bunları anlayamam. Şiiri musikiye benzetmek lazım gelirse vezin, usul; kafiye, karar olur. Usulsüz, kararsız bir şarkı yapılabilirse yapsınlar da görelim. Hem vezin ve kafiyeyi terk edecek olduktan sonra niçin nesir yazmayalım?" Müstecabizade, bu sözlere tamamen katılmaktadır. Ona göre, vezni terk etmek bir yana, yeni vezinler bulunmalı ve bu alan daha da genişletilmelidir. Bundan sonra terkip meselesine yeniden dönen yazar, yüce fikirlerin ifade edilebilmesi için insanın ona uygun kelime ve tabirler kullanmak zorunda olduğunu iddia eder. Fakat basit mevzular için terkiplere başvurmak abestir. Dilin en nazik taraflarını ifade etmek için terkip kullanmak şarttır. Arapça ve Farsça terkiplerin telaffuzu Türkçe kelimelere göre kulağa daha hoş gelmektedir. Buna şöyle bir örnek verir: geceyi tasvir eden bir şairin aya hitaben: "ey peri-i zerrin-i bâl-i leyal" demesi, Türkçe kelimeler kullanarak "ey gecelerin yaldızlı kanatlı perisi" demesinden daha güzeldir. İşin içine şiir girince terkip kullanma zorunluluğu bir kat daha artmaktadır. Şiir dilinde "didar-ı zühre-âşık" terkibinin yerine "zühre-âşıklı yüz" veya "âşıkı zühre olan yüz" demek uygun kaçmaz. Sonuç olarak, Müstecabizade ruhun hâllerini ve hisleri ifade etmek ve güzel söz söylemek konusunda terkiplerden faydalanmanın bir gereklilik olduğunu vurgular.

İzmir Gazetesinden Alınan "Tasfiye-i Lisan-ı Osmanî" Başlıklı Yazı

Gazete, terkip kullanımı konusunda *Malumat*'la hemfikirdir. Bu yazıda gazete, dilimize yerleşmeye başlayan yabancı kelimelerin yerine karşılıklar bulunması gerektiği şeklindeki görüşüne *Malumat, Hazine-i Fünun,*

Mektep ve Maarif dergilerinden olumlu tepkiler aldığını belirtir. Aynı duyarlılığı, *İkdam, Sabah* ve *Tercüman-ı Hakikat*'ten de beklediğini ifade eder. Yazının sonunda, gazeteye gönderilen, yabancı kelimelere bulunan karşılıkların bir listesi verilmiştir.

Mesele-i Lisanîye – Malumat'ın İzmir Gazetesine Cevabı

Malumat, İzmir gazetesinin terkiplerin zorunluluğu konusunda aynı görüşleri paylaşmasından oldukça memnundur. Yabancı kelimelerin dilimize yerleşmesi gerçekten üzücü bir durumdur, fakat zamanında aslı üzere alınıp kullanılmakta olan "vapur, kartvizit, istatistik, albüm, pratik, telgraf, tramvay, telefon, doktor, reçete, şimendifer, fotoğraf, konsolos, komisyon, komiser, kopya, matmazel, madam, mikrop, lamba" gibi kelimelerin istisna edilmesi gerekir. Artık telgraf yerine berk, matmazele anse, kartvizite bıtâkatü'z-ziyare denilse kimse anlamaz. *Malumat*'a göre bu konuyla alakalı tedbirler, çok daha önceleri alınmış olmalıydı. *Malumat*, bu konuda şu örneği verir. Zamanında "bibliyografya" kelimesi için tartışma ortamı açan *Malumat*, gelen teklifleri de göz önünde bulundurarak "fihris" kelimesinin kullanılmasında bir mutabakat sağlanması yolunda çağrıda bulunur. Fakat buna rağmen ısrarla bibliyografya kelimesini kullanmaya devam edenler olmuştur. *Malumat,* bu tarz bir inatçılıkla dilin düzeltilemeyeceğini vurgular. Son olarak, yazarların dil kullanımında işbirliği yapmaları ve dildeki kelime ve ibarelerde birlik sağlamaları gerektiği ifade edilmiştir.

3.2.3. Çeviri Metinler

Bilindiği üzere, *Malumat*'ın yayımlandığı dönemde yazarlarımız, aydınlarımız Fransızcayı iyi biliyorlar ve Fransız edebiyatını takip etme imkânı buluyorlardı. O dönem Osmanlısı için Batı edebiyatı demek Fransız edebiyatı demekti. *Malumat*'ın incelenen sayılarında farklı Fransız yazarların eserlerine rastlamak mümkündür. Dergide, Chateaubriant, Victor Hugo, Fenelon, Paul Armand Silvestre ve J.J. Rousseau'dan çevrilen küçük edebî

metinler, Ali Kemal'in Marcel Prevost'dan çevirdiği uzun bir hikâye ve Ahmet Rasim'in çevirdiği Alexandre Dumas-fils'in ölmüş babasına hitaben yazdığı bir mektup yer almaktadır. Ayrıca, Ali Kemal'in çevirdiğini düşündüğümüz "İkiz" ve "Miftah" adlarında iki hikâye, Tevfik Amir'in çevirdiği "Fransuva'nın (Françoise) Tedbiri" adlı, yazarı belirtilmeyen bir tiyatro oyunu ve Alexandre Dumas-fils'in *İlka* adındaki eseri hakkında bilgi veren ve ondan örnekler sunan bir yazı mevcuttur. Victor Hugo'dan çevrilen iki küçük parçanın biri, Hugo'nun küçük kızına hitaben yazdığı bir metin, diğeri ise Hz. Musa'nın Nil nehrine bırakılışından ve kurtuluşundan bahseden bir yazıdır. Fenelon'un eseri, oğluna hitaben yazılmış bulunan ve ona gençliğin göz açıp kapayıncaya kadar geçtiğini hatırlatan küçük bir parçadır. Chateaubriant'dan çevrilen parça ise, Chateaubriant'ın Amerika'da Niyagara Şelalesi yakınlarında geceleyin doğayla baş başayken hissettiklerini yansıtan ve Avrupa ile Amerika'nın doğanın bakirliği konusunda karşılaştırma yapan bir yazıdır. Paul Armand Silvestre'nin sevgiliye hitaben yazdığı ve kendisinde bıraktığı tesirlerini anlattığı küçük bir yazısı vardır. J. J. Rousseau ise, yazısında güneşin doğuşuyla doğada meydana gelen değişikleri ve güneşin doğuşunu seyreden insanda ortaya çıkan duyguları aktarmıştır.

3.2.4. Hikâyeler

Derginin incelediğimiz sayılarında, sekiz hikâye yer alır. Bu hikâyelerden "Miftah", "İkiz" ve "Juliette'in İzdivacı" başlıklı hikâyeler tercümedir. "Juliette'in İzdivacı", Ali Kemal'in Marcel Prevost'dan çevirdiği, tefrika olarak yayımlanan uzun bir hikâyedir. "Miftah" ve "İkiz" hikâyelerinin yazarları ve çevirenleri belirtilmemiştir. Fakat Ali Kemal'in o sıralar Paris'te olması ve Fransa'daki edebiyat âlemini yakından takip etmesi göz önünde bulundurulursa, bu hikâyeleri *Malumat*'a onun çevirip gönderdiği düşünülebilir. Zaten Ali Kemal, 42. sayıdaki "Musahabe-i Edebiye" bölümünde, Paris'te o sıralar Miftah modasının olduğunu belirterek, bu hikâyenin o zamanlar çok beğenildiğini ima etmektedir. Ahmet Rasim'in "Kitabe-i Gam" adlı uzun hikâyesi ise, 25. sayıdan başlayarak aralıklarla 48.

sayıya kadar devam etmiştir. Bedri Ziya'nın "Agâh" adlı hikâyesi, 26. ve 28. sayılarda yer almıştır. Bir diğer hikâyeyi Selanikli Tevfik yazmıştır. Hikâyenin başlığı yoktur. Derginin değişik sayılarında, İbn-i Hızır Rüştü'nün "İyilik Unutulmuyor", Selanik'ten Halil Rifat'ın "Levha-i Hayat yahut Saniye" başlıklı hikâyeleri yer almaktadır. Aşağıda bu hikâyeler hakkında bilgi verilmiştir.

"Kitabe-i Gam", Ahmet Rasim'in kaleme aldığı tefrika bir hikâyedir. Derginin 23. sayısında yayımlanmaya başlamıştır. Tezimizin konusu olan sayılar içinde bu hikâyenin yayımlanmasına 25. , 28. , 37. ve 48. sayılarda devam edilmiştir. Ahmet Rasim, bu uzun hikâyeyi, sevgiliye yazılan mektuplar şeklinde kurgulamıştır. Sevgiliye hitap edilerek yazılan, yazarın duygularını, ayrılık azabını yansıttığı yazılardır. Hikâyenin kahramanı, bir araya gelme ihtimali olmasına rağmen, bu ayrılık durumunun devam etmesinden yanadır. Çünkü kavuştukları takdirde hislerini olduğu gibi aktaramayacağı, sevdiğini bile itiraf edemeyeceğini düşünür. Yani platonik aşktan alınan haz söz konusudur. Aşkı karşılık görürse, tutkusunun son bulacağı korkusunu taşımaktadır. O, sevdiği kadınla bir zamanlar paylaştığı ortamlara giderek onu hayalinde canlandırır, hatıralarını yeniden yaşar. A. Rasim'in bu hikâyesi, daha sonra Malumat matbaası tarafından kitap hâline getirilmiş ve Osmanlıca olarak başka matbaalarca da birkaç kez basılmıştır.

Bedri Ziya'nın yazdığı "Agâh" adlı hikâyede olaylar, teşrinievvel ayında, yani ekimde geçmektedir. Hikâye, senenin mevsimlerinin her birinin ayrı güzelliğinden bahisle açılır, daha sonra olayların geçtiği zaman olarak ekim ayı belirtilir. Yer ise, yazarın adını vermediği, ama (… Köyü) olarak belirttiği, İstanbul'da bir yerdir. Yazar, hikâyeyi birinci tekil kişi ağzından, yani kendisinin başından geçmiş gibi anlatır. Hikâye kahramanı, Agâh adında eski bir dostuyla tekrar karşılaşmasını anlatmaktadır. Eskiden yakın bir dostu olan Agâh'la on sene sonra tekrar karşılaşır. Fakat Agâh, o eski Agâh değildir. Zaten hikâyenin başkişisi, ilk başta Agâh'ı tanımaz. Agâh, fiziksel yönden çökmüştür. Yazar, Agâh'taki bu köklü değişimin sebebini merak eder. Agâh, genç yaşında bir kıza âşık olmuştur. 20'li yaşlarını sürdüğü bu

yaşlarda, anne ve babasını kaybeden Agâh, onlardan kalan servete güvenerek tahsil hayatına devam etmeme kararı alır. Sevgilisiyle devamlı buluşmaktadırlar. Ancak bu mutluluğu kısa sürecektir. Kız, kesinlikle şeriata ya da ailesinin rızasına aykırı şeyler yapmak istememektedir. Agâh, bir gün sevdiği kızdan mektup alır. Bu mektupta kız, birleşmelerinin mümkün olamayacağını ifade eder. Çünkü ailesi ikisinin evlenmelerine kesinlikle karşıdır. Kız, ailesinin bu tavrını şu sebeplere bağlar: Agâhın işi terk etmesi, hiçbir şeyle meşgul olmayarak geleceğini ayaklar altına alması. Kız, artık kesinlikle kendisiyle görüşemeyeceğini, ayrılmaları gerektiğini, kendisini sevmesine karşın unutmaya çalışacağını yazar. Agâh, bu mektuptan sonra yıkılır. Kız, ailesi ile birlikte başka bir yere taşınır. Agâh, onu unutmaya çalışır, ama bunu başaramaz. Bu derin üzüntüden sonra İstanbul'a yakın bir köyde, tek başına kiraladığı bir yerde ömür sürmeye başlar. Fakat bu derin acı, vücudunu günden güne zayıf düşürür. Bir müddet sonra vereme yakalanır. Agâh, vereme yakalandığı için mutludur. Artık hayatta istediği hiçbir şey kalmamıştır. Ölümü arzulamaktadır. Agâh, eski arkadaşına köyüne geri döneceğini, kendisine mektup geldiği zaman ise öldüğünü anlaması gerektiğini söyler. Fazla zaman geçmeden kahramanın eline Agâh'ın sözünü ettiği mektup geçer. Agâh, ömrünün baharında hayata veda etmiştir. Arkadaşı, gençlik hevesleriyle yapılan böyle bir hatanın sonunda genç yaşta kaybettiği dostu için çok üzülür.

Ali Kemal'in *Malumat*'a Paris'ten gönderdiği "Juliette'nin İzdivacı" adlı hikâyenin kahramanı, Juliette adında, evlenme çağına gelmiş genç bir kızdır. Okuyucu, olayları ve kişileri Juliette'in günlüğüne yazdıkları aracılığıyla öğrenir ve tanır. Juliette, ailesinden gelen baskılar sonucunda evlenme zorunda bırakılışına içten içe isyan etmesine rağmen kaderine razı olmaktan başka çaresinin olmadığını düşünmektedir. Günlükte yazdıklarından, başından daha önce geçmiş bir aşkı unutamadığını, fakat âşık olduğu gencin başka bir yerde olduğunu öğreniyoruz. Juliette, ailesinin onun için seçtiği adaylardan birini kabul etmek zorundadır. Hikâyenin geçtiği yer, Paris ve yakınlarıdır. Zamanı ise, Juliette'in günlüğüne yazdığı ay adlarından

anlıyoruz. Günlüğü, eylül ayından itibaren okumaya başlıyoruz. Ailesi Juliette'e ocak ayında kesinlikle evlenmesi gerektiği konusunda baskı yapmaktadır. Hikâye, Juliette'in son özgür tatilini geçirdiği eylül ayı içerisinde yaptıklarıyla başlar. Bu tatil esnasında (Pepita) adlı Amerikalı bir genç kızla tanışan Juliette, Amerikalıların aşk konusundaki cüretlerine hayran olur. (Pepita), gönül ilişkilerinde son derece özgür bir kızdır. İstemediği insanla birlikte olmak zorunluluğu hissetmez. Hikâyenin yazarı, Juliette ve (Pepita)'nın şahsında iki kültür arasındaki farkları göz önüne sermekte ve bazı Fransız ailelerin bu konudaki mutaassıp tavırlarını bu yolla eleştirmektedir. Juliette, tatilden dönüşünde ailesinin belirlediği evlilik tarihinin de yaklaşmasıyla iyice sıkıntıya düşer, ama kendisini, ailesine verdiği sözü tutmak mecburiyetinde hisseder. Juliette'nin talipleri çoktur. Ailesi ise, bu talipler arasında en uygun ikisini Juliette'le tanıştırmak istemektedir. Bu taliplerden birisi Mösyö (Denyör), diğeri ise (Gaston Salandye)'dir. Bu iki tip, genç kızların seçmek zorunda oldukları iki tür insanı temsil etmektedir. Mösyö (Denyör), asil, çalışma derdi olmayan, fakat yaşlıca bir kişidir. (Gaston Salandye) ise işinde gelecek vadeden, daha genç bir insandır. Juliette'nin kalbinde ise unutamadığı Maurice vardır. Fakat buna rağmen aşkını kalbine gömecek ve mantığın sesine kulak verecektir. Juliette'nin adaylarla tanışması ve karar verme aşamasına gelişi hikâye edilir.

"İyilik Unutulmuyor" hikâyesi, "yapılan iyiliğin karşılığı eninde sonunda alınır." temel mantığına oturmuş, basit bir olay örgüsü olan, mesaj içerikli bir hikâyedir. Başkahraman Hacı Recep Ağa, zengin olduğu zamanlar elindekileri fakirlerle paylaşan, kimseyi eli boş göndermeyen gönlü zengin bir adamdır. Fakat, her nasılsa talih tersine dönmüş ve bu zenginlikten eser kalmamıştır. Şimdi, artık kendisi muhtaç hâle düşmüştür. Bir karısı ve bir kızı vardır. Karısı çok hastadır. Bu durum, onu daha da sıkmaktadır. Bu zorlukların üstesinden gelebilmek, karısına ilaç alabilmek için hiç istemese de kızını hizmetçi olarak çalıştırmak zorunda kalmıştır. Kızının maaşını erken almak umuduyla evin sahibi olan belediye başkanıyla konuşmaya gider. İsteği gerçekleşmez. Elindeki bıçağı satar ve parasıyla ilaçları alır. Ama her

nasılsa kendini başsavcı Fuat Bey'in evinde bulur. Burada sorguya çekilir. Ne kadar yalvarsa da Fuat Bey onu göndermez. Sabahı beklerken yataktan kalkıp dolaştığı esnada Fuat Bey'e rastlar. Fuat Bey, artık dayanamaz, onu karısının ve kızının itinayla bakıldığı odaya götürür. Recep Ağa, şaşkındır. İki hafta sonra, Fuat Bey'in evinde kına gecesi vardır. Fuat Bey, Recep Ağa'nın kızıyla evlenmektedir. Bu eğlencenin bir yerinde, Fuat Bey ne kadar şanslı bir damat olduğunu açıklar. Gençken, avlanmayı çok sevdiğinden yine bir kış günü avlanmaya çıkmıştır. Karla kaplı olan bir kuyuyu fark edemediğinden içine düşmüştür. Tam umutları tükendiği anda, Recep Ağa onu kuyudan çıkarmış ve kurtarmıştır. Recep Ağa, Fuat Bey'in bu iyilik karşısında teklif ettiği her şeyi reddetmiş, bunu insanlık namına yaptığını belirtmiştir. Fuat Bey, işte bu iyiliği unutamadığını ve Recep Ağa'nın damadı olduğu için çok mutlu olduğunu ifade etmiştir. Hikâye, dergide yayınlandığı hâliyle bir bütünlük arz etmemektedir. Zamanlar arasında kopuş, kişilerin birdenbire hikâyeye dahil olmaları, olayların kesintiye uğraması, bu hikâyenin aslında uzun bir hikâye olduğunu ama mecmuada tahkiyeye zarar vermeyecek şekilde parçaların birleştirilmeye çalışıldığını düşündürmektedir. Recep Ağa'nın Fuat Bey'in evine nasıl düştüğü, Fuat Bey'in Recep Ağa'nın kızını nasıl tanıdığı gibi hususlar açık değildir. Bu kalem mahsulü vakanın acemice tertiplendiği klasik bir olay hikâyesidir.

"İkiz" hikâyesi, biri doğumda aldığı darbeyle aptallığa mahkûm olmuş, diğeri ise dahi derecesinde zeki ikiz kardeşlerin öyküsünü anlatmaktadır. Zeki olanın adı Albert, aptal olanın ise Henri'dir. Albert, hızlı bir büyüme ve gelişme evresine girmiş, küçük yaşta okuma yazma öğrenmiş harikulade bir çocuktur. Asabidir. Asabiyetini teskin eden ise yalnızca müziktir. Annesi, onu ancak piyano çalarak sakinleştirebilmektedir. Bu durumun farkında olan annesi, çocuğuna piyano dersleri aldırtır. Albert, çok yeteneklidir. Kısa zamanda çevrede adından söz ettirir. Bu yeteneğini keşfeden bir müzik hocası, anne babaya onu turneye çıkarma teklifinde bulunur. Albert, bu turnedeyken kardeşi Henri çok kötü durumdadır. Albert'i yanında istemektedir. Albert, tam bir yetişkin gibi konuşur, hareket eder olmuştur.

Albert, kardeşi hasta döşeğindeyken yine bir konsere yetişme telaşındadır. Ama o gece, o da hasta düşer, kardeşinin yanına yatırırlar. İkisinin de durumu kötüdür. Bir müddet sonra ikisi de can çekişmeye başlarlar ve ölürler. Annelerinin son sözü: "Görüyor musun? Görüyor musun? Birbirlerine benziyorlar." olmuştur. Hikâye, ikiz kardeşlerin doğumlarından itibaren başlayan farklılıklarının ölümlerinde ortadan kalkmasını ele almaktadır. Yaşamları farklı mecralarda seyreden, ayrı kaderler taşıyan bu iki kardeş beraber ölüm döşeğindeyken aralarındaki bu farklılıklar ortadan kalkmış, tam olmaları gerektikleri gibi birbirlerine tam manasıyla benzeyerek ölüme birlikte yürümüşlerdir. Bu durum annenin son sözünde gayet açıktır: "Görüyor musun? Görüyor musun? Birbirlerine benziyorlar." Hikâyede altı karakter yer almaktadır. İkizler, anne, baba, müzik öğretmeni ve doktor. Hikâyede diyaloglar çok az yer tutmaktadır. Olay ve tasvir yönü daha ağırlıklıdır. Dramatik yönü belirgindir. Okuyucuda Henri'ye karşı acıma duyguları uyandırır. Albert'in erken hayata atılıp yetişkin gibi davranması ise, okuyucuda ona karşı bir antipati uyandırır. Hikâyede o zamanki tıp biliminin yetersizlikleri ve hataları da göze çarpmaktadır. Her şeyden önce, Henri'nin aptal olmasının sebebi olarak doktorun doğum esnasında kullandığı aletin çocuğun kafasını ezmesi gösterilmiştir. Albert'in asabiliğinin yalnızca müzikle durulması üzerine anne doktora danıştığında doktor, yaşının küçük olması sebebiyle müzik eğitimi alamayacağını ima etmiş, buna rağmen annesi oğlunu öğretmenlere vermiş ve çocuk dehasını göstermiştir. Üçüncü durum ise, Albert konserlerde iken Henri'nin hastalanması, bunun üzerine doktorların teşhis edemedikleri hâlde hastalığı verem olarak göstermek zorunda kalışlarıdır. Hikâye, karakterleri, zekâ seviyeleri zıt iki kardeşin kaderlerinin ortaklığı üzerine kurulmuştur. Hikâyede natüralizm etkileri sezilir. Her şeyden önce, hikâyede olanlara anlam verebilmek amacıyla bilime başvurulduğunu görürüz. İkizlerde görülen bu tuhaf zıtlığın nedenleri için ailenin başvurduğu kişi doktordur. Bilimin nezareti hikâye boyunca devam eder. Fakat bilim, en sonunda kardeşlerin tuhaf bir biçimde beraber can vermeleri hususunu açıklamaya yetmez. Hikâye bu yönüyle, her şeyin bir nedeni vardır, fakat her neden açıklanabilir değildir, demektedir.

“Miftah” adlı hikâyede olaylar, kahramanın ağzından anlatılır. Bir gece, hikâye kahramanı beraber vakit geçirdiği kişilerle bir eve davet edilir. Bu davette, kahramanın, güzelliğine hayran olduğu, onu ziyadesiyle heyecanlandıran genç bir kadın vardır. Davetteki erkekler bu güzel kadının etrafında pervane olurlar ve kendilerini beğendirmek için ellerinde ne varsa ortaya dökerler. Kimi zenginliğini, kimi yakışıklılığını koz olarak kullanmaya çalışır. Kahraman ise kendini güzel sözlerle, edebiyattan aldığı yardımlarla fark ettirmeye çalışır. Fakat zengin ve yakışıklı bir rakibi vardır ve bunun sıkıntısını içten içe hisseder. Şansının düşük olduğunu düşünür ve kaderinin bu şekilde yazılmasına isyan eder. Sıkıntıyla kendini attığı bahçede kadının ve rakibinin birbirlerine karşı samimi davranışları onu bir kez daha kahreder. Davetten sonra tuhaf bir şey olur. Herkes ayrılırken, kadın ev anahtarının kayıp olduğunu ve büyük bir ihtimalle onu bahçede düşürdüğünü söyler. Kahraman ile kadın anahtarı aramak için eve dönerler. Kadın bu fırsattan istifade kahramanla konuşma imkânı bulur ve kahramanın bu kıskanç hâllerinin kendisini gerçekten memnun ettiğini ifade eder. Fakat bu hissi gereksiz bulduğunu belirtir. Kadının, kahramanın bu hâlini toyluk olarak görmesinin ve bu durumu küçümsemesinin ardından kahramanın kadına karşı hissettiği duygularda değişme olur. Artık onun yanında heyecanlanmadığını fark eder. Kadın bu tavrıyla, kahramanın bütün samimi duygularını yok etmiştir. Anahtarı bulamadan diğerlerinin yanına dönecekleri sırada kadın cebinden anahtarı çıkarıverir. Kadın, kahramanla konuşma imkânı yaratmak için böyle bir oyun oynamıştır.

“Levha-i Hayat yahut Saniye” adlı hikâye, toplumda karşılığını bulan bir soruna parmak basar. Hikâye, Selanik şehrinde geçmektedir. Nahit Bey, sokakta yürürken, Saniye ile Sermet’in konuşmalarına kulak misafiri olur. Genç bir kız olan Saniye ile Sermet birbirlerini sevmektedirler, fakat çevre baskısı onların bir araya gelmelerine izin vermez. Saniye, bir sene evvel babasını kaybetmiştir. Artık yetim olan Saniye, hayatı hakkında kararlar verirken kimseye sözünü dinletememekte, beklentilerini hayata

geçirememektedir. Sermet'le bu sorunu bir türlü çözememektedirler. Nahit Bey, gençlerin bu durumuna çok üzülür ve onlara yardım etmeye karar verir. Hikâyenin geri kalanı, derginin incelememiz dışında kalan sayılarında tefrika olarak yayımlanmıştır.

3.2.5. Deneme Tarzında Yazılar – Küçük Edebî Metinler

Malumat'ın incelenen sayılarında yer alan bu tarz parçalara bakıldığında işlenen temaların birbirine yakın olduğu görülür. Tabiatın insanda uyandırdığı hisler ve çağrışımlar ile tabii olaylar karşısında (ölüm gibi) verilen duygusal tepkiler işlenmiştir. Abbas Haveri'nin "Akşam Zamanı" adlı metninde, akşam zamanının insan ruhunda bıraktığı tesirler anlatılır. Abidin Ali, "Bir Makale-i Edebiye" başlığını attığı yazısında, *Malumat* sayesinde edebiyatı sevdiğini, edebiyat eserlerine yöneldiğini ve özellikle Halit Ziya'nın üslubunun kendisini büyülediğini belirtir. Bu girişin ardından Halit Ziya'ya armağan olarak yazdığı deneme tarzındaki yazısına yer verir. Denemesinin başlığı, "Bir Şeb-i Hazin-i Nağmedar"dır. Adından da anlaşılacağı üzere gecenin insanda uyandırdığı duygular üzerine yazılmış bir yazıdır. Ali Rıza'nın "Bir Gencin Veda-i Ebedîsi" ve A. Galip'in "İftirak-ı Ebedîyi Müteakip Bir Gece" adlı yazılarında işlenen tema ise, ölen sevgilinin ardından hissedilen derin üzüntü ve dökülen gözyaşlarıdır. Ahmet Rasim ise denemelerinde bambaşka konulara değinmekten geri durmaz. "Nağmehan-ı Muhabbet" adlı denemesinde eğlencenin ve çalışmanın insan hayatındaki yerini konu edinmiştir. İnsan, çok çalışmaktan yorulduğunda, sıkıldığında ruhunu dinlendirmek için kendini eğlenceye verir. Fakat bu geçici bir çözümdür. İnsan, bu defa da eğlenceden sıkılır ve bezer. Yani çalışma da, eğlence de geçici olarak insanı tatmin eden eylemlerdir. Ahmet Rasim, bu tespitinden sonra, "Eğlence yorar, iş eğlendirir." hükmünü verir ve eğlenceden daha fazla zevk verdiği için, çalışmanın, eğlence karşısındaki galibiyetini ilan eder. Ahmet Rasim "Feryad-ı Andelip" adlı bir diğer yazısında bülbül sesinin güzelliğinden ve bu sesin Doğu'da da, Batı'da takdir gördüğünden bahseder.

3.2.6. Genel Değerlendirme

Sonuç olarak, *Malumat*'ın incelenen sayılarında daha çok dil ve edebiyatla ilgili meseleler hakkında fikir beyan eden kalem erbabının yazılarına yer verdiğini görüyoruz. Edebiyat dünyasında köklü değişimlere neden olan yazıların *Malumat*'ın incelenen sayılarında olması dikkate değerdir. *Malumat*, şiirde ve dilde yapılmak istenen reformlara karşıdır. Şiirin kafiyesiz ve vezinsiz yazılamayacağını düşünmektedir. Ayrıca dilde sadeleşme adı altında yapılan çalışmalara da muhalif bir duruş sergiler. Dilin sade olarak kullanılacağı yerler bellidir. Fakat edebî bir dil ortaya konmak isteniyorsa, Arapça ve Farsça kelimelerin terkiyle ve yerine Türkçe kelimelerin kullanılması yoluyla böyle bir amaca ulaşılamaz.

Dergide yer alan hikâyelerde "Kitabe-i Gam" istisna tutulursa klasik olay örgüsü hâkimdir. "Kitabe-i Gam"da olaylardan ziyade duygular, çağrışımlar ön plandadır. "Kitabe-i Gam" ve "Juliette'nin İzdivacı" hikâyelerindeki anlatım tekniği diğerlerinden farklıdır. Olaylar, duygular birinci tekil şahsın ağzından anlatılır. İki hikâye de deftere geçirilen yazılar gibi bir görünüm arz eder. "Juliette'nin İzdivacı"nda okuyucu, bir genç kızın günlüğünü okuyarak hikâyeye dahil olur. "Kitabe-i Gam"da ise yazar, duygularını döktüğü, ama asla sevgiliye göndermeyeceği bir mektup kaleme almaktadır.

Çeviri metinlerde ve deneme tarzında kaleme alınan yazılarda ön plana çıkan özellik, yazarın bir tabiat olayı veya kendi başından geçen bir olay karşısında hissettiklerini aktarmasıdır. Sevgiliden ayrılış veya sevgilinin ölümü dolayısıyla hissedilen üzüntü ve acılar ifade edilmiştir. Güneşin doğuşu veya gece gibi zaman dilimlerinin insan psikolojisi üzerindeki etkilerini ele alan yazılar mevcuttur.

Dergide ayrıca yazarların başlarından geçenleri aktardıkları hatıralarla Montesquieu ve eserlerini tanıtan bir yazı, Ziya'nın İsmet'e ve karşılığında İsmet'in de Ziya'ya yazdığı birer mektup ve okurlara öğütler içeren yazılar yer almaktadır.

4. BÖLÜM

İKİNCİ CİLTTEN SEÇİLEN EDEBÎ METİNLER

NO:25 30 Teşrinisani 1311 Perşembe 25 Cemaziyelevvel 1313 Adet:25

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik mevadd için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Bey'e müracaat olunur.
Direction ét administration 52 Avenue de la S. Porte	**Illustration Turque MALUMAT**	Directeur et rédacteur TAHİR BEY
Nüshası 100 para	**Menafi-i Mülk-i Devlete Hâdim Haftalık Musavver Malumat'tır**	

EDEBİYAT

Kitabe-i Gam

Benim gibi maziye kanaatle yaşayanlar, biraz atiden ümitvâr olacak olurlarsa hatarnâk emellere düşerler. Bunu, bizzat nefsimde hissediyorum. Yazdığım arizalarım üzerine, hakkımda gösterdiğin lütuf ve teveccüh beni sizce garip görünecek düşüncelerle oyalıyor. Sevindirmiyor, fakat mahzun kalmaklığımın da ihtimali yok. Daima bu tenakuz içinde yürüyorum.

Mektuplarımdan son derece mahzuz oluyormuşsun. Ben de yazdığından dolayı son derece memnunum. Yanına gelmek mümkün olsa şerh-i raz edebilir miyim? "Seni severim." bile diyemem. Senin hayalinde bulduğum ünsiyeti vücudunun yanında kaybediyorum. Ne zaman görsem

hicranını hatırlayarak müteessir oluyorum. Tekabül ettikçe, ayrılacağımı hissederek bir müddet sonra nazar-ı hüzn-engizim önünde bulunamayacağımı düşünerek kendimi düşünmeye başlıyorum. Bu hâllerim kederden, çektiğim azab-ı kalpten artık gına getirdiğimi ispat eder.

Mihnetim bir gün beni terk etse belki seni unutabilirim. Fakat sana olan incizabım kahr-ı hevesten ziyade, maksad-ı hayatı kaybettiğimden mütevellit bir fütur-ı daimîye benzediğinden seni göremez, sana yazamaz olursam daha ziyade sıkılıyorum.

Bu karlı havada, yine ben oralardaydım. Rüzgârın durduğu bir zamanda ikimizin de sevdiği tepeye kadar çıktım. Orası vahşet-alud. Etrafı bembeyaz. Soğuk. Çamların dalları buz tutmuş. Mehîb, fakat boğuk bir inilti var. Derin, ruh-nevaz bir hatıraya müstağrıkım. Nice defa beraber seyrettiğimiz ufukları kalın, kesif, sisler bürümüş. Arada bir tarrâka. Dalın biri, üzerine tahammül eden bâr-ı meşakkate dayanamıyormuş gibi kırılıp asılıyor. Kimseler yok. O ağaçlar arasında bizi görüp gizle(ne)cek olanlar da çekilmiş. Gözyaşlarım donuyor. Saçlarım, parmaklarım, yüzüm sızlıyor. Bu acılar senin âlâm-ı hicranına benzemiyor. Seninki hayat-füruz iken, bunlar takat-güdaz bir şiddete malik. Sensiz olduğum için, bu vâle-yi dil-nişin bana soğuk görünüyor. Ekseriya sâyesine iltica ettiğimiz ağacı bulmak imkân haricinde, hepsi yekdiğerine benzemiş. Yollar kapanık. Ben divaneler gibi geziniyorum.

Allah! Semaya bakmak kabil değil. Tabiatın en korkunç velvelesi o aktâr-ı baideden düşüp geliyormuş gibi gözlerimi yere indiriyorum. Cezire sallanıyormuş gibi, bulunduğum yerde iki tarafıma ihtizaz ediyorum. Benden, bir de bu âsâr-ı tabiiden başka bir şey yok. Ara sıra, Marmara'nın üzeri karışıyor. Süreksiz bir tipi, afeti takrib ede ede ta piş-i enzarıma kadar getiriyor, bir an oluyor ki, ben de dahilinde bulunarak bir yeri göremiyorum. Sert, geçici bir rüzgâr beni de döndürüyor. Ben de o girdap içinde kalıyorum. Bazen güneşin ziyası en kesif bir bulutun hatt-ı fâsılından sızarak arza doğru dökülüyor.

Koşmak mümkün değil. Her lahza düşüp bir tarafın kırılmak ihtimali mevcut. Gülerek, yekdiğerimizi aldatarak çıktığımız, indiğimiz yokuşu kemal-i ihtiyat ile takip ettim. Evlerin pancurları kapalı. Piyano sesleri bitmiş. Yalnız rüzgârın aralıklarda hasıl ettiği sedalar, kopuk bir kanadın iki tarafa çatmasından mütahassıl çatırtılar işitiliyor.

Geceyi o bildiğin yerde geçirdim. Bütün seni konuştuk. Taklidini yaptılar. Fakat kimsenin sana benzemek ihtimali var mı? Seni başka bir surete temessül etmiş görmek mümkün mü? Bir gün beraberce kaldığımız odada yattım. Adada seni ihtar edecek yalnız orası kalmış. Orada seni doya doya hayal ettim. Artık seninle beraber idim. Ne şedaid-i tabiat, ne ta'ne-i ağyar hâil-i tefekkür oluyordu. Güya, udinin tanini oralarda gizlenmiş gibi bir şeyler duyuyordum.

Hakikat! Seni görmeyeli, seni bu yerlerde aguş-ı iştiyakımda bulundurmayalı garip hevesli olmuşum. Gece yarısı birden geleceğini tahayyül ederek seviniyor, seni yine o köşede meşgul-i terennüm görerek bir gece olsun mesudiyetimin ricat etmesini istiyordum. Hülya bu ya! Gönlüm daima seni o halde bulunduracak cihetlere kuvvet veriyordu. Bunlar hatıranın verdiği teselliyat-ı dil-firibaneden ma'duddur. İnsanın hayal olduğunu bilerek ciddiyetine inanmak istemediği şeyler hatıralardır. Eğer hayat ciddiyet ve hakikati üzerinde karar edecek olsa dünyada yaşayacak âdem bulunmaz. Eğlence, düşünce, hande, girye, teheyyüc, teessür insanı yaşatan kuvâ-yı muharrikedendir. Hatta ölümü istemek bile bir nevi emeldir. Kaç defa hayattan bizar oldum da, bu hâlime nedamet ettim. Bir emel, yüz bin hayal doğurur. Bir hayal, bin mihnete mukavemet eder. Beni de berhayat eden bunlar değil mi? Zannederim ki sen de bu fikrime iştirak edersin.

Azize'm! Bunlar, keder mahsulüdür. Ehemmiyeti yok ise de, hatırda bir vaveyla-yı teessüf uyandırır. Onun için yazdım. Sevmemek için ne yaptımsa muvaffak olamayarak yine seni aramaya mecbur olduğumu anlatmak

istiyorum. Bu hâlime nazar-ı nefretle bakmazsın. Ben kalbini pek iyi bilirim. Oraya gidecek olursan teessüratımı nakledeceklerdir. Fakat hep senin bildiklerini söyleyecekler, seni hâlâ seviyor diyeceklerdir.

Ahmet Rasim

Tevhit

1

Allah'ım ettin âlemler îcâd
Kıldın ademden ekvânı bünyâd

Mün'im olanlar zâildir ammâ
Sen lâ-yezâlsin yâ Rabb-ül-a'lâ

Dünyâ-yı hâdis asl-ı kadimden
Aldı kuvâsın oldu müberhen

Âb ile ateş hâk ü hevâdan
Bir âlem ihyâ ettin Hudâ sen

Oldu bu âlem zıddıyla zâhir
Ezdâdı oldun tevhide kâdir

Ey kâdir ü ey Rabb-i musaddak
Sensin cihânın hallâkı mutlak

2

Hilkat esâsın bünyâd kıldın
Yoktan bir âlem-i âbâd kıldın

Eşyâya verdin binlerce kudret
Kudretle hâsıl oldu bu fıtrat

Kıldın mevâlid-i ahyâ cihanda
Bin âlem oldu zâhir bir anda

Mahlûkun oldu ecrâm ü eşyâ
Doldu zemîn ü bâlâ vü deryâ

Saldın semâya şems ile mâhı
Encümle tezyîn ettin ilâhî

Sensin ilâh-ı arz ü eflâk
Sensin hatîb-i levlâk levlâk

3

İndi hevâdan tûfân türâba
Çıktı serâdan vulkan hevâya

Çıktın semâya ibrâ ettin âbı
Soktun türâba nâr-ı azâbı

Berk vurdu ateş ka'r-ı zemînden
Bu hâkdânı sarstı yerinden

Etti buhârı enhârı zâhir
Oldu maâdin kânûnı bâhir

Enbât kuvâsın verdin türâba
Feyz ü safâsın terk ettin âba

Tehlîl sana hak âsârın azher
Allahü ekber Allahü ekber

4

Emrinle geldi âdem cihâna
Zînet-fezâdır bu hâk-dâna

Nutkiyle oldu mümtâz hayvân
Verdin ukûl-i insâna imkân

Tavsîf olunmaz hâlât-ı kudret
Yoktur beşerde bu istitâat

Ta'rîf olunmaz mâhiyyetin Hak
Ekbersin ekber ey Rabb-üş-şafak

Tavsîf-i mücmel birsin samedsin
Ta'rîf-i ekmel hayy ü ebedsin

Hallâk-ı âlem Rabb-ül-enâmsın
Er-rahimsin ammâ zü-l-intikâmsın

5

Sen ettin ihyâ aşk ü visâli
Sen sevmedin mi mihr-i cemâli

Îcâd eden sen âlât-ı şevki
Tahrîm eden sen hâlât-ı zevki

Bahş eyleyen sen kalbe safâyı
Redd eyleyen sen hazz u hevâyı

Sensin tezâdı îcâd eden sen
Feryâda geldim işte sana ben

Ettirdi nefsim bir böyle isyân
Hâlî kalır mı isyândan insân

Sil defterinden cürm ü günâhı
Afv-ü Hudâya olmaz tenâhî

6

Kıl yâ münim sen ruhum ihyâ
Gelsin derûna bir şevk-i uhrâ

Evrâdım olsun şâm u seher-gâh
Lafz-ı celîl-i âmentü billâh

Çıksın sivânın şevki gözümden
Gül-bâng-ı tevhid gelsin özümden

Var ise isyân bende Hudâya
Sende germ var deryâ vü deryâ

Âlemden olmam ben tâlib-i dâd
Kılsın füyûzun yâ Rab beni şâd

Hıfz et İlâhî kârım hatadan
Sa'yım emîn kıl şerr-i sivâdan

Hafid

Kıta

Âşığın gönlü rakîbin kalbi çeşm-i yâr ile
Müşterektirler birer şebde fakat gâyet acîb
Âşığın gönlü güzel gözler gibi baygın fakat
Çeşm-i dilber-veş siyehtir daima kalb-i rakîb

Diğer

Sihri inkâr eyleyüp derdim eğerçi bir zaman
Var idi ammâ yed-i beyzâ anı kaldırdı yâ
Şimdi ol çeşm-i füsunkârın düşünce dâmına
Kalmadı inkârına kudret behakkı Kibriya

Diğer

Gören âlâyiş ikrâr eylesin ister ise zillet
Velev bir söz için irâd ederse bir nice illet
Halîm olsun selîm olsun dilerse eylesin hiddet
Ayândır ârifâne nutk-ı Âdemde nedir niyet

Diğer

Bülbül güle istersen eğer çâre-i vuslat
Goncem deyi feryâd u figân etme ne hâcet
Rif'at gibi gel âteşe yan çekme eziyyet
Âşık olana lâzım olan âteşe ülfet

Diğer

Hakk teâlâ eylemiş böyle hitâb
Mescid imârındaki ecr ü sevâb
Ol kadar çok kim edenler iktisâb
Şüphesiz görmezler ukbâda azâb

Halep'ten Rifat

Şarkı

Geldiğim demde bu mihnet-hâneye ben ağladım
Vâlideynim güldüler ben bağrıma taş bağladım
Hayli müddet âteş-i âhımla sînem dağladım

Ben doğarken ağladım mevtimde yârân ağlasın
Cân verirken gözlerimden eşk-i şâdi çağlasın

Mihr içinde eşk-i mihnetle açılmış gözlerim
Görmedi hîç bir güzel gün ağlamaz da neylerim
Hâlet-i nez'e gelince ben de hande eylerim

Ben doğarken ağladım mevtimde yârân ağlasın
Can verirken gözlerimden eşk-i şâdi çağlasın

Halep'ten Rifat

Gazel

Bu dil-bend-i belâ-yı hicrine imdâd lâzımdır
Bu gümrâh-ı tarîk-i aşkını irşâd lâzımdır

Harâb olmuş gam-ı sevdâ ile kâşâne-i kalbi
O vîrâne senindir öyle bir vîrâneyi âbâd lâzımdır

Tutulma hâlime ey mâh-ru gerdân olup dönme
Bu istiğnâ ne câne olupdur bir dâd lâzımdır

Bu mühim çehre mevc-engîz-i zülf ü dilrübâ-yı gamze
Birer müdhiş kazâdır anlara bî-dâd lâzımdır

Düşünme dâdını bî-dâdını dil-dâdedir gönlüm
Seninçün sevdiğim lütf eyleyüp is'âd lâzımdır

Belâ-hîz-i kıyâmet olduğun bilmezdim evvelce
Benim de hâlimi bir kere olsun yâd lâzımdır

Gel ey ümîd-i cânım, dil-sitânım merhamet-kânım
Giriftâr-ı belâ-yı hicrini âzâd lâzımdır

Bir müteşair

Tazmin

İlm eyler şerîf insânı
Câhile şân verir mi nâdânı
Kudretin var ise eser neşr et
"Esere'l meri' ömre'l-sâni"

Hafız Şem'i

Nazire

Aceb mi görmese dîdem letâfet-i çemeni?
Bıraktı gitti o zâlim zulâm içinde beni

Bahar içinde açılmış latîf bir gül idi
Niçin o gonceyi soldurdu gamla çerh-i denî

Hudâ bilir kıyamazdı vücûd-ı ismetine
Benim gözümle göreydi felek o şûh-ı şeni

Revâ benim gibi matem-güsâre âh etmek
Ki gâib oldu gözümden hayâl-i gül-bedeni

Hısâl-i pâkine benden ziyâde âşık imiş
Harîm-i rahmetine çekti aldı Rabb-i ganî

Nureddin Ramih

Nazım

Ne için hâlime rahm etmedin ay yâr benim
Ağladı gördüğü dem hâlime ağyar benim

Şarkı

Verdi revnak meclise ol gonce-leb
Müjdeler! Hengâm-ı vuslattır bu şeb
Savt-ı şâdidir çıkan ayyûka hep

Müjdeler! Hengâm-ı vuslattır bu şeb

Sînesin açdı o şûh-ı bî-bedel
Rûşen oldu çeşm-i Ya'kûb-ı emel
Mâ-hasal, meşrebce bahtım verdi el

Müjdeler hengâm-ı vuslattır bu şeb

Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım

Gözlerin

Nûr-ı aynım cezb eder insânı billâh gözlerin
Âşıka hüsnün eder dünyâyı ey mâh gözlerin

Âh u feryâd eyler oldum sûzîş-i çeşminle yâr
Sevdiğim bir lahza olsun gönle hemrâh gözlerin

Bak bana bir defa Allah aşkına hüznüm yeter
Hüznümü tahvîl-i ümîd eylesin gâh gözlerin

Rûhumun rûhu bana bilsen neler söyler neler
İsmet ü iffet muhabbet söylüyor âh gözlerin

Bak! Lâhûtî nigâhın pek hazîn mestânedir
Gâlibi mağlûb ü hicrân eyliyor âh gözlerin

A. Galip

Gazel

Gam değil tîr-i gamın geçse de öz cânımıza
Korkarım rahne açar levha-yı îkânımıza

Yakdı yandırdı bizi şöyle ki pervâne dahî
Tâb-âver olamaz ateş sûzânımıza

Sana âşık mı bulunmaz ki rakîb-i bed-kâr
Sûd-mend olmaz eğer girse dahî kanımıza

O mehin dinse ne var çeşme-i âb-ı hayvân
Leb-i lâ'linden hayât irdi şehîdânımıza

Kıta

Böyle ma'sûmâne ahvâlin temâşâ eyleyen
Bir melek inmiş yere gökten kıyâs eyler seni
Ben bu ma'sûmiyyetin sâfiyyetin kurbânıyım
Âh-ı nâzından usandım el-amân kurtar beni

K. Y.

Gözlerin

Nergis ü ceylâna benzetmek hatâdır gözlerin
Misli nâ-mevcûd bir kudret-nümâdır gözlerin

Gerçi zevât-ı cihân bürhân-ı vahdettir velî
Pek latîf bir vahdet-âmûz-i Hudâdır gözlerin

Nakd-i câyî sarf ile ifâ olunmaz kıymeti
Sâkiyâ pâzâr-ı aşkta bî-behâdır gözlerin

Kavs-ı ebrûdan çıkan peykân deldi bağrımı
Tîr-endâzlıkta mâhir cân-rübâdır gözlerin

Nûr-fezâ-yı ayn-ı âlem reşk-i hurân-ı behişt
Ey güzel cezzâb-ı kalb-i Müctebâdır gözlerin

Hocazade Hafız Müçteba

Kıta

Neyleyem ki nev-hevesliktir beni eyler acûl
Eyledim işte riyâz-ı şi're âheste dühûl
Gerçi bed-âvâz nağmem bâdî-i tasdî' ise
Tab'-ı Tâhir zannıma kalsa beni etmez melûl

Suphi

Gazel

Gam-ı hicrânın ile dîdelerim kan ağlar
Bakarak dîde-i giryânıma hicrân ağlar

Benim o dil-haste-i dil-hûn-ı firâş-ı sitemin
Derd-i nâ-kâbil-i dermânıma Lûkmân ağlar

Yok mu insâf senin genc-i dil-gede-i şûha
Zirâ bu hâlime her sâhib-i îmân ağlar

Seni tasdî' ider ammâ bu benim feryâdım
Çoğa haml etme ki her âşık-ı nâlân ağlar

Subhî-i nâle-keş-i dâg-ı firâkın şöyle
Nâ-be-hengâm-ı visâlin ider efgân ağlar

Suphi

Nazım

Hâlet-i aşk bakın dilde liyâkat mi kodu
Akl u fikrim dağıtıp bende şetâret mi kodu
Beni bend eyledi gîsûsuna bir meh-peyker
Dil-i bîçârede hiç miknet ü rahat mı kodu

Mehmet Derviş

Kamerin Bir Tesir-i Bediisi
(Châteaubriant'dan mütercemdir)

Bir akşam Niyagara Şelalesi civarında bir ormanda yolumu kaybetmiştim. Der-akab zulmet-i şâm etrafıma istila eylediğini gördüm. Bu hâl-i hüzn-i iştimâl-i tenhaîyede yeni dünyanın sahra-yı füshat-serası arasında hulul eden bir şeb-i mükevkebin manzara-i latifesinden mütelezziz oluyordum.

Gurub-ı şemsten bir saat sonra kamer, ufk-ı mukabilden, ağaçların üzerinden arz-ı didar-ı letafet eyledi. Bu necm-i tenha-güzin, sath-ı semada yavaş yavaş yükseldi. Gâh şeh-râh-ı maisini aheste revişle takip ediyor. Gâh karlı dağların şahikasına benzeyen bulut yığınları üzerinde ârâm eyliyordu.

Bu sehab-pareler açılıp kapanarak beyaz atlastan şeffaf daireler teşkil eder. Hafif dalga köpükleri gibi mevce-riz olur. Yahut sath-ı âsmanda nazar-firib atılmış pamuk demetleri teşkil eder idi ki insan yumuşaklığını, elastikiyetini hissediyorum zanneylerdi.

Arzın manzarası manzara-i semadan az dil-firib değil idi. Kamerin kadife gibi yumuşak ve hevaî mai nuru ağaçların arasına nüfuz ve tesir ile en kesif zulmet-gâhlara pare pare nur neşreder idi. Ayaklarımın altında cereyan eden nehir gâh ormanların içinde kaybolur. Gâh nücûm-i zahirenin inikâsiyle lemeân eylerdi. Nehrin orta tarafındaki vâsi çayırda kamerin parlak ziyası çimenler üzerinde hareketsizce uyur vezân-ı bad-ı hafif ile sallanan ve şuraya buraya dağılan kayın ağaçlarının mütemevvic sâyeleri bu bahr-i sükûn-perver envâr üzerinde cezireler teşkil ederdi. Civarda hükm-ferma olan sükût ve sükûnu bazı yaprakların sükûtundan bir bad-ı ser'înin hübûbundan, baykuşun figanından başka bir şey ihlal etmez idi. Uzaktan aralık aralık Niyagara Şelalesi'nin boğuk iniltisi işitilirdi ki bu iniltiler gecenin hâl-i sükûnetinde sahradan sahraya uzanır gider ve tenha ormanlar arasında aks-endaz olurdu. Bu manzara-i ulvi-i hayret-amiz elsine-i beşerle bi-hakkın tasvir olunamaz. Avrupa'daki en güzel geceler bize o hâl-i letafet-mâilden bir fikir veremez. Bizim mezru ve mamur tarlalarımızda fikr-i beşer beyhude yere tevessü ve teali etmek ister. Zira her tarafta cemiyet-i beşeriyenin bir takım âli binaları müsadif ve hail olur. Lakin o vahşi kıtalarda ruh sahra-yı bi-kerana dalmaktan göllerin nehirlerin kenarında tefekkür ve murakabeden velhasıl huzur-ı bâr-gâh-ı ehadiyette yalnız bulunmaktan mütelezziz olur.

(çev.) Sandıklı'dan bir okuyucu

Şemsa

Anadolu'dan iki öksüz kız getirmişler. Birisini bir yere yerleştirmişler. Diğerini, Ekrem Beyefendi ailesi meyanına kabul etmiş. Dört yaşında bir kızcağız. İsmi Seher imiş Şemsa'ya tahvil olunmuş. Pis imiş temizlenmiş. Terbiyesiz imiş terbiye olunmaya başlamış. Arası çok geçmeksizin bir humma-yı muharrikaya düçar olarak vefat etmiş. Hazret-i şair tekfininde, defninde hazır bulunmuş. Bu baptaki tesiratını kaleme alarak bir risale suretinde tab ve neşreylemiş. İşte Şemsa budur.

Amma ism-i işaretin müşarün-ileyhini iyi tayin edelim. O zavallı bedbaht kızcağız mı? Yoksa o risale-i pür şiir ve hikmet mi?

Şemsa! O zavallı bedbaht kız ha? Ne hata? Bu kıza zavallılığı bedbahtlığı kim isnat ediyor? Hazret-i şair mi? Hâlbuki onun tarafından bu isnat bu hüküm bedbahtlık değil nikbahtlıktır. Zavallılık değil bekalıktır.

Koca üstat Şemsa'ya pek acımış da karilerini de acındırmak için bu risaleyi kaleme almış. Hâlbuki Hazret-i Ekremin karilerinde de fikr-i hikmet-i tab-ı şairiyet bulunmak şart-ı azamdır. Bönler ise o şair-i hikmet-güftarın ne meziyeti görülür? Kendisinde fikr-i hikmet tab-ı şairiyet olanlar ise risalenin kıraatine mübaşerette Şemsa'ya acımağa başladıkları hâlde hitamında koca Şemsa'ya gıpta etmeye başlarlar.

Evet, koca Şemsa! Onu pek çok kibarzadelerden daha bahtiyar bulmaya ne mani var? Bu bapta mevani mutasavvir ise eller bahtiyar bulmamak hususunda müttefik görülüyorlar. Naz ve nimetle perverde ne kadar duhter-i saadet-dide bu âleme gelmiş bu âlemden geçmiştir ki şu gubaristan üzerinde mürurlarından hiçbir eser kalmamıştır. Şemsa ise bu âlemdeki dört günlük ömr-i sefilânesi mükâfatı olarak ibkâ-yı nam etmiştir de öyle gitmiştir. Gıpta ediniz ki Şemsa'nın mezarından değil a mezarlığından eser kalmamak kabildir. Bin emsali görüldüğü vecihle İstinye mezarlığının da

bir mamur mahalle olması ihtimalinde dahildir. Fakat Şemsa…O öteki Şemsa! O risale yok mu? İşte o cihan cihan oldukça, cihanda edebiyat bulundukça bakidir.

Hay Şemsa ne talihli ne bahtiyar kızcağız imişsin ki tepeden tırnağa kadar ruh-ı mücessem hiss-i mücessem kesilmiş bir şair-i sâhiri hayatında o kadar mütehassis eylediğin gibi mematında da bu kadar müteessir eylemişsin! Gıpta! Gıpta! Malike-i an ve cemal sahibe-i irfan ve kemal birçok benat-ı civanın birtakım şuara-yı canperveri ihsas eyledikleri ve cisimleri kara topraklara defnolunduktan sonra sâye-i ihtisasat-ı şairanelerinde isimleri âsâr-ı mahfuzaları içinde ebediyet derecesinde beka buldukları çok görülmüş idi ama dört yaşında bir yetimenin hissinden terbiyeden muarrâ bir sefilenin reşk-aver duhteran-ı kibar olan bu ikbale nailiyetleri hiç görülmemiş idi.

Bir kibarzade vefat eder. Bir şaire rica olunur. Bir tarih söyler. Bir kitabe yazar. Bir mersiye tanzim eyler. Ama nasıl bir ısmarlama iş! Evet derece-i hüner ve marifete göre şair bu eserini dahi mükemmelen tezyin eyler. Fakat hayfa ki ne yapsa ne kadar çalışsa başkasının tesiratına tercüman olmuştur. Şemsa'da ise Hazret-i Ekrem'in kendisi görülüyor. O şairiyet-i siharane kendi eser-i belagatı! O tesirat-ı melekane kendi ihtisasatı! O hikmet-i mütefekkirane kendi âsâr-ı tefekkürü!

İşte Şemsa bu belagat bu tahassüs bu tefekkürleri ciddi ve hakiki bir surette cem etmiş bir eser-i üstadanedir. Zaten Hazret-i Ekreme dahi bundan başka türlü eser yakışır mı?

Bir tahziz-i hâme ile bir yetimeye böyle ibkâ-yı nam ettirmiş olan hazret-i üstadın atvel-i ömr ile muammer olarak daha pek çok mâsere-i Osmaniye ve mefahir-i kavmiyeyi teyide muvaffakiyeti duasına âmin dememek kadir-naşinaslıktır.

Ahmet Mithat

Müktebesat-ı Rifat
Arabi Kıtalarla Manzum Tercümelerinden

Gelince dilber der ki ricâna nâil oldun yâ
Neden böyle atar kalbin ne var gönlünde gel söyle
Derim ben de visâlin bir gelindir şimdi gönlümde
Düğün var da anınçün raks eder kalbim benim böyle

Âşikar etti hevâsın Kays-ı bîçâre bütün
Vecd olup öldüm yine ketm eyledim ben bi-t-tamam
Rûz-i mahşerde şehîd-i aşk olan çıksın diye
Emri geldikte fakat ben eylerim anda kıyâm

Hak budur ki mâl u emlâkin gibi ey dil-rübâ
Vacib olmuştur zekâta hüsnünü vermek sana
Gayrisin etme taharri eyleme benden udûl
Sarfa lâyık bir fakîr-i müstahkem ver bana

Görmeyen cânânımı ta'yîb ederse ger beni
Hükmü gâib üzere câridir yine ben bî-günâh
Yârimi rü'yet edenlerden beni ta'yîb eden
Var ise ehl-i dalâlettendir ol bî-iştibâh

Meveddetsiz karâbet dâimâ lâ-hayr olur ammâ
Nice bin menfaat vardır uzak düşmüş muhibblerde
Uzaktan bir meveddet gördüğün demde hemân durma
Uzat dest-i kabulu pekçe tut bırakma anı yerde

NO:26 7 Kânunuevvel 1311 Perşembe 3 Recep 1313 Adet:26

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik mevadd için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Bey'e müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Nüshası 100 para **Menafi-i Mülk-i Devlete Hâdim Haftalık Musavver Malumat'tır**

EDEBİYAT

Gazel

Ol hande ki gülgonce-güşâdır lebinizde
Bülbülleri dem-beste ider meşrebinizde

Şeb-bûy-ı vefâ kâkülünüzle rûh-ı tâbân
Nevrûz-i bahar indiriyor her şebinizde

Yükseldi sizin hüsnünüz ol rütbe ki nice
Terk eyledi ulviyyetini kevkebinizde

Envâr-ı şafak renk alır gerdinizden
Elvân-ı seher feyz bulur gabgabınızda

Hakkı

Gazel

Cismime koynunu bir lahze penâh eylemedin
Böyle bir ecir için ey mâh günâh eylemedin

Görmedim lütfunu bir kere ki cânım, diyeyim:
Gâh ettindi mürüvvet bana gâh eylemedin

Seni sevdim seveli - işte yemîn eyliyorum-
Bana vallâhi terahhumla nigâh eylemedin

Gündüzün mihri gece mâhı karanlık görürüm
Hangi bir vaktimi hicrinle siyâh eylemedin

Âhımı sûzişimi Hazret-i Allah bilir
Deme mahşerde sakın kizb ile âh eylemedin

Eyliyor hâlimi ifhâm sararmış çehrem
Ben desem de, beni ey yâr tebâh eylemedin

Edip

Bir Kıta

Beni kurbân edecekse eğer ol şûh bugün
Kendi destimle duran gözlerimi bağlayayım
Giryebâr olmaya tâkat var iken çeşmimde
Bırakın hâl-i perişânıma ben ağlayayım..

Edip

Gazel
-Fuzuli'ye Nazire-

Nûra gark etti cihânı vech-i tâbânın senin
Oldu âlem ser-te-ser ey mâh hayrânın senin

Bu kemâl-i hüsn ü âniyle görüp de sevdiğim
Söyle kim olmaz mutî-i emr ü fermânın senin

Ey halîlim sen hemân lâyık gör îd-i vaslına
Saf saf olmuş âşıkân her lahze kurbânın senin

Bir nigâh-ı şefkatın bin mürdeyi ihyâ ider
Serfürû etmez hakîme çeşm-i fettânın senin

Pek gazab-âlûd idi çeşmânı gördüm ey cemâl
Belki te'sîr etti yâre âh u efgânın senin

Mustafa Cemal

Niyâz

Âsude ve müsterîh iken dil
Bir âfet-i câna oldu mâil

Reftârı, nigâh-ı cezbedârı
Gîsû-yi siyâh-ı târmârı

Artırmadı dilde ibtilâmı
Bulsam gerek âh ben belâmı

Ey mâh-ı dilim ricâmı gûş et
Ey eşk-i dü çeşm-i ter huruş et

Bîçâreyim âh hem de bedbaht
Lanet ola böyle tali'-i saht

Gel kendi elinle öldür ey yâr
Meftûnunu bâri görsün ağyâr

Bilsen ne çeker dil-i hazînim
Olmaz mı acıklı hiç enînim

Gördün mü safâmı hiçbir dem
Ezvâk u safâ nedir ki bilmem

Düştüm ebedî bir ıztırâba
Bir zahmete bir katı azâba

Gel kendi elinle öldür ey yâr
Meftûnunu bâri görsün ağyâr

Zaimzade Hasan Fehmi

Gazel

Efsûn-ger beni bir kere daha şâd etse
Merhem-i vuslat ile yâreme imdâd etse

Unuturum gam-ı hicrân ile çektiklerimi
Acıyıp hâlime bir kere beni yâd etse

Nâil-i kâm-ı visâl eyler idi ol demde
Bu temennâları Şîrîn'ine Ferhâd etse

Matbaa-i bahriye mürettiplerinden Suphi

Gazel

Yâr olmağa dildâr-ı vefâdâr bulunmaz
Hakkıyla seven âşıkını yâr bulunmaz

Oldum sana üftâde diyen çok bulunur çok
Benden gibi âşık-ı bîmâr bulunmaz

Bulsan da güzel tab'a muvâfık bulamazsın
Her hâli güzel yâr görmeklik bulunmaz

Kalkışma müdâvâta ki ben haste-i aşkım
Bîmâr-ı dilin def'ine tımâr bulunmaz

Hüşyâr bulun, düşme sakın dâm-ı hevâya
Uşşâk-ı elem-dîdede hüşyâr bulunmaz

Sultanselimli Hamdi

Gazel

Düştüğüm dâm-ı belâ mı zülf-i cânânım mıdır
Yoksa çeşmimden akan hûn-ab-ı giryânım mıdır

Öyle bir vahşi iken cânânımı teshîr iden
Akl u iz'ânım mı yâ Rab fart-ı irfânım mıdır

Her neyim var ise verdim yâre ömrüm yetmedi
Mâni'-i vuslat olan bilmem ki bu cânım mıdır

Söyle cânân kim perişân etti bezm-i hüsnünü
Âh feryadım mıdır yâ sûz-i efgânım mıdır

Sevdiğim kimdir eden senden beni bu rütbe dûr
Bâ'is-i firkat olan bahtım mı suzânım mıdır

Erkân-ı Hümayun ketebesinden Hafız Eyyubi

Kıta

Atf eyledin hâlime bir nazre-i şefkat
Feryâd ile geçmede hayâtım ne bu mihnet
Meftûn-ı cemâlin senin oldum ben ezelden
Bir böyle kadîm âşıka lâyık mı eziyyet

Pazarbaşı katibi Mehmet Ali

İstemez

Sâbih-i ummân-ı sevdâ keştî-i Nûh istemez
Âşık-ı Hak âşnâ tasvîr-i bî-rûh istemez

Köhne bir meyhânede bir hâsırı câ eyliyor
Rind-i âl-i dil olanlar bezm-i matrûh istemez

Maverâ-yı perdeden seyr eyliyor cânânı rind
Vâkıf-ı sırr-ı Hudâdır sırr-ı muvazzah istemez

Nûş-i sahbâdan garaz mest ü harâb olmaksa ger
Yâr elinden bir iki câm-ı âbı Memdûh istemez

Çatalcalı Memduh

1

Riyâ-mu'tâd olan âdem gibi hiç i'tizâl etme
Tehî dest-i kemâl ü fazl olup tevfîr-i mâl etme

Cehâlet leşkeriyle şehr-i kalbin pây-mâl etme
Kelâm-ı nâsihi âzâde-i hikmet hâyâl etme

Sakın sîm ü zere mağrûr olup terk-i kemâl etme
Maârif uguruna cânın fedâ et kîl ü kâl etme

2

Tahallüs-yâb olmak ise fikrin pençe-i gamdan
Tebâüd edesin âbâd-veş bir merd-i hem-demden

Hüner ma'dûd iken eczâ-yı tence rükn-i a'zamdan
Sudûr eyler bu söz elbet dehân-ı merd-i a'lemden

Libâs-ı fâhir içre fazldan bî-behre âdemden
Edîb-i hırka-pûş âlîdir hisse al bu pendimden

3

Reh-i irfâna bezl-i cân eden dânâ-yı hikmet-dân
Olub erbâb-ı irfân meclisinde fâik-ül-akrân

Gülistân-ı saâdetde olur mâdâm ki handân
Kelâm-ı âti Şükrî eder bu vechle i'lân

Eğer servetçe vâsıl olsa da eflâke bir nâ-dân
Hüner-mend hamûl olmaz anınla bir zamân ziyân

Somalı Kasım Şükrü

(Manzume)

Yâd eylemez oldun bizi sen bir iki gündür
Bilmem ki niçündür
Dünyâda kabâhât u kusûr hep küçüğündür
Afv büyüğündür

Gördükçe o cânânda da bir başka letâfet **(Mim)**
Her hefte vü her mâh
Kalmaz dil ü cânımda benim sabr u liyâkat
Mugber durur ol âh

Bir dem açarım şevk ile evrâkını ammâ
Gülmez bana aslâ
Bilmem ne için ol dahî olmuş bana mugber
Mâ'nen sitem eyler

Afv eyle kabâhâtımı Allah için olsun
Ey mîr-i kaderdân
Gönlüm dahî eşvâk u mübâhât ile dolsun
Kıl lûtfını şâyân

Memduh

(Mim: Cânândan maksat Malûmât olacağı tabiîdir.)

Agâh

Aksam-ı senevîye içinde nazar-ı bi-kaydıyla bakılacak hiçbir mevsim tasavvur edilemez.

İlkbahar zamanında hafif hafif esen bir poyraz rüzgârının küre-i arzın ötesine berisine gelişi güzel serpilivermiş ezhar-ı rengârenkten öpe okşaya toplayıp getirdiği rayiha-ı hayat-bahşa kulub-i mütehassiseyi ne kadar münşerih, münbasit eylerse sonbahar vakti de yine öyle, bir kalbe aynı tesir ilkâ eder.

İlkbahar bir rûy-ı sabîh-i melahat-i nuranisine gelen tebessüm-i muhabbete benzerse sonbahar da yine o veche melihin girye-i masumanesini andırır, ikisi de güzeldir!

Zaten güzel bir çehrenin sevilmeyecek neresi vardır? O çehre gülse başka taravet, ağlarsa yine başka bir letafet peyda eder!

Ciyadet-i hava, letafet-i mevkiyesiyle kıtaat-ı âlemdeki en güzel şehirlere tevaffuk eden İstanbul'umuzun bir kısmını da mahall-i ikametim bulunan …….Köyü teşkil etmektedir.

Bundan beş sene mukaddem teşrinievvel evahirinin bir gününde akşamdan yağmaya başlayarak bir saat kadar devam eden yağmur, temaşasına doyulamayacak bir letafet bahşeylemişti.

Sabahleyin pek erken kalkarak letafetine uzaktan doyamadığım denizi daha yakından görebilmek için koyu yeşil bir çimenzar üzerinde iki dakika kadar kat-ı mesafe ettikten sonra o koca Marmara'yı alabildiğine nezaret eden gazinonun yerine oturdum ki güneş, afakı kaplayan sehab-pare-i sefidi parçalaya parçalaya arz-ı şaşaa-i vücut ediyor. Deniz, bir sevdazede kalbiyle müsabaka-i safiyet edercesine bi-his ve hareket görünüyordu.

Zir-i pây-ı nazarımda ezilip giden bu çayırların, bu denizin temaşasına ne kadar dalıp gitmiş olduğumu yavaşçacık omzuma dokunan bir el anlattı. Başımı arkaya çevirdiğim vakit tanımadığım bir çehrenin yüzüme hayran hayran bakması beni birdenbire tedhiş etti. Tam ayağa kalkıp da kim olduğunu, ne demek istediğini soracağım sırada bir sandalye alarak yanıma oturmakla beraber elini bana doğru uzattı. Garip bir nazarla yüzüne bakmak suretiyle vukua gelen hareket-i mütereddidanemi görünce kalın ihtizazlı bir sesle:

- Korkma, bu el pek kadim bir dostun elidir! Yoksa Agâh'ını, eski bir refikini unuttun mu?

Kuvâ-yı müfekkiremi ahval-i maziyeye süratle irca ettikten sonra gözlerine baktım. Karşımdaki bu garibü'l-ahval âdem benim on sene evvel en sevdiğim refiklerimden Agâh idi. Ellerini sıkmakla beraber kemal-i muhabbet ve hürmetle öptüm.

Aman ya Rab! Benim on sene evvelki dostum zavallı refikim ne hâlde idi? Tanımamakta ne kadar da hakkım varmış! Sevabık-ı ahvalini bilenler Agâh'ı şimdi değil tanıyamazlar!

Ne pejmürde kıyafet! Uzun, gayr-i muntazam saçları beyaz kesilmiş, alnı birkaç katmer buruşuk peyda ederek latif, iri, siyah gözlerinde letafet-i maziyeden eser kalmamakla beraber onun aklarında tomar tomar kanlar

kaim olmuş, etrafı dairevi, mavi bir çürük içinde kalarak bıyık sakala karışmış. Kısm-ı küllisi beyazlanmış sakalı da bıyığa karışmış. Müdevver geniş omuzları yukarı kalkıp baş içine gömülmüş. Uzun boyu öne doğru bir inhina peyda etmiş, çehresi sapsarı bir renk almış, tenasüb-i endamı şöyle dursun, pek parlak bir sıra diş gösteren tebessümleri yerine o dişler simsiyah kesilmiş de kaşlar çatılarak ciddi bir tavır, hazin pek acıklı bir hâl kaim olmuş!

Otuz yaşındaki bir âdemde bu ne kadar tebdil? Şiddet-i teessürümden şakk-ı şefeye muktedir olamadım. Ağlamak derecesinde müteessir olmuştum. İnsan Agâh'ı on sene evvel görmeliydi. Ne kadar güzel, yakışıklı, ne derece haluk, ne rütbe çalışkan, zeki mamafih akranının içinde hâliyle, nezaketiyle, iktidarıyla, hüsn-i harekâtıyla ne mertebe bir mevki-i ihtiram kazanmış genç idi.

Ben zavallının sevabık-ı ahvaline atf-ı nazar ederek bunların tesiriyle kendimden geçmiş iken ilk evvel söze o başlayarak:

- Şu hâlimin seni ne kadar müteessir ettiğini alaim-i vechiyenden anlıyorum. Ben de şu hâlin sebebini sana anlatmak için buraya kadar geldim. dedi. Fakat biçare Agâh'ın şu hâli bana o kadar tesir etmiş idi ki bundan ziyadesi artık pek ziyade geleceği cihetle sözünü keserek:
- Agâh, şunu başka bir vakte talik etsek olmaz mı?
- Mümkün değil, artık beni bir daha göremeyeceksin ki…

Cevap vermedim. Sözünde devam ederek:

- Hani ya, sana bir meseleden bahsetmiştim. Hakayık-ı ahval-i maziyeye bir nebzecik yalnız sen vâkıf olduğun gibi, hâlime istikbalimde yine yalnız senin kesb-i vukufunu isterim.

Ben sükût ediyordum. Elindeki kalın bastonu masanın üzerine vurarak evvelkinden daha ciddi bir tavır alarak gözlerini müphem bir noktaya dikti. Kaşlarını çattı. Göğsü şiddet-i helecanına delalet eder surette kabarıp kabarıp iniyordu.

Ekseriya müptela-yı işret olanlarda görünen bir raşe-i asabiye ile tir tir titreyen elini başına götürerek saçlarına karıştırdı.

Vâkıf olacağım şu serairin, esbab-ı felaketin derece-i dehşetini şimdiden keşfetmiş gibi benim de helecanım ondan pek az değildi. Nihayet yine kendisi söze başlayarak:

- Hasıl ettiğim şiddet-i iptilanın her işime ne kadar mani olduğunu bilirsin â! Onu haftada bir defa görmekle tahammül edemeyeceğimi ve bu müfarekâtın bana ne kadar acı geldiğini her vakit sana da söylerdim. İnsanın eyyam-ı şebabetinde muhabbet, iptila, alaka filan zannettiği şeyler henüz birer mukaddimeden ibaret kalıyor.

Üç sene bu hâlde yaşadım. Fakat öyle zamanlar geldi ki onun hayali artık mesaime kerki gibi mani olmaya başladı.

Hangi tarafa tevcih-i nazar edecek olsam onu görüyordum.

Açtığım bir kitabın ne tarafına baksam sahifelerin, yazıların üzerinde iki mavi gözden başka bir şey göremezdim.

Her ne vakit kalemi elime alıp da bir şey yazsam kâğıt üzerinde, bir şekilde birkaç yüz tane yazılmış isimden başka bir şey nazarıma tesadüf edemiyordu.

Artık kuvâ-yı zihniyem o eski parlaklığı, istidadını muhafaza edemez oldu. Vücuduma, fikrime ondan başka ne heves-i sa'y, ne ümid-i istikbal, ne arzu-yı terakki, hâsılı hiç, hiçbir şey hükmedemiyordu.

Sanki vücudum zaman-ı hazana mütesadif bir yaprak gibi cû heva-yı tehlikede bir hayli dolaştıktan sonra nihayet onun damen-i iltifatı ondan başka cây-ı selamet, bir mahall-i saadet bulamadı.

İşimi gücümü bıraktım. Ah, hataiyyat-ı azmiyem işte burada bidâ ediyor. Çünkü şu hitabı yüzüme çarparak, beni tarik-i tahsil ve terakkiye sevk edecek kimsem yoktu. Pederim beni pek küçük bir yaşta iken terk ederek hab-ı ebediyete çekilmiş, validem de bir sene sonra garik-i lücce-i rahmet olmuştu. Yalnızdım. Artık dünyada pek kimsesiz kalmış idim. Tam yirmi yaşında bulunuyordum.

Ailemin terk ettiği bir servet ile kendimi iaşe ve idare edemeyecek olsam bile zaten bende heves-i sa'yda yoktu.

Haneme pek yakın bulunduğundan onu artık her vakit görmeye başladım. Pek mesut idim. Bazı geceleri, bazen de tenha zamanlarda gündüzleri bahçenin, hiçbir nazar-ı rakibin nüfuz edemeyeceği mahalline çekilir, yekdiğerimizin muhaverat-ı safiyesi arasında saatlerce gaşy olur, kalırdık!

Ona olan muhabbetim zaman, saat nisbetinde tezayüt etmekte idi. O pek güzeldi. O saf hüsne, ahlak-ı cemilenin cümlesine malik idi. Çok seviyordum. Ben eşvak-ı ruhaniyeyi, hep onun tebessümlerinden, göz bebeklerinden öğrendim.

Numune-i melahat, mücessem-i masumiyet olan mehasin-pira o kızcağız bazen bana hitaben:

- Senin emrine itaatsizlik müşkül ise de! Düşün kanun-ı âlemin şeriat-ı İlahiyenin akıl ve hikmetin mani ettiği bir teşebbüsü güç ihtiyar ederiz? Ebeveynimin tahsil-i rızasına çalışmaktan başka ne tedbir olabilir?

Bedri Ziya

Nağmehan-ı Muhabbet

Zevk ve sa'y birleşmiş, şöyle bir levha-i latif husule gelmiş, güya himmet ve gayret yavaş yavaş ziyadeleştikçe ruhun tatlı bir tanin ile şevkyab-ı huzur olmasını tasvir ediyor. El, nazar bir müddet temelluk ve in'itaf edeceği meşguliyetten farig oldu mu mesai-i vakıadan tahassul eden tab ve melali bir nağme-i rebab, bir heva-yı ud, bir tar-ı mühtezz elhasıl ruhu, hissi, vicdanı müteessir eden bir neva izale edebilir. Sa'y, o muallim-i edep, erbabına verdiği tavr-ı müeddebi sevdiriyor; zevk, o neşe-i dil-pezir, ârâm-ı şevk ve şâdiden mütehassıl bir inkişaf-ı bedii göstererek bir cism-i katre bile sirayet etse onda bir zinde-gî-i muvakkat hasıl edeceğini ihsas ediyor. Fakat o tanin-i neşe-füzun insanı çabucak yormasa bile dilde bir tesir bırakmaz mı? Zevk yorar, iş eğlendirir. Beşerin bu hikmeti bulalı hayli zaman olduğu hâlde zevki insilab-ı taba hasretmesi neden? İlk neşede kalbe dokunan avaz, tar-ı zaif hayatta binlerce ihtizaz vücuda getirerek deruni bir enin, kalbi bir terane-i medid ile hırâş-ı sine yerine çâk-ı girîban, eşk-i teessüre bedel bir lem'a-i

in'itâf peyda eder, bunların ikisi de muvakkat ve ikisi de fena-pezir olduğundan mı nedir o çâk-ı girîban ber-karar kaldığı hâlde o lem'a söner.

Yine o helecan-aver endişe, yine o derd-i mazi döner. İnsanın sabavetinden beri kazandığı bâr-ı elemin kabil-i tahfif olduğu hakikati anlaşılır. İşte o dalgınlık cihet-i neş'eti meçhul olduğu hâlde zaman zaman gözde, nazarda vukuf, histe, dimağda tatil-i iştigal suretiyle görünür. Neşe çehredeki ibtisamı böyle bir aks-i tesir ile mahvederek yalnız asabın tevzini izhar edecek bir işmi'zaz ile sönmeye yüz tutan bir şule gibi ara ara be-didar olup kapanır.

Ahmet Rasim

NO:27 14 Kânunuevvel 1311 Perşembe 10 Recep 1313 Adet:27

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik mevadd için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Nüshası 100 para

Menafi-i Mülk-i Devlete Hâdim Haftalık Musavver Malumat'tır

EDEBİYAT

Geçen gül mevsiminde gönlüme hitaben şu nazmı inşâd eylemiştim:

Âlâm-ı garâmıyla o gül rûhlu civânın
Mahv oldu safâ vü tarab u tâb u tüvânın
Kulağıma da gûş eyleyeni âh u figânın
Geçsin mi kederlerle senin böyle zamânın
Gül mevsimidir ağlama ey bülbül-i dil! Gül

Güller, dereler, meşcereler, bâğ u çemenler
Envâr-ı safâ saçmada dünyâya ser-â-ser
Âlem-i şen lîkin olmalı mı bâkî vü mugber
Güller gibi gül etme beni zâr u elemver
Gül mevsimidir ağlama ey bülbül-i dil! Gül

Gam çekme olursun yine pür zevk u meserret
Bir gün seni de şâd eder ol vird-i melâhat
Takib eder âlâmı safâ vü tarab elbet
Olmak ne revâ nâle-zen-i sûziîş-i firkat
Gül mevsimidir ağlama ey bülbül-i dil! Gül

Muhiddin

Kıta

Yine cânânı bu dem hüzn ile yâd eyledi dil
Yine hicrânıyla hakîkatsizin âh eyledi dil
Biraz evvel güzer eylerdi sükûnetle zaman
Yine feryâd ediyor bilmiyorum neyledi dil

Gazel

Aşkın o zamân ermiş iken devr-i kemâle
Ey rûh-ı revân cevr ile uğrar mı zevâle

Safvetle severdim sen attın beni rûhum
Aşkınla zebûn gönlüme düşmez mi yâ nâle

Hâlim idiyor zülf-i perişânını tanzîr
Aşkın, sanemâ koydu beni âh bu hâle

Feryâd ediyor mürg-i dilim çırpınıyor bak
Gûyâ uçacak safha-ı gülzâr-ı cemâle

Çektim elimi sevdiğim artık üzerinden
Ettim güzelim hakkımı Allah'a havâle

K. Y.

Gazel-i Müşterek
(Memduh: M / Rasih: R)

M: Kahr eder yâr olsa fikr-i pîç ü tâbımdan habîr
R: Olmasın bârî bu rütbe ıztırâbımdan habîr

M: Lâyık-ı vuslat görürdü olsa dil-dârım benim
M: Vech-i mahzûnumdaki âl-i hicâbımdan habîr

R: Dinlemezdi zâhid efsürde hâlin pendini
R: Yâr olaydı ger benim zevk-i şarâbımdan habîr

M: Deşt ü feyfâ-ı gamı geşt eylerim Mecnûn gibi
M: Olmuyor Leylâ-yı cânım igtirâbımdan habîr

R: Aşkta sâbit-kadem olmak eğer kânûn ise
R: Ben de etmem kimseyi derd ü azâbımdan habîr

M: Reşk edip çatlar rakîb-i bed-sirişt ü kîne-ver
M: Olmasın yâ Rab o yâre intisâbımdan habîr

R: Gıpta eylerler bana sevdâ-perestân olsalar
R: Yâr ile rü'yâda hâl-i kâm-yâbımdan habîr

M: Kendi destiyle sunardı câmı nâsih olsa ger
M: Âteş-i aşkıyla yârın iltihâbımdan habîr

R: Söyleyin bilsin ki etmem serfürû ağyâre ben
R: Yâr olsun meslek-i âlî-cenâbımdan habîr

M: İştirâk eyler bu vâdîde bana Râsih dahî
R: Şimdi Memdûh oldu fikr-i mihr-tâbımdan habîr

Eskişehirli Mehmet Rasih ve Çatalcalı Memduh

1

Kılma tîr-i cevrine her dem hedef mâhım beni
Kim bugün mehcûr-i didâr eyledin şâhım beni
Etmedin hiç iltifâta mazhar ey âhım beni
Ağlatır şimdengeru hep baht-ı siyâhım beni
Böyle derd-i bî-devâdan kurtar Allah'ım beni

2

Bilmiyorsun hâlimi derdim benim efzûn bugün
Eyliyorsun gamla dolmuş kalbimi mahzûn bugün
Hâr isem de merhamet kıl dil sana meftûn bugün
Eyledi sevdâ-yı zülfün kim beni mecnûn bugün
Böyle derd-i bî-devâdan kurtar Allah'ım beni

3

Neş'e-yâb eylerse söyle âh u feryâdım seni
Eylesin âhımla memnûn kalb-i nâ-şâdım seni
İstiyor görmek bu çeşm-i girye-mutadım seni
Görmez ise neylesin gözler perî zâdım seni
Böyle derd-i bi-devâdan kurtar Allah'ım beni

Gazelcik

Eşkimi hûn eyleyen hicr-i tüvân-fersâsıdır
Bahtımı şeb-renk eden gîsûsunun sevdâsıdır

Gönlümü meclûb-ı zülfi eyleyen ol meh-likâ
Gülsitân-ı hüsn ü ânın bir gül-i ra'nâsıdır

Bister-i mihnette çoktan öldürdü gam beni
Böyle ihyâ eyleyen sevdâ-yı rûh-efzâsıdır

Sâyesinde ol mehin pür-nûrdur subh u mesâ
Âlem-i aşkın dilim ki bir büyük deryâsıdır

M. Ali

Gazel

Uyup ağyâre uşşâka cefâlar eyledin cân â
Bana cevr ettin ağyâre vefâlar eyledin cân â

Bizi koydun esîr-i bister-i mihnet bu hâletle
Kurup ağyâr ile meclis-i safâlar eyledin cân â

Yolunda can veren bîmâr hâlin sormadın aslâ
Rakîbin derdine ammâ devâlar eyledin cân â

Nigâh-ı nâzına bin cân u dil ifnâ ederken biz
Dirîg ettik de gayre merhabâlar eyledin cân â

N'ola kat'-ı muhabbet etse senden Hamdî-i nâlân
Bana cevr ettin ağyare vefâlar eyledin cân â

Harput'tan Ahmet Hamdi

Sultanselimli Hamdi Bey'in Gazeline Nazire:

Âşık oldum sana ben ey meh-i tâbında cemâl
Eyleme hicrin ile gönlüme irât-ı melâl

Kılma artık güzelim tab'ını cevre makrûn
Çünkü hûrîlere lâyık olamaz öyle hısâl

Olma zâlim meleğim, merhamet et âşığına
Hasretinden berîdir ağlıyorum rûz u leyâl

Öldür ey gül bedenim, sen beni durma öldür
Kalmadı gayri figân etmeye gönlümde mecâl

İntisap eyle hemân dergeh-i Mevlânâ'ya
Herkesi ehl-i kemâl etmededir bâb-ı Celâl

Mithat Bahari

Kıta

Eyledi ser-mest-i sevdâ-yı visâlin dâimâ
Ehl-i aşkın çok mu olsa kıblegâhı gözlerin
Kim aceb hayrân u lâl olmaz görüp de sevdiğim
Şems-veş-i pertev saçarken dehre gâhi gözlerin
Gark-ı nûrî olduğuçündir dil-i sevdâ tebâh
Nûr-ı hüsnün sanki olmuştur penâhı gözlerin

C. S.

Gazel

Revâ mı derd ü küdûret ile harâb olayım
Hemîşe mûnis ü gamvâr-ı ıztırâb olayım

Çekilmez oldu belâsı felek dediklerinin
Yetiş yetiş ki ecel bir avuç türâb olayım

Kopar bu rişte-i hubb-ı cihânı kalbimden
Kopar ki ey ecel âzâde-i azâb olayım

Hayâl imiş bu cihânda saâdet ü şâdî
Cünûna mı düşeyim? Neş'e-i şerâb olayım

Eğerçi sabr ile insân zafer bulur kedere
Mecâl kalmadı sabra keder-nisâb olayım

Bu darbe kim beni sarstı ümîd bırakmadı hîç
Nasıl şu hâl ile el-kıssa neşve-yâb olayım

Yüsri

Köhne Zemin
(Bir Gazel)

Rû-yi zerdimdem haber ver ey sabâ yârânıma
Söyle kim ben terk-i cân etmekteyim cânânıma

Bî-haberdir zannım ol meh hâl-i zâr-ı dilden âh
Ben şehîd-i aşkı oldum gelmedi hîç yanıma

Va'de-i vaslıyla iğfâl eyleyip bir hayli dem
Girdi zâlim tîğ-i müjgânıyla âhir kanıma

Âh nasıl fıtrattadır bilmem ki hîç rahm etmedi
Hûn-ı eşkimle müzeyyen sîne-i üryânıma

Cân u kalbimle kanaât etmeyip de âkıbet
Küfr-i zülfi bahş-i noksân eyledi imânıma

Görmedim rû-yi saâdet doğduğum günden beri
Ağlamakmış hisse-i hilkat dil-i giryânıma

Ağla Safvet ağla ancak eşk-i hûnînin senin
Eyliyor bahş-i sükûnet sîne-i sûzânıma

(***Elif). Safvet***

Gazel

Oldum üftâde sana ey meh-i nâdîde-misâl
Tab'-ı nâzik-terini eyleme cevre meyyâl

Ezme sevdâ-zedeni pây-i cefân altında
Eyle ahlâkını hüsnün gibi ferhunde hısâl

Olma bed-hû güzelim merhamet et düşmüşüne
Eyledin leşker-i gamla dilimi mâl-â-mâl

Bir tebessüm yetişir bendeki tesrîre hemân
Nâil-i vuslatın olmak ne kadar emr-i muhâl

Durma gir dâire-i feyzine Mevlânânın
Dâimâ mücrim-i aşka açılır bâb-ı celâl

Sultanselimli Hamdi

Bedevi Kızı

Hele bak şu bedevi dilberine
Diyecek var mı onun bir yerine
Büyümüş çölde safâyâb olmuş
Dembedem zevk-i tabiî bulmuş
Yanağı gül gibi bir nûr u melih
Seri âzâde onun kalbi ferih
Medenîler gibi korse giymez
Ona bir öyle eziyyet değmez
Süsünü hall-i tabiîde yapar
Zevkini feyz-i tabiîde arar

Hâsılı mazhar-ı mes'udiyettir
Mahremi safvet ü ciddiyettir

Yusuf Süruri

Mülket-i hüsnün o meh-i şem'-i cihân-ârâsıdır
Selb eden ârâm-ı kalbi âteş-i sevdâsıdır

Sâhil-i lûtfunda yârın beklerim bir gün olur
Keştî-i vuslat zuhûr eyler kerem-i deryâsıdır

Nâzenînim bir de dâm-ı zülfine hâcet mi var
Mürg-i dil gül-izâr-ı hüsnün bülbül-i gûyâsıdır

Dökme zülfün vech-i âlem-tâbın olsun aşkâr
Zülf-i müşgînin cihânın bir şeb-i yeldâsıdır

Kim görürse mushaf-ı hüsnünde âyât-ı hattın
Şüphesiz der bârek-Allah zübde-i ma'nâsıdır

Cemal

Kıta

Gün yüzünde zülf-i şeb-rengin mi yâ ebr-i siyah
Kaplayan âfâk-ı hüsnün olmasın bir dûd-i âh
Nûra gark eylerdin arzu etsen ammâ âlemi
Anladın yok kimsede nazreye kâbil-i nigâh

Cemal

Taklit

Hâme hayrân-ı cemâlin ravza-yı ta'bîrde
Yok bir üslûb-ı muvâfık hüsnünü tasvîrde

Dilşikârım ben değil yalnız, bütün âlem senin
Râm-ı hicrânın olur yek-nazre-i teshîrde

Hüsn-i âlemsûzîgân yoktur nazîri sevdiğim
Bir güzel bulmak ne mümkün sen gibi te'sîrde

Kâbil-i tefsîr olur mu şavk-ı rûyın, kim güneş
Feyzyâb-ı tâb-ı hüsnün âlemi tenvîrde

Edirne'den Muzafferiddin Kemal

Tevhit

Ne büyük fevz ü şereftir bize tevhîd-i Allah
Çünkü vahdaniyyete olmada her zerre güvâh

Bakınız nazre-i im'ân ile mevcûdâta
Görülen âlem-i imkândaki şu hâlâta

Zerreden arşa kadar Sâni'i tebcîl ediyor
Birdir Allah diyerek Hâlıkı tehlîl ediyor

Nasıl etsin seni inkâra cesâret insân
Sensin ol âdemi mümtâz eden hallâk-ı cihân

Âdemi ahsen-i takvîm ile teşrîf ettin
Âdemi ahsen-i tekrîm ile tavsîf ettin

Nerde idrak edecek bunca meâli bî-ukûl
Bulamaz marifete insân için hakkıyla husûl

Bu nedir âlem-i ekvândaki hâl ü hey'et
Çeşm-i im'ân görüyor kesret içinde vahdet

Sensin ol hâdî-i erbâb-ı dalâlet-i yekser
Sensin ol mübdi' vü feyyaz-ı kemâlât-ı beşer

Emr ü nehyinde nice bin hikmet-i kudsiyye var
Akl ermez ne kadar eylese sarf-ı efkâr

Ne büyüktür ne büyük ser-hakîm-i sübhân
Göremez nûr-ı basar andaki hâlât-ı nihân

Beni mahrûm etme yâ Rab der-i a'tâfından
Son nefeste umarım rahmeti eltâfından

Nûr-ı tevhîdin ile kalb-i siyâhım dolsun
Reh-i ihlâsta füyûzât-ı hakîkî bulsun

Kulunu etme cüdâ dereke-i gufrânından
Bellidir ma'siyyeti çehre-i hüsrânından

Bahaizade Mehmet Suphi

Hâlet-i Nez'de Bir Mariz

Mürg-i cânım olmak ister fârig-i dâr-ı fenâ
Eylemez eski kafestir bu bedenle iktifâ

Mâil-i hâl-i tecerrüddür arar mülk-i bekâ
Merci'idir âlem-i lâhûta ister irtikâ

Çünkü aksâ-yı merâmı vuslat-ı Zât-ı Hudâ
Âkibet köhne libâs-ı cisimden olur cüdâ

Halka-i ömrüm hemân teng olmada subh u mesâ
"Aclu bi't-tevbe: kable'l-mevt" tir âcil devâ

Gelmenin ger kesb-i irfân eylemekse hikmeti
Zikr ü fikr hâlık etmeye kemâl-i hizmeti

Ric'atında fart-ı isti'câldir bu rihleti
Yok terazi-i zamânın ömr ile bir nisbeti

Meksnin dünyâda güyâ ân gibidir sür'ati
Olmalıydı ömr-ü Nûh anın akl-ı müddeti

Halka-i ömrüm hemân teng olmada subh u mesâ
"Aclu bi't-tevbe: kable'l-mevt" tir âcil devâ

Görmeden devr-i şebâbın dil-güşâ izhârını
Etmeden bâğ-ı hayâtın ictinâ esmârını

Bilmeden binde birini bu hilkatin esrârını
Gelmemiş mi âleme ikmal için efkârını?
Neş'e-i uhrâ için hazırlamış mı bârını

Halka-i ömrüm hemân teng olmada subh u mesâ
"Aclu bi't-tevbe: kable'l-mevt" tir âcil devâ

Bir taraftan ıztırâb eyler gam-ı firkat ile
Bunca azâ-yı teni tahrîk eder nisbet ile

İltizâm eyler bekâsın mu'tedil hâlet ile
Uğraşır merdâne def'-i düşmen-i illet ile

Mahv olunca hıfz eder ten kal'asın gayret ile
Son nefeste te'biyyeden ayrılır hasret ile

Halka-i ömrüm hemân teng olmada subh u mesâ
"Aclu bi't-tevbe: kable'l-mevt" tir âcil devâ

Herkesin vicdânıdır bu hâleti tasvîr eden
Cevherinde cem'-i azdâdı bulup tezkîr eden

Ol değil mi söyleyin bu sözleri tahrîr eden
Birbirine pek münâkız fi'ller tedbîr eden

Sâil ü mesûl iken kendi yine taksîr eden
Var mı hâricden mezâhim işlerin tagyîr eden

Halka-i ömrüm hemân teng olmada subh u mesâ
"Aclu bi't-tevbe: kable'l-mevt" tir âcil devâ

Hilkatince görünür kim cünhadan ma'sûmdur
Cevher-i zât-ı mücerred maddeden mahrûmdur

Etmiş ebedâne taalluk künhü nâ-mâ'lûmdur
Cisme tesîr ü tasarruf ettiği meczûmdur

Cümle âlât-ı beden huddâm o şeh-i mahdumdur
Doğrusu bir ser-i mahz-ı sân'-i kayyûmdur

Halka-i ömrüm hemân teng olmada subh u mesâ
“Aclu bi’t-tevbe: kable’l-mevt” tir âcil devâ

Ehl-i hikmet ihtilâfen ettiler bahs ü nazar
Hal eden yoktur bu müşkil bahsi bu âna kadar

Gayrîdir tedbîr eden hükmünce kûl-ı mu’teber
Kendi bir seyyâledir kim işlerinden bî-haber

Kuvvet-i âteş gibi makinesin tahrîk eder
Kimse olmazsa telgrafta çıkar mı bir eser?

Halka-i ömrüm hemân teng olmada subh u mesâ
“Aclu bi’t-tevbe: kable’l-mevt” tir âcil devâ

Ol hakîkat başka vecih ile olunmaz irtisâm
Bir şuâ’-ı nûr-ı Hakk’tır yok anınçün in’idâm

Eyleyin bu sözlere sarf-ı kemâl-i ihtimâm
“Kul hüve min emri’rrabbi” dir ana târif-i tâm

Cân suâlinde bu “kul”u okumuş fahre’l-enâm
Hep bu re’ye tâbi’ olmuş zümre-i ehl-i kelâm

Halka-i ömrüm hemân teng olmada subh u mesâ
“Aclu bi’t-tevbe: kable’l-mevt” tir âcil devâ

(Elif). Fuat

Şarkı

Kestim ümîd-i ifâkat sîne-i sad pâreden
Son nefeste beklemem imdâd o çeşm-i kâreden
Merhametsiz açtı bin zahm-ı ciger bir yâreden

Son nefeste beklemem imdâd o çeşm-i kareden

Gelse de mutlak gelir zulm eylemekçün yanıma
Âh-ı hunrîz! En nihâyet işte girdi kanıma
Hâlet-i nez'imde yazsunlar bunu cânânıma

Son nefeste beklemem imdâd o çeşm-i kareden

Bedri Ziya

Aynen Tercüme (Kelîm-i Hemedanî'nin bir müfredi)

Âh eğer müskir olaydı mey gibi her bir harâm
Ol zamân ma'lûm olurdu mest kim hüşyâr kim

İsmetzade Doktor Mehmet Arif

Gazel

İfhâma çâre yok sana râz-ı derûnumu
Şâyeste-i terahhumun et eşk-i hûnumu

İsbât-ı ibtilâ-yı dile şâhid istemez
Hîç görmedin mi nazre-i rikkat-nümûnumu

İster isen fuâd-ı gamı pâre pâre et
İstersen eyle tedâvî cism-i zebûnumu

Cevrin vefâlı gönlümü dâim metîn eder
Terk eylemem ben aşkı, derd-i füzûnumu

Edip

Gazel

Söyledim bir fıkra yâre ıztırâb-ı sîneden
Ağladım kendim yine te'sîr-i tâb-ı sîneden

Nağme perdâz eylesem bir dem kemâl-i şevk ile
Raks eder dil-mürde-gân aks-i rübâb-ı sîneden

Düşmesin gönlüm gibi bir dil belâ-yı girdâbına
İbret alsın âşıkân gülsün azâb-ı sîneden

Bî-karârım gerçi sevdâdan Edîb ammâ yine
İ'tilâ' buldum bu yolda intisâb-ı sîneden

Edip

Gazel

Pek güzelsin, sevdiğim sevmek seni mihnet midir?
Sevdi gönlüm, gönlüme aşkın senin illet midir?

Subha dek hicrinla efgân eylerim ey gül-izâr!
Söyle Allah aşkına, aşkın bana zillet midir?

Nûr-ı hüsnin dil-berim! İşrâk eder hep dilleri
Nûruna gark olsa gönlüm bu da bir minnet midir?

Hasretinden dil-nevâzım! Cismimi şedd etti gam
Dâimâ gam-perverem âh! Gam bana kisvet midir?

Girye-bârım dâimâ bir derd ile ey gülbeden!
Ağlatan vîrâne kalbim aşk mıdır, firkat midir?

Osman Feyzi

Bakınız üstad-ı muhterem Recaizade atufetli Mahmut Ekrem Beyefendi hazretleri ne buyuruyorlar:

Sanat müşkül ise de muaheze de âsân değildir!

"Hasan Asaf" imzasıyla *Malumat* gazetesine bir manzume gönderilmiş… Gazetenin tenkitçisi manzumede birtakım kusurlar bulmuş. Ezcümle bir beytin "muktebes-abes" kafiyelerine itiraz etmiş.

Sahib-i manzume tenkitçinin itirazatına cevap vermek istemiş… Her birine bir şey dediği gibi "muktebes-abes" kafiyeleri bahsinde- bu türlü kafiyelerin cevazına delil olmak üzere- (kafiye sem içindir) sözünü bendenize atıf ile ortaya koymuş… Tenkitçi de kafiye meselesine müteallik itirazatını teyit yolunda (İlmü'l-kavafî) nin bazı ahkâmını nakil ve irat ettikten sonra gayet edibane, ziyadesiyle zarifane bir eda-yı mahsus ile: "Öyle kafiye kulak içindir filan gibi manasız lakırtılara havale-i sem-i itibar (ederseniz) emin olunuz ki 'gehvare'yi 'zerre'ye bin kere takfiye etmekten kurtulamazsınız" buyurmuş.

Aferin!

Hasan Asaf Bey –ki zaten muarefemiz olmayan heveskâran-ı edeptendir- tertip ettiği mecmua-i eşârı için bendenizden bir takriz talebine geldiği zaman defter-i eşârında gözüme ilişen "muktebes-abes" kafiyelerinden dolayı "bu türlü kafiyeleri kabulde müşkülpesent olanlar tereddüt ederler. Fakat kafiyenin lütfu sem'e ait olduğu için ben tecviz ederim" demiş olduğumu tahattur ediyorum.

Malumat münekkidi bendenize nispet edilen bu sözü yukarıda yazıldığı vecihle manasızlıkla tavsif ve bu cümle-i cemile-i tavsifiyeye diğer cümle-i latife-i tezyifiyeyi de terdif hususunda haylice müsahelekârlık etmiş ve böyle mübahasat ve muarızatta söz başkasına intikal ettirildiği hâlde ona da bilâ-mucip bir hassa-i tahkir ve tezyif çıkarmaktan içtinap etmek lüzum-ı edep ve insaniyetten iken münekkid-i müteferrid bu lâzimeyeye mürâatada lüzum görmemiştir!

Yine aferin diyelim!..

Malumat münekkidinin Türkçe şiirlerde vacib-ül ittiba ve kabil-ül tatbik zannettiği (İlmü'l-kavafi) müberhen-mutantan gibi, mükedder-muhakkar gibi, eslem-a'zam gibi, - hususan lâzım-âzim gibi kelimelerin takfiyesine mani olmasa gerek. Hâlbuki güzel şiirlerin, parlak mensurların fikir ve vicdanı manen hakkıyla memnun edecekleri gibi sâmiayı da lafzen tamamiyle mutayyeb edecek surette olmasını arzu eden zevk-aşna-yan-ı edep (İlmü'l-kavafi)nin caiz gördüğü bu türlü kafiyeleri makbul addetmiyorlar da mesela:

"Boştur ol sünbüle perdâzî-i ahlâk-ı hasen
Ehl-i mîzân seni bilmez mi ne akrepsin sen!
Hîç iken hîç liyâkatte nakîzinde garîb!
İliş istersen eğer kafiyeye hepsin sen?"

beyitlerindeki kafiyeleri hoş görüyorlar!.

Malumat münekkidinin bendenize raci olarak söylemiş olduğu sözlere mukabil ifadatım burada bitti. Aşağıdaki birkaç lakırtı ise şu satırlara imale-i nigâh-ı iltifat buyuracak erbab-ı vicdan ve irfana mahsustur:

Nefais-i edep- ki bedâyi-i efkâr da diyoruz- netice-i fen değil mahsul-ı sanattır. Fenden maksat ulum-ı lisanîye ile şiire, belagata, tahsin-i kelama müteallik usul ve ahkâm-ı mukarriredir… Sanattan meram mehasin-i gayr-i mütenahiyeye mazher ve mekmen olan ahenkzar-ı tabiat-ı külliyede cilvenüma-yı zuhur ve hafâ-i serair-i hüsn-i surî ve maneviden sanatger-i mütefekkir ve mütehassisin vicdan-ı meşgûfe-i münkeşif tab-ı şâikine mülhem sur-ı bedâyi-i gayr-i şayianın maharetperverane taklit ve tatbikatına muvaffakiyetten ibarettir.

Fen sanatı takyit ile kabiliyet-i kemalini tahdid ister, sanat ise mümkün olduğu kadar tabiatı taklit ile daima müteali olmaya çalışır!...

Eser vardır ki fenne tamamiyle muvafık olduğu hâlde serair-i aşna-yı sanat olan zevk-i selim erbabınca şayan-ı itibar olmaktan mehcurdur. Eser vardır ki, fenne az çok mugayyiretiyle beraber edebiyat-ı nefiseden ma'dud olduğu haysiyetle- şiir ve belagatın usul ve kavaidi muayyen ve mukarrer-i fen neticesi değil, itibarat ve ihtiyaratında ser-baz olan sanat mahsul olmak lazım geleceğini idrak edemeyen mahdude'l-zihn-i danişmentlerden maada – bilumum ma'nî-şinaslar için bedâyi-i âsârdan olmak üzere manzurdur.

Gerek manzum olsun, gerek mensur olsun edebiyat-ı nefiseden ma'dud olacak mahsulât-ı efkârın evsafını, meziyyatını, husaisini, nekayisini teşhis ve takdir- izah ve takdir-i mahiyet-şinas-ı sanat olmaya… mahiyet-şinas-ı sanat olmak ise:

Tetebbuât-ı köhneden geçip tabiata bak

Ne der hakâyıka mir'ât olan kitap düşün!

hitab-ı imtiyaz-bahşasına ihraz-ı kabiliyet etmeye mütevakkıftır.

Muaheze âsân ise de sanat kolay değildir hakikati bu iki faziletin yekdiğerine nispetine vabestedir. Yoksa haddizatında muaheze bir sanat-ı müşküldür ki bunda ispat-ı liyakat-ı temin-i muvaffakiyet erbab-ı marifetten belki binde bir kişiye bile nasip olamayan fezaillerdendir.

Nev-be-nev görülmekte olan âsâr ve delailiyle de sabit olmuş hakayıktandır ki *Malumat* sathiyelerini ta'mîk ile tetebbuat-ı mahdudelerini tevsi edememiş. Manzurlarının her cihetine birden tenfiz-i nazra mukadder olmak, bir cinsten olan veyahut aralarında münasebat-ı külliye bulunan şeylerin birinden diğerine sürat-i intikal ile ince ince farklarını derhâl fehim ve cezim ve tayin etmek, her meseleyi iyi ve etraflı düşünmek meleke-i fikriye ve hissiyesini iktisap eyleyememiş… Fünun-ı edebiyenin âlâttan ibaret olup sanatın ise başka bir fazilet olduğunu ve netice-i sanat olan bedâyi-i fikriyenin takdir-i mahiyeti âlâtın suret-i istimaline hasr-ı nazarla değil tabiatın ahkâm-ı umumiyesine tatbik fikriyle kabil ve semere-bahş olabileceğini tamîk-i tefekkürat ve tetebbuat ile bilyakinen anlayamamış ve alelhusus taharriyat ve tetkikatta fikr-i hikmeti rehber-i hüsn-i tabiat, hüsn-i tabiatı kâid-i fikr-i hikmet

edinememiş olanlar muaheze-i edebiyece yarından sonra payidar olabilecek âsâr-ı marifet vücuda getirmeye muvaffak olamazlar.

Âsâr-ı adiye-yi edebiye muaheze nokta-i nazarından şayeste-i nigâh-ı iltifat değildir. Âsâr-ı mutavassıta için erbab-ı temyizin (Şöyledir… Böyledir… Şurası şöyle olmalı idi… Burası böyle olmalı idi.) yollu güft ü gûları muaheze değil, her bir edip için malum olan veya malum olması lazım gelen ahkâm-ı fesahat ve belagatın tatbikatından ibaret olmakla beraber –mademki müptediler, nev-heveslerce müstelzim-i menfaattir –yine bir marifet, yine bir hizmet sayılır. Ancak bu marifet bir maskaralığı, bu hizmet bir muzırreti müntic olmamak için tatbikçiliği deruhte eden tenkitçilerin mukarrer ve malum-ı usul ve imkân dairesinde idare-i efkâr ve aklâm ederek hadd-i iktidarlarından hariç meselelere sevk-i mütalaadan içtinap etmeleri iktiza eder.

(Lem'a-nisâr) terkibini (nisâr) Arapça olduğu için yanlış görmek…(çün) edat-ı teşbihini mücerret birisi öyle demiş bulunduğu için barit saymak –haklarında yine bir hükm-i kat'i vermek derecelerine kadar çıkışmamak şartıyla – bu tenkitçilerce mevzuubahs edilecek şeyler âdâdına dahil olabilir. Ancak –şiirde kafiye olduğu zaman ne faide vardır… Olmazsa ne zarar terettüp eder. Esasen kafiyenin mahiyeti nedir… Ahkâmı neden ibaret olmak lazım gelir… Bunun lütfu nereye aittir? Mesele-i müşküle-i hükmiyesi gibi takdiri erbabına ait mesail-i mu'dileyede müdahale eden tenkitçiler hiç ümit edemem ki mesleklerinde feyz-yab-ı terakki ve nail-i tehayyüz ve temayüz olabilsinler!...

Dikkat buyurulsun ki şu temhidatın yanı başında –Türk'ün şiirindeki kafiyeleri reddederken Arab'ın (İlm-ül Kavafi) sinden delil getirmekteki gayret-i danişmendane ne derecelerde âciz ve muhakkir kalıyor!..

Ve alelhusus –kafiyenin lütfu sem'e aittir- hikmet-i nazariyesini iptal etmek isterken: "Kafiye kulak içindir gibi manasız lakırtılar havale-i sem-i itibar…" yollu kaba cinaslar yapmaktaki marifet-i sefele-pesendane ne derecelerde meftur ve mükedder görünüyor!

Recaizade Ekrem

Malumat

Erbab-ı mütalaanın malumudur ki bundan birkaç nüsha evvel “Hasan Asaf” namında bir müteşairin eseri *Malumat*'a dercolunarak zirinde nekayıs-ı lafziyesi gösterilmiş ve manzumede takfiye edilmiş olan “gehvare, zerre” kelimeleri “İlm-ül Kavafi” nokta-i nazarından caiz olamayacağı beyan olunmuş idi, sahib-i manzume Asaf Efendi bu itirazatın varit olmadığına dair gönderdiği cevapnamede “gehvare, zerre” kafiyelerinden bahs ettiği sırada “ Rûyunun ma-kablinde bulunan hurufatta harekât ve sekenâtça ittihat aranmaz. Kafiye sem içindir” fikr-i garib-i bi-vukufanesinde bulunmuş olduğundan diğerlerinde olduğu gibi bu hususta da kendisine suret-i mufassala ve mükemmelede bir ders verilmişti. Taraf-ı kemteranemizden yazılmış olan o makalede “… Kafiye kulak içindir filan gibi manasız lakırtılara havale-i sem-i itibar ederseniz emin olunuz ki gehvareyi zerreye bin kere takfiye etmekten kurtulamazsınız” ihtar-ı terakki-hahanesinde bulunulmuş ve bizce bu ihtara böyle saçma bir fikrin kendilerinden suduruna ihtimal veremediğimiz üstad-ı şehir-i edip (!) Ekrem Beyefendi'ye atfen dermiyan olunması sebep olmuştur. Meğer bu fikr-i cedid, hakikaten fikr-i na-mahdud sahibü't-ta'lîmden bedid olmuş ve taraf-ı edibanelerinden bâlâya sureti aynen naklolunan makale-i beliga kaleme alınmıştır. Tenkidat-ı lafziyenin nezd-i hikmet-vefd-i edibanelerinde asla ehemmiyeti olmadığı hâlde bizim yukarıdaki cümlede sehv-i tertib olarak “iderseniz”(‘güzel he'siz yazılmış biçimi) suretinde tab olunmuş olan “iderseniz”(‘güzel he' ile yazılmış biçimi) siga-i şartiyesi bir gayret-i mütehâlikâne ile kavs içine alınmış ve mu'tâd-ı âli-i zemzeme-perdazîleri olduğu üzere zirinde birtakım mütalaat-ı na-şenide-i hakîmane ve beyanat-ı zarife-i tasallüf-perverane serd olunmuştur. Temhidat-ı vakıadan anlaşıldığı üzere biz mir-i müşâr-ün-ileyhin – bilmeyerek- fikirlerini tezyif etmiş oluyoruz. İtikad-ı kemteranemizce saffat-ı ârıziyenin meziyat-ı şahsiye ile asla münasebeti olmadığından muvafık-ı hakikat olmayan bir söz-kimden sâdır olursa olsun- muahezesi vacip görülür.

İşte hakikat-i hâl bundan ibaret olduğu ve “başkasına bir hisse-i tezyif çıkarılmak levazım-ı edep ve insaniyetten” bulunduğu bâlâdaki makalede lütfen bize ihtar buyurulduğu halde mir-i Zemzeme-perver:

“Boştur ol sünbüle perdâzî-i ahlâk-ı hasen
Ehl-i mîzân seni bilmez mi ne akrepsin sen
Hîç iken hîç liyâkatta nakîzinde garîb
İliş istersen eğer kafiyeye hepsin sen”

Kıta-i baridesiyle şahsiyyat vadilerinde hâiz-i kasab-el-sebk-i infirad olmak dâiyesine düşerek semend-i hâme-i tahkiri mutlak-ül-inân bırakmış ve bizi de kendisine – nezd-i erbab-ı insaf ve vicdanda mazur addolunacak surette- mukabeleye mecbur etmiştir.

A hazret-i üstat!
Hem yakarsın berk-i şemşîr-i sitemle âlemi
Hem yine dersin ser-kûyumda feryâd olmasın

Bâlâdaki makalede “hususan lâzım, âzim gibi kelimelerin takfiyesine mani olmasa gerek” cümle-i beliga-i üstadane ve tereddüd-i perveranesiyle beyan buyurulan müberhen, mutantan, mükedder, muhakkar gibi kelimatın takfiyesi sahih olduğunda iştibah olmamakla beraber akreb, hep, hiç, tehyîc gibi kelimatın takfiyesi İlm-ül Kavafi nokta-i nazarından ma’yûb addolunur. Acaba bu gibi mugayir-i kaide kavafiyi makbul addeden zevk-i aşna-yan-ı edep, hangi sühan-tırâzân-ı şevk ü şegabdır? Hazret-i üstadın akvâl-i mücerridelerini birer âyet-i kübra-yı edep ve belagat olmak üzere kabul eden yâve-sencân ise onların zevkinin bizim indimizde ne ehemmiyeti olabilir. Bizim zevkimize göre “akreb” ile “hep” kelimelerini takfiye etmekten ise mesela:

Acz ile bahsde düşnâma kıyâm eylersin
Biliriz âdetini bizce mücerrebsin sen
Öyle beyhûde telâş etme ki mâhiyyetini
Hak bilir halk bilir cehl-i mürekkebsin sen

beyitlerindeki kelimeleri takfiye etmek daha hoş geliyor.

“Kâfiye sem’ içindir bırakın kâideyi”
Böyle ta’lîm ediyor vay gidi üstâd-ı edeb!

Yâve-sencân-ı gürûh-ı belehâ müstesnâ
Aldanır mı ana erbâb-ı nühâ sandı aceb

kıtasındaki kafiyelerde fena değildir.

Bâlâda müberhen, mutantan, lâzım, âzim gibi rûyları mütecânis, savtları mütehâlif olan kelimatın kaideten takfiyesine bir mani olmamakla beraber bunların mutlaka eşârımızda takfiye edilmesi lüzumu beyan olunmamıştı. Mir-i müşar-ün-ileyhin tab-ı nezahet-perverilerinden başkasında vücudunu tasvir etmek semahat-ı edibanesinde bulunmadıkları zevk-i selim, elbette bu gibi kelimatın takfiye edilmesini evvelî görür. Tab-ı selime göre lâzım ile âzim kelimelerini değil, âzim ile câzim gibi rûyları, savtları mütecânis olan kelimeleri takfiye etmek lazımdır.

Şiirimizde kafiye ittihaz olunan kelimatın kısm-ı a'zamını kelimat-ı Arabiye teşkîl ettiği cihetle İlm-ül Kavafi'ye riâyetle beraber zevkimize göre istediğimiz kelimatı takfiye edebiliriz. Ama biz daima böyle sebb ile hep kelimelerini takfiye ederiz. Denilirse biz bu istimali münafi-i kaide-i edep addeder ve bu kadar fuhul-i ümmetin beyanat ve ârâ-yı muhakkakanesine karşı zamanımızda Zemzeme-tıraz-ı iştihar olan bir üstad-ı edebin "kafiye sem içindir" kavl-i mücerredini kabul edemeyiz. Müberhen, mutantan gibi kelimatın kaideye muvafakatıyla beraber pek de zevke hoş gelmediğini söylemiştik.

Bizim eşârımızda mesela:

İşidildi yine gülzâr-ı sahnda ma'hûd
Bülbül-i herze edânın yeni bir zemzemesi
Lâl eder bir gün ânı aks ederek âfâka
Yine bir bâz-ı fezâ-yı edebin demdemesi

kıtasındaki zemzeme, demdeme gibi kelimat takfiye olunursa sâmiaya latif gelir. Hasılı her nerde zemzeme getirilirse demdemeyi ensesine bindirmelidir.

Türkçe kelimatta hüsn-i suretle takfiye edilirse hazret-i üstad-ı zemzeme-mutadın buyurdukları gibi hakikaten sâmiaya ahenktar gelir. Mesela:

Çâk olunup perde-i mâhiyyeti
Çıktı bir âvâzeye aldandığın

Tıbl-ı tehî bâtın imiş anladık

Hâce-i dânâ-yı edeb sandığın

kıtasındaki kafiyelerin lütfu kabil-i inkâr mıdır?

Ekrem Beyefendi hazretleri öteden beri mutad-ı ali-i edibaneleri olduğu üzere gayet vakurane ve nihayet derecede uzmet-perverane bir lisan ile sadet haricinde edebiyata dair- güya kimsenin malumu olmayan- birtakım mülahazat-ı dakîka-ı hakîmane serd ederek mehasin-i hilkati hüsn-i taklide muvaffakiyet-i hasîsa-i fıtriyesini sanatla tefsir ve bir hayli efkâr-ı âliye-i Victor Hugo pesendane daha tahrir ettikten sonra "eser vardır ki fenne tamamiyle muvafık olduğu halde serair-i aşna-yı sanat olan zevk-i selim erbabınca şayan-ı itibar olmaktan mehcurdur… ilah…" buyuruyorlar. Acaba az çok fenne mugayiretiyle beraber edebiyat-ı nefiseden ma'dud olan âsâr-ı beliga ne gibi nevadir-i edebiyedir?

"Her nağmesi bir sadâ-yı ninni"

mısraını havi olan manzume ise, elhamdülillah hepimiz bu gibi ruhperver eşârı beğenmeyecek kadar müşkülpesent değiliz. Yok, eğer ma'hud gehvare, zerre, akreb, hep kafiyelerini havi olan manzume ve kıta tarzındaki şeyler ise o birisinin dediği gibi herkesin gözü sürh hokkasına dönmemiştir ki bu yoldaki tâmât perde-ber-endazane ve kaide-şikenanede revnaklı addolunsun.

Hazret-i üstat, tetebbuat-ı köhneden vazgeçmek lüzumunu tavsiye buyuruyorlar. Köhne vasfıyla istihfaf buyurmak istedikleri âsâr-ı âliye efazil-i eslaf-ı kiramın piraye-bahş-ı kütüphane-i mefharet olan mücellidat-ı nefise-i edebiye ve ilmiyesi olacaktır ki bugün ne kadar yazı yazan nasfet-perveran-ı erbab-ı kalem var ise bu melekeyi onları tetebbu etmek sayesinde iktisap ettikleri için her zaman ilan-ı şükran ve birtakım kıymet-na-şinasan da böyle bi-muhâbâ itâle-i zeban tariz ve hezeyan ederler. Aferin! Ey üstad-ı edep! Mülazım-ı dershane-i kemaliniz olan halka-i bendan-ı istifazaya ne güzel nasihatler veriyorsunuz!

Tecelligâh-ı şuun-ı fıtrat olan bu hakayıksera-yı âlemi temaşa ile feyz-yab-ı kemal ve intibah olabilmek için mücellidat-ı eslaf ve ahlâfı nazar-ı tetebbu ve tetkikten geçirmek lazımdır ki basar-ı basiret, mahiyet-şinas-ı

sanat-ı kudret olabilsin. Yoksa gışavedar-ı cehl ve gaflet olan bir gözün kâinatı temaşasından ne gibi bir istifade tasvir olunabilir.

Tetebbu'ât-ı cedîd ü köhneden etme ibâ'

Ki kavlin olmaya şâyeste-i i'tâb bütün

Biz idarehanemize gönderilen âsâr-ı nev-hevesandan neşri kabil olanların bazı nekais-i lafziyesini göstererek hiç olmazsa kavaid-i lisaniyemizi kendilerine öğretmek istiyoruz. Yani biz, mir-i üstad-ı muaheze- mutadın muaheze, bizim tenkit dediğimiz şeyi elfazda icra ediyoruz. Yoksa zat-ı âli-i edibaneleri de dahil olduğu halde içimizde hala "Sarsay" gibi "Bovalo" bir münekkid-i edep zuhur etmemiş olduğunu cümlemiz itiraf ederiz. Bunu istikbalde beklemelidir. Bununla beraber tenkidat-ı lafzîye icrası bu gün bizim için o kadar lazım, o kadar müfiddir ki bunu *Malumat* gibi bir gazete idarehanesinde muharrirlik edip de neşri iltimasıyla her gün edebiyata dair beş yüz tane mektup alan kimse takdir eder. Yoksa âlem-i matbuatı karşıdan karşıya temaşa edenler – âsâr-ı varide zirine yazılan şeylerin ne gibi bir mecburiyet ilcasıyla yazıldığından bihaber oldukları için-böyle temeshura kalkışırlar. Mamafih bizce bunun da ehemmiyeti yoktur. "Lem'a-nisar" gibi terkibleri yanlış görmek, "çün" vesaire gibi şeyleri barit sanmak mücerret birisi(!) öyle dediği için değildir. Bunlar isbâtı en kolay mesâil-i ilmiyyedendir. Biz zaten isbâtına muktedir olamayacağımız şeyler hakkında beyan-ı fikir edecek had-na-şinaslardan değiliz. Hazret-i üstadın bir şüphesi varsa haklarında bir hükm-i kat'i vermek şartıyla bu ve emsali şeylere dair inde'l-iktiza, izahat-ı lazıme ita olunur. " …ancak şiirde kafiye olduğu zaman ne faidesi vardır? Olmazsa ne zarar terettüp eder? Esasen kafiyenin mahiyeti nedir? Ahkâmı neden ibaret olmak lazım gelir? Bunun lütfu nereye aittir?" Ekrem Beyefendi hazretleri şu mesail-i gâmıza-i edebiyeyi lütfen izah etmek zahmetini ihtiyar buyurmalı idi de kafiyenin ne olduğunu öğrenmeli idik. Fakat…

Yalnız bizim anladığımız bir şey varsa o da bu meseleleri halledecek kadar mir-i müşar-ün-ileyhte kifayet-i edebiye görememekliğimizdir. Ah… Şunlara dair lütfen bir bahis açsalar ne olur? Şimdilik diriğ-i mürüvvet buyurmayacaklarını ümit etmekle müteselliyiz.

Bir adi manzumeye dair yazılan tenkidattan mir-i muhteremin fevkal-memul izhar-ı hiddet ve şiddet ederek bâlâdaki makale-i muhakkirane ile aleyhimize vuku bulan kıyamı arzu edilmeyen şu mübareze-i kalemiyenin zuhuruna sebep olmuştur. Edebiyata ait mübahasatı böyle şahsiyata intikal ettirmek Ekrem Beyefendi hazretleri için calib-i şeyndir. Arzu etmediğimiz şu mücadele-i edebiye taraflarından takip edildiği hâlde bizce de devam olunmak tabiidir.

Yalnız şimdilik bu yolsuz mübahaseye sebebiyet veren kimdir? Hak kimin yedindedir? Buralarını erbab-ı insafın vicdanına havale ile ihtiyar-ı sükût ederiz.

Canana Hitap

Terk-i nahvet eyleyip ol mültefit
Tab'ınız lütf etmeye pek müstaid
Dilde vardır vaslına meyl ü heves
Çünkü olmuş tâ ezelden mürtebit

Veli Talip

Tiyatro
Fransuva'nın Tedbiri
Komedya 1 perde

Fransuva: (Emil'i görmeyerek Bidono'ya) Süpür… Süpür…
Emil: (Bidono'yu görerek) Ay bu Mösyö kim?
Fransuva: (Yerinden sıçrayarak) Mösyö Kont!
Bidono: (Kendi kendine) Ev sahibim!
Emil : (Bidono'ya) Ne istiyorsunuz Mösyö?
Fransuva: (Emil'e) Arkadaşımdır… Jak…
(Emil odanın ortasına doğru ilerler)
Bidono: Jak kim?

Fransuva: (Bidono'ya yaklaşarak yavaşça) Benim dediğimi de... Aylığını yüz frank artırırım.

Bidono: (Yavaşça) Ne ala şey..(Yüksek sesle Emil'e) Evet efendim Jak'ım.

Fransuva: Boşta olduğu için gelip bana biraz yardım etmesini rica ettim.

Emil: Vay boşta mı? (Bidono'ya) Elinden ne iş gelir?

Fransuva: Her şey…

Bidono: Her şey efendim.

Emil: Araba koşmasını hayvanlara bakmasını bilir misin?

Bidono: Ne demek efendim.

Emil: (Kendi kendine) Fena adama benzemiyor. (Cehrî) Öyle ise seni arabacılığa tuttum.

Bidono: Beni mi?

Fransuva: (Kendi kendine) İşte bu fena havadis. Bizim kasadarı alıyor. (Cehrî) Fakat… Efendim…

Emil: Sus… Her şeye itiraz etme. Haydi, çıkan arabacının esvaplarını getir!

Bidono: (Kendi kendine) Vay bizi arabacı kıyafetine mi sokacaklar.

Fransuva: (Bidono'ya) Çok sürmez kovulursun… Merak etme…(sağdan çıkar)

Emil: (Oturarak, Bidono'ya) Hayvanların huyunu bilir misin?

Bidono: Ne demek efendim. Sizin hayvanlar haşarı mıdır?

Emil: Hayır. Yalnız bir tanesi ısırır.

Bidono: Beis yok. (Kendi kendine) Ona elimi bile sürmem. Acaba bizim bacadan biraz bahsetsem mi? (cehrî) Efendim… Lodos havalarda…

Emil: İngilizce bilir misin?

Bidono: Ben mi?

Emil: Lazım değil mi ya?

Bidono: Oldukça…

Fransuva: (Elinde arabacı esvapları olduğu halde gelir) Buyrunuz efendim…

Emil: (Bidono'ya) Elbiseni çıkar!

Fransuva: Haydi çıkar.

Bidono: (Esvaplarını çıkararak, kendi kendine) İşte bu hiç hatrıma gelmezdi.

(Fransuva Bidono'nun esvaplarını bir sandalye üzerine vaz ederek arabacı esvabını giymesine yardım eder)

Emil: Bakalım sırtına uyacak mı?

Fransuva: Eldiven gibi efendim. Bir kat bile yok.

çev. : Tevfik Amir

NO:28 21 Kânunuevvel 1311 Perşembe 17 Recep 1313 Adet:28

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik mevadd için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.
Direction ét administration 52 Avenue de la S. Porte	**Illustration Turque MALUMAT**	Directeur et rédacteur TAHİR BEY
Nüshası 100 para	**Menafi-i Mülk-i Devlete Hâdim Haftalık Musavver Malumat'tır**	

EDEBİYAT

Kitabe-i Gam

Bütün gün seni bekledim. Bütün gün yavaş yavaş yağan kar karşımızdaki meydanı nazarımdan setrederek beyaz, mücella bir satıh peyda etti. Gözlerim o zemin-i sefide bakmaktan yoruluyor, sıcak odada oturduğum hâlde bile pencere önünde sana intizar ettiğimden ellerim, yüzüm donuyordu.

Oradan ayrılmak kabil değil. İki üç seneden beri duymadığım o heyecanlar, yine avdet etti. Kalbim aşna-yı serairi olan o darbân-ı şedide pek çabuk alışarak tezayüdünü veyahut inkıtasını istiyordu.

Akşama doğru çıkan rüzgâr ümidimi kesti. Gecenin ahzanı henüz o sahillere yayılmadan son vapur geldi. Görüyorum meçhul, karmakarışık bir hareket. Camlardan tahassul eden inilti kesik kesik eninler gibi işitiliyor.

Yanıma kimse girememiş. Onlar bendeki kederin, bendeki elem-i intizarın ne derece şedit olduğuna vâkıf imişler. Karşıdaki evde yanan gaz leyal-i firkatime bir gecenin daha inzimam ettiğini anlattı. O geceyi de sensiz geçirecek imişim.

Garip şey! Seni unutmak için bir şey okumak istedim. .....nız konsolda duran kitaplardan birini verdi. Sergüzeşt-i bedbahtanemin bir kısmını muhtevi görünen o kitap, meğer "Leyal-ı Istırap" imiş. Fakat okuyamadım, sabaha kadar düşündüm. Gecenin fikir ve dimağ üzerindeki tesiratını muhakeme ettim. Seni ekseriya geceleri düşündüğümü biliyorsun. Sükût ârâmiş-i hâtırdan mehcur olanlara deva gibi tesir ediyor. İşte yalnız leyale mahsus gibi görünen sükûnet-i faniye fikir ve hatırayı ağyara taalluktan vareste kıldığı için o zamanlarda piş-i enzar-ı tahassurumda seni bulundurabiliyorum.

Sen benim bahtiyar olamayacağımı bilenlerdensin. Seni düşünmek için sarf ettiğim zaman hayat-ı mesai-perveranemin en büyük kısmını işgal ediyor. Beyhude emeller, mümteni-ül-husul ümitler, kalbi üzecek endişeler elhasıl sevdiğimden, en ziyade hoş görünmek istediğim bir nazar karşısında makhuriyetimden mütevellit can sıkıntıları artık tahammülfersa bir dereceye geldi. İhtimal ki sen de böylesin. Bence hayatta bir gaye-i emel mutasavver değil. Günler geçtikçe imtidad-ı zaman imtidad-ı emele hâdim imiş gibi hissiyatta daha ziyade iştiyak hasıl oluyor. O gece hissettiğim halecanlar, mutlaka evvelki zamanlarımdaki tehalükümden şedit idi. Fakat bütün bütün

değişmiş miyim neyim? Seni bin can ile görmek istediğim hâlde yanında nasıl bulunacağımı düşünüyordum. Adab-ı aşk ve muhabbeti unutmuşum. De'b-i kadim-i vefa (…) terk edeli hayli zaman olduğundan mıdır nedir bir nevi hicap ile titriyordum. Bende bir teceddüt var idi. Hayfa ki çok sürmedi. Yine evvelki hâlime ricat eyledim. Yalnız bilmediğim bir şey var idi. Acaba bu tereddütlerim bu şüphelerim hücum-ı âmâlden mi mütevellit idi? Yoksa ben bir daha mesut olacağıma zahib olarak şaşırmış mı idim? Lakin bunların cümlesi geçti. Cümlesi bir anda mahvolarak ben kalb-i fâtırım, zihn-i perişanım ile kaldım. Yine zulmet-i mütezayide-i leyal beni derin düşüncelere, kedernâk acılara hedef ederek zemine çöktü. Sade zemine değil, yeis ile kararmış olan gönlüme de inerek beni tarik-i firak içinde bıraktı. O zaman yalnız sana karşı münfail ve müteessir kalarak söylendim. Fakat neler söyledim? Hep seni sevdiğimi, hep seni perestiş edercesine düşündüğümü tekrar ederek derece-i tesiratımdan emin olduğunu kendi kendime itiraf ettim.

Ahmet Rasim

İntihab-ı Efkâr

Bazı akşamlar ahval-i beşeriyeden tecerrüt etmiş olan vücut kendinde bilasebep bir merhamet-i azime ve maksatsız bir garam-ı vecd-efruz hisseder gibi olur. Bu merhamet ve muhabbet ruhunda muzlim, keder-amiz bir muhabbete inkılap eder. O zaman insan hiçbir âyine hasredilmeyen boş bir mabede benzer.

Bu kadın pek latif, pek ziyade tebessüm-aver. Hugo'nun dediği gibi gülgûn iken soluk. Âkil olduğu için son derecede hiffet-i dimağa, saf olduğu için cüret ve cesarete malik, bana yâr olamayacağını biliyorum. Onun huzuzatını görerek sâkitane bir surette ıstırap çekiyorum. Tebessümlerinden her biri iğne gibi batıyor. Kahkahaları bir hançer gibi beni zahmdar ediyor. Onu bir yere kapamak isterim. Fakat bu da meserret-bahş-ı dil-i na-şad olamaz. Zira onu mesut görmekten ziyade mükedder ettiğimden, adem-i takayyüdünden ziyade nefretini hisseylediğimden dolayı mustarip olurum.

Evvelki gün iki saat diz üstünde kaldım. Sırasıyla sol dizimden sağ dizime, sağ dizimden sol dizime tahmil-i yâr ederek gözlerimi kapının sürgüsüne diktim. Onu, sürgünün merdivenin aralığından görmeye çalıştım. Zira yandaki odada olmasın korkusuyla müteredditolacak kadar endişnak idim. En nihayet o kapı açıldı. Ziyadesiyle sevindim. Fakat bir şey göremedim. Komşumun arkasından bilasebep şapkasız koştum- acaba onu seviyor muyum? Bilmiyorum. Bu hareketlerin cümlesi kıskanç bir sevdazedeye veyahut bir ınnîn-i harîse yakışır hâlâttandır.

Şu, güzel bir genç. Düşüncesi bütün benat-ı işve-nüma, buna bir şuh-ı dil-şikâr denilemez. Tezeyyün hususunda riayete mecbur gördüğü ihtiyaç yalnız saçlarını ta'tîr etmekten ibaret. Zira ıtriyatı kadınlar kadar seviyor. İlan-ı saadet eden sedaya, beyan-ı bahtiyari eden tebessüme, esasen meserret nümun olan parlak, bir tarz-ı enzara malik. Fakat bu camiiyyetin içinde bilmem muharrek ve muhic-i hevas olan ne şey var ki güya lisanıhâl ile:

— Sizler benim kadar mesut değilsiniz.

diyor. İştigalat-ı ciddiyesi var: Bitmez tükenmez zehair-i maişetten yemek, kadınların cümlesini okşamak, küçüklerin cümlesini sevmek o iştigalatı teşkil ediyor. Safiyet-i kalbiyesi cihetiyle hodkâm, düşünerek hissinde sabit.

Ben onu bir dost gibi değil fakat bir kadın veya bir çocuk gibi severim. Düşüp hurde-haş olacak bir masnua-i zarifeyi nasıl nazar-ı dikkatimde bulundurursam onu da öylece nigâh-ı basiretim önünde bulunduruyorum. Zannederim ki onunla konuşan kadınların cümlesini de kıskanıyorum. Esasa bakılacak olursa bu mesudiyetler kalbimi rencide ediyor. Fakat onu kalbime raptetmeye ona bir suret tefavvuk göstermeye muhtaç olduğumdan hakkında her fenalığı istediğim halde her türlü iyilikte bulunuyorum. O benim benliğimden haberdar değil. Beni pek iyi civanmert biliyor. Düşündüğü zamanlar mücazat-ı nefsaniyeye dalarak bana nazar-ı hayretle bakıyor. Ben herkese ondan bahsediyorum. Muvafık-ı fikir ve hayal olmayan âsâr-ı tefekküratı isteye isteye tekrar ediyorum. Ben bu hissiyat-ı müzlime ve keder-amizaneyi ne ile tatyip edeyim? Bilmiyorum.

Eminim ki onun meveddet ve muhadenetini tatyip edemeyecek bilakis beni tebrid edecek zira sevdiğim cihet benim hakkımda dahi gösterdiği mübalat ile ahval ve keyfiyat için izhar ettiği sevdadır. Onda eser-i zindegâni gösteren ruhun tabiat-ı meftunu hodkâm ve sevimlidir. Eğer kıskanmamış olaydı asla sevmez idim velhasıl bu rabıta-i maraz-perverde mevcut bulunan benliği söylemek isterim: Olsaydı hasma göre ziyade âsâr-ı tesliyet bulacaktım.

Saile-i Sagire
(Fransızca'dan)

Olmasın dîde-i rikkat mesdûd
Şu küçük sâileye rahm ediniz
Biraz ekmek veriniz de gidiniz
Cû'den tâb u tüvânı mefkûd

Bu ricâmı benim etmez mi kabûl
Söyleyin kalbiniz ey ehl-i kerem
Ne anam var ne babam, yok kimsem
Olamaz hande-nümâ veche-i melûl

Taleb-i nan ediyorsun diyerek
Beni tekdîr edip incitmeyiniz
Dil-i virânı şikest etmeyiniz
Veriniz bir iki lokma ekmek

Biraz ekmek diledimse sizden
Bu da ibkâ-yı hayatımçündür
Sadme-i bahta sebâtımçündür
Değilim yoksa şekm-perver ben

Bilmiyor bilmiyorum sanmayınız
Kişi sa'yıyla yaşar âlemde
Ne yapar âh fakat bu demde
Küçücük ben gibi bir sâile kız

Veriniz râcia-yı lütfunuza
Biraz ekmek biraz ekmek zirâ
Size her dem edecek hayır duâ
Veriniz kim vere Allah size

Mütercimi: Sami

Rübai

Kış geldi yine bî-ser ü sâmân kaldık
Mânend-i dırahtân-ı gülistân kaldık
Âlem bürünüp cümle kabâ-yı berfe
Biz sîne-i devrân gibi üryân kaldık

Nazmi

Gazel

Birer olur berrâk-ı zülf-i müşk-tâbından senin
Berk ururhurşid-i ruhsârın nikâbından senin

Sen o rûh-ur-rûh-ı âlemsin ki ey reşk-i melek!
Mest-i aşk olmuş Kelîm-i dil hicâbından senin

Mest-i hâb-ı nâz iken bâd-ı sabâyı gül-fürûş
Bûse-çîn-i yâsemendir câme-hâbından senin

Ben usanmam sevdiğim, etsen de mahzûn gönlümü
Nûr-ı cilve iltimâ' eyler itâbından senin

Mithat Bahari

Agâh

Diyordu ki buna karşı söylenecek bir söz bulamaz ve mahzunane, nevmidane gözlerimi yere indirmekten başka çare kalmazdı.

Bu eyyam-ı bahtiyarane iki sene devam etti. Bir gün Münire'den aldığım son bir tezkire şundan ibaret idi:

"Pederim, validem izdivacımızın kabil olamayacağını katiyyen söylediler. Birincisi:

Senin işi terkin, ikincisi: Hiçbir şeyle meşgul olmayarak istikbalini ayakların altında çiğnemekliğin sebep gösteriliyor.

Agâh! Vahdaniyet-i ilahiyeye kasem ederim ki seni çok severim! Fakat ebeveynimin mugayir-i emir ve rızası olan, şeriata münafi gelen bir şeyin teklifini tekrar reddediyorum.

Enzar-ı umumiye muvacehesinde yüzümü kızartacak bir hareketi ne senin, ne de benim şan ve haysiyetime muvafık bulurum.

Artık seninle hiçbir mahalde görüşemeyeceğim, tezkire de yazamam. Beni unut. Mümkün olursa ben de buna çalışacağım.

Eğer sadakatime, muhabbetime sence bir şüphe hasıl olursa buna karşı da şimdiden derim ki: sana ne kadar sadık, muhip olduğumu zaman tayin eder!"

Bu tezkireyi okuduğum zaman yıldırım ile vurulmuşa döndüm. Beynimden bir seyyale-i elektirikiye geçerek o anda muvazenemi kaybettim. Yerlere kapanarak hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladım. Bak hâlâ ağlıyorum.

Agâh burada sözünü kesti. Hıçkırıklar mâni oluyordu. Göğsünü iki eliyle bastırdı. Boynunun damarları şişti. Bir müddet sonra geniş bir nefes alarak ve sözüne devam ederek:

—Zaman-ı saadetim o dakikadan itibaren bana ebediyen veda etmiş, mehalik-i bedbahtane tamamiyle etrafımı ihata eylemişti. Ondan istida-yı merhamet ise mümkün değil! Kahramanımızın azminde ne kadar sabit, ne derece musırr olduğunu biliyordum.

Bundan sonra onun huzur-ı letafetinde aradığım lezaid-i hayatiyeyi katiyen bulamadım, bulmak mümkün mü? Onun şefkatine, tesliyet-bahş sözlerine, her biri bir numune-i ismet olan tebessümlerine bedel imdat beklediğim meğer pek boş imiş…

Artık onu göremez olmuştum. Hanelerini tebdil ettiklerini haber aldım ki benim için de mevki-i ikametimi muhafazada hiçbir ümit, hiçbir mecburiyet kalmamış demekti. Onun ahval-i ailesini tahkike benim için lüzum yoktu. O bana: "Beni unut!" demiyor muydu? Ben de unutmaya çalışıyordum.

Bir sene bu hâlde yaşadıktan sonra İstanbul'dan infikak ettim. Hayli dolaştım. Nereye gitsem, hangi tarafta bulunsam bana yalnız onun hayalinden başka hiçbir şey refakat edemiyordu. Unutamadım. Bundan sonra da unutamayacağıma bir fikr-i kat'i hasıl ederek tekrar İstanbul'a avdet eyledim.

Şimdi buraya iki günlük mesafesi olan küçük, tenha bir köyde ikamet ediyorum. Teverrümümden dolayı memnunum. Bu hâlde yaşamak züll ve denaet ise de bu rezaletten beni ancak bu illet kurtarabilecektir.

Vücudumun en can alacak yerine kadar isal-i dest-i mazarrat eden bu veremi benim kadar seven bir kimse tasavvur edebilir misin? Bu hastalığın düşmen-i hayat olduğunu söyleyenlere muhabbetim tezayüt ediyor. Buna da ihtar, veyahut tavsiye diyorlar, tebşir deseler daha muvafık olur?

—Neden ölümü arzu ediyorsun? Daha pek gençsin, onu bulursun, zaten sana sadakat vadetmiyor muydu?

—Doğru, fakat bu illet ciğerlerimi bitirdi. Daha ne kadar yaşayacağımı tahmin edebilir misin? Ben seni temin ederim ki en ziyadesi bir sene! Ben bundan sonra onu ne yapacağım? Bir senelik hayat için diğer bir ömrü mahvetmekte ne faide var?

—O halde onu sevmiyorsun demek.

— Ne! Muhabbetimin tenakus değil, tezayit ettiğine yemin ederim. Muhabbet ruhla kaimdir. Ruh müebbettir.

—Onun ne olduğundan haberin var mı?

—Hayır, sormadım ki, sormak da istemem. Ben bugün yine köyüme

avdet edeceğim. Sana yazacağım mektuba intizar et. Bu mektup hayatımın hatimesini teşkil edecektir. Bir miktar servetim var. Bu parayı ……..köyünde hanesinde ikamet eylediğim ihtiyara, fakire, benim gibi kimsesiz bir kadına terk ediyorum. Buna sen delalet edeceksin. İşte evrak-ı lazimeyi de sana tevdi ediyorum."

Bunu müteakip cebinden birtakım kâğıt çıkararak bana verdi. Şaşırmıştım. Veda için ayağa kalktı. Kendisine bir şeyler söylemek istiyordum. Men ederek hazin, medid bir nazardan sonra gözleri yaşla dolu olduğu hâlde gözlerimden öperek süratle yanımdan ayrıldı.

Hiç açmayarak odanın bir tarafına fırlattığım Agâh'ın kâğıtlarını tam yedi ay sonra kendisinden aldığım bir mektup ihtar eyledi. Bu kâğıt:

"Sana bu mektubum vefatımı müteakip vürut edecektir." cümlesiyle başlıyordu ki dediği gibi hakikaten hatime-i hayatını teşkil etmiştir.

En sevdiğim bir refikimin şu zıyâ-i ebedisi, felaketi beni ne kadar müteessir ettiğini tarif ve tasvir edecek bir kelime bile bulamam.

Zavallı Agâh'ın evrak-ı mevduasını karıştırdığım sırada elime bir tahmis geçti. Daha on sene evvel güzel güzel söylediği şiirlerini kendisine mahsus bir şive-i ifade ile okuduğu hatırıma geldi.

Mukteza-yı şebabet bir hata uğrunda yahut bir ibtila-yı müebbet yolunda kurban giden zavallı refikim, biçare Agâh kitab-ı hayatın en muhtasar bir sahifesini bile gözden geçirememişti.

Bedri Ziya

Montesquieu ve Âsârı
(1689–1755)

Charles de Secondat Baron de La Bréde et de Montesquieu, Bordeaux kurbunda Brede şatosunda pa-nihade-i âlem-i vücut olup fenn-i hukuku tahsil ettikten sonra parlamentoda ibka-i reis oldu. Hukuktaki fehmi bâlâter idi. Roma ve Yunanistan muharrirîn-i meşhuresinin bilcümle âsârını mütalaa eylemiş idi. 1707'de Akademi Fransıza namzetlenip nihayet aza

intihap olundu. Bu zamandan itibaren Montesquieu, en meşhur ve en mühim âsârını meydana koymuştur. Âsârı dikkatlice okunursa görülür ki müellif her nazar-ı dikkatini celbeden şeyi fevkalade bir maharet ile tetkik etmiş ve muhakemat-ı dura-dur ile safahat-ı mesaili birer birer tefrik ederek taharri-i esbap ve istihsal-i netaic gibi en müşkül ve en dakîk noktaları bir suret-i hayret-averanede halleylemiştir. İnsan Montesquieu'nun herhangi bir eserini okusa müellifin iktidarını teslim ve efkârını takdir eyler. Her şeyi tevabi ile teşrih eder. Montesquieu hissiyat-ı kalbiyenin dakaik-i tabiiyenin bir tercüman-ı sadıku'l-beyanıdır. Yetmiş yaşında olduğu hâlde 1755 senesi 10 Şubatında vefat etmiştir.

Âsârı: Montesquieu, Avrupa'da yirmi sene seyahat edip müktebesat-ı ilmiyesini neşretmiştir. Vücuda getirdiği âsâr-ı mühimme ve meşhure şunlardır: *Considérations, Lettres, Esprit des Lois, Dialogue, Sylla et d'Eucrite Persanes* nam eserlerle bazı romanlardan ibarettir. Montesquieu'nun en ziyade şöhretini arttıran eseri *Considérations*'dur.

Montesquieu'nun Ruh-ı Kavanin'i (Esprit des Lois) dahi pek meşhurdur. Bu kitap küre-i arz sekenesinin kavanin ve itiyadı hakkında felsefi ve teşrihî bir mütalaadır. Ruh-ı Kavanin iki senede yirmi defa tab olunmuştur.

Zaimzade Hasan Fehmi

Muktebesat-ı Rifat

Tercüme:

İmtihân ettim bütün insanların ahvâlini
Anladım yekdiğere rabteyleyen esbâbı hep
Şöyle buldum ki meveddetsiz karîb olmaz yakîn
Akreb-i ensâb olur ammâ meveddetle neseb

Ne pek çok sev, ne pek az sev, seversen orta sev zîrâ,
Nizâ'nın vaktini derk eylemezsin ibtidâdan sen.
Edersen buğzu şâyet mu'tedil olsun o da zîrâ,
Rücu'nun vaktini derk eylemezsin ibtidâdan sen.

Tercüme:

Düşmeninden bir hazer et sen fakat
Eyle bin kere muhibbinden hazer
Hubbu adüvvâta olursa münkalib
Hâline âlimdir eyler çok zarar

Muktedir oldukça ahvânın çoğalt sen durma kim
Vakt-i hâcette olur onlar zahîr ve dest-gîr
Çok değildir olsa yüz binlerle ahvânın fakat
Sâde bir düşmen de olsa say onu gâyet kesîr

Muhibb ister isen ehl-i edeble sen musâhib ol
Seni tehzîb eder çünkü veren öz nefsine zînet
Sakın bed-tıynet adamlarla sohbet etme sen zîrâ
Tıynet-i sârık şerdir eder bed-huyları sirkat

Halep'ten Rifat

Ekrem Beyefendi ve Malumat Gazetesi
"Tarihçe-i Münakaşat"

Asr-ı hâzır-ı terakkide manzur-ı çeşm-i itibar olan âsâr-ı mevcudenin delaletiyle dahi anlaşılacağı üzere bir şeyin vücud-pezir bulması için mutlaka ikdam ve gayret ve vukuf ve istiknâh-ı mahiyet gibi mahsusatın bir araya cem edilmesi zaruridir.

Bunların bir araya cem'indeki maksat, gösterilecek eserin makbul-ı dakîka-binan olması ümniyesine matuftur.

Hâlbuki birinin noksanı eserin tamamiyetini ihlal edeceği gibi enzar-ı itibardan dahi sukûtuna sebep olacağından *Malumat* bidayet-i intişarında bu acı tecrübeyi görmüş ve aldığı ders-i intibah üzerine tebdil-i hacim ve mündericata karar vererek bugünkü derece-i intizamını bulmuştur. Fakat ne suretle bulmuştur? Hükûmet-i seniye-i adilemizin nizamat-ı meriyesine mugayir olarak bazı erbab-ı agraz taraflarından tertip edilen bin türlü mânia-yı iktiham ve bazı makamat-ı idarenin kurulan ihtibalattan haberdar olmadıkları hâlde hakkında bilasebep gösterdikleri muamelat-ı şedideyi şermendegî-i hulus ve sadakat ile tahfif ve teskine devam eyleyerek bulmuştur.

Hâl böyle iken *Malumat*'ın şehrah-ı vesî ve terakkiye nasıl olup da el'ân bûyân olduğunu görmek veyahut söylemek pek o kadar âsân olamaz. *Malumat* daha o zamanlar anlamıştır ki dünyada bir eserin ifnasına sarf olunan gayret eğer hüsn-i niyete mübtenî ise semeredar, değil ise kendinin fenasına sebep olur.

İşte bu hakikat-i mahza *Malumat*'ı cenah-ı sıyanet ve himayetine alarak maarif-i umumiye-i Osmaniye'ye velev naçiz olsun arz etmek arzusunda bulunduğu hıdematta muvaffak ve payidar olmasını temin eylemiştir.

Dünyada beşerin her hareketi bir rekabete maruz olduğunu bilmemek bugünkü faaliyeti inkâr etmek demektir. Lakin rekabet denilen şey mutlaka şerre mahsus olmayıp bilhassa hayra masruf olması icap ettiğindendir ki memalik-i mütemeddinede servet ve yesar hadd-i layıkına vasıl olmayarak

umran ve refah-ı hâl, esasgir olarak cümlenin sa'y ve himmeti bir nizam-ı gayr-i mütebeddile merbut kalmıştır. İşte bu irtibat mesabesinde matbuat istediği gibi teali ederek herkesin kesp ve kârı daire-i meşruiyete girmiş, kimsenin dilediğinin hakkına taarruz gibi bir haksızlığı irtikap edebilmesine imkân kalmamıştır. Taarruz eden bulunsa bile hemen şinasan nazarında ma'yub olarak cüreti münkesir olunmaktadır.

Şu mukaddeme-i münfailane, Servet-i Fünun sahibi ve baş muharriri izzetli Ahmet İhsan Beyefendi'nin hin-i intişarımızda bir makam-ı âliye müracaat ederek güya nail olamadığı ve *Malumat*'ın mazhar göründüğü teshilatın kendine inayet buyurulmasını istirham eylemiş gibi teşebbüsatı vely eden ahvali nâtıktır. Eğer bu istirham maksad-ı hayırhahaneye matuf olmuş olaydı o zaman refikimizin istirhamatına iştirak eder ve hakkında hissiyat-ı ihtiramkâranemizi bildirirdik. Çi faide ki müracaatı bed-düşmanane ve meydanda bir şey yok iken mahza *Malumat*'ın sukûtunu tehyie edecek surette garazkârane olmakla tacizat-ı mükerreresi neticesi olarak yalnız *Malumat* Gazetesi terkibinden "gazete" kelimesini hazf ettirmek gibi bir muvaffakiyet-i azimeye nail olmuştur. Bu sadme heyet-i tahririyemizi düçar-ı veleh-i münfail ederek *Malumat*'a daha birinci nüshasında gösterilen hücumun "gazete" kelimesini tayyetmek hususunda irae-i iktidar eylediğini ve ikinci savletinde dahi *Malumat*'ı hicvedeceğini hissettirmiş olduğundan çar ve naçar tarik-i sükûta dahil olmamızı istilzam eylemiştir.

Fakat kabil mi? O lezzet-i galibiyet, o zevk-ı muvaffakiyet, o neşe-i taze aralık aralık dimağında hayalî teşebbüsleri döndüre döndüre ser-giran-ı nahvet eylediğinden ilk yazdığı fener âleminde bizi techile kıyam ve bu kıyamını yazı ile beyan ettiğine kanaat edemeyerek lisan ile dahi herkese arz-ı meram eylediğinden *Malumat* hiç olmazsa bu vadide olsun onu masnu bir ibare ile ilzama kalem-be-dest-i ikdam olmuştur.

Malumat'ın Maarif Nezaret-i Celilesi heyet-i teftişiyesince bilmuayene tasdiki mukarrer olmakla heyet-i mümaileyhaya defaat ile vuku bulan izahatımız nasılsa o zamanlar hüsn-i tesir hasıl etmiş idi. Daima ibrazından hâli kalmadığımız sadakat ve istikametimize binaen *Malumat*'ın mündericatı cedd-i a'sar-ı âli-i hazret-i padişahî füyuzat-ı mübarekesinden bir şemme-i

nevin denecek raddede mucib-i istifade iyice makalat-ı müfideyi ihtiva eylemiştir. Efsus ki bu terakki, bu teceddüt her nedense *Malumat*'a daha doğrusu bir meseleden dolayı müdür ve muharrir-i âcizine muğber olan bazı zevat için hoş görünmeyerek yine celb-i adavata ve ötede beride hakkında lisan-ı tariz istimaline vesile vermiş olmakla *Malumat* bu hâli dahi yine sükût ile geçiştirmiştir. Şayan-ı teessüf hâlâttandır ki terakki-i maarif namına geceyi gündüze kalb ederek amal-i fikr eyleyen bir kaleme fakir, sefil muharrirden maada bir müdafi-i hakikisi olmayan bu gazeteye irfan ve terbiyeti her kabahati affa kâil olan erbab-ı kalemimizden bir ikisi dahi nazar-ı husumet ile bakarak, gençlerimizden birkaçı dahi seyyar muharririn nasihat ve fakat esasen haklı tenbihattan ibaret bu hame tefsiratına gücenerek Ekrem Beyefendi hazretlerini igdaba ve aleyhimizde serd-i hitab-ı pür-itaba davet eylemişlerdir. Bu davetten maksat ne idi bilir misiniz? Hükûmet-i seniyenin nazar-ı adaleti önünde masum olan *Malumat*'ı meziyet ve haysiyet-i edebiyesi ile haiz-i makam-ı imtiyaz bulunan Ekrem Beyefendi hazretlerine ezdirerek enzar-ı ardan düşürmek ve bu cihetle kendilerini şu asrın en muktedir muharrirlerinden göstererek uhuvvet namına mütehassis olan bu malik-i cidd ü himmet-i fie-i kalileyi berbat etmek idi. Hâlbuki bu teşebbüs hiçbir yere semere-bahş-ı muvaffakiyet olamayacağı gibi bilhassa nan ve nimetiyle perverde olduğumuz bu memlekette kat'an meydana gelemeyeceğinden teşebbüste meknuz bulunan âmâl-i sahifeyi birer birer anlamak icap ediyordu.

Anlaşıldı. Mesele ilk muhacemede bir inkişaf-ı seri göstererek nazar-ı dikkat önünde hallolunup gitti. Ekrem Beyefendi'yi bir mezellet-i tarize düşürmek ve müşarünileyhin bazı zevat-ı âliyeye müracaatı yüzünden istifade eylemek olduğu şu hafta zarfında cereyan eden muamelattan aşikâr oldu.

Malumat'ın müteessif kaldığı cihat-ı adideden en birincisi mir-i müşarünileyhin *Şemsa* namındaki eser-i dilpezirlerinin bilaistizan dercedilmesi hasebiyle dünyada kâffe-i netayic ve şenayi-i ahvali tazammun eylemesine bir tevbih-i şedit ile rüfekamızdan birine eser-i iltifat göstermesidir.

Ne olmuş? *Şemsa*, *Malumat*'a dercedilmekle haysiyet-i aslisini mi kaybetmiş? *Şemsa*'yı tahkir mi etmişiz? Etmiş isek niye o zaman makam-ı aidine şikâyet edilmemiş de, ondan mütevellit bir husumet ile *Maarif* risalesine yazdıkları bir makalede maziyi, hâli, istikbali çiğneyerek henüz kemikleri çürümüş ve lisanımıza ettiği hıdemat-ı mebrure ile herkesin indinde bir hürmet-i mahsusa kazanarak hatta nazar-ı teveccühat-ı eser-i padişahîye liyakatinden naşi kadri a'lâ buyurulmuş olan fazıl-ı şehir merhum Naci'ye nispetle:

"Boştur ol sünbüle-perdâzî-i ahlâk-ı hasen
Ehl-i mîzân seni bilmez mi ne akrepsin sen
Hîç iken hîç liyâkatte nakîzinde garîb!
İliş istersen eğer kafiyeye hepsin sen"

gibi birinci beyti müraat-ı nazire ikinci beyti sanat-ı tezada dall olan bir şetm-i manzumu kalem-i hikmet-tev'em-i üstadanelerinden çıkarıvermişlerdir. Hangi din, hangi meslek, hangi vicdan bu hazizeyi kabul eder? Hangi hakşinas ve hangi sahib-i terbiyet artık alaik-i dünyeviyeden tecerrüt etmiş bir vücud-ı kâmilin hâl-i rahmet-nişanı üzerine böyle bir kıta-i müstehcene talikine cevaz verir?

Merhum hâl-i hayatında bazı üdeba ile cereyan eden münakaşattan dolayı teessüf ederek bunların bilmecburiye vukua geldiğini beyan ve bu suretle ulüvv-i cenabını izhar eylediği hâlde Ekrem Beyefendi hazretleri ziya-i ebedisi bütün âlem-i insaniyet için mucib-i teessüfat-ı azime olan fazıl-ı mağfurun irtihalini işittikleri zaman:

- Ben zaten onun hayatını zaid görürdüm.

cümle-i cemile-i üstadanesiyle ilan-ı şadi eylemişlerdir. Bunu bize nakleden Ekrem Beyefendi'nin havass-ı senakâranından şimdilik mürüvveten ismini takdime lüzum görmediğimiz biridir.

Malumat, Hasan Asaf namındaki müteşairin hezeyanları arasındaki isnadata kail olamayarak hafiyen hakk-ı üstadanesinde gösterdiği hürmete mukabil aferin gibi amiyane bir tabire karşı:

آفرین برتو که شایستهٔ صدچندینی

diyerek üstad-ı yegâne-i edep ve hikmet olduklarını makalat-ı hakaret-amizaneleriyle ispat eden edib-i müşarünileyhe reddetmekle şimdi kabahat mi etmiş oluyor? Eğer onlar üstat, biz şakirt isek kendileri vezaif-i müterettibelerinde kusur etmeyerek, şakirdanı yüzlerine karşı nâbecâ harekât icrasına sevk eylemeyerek irşada ne için gitmemişler?

Servet-i Fünun'a dercettirdikleri mahut iltifatname üzerine *Malumat,* 26 numaralı nüshasında hakiki ve samimi bir surette eser-i teessür ve teessüf göstererek arz-ı itizar ettiği hâlde ne için vicdan-ı alileri teessüryab olamayıp diğer bir iltifatnamelerinde Emced merhum gibi hâl ve hayatı erbab-ı insaniyet için bir dâg-ı derun olan mahdumlarını irza'a hizmet eden bir kadını para ile besledim vadisinde teşhir eylediler. Kendilerinin tavsif buyurdukları gibi Emced, lisan ve el ve ayaktan mahrumiyetle beraber hakikaten muhtac-ı şefkat bir ucube-i hilkat olduğundan biçare kadın kendi evladını terk ve hakkında her türlü muamelat-ı maderaneyi ibzal ederek senelerce omzunda taşıdığı hâlde Ekrem Beyefendi hazretleri serapa alude-i tariz olan iltifatname-i sânilerinde insaniyetli bir kadın diyerek sanat-ı tezada bir ikinci misal daha iraesine himmet etmişlerdir. Bu cihetle hazret-i üstadın iltifatnamelerini bervech-i ati aynen dercediyoruz:

Bakınız üstad-ı faziletmend Recaizade atufetli Ekrem Beyefendi hazretleri yine ne buyuruyorlar: "Servet-i Fünun gazetesi müdürü beyefendiye makale-i atiyenin dahi lütfen Servet-i Fünun'unuza dercine müsaade buyurmanızı rica ederim.

"*Musavver Malumat*" risalesinin müdür ve muharriri olan izzetli Tahir Bey'in kim olduğunu merak edip de öğrenememiş idim. Geçen haftalarda bil-münasebe muttali olduğuma göre bu izzetli Tahir Bey -bahtsızlığını bir aralık âlem-i matbuata arz etmiş olduğum- birinci oğlum Emced merhumu -tabii ki bir ücret mukabilinde ve fakat bir suret-i müşfikanede- senelerce irza' eden insaniyetli bir hanımın oğlu olan Tahir Bey imiş. İşte bu Tahir Bey imiş ki müdür ve muharriri bulunduğu risaleye Şemsa'yı hod-be-hod derc ile neşre cüret ettiği gibi haksızlığını itirafta kendisinin de muztar göründüğü bu mesele hakkında zatıalinize hitaben yazdığım birkaç sözden dolayı bendenizin hadşinaslıktan gafletime kail olarak ikinci bir cürete daha kıyam eylemiştir.

İzzetli Tahir Beyefendi bundan on üç on dört sene evvelden yirmi beş sene gerilere doğru, mümkün ise irca-i nazar etsin... O yirmi beş senenin kendisiyle vicdanı arasına çekmiş olacağı perdeleri kabil ise birer birer kaldırsın.. O vicdan ile ruberu olsun da bir kere düşünsün!.. O zaman hadşinaslıkta gaflet eden ben miyim yoksa kendisi midir pek iyi anlar fakat anladığına ihtimal ki yine kail olmak istemez!.

Zatıaliniz hakk-ı âcizanemde -sizce kat'a tenezzül-i kadri mucip olamayan fakat bendenizce elbet tayyib-i hatırı icap eden- "üstadım" tabirini istimal etmiş olduğunuz için izzetli Tahir Beyefendi ikimizi de istihfaf buyurmak istiyorlar. Zaten adab-ı insaniyeye tevafuk edemeyen bu muamele izzetli Tahir Bey'in şimdilik sıfat-ı kemaline yakışsa bile ben bunu kendisinin mâsebak hâline hiç de tevfik edemem!.. Fakat o bahislere girmekten mesleğim, ahlakım beni meneder.

Şurasını da kaydetmiş olayım: Bir gazeteye, bir risale-i mevkuteye dercolunan şeylerin ahkâmından mesul olacak müdürüdür. Bu müdürde fazla olarak muharrirlik sıfatı dahi bulunursa mündericatın suret-i tahririnden dolayı terettüp eyleyecek mesuliyet de birinci derecede yine ona teveccüh etmek iktiza eder.

Fi 9 Kanunuevvel 1311

Recaizade Ekrem

Bunların cümlesi ayrı ayrı birer cümle-i ittihamiye iken müşarünileyh hazretleri yalnız *Malumat*'ın mukabelesinde şiddetten hissemend olarak evvela bir zat-ı âli-kadre, saniyen Maarif Nezaret-i Celilesine bir suret-i meded-cuyanede iltica ederek hakkımızda tertib-i mücazat edilmesini talep eylemişlerdir.

Muharrir-i âcizi işte bu iltifatnamede muharrer olduğu üzere Ekrem Beyefendi hazretleri on beş sene evvellerine ve daha yirmi yirmi beş sene mukaddemine kadar irca-i nazar etmeğe davet eyliyorlar ki bu satırları yazdıkları zaman kendilerinin dahi irca-i nazardan hâlî kalmadıklarını memul ederiz.

Ekrem Beyefendi hazretleri geçen cumartesi günü suret-i meded-cuyanede Maarif Nezaret-i Celilesine iltica ederek *Malumat*'ın derhâl toplanması hakkında evamir-i lazıme istihsaline muvaffak olmuşlar ve bu cihetle hak ve adalete ve nizamat-ı meriye-i devlete münafi olarak Maarif Nezaret-i Celilesi müfettişlerinden üç zat matbaamızı basarak bulabildikleri nüshaları zapt ve müsadere ettikleri gibi biçare fakir müvezzilerin elinde bulunan gazetemizin 26 ve 27 numaralı nüshalarını dahi cebren almışlardır.

İşte *Malumat* şu nokta-i nazardan dahi beyan-ı teessüfat ederek namus ve haysiyetini elindeki kalemden maada bir şeyin yed-i muhafazasında bulundurmayanlara ve haklarında yazılan makalat-ı muhakkiraneye merdane ve hakguyane müdafaa edenlere karşı gösterilen muamelat-ı nizam-şikenaneye serfüru etmiş ve amirin her emrine itaat etmeyi şiar-ı sadakat bilerek makamat-ı aliyeden hiçbirini tacize tevessül eylememiştir; fakat devr-i bi-adil-i hazret-i padişahide herkesin nail ve münim olduğu niam-ı la-tuhsa-yı adaletten kendisinin dahi hissedar edileceği müsellem ve musaddak bulunmuş olmakla neşr ve meriyeti mukarin-i irade-i ma'delet-âde-i hazret-i hilafet-penahi buyurulan matbuat nizamname-i mahsusuna mugayir hareketi hiçbir vecihle kabul edememesidir. Nasıl kabul edebilir ki nizam-ı mahsusunun icrasına memur buyurulan zat böyle bir emr-i hodserane ile evvelemirde muhalif marazi bir hâlin vukuuna ve ikinci derecede olarak hukuk-ı ibadın ziya'ı gibi ikinci bir kaide-şikenliğin vücuduna sebeb-i müstakil olmuştur.

Nezaret-i celilenin hiçbir karara müstenit olmayarak reva gördüğü şu muamele-i gayr-i münasibeden *Malumat*'ın hukuku paymal edilmekle beraber nizam-ı devleti sade Ekrem Beyefendi hazretlerine hâdim göstermek ve ceraid ve resail-i sairede enva-i türrehat ve tahkirat mevcut iken onlara ihtara bile lüzum görülmeyerek *Malumat*'ın şu suretle dahi bir ikinci tahkire uğratılmak istenildiği anlaşılmıştır. Şu deliller elde bulundukça Ekrem Beyefendi hazretlerinin mazhar olduğu himayete bizim daha ziyade muhtaç ve layık iken bizim nail olamadığımız tezahür etmez mi?

Bununla beraber devletin bina-yı rasin-i adalet ve hikmetini daha ziyade müteali edecek icraat-ı aliyeye memur olan zevat-ı kiramdan hiçbiri müracaat eden kesânı (Çık dışarı terbiyesiz) gibi elfaz-ı avam-pesendane ile tahkir ve tezyife memur olmadıklarını bilmeyerek cümlesi tedbir-i hükûmette nazikâne davrandıkları hâlde maarif nazırı devletli Zühtü Paşa hazretleri tarafımızdan vuku bulan rica ve tazarruata karşı (terbiyesiz) sözüyle Ekrem Beyefendi hazretlerine gösterdikleri hususiyeti teşdit eylemişlerdir. Bu muamele-i muhakkiraneye mukabil taraf-ı kemteranemizden "Paşa hazretleri! Devlethane-i asafanenizde bulunmuyoruz. Ashab-ı mesalihden olduğumuz için Maarif Nezareti makam-ı alisine müracaat ediyoruz." cevabı verilmiştir.

Hami-i yegâne-i matbuat olan veliyy-i bi-minnetimiz gazi-i bi-müdani Sultan Abdülhamit Han-ı Sani efendimiz hazretleri Hazret-i Ömerü'l-Faruk mesleğinde himaye-i hukuk-ı ibad ve tebaa-i sadıka-i mülukanelerinden en küçük bir ferdin bile niyaz ve müsted'ayatını kabul ile dilşad buyurmak gibi yegâne bir atıfet-i celile-i husrevane göstermekte iken rıza-yı celil-i cenab-ı hilafetpenahilerine mugayir olarak maarif nazırı devletli Zühtü Paşa hazretlerinin ashab-ı mesalihten olan bu âcizin kalbini kesr ile huzuruna kabul etmemesi ve haiz olduğu vekalet ve nezaret makamına karşı arz ettiğim mevaddı dinlememesi hakikaten bizce mucib-i teessürat-ı azime olacak hâlât-ı müessifedendir.

Şu makalenin esna-yı tahririnde Maarif Nezareti müfettişlerinden bir zat matbaamıza gelerek nazır paşanın gazeteyi çıkarmamaklığımız hakkındaki ikinci bir emr-i sami-i nezaretpenahilerini tebliğ etti. Bir nezaret-i celilenin merci-i resmîsinden görmekle cidden dagdar ve bu baptaki teessürat-ı vicdaniyemizi teşrihte meslubü'l-ihtiyar olarak hâdimlerinden bulunmakla müftehir olduğumuz maarif-i Osmaniye namına beyan-ı teessüf ederiz. Amal-i mukaddese-i hilafetpenahileri servet-i milliye ve saadet-i vataniyenin terakki ve tealisi nokta-i mühimmesine matuf ve *Malumat*'ı neşretmekten maksadımız mensup olduğumuz kavm-i celil-i Osmani'ye alâ-kadri'l-istitaa ifa-yı hıdemat-ı maarifperverane ile bunun illet-i gaiye-i tabiiyesi olan istifade-i maddiye cihetlerine maruf olduğu cihetle hilaf-ı kanun olarak nüshalarımızın müsaderesiyle iktifa olunmayarak ebediyen tatilimiz cihetinin

iltizam buyurulması hukuk-ı tabiiyemizden bile mahrumiyetimizin tecvizini ima ettiği cihetle bu bapta ne söylemek lazım geleceğinde mütehayyiriz.

Maarif nezaretinde resail-i mevkute ile müellefat-ı saireyi muayene etmek üzere muayene memurları da dahil-i hesap olduğu hâlde yirmi beş otuz kadar memur-ı mahsus vardır. Bunlar cuma günü müstesna olmak üzere pazar ve çarşamba günleri muttariden tatil-i iştigal ettikleri gibi eyyam-ı sairede cümlesinin birden içtima ederek ifa-yı vazife ettikleri dahi nadirattandır. Hasılı encümen-i teftiş hafta içinde bir, nihayet iki gün suret-i muntazamada teşekkül ederek bin türlü tetebbuat ve mütalaat ile yazılıp takdim edilen sahaif-i âsârı ma-fevka't-tasavvur bir nazar-ı mu-şikafane ile hâmerân ve eyyam-ı sairede hele pazar ve çarşamba günleri azadan kimse mahall-i memuriyete uğramayarak derun-ı encümen, misal-i encümen-i hâmuşân olur. Matbaalar ve kitapçılarla bunlara müteferri hususata dair olan nizamnamenin yirminci maddesinin fıkra-i sâniyesinde nezarete ruhsat itası zımnında takdim edilen âsâra nihayet üç mah zarfında ya ruhsat ita olunacağı veya eser esbab-ı mucibesinin bertafsil tahriren beyan ile reddedileceği musarrah olduğu hâlde azanın şu devam-ı vezaif-şinasaneleri sayesinde bir eserin senelerce dolab-ı nisyan içinde kalarak en sonra kaybolup gitmesi encümene göre vukuat-ı adiye-i mükerrereden olup bazen eser mevcut bulunsa bile esbab-ı mucibe filan tasrihine lüzum görülmeyerek cümle sahifesi kalem-i katıu'r-rakam-ı cehl ile mülevves olduğu hâlde sahibine ret ile gelir. Meselenin bu ciheti kitabı neşretmek arzusunda bulunan yâran-ı hamiyetperverana ait olduğundan encümence kelimata verilmiş maani-i na-şenide-i kahkaha-i pinhani atanların bu yüzden husule gelen teessürlerini tadile medar addederek resail-i mevkute hakkında icra edilen muamelat-ı teftişkâranenin beyanına ibtidar ederiz.

Encümenin erbab-ı matbuat hakkında gösterdiği teshilat-ı maarifperverane cümlesinden olmak üzere âsârın ikişer nüsha olarak takdimi karar-ı ahire iktizasından olmakla resail-i mevkute mündericatının kable't-tab kâmilen takdimi kabil olamadığından bir kısmı ikişer nüsha olarak yazılmış ve kısm-ı diğeri tabedilmiş olduğu hâlde cumartesi veyahut pazartesi günü encümene takdim olunur. Verilen makalattan bilfarz edebiyata ait olanlar bir

uzva, fenniyat diğer bir uzva hasılı her kısım evrak birer uzva tevzi edilir. Her uzuv kendi fikrince bir müdekkik-i bi-müdani ve allame-i Taftezani-i sani olduğundan idrakine zaferyab olamadığı cümel ve fıkarata veya manasını bilmediği elfaz ve kelimata havale-i tavr-ı kalem tayyederek eserin zirine "Tabında beis yoktur mesuliyeti deruhte ederim" ibaresini tahrir ve ekser fuzala-yı a'zâ şu ibareyi dahi imla ve manası düzgün bir surette tahrire muvaffak olamayarak gayet tuhaf bir vadide beyan-ı ma-fi'z-zamir eder.

Şu suret eserin ba'de'l-muayene mazhar-ı müsaade olmasına nazaran olup yoksa bir eserin evvelce bir uzuv tarafından reddolundukta gelecek hafta tekrar takdim edildiği hâlde yine aynı eserin aynı uzuv tarafından neşrine ruhsat verildiği kerrat-ı adide ile vaki olmuş ve böyle birçok evrak nezdimizde mahfuz bulunmuştur.

Çektiğim çileleri halka biraz anlatayım:

Beni mazur tutun gayrı ey a'zâ-yı kirâm!

Sizi fikreylemeden müddet-i ömrümde bugün

Minnet Allâh'a tamâm eyledi tefhîm-i merâm

Hasılı bir eser suret-i mebsutada encümen fuzalasının enzar-ı dakîka-binanesine gittikten sonra hafta içinde cumartesi ve salı günleri saat sekizde dokuzda maarif nazırı devletli paşa hazretlerinin riyaset-i nezaret-penahileri altında içtima eden "Tedkik-i Müellefat" komisyonuna gider. Orada bir iki saat zarfında aza tarafından tetkik edilebilen âsâr yine o gün saat onda encümene gönderilir. O sırada bab-ı encümen pişgâhında dolaşan resail-i mevkute sahipleri verdikleri âsârı alırlar. Encümenden komisyona giderler. (...) tasdik edilir edilmez encümen fuzalası tarafından kim bilir ne gibi bir mütalaa-i dur-endişane ve mu-şikafane ile tayyedilmiş olan cümel ve fıkaratın kenarına sürh ile "sahh" işareti çekilir. Âsâr-ı matbua kenarında böyle bir işareti görmek bir gün sonra gazete neşretmek mecburiyetinde bulunan kimseler için ne büyük bir saadettir (...) nail buyurulur. Komisyon (a'zâ-yı fuzalası) kısmen hizmetleri kabil değilse ne çare ki komisyona iki gün iki saatten ibaret bir müddet için teşekkül ederek aza hanelerinde bulunduklarından kendilerini hizmetten muaf addettikleri için resail-i mevkute mündericatı kâmilen tetkik edilemeyerek eyyam-ı muayyeninde alınamadığı cihetle perşembe günü

risaleyi neşretmek mecburiyetinde bulunan ashab-ı resail bihakkın şikâyete sızlanmağa başladıkları zaman mevki-i resmîlerinde ka'id-i sandâli-i azamet olan aza taraflarından enva'-i tekdirat ve tevbihata liyakat kesbetmiş olurlar.

هر که (...) البته فغانی دارد

medlulünce icra edilen bir haksızlıktan dâgdar-ı teessür olanların sızlanması tabii olduğundan encümenin hâline dair biraz daha tafsilat verilmek bizce zaruri hükmünü almıştır.

کوته نتوان کردکه این قصه درازست

Evvelden encümende munsıf, meal-aşina, iktidar-ı resmîsini alet-i garaz ittihazına tenezzülden müçtenip aza bulunduğu gibi encümenin muvakkat böyle bir tetkik-i müellefat komisyonu dahi olduğundan verilen eserler bazen günü gününe ashabına iade edilir ve kimsenin böyle ref'-i seda-yı şikâyet ettiği işitilmezdi.

Ahiren a'zâ-yı encümen evvelkine nispetle iki misli tekessür etti. Bir Tetkik-i Müellefat Komisyonu teşkil edildi. Encümene verilen her nevi kütüp ve âsârın ikişer nüsha olarak takdimi kararı ittihaz kılındı. Şimdi âsâr nüshateyn olarak verilmezse sahibine iade edilir. Nüsha-i sâniyenin ne lüzumu var sualine bizce cevap tedariki mümkün değildir. Azaya sorulsa encümen muamelatının bir kaide-i muntazamaya raptı maksadına müstenit olduğu cevabı alınır. Pekâlâ, ama encümen mührüyle mahtum olarak tabına ruhsat verilen âsârın aslıyla bittatbik neşri ve aslının encümende hıfzı usulü öteden beri encümende cari olduğundan ve zaten verilen nüshateynden biri dolab-ı nisyana atılarak gerek encümene ve gerek komisyonca muamele bir nüsha üzerinde icra edildiğinden şu usulün ashab-ı âsâra mahza irae-i tas'ibat ve a'zâ-yı encümence gönderilecek âsârın önünü alarak tahfif-i iştigalat etmekten başka bir maksada müstenit olmadığı bir bir beyan olundu. Resail-i mevkute mündericatının esbab-ı tehiri sualine dahi âsâr-ı varidenin kesreti cevabı alınır. Vilayat-ı şahanede eser neşri nadirattan olduğundan merkez-i saltanat-ı seniyede şu sırada neşredilmekte olan âsâr ile vaktiyle neşredilen âsârın keremince nazar-ı mukayeseye alınması kifayet eder. Hâlbuki yukarıda arz olunduğu üzere şimdiki aza adetçe evvelkinin iki misli bulunuyor. Bugün kalemiyle geçinen zevat-ı mahdudenin fikirleri meslek-i

sadakatte memleketlerine ifa-yı hıdemat-ı maarifperveraneden ibaret olduğu ve yazdıkları âsâr daima böyle bir meslek-i müstakime matuf bulunduğu neşriyat-ı vakıa ile rehin-i mertebe-i sübut iken maarifçe gösterilen mevani-i şedide karşısında bazen küçük bir eseri dercetmek mecburiyetinde bulunan bir gazete ertesi günü müfettişler marifetiyle müsadereye kıyam olunuyor. Matbaalar nizamnamesinin birinci maddesinin fıkra-i ahiresinde "fakat gazete ve resail-i mevkute kemâ kâne nizamat-ı meriyesi ahkâmına tabidir." sarahatiyle resail-i mevkute matbuat nizamnamesi ahkâmına tabi kılındığı ve binaenaleyh neşrine mezuniyet istihsal olunmaksızın eser neşreden bir risalenin -makalenin derece-i şiddetine göre- ilk defa ihtar, tekerrürü hâlinde ihtar-ı şedit, tevbih ve en sonra bir müddet tayiniyle tatili nizamname-i mahsusu iktizasından olduğu hâlde nezaretin evamir-i keyfiyesiyle müsadere edilen resail-i mevkute hakkında ne kadar kanun-şikenane muamele icra edilmekte olduğu ve ashabının bundan ne kadar mutazarrır oldukları müstağni-i arz ve tefriktir.

Bâlâda beyan olunduğu üzere resail-i mevkute, matbaalar nizamnamesinin birinci fıkrasıyla kütüp ve resail-i saire hakkında mevzu olan ahkâm-ı nizamiyeden istisna edilmiş ve gazete kabilinden addolunmuştur.

Resail-i mevkute yirminci madde-i nizamiyede gösterilen kütüp ve âsâr-ı saire gibi taba ruhsattan başka neşre mezuniyeti havi encümenin tekrar ikinci bir müsaadesini istihsale mecbur olmadığı hâlde madde-i nizamiyenin encümen fuzalasınca su-i tefsiri netayicinden olarak risalenin neşri için dahi ikinci bir müsaade istihsaline mecbur bulunmaktadır. Hâlbuki nizamnamede vakıan risale kelimesi mezkur ise de "mevkute" sıfatıyla tavsif edildiğinden ve ibare-i nizamiyede mezkur olan "risale" kelimesi resail-i mevkuteden başka sağirü'l-hacim âsâr-ı saire hakkında kabil-i tefsir olduğundan resail-i mevkute hakkında icra edilen şu neşre mezuniyet muamelesinin bilüzum ve ibare-i nizamiyenin mezâyâsına adem-i vukuftan münbais olduğu emr-i meczumdur. Bu mütalaaya nazaran birinci madde-i nizamiye ile tefrik edilen resail-i mevkute hakkında matbaalar nizamnamesi ahkâmı meri olmadığından kütüp ve âsâr-ı saireye dair olan yirmi yedinci madde-i nizamiyenin resail-i mevkuteye şümulü olmadığı hâlde ahkâmı

tahdidî olan madde-i mezkurenin şahsiyata müteallik hilaf-ı mezuniyet bazı makalat neşreden resail-i mevkute hakkında icra-yı ahkâmı asla caiz olamaz. İbare-i nizamiyede mezkur olan "muzırre" kelimesinin delalet ettiği maaniyi vâzı-ı kanun dört fıkrada tefsir ve tahdit etmiş ve bunların haricinde vuku bulan neşriyattan mütevellit ceraid icra-yı muhakemesi mahakim-i nizamiyeye ait olacağını otuz altıncı madde-i kanuniyede tasrih eylemiştir. Yirmi yedinci madde-i nizamiyeye nazaran kütüb-i muzırre hakkındaki sâlifü'l-arz fıkarata dahil olmayan âsâr-ı matbuanın katiyen müsaderesi encümen-i teftiş ve muayene mütalaası üzerine maarif nazırının emir ve kararıyla icra olunacaktır. Yoksa nazırın hodbehod emr-i şifahisiyle icra-yı müsadere katiyen caiz olamaz. Resail-i mevkuteden başka hilaf-ı mezuniyet zatiyata ait neşriyatta bulunan âsâr ile muhatap olan kimse dahi vuku-ı müracaatı üzerine mahkemece risalenin yalnız birkaç sahifesinin mucib-i mesuliyet mevaddı havi olduğuna karar verildiği hâlde ceza-yı nakdiye kabilinden olmak üzere yalnız o sahifelerin iptali lazım geleceği kırk üçüncü madde-i nizamiyenin birinci fıkrasında musarrah olduğu hâlde bir risale-i mevkutenin bazı sahifelerinden dolayı maarif tarafından tekmilinin müfettişler marifetiyle müsadere ettirilmesi ne kadar hilaf-ı kanun bir muamele-i keyfiye olduğu bedihidir. Hulasa encümenin iltizam ettiği muamelat-ı hodserane ve kanun-şikenane ile hıdemat-ı neşriyeye devam hakikaten nakabil-i iktiham olduğundan encümen muamelatının bir kaide-i muntazama ve salimeye raptıyla bundan böyle ashab-ı mesalihin kanunen temin olunan hukukunun muhafazasına ihtimam olunacağını ümit ederek hatm-i kelam eyleriz.

Lahike kabilinden olmak üzere şurasının dahi beyanına lüzum görülmüştür. Encümen azasından bazı zevat neşrine istihsal-i ruhsat için takdim ettiğimiz âsârın gazetenin tatilini mucip olduğundan bahsederek gazeteyi tatil ettirmek niyetinde bulunduğumuza hamlediyorlar. Erbab-ı mütalaanın malumudur ki *Malumat* bidayet-i intişarından beri fevkalade bir eser-i terakki göstermiş ve hatta ecanibin bile mazhar-ı takdir ve sitayişi olmuştur. Maksad-ı yegânemizin nan ve nimetiyle perverde olduğumuz memleketimize naçizane ifa-yı hıdemat-ı maarifperveraneden ibaret olduğu şimdiye kadar vuku bulan neşriyatımızla sabit olmuş olacağına beyan-ı

itminan ederek gazetemiz düçar-ı sekte-i tatil olduğu hâlde abone bedelatının ashabına kâmilen iade edileceğini maaşşükran beyan edecek kadar sâye-i veliyyü'n-ni'met-i azamide iktidar-ı maddiye malikiz. Mazhar olduğumuz müsaadat ve inayat-ı celile-i husrevane sayesinde mütaliîn-i kiram tarafından hakikaten pek parlak teveccühat-ı maarifperveraneye nail olmuş ve hatta ahiren Anadolu Demiryolu Nakliyat İdarehanesini güşad ederek vilayat-ı şahanede ticaretle meluf olan zevata nakliyat hususunda irae-i teshilat edecek kadar kudret-i maddiye hasıl edip umumun mazhar-ı emniyeti olmuş bulunduğumuz gibi hidviyet-i Mısriye canib-i âlisinden dört lisan üzere neşredilmek üzere Mısır'da "*Malumat*" namıyla bir gazete neşrine mezuniyet dahi istihsal etmiş olduğumuzdan hami-i matbuat olan şehriyar-ı maâli-şiar, hilafet-penah-ı Faruk-iktidar efendimiz hazretlerinin sâye-i celil-i mülukanelerinde ilanihaye hıdemat-ı neşriyeye devam edeceğimizi şimdiden arz ederiz.

Müdür ve Muharrir: Mehmet Tahir

NO:29 11 Kânunusani 1311 Perşembe 8 Şaban 1313 Adet:29

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik mevadd için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Nüshası 100 para

Menafi-i Mülk-i Devlete Hâdim Haftalık Musavver Malumat'tır

EDEBİYAT

Hüsrev Dehlevi'nin Bir Neşidesi

Gözlerimden ruhsar-ı zerdime seyelan eden sirişk-i hunîn ki benim o macera-yı hazin-i âşıkânemi takrir etmektedir. Ey şuride-i muhabbeti olduğum dilber-i cazibe-perver! O ateşin sütur-ı felakete imale-i nigâh terahhum et ki kitab-ı vefa ve muhabbetin bir hazin dibacesidir.

Tesir-i nâr-ı garam ile çarpınan zavallı mürg-i ruhum merci-i asliyesi olan terane-zar-ı melekûta doğru muharrik-i cenah itizam olduğu hâlde senin dehan-ı latifinden "Bu fena-yı âşıkâne benimçündür" makall-ı cihan-kıymetini işitmekten başka bu mihnet-kede-yi fenada bir emeli kalmamıştır.

Derd-i bi-deva-yı muhabbetinin firâşı olan gönlümde âlâm ve ıstırabat-ı sevdaviyenin bekasını temenni etmekteyim. Hüsrev! Fahr-el-melaik itlâkine layık olan o ilahi mihr-i cihan-sûz melahatın hâk-i âsitanında feryat et! Feryat et ki bu nâlenin kendi rah-ı aşkında ifna-yı vücut eden bir biçarenin enin-i ahiri olduğunu anlasın.

Mülahaza

Geçenlerde edebiyat-ı şarkiyeye hakkıyla vâkıf olan maarifmendân ihvanından bir zat ile edebiyatımıza dair bahsediyorduk. Zaten her zaman âdetimiz böyledir. Bizim bulunduğumuz mecliste edebiyattan başka şeye dair müdavele-i efkâr edilmez. Çünkü huzzardan her birinin cebinde evvelce yazılmış bir takım manzumat bulunur. Herkesin maksadı orada bulunan zevata şiirini dinlettirerek onlardan takdir gözetmekten ibaret olduğu cihetle bir aralık fırsat bulan bir şair manzumesini havi olan varakayı çıkarıp okumaya başlar. Artık arkası kesilmez. Bu aralıkta cereyan eden muhaverat-ı latife hakikaten şetaret efzadır. Bu mecliste dahil olanların riayet-i mecburiyetinde bulunduğu bir kaide vardır ki o da cereyan eden letaifi ciddi telakki edip de izhar-ı infial etmektir. Zaten meclisi teşkil eden rindân pek zamir:

Kadeh kırarsa da erbâb-ı dil gönül kırmaz
Dokunma hâtıra âdâb-ı işret öyle değil

kaide-i hoş-huyane riayeti fariza-yı zimmet beyan-ı âli tabiân-ı ümmettendir. Her ne ise gelelim ma-nahnu-fihe : O zat “Ben Fransa âsâr-ı edebiyesindeki mazamîn ve hayalatın şarkta mukabillerini bulurum. Biz tarik-i iktibası bilmeyerek onlarda ne görürsek lisanımıza nakle çalışıyoruz.” zemininde irad-ı makâl etti. Âsâr-ı garbiyeyi mutlaka âsâr-ı şarkiyeye tercih eden avâm-ı edibanın fikirleri şayan-ı takbih olmakla beraber edebiyat-ı şarkiye maziye, edebiyat-ı garbiye müstakbele doğru irae-i âsâr tekmil ettiği cihetle onlardan istifade bizim için her hâlde lazım, beraber evvelce kendi edebiyatımızı öğrenmeğe çalışmamız ise elzemdir. Aksi takdirde arasıra tecelli eden hezeyannümaları tenzir etmiş oluruz. Türkçe ibaratı doğru okumaktan âciz edebiyat-ı garbiye meraklısı bir bey ile bir gün esna-yı musahabette kendisine :

Ey gamze söyle zahm-ı dilimden zebânım ol
Ey çâk-ı sîne nüsha-i şerh-i beyânım ol
Ey eşk-i dîde ben diyemem yâre derdimi
Sen rû-yı zerdim üzre gelip tercümânım ol

şiir-i hazini okunmuş idi. Beyimiz bundaki “çâk-ı sîne” tabir-i latifini beğenmediğini söyledi. Sebeb-i istifsar olundukta, “ çâk-ı sîne, kanları akan sine-i cerihadar manasına olduğu için”, dedi. Şu beyin terkipten çıkardığı manaya ne dersin.

Acayip kıssalar dersin, garip efsane söylersin mealine kesb-i liyakat etmiş olan beyimiz henüz ‘çâk-ı sîne’nin ne olduğunu bilmediği hâlde beğenmemek istiyor. Tuhaf değil mi? Hâlbuki bu şiir-i hazin-i üstadane o kadar güzeldir ki âsâr-ı tabiattan başka bir şey beğenmeyen birtakım nağmeperdazân-ı sehergâh-ı edip böyle tanzire çalıştıkları halde taklide bile muvaffak olamamışlardır.

Edebiyat-ı şarkiyede güzel sözler yok değildir. Lakin anlayacak adam ister. Ezcümle Hüsrev Dehlevi'nin bâlâdaki eseri ruhperver âsâr-ı âşıkâneden değil midir?

Böyle daha ne kadar hazin, âşıkâne dil-nişin teraneler vardır. Hasılı bizde edebiyat-ı garbiyeden lisanımıza nakil hevesinde bulunan zevatın kendi edebiyatımıza vukufları şarttır ki Hugo'nun Alfred de Musset'nin vesair azâm-ı üdeba-yı garbın ilhamat-ı âliye ve sânihat-ı bergüzidelerini en dilnişin tabirat-ı şairane ile lisanımıza nakle mukadder olsun.

Müdür ve muharrir Mehmed Tahir

NO:30 19 Kânunusani 1311 Cuma 16 Şaban 1313 Adet:30

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

BEND-İ MAHSUS

Terakkiyat-ı Edebiye

Avrupa resail-i umumiye-i mevkutesinden biri, bir hayli zaman evvel edebiyat-ı Osmaniyeye dair bir makale-i mufassala neşreyledi. Sahib-i makale edebiyatımıza oldukça vâkıf idiyse de, bazı cihetlerce bu vukuf bir parça sathiyata münhasır kalıyor. Mamafih, sâye-i kemalat-vaye-i hazret-i cihan-bânide günden güne itila eden maarif ve edebiyatımızı Avrupa âlem-i matbuatına bildirmek herhâlde şayan-ı şükran bir hizmet olduğundan bu

hizmete müteşekkiren o makaleyi mümkün mertebe harfi harfine tercüme ederek kariîn-i Osmaniyeye arz etmeyi münasip gördüm. Fakat cihan ne derse desin, Avrupa edebiyatı ne derece bi-payan olursa olsun ben her vicdan-ı Osmanîye müracaat eylerim. Gönülce, emelce yazılmış bir eser-i edebîmizdeki lezzet-i ceyyid-i fesahatı, reng-i hâs belagatı Avrupa âsârından istihsal edebilir miyiz? Sözlerime taassup isnat edilmesin. İyi bilirim ki Fransa edebiyatı hikmetin, hakikatin aksâ-yı meratibine vasıl olmuştur. Alman, İngiliz âsâr ve eşârı felsefenin, feyzin en âli derecesine ermiştir. Varsın böyle olsun. Muamelat-ı kalbiye muhakeme götürmez. Ruhumu okşayan bir şiir-i Osmanîdeki ârâyiş ve ahengi, revnak ve saffeti Goethe'ler, Hugo'ların, Shakespeare'lerin eşârında tamamen bulamıyorum. Ama bu şairler fikren, hikmeten, edeben son derece bâlâter imişler. Neme lâzım! İşte yine bu histir ki bana lisan-ı Osmanîyi elsine-i ecnebiyeden bin kat ziyade sevdirir. Hatta o kadar ki ara sıra cûşa gelir de şairle beraber:

Osmanlı lisanı bu lisandır
Fikr ile ne bahr-i bî-kerândır

derim. Neyse sadede gelelim:

Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye

Şarkta efkâr-ı edebiyenin adem-i terakkisine dair daha evvelce zehab peyda eylemiş bu lisan-ı Avrupa kariînine karşı edebiyat-ı Osmaniyeden bahsetmek bir Türk için pek müşkül bir iştir. Bahusus memalik-i Osmaniyede resail-i initikadiyenin pek az olması ve her müellifin kıymet-i mahsusuna dair reylerin pek muhtelif bulunması da o müşkülatı ayrıca tezyid eyler.

Binaberin bu mebhasta öyle takdirat ve muhakemat-ı amîkaya girişmeyeceğim gibi âdat ve ahvalimize pek az ıtlâ'ı olanlar için hiçbir menfaati mucip olmayan tafsilat-ı zaideye de kapılmayacağım. Yalnız tarih-i Osmaniyece büyük bir mevki işgal eden devr-i ahir-i edebîye dair malumat talep ettiği için bu mecmuaya arz-ı şükran ederek o devr-i edebin temayülat-ı esasiyesini beyana ve şimdiden sonra nam ve şöhretleri safha-i tarih-i

Osmaniyeye geçmiş gibi görünen muharrirîn-i Osmaniyeden bazılarını tavsife mübaderet eyleyeceğim:

Ondokuzuncu asrın iptidalarına doğru ve Sultan Selim-i sâlisin zamanı saltanatlarında idi. Ki birinci defa olarak edebiyat-ı Osmaniye ulemadan Asım Efendi'nin âsâr ve efkârıyla Arap ve Acem mukallitliğinden kurtulmaya başladı. Fakat o zamanın üdebası bu fikre muhalif olduğundan Asım Efendi yalnız kaldı.

Bilahare Şinasi, Asım Efendi tarafından tasvir olunan ıslahata vakf-ı nefs ederek sehl ve muntazam terakkiyat-ı fikriyeye ziyadesiyle müstait bir lisan-ı millî vücuda getirdi. O zaman lisanı evvelce Arabın âsâr-ı muhayyile ve Acemin tekellüfat-ı dakîkasından Türkçe'ye ithal olunan o pür tumturak ve muhteşem ibaratttan kurtarıldı. Herkesin idrak edebileceği bir dereceye getirilerek artık bir sınıf ulemanın ve bir takım erbab-ı ihtisasın mülk-i mücerredi hükmünde kaldı. Birkaç satırla bu lisanın mazisini beyan ederim: Osmanlı Türkleri vaktiyle (Altay) tepelerinde ikamet eden taife-i Etrâkın bir kısmıdır. Bu taife en kadim zamanlarda vakit vakit Sind, Ganj, Çin nehirleri vadilerine inerler. Oraları fethederlerdi. Türküleri, şiirleri lisanları Avrupaca uzun uzadıya tetkik oldu. Ahmet Mithat Efendi'nin ikmal etmek üzere olduğu bir eserinde Acem, Hint ve Çin ve Çin-i garbî lisanlarının (Sanskrit) kadar mükemmel, yine o derece kadim bulunan bu Türk lisanından ahzeyledikleri hükmiyat, tabirat ve kavaidi bertafsil gösterilmiştir. Osmanlı Türkleri şark imparatorluğuna doğrudan doğruya Altay dağlarından gelmediler. Evvel emirde İran ile hemhudut bulunan Horasan vilayetine gittiler. Orada tûl müddet kaldılar. Yavaş yavaş lisan-ı asılları bulunan hakiki Türkçeyi evvela Farisi'nin, ba'de İslamiyet'le beraber bu diyara intişar eden Arapçanın ihtilatıyla yürüdüler. İstanbul'un fethinden sonra birçok kelimat-ı Rumiye dahi bu lisana dahloldu. Nihayet Cenevizlerle Venediklilerden ıstılahat-ı bahriye alındı. Bu derece muhtelif lisan ile beraber Türkçe iki kısma ayrılmıştı. Biri halkın istimal eylediği lisan-ı telaffuz, diğeri lisan-ı tahrir. Lisan-ı tahrire vâkıf olanlar bir derece-i imtiyaza nail oluyorlardı. Çünkü pek madut idiler. On sekizinci asrın nihayetine kadar! Bu lisan ancak bazı âsârın ber-üslub-ı mutantan ile tahririne, kütüb-i fıkhıye telifine, Arabı ve Acemi takliden

kasideler, gazeller tanzimine ve gayet kıymettar bazı vakayi-i tarihiyenin de zaptına hizmet etti. Bu vakalar âdât-ı kadime-i Türkîye'den bahistirler.

Şinasi'nin husule getirdiği teceddüt bu hâli esasından tadil etti. O kadar ki, Rumlardan, Musevilerden, Ermenilerden, elli sene evvel, ancak ellide on ikisi Türkçe'yi hemen kaba bir surette okuyabiliyorken bugün bunların pek çoğu güzel Türkçe yazıyorlar, kitaplar telif ediyorlar, bir şöhret-i edebiye iktisap eyliyorlar. Buna misal Girit valisi devletli Kara Todori Paşa'dır ki rikkat-perver şairlerimizdendir.

Istılahat-ı amme ile mezcederek lisanı avamlaştırmak için Şinasi kudemanın tehacümat-ı müdhişanesine göğüs gerdi. Fakat bu mücadelede lisan-ı cedit galebe çaldı. Hizmet-i atiye-i muzaifeyi ifa etmek için bu teceddüt zamanında gelmiş, yetişmişti.

Evvela halka bir terbiye-i iptidaiye-i felsefiye ve fenniye vermek ve sâniyen o ıstılahat-ı edebiyenin na'am ve fevaidini anlatmak lüzumunu umumiyetle hissolunmaya başlamıştı. Şinasi, *Tasvir-i Efkâr* namıyla bir ceride teessüs ve neşretti. Bu neşriyat ile şairlikteki, münekkitlikteki hatta musikişinaslıktaki maharetini gösterdi. Reşit Paşa'nın icraatı hakkındaki medayih-i yevmiyesiyle orta yerde edebî ve siyasi bir cereyan-ı efkâr husule geldi. Ki zamanın ekser erbab-ı fikrine tesir-i nüfuz etti. Birkaç sene sonra *Tasvir-i Efkâr* tarzında Ahmet Mithat Efendi'nin *Tercüman-ı Hakikat*'ı teessüs etti. Bu iki ceride ki devlet-i âliye-i Osmaniyenin okyanus-ı kebiri addolunabilir, Avrupa'nın efkâr-ı esasiye-i insaniyesini hikmet ve kimya ve felsefece ihtiraat ve icadatı muntazaman memalik-i şahaneye ithal eylediler.

Başlıca âsâr-ı nefise-i ecnebiyeyi tercüme ettiler. Umuma sanâyi-i nefise hakkında bir fikr-i mahsus ilka eylediler; romanlar, hikâyeler, şiirler, intifatler neşriyle erbab-ı şebabı heveslendirdiler. Bundan maada her sabah mufassal mufassal makalelerle muterizlerin muahezatına cevap verdiler. Muahezat-ı edebiyenin bu iki mizandan ayrı olarak yine bu tarzda birçok cerideler daha teessüs etti. Gülhane Hatt-ı Hümayunundan sonra devlet-i âliye-i Osmaniyenin her hâline bir feyiz, bir inşirah, bir terakki geldi. Hele Kırım Muharebesi esnasında İngiliz ve Fransız ordularının mürur ve avdetiyle

efkâr-ı cedide her cihete intişar eyledi. En meftur kalpler yeniden gayret ve faaliyetle lebriz oldular.

Türkçe bir cerideyi açınız, her satırda; şimendüfer, telgraf, vapur, kilometro, komisyon ilah… sözlerine tesadüf edersiniz! Bugün bile - Shakespeare'in âsârı müstesna tutulduğu hâlde - lisanımıza ancak Fransa'nın âsâr-ı ulviye-i edebiyesi nakil ve tercüme olunmuştur. Edebiyat-ı Osmaniyenin teceddüd-i ahirini husule getiren bilhassa on sekizinci asırdaki Fransa üdebasının âsâr ve efkârıdır. Memalik-i şahanede devr-i hâzırın ekser üdebası, hemen bilcümle müellifîni, hem erbab-ı yesardandırlar hem de bir mevki-i mümtaz, bir tahsil-i âli ashabındandırlar. Filhakika bir cihete, bir kısma intisab-ı mahsusları yoktur. Fakat bilcümle malumatı haiz ve edebiyatın kâffe-i aksamından behredar-ı feyzdir. Evvela fikren pek ziyade muktedir ve müessirdirler. Onlarca kalp fikre tabidir. Hatta bizi müteessir etmek istedikleri zaman bile bir fikr-i mahsusun muzafferiyeti için çalıştıkları hafiyen hissolunur. Mütalaat ve münakaşatı havi romanları uzun uzadıya mübahasat-ı felsefiye ve ahlakiyeyi muhtevi hikâyelere hassaten meyl ederler. Avrupaca on dokuzuncu asrın fasl-ı ahirinde tecelli eden fikr-i rikkatten üdebamızın eserlerinde hiçbir nişane yoktur. Bunlar daima bir fikir, bir maksat, taraftarıdırlar, hakikat bildiklerini, fikirlerini, itikatlarını musırrane neşre çalışırlar. Daima bir vaiz, bir hatip tavrını alırlar ki bu vaz Fransızların tabii hiç hoşuna gitmez ise de mübahasat-ı İnciliyeye ve fezaile dair münakaşalara alışmış olan İngilizlere belki muvafık gelebilir. Muharrirlerimiz umuma karşı ne yaparlarsa yapsınlar, sınıf-ı ekâbirden olduklarını setr edemezler. Bu halkın tabaka-i sefilânesinden henüz hiçbir edip yetişmemiştir ki çirkin fakat ulvi bir kalbin tefekkürat ve teessüratını meydana koyarak bizi heyecan ve helecana getiriyor. Bir fakir Türk'te hırs-ı muharibane sükûnete dalarsa, artık o Türk kulübesinde, evinde sakinane imrar-ı vakit eyler. Ticaretiyle, işiyle meşgul olur. Telezzüzatı ibadetle, saadet-i aile ile bulur.

Ahmet Mithat Efendi edebiyat-ı Osmaniyenin en mühim temayülatına bir timsal-i mücessemdir. O merdane çehre, o kısa saç, o sakal, o kahramanane omuzlar bir fikr-i vâsi'nin elvan-ı mütebeddilesine ve tunç gibi bir kalbin itikadat-ı halisasına göre gâh magzub, gâh mülâtıf görünen o ses o

derece azim bir faaliyet – ki müşarün-ileyhin pek çok defalar aynı dakikada bir taraftan Fransızca, Türkçe, Arapça mektuplar istiktâb ettiği, diğer cihetten de makalesini kaleme aldığı ve misafirlerle konuştuğu görülmüştür – işte Ahmet Mithat Efendi maddeten, bedenen bundan ibarettir. Âsârı adet ve tenevvü cihetiyle harikanümadır. Roman, komedya, dram, makale, nutuk, mübahasat-ı felsefiye, mebahis-i ahlakiye gibi suver-i müteaddide ile Ahmet Mithat Efendi bu son yirmi beş sene zarfında bilcümle mübahasata karışmış ve kendisine daima pek çok taraftar bulmuştur.

Mamafih, mübahislerin her ikisi de kendisi idi. Birer nam-ı müstear ile saklanıyordu. Seyahat eyledi: İsviçre'de, Fransa'da, İsveç, Norveç'te, Almanya'da ne gördüyse Montesquieu tarzında yazdı. Müverrih oldu: bu seyahatlerden getirdiği me'hazlar, deliller ile on altı ciltten mürekkep bir *Avrupa Tarihi*, *Ezmine-i Mukaddime Tarih ve Coğrafyasına Bir Methal* telif etti. Moğolların, eski el yazısı eserlerini, Tatarların, Acemlerin, Hinduların âsâr-ı kadimesini karıştırdı. Lisan-ı Türkînin esasını, izini bulmak istedi. Dramlar telif etti: Bunlardan her birinin yüzüncü defa olarak sahne-i temaşaya konulmak şerefine mazhar olduğunu gördü. Mesela, *Açık Baş* gibi ki bir sahte ittikadan bahseder bir eserdir. *Çengi* gibi ki bestesi de müellifin mahsul-i tabiidir. *Çerkes Özdenleri* ise muharririn tesirat-ı ırkiye ilkaatıyla vücuda getirdiği bir teliftir.

Mithat Efendi'nin ceddi Kafkasya dağlarındandır. Bu eserdeki asalet ve şecaatle lebriz parçalar o ilkaatın semeresidir. Mithat Efendi, Alexandre Dumas-fils'i pek çok takdir eder. Bunun içindir ki, *La Dame aux Camélias*'yı Türkçeye tercüme ederek sahne-i temaşa-yı Osmanîye nakil ve tatbik eyledi. Gerek bu eser, gerek bu eseri oynayan genç aktris – ki bir müddet sonra veremle veda-i dehr-i fani etti – hatıra-i umumiyede ebedî bir tesir bıraktılar.

Fakat Ahmet Mithat Efendi, memalik-i Osmaniyece bilhassa romancılıkla müştehirdir. Romanları adi ve boş mesellerden ibaret değildir.

Ali Kemal

EDEBİYAT

Cihânı gark-ı neşât eyledi hurûş-ı bahâr
Cinâna benzedi bu sath-ı sebz-pûş-ı bahâr

Sımâh-ı câna gelen hep sadâ-yı yâ haydır
Aceb terâne-keş-i feyz imiş sürûş-ı bahâr

Berîd-i serdî-i sermâyi eyledi ta'kîb
Nevîd-i germî-i germâ ile cüyûş-ı bahâr

Semâ tebessüm-i nüzhetle hande-rûy ve besîm
Sabâ tenessüm-i nükhetle nefha-i cûş-ı bahâr

Humâr yekdeme Yâ Rab nasıl tahammül eder
Cihânı hîçe sayan rind-i bâde-nûş-ı bahâr

Kenâr-ı cûya çekil, câmı çek, hemân Hikmet
Buyurdu böyle bana pîr-i mey-fürûş-ı bahâr

Hersekli Arif Hikmet Bey

Zemzeme-i Garam

Sad-çâk ediyor sine-i ârâmı nigâhı
Mahmûr gözünden saçılır âteş-i sevdâ
Tutsam bile ben bârika-ı âhımı gâhi
Çeşmimden olur şu'le-i te'sîri hüveydâ
Etmekte nigâhı beni bir âşık-ı şeydâ

Ahterleri de cezb ediyor nûr-ı nigâhı
Fahr eylese şâyeste vücûduyla berâyâ

Bûs etmek için rûy-i kamer-tâbını gâhi
Müjgânına saf saf dizilir necm-i süreyyâ
Eyler bu temâşâ beni hem cûşiş-i deryâ

Birden yayılır rûyuna toz pembesi bir nûr
Örter yüzünü şerm ile ol gonca-i ismet
Eyler dilimi hasreti hem sûziş-i tennûr
Sinemde kopar gulgul-âşûb-i kıyâmet
Hâlim o dem eyler beni şâyân-ı melâhat

Ol goncayı açmaklık için etse de nîreng
Olmaz ebedâ mürg-i hevâ nâil-i âmâl
Etmez mi melâik anı ârâyiş-i evreng
Leylîler olur reh-güzer nâzına rû-mâl
Her hasletini onda Hudâ eylemiş icmâl

Parlak yüzünün nûrudur, ey necm-i semen-ber!
Revnakta ezhâr-ı dilârâ-yı hayâlim
Ferraş-ı kademin olsun eyâ zühre-i dilber!
Ezhâr-ı ter-i şa'şaa-pîrâ-yı hayâlim
Pervîn gibi hep garra-yı hayâlim

Andelip

Gazel

Ûd-ı şevke kilk-i efsûn-kârı mızrâb eyledim
Şi'rimi cûşiş-fezâ-yı bezm-i etrâb eyledim

Berk-veş çakdıkça şevkiyle fezâ-yı aşkda
Mâcerâ-yı kalbimi sâkiye işrâb eyledim

Sâzı aldıkça ele mutrib hurûş-ı aşk ile
Nağme-i vecd-âverimle bezmi ıtrâb eyledim

Secde-hâh oldukça gönlüm izdiyâd-ı vecd ile
Tâk-i müşgîn-i ebrû-yi dil-dârı mihrâb eyledim

Gülşen-i huşgîde-i tarz-ı atîkı Andelîb
Cûy-bâr-ı tab'-ı pür-feyzimle sîr-âb eyledim

Andelip

Diğer

Tükendi sarsar-ı hicrânla sabr u sâmânım
Cerîha-dâr-ı elem, nâ-ümîd-i dermânım

Hazîn hazîn gezerim âh idüb tek ü tenhâ
Bu îd-gâhda hem-hâlet-i yetîmânım

Olur mu hîç müyesser neşât-ı hâtır âh
Ribât-ı pür-hatar-ı râh-ı gamda mihmânım

Peyimden olmada bûyân zılâl-veş-i âfet
Yine sebât ile küh-sâr-ı bû-yı peymânım

O Andelîb-i garîbim ki âh u nâlemdir
Bu gülistân-ı emelde delîl-i hırmânım

Andelip

Gazel

Evc-gîr-i âsmanken ettiğim feryâdlar
Öldürür her ân beni âhû-nazar cellâdlar

Dâmeninden çekmem el, ey vird-i istignâ, senin
Eylesen de hadden efzûn nâzlar, bî-dâdlar

Âh kim gûş etmedin sen âh istimdâdı
Hâlime kan ağlıyorken âşnâlar, yâdlar

Cismimi yaktı ser-â-pâ kıldı hâkister misâl
Demdem-i dilden kopan bu âh-ı âteş-zâdlar

Kaldılar leb-beste-i hayret duyup feryâdımı
Bîsütûn-ı gamda feryâd eyleyen Ferhâdlar

Berk-veş uçtu sehâb-ı hâmeden bu şi'r-i ter
Böyle bir ânda yazar eş'ârını üstâdlar

Serçe

Bir Manzume
(Tercümedir)

Bir mum yanar başı ucunda
Bir gül dahî revzeninde manzûr
Mâder ise pîş-i bisterinde
Ağlar fakat âh sabra mecbûr!

Pek gamlı tefekkürât içinde
Mağlûb-ı elem, esîr-i ye's âh

Atf etmede semt-i asmâna
Enzâr-ı hazîni gâhî eyvâh

Bakmakda acı acı zavallı
Solmuş o güzel izâre her bâr
Bîçâre yegâne yavrusundan
Ümîdini kesmiş işte nâçâr

Yatmakta kerîmesi yatakta
Koymuş anı hastalık belâya
Kaldırdı başın zavallı şimdi
Yalvarmağa başladı Hudâ'ya

Çeşmânını yumdu, anne anne,
Def' et – dedi - bunları önümden
Hayfâ, ki esîr-i hüzn mâder
Âcizdi ne var gözüm demekten

Âvâzı zavallının kısılmış
Müstagrık-ı eşk-i pür-küdûret
"Evlâdıma rahm kıl İlahî!
"Zirâ ki esîr-i ye's ü zucret

"Evlâdımı sen bağışla yâ Rab
Ağlatma bu kalb-i bî-günâhı
Ümîd-i hayât-ı mâderi âh
Mahv etme bağışla yâ İlâhi"

Ne Hakk'a dua eder, ne ağlar
Bîçâre o mâder-i müellem
Bir savte'l- (…) şimdi
Teskîn ediyor kızı demâdem

“Gayret a kızım o hep hayâlât
Karşındadır işte vâliden bak!
Sen korkma hele a nûr-ı dîdem
Eyler seni hıfz eder Hazret-i Hakk”

“Kurtar beni işte geldiler vâh!
Ey vâlide nerdesin? İlâhî!..”
Bî-dâd-ı ecel bu, rahm eder mi?
Mahv etti o şûh-ı bî-günâhı

Müstagrık-ı gam zavallı mâder
Düştü onun üstüne bayıldı!
Bitmiş idi çünkü mum söndü
Evrâk-ı gül ortaya yayıldı

Bosnada Ehlen kasabasından (Elif). C.

Bir Arizacık

Neden âzürde etmişim bu kadar?
Seni ben ey nihâl-i sîmîn-ber
Olsa çeşmin müsâdif-i nazarım
Oluyorsun garîk-i hüzn ü keder!
Ey melek, ey tecessüm eylemiş ân
İşte ol nefret ettiğin kemter
Arz-ı aşk eyleyip huzurunuza
O pamuk ellerin öper, söyler:
Al da âyineyi cemâline bak
Seni görse “Venüs” perestiş eder
Safha-i hüsnüne olup nekrân
Yâ nasıl âşık olmasın bu beşer

Bir Müteşair Yamağı

Kıta

Nâmı ibkâ eyleyen âsârdır
Masdar-ı âsâr olan efkârdır
Bir saâdetli hayât ister isen
"Leyse lillâ mân.." büyük ihtârdır

Edirne Düyun-ı Umumi Nezareti memurlarından Abbas Haveri

Beyan-ı Hâl

Bu rütbe kayıdsız olmak revâ mı cânânım
Değil mi, rahmına şâyeste hâl-i hüsrânım

Beyân-ı hâlden artık usandı kalb-i hazîn
Muhabbetinle senin ey perî, perîşânım

Nasıl safâ bulayım gülistân-ı ömrümde
Muhâcemât-ı muhabbetle geçti ezmânım

Akar sirişk-i melâlim dem-â-dem! Ey meh-rû
Daha hurûş edecek mi bu bahr-i hicrânım

Ridâ-yı nâza büründü visâl-i dilsâzın
Karardı meş'al-i ümîd-i pertev-i efşânım

Safâ-yı seyr-i cemâlin gıdâ-yı rûhumdur
Nikâb-ı rûyunu aç ey medâr-ı dermânım

Gazel

Berk urmada dil-gâhda bir nâr-ı muhabbet
Sarsmakta bütün cismimi bir darbe-i hayret

Gizlendi hicâb altına bir ânda nigârım
Şimdengerü dünyâ bana vîrâne-i zulmet

Oldum âmân Allah esîr-i gam u hicrân
Bî-çâre gönül nâle-zen-i sûziş-i firkat

Eyvâh tebâh etti beni baht-ı siyâhım
Vîrân oluyor dîdede hûn-âbe-i mihnet

Uçmak diliyor mürg-i dilim gülşeni yâre
Cezb eylemede rûhumu ol gonca-i iffet

Daire-i Askeriyeye mensup M. Selahaddin

Victor Hugo'nun Bir Eseri

Kızım! Perde-i siyeh-fâm-ı şâm afakı istila etti. Etrafına nasb-ı nigâh et! Bir zühre-i tabdar- dest-i nerminiyle bürka-i siyahını kaldıran bir duhter-i melahat-nisar gibi- sehab siyah rengi çehresinden atarak hafif ziyalarını arza isâr ediyor. Cibâlin eteklerinden başlayarak yavaş yavaş tereffu etmekte olan sis, bir nesim-i aheste-revanla ihtizaz ediyor.

Zalâm-ı şâm içinde galtân olarak uzaktan gelen bir arabanın sadasını dinle! Bütün mevcudat aşiyane-i sükûnuna çekilip firâş-ı istirahatine seriliyor, yolun iki tarafını tezyin eden eşcar-ı huzzârat nisârın yapraklarına gündüzün terâkim eden gubar-ı sefid, terli nâsiyeleri okşayan akşam rüzgârının tesir-i taravetiyle yerlere dökülüyor. Bu manzara-i bedâyi-nümunu meşmul-i luhâza tecessüs eyle de Cenab-ı Hakk'a tazarru eyle!

Bu vakt-i sükûn, fusul-i hayatın devre-i baharında bulunan çocukların melaikle tatlı tatlı konuştukları bir demdir. Hâlbuki biz, kalbimizi ihata eden garip bir mahzuziyete kapılarak tarik-i meçhule koşuyoruz. Bu vakt-i sükûnda bütün mini mini çocuklar, bir mirat-ı mücella kadar saf gözlerini semaya nasb etmiş, ellerini açmış, taş üzerine diz çökmüş, bürehne-pa oldukları halde bizim saadet-i âmâl ve refah-ı istikbalimizin husulü için bir dua-yı halâvet etmeyi vird-i zeban ederek hami-i ekvana yalvarıyorlar.

Güneş, altın yaldızlı handeleriyle her kalb-i masumu başka bir surette okşadıktan sonra karargâh-ı mesarretine iğtirab ettiği, akşamın seyl-i muzlimi gittikçe cihanı istila etmeye başladığı zaman bu masumlar secdegâh-ı uluhiyette kendilerinden geçerek âlem-i menamda bi-şümar hayalat-ı zerrin bâlin – mesrur arıların güzel çiçekler etrafında uçuştukları gibi – uzaktan gülgûn dudaklarıyla handeler ettiğini, nihayet bister-i latiflerinin perdelerini kaldırarak içeri girdiklerini görürler.

Ey gehvare-i masumiyetin hâb-ı latifi! Ey şeb-i deycûr-i muhteşemin sükûn-i bi-payanı arasında bir aheng-i mutarredle semâ-yı vasi-i ilanihaye çıkan avaze-i latifi! Seherin reng-i latifini alkışlamak için lane-i mesadet-güzinane senden çıkarak leylak dalları arasında terennümat-ı şevk-averaneleriyle tabiatı tebşir eden tuyur-ı hoş-elhan, gecenin bu vakt-i hamûşunda mini mini başlarını kanatları arasına sokarak müstagrık-ı hab-nuşin-i istirahat olduğu gibi, çocuk da piş ve pesinde uçuşan hayalat-ı zerrin cenahın ortasında ellerini semaya kaldırmış, gözlerini meleklerin tatlı tebessümlerine hasrederek o mahall-i mukaddeste yavaş yavaş uyuyakalır.

Ey gonce-i melahat-nisar kızım! Dua et! Evvela o kimse için dua et ki bu kadar geceler, fecrin hafif ziyaları perdelerin arasından nüfuz ederek odayı tenvir ettiği zamana kadar senin gehvare-i latifini sallayan, seni kadem-nihade-i bezm-i âlem eden, bu âlem-i fenanın meraret-i hayatını iki kısma taksim edip kendisi zehr-ab nuş ederek sana şehd-i leziz içiren mader-i şefkat-perver için dua et!

Ba'de benim için Cenab-ı Hâlık-ı kâinata niyaz et! Hatime-i münacat olmak üzere şu sözleri söyle: "Ya Rab! Ya Rab! Hami-i biçaregânsın! Merhamet eyle! Gafursun, azimsin!"

Kalbinden şen ve şatır çırpınarak çıkan bu sözlerin nereye gideceğini düşünme! Bu sözler, huzur-ı Rabbü'l-âlemine gider. Âlemde her şeyin bir nokta-i vüsulü vardır: Nehir, ebhar-ı baideye vasıl olmak için birtakım ivicâclı yollar teşkil ederek cereyan eder. Arı bal verecek çiçeği bilir, her kanat, nokta-i maksuduna çırpınır. Kartal hurşid-i âlem-taba doğru uçar. Akbaba, gıda-yı ruzmeresini çıkarmak için garâre atf-ı nazar eder. Perestuy-ı safaperest ilkbahara, dua ise kısmet-sera-yı muallaya doğru gider.

Kızım! Benim için ellerini semaya kaldırıp Cenab-ı Hakk'a tazarru ve niyaz ettiğin zaman ben, yükünü yolun kenarına koymuş, sahraya oturmuş bir esir gibi olacağım. O vakit, kendimde azim bir hiffet hissedeceğim. Çünkü senin dua-yı masumiyet-nişanın latif bir zemzeme-i lahutiyane ile dest-i mukaddesinde – bana bir yâr-i meşakkat olan – zünub-i güzeştemi tutarak âlem-i ulviyete müteveccihen şehbal-küşa-yı itila olur.

Nureddin Ramih

Akşam Zamanı

Şems-i gâribin son ziyaları ölü ağaçların zerrelerine, şevahık-ı cibale tatlı tatlı akisler bırakmakta bir taraftan yükselmekte bulunan mah-ı münirde hafif hafif lem'a-nisar olmakta idi.

Bulunduğum nokta: bir ovaya hakim yeşil bir tepeciktir ki: yanından hazin hazin bir cuybar akıp gidiyordu. Karşı taraftaki sık bir ormandan derenin kenarına kadar olan bir sırt üzerine yayılıp otlamakta bulunan koyunların arasından aralık aralık kuzu meleyişleri işitiliyordu.

Çoban pek tabii ve hissî olarak kavalını çalıyordu. Hafif bir rüzgâr çıktı. Kuşlar cıvıldayarak yuvalarına sokulmaya başladı. Afaka bir hüzn-i garip çöktü. Eşya hab-ı sükûta dalıyor. Akşam zamanının hasıl ettiği hüzn-i garip beni daima müteessir ettiğinden midir? Nedir? Temaşasına daldığım

menazır-ı tabiat, bedâyi-i fıtrata beni gaşyetmiş! Dalmış kalmışım. Baykuşun – bana pek uzak olmayan – harabeden çıkardığı acı bir kahkahası, yarasa kuşlarının uçuşları gecenin hululünü ihtarla beni ikaz eyledi. Mütehayyirane etrafıma baktım. Bir hâldeki: Ahterân-ı ziyadar-ı semayı tezyin etmiş kamer, bir nazenin-i dil-rübayı andırır surette kâh bulutlar içine gizleniyor. Kâh arz-ı çehre ederek bulut yığınları üstüne nurunu yayıyordu. Bu sırada idi ki: - cism-i medeniyete dem-i hayat isâle eden – şimendifer katarı süratle önümden geçiyordu. Pek latif olan bu levha-i tabiiyi tekrar temaşaya koyulduğum bir zaman bir seda-yı gaybın – şemsin gurubu, kamerin tulu'u âlemde beka olmadığını ima ve derenin cereyanı ise ömrün suret-i kederanını ifham eyler. Zib ve zinete aldanma. Ancak bunları vücuda getiren Kadir-i Mutlak'ı düşün! – sözlerini kalbime ilka ettiğini hissediyordum. Artık sular gereği gibi kararmış adeta gece olmuş idi. Hemen kalktım. Şehrin öte başında bulunan haneme avdet ettim.

Abbas Haveri

Bir Gencin Veda-i Ebedîsi

Sonbahar! Güneş, zerrin şuaatıyla âlemi tenvir ediyor, zevi-l-ervahta bir faaliyet-i ceyyide uyanıyor.

Ziya, o zavallı genç! Maşuka-i vicdanının, refika-i hayatının henüz pek genç iken müteverrimen vefat ettiğini, der-aguş etmeye bile kıyamadığı o vücud-i nerminin kara topraklara ebediyen, münferiden terk edildiğini görmüş, bu iftirak-ı ebedînin netice-i seyyiesi olarak adeta bir âşık-ı şeydaya, bir merd-i şuride-dile benzemiş idi.

Evet! Daima düşünüyor. Bu tefekkür-i dura-dur ise kendisini vücuttan düşürüyordu.

Biçare gencin canı sıkılmış, def-i kelâl emeliyle bahçeye çıkmış, yavaş yavaş fakat mahzunane ağaçlar arasında dolaşıyor. Tenezzüh etmek istiyordu. Lakin ne batıl fikir!

Evet! Ziya, o hasta-dil genç çok aldanıyordu. Meyyit-i müteharrik hâlinde yahut sair fi'l-menam gibi bahçede garibane düşünürken birdenbire nazarı sâk-ı cüda bir yaprağa tesadüf etti. Eğildi, aldı. Şöyle söyledi:

"Ey varak-ı pejmürde! Şu az zaman içindeki tebdilat-ı hayatiyen edvar-ı beşeriyenin ne fasih bir kitab-ı tefsiridir. Bir zamanlar o letafetinle ağaçlara hadâret-bahşa-yı letafet olurken, bugün dalından kopmuş, o güzel rengin de tagayyür etmiş olduğu hâlde yerlerde sürünüyorsun. İhtimal yarın has ü hâşâk olacaksın, vücudunun her zerresi birbirinden ayrılacak, adem-âbâd-ı nisyana gidecektir.

Ah! Biz de böyle değil miyiz? Doğuyoruz, büyüyoruz, devr-i sabavet ve tufuliyetimizi neşelerle handelerle, devr-i şebabımızı huzuzat-ı nefsaniyeye kapılarak gâh ani saadetler, gâh mütemadi felaketler ile, devr-i kemalimizi âkilane harekat ile, sinn-i vukuf u şeyhuhiyetimizi ise her hatvede girdab-ı memate yaklaşmak suretiyle ve bir barika süratiyle hatve-endaz olarak geçiriyoruz.

Bazen her mevcudun iptidası ne idi, intihası ne olacak diye fikrime müracaat ederim. En güzel, en doğru bir cevap olarak şu kelimeyi alırım: Hiç!

Misale ne hacet! İşte ben! Bahar-ı ömrüm henüz bana bir çiçeğini teşmim etti. Hayır! Nevbahar-ı hayatım beni zehr-alud muhabbetiyle temsim eyledi. Yarın senin gibi hâk-i fenaya düşeceğim. Efsus… Efsus ki bir mihr-i gurub rehini, hayatımın her an-ı felaketini benimle beraber tecrübe edecek!

Afife!

Bu söz mehd-i ademe kadar lisanımın tercüman-ı figanı olacak.

Vefalı Ali Rıza

NO:31-32 11 Nisan 1312 Perşembe 11 Zilkade 1313 Adet:31-32

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Nüshası 100 para

Menafi-i Mülk-i Devlete Hâdim Haftalık Musavver Malumat'tır

EDEBİYAT

Meşhed-i Mihr-i Cemal

Terk et sükûtu ey hâme söyle
Zikr-i Hudâ ve peygamber ile

Eyle duâyı Abdülhamîd'e
Sultanü'l-âlem İbnü'l-Mecîd'e

Hâkân-ı bahr u berr-i cihânın
Fâruk-ı vâlâşânı zamânın

Âli vekîl-i Resûl-i Ekrem
Gâzi-i zî-şân destûr-i a'zam

Eşyâ-yı mebrûk anda emânet
Rû-mâl olur da eyler hırâset

Mevdû'i bihakkın hükm-i şerîat
Rûşen-i çerâg-ı nûr-i emanet

Râh-ı mübîne mâh-ı hidâyet
Hakk rehnümâ-yı fevz ü selâmet

Mülhem o kalbe âsâr-ı hikmet
Mehdi ezelden hilm ü fazîlet

Zînet resâ-yı taht-ı asâlet
Hârıknümâ-yı feyz u kerâmet

Râyet-küşâ-yı meydân-ı himmet
Eşheb-i süvâr-i sahrâ-yı şevket

Âmâl-i şevket olsun müebbed
Âsâr-ı devlet olsun müebbed

Cismiyle dâim olsun bu âlem
Kılsın cihânı dilşâd u hurrem

Asrında ettim bu nazmı tahrîr
Bir vaka-i dilsûz ile tasvîr

Şerh et vuku'-i kerb ü belâyı
Bast et kazâ-yı âl-i abâyı

Yâd et Ali vü Zehrâ'yı ağla
Zikr-i Hüseyn et hem sîne dağla

Çıksın sarîrin tâ âsmâna
Ersin figânın ehl-i cinâna

Pür-ra'şe etsin lâhûtiyânı
Pür-girye kılsın çeşm-i cihânı

La'netle yâd et mel'ûn-i Yezid'i
Nefretle zikr et kâr-i pelîdi

İşte sana bu bir hizmet oldu
Mahsûl-i ömrün zî-kıymet oldu

Geldi Hüseyn-i mazlûm zemîne
Mesrûrî oldu ehl-i Medîne

Ammâ yazılmış levh-i kazâda
Olmak şehîd bu kerb ü belâda

Ol gün kenâr-ı fahr-ı risâlet
Oldu Hüseyne bâleyn-i râhat

İrsâl buyurdu Hallâk-ı âlem
Geldi huzûra Cibrîl-i a'zam

Hem tehniyât-ı vilâdet etti
Hem ta'ziyât-ı şehâdet etti

Cibrîl'e şöyle etti suâli
Aldı cevâb-ı sûziş-meâli

Tehnîyetiniz ma'lûmdur ammâ
Ta'zîyetiniz söyle nedir yâ

Cebrâîl eyitti ey vâkıf-ı gül
Takdîr-i Hakk'dır eyle tahammül

Kerb ü belâda ma'sum-ı nev-zâd
Olmak şehîd-i şimşîr-i bîdâd

Teblîğ edince Cibrîl bu hâli
Erdi husûfa mihr-i cemâli

Ol gün huzûrda hâzırdı Haydar
Gördü Resûlü gâyet mükedder

Sordu Resûl-i sâhib-kemâle
Bâis ne oldu hüzn ü melâle

Giryân u mahzûn sâhib-saâdet
Etti Alî'ye hâli hikâyet

Pür-zâr ü efgân şâh-ı velâyet
Kıldı saâdet-gâha azîmet

Gördü Alî'de hâl-i melâlet
Etti cenâb-ı Zehrâ da hayret

Oldu suâl-i hâle şitâbân
Burc-ı esedden ol mâh-ı tâban

Bu hâli efhâm etti zarûri
Fahre'l-insânın gitti sürûri

Gitti huzûr-ı cedd-i kerîme
Sordu şehâdet vaktin kerîme

Etti cevâba lutf u inâyet
Oldu tesellî-sâz-ı melâlet

Vakt-i şehâdet benden de sonra
Haydar Hasan'dan senden de sonra

Duydu bu emri ol kân-ı ismet
Dedi bu oldu bana musîbet

Kim ola âyâ hîn-i felâket
Eyler gazâ-yı mazlûma rağbet

Budur nidâ-yı hâtif o anda
Vardır ki ümmet âhir zamanda

Anlar muhibb-i âl-i abâdır
Tâ haşr olunca mâtem fezâdır

Her gün ederler çâk-ı girîbân
Hengâm-ı mâtem giryân giryân

Zâr u perişân eylerler efgân
Kanlar içinde hep ehl-i îmân

Râh-ı vefâda kul kul dururlar
Âl-i abâya rahmet okurlar

La'net ederler mel'ûn Yezîd'e
Kâr-ı leîm-i meş'ûm pelîde

Sanman ki sâde insanlar eyler
Cinler perîler hayvânlar eyler

Cennette hûr u hem gılmân ağlar
Ehl-i semâvat hepsi kan ağlar

Hafid

Takriz

Der olan şi'r-i Hafîde âgâh
Hüsn-i üslûbuna mâşâ-Allah

İşte bu şi're denir sihr-i helâl
Hüsn ü aşka budur âlemde misâl

Lem'a-pâş olduğuçün vesbe-i meâl
Dense lâyıkdır ana bedr-i kemâl

Keşf ile tal'at-ı nazmı fi-l-hâl
Ne görürsün dedim ey mihr-i cemâl

Bir bir ebyâtını ettim takdî'
Mümtezic anda maânî vü bedî'

Okunurken bu neşîde mahzûn
Zevk-i ta'bîr olur neş'e-i füzûn

Eylemiş bir yere cem'-i ezdâd
Tarz-ı nev eylemiş el-hakk îcâd

Mümteni' sözlere imkân bulmuş
Eseri fazlına burhân olmuş

Hepsi bir mısra-i berceste gibi
Bu fezâ ehline güldeste gibi

Edip ahvâl-i Hüseyni tezkîr
Vak'a-i sûzişi kılmış tefsîr

Umarım rûz-ı cezâda bu eser
Afv-i isyâna delâlet eyler

Hızr-ı tevfîk Hudâ dünyâda
Ola yardımcısı hem ukbâda

Olan evlâd-ı Resûle âşık
Olamaz nâr-ı cehîme lâyık

Bâ-husûs kavl-i hadîs-i esdak
Bu sözü etmede te'yid el-hakk

Bu sebebden ki cenâb-ı muhtâr
Eyler elbette şefaât-i izhâr

Bâ-husûs zât-ı Hüseyn-i mazlûm
Etmez uşşâkın emelden mahrûm

Levh-i takrîze yürüttüm kalemi
Okuyup bu eser-i muhteremi

Feyzi Bey

Felekler inlemekte aks-i feryâd u enînimden
Tutuşmaz mı cihân germî-i âh-ı âteşînimden

Helâl ebrûlarının gitmiyor envârı dîdemden
Cüdâyım gerçi kaç aydan berü ol meh-cebînimden

Dil-i derd-i âşnâdan arz-ı hâl etsemde cânâna
Niçin bilmem te'sîr eylemez yâd-ı hazînimden

Asâdır kahr-ı hasm etmek için hemgâm-ı fırsatta
Bırakmam hâme-i ser-tîzimi dest-i yemînimden

Celâl! Olsun hediyem bu gazel erbâb-ı irfâna
Çıkar dürr-i hakîkat bahr-i nazm-ı nev-zemînimden

Celaleddin Paşa

Gazel

Zann etme kim hevâdan olur nâle-kâr mevc
Râz-ı hurûş-ı aşkı eder aşikâr mevc

Deryâ-dilân-ı himmete kâr eylemez gumûm
Vermez mizâc-ı bahre tagayyür hezâr mevc

Fehm et ulüvv-i kadrini ehl-i mekânetin
Yüzler sürer sevâhile bî-ihtiyâr mevc

Dilden gider mi şûriş-i sevdâna rüzgâr
Tâ ermeyince gâyete bulmaz karâr mevc

Kesret-i kemâl ü vahdete nisbetle böyledir
Görmez misin ki yemmde olur bî-şümâr mevc

Ahkâm-ı irtibâtını gör nûr u zulmetin
Vermiş şu'ûn-ı kudrete leyl ü nehâr mevc

Âsâr-ı tab'-ı Hikmeti seyr eyleyen sanır
Bahr-ı hünerden oldu leâlî-nisâr mevc

Hersekli Arif Hikmet Bey

Sa'y

Faiz:

Meşakkat çekmeyen âlemde olmaz fâik-ül eşbâh
Çalışmakla olur ancak kim olsa nâil-i dil-hâh
Gece gündüz deme meşgûl-i sa'y ol şevkle her gâh
Buyurdu "Leyse lil insâni illâ mâ sa'â" Allah

Neşet:

Birâder müştekî olma sakın ikdâm u gayretten
Ne lezzet hisseder insân belâ-yı hâb u gafletten
Çalış! Tahsîl-i irfân eyle de kurtul cehâletten
Buyurdu: "Leyse lil insâni illâ mâ sa'â" Allah

Faiz:

Alışma aldanıp zinhâr abesle iştigâlâta
Edip isrâf-ı nakd u vaktini dalma hayâlâta
Vücûd u ömrünü vakf et çalış kesb-i kemâlâta
Buyurdu: "Leyse lil insâni illâ mâ sa'â" Allah

Neşet:

Kesalet sedd-keş-i âmâl olur dünyâ vü ukbâda
Sühûlet-yâb olur sa'y eyleyen her kâr-ı icrâda
(…) ikdam u sa'yın bu şemi zann ettin (…)
Buyurdu: "Leyse lil insâni illâ mâ sa'â" Allah

Faiz:

Cihânda hiçbir şeyi hâricinde sanma imkânın
Çalışmaktır medâr-ı irtika vü feyzi insânın
Sübût-u müddeâya işte en âlîsi bürhânın
Buyurdu: "Leyse lil insâni illâ mâ sa'â" Allah

Neşet:

Ulüvv-i kadrini izhâr eder sa'yın bütün âsâr
Çalışmak, eylemektir hâl-i mesûdiyeti ihtiyâr
Eder insân olanlar nefsini sa'y etmeğe icbâr
Buyurdu: "Leyse lil insâni illâ mâ sa'â" Allah

Faiz:

Atâletten teveffi eyle: bir semm-i helâhildir
Safâ-yı cism ü câna feyz-i rûhâniye hâildir
Çalış, cehd et ki ancak sa'y bâdî-i fezâildir
Buyurdu: "Leyse lil insâni illâ mâ sa'â" Allah

Neşet:

Bakıp da servet ü ikbâle etme itimâd asla
Maâzallah olur bir hâl esâsından eder imhâ

Mesâî bahş eder erbâbına bir kenz-i lâyefni:
Buyurdu: “Leyse lil insâni illâ mâ sa’â” Allah

Gazel

Ömrümden usandırdı beni mihnet-i sevdâ
Bir şûh perişân ederek fikrimi şeydâ

Lütf etmiyor ahvâlime âgâh ise de âh!
Bîçâreliğimden mi teneffür eder âyâ!

Yakmakta ciğergâhımı bîgâne edâsı
Yâr olmayacak mı o sitem-hû bana hâlâ

Bir nazre-i fettânı memât-âver-i cândır
Eyler yine insânı tebessümleri ihyâ

Gönlümce saâdet anın aşkıyla ölümdür:
“Min mâte min’el-ışk fekad mâte şehîdâ”

Feraizcizade Osman Faiz

Kıta

Cevr ü nâzı ne zaman terk edecektir o melek
Beni mahv eyleyecek kadar mı sonra bilecek
Öyle bir hâle getirdin ki beni âh! Felek!
Kudretim kalmadı billahi sirişkim silecek

Feraizcizade Osman Faiz

Şarkı

Bakın ol melek-nigâhıma
Nazar etmez oldu âhıma
Acabâ ne oldu mâhıma

Girecek benim günâhıma

Ne kadar da şûh u işvebâz
Ana şâh-ı şîve dense az
Bu gidişle ol peri bu yaz

Girecek benim günâhıma

Mekki

Medfen-i Ferzendî
(Tercüme Nazım)

Kimdir o güzel kadın, ki hayfâ
Ağlar o çiçeklerin yanında
Âlâm-ı derûnuna sebeb ne?
Bir zucreti olmalı anında

Biçâre, sebeb nedir bu derde?
Her rûz bu mâder ciğer-hûn
Feryâd u figân eder bu yerde
Oğlum bu mahalde işte medfûn

Medfende biten şu gül, ki el-hakk
Benzer benim oğluma dirîgâ
Ey zâir-i gurbet-âşna, bak
Oğlum ne kadar güzeldi hâyfâ

Bir gül gibi ol izârı terdi
Hem misl-i vürûd-ı neşve-efzûn
Enfâsı da neşr-i bûy ederdi
Oğlum bu mahalde işte medfûn

Ey zâir-i nûr-sîde, takdîr
Göstermeye hiç sana bu hâli
Zevcen dil ü cânın ede tesrîr
Dâim ede Hakk senin ıyâli

Rûz u şebin ola pür-şetâret
Bîçâre ben ise…âh her gün
Bu makberi eylerim ziyâret
Oğlum bu mahalde işte medfûn

Vaktâ ki o yolcu sâl-i diğer
Etti bu tarafları ziyâret
Gördü buyumuş o eski makber
Solmuştu o verd-i pür-tarâvet

Tahkîke teşebbüs etti ol dem
Ol vâlideden ne olmuş, eyvâh!
Derhâl çûbândan anladı hem
Artık o kavuştu oğluna âh!

(Elif). A.

Kıta

Ben niyâz ettikçe nâr-ı hadden efzûnter edip
Rahmı terk ettin beni mecbûr-ı efgân eyledin

“Sevmeseydim kâşkî evvelce, ey gülfem seni”
Aklımı selb eyleyip hâlim perişân eyledin

Pazarbaşı katibi Mehmet Ali

İbn-i Temim

Böyle bir vak’a-yı erbâb-ı kalem
Eylemiş tuhfe-i bezm-i âlem

Rişte-i nazma çekip kilk-i benâm
Verdi ol vak’aya böyle de nizâm:

Var imiş kavm-i Arabda bir zât
Yani bir şâir-i memdûh sıfat

Şâirin etmiş iken Rabb-i kadîr
Mâye-i aşk ile tab’ın tahmîr

Sevmeye bir güzeli kâbil mi?
Tab’-ı âşık buna hiç kâil mi?

Hele ol mâhın olursa hakkâ
Hüsni âyine-i elvâh-ı safâ

Sevmemek mümkün olur mu bir dem
Sabr u temkîni düşünmez âdem

Olmuş ol şâir-i pâkîze nihâd
Aşkına bir gül-ü hüsnün münkâd

Melek-ül hüsn imiş ol mihr-i cemâl
Hüsn-el-sîre vü pâkîze hısâl

Fazl u irfân ile hem de mümtâz
Bî-bedel âftâb imiş ol meh-i nâz

Bir kızın hüsnüne oldun meftûn
Tab'ını bilmeyerek ey mecnûn

Ger fenâ huylu ise ol dûhter
Arada hüsn-i muhabbet ne gezer

Doyulur hüsne serîân amma
Fazl u irfâna doyulmaz asla

Bir gece şâir-i âlî fıtrat
Aşk ile kalmış iken bî-kudret

Yârını görmeyi etmiş efkâr
Eylemiş azm-i makâm-ı dildâr

Öyle bir hâle getirmiş sevdâ
Anı kim görse sanırdı şeydâ

Bâde-i aşk ile olmuş sermest
Dense şâyeste ana mest-i elest

Aşk akılları mecnûn eyler
Dilleri hüzn ile meşhûn eyler

Her kimin olsa dilinde handân
Çehre-i aşk-i melâlet-i efşân

Rûhunu ye's ü gama dâr eyler
Türlü endûhe giriftâr eyler

Fakat ol gamzede var başka safâ
Değişilmez o safâya dünyâ

Âşıka gördüğü şeyde her bâr
Vech-i yâr etmede arz-ı didâr

Aşk insanları medhûş eyler
Şâirin fikrini pürcûş eyler

Eser-i zevki o hâlin eş'ar
Aşktır şâire güftâre medâr

Şâir etmiş idi azm-i cânân
Oldu mestâne revişle pûyân

Gidiyorken başına geldi kazâ
Başına bir taş ilişti hayfâ

Serilip kaldı zavallı pâ-best
Düştüğü yerde misâl-i sermest

Çıktı bir atlı uzaktan nâgâh
Sanki olmuştu bu hâle âgâh

Şâirin semtine oldu azim
Var idi gökte sehâb-ı muzlim

Aralıktan yine de nûr-ı kamer
Şebi eyler idi rûz-ı enver

Pertev-i mâh ile vech-i şâir
Pek garîb oldu o demde zâhir

Şâire doğru olup atlı revân
Aşağı indi atından da hemân

Yanına gitti berây-ı imdâd
Orada eyledi şeme îkâd

Gördü bîçâreyi yerde yatmış
Çehresi sapsarı benzi atmış

Kaldırıp yerden anı şahs-ı rahîm
Oldu didârını görmekle besîm

Yüzüne kıldı terahhümle nigâh
Savfet-i kalb ile etti bir âh

Olmuş ol mertebe kim sergerdân
Yine bî-huş idi şâir olan

Olmadı bunlara vâkıf aslâ
Etti hakkıyla o kimse îfâ

Âdemiyet savfeti merhameti
Kerem ü şefkat ile âtıfeti

Düşecek olmuştu destinden
Zaptına dikkat ü sa'y eyler iken

Şâirin damladı ruhsârına mum
Oldu ol kimse bununla mağmum

Yaktı te'sîr-i harâret yüzünü
Açtı ol hâl ile şâir gözünü

Oldu ruyunda tebessüm peydâ
Oldu çeşmânı meserret efzâ

Dedi hülyâ mı bu meşhûdânım?
Oldu tahsîne karîn-i hâcâtım

Bana etmiş seni Mevlâ ihsân
Yoksa hülyâ mı bu ey rûh-ı revân

O süvârî-i latîf ü dil-hû
Dedi kim: Ayn-ı hakîkattir bu

Söze eyitti yine şâir âgâz
Dedi: Ey cânım olan dilber-i nâz

Düşerek olmuşken ser-gerdân
Sanki rüyâ idi gördüm o zamân

Çok melekler yanıma geldi benim
Lâl u hâmûş idi ol dem dehim

Bana şefkatle nigâh eylediler
Sabrımı selb ü tebâh eylediler

Gördüğüm vak'a ne rüyâ, ne hayâl
Anladım ayn-ı hakîkat bir hâl

Ey melek! Sen baş ucumda durarak
Eyledin lütfe beni müstagrak

Bilmiyorken anı hiç çeşmânım
Bilmiş ol hâleti rûhum cânım!

Kalbime söylemek üzere gitme
Makdeminden anı vâkıf etme

Hüzn ile kız bakıyordu yâre
Çok telâş eyleyerek bîçâre

Dedi: Ey yâr mürüvvet eyle
Yaktı mı rûyunu şem'a söyle?

Şair etti ana bu yolda hitap
Söze bu kıta ile verdi cevap:

Ey yakan âşıkının çehresini âteş ile
Sen telâş etme olur eşk ile itfâ ol nâr

Beni istersen o âteş ile ihrâk eyle
Yalnız câyın olan kalbimi yakma zinhâr

Nâil-i maksad olup şâir-i zâr
Yâr ile eyledi avdet tekrâr

Gazel

Amân saddü'l-emân, ey nâzenîn-i bî-îmân senden
Sebk-âmûz-ı cevr-i âşıkân oldı zamân senden

O rütbe eyledin mahrûm-ı rû-yı iltifâtın kim
Alırdım gönlümü ger mümkün olsaydı hemân senden

Misâl-i cûy her dem pây-bûsinken, hezâr efsûs
Nigâh-ı rahme şâyân olmam, ey serv-i çemân senden

Gönül hîç ayrılır mı senden, ey mihr-i zemîn-pîrâ?
Dem-â-dem nûr alır mânend-i mâh-ı âsmân senden

Rakîbi güldürür billâh yoksa leb-güşâ olmam
Gönülde olsa da sad hânmân gam-ı mihmân senden

Andelip

Gazel

Yine cân-sûhte-i âteş-i sevdâyım ben
Yine bir hem-zen-i endîşe-i ferdâyım ben
Rûz u şeb sâye-i şitâb-ı dil-i şeydâyım ben

Bu rasd-gâh-ı cünûn-hîzde aşkınla senin
Tâ seher-i necm-şümâr-ı şeb-i yeldâyım ben

Nâr-ı cân-sûz-ı firâkınla misâl-i kaknûs
Günde bin kere ölürken yine peydâyım ben

Sana çoktan beri, ey rûh-ı revân-ı uşşâk!
Cevher-i cânımı hâhiş-ker-i ihdâyım ben

Andelip

Gazel

Gözümden serpilen zann etme kim hûn-âbdır sensiz
Şerâr-ı rîze-i yâkût-ı âteş-tâbdır sensiz

Gel ey ârâm-ı dil! Başınçün olsun yanıma bir dem
Gönül hem ıztırâb-ı katre-i sîm-âbdır sensiz

Benimçün hîç mümkün mi safâ-yı âlem-i işret
Gözümde katre-i mey-i mevce-i girdâbdır sensiz

Nasıl cism-i nizârım nây-ı huşk u zâre dönmez kim
Dil-i şûrîde mehcûr-ı safâ-yı hâbdır sensiz

Nasıl olsun küşâyiş-yâb-ı ezhâr-i mazâmîni
Nihâl-i gülün ter-i mahrûm-ı âb u tâbdır sensiz

Andelip

Gazel

Mâh-rûyı fark olunmaz nîze-i nevvârdan
Kâbil-i ru'yet değildir tâbiş-i envârdan

Hayret-endâz oldu âşûb-i cemâli öyle kim
Fark olunmam dikkat etsen sûret-i divârdan

Lecce-i âteş-hurûş-ı aşk olur tûfân-nümûn
Tâb alınca dil o mâh-ı âteşîn-etvârdan

Dest-i çevgân-ı kazâda gûy-ı dil bî-farkdır
Zühre-veş bir bî-sükûn-ı seyyâre-i devvârdan

Hangisinden dâd-hâh olsun gönül seyrindedir
Bî-vefâ dildârdan yâ baht-ı nâ-hemvârdan

İsterim makber-güzîn oldukda cismim, Andelîb!
Âyet-i didârının tertîlini züvvârdan

Andelip

İnfial

Felek dinler mi? Etsem de şikâyet hâl-i zârımdan
Perişânım! Yine bâd-ı hazân geçti civârımdan

Demâdem nâle-i şekvem değildir ihtiyârımdan
Yanar cân u tenim sûz-ı lehîb-i intizârımdan

Sadi

Gözlerin

Sürmelenmiş kudret-i hilkata cânâ gözlerin
Kurretü'l-aynım ne baygındır o ra'nâ gözlerin
Ahsen sûrette halk etmiş Hudâ-yı zü-l hükm
Pertev efşân-ı cihândır behcet-efzâ gözlerin

İbnü'l-Abbas Hafız Hasan

Nâr-ı aşkın kalb-i mahzûnum yakıp etti ramâd
Gel beni güldür efendim perdeni eyle küşâd
Bâri rûyun göreyim ey lâle-ruh bir kez senin
Vechini göster bana bir lahza ey nâz-i'tiyâd

Somalı Kasım Şükrü

Müktesebat-ı Rifat
Tercüme:

Çoğalıp türlü günâhım ne kadar olsa azîm
Bilirim afvını a'zam yine yâ Rabb-i rahîm
Sana muhsinler eğer sâde niyâz eyler ise
Kime gitsin de sığınsın bu günahkâr ve leîm

Hilâf-ı emr olan etvâr u ef'âl bed-encâm
Olur çok def'a a'zâ-yı vücûdumda nümâyân
Suâl eyle benim kalb ü fuâd-ı hâlisimden
Ki kalbimdir benim bir minber-i tevhîd ü îmân

Ne muhkem olduğun tevhîd ü îmânın görürsün
Edersen şüphe etmem cismimin noksânını gufrân

İlâhî sensin ahrâ hamde hamd olsun sana yâ Rabb
Değilken abdin ahrâ eyledin bunca neam ikrâm
Çoğaldıkça günâhım fazlını müzdad edip güya
Günâh-ı abdin icap etmede hep fazl ile in'âm

İftirak-ı Ebedîyi Müteakip Mazlum Bir Gece

Alennevâli vürut eden vaatnameler birdenbire münkatı oldu, bir mahall-i ferahfezada bile ârâm etmek benim için gayr-i mümkün oldu. Yoksa ümitlerimiz mahv ve heba mı oldular? Yok! Mutlaka bir şey… Aman fevkalade bir merak sardı. Her ne kadar kendimi teselliye çalıştım ise de muvaffak olamadım.

Ne o! O alay nedir? Kimin cenaze alayı? Eyvah!

Her ne kadar teessürüm fevkalhadd ve kendimde yürümeye takat mefkud idiyse de bir sevkitabii ile alayı takibe kendim için mecburiyet hissettim. Nihayet mahall-i maksuda vasıl olundu, icabı icra edildi – bu esnada ben de bir köşede için için ağlamaktaydım – herkes meskenlerine çekildi, gitti. Ben ise yalnızca gözlerim sirişk ile mali olduğu hâlde kabre takarrüp ile başucunda diz çöküp epeyce bir müddet mahzunane ağladım. Nihayet:

Ey medfun! Âmâl-i saadetim olan lahit pürsükûn! Sana tevdi olunan bu vediayı güzel muhafaza et; zira bu vücut henüz ömrünün baharında enzardan igtirab etmiş bir nazenindir, cihana ebediyen veda eylemiş, gülzar-ı âlemde henüz bir tebessüm-i saadetmendane ibraz edemeden dudakları kapanmış bir dilberdir.

"Eyvah! Elveda!" diyerek bulunduğum mahalden tebaüd ettim.

Âlem hab-ı rahata dalmış, ortalıkta sükûnet hükümferma, benim ise tasavvurat-ı nevmidane ile gözlerimde uyku eser-i ru-nüma değildir.

Yine gamın içerisinde bir sağa bir sola dönmekten hiçbir türlü uyuyamamakta idim. Zahmdar olan mahzun gönlüm ziyade sıkıldı, nihayet yataktan kalktım. Salona biraz gezinmek, hava-yı saf teneffüs etmek için çıktım, bir aşağı bir yukarı dolaşmak ile de can sıkıntısı mündefi olmadı. Salonda denize nazır pencerenin önünde mevzu bir koltuk sandalyesine gelişigüzel yaslanıyordum, etrafa nigâhendaz oldum, heyhat! Semanın da kalbim gibi mazlum ve bilcümle eşcar ve ahcarın matemzede gibi siyahlara bürünmüş olduğunu gördüm, bu zulmet-i leyl mucib-i tezyid-i hâl-i pürmelalim oldu…

A. Galip

Gençlik
Yazarı: Fenelon

İnsanlar, sabahleyin inkişaf edip, akşam zamanı paymal ve reside-i zeval olan çiçekler gibi geçerler. Ömr-i insanî, seri-ül-cereyan bir nehrin suyunu andırır: Hiçbir şey onu tevkife muktedir olamaz. Çünkü zaman gayr-i müteharrik görünen bilcümle eşyayı çeker götürür, dahil-i daire-i adem eyler. Sen de öyle olacaksın oğlum! Bizzat sen ki bu gün pek mesut, pek ruhlu bir gençlikle bekâmsın, derhatır et ki bu sen, neşvebar zuhur edeceği esnada zeval-pezir olan şükufe-i ranaya benzer, sen hissolunmayacak surette tebeddül ettiğini göremeyeceksin! Taravet-i civanı, safa-yı vicdanı, zinde-gî, sıhhat, meserret gibi şeyler güzel bir rüya gibi mahv ve na-bedid olacak: bunlardan sana yalnız acı bir hatıradan başka bir şey kalmayacak, düşmen-i huzuzat olan şeyhuhet sima-yı safını solduracak, kaddini bükecek, azanı duçar-ı zaaf edecek, kalbindeki menba-i sürur ve lezaizi kurutacak, seni hâlinden teneffür ettirecek, istikbalini müthiş bir zulmet içinde bırakacak, acıdan kederden maada her şeyden seni gayr-i mütehassis bir hâle getirecek.

Bu zaman sana uzak görünüyor. Heyhat! Sen aldanıyorsun evladım: O ruşende istical gösteriyor, işte vasıl oluyor, bu kadar süratle şitaban olan şey senden baid değildir. Kaçıp gitmekte olan hâl esasen bizden uzak olmamakla beraber artık bir daha takarrübe de muktedir olamaz.

Oğlum! Hâle asla itimat etme, lakin tuttuğun sarp ve sa'b-ül-mürur tarikte istikbali müşahit ile beraber hiçbir vakit hakikati feramuş etme. Sen kendine ahlak-ı hamide-yi safaya ve muhabbet-i hakperestaneyle asayiş ve bay tarafının sine-i saadet-bahşasında bir mevki tedarik ve ihzar et!

Hatem-i Süleyman

Bir Ses İçin
Yazarı: Armand Silvestre

Tebessümün beni hayretler içinde bıraktığı zaman, bütün vücudumun, bütün hayatımın titrediğini hissettim, lakin asl-ı efkârımın üzerine hükümferma olan şeyi fark edemedim. Vakta ki, nazarın benim üzerime initâf etti o zaman ruhumun eridiğini duydum, fakat ilk evvel bu helecanın ne olduğunu ben de anlayamadım. Yalnız beni ebediyen meshur eden şey, pek hazin bir letafet idi, ilk gözyaşını görür görmez seni sevdiğimi hissettim.

Hatem-i Süleyman

NO:33-34 18 Nisan 1312 Perşembe 18 Zilkade 1313 Adet:33-34

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration **Illustration Turque MALUMAT** Directeur et rédacteur
52 Avenue de la S. Porte TAHİR BEY

Nüshası 100 para **Menafi-i Mülk-i Devlete Hâdim Haftalık Musavver Malumat'tır**

EDEBİYAT

Bir Kıta

Açamaz fasl-ı nevbâhâr-ı cihân
Gonca-i hâtır-ı perişânı
Ona feyz-i küşâdını verecek
Sensin, ey nevbâhâr-ı rûhâni

Müstecabizade İsmet

Gazel

Gönül, çoktan beri me'lûf-ı âlâm-ı muhabbettir
Anınçün âh u vâh etmek bana şimdi tabîattir

Bu hâl-i zârımı belki görir de merhamet eyler
Nigâh-ı hışm-ı yâre nâiliyyet câna minnettir

Hitâb etsin de isterse kelâmı pür-itâb olsun
Feminden, kahr ile olsun, cevâb almak ne devlettir

Ümîd-i hâl-i vuslattır bana sabr ettiren yoksa
Bu âlâma tahammül eylemek müşkilce hâlettir

İnâyet eyleyip gelmez beni tahlîse cânânım
Demez: bî-çâre İhsânım garîk-i bahr-i hasrettir

Mehmet İhsan

Hazret-i Naci'ye Peyrev Olabilir miyim?

Bırak o nâz u cefâyı sadâkat öyle değil
Nezâket öyle değildir hakîkat öyle değil

İnâyet eyle elinden gelirse a'dâna
Çalışma kesr-i kuluba mürüvvet öyle değil

Sesin kısılmadı mı hiç nedir bu feryâdın
Hamâkati bırak artık nasîhat öyle değil

Nedir bu rütbe-i tekebbür nedir bu yolda gidiş
Zarâfet olmalı yoksa metânet öyle değil

Hakkı

Gazel

Çekildim sâkiyâ ben âlem-i aşk u muhabbetten
Usandım âh u feryâd ü figân u derd ü mihnetten

Ümîd ü baht u ikbâlim ser-â-pâ pây-mâl oldu
Rehâ-yâb olmadı bir gün gönül renc ü meşakkatten

Hakîkattir humârım eyledim sahbâdan istiğnâ
Ki aslâ bulmadım zevk ü safâ ke'ş-i mezelletten

Şerâb u bâdeyi sâkî dağıttır yâr u ağyâre
Çekil mutrib bana bahs eyleme kânûn-ı işretten

Gönül hicrâna kâil gözlerim me'lûf giryeyle
Bana pervâ mı kalmıştır belâ-yı hicr ü firkatten

Paçacızade Necip

Canana Hitap

Cephende nümâyân oluyor bedr-i melâhat
Vechinde dırahşân oluyor nûr-ı sabâhat
Çeşmin hele âyine-i envâr-ı tecellî
Cisminde de var sevdiceğim başka letâfet

Hocazade Hafız Müçteba

Şarkı

Âteş-i aşk olmada her dem sebep efgânıma
Cân fedâ olmak diler gönlüm hemân cânânıma
Âşıkım ben, terk-i cân etsem de lâyık şânıma

Cân fedâ olmak diler gönlüm hemân cânânıma

Rûz u şeb âh! Ağlamaktan kalmadı çeşmimde fer
Görmedim dünyâda şâdî, böyle hükm etmiş kader
Şiddet-i aşk ile olmaktan böyle derbeder

Cân fedâ olmak diler gönlüm hemân cânânıma

Erzurumlu Osman Feyzi

Gazel

Fikrimi tenvîr eder ol şu'le-i dîdârınız
Pek fürûzândır ammâ hem penbe-veş ruhsârınız

Ben fedâ ettikçe cânım, sen sitem ettin bana
Kalmasın mı dilde bu sevdâ-yı âteş-bârınız?

Bil! Seni sevdim gönülden, âftâbımsın benim
Bî-bedeldir nazre-i çeşmimde şûh etvârınız

Erzurumlu Osman Feyzi

Veda

Gidiyor, gönlümü çalmış gidiyor
Aşkımız kendisine mâzîdir!
Şevk-i müstakbele dalmış gidiyor
Yoluna kalbimi atsam bile ben
Onu da çiğnemeye râzıdır!
Atı perrân oluyor şevkinden
Bir zamân fikrimi tenvîr etti
Bir zamân gönlüme te'sîr etti
Bir zamân ömrümü teshîr etti
Şimdi âmâlimi almış gidiyor!

Ben neyim? Bir senelik eğlence…
O nedir? Ömr-i müebbet bence

Gitme, pek neşeli yerdir yerimiz:
Eyleriz kuşlarımızla sohbet,
Kuzucuklar da olur hem-serimiz,
Gezerek cûlar ile sahrâyı,
Görürüz âlemi cennet cennet;
Dinleriz zemzeme-i sevdâyı
Gitme de –mest-i füyûz-ı sevdâ,-
Edeyim kalbini meşhûn-ı safâ.
Biraz ısrâr ediversen hattâ
[Sus! Sakın dinlemesin mâderimiz.]
Sana bir bûsecik ihsân ederim,
Ebeden rûhunu handân ederim!

Gidiyor pîşine mihr-i ikbâl
Serv-i sîmînini saçmış gidiyor
Mübtesim hûrî-i ümîd ü hayâl
-Görünüp çeşmine tâbende izâr-
Ona âgûşunu açmış…Gidiyor!
Görünen, subh-ı cenândan parlak
Kalan, insan gibi donmuş toprak!
Görünen, çehre-i hândân-ı şafak
Kalan, akşamdaki nâlende meâl
Nazar-ı rûh dönerken meleğe
Kim bakar revnakı uçmuş çiçeğe?

Gitme Allah için ey rûh-ı emel
Bir nefescik daha dur sevdiceğim
Çöküyor sîneme kâbus-ı ecel
Kabrime gelmeyeceksin bî-şek

Bari tabutumu kaldır meleğim
Dûşuna cismim ağır gelmez pek
Gitme etvârına hayrân olayım
Bakayım çehrene giryân olayım
Gitme, gitme sana kurbân olayım!
Ömrümün neşesi gitsin sen kal
Gel de pâyinde perişân yatayım
Koparıp kalbimi sonra atayım

Gidiyor gitti dirîgâ feryâd
Beni öldürmede baht-ı nâ-sâz
Bana imdâd edin imdâd imdad
Acıyın hâlime dağlar dereler
İnleyin ağlayın avaz avaz
Çağırın sevdiğimi meşcereler
Gitti gönlüm ebeden kaldı garib
Bîvefâ! Ömrümü etti tahrib!
Son nigâhım bile etmez takib
Ah kimden edeyim istimdâd
Gitsin artık fakat Allah'ım sen
Onu hıfz et bütün âfetlerden

A. Nadir

Edebe'd-dünya ve'd-dinden
İmam Ali'den Tercüme

Ehl-i ilmin fazıl ve meziyetini ancak ehl-i fazıl bilir.

İhtiyacı olmadığı şeyi iştirâ eden kimse muhtaç bulunduğu şeyi satar.

Semere-i ulum mukteza-yı ilmi üzere amel olmakla husul-pezir olur.

Şarkı

Beni öldürdü bir şûhun hırâmı
Eder tanzîr hüsnü bedr-i tâmmı
Güzeldir goncalardan ibtisâmı

Fuâdı ihrak-ı nâru'l-garâm

Geçer feryâd-ı firkatle zamânım
Eser etmez ona âh u figânım
Budur şimdi benim vird ü zebânım

Fuadı ihrak-ı nâru'l-garâm

Mukbil

KISM-I NİSA

Mektub-ı Mahsus

Azizim Tahir Bey!

Malumat erkân-ı tahririyesi meyanına beni de davet buyuruyorsunuz. İşte maa-t-teşekkür arz-ı icabet eyliyorum. Filhakika resimli bir gazeteye Paris'ten bir muharrir epeyce hizmet edebilir. Çünkü sanayi-i nefisenin bu kısm-ı rengîni matbuat-ı garbiyenin en müferrah, en dilârâ köşesini teşkil eyliyor. Bu zeminde dolaşıyoruz. Güzel… Tab'ımıza, ahlakımıza temas eder surette güzel ne varsa ufaktan ufağa toplarız. Şikeste beste bir demet yaparız. Kariîn-i kirama arz ederiz. Mesela müzelerde, bu teşhirgâh-ı nefaiste öyle nazar-pira levhalar var ki bazı izahat ile bunların küçük bir numuneleri *Malumat'*a nakledilse her kadir-aşna-yı nefaisin hoşuna gider sanırım.

Lüksemburg müzesinde bu sene bir levha arz olundu. Hoş, küçük, bir bedevi, bir Arap kızı çölde, muharrik, müessir bir çölde aheste-rev-i tenezzüh.

Fakat eser o derece beliğ ki insanın gözüne ateşler içinde çarpıyor, fikri tamamen Arabistan'a, urbâna götürüyor. Çerçevenin üstünde:

" توكل على ا لخلاق ان كنت عاقلا "

mısrası güzel bir sülüs yazısıyla yazılmış. Levhanın mahiyetine muvafık düşüyor. Altta da *Ravzatü's-Safa*'dan alınmış Arapça bir kıta Fransızca olarak şöyle menkul:

"L'air était embrasé le sol brulant et ronge comme des rubis"

İsmail *Ravzatü's-Safa*

Şairin adı İsmail'dir. Yanımda *Ravzatü's-Safa* yok. Artık siz bu Fransızca tercümenin asl-ı Arabîsini bularak buraya haşiyeten ilave buyurunuz. Daha buna mümasil neler var neler. Bahusus birkaç güne kadar bermutat Paris'te iki büyük ma'raz-ul-elvah açılıyor. Bunlarda bir sene zarfında meşhur ressamların meydana getirdikleri nefais-i âsâr arz olunuyor. Bu eserlerden yine şerait-i ma'ruza dairesinde zevkimizi okşayanları *Malumat*'ı nazardan geçirenlere gösterebilirsiniz. Tabiat müsaade ederse bazen bu yolda tuluat-ı şiiriyede olur ki mahsul-i ma'ruzı başka türlü teşhire hizmet eder.

Bunlardan maada musavver bir cerideye mahsus şuunat-ı saire, âsâr-ı edebiye de olur. Mesela işte size bu mektupla beraber bir hikâye gönderiyorum, ne pek ufaktır, ne de pek büyük. On bir kısımdan ibarettir. Her hafta bir kısmını dercederseniz on bir haftada biter. Kısımlar da bakınız uzun değildir. Sizin için latifi şu ki her kısım görüyorsunuz ya, zemin-i eseri musavver bir iki bedii, beliğ tasvir ile müzeyyendir. Lakin bence letafet şunda ki eser manen o tesavirden daha rengîndir. Bir ma'raz-ı nefaiste arz-ı endama bihakkın şayestedir. Kadınlara, o taife-i muazzezeye dairdir. Mamafih erkekler için de en cazibedar mütalaalardandır. Bizde şimdiye kadar – her türlü medluliyle – bir kadın edebiyatı vücuda getirilmemiş. Bu noksanı ikmal etmek muharrirlerimize, mütercimlerimize bir vazifedir.

Bu hikâyenin ünvanı "Juliette'in İzdivacı"dır. Mevzunun izdivaç gibi mühim bir mesele olması da ayrıca muhassenattandır. Bu muhassenata eserin bir kız, bir kadın ağzından, hele hasbihal, defter-i amal suretinde yazılması başka bir cazibe veriyor. Sözler hep Juliette'indir. On bir kısmının

ayrı ayrı birer ünvanı var: Son Tatil, Muhibbe, Hatırat-ı Latife, Taliplerim, Takdimeler, Nedim, Annemin Fikirleri, Evvelki Gece, Büyük Hafta, Nim Saadet, Hayalet.

Her kısım başlıca bir eser-i edebî teşkil edecek surette rengîn, o kadar zengin. Bütün aksamı bir araya getirince daha rengîn, daha zengin bir kitap çıkıyor. Teceddüt sade fakat hoş değil mi?

Sahib-i eser öteden beri "Bir Muaşıkın İtirafatı, Kadın Mektupları" gibi nefais-i âsârını lisanımıza nakledegeldiğim edib-i şehir Marcel Prevost'dur. Bu yolda bir kitaba bundan büyük medh ü vasf olamaz. Artık bu bapta husul-i muvaffakiyet için iki cihet kalır. Biri size racidir ki resimlerin güzelce hakk ve tatbik ve tabındadır. Diğeri bana aittir ki tercümenin sıhhat ve selamet ve letafetindedir.

Siz bunun için teminat olarak *Malumat*'ın tasvirlerini gösterirseniz ben de bundan evvel neşrolunan bazı tercümeleri arz eylerim. "Her ikimiz de asıldan epeyce gerideyiz" derseniz hay hay öyledir. Fakat hiç yoktan iyi ya. Feyz-i tekemmül böyle böyle müyesser olur. Şuara-yı urbândan birinin şu beyti:

اقلم تدر من تو انی ملا لاً
ان قطر الند ی یعو د غدیرا

ekseriya bu nevi tereddütlerimi defeder, aczime karşı bana şevk verir. Zaten bizde "katre katre göl olur" demez miyiz? Baki meveddet, mirim, efendim.

Ali Kemal

Paris, 6 Nisan 1312

Juliette'in İzdivacı

1

Son Tatil

18 Eylül

İşte mevsimin sonu. Mamafih güneş hâlâ şaşaanisar oluyor. Hâlâ ağaçlar yeşillik içinde. Güneş, yaz bitinceye kadar, yapraklar büsbütün dökülünceye kadar bu latif, bu küçük sahilde, sayfiyede kalsam, güzel olur! Paris'i, o velvelenâk caddeleri, tiyatroları, ziyafetleri, baloları hatırıma getirdikçe ağlayacağım geliyor. Bu hâl, bu his niçindir? Başka seneler kış âlemi, kış hayatı, kış keşmekeşi böyle melalime bais olmuyordu. Ancak Sen Lazar istasyonunun donuk ziyalarını görür görmez yüreğim bir parça hop ediyordu.

Evet. Lakin bu sene babam, annem bana: "Kânunusanide evleniyorsun. Karar katidir. Haberin olsun. Böyle gerektir" dediler. Bunu bana bir tehdit gibi söylediler. Güya beni bir manastıra sokmak yahut bir nevi ameliyat-ı mahufe-i cerrahiyeye uğratmak istiyormuş gibi. Tuhaf değil mi? Beni başlarından defetmeyi niye bu kadar arzu ediyorlar? Evde kime ne zararım var? Zannımca bilakis şu aileye biraz şebap, sürur, zevk getiren benim. Ben gidince herkesten bu şetaret de gitse gerek. Babam, annem, hizmetçiler, şüphe yok beni ararlar. Pirimor, bu hayvancağız, bu ihtiyar kısrak bile beni arar. Zavallıya her sabah – sabah-el-hayr – diyorum da gülüyor. Evet, gülüyor. Ah, ben defolursam, görürüz: baş başa kalınca muazzez ebeveynim gün geçmez kavgaya, hırgüre başlarlar. Hele arabacı, aşçı, hizmetçi, biçareleri ne olur? Kaç defa bunların kırılmış gönüllerini yaptım. Güzel sözlerle hatırlarını aldım. Kulağımla ekseriya işitmedim mi? "Küçük hanım olmasa çoktan bu evi bırakır, giderdik!" demiyorlar mıydı?

Mamafih – ne babam, ne annem – hiç hıyanet değildirler. Ancak aksi, ters, nadandırlar. Tıpkı otuz seneden beri mide hastalığına tutulmuş adamlara benzerler. Öyle söylenirler dururlar. Galiba günde on beş defa bana, "Hatırından çıkarma, kânunusanide evleniyorsun" demek midelerine rahat, ferah veriyor. Ben beyhude yere, "Peki, anladık. Öyle olsun. Sem'inâ ve ata'nâ. Bana da bir koca lazımdır. Bu kocayı da onlar intihap etsin. Ancak

lütfen Paris'e gidinceye kadar artık bu işten bahsolunmasın. Ta ki kızlığımın şu son tatilini sulh ve sükûn içinde geçireyim" diye feryat ediyordum.

Onlar bir türlü dillerini tutamıyorlar. Aynı birbirlerine rast geldikçe "Birader, ölüm emri haktır, mutlaktır" sözünü tekrar eden terapist rehbanına benziyorlar. Güya bu laf ile büyük bir meçhul keşfediyorlar, ihtira eyliyorlar!

Hakikat şu ki takriben altı seneden beri yaptığım gibi taliplerimi bu sefer de reddederim diye korkuyorlar. Sahih, şimdiye kadar heriflere kafa tuttum, durdum. Sebep? Hiç! Ancak evlenmek canımı sıkıyordu. Şöyle düşünüyordum: Niçin evleneyim, güzelim: diyecek yok. Lepiska saçlarımla, ela gözlerimle üftade mi ararım? Tümen tümen! Ufak bir cihazım var. Ufak ama emin, kolay. O nevi cihazlardan ki sevda düşkünü bir genci, bir nebze tereddütten sonra cezbe kifayet eder. Demek, bir bigâne ile izdivaca razı olursam bir aya varmaz muhakkak evlenebilirim. Hâlbuki bana takdim ettikleri talipler hep gönlüme bigâne idiler. Binaenaleyh acele edersem hamakat etmiş olurum.

Evet. Lakin böyle güzel muhakemelerle insan yirmi iki yaşını buluyor da hâlâ kız kalıyor. İşte ben de böyle oldum. Ebeveynimin de kederi bundan ileri geliyor. Etrafta refikalarımın sinekler gibi buram buram evlendiklerini gördükçe biçareler öfkelerinden küplere biniyorlar. "Kânunusanide evleniyorsun, haberin olsun" kavl-i müthişine sebep de budur. Böyle olsun. Hak onlarındır. Ben de anlıyorum, geciktim. Kânunusanide evleniyorum.

Canımı sıkan cihet şu ki, şimdiye kadar korktuğum şey, akıbet başıma geldi. Kabil-i izdivaç olalıdan beri reddedegeldiğim keyfe mettefak bir talibe düşüyorum demektir. Benim için bu refik-i hayat kim oluyor, adı nedir, bilmiyorum. Güzel mi, adi mi, hoş mu, hımbıl mı? Haberim yok. Mademki ben zevcimi intihap edemedim, hiç olmazsa, niçin benim yerime başkaları intihap etsinler. Tabii zavallı ebeveynim bu bapta ellerinden geleni yaparlar. Çünkü, beni candan seviyorlar. Fakat yine bu tasavvur, bu yabancı piş-i hayalime geldikçe kan başıma sıçrıyor. Gönlüm ondan hoşlanmıyor. Maa-haza arada henüz hiçbir sebeb-i münaferet yok.

Mary, saçlarımı tararken, düzeltirken aynama bakıyorum. Kendi kendime: "Hakikat! Ne kadar şirinsin, hoşsun, güzelsin, mini mini Juliette'im.

Sende meşhut, gayr-i meşhut maddi, manevi ne varsa bir çiftlik satar gibi köhne bir mukavelename ile satılıverilmemeli, daha kıymetşinasane bir muamele sezavar görülmeli idi" diyorum.

İzdivaca dair ne biliyorsam ve ne düşünebiliyorsam bu hüznümü bütün bütüne teşdit eyliyor. Oh! Tabii, her şeyi bilmiyorum. Bilebildiklerimi ta'dad edeyim: evvela zevcinle gece gündüz bir evde, bir odada, bir yerde düşüp kalkmak beni epeyce düşündürüyordu. Pek çok adamlar var ki onlarla böyle bir refakat ölümden beterdir. Bazılarıyla da bilakis. Ne ise, bu hatıralar beyana sığmaz. Anlıyorum. İzdivacın ilk demleri bana muğlak, müphem geliyor ta kucakta bir çocuğa malik oluncaya kadar…

Hasılı, doğrusunu söyleyeyim mi, ben Juliette mukteziyat-ı izdivaca hayretteyim. Çünkü bu yaşa geldim. Henüz hiçbir nazar sineme eremedi. Birdenbire şu tehalüf âdet-i fikr-i ismeti sarsmaz mı? Hayatın bir faslından öbür faslına böyle sürat ve şiddetle geçmek, bugün serbest bir kız iken, yarın mukayyet bir kadın olmak, of! Müziç değil mi? Böyle olmasaydı da bu tebeddül yavaş yavaş husule gelseydi, bu genz-i masumiyet aheste aheste elden çıksaydı, mümkün değil ki…

Araplar:

ماكل ما يتمنى المرء يدركه

تجرى الرياح بها لا تشتهى السفن

diyorlarmış. Öyle ise biz de cereyan-ı rüzgâra tabi oluruz. Elden başka ne gelir.

Bir cevheri senelerden beri şöyle böyle sakladım. Şimdi gelişigüzel, keyfe mettefak, meçhul bir ferde kaptırmak canımı sıkıyor. Hiç olmazsa ötekine berikine, sağa sola, göstere göstere, koklata koklata, naz ede ede…

Ama bu düşünceler teehhül etmiş refikalarıma o kadar tuhaf görünüyor ki dün bunların bence en mühim kısmını içlerinden birine gizlice açtım da bana kahkahalarla gülmekten başka cevap vermedi.

Ali Kemal

NO:35-36 2 Mayıs 1312 Perşembe 2 Zilhicce 1313 Adet:35-36

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration 52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur TAHİR BEY

Nüshası 100 para

Menafi-i Mülk-i Devlete Hâdim Haftalık Musavver Malumat'tır

EDEBİYAT

Vezin ve Kafiye Meselesi

Epeyce bir zamandan beri âlem-i matbuat-ı Osmaniyede bu meseleden bahsolunur. Bu bapta icale-i kalem edenlerden bazısı şiirde vezin ve kafiyenin bütün bütüne terkine, bazısı da kafiyenin basar için olmayıp sem için olduğuna dair beyan-ı efkâr ediyorlar.

Evet! Tabiat-ı insaniyede istidad-ı nazm olmasa vezin vücuda gelmezdi. Furuatıyla beraber evzan-ı şiiriye o kadar çoktur ki şimdiye kadar her vezinden olmak üzere şiir söylemiş bir şairin vücudu tasvir olunamaz. Evzanın mahdudiyetinden dolayı terkine hükmedenler acaba husul-ı tesir için şiirde bir aheng-i cedit ihdasına muktedir midirler? "Musikide yek eda bir surette tekerrür eden bir nazım baş ağrısı ve uyku getirdiği hâlde şiirde ne için mucib-i şevk ve safa olsun." fikr-i garibinde bulunanlar okudukları bir manzumenin letafet-i meal ve müeddasını anlayacak kadar kuvve-i temyiziyeye malik olsalar şüphesiz böyle saçma fikirlerde bulunmazlar. Bizce

mütefellisane mütalaalar mutlaka evzanı öğrenememekten neşet ediyor. Buna şüphe yok.

"Şiirde vezin ve kafiye olmasın" diyenlere karşı peki nasıl olsun? Bu bapta lütfen bize bir numune ihsan buyurur musunuz?" diyecek olurlarsa mesele güçleşir. Vezin olmasın, kafiye olmasın, yine şiir olsun. Pekâlâ, ama nesrin ne kabahati var ayol! Şiiri bir aheng-i mahsus ile nesirden tefrik eden tabiat-ı beşeriye sözün mücerred-i mevzun olmasını matbuiyeti için kâfi göremeyerek bunun bir de mukaffa olmasına lüzum göstermiş. Binaenaleyh usul-i takfiye-i eşâr vücuda gelmiş. Demek ki gerek vezin gerek kafiye esasen şiir için birer aheng-i mahsustan ibarettir. Ahenk denilen nağmat mütevaffıka-yı latifenin esasen gözle bir münasebeti olmadığı cihetle sözün mevzun ve mukaffa olması sâmiaya olan tesir-i latifini temin içindir. Şu takdirde (kafiye nazar için değildir, sem içindir) sözünün manasızlığı tebeyyün etmiş olur. Kafiye ittihaz olunan kelimatın huruf ve harekâtı mütecanis olması ilmen bir kaide-i mazbuta altına alınması için lazım gelmiş ve binaenaleyh kaideten "hayât"ın "neşât" ile değil "memât" ile ve "neşât"ın dahi "hayât" ile değil "inbisât" ile takfiyesi iktiza etmiştir.

Bizim eşârımızın letafeti mevzun ve mukaffa olmasından ibarettir denilebilir. Yunan ve Latin şairleri hatta İngiliz şair-i azamı Shakespeare bile kafiyesiz vezinsiz şiir söylermiş. Binaenaleyh biz de öyle yapmalıyız demek Türkçe lisanı ne olduğunu bilmemek demektir. Selika-i lisana vâkıf olanlar vezne, kafiyeye, sanâyi-i edebiyeye riayeti vacip bilirler. Kafiyenin fikir için kayıt olduğu inkâr olunamaz. Lakin ne çare ki lisanımızda kafiyesiz şiir dinlenmez. Geçenlerde ceraid-i mevkuteden birinde bir makale görmüştüm. Muharrir-i makale kafiye aleyhinde, dur ü diraz beyan-ı mütalaa ettikten sonra Tartouffe müterciminin tercümede kafiyeye riayet etmemiş olduğuna ve bunda haklı bulunduğuna dair vaktiyle yazılan bir makaleyi ele alarak kafiyenin külfet olduğunu ispata kalkışmış ve o makaleden "Şiir, mükellef olunca bittabii tabii olamaz. Tabii olmayınca da bittabii fena olur. Öyle değil mi?" fıkraları zirine (Öyledir, o kadar öyledir ki bundan doğru bir söz olamaz.) demiş idi.

Muahharen yine aynı ceridede kafiyeden bahseden ve fakat esasen evvelki muharrirle hem-efkâr olan diğer bir zat “memât” ile “neşât” kelimelerinin takfiyesi lüzumunu te’kiden birçok sözler sarf ettikten sonra sözü kafiye-i mukayyedeye – ki bunun fikir için ne bela bir kayıt olduğu erbabının malumudur- intikal ettirerek “Hünerver bir sanatkâr sanâyi-i nefisede esas olan tabiiyyeti ihlal etmemek şartıyla istediği kadar iltizâm-ı tasannu’ edebilir. Tabiiyet bir aheng-i letafettir ki zevk-i selim onunla mutayyeb olur.” cümlelerini serdetmişti. Şimdi düşünelim: evvelki makalenin muharriri “neşât” ile “hayât”ın takfiyesi söz götürür şeylerden olmadığından bahsettikten başka esasen kavafi-i basitenin bile şiirde bir kayıt ve külfet olduğundan terki lüzumunu dermeyan, ikincisi ise kavafi-i mukayyede istimalini bile istihsan ediyor. Buna göre mesela “kitâb, şitâb, itâb” gibi kelimeleri takfiye edeceğim diye saatlerce it’ab-ı fikir etmek yine tabiiyeti ihlal etmiyor. Ne garip tezat!!! Kavafi-i basite külfet olduktan sonra kavafi-i mukayyedenin külfet-ender külfet olması netayic-i zaruriyedendir. Hem alelıtlak kafiyeye külfet dedikten sonra artık onda tabiiyet aranmaz, tasannu-ı tabiiyeti esasından mahveder. Binaenaleyh yukarıdaki “Şiirde külfet olunca bittabii tabii olamaz. Tabii olmayınca da bittabii fena olur. Öyle değil mi?” kaziye-i hükmiyesine karşı “Şiirde külfet-ender külfet olunca asla tabii olamaz. Böyle olunca bittabii fena-ender fena olur, öyle değil mi? Öyledir, o kadar öyledir ki bundan daha doğru dünyada bir söz olamaz.” Netice-i mantıkiyesi evveliyetle sabit olur. Söylenilen sözün nezd-i ulü’n-nühada karin-i kabul olabilmesi için kavanin-i fikriyeye mutabakatı lüzumundan gafil olanlar böyle açık hatalara düşerler. Hâlbuki bizce bu fikirlerin ikisi de merduttur. Şairlik malumat ile olur. Sermayesiz şiire yeltenenler kavafi-i basite ile bile şiir söylemekten âciz olduklarından insaf ederek ben mukaffa söz söylemiyorum demezler de kafiyenin bütün bütüne terkini tavsiye ederler. Hâlbuki erbab-ı mukaffa olmak şartıyla fevkalade güzel eserler vücuda getirir. Kafiye-i mukayyede ise fikri bütün bütün kayda düşürmemek şartıyla bir dereceye kadar çekilir. Ziyadesi ziyadedir. İltizam-ı lüzum-ı malayelzem edenlerden muvaffak olan pek azdır.

Gazel

Gönül bu rüzgârın neş'e-i câm-ı Ceminden geç
Süleymân-himmet ol ikbâl ü hükm-i hâteminden geç

Girip bin âleme her âlemi bir âlem-i zevk et
Kalender ol hakîm ol âlemin her âliminden geç

Anın derk-i müfâdı hikmet-i feyz-i ledündür hep
Azîzim ilm-i aşkın mebhas-i keyf ü keminden geç

İlâhî bend-i zencîr-i cünûndan olmasın âzâd
Diyen ol âfetin sevdâ-yı zülf-i pür-hamından geç

Görürsün imtinân bir cân içün cân vir kabûl etme
Cihânın feyz-i enfâs-ı Mesîh-i Meryeminden geç

Celâl-âsâ safâ-yı bâla tahvîl eyle her hâli
Bu dünyânın hayâlât-ı sürûr u mâteminden geç

Celal Paşa

Manzume

Cihânın müncelîsin feyz-i hüsn-i dilrübâsından
Bahârın şevk-i rûh-efzâsı, zevk-i dilgüşâsından
Çimenzârın nevâ-yı andelib-i cânfezâsından
Nihâl-i tâzenin vird-i delâl-i bî-bahâsından
Gülümsün gülşenimsin bülbülüm serv ü çemenimsin

Hırâmın neşve efzâ-yı dil-i gamgîn ü şeydâdır
Nigâhın feyizbahşâ-yı hayât-ı cism-i ma'nâdır
Ne âfetsin ki bak sevdâ cemâlinde hüveydâdır
Ne rûhum, yâr-ı cânımsın ki gönlüm mest-i sevdâdır
Hayâtım nûr-ı aynım bir emelzâr-ı cinânımsın

Beni meşgûl-i şîven eyleyen her dem hayâlindir
Fakat ihyâ eden de hande-i rûh iştimâlindir
Veren ümmîd-i kalb-i zârıma zevk-i visâlindir
Semâ-yı rûhumu tenvîr eden nûr-ı cemâlindir
Safâ-bahş-ı cinânım bir cihân içre cihânımsın

Çiçekler açtı güller handever, şâdân bahâr oldu
Yed-i i'câz arza dem-be-dem revnak- nisâr oldu
Fakat sen gelmedin gülşen de mahzûn gussadâr oldu
Figân-ı cem'iyyet hâtırda mahv u târumâr oldu
Safâ-yı rûh-ı gamnâkım hayât-ı câvidânımsın

Cihânı garka-i nûr eyleyen hûrşîd-i rahşânsın
Güzelsin pek melekler hûriler reşk etse şâyânsın
Bahârın feyz-i şevkinden mücessem bir gülistânsın
Neye atf-ı nazar ettimse hepsinde nümâyânsın
Bahârım, nahl-i ümîdim benim rûh-ı revânımsın

Ali Şadi

Gazel

Korkmuyor cânan günâhımdan vebâlimden benim
Bî-hazer hicrân ile tahrîb-i bâlimden benim

Yalvarup gözyaşlarıyla arz-ı hâl ettikçe ben
Gösterir tarz-ı tegâfül arz-ı hâlimden benim

Atf-ı gûş etmez niyâz-ı âşık-ı âvâreye
Anlamaz maksûdumu gûyâ makâlimden benim

Görmedim âlemde böyle seng-dil bir nerm-ten
Hazz eder feryâd ü âhımdan, melâlimden benim

Böyle sad cevr ü cefâ, nâz u edâ çekmiş iken
Gitmiyor bir vech ile vechi hayâlimden benim

Yusuf Süruri

Gazel

Dem-â-dem cevr-i dil-sûz-i perişânımla nâlânım
Nasıl feryâd u âh etmem cüdâ-yı vasl-ı cânânım

Cefâyı i'tiyâd etmiş ricâ-yı âşıka karşı
Ne eltâfıyla handânım, ne ihsânıyla şâdânım

Dahîl-i dergeh-i lutfı olup bir kere yâ Rabbi!
Desem "Ey yâ Rabbi şefkat senin cevrinle giryânım!"

Rakîbi nâil-i vuslat edersen hîç düşünmezsin
Beni mahv etti hicrânın yine râhında kurbânım

Ölürsem hûn-ı çeşmimle yazılsın seng-i kabrimde
Şehîd-i derd-i hicrânım, cüdâ-yı vasl-ı cânânım

Mehmet Kazım

Nazire

Yeter bu ihticâbın benden artık ey perî şânım
Bilirsin derd-i dilsûz-ı firâkınla perişânım

Küşâd et mehcemâlinden ridâ-yı penbe-i nâzı
Tecellâ-yı cemâlinle cilâdâr eyle çeşmânım

Kalırdı ebr-i zulmette fezâ-yı mihr-i ikbâl
Eğer sen olmasaydın muttalü'l-envâr-ı vicdânım

Ne rütbe derd-i vicdansûz-ı hicrânınla mahzûnsam
O rütbe şevk-i va'd-i vuslatınla şâd u handânım

Beni öldür de mahrûm-ı visâl ü iltifât etme
Demâdem intizâr-ı lütf ü ihsânınla giryânım

Memduh

Gazel

Bülbül ki o dem figâna başlar
Râz-ı dilini beyâna başlar

Gonca görerek bu infiâli
İ'râz eder imtinâna başlar

Nâgâh nesîm-i nüzhet-âver
Ömrüm gibi bir vezâna başlar

Yâd eyleyerek geçen zamânı
Gönlüm esef-i nihâna başlar

Ragıp Rıza

Şarkı

Yürek oldu gamınla yâre yâre
Meğer yokmuş belâ-yı aşka çâre
Figân etmez te'sir ol şîve-kâre

Meğer yokmuş belâ-yı aşka çâre

Diğer

Düşünce başladı dil âh u zâre
Meleklerden güzel bir şîve-kâre
Açıldı sînede bir taze yâre

Devâ yoktur gam-ı aşka ne çâre

Mukbil

Şarkı

Şâhid âhım seni rûhum gibi pek sevdiğime
Hased etmekte seni âh felek sevdiğime
Şâhid olsun güzelim ins ü melek sevdiğime

Hased etmekte seni âh felek sevdiğime

Bu muhabbet bana tâlihde kader yâr olacak
Berk-i rûyım sararıp hayfâ ki bir gün solacak
O zaman dîdelerin eşk ile billâh dolacak

Hased etmekte seni ah felek sevdiğime

A. Galip

Gazel

Rahm u lutf eylemiyor nâfile ol yâr gönül
Yetişir bunca zamân eylediğin zâr gönül

Etme beyhûde ümîd-i eser-i zevk-i visâl
Seni şâd etmeyecektir o sitem-kâr gönül

Müsterîh ol bu tasavvurları terk et gayrı
Seni berbâd edecek çünkü bu efkâr gönül

Arasan dehri serâser bulamazsın ne gezer
Hâiz-i mihr ü vefâ mahrem-i esrâr gönül

Niçin âyâ bu tegâfül nedir âyâ bu sitem
Şu senin hâlini bilmez mi o dil-dâr gönül

Recep Vahyi

Muktebesat

Bahar-ı Teranedar

Sabâ eser, gusûn-ı ter
Ki, mürg-i aşka lânedir
Sükût eder, fısıldaşır:
Bu bir güzel terânedir!

Akar çağıl çağıl o su
-Ki bağlara revânedir-
Meler başında bir kuzu:
Bu bir güzel terânedir!

Çoban kaval çalar, anın
Hayâtı şâirânedir:
Güler perisi tarlanın:
Bu bir güzel terânedir!

Öter hezâr-ı nağmeger
-Ki şavkı bî-behânedir-
Öter, öter,öter,öter
Bu bir güzel terânedir!

Fakat şu tıfl-ı can-rüba
-Ki ruhtan nişânedir-
Gülerken ağlıyor…bana
Bu en güzel teranedir!

Tevfik Fikret

KISM-I NİSA

Juliette'in İzdivacı

2

Muhibbe **18 Eylül**

Artık şu şekilde, sayfiyede bizden başka hemen kimse kalmadı gibi. Bu vadilerde böyle eylüle kadar gecikmek hiç hoş değil! İnsanın saydı, kasrı, safası olmamalı ki şu demlerde buradan ayrılamasın. Bizim ise (…)'da bir kasr-ı kadimimiz ve av için de birkaç dönüm arazimiz var. Fakat (…) Paris'e pek yakın. Paris bir belde ki talib-i izdivaç mahşeri. Niyetim benimkiyle ne kadar mümkün olursa o kadar geç kesb-i muarefe etmektir. Babamdan, annemden teşrinievvel iptidalarına kadar tehir-i azimetimizi rica ettim. Razı oldular. Lakin havalar fenalaşırsa o başka. Şimdi ne istersem elde etmek için bir vasıta buldum. Müstedayatıma şu ibare-i basiteyi ilave eyliyorum: "Bu lütfü

benden dirig edemezsiniz. Çünkü kânunusanide evleniyorum". Beni bu derece muti gördüklerine seviniyorlar ama mahut ibareyi o kadar çok istimal ediyorum ki bundan bu sefer onlar sıkılmaya başlıyorlar.

Sahil böyle yarı yarıya hâli olunca daha latif görünüyor. Ortada bizim gibi birkaç Parislilerden ve iki ecnebi ailelerinden başka kimse yok. Bu ecnebilerden yalnız bir kız tanıyorum. Amerikalı bir kız. Mevsimin iptidasında bildiklerden biri bizi yekdiğerimize takdim etti. O zamandan beri her gün, bazen günde birkaç defa birbirimizle görüştük. (Pepita), gayet güzel bir kızdır. Saçları hemen benimkiler kadar eltaftır. Yani daha ziyade uzun, fakat o kadar narin değil, o derece lepiska değil. Gözleri, hakikat, siyah bir kadife renginde. Boyu şayan-ı perestiş bir kadd ki reftara gelince bihakkın letafetefşan oluyor. Bu havalide herkes müttefikan diyor: "Onunla ben mevsimin en dilfirib hamameleriyiz."

Altı hafta birbirimize karşı bir parça ihtiyatkârane davrandık. Her şeyden bahsediyor, fakat asıl düşüncelerimizi, taaşşukat-ı ciddiyemizi, tasvirat-ı izdivaciyemizi kale almıyorduk. Derken on gün evvel (Pepita) beni bahçede bir köşede – gözler alude-i dümu – yakaladı. Çünkü annem biraz evveli "Kânunusanide evleneceksin" tekerrürat-ı lâyenkatı ile kalbimi kırmış, hırpalamıştı. Muhibbem o derece letafet ve nezaketle beni isticvap, deraguş, müteselli eyledi ki ağzımdan her sözü kaptı. Mukabeleten o da bana kalbini açtı, gösterdi. Oh, bu küçücük mahfazada neler var neler! Neler ki beni eğlendirdiler, ama bir parça da korkuttular. (Pepita), on dokuz yaşından beri birçok sergüzeşt-i âşıkane geçirmiş. İtirafına göre dokuz yaşında Rozaryo'da aşka başlamış. Ben on iki yaşında Paris'te başladım. Lakin (Pepita)'nın taaşşukatıyla benimkilerin arasında bir uçurum var.

Evvela ben, nefsime karşı yemin ederim, ahdederim, hiçbir zaman âşık olmadım. Filhakika bazen ela gözlerimin etrafında perverân bir iki kelebek birkaç hafta hayalimi işgal eyledi ama bu letafet-i hayal, muarefe bir ay kadar devam edince sönüveriyordu.

O hâlde niçin bu ruhsuz taaşşuklara cebin-i mülayemet gösteriyordum. Niçin bunları yerli yerinde muhafaza eyliyordum? İlahi! Bunun da sebebi vardı. Sanırım. Biz hep, (bütün güzeller, anlaşılıyor ya, öbürlerinin hükmü

yok) bir aynaya bakmaktan zevk alırız. Manzara-i didarımız bize şu mülahazayı ilka eyler: “Hakikat, mini mini Juliette, bugün güzellerden güzelsin”. Bu cihet âlâdan âlâ. Fakat bu ibareyi bizzat o aynadan işitmek, daha ziyade hoşa gitmez mi? İmdi, bir alaka, bir taaşşuk lisana gelmiş bir aynadır. Elime nice böyle aynalar geçti ki koca bir kâşaneyi tepeden tırnağa tezyin için vâfi ve kâfi.

Hasbihallerine bakılırsa, (Pepita) için işler bütün bütün başka olmuş. Muhibbem bu ledünniyat-ı aşka çok vâkıf. Bu vukuf bende hiç yok. Yahut samimi, yoktu. Çünkü şu sekiz günlük baş başa muhabbet ve samimiyet bu cehaletimi epeyce giderdi. Onun için leblerle – velev eldivenle mestur olsun – parmakların hiç farkı yok. Her iki taraftandan da buse-çin olmak için üftadelerine mesag var. O canım lepiska saçlarından reb’-i meskunun her cihetinde bir demet bırakmış.

Vadi-i garamına düşen Parisli bir ressama nim mekşuf, nim mestur örneklik etmiş. Telakilerine gelince had ve hesabı yok. Bir alaka hoşuna gidince teklif-i telaki kendinden vaki oluyormuş. Geçen gün gayet gülünç bir tavır ile bana şu sözleri söylüyordu: “Şimdi bütün erkekleri epeyce tanıyorum. Binaenaleyh gelecek sene James ile izdivaç etmek azminde büsbütün sabitim.”

Bu James kimdir? Genç bir İngiliz ki (Pepita) üç sene evvel Ramsgat’ta henüz darülfünunda iken tanımış. James, bu sene Cambridge yarışlarında birinci çıkmış. (Pepita), bana resmini gösterdi. Kaviyy-ül bünye, ahmakça, şık bir seyise benziyor. Hâlihazırın bütün İngiliz şübbanı böyledir. Muhibbem resmi avucunda sıkarak: “İşte bana böyle bir koca gerektir”, dedi. Kavline göre, James’e hiç yüz vermemiş, yalnız izdivaç vadetmiş. Bu genci seviyor demek. Çünkü James yedi kardeşin en küçüğü olduğu için fakir, (Pepita) ise zengin… Peki, seviyorsa niçin böyle başkalarıyla gülüyor, eğleniyor, çocuğu aldatıyor? Bu sualime bir gün şu cevabı verdi:

“Evvela, işte aldatmak yok. James yaptıklarımı biliyor. Ondan maada bütün hayatım ona muhtass. Kifayet etmez mi?

- Evlendiğiniz vakit de böyle eğlencelerde devam edip duracak mısınız?
- Bu cihet keyfime tabi. Bakınız Juliette bende tuhaf bir mizaç var. Bu

mizaca neşat gerektir ki ba'del izdivaç da elimin altında olmalıdır. Bu eğlence evimde bulunursa ne âlâ. Bundan büyük nimet mi olur?

Aklen, mantıken (Pepita) bana menfur gelmeliydi. Bazen düşünüyorum. Kendi kendime: "Hülasa, bu bir kız ama pek aşüfte", diyorum. Fakat bununla beraber (Pepita) o kadar latif, öyle yâr-ı vefakâr, o derece müşfik, başkalarının derdine o rütbe merhem ki ister istemez gönlümü celbediyor, alıyor. Belki doğru söylüyor. Kim bilir? İhtimal ilerde her ikimizin en sadakatgüsteri, en vazifedarı, en mesudu o olur. İzdivacı her birimiz başka bir nokta-i nazardan tasvir ediyoruz.

Bu hususta aramızda pek acayip zıddiyetler var. O…Bu kadar havai, şuh, serbest olduğu hâlde zevc-i müstakbelini üç sene mihekk-i tecrübeye vuruyor. Ben bu rütbe saffetimle, takayyüdümle, ihtimamımla beraber kânunuevvel nihayetinde bir bigâneye, bir meçhule refika-i hayat oluveriyorum. Oh! İnsan düşündükçe hep şu hâlleri ne muzlim, ne korkunç buluyor. Öyle sanıyorum ki destur-i güzin-i ahlakım elden gitti. Beni ikaz eden olmaz mı?

Ali Kemal

Paris, 7 Mayıs 1896

NO:37 11 Mayıs 1312 Cumartesi 10 Zilhicce 1313 Adet:37

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration 52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Musavver Olarak Neşrolunur

EDEBİYAT

Feryad-ı Andelip

Şarkın her nevi dastan-ı gamında, kasaid-i aşk ve garamında, terane-i dilpezir-i sevdasında, feryad-ı hazin-i iştikâsında avaz-ı latifi ayrı ayrı hislere, başka başka mazamîne, türlü türlü sünuhat-ı şaireneye tercüman-ı tabii olan andelip, garpta dahi ihsasat-ı âşıkâneden hali kalmamıştır. Bu sevimli kuş, ağaçlar, çiçekler arasında büyüyen bu mürg-i ser-efraz, perverde-i bahar denilecek kadar inkişaf-ı tabiatla uyanan bu tayr-i lahuti-nagam, o havali-i medenide dahi kendini hayalperest bir şair olmak üzere tanıttırarak meziyat-ı magbutasında "sükûn ve saye arar, yapraklar altına gizlenir." tarzında bir de zevk-i vahdet gibi hakikaten selamet-i tab-ı şairane dall bir hasisa-i nadire bulunduğunu teslim ettirir. Hatta mebhas-i tuyurda ihtisas ve malumatıyla be-nam olan Brehm nam Alman âlimi bülbülü tavsif ile uğraşırken: " o teranenin, o nağme-i müteselsilenin vüsati, kuvveti, tenevvüü beni lal eyliyor. İnsan böyle ufak kuşun nasıl olup da o derece parlak notalar çıkardığını, adalat-ı hançeriyesinin nasıl olup da o derece şiddete mukavemet ettiğini

anlayamıyor.” tarzında beyan-ı hayret ettiği sırada mehdiye-güzar terennümü olan bir Fransız da:

“Bu sada-yı mühtez bir kere sâmianevaz-ı meserret olmaya başladı mı, o nağmekâr-ı bedi’in kubbe-i mükevkeb-i asmana doğru çıkan makamat-ı ahenkdarını dinlemek için herkes susar. Bu sanatperest feryat yorulmak bilmediğinden geceleri kırlarda, bağlarda, bahçelerde gezinmek ile imrar-ı zaman edenleri beş altı saat eğlendirdiği hâlde ilk lamia-i hurşid ile yine beste-i dilnişin-i Huda-dadına başlar. Fakat yine o sada-yı latif bir gün evvelki kadar taze, çektiği demler yine bir gün evvelki kadar hatır-firib ve saftır.” diye tasvir ediyor.

Ahmet Rasim

Kitabe-i Gam

Yine leyal-i ıstırabımdan biri, gamnâk bir seher, bulutlarla perdedar bir tulu, ince ince serpilen yağmurdan reng-i sabahati kaçmış bir sabah ile hatimepezir oluyor. Gecenin zalam-ı hatırgüdazı çekildikçe, güneşin şimdiki nur-i esmeri bulutların güya mavimsi tabakalarından süzülüp beytü’l-ahzanımı karanlıktan daha müessir, daha kederalud bir ziya ile tenvir ettikçe yeis ve füturdan usanıp bitap kalmış olan kalbim yine senden, yine senin hatırat-ı firkatinden baki gizli bir elem ile oyalanıyor.

Şair olsaydım şiir denilen o tesellikâr-ı ferid, bin türlü muhacimat-ı hicranına tahammül ederek, üzülen dil-i na-şad için belki medar-ı inşirah olurdu. Tahattur ediyor musun? Yoksa yine öyle misin? Ah! Seni görmeyeli, yalnız seni düşüneli itiyadını unuttum da divane gibi, tahattur ediyor musun, diyorum. Sen biraz mahrum-ı neşe olsan şu asrın terane-i dilsuz-i bedii olan eşârdan birkaç mısra okuyarak iade-i neşata muktedir olursun. Fakat ben o eşâr-ı güzidenin sahibi olamadığım için okusam da yine teellümden hâli kalamıyorum. Bir gün:

Peyam-ı Yusuf kim geşte yok mu Yakub’a?

Hazin hazin bana bir kârbân sadası gelir

beytini okuduğum zaman hâl-i intizarda mümteziç rikkat ve hasreti ikimiz de birer “Ah!” ile ifade etmiş idik. Bugün yine ben ah ediyorum. Ben şarka meftunum. Güneş her sabah hacle-i ârâmını nurlarla doldurarak doğuyor, her sabah yüzünü tenvir eden güneş zertar-ı zülfün gibi birkaç hayt-ı şua ile güllerini, sümbüllerini açıyor, her sabah habgâhına gelip akşama kadar karar eden güneş-i âremide bir vücud-ı nazendeyi ısıtıyor, fakat beni... Seni görmekten mehcur olan gözlerimi karartıyor, yüzümü solduruyor, üşütüyor, her sabah şu ömr-i bedbahtanemin bir kısm-ı hazininden ayrılarak tezauf-ı âlâma müncer olan bir hatıra-i dura-dur ile uğraştırıyor.

Güneş, seni maye-i letafet-i cemalin olacak bir reng-i dilpezir ile tezyin ederek bahardide bir çiçek gibi pür-tab ve taravet ettiği hâlde benim zemin-i iftikara doğru düşen gözyaşlarımı kurutamıyor, tabiat şu türlü tesiriyle vücutlarımız üzerinde yekdiğerine muhalif iki eser gösteriyor. Meğer hayat muhtaç olduğu feyiz ve şiddeti ârâm-ı ruh gibi bence ma’dum olan bir neşe-i sahiha ile iktisap ediyor imiş!

Güneş bu sabah, bir gün evvelki şevk-i cihan-ârâsı ile doğamadı. Bu gece aldığım haberi senin ateşler içinde yandığından ibaret idi.

Ben her gün humma-yı ıstırap içinde kavrulduğum için zaman zaman hücum eden nöbetlerin seni ne kadar hırpalayacaklarını hissediyorum. Uzun dalgınlıklar, feryatlar, eninler, uykudan ağlaya ağlaya uyanmalar, baş dönmeler, bu hastalığın alaim-i barizesindendir. Sakın korkma! Ben bu kadar felaket görmüş, hicranın gibi cehennemî bir ateş içine düşmüş iken yine yaşamak için tenimde bir mukavemet var. İnsan yalnız sürura alışamıyor. Gülmek mahsusat-ı sabavetten imiş. Dalından kopan bir çiçek ne kadar taze görünebilir?

Seni düşündükçe bir kere daha hayal-i munisini gönlümde ihya etmek maksadıyla fotoğrafını aldım. Nazarım bilaihtiyar zahrinde yazılı olan satırlara ilişti kaldı. Orada bir nakş-ı kâzib gibi duran iki üç cümle şu hâl-i iftirakımda bana pek dokundu.

Ne yazmışsın biliyor musun? İkimizin levh-i cebinini tasvir etmek istemişsin. Diyorsun ki: “Kalbim aşna-yı raz-ı derunun olmak ister. Ben senin her zaman neşe-i hatırını görmeliyim. Tasvirime baktıkça ne söylemek

istersen söyle. Ben onları duyarım. Bunu yadigâr olmak üzere vermiyorum. Sana yâr-ı can olsun diye takdim ediyorum."

Garip şey! Muhabbeti düşman-ı can olanın hayali ile yaşıyorum! Bana kim yâr-ı can olacak? O şekl-i sakinin bir saniyelik vaz-ı vefaküsterisine bedel aylarca gösterdiği tavr-ı dil-i âzârıyla açılan yara iltiyam bulur mu? Akıttığım bunca katrat-ı teessüre zur-i asap ile yüzümden nümayan olan bir hande tekabül eder mi? Beni telh-kâm-ı hayat eden bu acılar, senin bir damla gözyaşının ne türlü bir hazaine-i tahassüsattan kopup geldiğine atf-ı nazar-ı iman etmediğinden tevellüt etti. Artık o gözlerin bir ana mahsus olan in'itaf-ı müşfiki benim için medar-ı tesliyet olur mu? Yanında ağladığım zaman: "Devam edersen kalkar giderim." diyen o dehan-ı mürüvvet, saikalar altında ezilen bir kalbe nasıl olur da şimdiden sonra siper-i âlâm olacak bir lütf-i beyanatta bulunur?

Okuduğuma, gördüğüme, işittiğime göre kadınlar sevdadan ziyade müdaheneden hoşlanıyorlar. Onlar, "sevmek" de mümteziç maneviyattan bihaber oldukları için tiyatro sahnelerinde bir aktörün girye-i zahirisine kanmamak gibi bir zaaf-ı tefekkürle meşgul oluyorlar. Onlarda fikr-i samimiyet yok. Tiyatro vahdet-i mekân ve zamanı cem etse de biz edemeyiz. Beş sene imtidad eden bir facia-i aşkın henüz son perdesi inmedi. Ağlasam da hayatın merareti bitmiyor, en rakik, en müessir bir feryadı takip eden gözyaşlarındaki hüzn-i carinin nebean ettiği kalbin en derin, en saf, en samimi bir his olduğunu kime anlatmalı?

Siz bir katre yaşın ne türlü bir heyecan ve teessürün biriktirdiği mayi-i ateşîn olduğunu takdir etseniz, sevmek değil, cinnet derecesinde bir inhimak-ı gayr-i ihtiyari ile vakf-ı vücut eden birinin hissiyatındaki ulviyet-i sebata vâkıf olsanız, o zaman fikr-i samimiyetin kulub-i beşerde gösterdiği harika-i tesiri anlarsınız. O yaş, o katre meşbu-i garam olan bir kalpten huş ederek baktıkça kederi, ıstırabı artan, bin şekl-i hayali ibda eden gözlerinin bir nev-i hâl-i tazallumudur ki onda fikr-i diğer bulunmaz. Maneviyat-ı insaniyeyi hercümerç ederek bir anda ölümden medhuş, yaşamaktan bizar olan benim gibi hevadarân-ı emeli azab-ı şedit içinde bırakan kahır ve fütur o katreyi hasıl edemez. Etse bile deruni bir ateş onu derhâl kurutur. Fakat seni sevmek

için yaratılmış bir hiss-i nazikin dolaştığı yere taalluk eden en ehemmiyetsiz bir nazar-ı istihfaf birdenbire bir baran-ı keder vücuda getirir. Bu bir musademe-i müdhişedir ki neticesinde pare pare bulutlardan dökülen yağmur taneleri gibi rencide bir kalbin hissiyat-ı mütehaşşidesi de gözyaşı hâlinde görülür. Bu tahammül edilmez acı, bu yürek parçalayan hüzün, bütün âmâlini sana raptetmiş bir vücudu ezen bu teessür senin nazar-ı âşıktaki kıymet-i muhabbetine de mi delalet etmez?

Ahmet Rasim

Gamınla dilde dûd-i âh âfet-zâd olur peydâ
Felekte kehkeşândan rahne-i bünyâd olur peydâ

Hezârân bî-sütunu mahv ederler şevk-i gayretle
Sen ol Şîrîn de bak aşkınla bin Ferhâd olur peydâ

Cihânda mu'cizât-ı nev-be-nev görsem de fikrimce
Vefâ bahsinde sanma halka bir üstâd olur peydâ

Eder bir müste'ad te'lîf yüz bin ihtilâfâtı
Bakın bir feyz-i fıtrattan ne isti'dâd olur peydâ

Celâl-âsâ eğer Hakk-cûy isen hak bil şu'ûnâtı
Sana her zerreden bir şîve-i irşâd olur peydâ

Celal Paşa

Ruhum

Çok mudur rûhum desem ma'şûka-i zîşânıma
Aşkının rûhum kadar te'sîri var bünyânıma

Handesi handân u âh u nâlesi giryân eder
İştirâk-ı mahzî vardır cânımın cânânıma

Gördüğüm gün gönlümü meshûr u şeydâ eyledi
Nazre-i ma'nâ nisârın atf eyle çeşmânıma

Aşkımı fâş etmeden evvel lisân-ı hâl ile
Arz-ı ta'zîm eylemiştim ol meh-i tâbânıma

Ma'nevî hembezm olur cânân ile cânım benim
Hâkim-i aşk u muhabbet hükm eder vicdânıma

İgtirâbıyla söner şem-i hayâtım bî-gümân
Vaslı bahş eyler safâ-yı câvidânı cânıma

Muktezâ-yı aşktır işte bu nazm-ı bî-bahâ
Hasbihâl olsun diye arz eyledim ihvânıma

Yusuf Süruri

Bir Meyl-i Vicdani

Temâşâ eyleyip almak için bir zevk-i rûhâni
Kemâl-i şevk ile azm eyledim seyre gülistânı

Ne dilberler, ne âfetler büyütmüş dâye-i âlem
Görüp de olmamak kâbil değil meftûn u hayrânı

Giyinmiş her biri bir başka surette güzelleşmiş
Uyandırmakta ehl-i aşkta bir hiss-i vicdâni

Hele manzûrem oldu öyle bir mehpâre kim ol ân
Temevvüc eyliyordu gözlerinde nûr-ı Sübhân

Binip gerdûne-i sevdâ nisâra dil şikârâne
İrae eylemek üzere kemâl-i sun'-ı Yezdâni

Bürünmüş bir semâvî kisveye meydâna azm etmiş
Semâviyyâna magbût olsa şâyân vech-i rahşânı

Garâmı, ibtisâmı, hüsn-i endâmı, dil-ârâmı
Eder hayrân, perişân, sergirân bil-cümle ekvânı

Hülâsa bir mücessem nûr, timsâl-i melâhattir
Nigâh-ı rahmına ma'tûf kıldım dîde-i cânı

Bakıp da hâlime lütfen garîk-i eltâf etti
Gönül bülbül kesildi seyr edip ol vird-i handânı

Nasıl her ân yolunda dîde dûz-ı intizâr olmaz
Temâşâsından aldı kalb vallah zevk-i ruhâni

Feraizcizade Osman Faiz

Bahar Olmuş

Her cihet bir bedîa-zâr olmuş
Yine mevsim dem-i bahâr olmuş

Şu çayırlar, şu dil-nişîn dereler
Sanki bir şi'r-i âb-dâr olmuş

Neş'e bulmuş hep âsmân u zemîn
Feyzi Mevlâ'nın âşikâr olmuş

Jâle âlûd goncalar yer yer
Açılıp ibtisâm-bâr olmuş

Nefha-perver nesîm-i subh esiyor
Yine mevsim dem-i bahâr olmuş

Kelim. M. Rifat

Farisiden Mütercemdir:

Aşkın ile şûrîde vü hayrânım
Zülfün gibi, ey yâr! Perişânım
Her an gam-ı hicrinle misâl-i ney
Dembeste ve dilhasta ve nâlânım

Eskişehirli Mehmet Rasih

Manzume-i Muhabbet

Hudâ ne câzibe vermiş güzel cemâlinize
Musahhar oldu gönül bî-bedel kemâlinize

Muhabbet ehline dilber, vefâdır âdetiniz
Melek de gıbta nümâdır şu hüsn-i hâlinize

Beraber eyler idik bir zaman safâ-yı çemen
Gelir mi şimdi de nâmım aceb hayâlinize

Zavallı mürg-i dilim sayd-ı hüsnünüz mü değil?
Niçin, nedir bu cefâlar o bî-mecâlinize

Yaratmamış ve yaratmaz nazîr, sun'-i kadir
Cemâl-i câzibedâr-ı melekmisâlinize

Safâ-yı cennete gönlüm olur mu hâhişker
O, muntazır ebediyyen dem-i visâlinize

Vefâyı görmesin ömründe, ey vefâ-dârım
Vefâ-şiken diyerekten giren vebâlinize

Diyorsunuz ki firâkım yakar, yıkar seni âh
Yakışmıyor bu sitemler o hûş-ı makâlinize

Hakîkaten diyecek yok, açık saçıksa bile
Sizin güzel reviş-i iffet iştimâlinize

Bütün cihân size yanmış sebeb ne sormayınız
Ki yok cevâb-ı hakîki bu güç suâlinize

Aman aman yine zahir bakındı çin-i cebin
Nedir? Nedir? Sebeb âyâ şu infiâlinize?

Recep Vahyi

Şükufe-çin

Eli kolu dolmuş mini mini meleğin,
Pek naziğini seçmiş çiçeğin
Gönlünü cezbettikçe koparmış,
Kendine benzettikçe koparmış.
Serpilse de etrafına gâhî
Demetine düşkün nur-ı nigâhı.
Demetini seviyor küçücük yüreği,
Her goncesi bir gözünün bebeği.
Demetini öpecek gibidir amma
Bus etmeye de kıyamaz güya!

Payindeki nazende çiçekler,
Hep koynuna can atmayı ister!
Nazik nazik reftar ediyor,
Demetini incitmeyerek gidiyor.
Dünyada çocuklarla çiçekler
Birbirlerine çok benzerler:

Çiçeğin hüsnü, çocuğun gülüşü;
Çocuğun hüznü, çiçeğin ölüsü!
Çocuğun rengi, çiçeğin yüzüdür,
Çiçeğin kokusu, çocuğun sözüdür!
Ne minik, ne güzel yavrucağız bu,
Kendi de bir gül-deste-i hoş-bû!
Gelse de yanıma sevsem yüzünü,
Öpsem öpsem yüzünü gözünü.
Saçsam yüzüme saçının telini,
Alsam, öpsem demetini, elini…
Gelemez, sevdiği bir yere gidecek,
Demetini oraya ihda edecek.
Kimlere kısmet olacak bilsem,
Bu demet kimleri edecek hurrem?
Sanırım küçücük bebeğinin olacak,
Yok yok, olamaz bebeğin; mutlak
Hemşiresine götürüp verecek,
Ya kendisinin koynuna girecek…

Değil, değil bu çiçek yüzlü yavrucak…bu melek
Garip cismine aguş açan yere gidiyor
Şükûfe-i terini hâk-i pâkine dökecek
Yalın ayak, baş açık kabr-i madere gidiyor!

A. Nadir

NO:38 18 Mayıs 1312 Cumartesi 18 Zilhicce 1313 Adet:38

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration 52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Musavver Olarak Neşrolunur

EDEBİYAT

Bir Makale-i Edebiye

Azizim Tahir Beyefendi,

Talepkâr-ı terakki bir kalbin tercüman-ı hissiyatı olan tebrikname-i kemteranemin *Malumat*'ınıza dercinden fevkalgaye müftehir ve hakkımda ibraz buyurduğunuz hüsn-i teveccühten son derece müteşekkir oldum. Bendeniz şimdiye kadar matbuattan hiçbirine o yolda bir şey göndermemiş ve göndermek arzusunda da bulunmamış idim. Umumun istifadesine hâdim olmak üzere intişar ile büyük büyük alkışlara mazhar olan *Malumat,* sairleri gibi bendenizin de nazar-ı dikkatimi celbetti. Mütalaasından hasıl ettiğim memnuniyet-i azime üzerine o yolda bir takdirname takdimine mecbur oldum.

Bendeniz, *Malumat*'ı ilk nüshasından itibaren kemal-i meftuniyetle mütalaaya başladım. Ben mütalaada devam ettikçe şevkimde tezayüt etmeye başladı. Öyle ki, kalbimde tahsil-i edebiyat için o zamana kadar hissetmediğim bir arzu hasıl oldu. Bu arzu neticesi olarak üdeba-yı

meşhureden ekserisinin âsârını da elde ettim. Bunlar içinde bilhassa, edib-i belagat-pira Uşşakizade Halit Ziya Beyefendi'nin külliyat-ı âsârı pek hoşuma gitti.

"Nemide, Bir Ölünün Defteri, Mensur Şiirler, Ferdi ve Şürekâsı", kalbimde ayrı ayrı bir tesir-i amik hasıl etti. Hüzne, gama meyyal olan tab'ım bunların her birisinden hazin, garip bir haz duydu. Bu gözler, o hüzün-aver sözler için birçok yaş döktü. Bu kalp o tesirlerle memlu fikirlerden hazin bir memnuniyet hissetti. Hasılı, muma-ileyhin üslub-ı ifadelerine cidden meftun oldum. Kalbimde, edib-i muma-ileyhin tarz-ı tahrirlerini taklide yeltenmek gibi bir arzu peyda oldu. İşte, huzur-ı edibanelerine takdim ettiğim "Bir Şeb-i Hazin-i Nağmedar" ünvanlı makaleciğim, güya o yolda kaleme alınmış birtakım saçma sapan sözlerimden ibarettir. Eğer sevimli *Malumat*'ta yer bulabilmek şerefine mazhar olursa beğendiğinize hükmederek cidden iftihar edeceğim. Fazla olarak, edib-i muma-ileyhin nazar-ı nekkadanelerine tesadüf edivermek gibi bir şeref da kazanırsa işte o zaman iftiharım tezauf eder. Baki beka-yı teveccühat-ı edibaneleri temenni olunur, efendim.

Bir Şeb-i Hazin-i Nağmedar

-Uşşakizade Halit Ziya Beyefendi'ye-

Sema kesif bir kisve-i mateme bürünmüş. Etrafı amik bir zulmet istila etmiş, kâinatı bir sükût-ı mebhutane kaplamış idi. Tabiat, ağlaya ağlaya yorulmuş gibi gözleri nem-nâk, bir sükût-ı amik içinde uyumaya başlamış idi. Ben, gecenin hüzün içindeki letafetini temaşa ile zevkyab olmak, tabiatın şu sükûn ve sükûneti arasında gizli gizli dolaşan asvat-ı rakika-i ruhnevazı duyabilmek için vakf-ı his ederek arada bahçenin denize karib bir köşesinde yağmur katreleriyle memlu yapraklarının sıkletine tab-aver olamayarak dalları bir vaziyet-i âşıkane ile sath-ı zemine temayül etmiş olan bir ağacın altında gayr-i müteharrik, mütefekkir durmuş, gözlerimi gecenin menazır-ı yeis-amizi içine salıvermiş idim. Gayet hafif, hafif olduğu derecede latif bir rüzgârın, baharın tabiata bahşayiş olan çiçeklerden, çimenlerden toplayarak bana doğru sevk ettiği ruhperver rayihaları istişmam etmekte bir hazz-ı azim

buluyordum. Bu esnada, gecenin heva-yı hüzün-agini içinde latif, tesirlerle memlu bir nağme aksetti. Evvelemirde kuvve-i müdrikemin beni igfal ettiğini zannettim. Sonra nağmenin geldiği tarafa vakf-ı sem ederek sessiz, hareketsiz durdum. Nağmat-ı hazin irtidadlarla aks-endaz oluyordu. Gecenin zulmet-i kesifesine gömülmüş olan evlerin üzerinden uzanarak yeşil yaprakları arasında bir kanat çarpıntısı bile işitilmeyen ağaçların fevk-i serlerinden uçuşarak bahçenin çimenleri üzerine saçılırcasına akseden o ruhnevaz nağmeler bir kemanın enin-i ahenktarını andırıyordu. Dikkat ettim. Hakikaten, bu bir keman idi.

Baplar, şu gam-agin gecenin havasından aldığı hüzn-i amik ile müteessir gibi kirişlere hafif hafif temas ettikçe etrafta nağmeler latif, hisperver ihtizazlarla uçuşuyor, gecenin tabakat-ı hevaiyede dolaşan asvat-ı hafiye-i nağmedarına iltihak ederek o derece hazin, o mertebe mesti-bahşa bir ahenk teşkil ediyordu ki bu melal-amiz nağmeler tabiatın gavr-ı tabanından yahut şu leyl-i pür-zalâmın amâk-ı hafasından fışkırıyor zannolunurdu. Tabiat hey'et-i umumiyesiyle sükût ediyor, gecenin bu musiki-i sâkitini dinliyordu. Yalnız ötede, gecenin zalâm-ı gam-engiziyle telebbüs eden mevceler, ağaçların yaprakları arasında dolaşarak denize dökülen o nağmat-ı âşıkaneyi istikbal için hafif hareketlerle sahile hücum ediyor, sonra acayip bir kuvvetin tesiriyle gaşyoluyormuşçasına sönüp gidiyordu. Şimdi altında bulunduğum ağaca ittika etmiş, mebhut, mütehayyir dinliyordum. Tabiatın şu hâl-i matem-engizine karşı mevcudatın bir hüzn-i amik içinde sükût ettiği, sabahtan beri hafif teranelerle düşen yağmurun etrafta hüküm süren sükûtu ihlalden ihtiraz ediyormuşçasına bulutlar içine çekildiği, avaze-i sürurları kâinatı dolduran kuşların bir tavr-ı sükût-perestane ile ağaçların nem-nâk yaprakları arasına sokularak hazin hazin düşündükleri, hatta rüzgârın bile peyda-yı sükût eylediği şöyle bir saatte, tabiatın gönlüne dokunmak isteyen bir andelib-i âşık-mizacın nağmat-ı dert-perveranesinden daha muharrik olan o latif ve saf nağmeler, kalbimde gayrikabil-i tarif bir tesir hasıl etti, gözlerimden bilaihtiyar bir bârân-ı sirişk boşaldı. Sarhoş gibiydim. Ne oluyordum? Nerede idim? Bilmiyordum. Gözlerim, muhatı olduğu yaşlar içinde, nur-ı nazarıma kesif bir perde çeken zulmet-i şeb arasında kaybolmuş

idi. Bir zaman geldi ki, semanın giryeleri dökülerek yerde benimkilerine iltihak etti.

Kemanın enin-i ebkemanesi, bu hüzün-efza gecenin musiki-i sâkitanesi ile birleşerek ruhnevaz tesirlerle samiamı tehzizde devam ederken tabiatla beraber girye-nisar-ı gam olmakta garip bir lezzet buldum.

Abidin Ali

Gazel

Gönüllerde tecellî-sâz olan ol mâh birdir bir
Evet vahdet-perestiz hazret-i Allah birdir bir

Heves bin reng ü hâle girse de hep yâre aiddir
Makâsıd-perverân-ı aşk için dil-hâh birdir bir

Bakılmaz ihtilâf-ı mezhebe Allah ise maksûd
Harîm-i Ka'be-i tevhîd için şeh-râh birdir bir

Gönüldür hep şu'ûn-ı aşk u şevke maşrıku'l-envâr
Tecellî sad hezâr ammâ tecellî-gâh birdir bir

Celâl-âsâ hemân ayniyyet-i eşyâyı takdîs et
Hakîkatte taaddüd etse de eşbâh birdir bir

Celal Paşa

Gazel-i Müşterek

Kaf:
Bir handen ile sevdiceğim ekl-i dile dâd et

Fe:
Allah için olsun güzelim! Kalbimi şâd et

F:
Gel gül a gülüm! Gamlı gönül bir dem açılsın

K:
Gel gamzedeki rûhum! O gamzen ile dâd et

K:
Her lahza düşüncem, emelim sensin a meh-rû!

F:
Şâd et a melek! Âşık-ı bîçâreni şâd et

K:
Fikrim dağınık, gönlüm ise hüzn ile meşhûn

F:
Te'sîr-i nigâhınla beni yak da remâd et

F:
Etmezsen eğer vaslın ile bendeni dil-şâd
K:
Yâd et beni tenhâda kuzum! Gizlice yâd et

Erzurumlu Osman Feyzi

Manzume

Böyle on beş yaşında mahv oldun
Ey hazân-dîde, ey şehîde, yazık:
Sararıp goncalar gibi soldun,
Eyledin mevti sen çeşîde yazık

Senin kabrinde bir nişân vardı
Ki "Veremden şehîd olan Zehrâ"
Ol zaman gözlerim kan ağlardı
Çünkü bildim bu ismi ben hâlâ

Kulağımda hazîn sadâsı anın
Giryenâk eyliyor beni her an
Yâda geldikçe hoş edâsı anın
"Eylerim böyle ah edip efgân"

"Âh! Sen gülistân-ı ukbâda"
Gez meleklerle, ey verem dîde!
"Ben de mihnetistân-ı dünyâda"
Gezeyim pür melâl, rencîde

Ey ecel! Tıg-ı hûnfeşânınla
Kıydın aher türaba attın sen
Bâd-ı pürbehişt hazânınla
Zülf-i zerrînini dağıttın sen

Dedi bir gün bana o yâr-ı cinân:
"Veremin pençesinde bekliyorum
Kalb-i magmûm u zârdan her an
Çıkan âh u figânı dinliyorum"

Ey peri! Ey hayâl-i dilperver!
Niçin oldu sana libâs kefen
Ey benim gönlümü alan duhter
Niçin oldu senin yerin defin

Âh Zehrâ! Enîs-i cânımken
Beni terk eyledin çıkıp gittin
“Neşvebahşende-i cânânım iken”
Beni böyle hayata hasım ettin

Zâir oldum mezarını ey mâh!
Bugün işte hazin ü girye-künân
“Kabrinin hâk-i yakîni her gâh
Eşk-i çeşmimle eyleyeyim reyyân

Ali Şadi

Gazel

Sevdiğim! Yanmaktayım dûzahnümâ sevdâda ben
Hayâtımı zâten sana nezr eyledim dünyâda ben

Nâzın öldürdü beni artık eyâ şûh-ı latîf!
Görmedim hem-dem sana mirât-ı istiğnâda ben

Her ne dem ettimse istimdâd imdâd etmedin
Ye’s-i hicrânınla kaldım vâdî-i feryâdda ben

Tîr-i hicrinden dokundu cânıma peykân-ı gam
Ağlarım! Ah eylerim! Bir kûşe-i tenhâda ben

Neş'elendir gönlümi, ey sâkî-i mihmân-nüvâz!
Neş'esiz kaldım demâdem âlem-i sahbâda ben

Gülşen-i tab'ımda âsâr-ı letâfet var bugün
Çünkü hem-bezm-i visâlin olmuşum rü'yâda ben

Sadi

Şarkı

Cânânım idi şimdi felektir bana sâki
Verdi mey-i sahbâ yerine câm-ı firâkı
Mahv etti sebâtı feleğin cevr ü meşâkkı

Verdi mey-i sahbâ yerine câm-ı firâkı

Paçacızade Necip

Nazire

Gözlerin câdû-fenn olmuş dilleri teshîr eder
Her nigâh-ı berk-ı tâbı cânlara tesîr eder

Çok mu etse garka-i envâr-ı aşkın gönlümü
Mihr-i nûr-efşân cihânı serteser tenvîr eder

Tâze bir sünbül, mutarrâ bir menekşe dâima
Gönül hoşbû-yı cânânı bana tezkîr eder

Sevdiğim izâr ederken ol rakîbi dembedem
Âşık-ı bîçâresin bilmem niçin tahkîr eder

Feyz alır bî-irtiyâb anlar nedir sihr-i mübîn
Kim ki eş'âr-ı Celâl-i sâhiri tanzîr eder

Muhiddin

Gazel

Ne sâmân-sûz imiş aşkın ki selb-i ıstıbâr eyler
Ne vecd-efzûd imiş hüsnin ki mahv-ı ihtiyâr eyler

Figân-perdâz-ı gülzâr-ı cemâlindir hezâr-ı dil
Tabî'îdir ki bülbül zâr olup seyr-i bahâr eyler

Hisâr-ı aşkının mahsûrı cünd-i ihtisâsâtım
Esirin, mihmânın olduğıyla iftihâr eyler

Nedir ol kâmet-i bâlâ, o reftârın ki ser-tâ-ser
Muhabbet ehlini meftûn ider, aşka dûçâr eyler

Nasıl gîsû-yı müşgînle sermest olmasın Râmih
Anın her bir telinden bû-yı sevdâ intişâr eyler

Mürettibdir bu şi'rim nâmına lütfen kabûl eyle
Anınla kalb-i mihnet-perverim kesb-i mesârr eyler

Ramih

Bir Gazelden Müfrezdir

Bir nigâh-ı mest-i nâzın âlemi bîhûş eder
Tîg-i müjgânın dil-i sûzendeyi gül-pûş eder

Mürg-i dil, ey gonca! Mest-i la'l-i tâbındır senin
Nâle-i sûzî hezâr-ı gülşeni hamûş eder

“Sa’di yâ” savt-ı hazîn-i hâme-i naçîzine
Sâkinân-ı âlem-i bâlâda vakf-ı gûş eder

Edirne’den Sadi

Kıta

Merhametsiz sevdiğim gûş et benim efgânımı
Lâl olurdu görse Mecnûn dîde-i giryânımı
Âh kim mahv eyledi cevrin beni ey bî-vefâ
Kalmadı tâb u tüvânım yakma artık cânımı

S. S.

Bir Güzel Kız için Söylenmiştir

Bak şu hüsnâya çeşm-i dikkat ile
Ne kadar işveger, ne dilberdir
Pertev-efşân-ı hüsn olan çeşmi
Mihr-i tâbân kadar münevverdir

Reng-i ruhsâre-i dil-i efrûzu
Bulutundan latîftir seherin
Olsa meshûru çok mudur dudağı
Bir güzel gonca-i delâl-i eserin

Saçları cazib-i kulub-i enâm
Kaşları secdegâh-ı ins ü peri
Gerden-i sâfı matla’el-envâr
Lerzebahşâ-yı rûh, gamzeleri

Lütf-ı vaz’-ı melâhat efzâsı
Hayretefzâ-yı akl u zihn ü cenân

Sehm-i müjgân-ı tâb-ı fersâsı
Âfet-i bî-hemâl-i cân u cihân

Şeref-i hüsnü eyliyor mezdâd
Ondaki hüsn ü ân bî-hemtâ
Görmemiştir hülâsa dünyâ hiç
Böyle bir dilber-i meleksimâ

Muhiddin

Şarkı
-Victor Hugo'dan-

Subh oldu da ol mihr-i emel uykuda hâlâ
Hâlâ kapalı işte der-i hâbgehi âh
Ey şa'şaa-ı hüsni olan gıbtada mâh
Güller uyanırken de uyanmaz mısın âyâ

Gûş et güzelim âşık-ı didârını bir dem
Etmekte terennüm dökerek gözyaşını hem

Her şey çalıyor şimdi senin bâbını dilber
Ben rûz-ı safâ-âverinim subh u şafak der
Aheng-i tarabzâ ile kuşlar seni bekler
Gönlümde senin aşk-ı cemâlinle münevver

Gûş et güzelim âşık-ı didârını bir dem
Etmekte terennüm dökerek gözyaşını hem

Etmekte perestiş, meleğim! Dil sana el-hakk
Kılmış beni ikmâl seninle hele Mevlâ
Vermiş seninçün bana bu aşkı da ancak

Etmiş gözümü seyr-i cemâlin için ihdâ

(Elif). Cemil

Gazel

Makâsıd çok fakat didârın aksâ-yı metâlibdir
Sana ben zübdetü'l-âmâl der isem pek münâsibdir

Rekâbet var meyân-ı gamze vü handende, ey dilber!
Biri sâmânı sâlibdir, biri vicdânı câzibdir

Fünûn-ı gamzı gelsin leblerin gamzenden öğrensin
Velev düşmenden olsun ilm ü fen tahsîli vâcibdir

Senin her lutfunun, ihsânının mahkûmudır gönlüm
Bana hepsinden ammâ bûs-i la'lin hükmi gâlibdir

Ecel benden ne istersin ki cân kurbân-ı cânândır
Rızâ-yı hükm-i cânân cân içün ale'l-mevâhibdir

Receb Vahyi

Kıta

Olalı mihr-i cemâlin mülküm tâbında
Komadı sabr u tahammül eseri hiç bende
Sana hep olmuşiken âlem esîr ü bende
Çok mu hayrânın olursam senin ey meh! Ben de.

Mezherede

Fevkimde parlıyordu nücum

Handendi çemenistânda ezhâr
Lâkin bu bedayînin içinde
Çeşmim arıyordu âh bir yâr

Bir yâr ki matla'-ı nezâket
Bir yâr ki mecmu'-ı mübâhat
Bir yâr ki âfitâb-ı ismet
Bir yâr ki zübde-i kiyâset

Eflâka nazar edip dururken
Tâ mâh-ı mü'şâ'şanın içinden
Bir nûr-ı ferişţah-ı peyker
Çeşmânıma oldu pertev-i efgen

Bir nîm-i tebessüm etti evvel
Ma'nâsını anladım o anda
Envâr saçıldı gülfeminden
Güldü o dakika âsmân da

Bildim ki tecelli eyleyen kız
Ruhum gibi sevdiğim vefakâr
Bildim ki tebessüm eyleyen yâr
Emsâli bulunmayan o dildâr…

(Elif). Necati

NO:39 23 Mayıs 1312 Perşembe 24 Zilhicce 1313 Adet:39

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Musavver Olarak Neşrolunur

EDEBİYAT

İnsan isteyerek mi sever, istemeyerek mi?

Muharrir efendi!

İnsan bazen öyle noktalarda durur ki ona dair kati bir hüküm vermekten âciz kalır. Hususa onun aksini işite işite âdeta deheninde bir meleke hasıl olmuş ise aczi daha ziyade artar. Bu hâlde insan hall-i eşkâl için mutlak ya zekâsından emin olduğu bir refike yahut muharrirlerinin iktidarı müsellem olan bir gazeteye müracaattan başka bir çare bulamaz. Gazeteye müracaatla hall-i müşkül etmek her hâlde suret-i evvelaya müreccahtır. Çünkü bazıları da bu noktada müterreddit olmaları ihtimalden baid olmadığından bu yolda verilen izahattan onlar dahi istifade ederler. İşte buna binaen geçenlerde müsadif olduğum bir vakayı arz ile bu baptaki izahatınıza intizar eylemeyi münasip gördüm. Vaka şudur:

“Kış geceleri malum ya, insan vakit geçirmek üzere arkadaşlarıyla daha sık görüşür. Bir gece bir refikimle beraber musahabe ederken söz aşk ve sevdaya intikal etti. Her ikimiz bu meydanda hayli koşmuş, yorulmuş âdemlerden olduğumuz cihetle muhabbetin menşe ve mübdeinden başlayarak mahiyetinden, keyfiyetinden aklımızın yettiği, dilimizin döndüğü mertebede bahseyledik. Nihayet musahabemiz bir noktada durdu ki o da muhabbet ihtiyari midir, ıztırai midir? Yani insan isteyerek mi sever, istemeyek mi? Bendeniz istemeyerek sever, fikrinde ısrar ettim. Refikim ise bunun aksini iddia iderek birkaç delil nakli irat ettikten sonra sözünü şu sergüzeşt-i hakiki ile de isbata kalkıştı:

-Azizim. Başımdan bir vaka geçti ki muhabbetin isteyerek hasıl olduğunu ispat eder. Bundan bir sene evvel tesadüf beni bir duhter-i dilaşubun dâm-ı sevdasına düşürdü. İşte o vakit size dinlettiğim eşâr hep o sevdanın mahsulü idi. Şüphesiz beni fikren pek meşgul, pek mustarip görürdünüz, değil mi? İşte o meşguliyet ve ıstırap hep o yüzden tevellüt eyliyordu. O derece ki bir lahza sevdiğimin hayali fikrimden çıkmazdı. Fakat şimdi onu büsbütün unuttum. Yemin ederim: şimdi bende o muhabetten eser bile yoktur. O halde muhabbet mecburi değildir, değil mi?”

Bu sözler üzerine biraz düşündükten sonra merak ettim. Sebebi sordum. Refîkim şu iki beyt-i Arabiyi söyledi:

“Sevdiğimi benden bir usançlık husulü üzerine terk ettim.

Terki mucip bir kabahat etti de onun için terk ettim:

Muhabbette şerik istedi.

Hâlbuki iman-ı kalbim şirke meyl etmez.”

Bu beyitlerden ne demek istediğini sordum. Kasem ile temin etti: sevdiği diğerini de sevmiş, kendisiyle olduğu gibi ona da bir hisse-i muhabbet efraz eylemiş. Artık öylesi sevilir mi? Büsbütün terk etmiş. Unutmuş.

Muharrir bey! İşte vaka bundan ibarettir. Ne dersiniz? Muhabbet ihtiyari midir, ıztırai midir?

N. K.

Gazel

Nâzenînler nâz u istiğnâyı âyîn ettiler
Âşıka cevr ü cefâyı de'b-i dîrîn ettiler

Levh-i dil birdir hayâl-i ârız-ı cânân ile
Andelîbin lânesin güllerle tezyîn ettiler

Kûh-kenlik sanma Ferhâda medâr-ı imtiyâz
Âşık anlar kim fedâ-yı cân-ı Şîrîn ettiler

Rûz u şeb kesb-i kemâle gayret et zirâ bunı
Nev-arûs-ı subh-ı lâhûtiye gelin ettiler

Vâsıl-ı ser-menzil-i âmâl olur ehl-i hüner
Eşheb-i ikbâli gûyâ anlara zeyn ettiler

Dâmen-i kûh-ı kanaâttir mekân-ı ârifin
Anda emn ü rahâtı teshîl ü te'mîn ettiler

Kalmadı te'sîri hîç acz ü niyâzın ey Münîf!
Nâzenînler nâz u istiğnâyı âyîn ettiler

Münif Paşa

Şarkı

Hayli demdir bakmıyor feryâdıma ol gülizâr
Hîç kulak vermez ne dürlü eylesem de i'tizâr
Rûz şeb bîçâre gönlüm nâr-ı firkatle yanar

Hiç kulak vermez ne türlü eylesem de i'tizâr

Âteş-i mihr ü muhabbet dağdâr etti tenim
Merhamet etmez dil-i nâlânıma dilber benim
İşte bî-pâyân-ı gamdır âh şimdi benim

Hiç kulak virmez ne dürlü eylesem de i'tizâr

Kıbrıs'tan Kaytazzade Mehmet Nazım

Gazel

Nihâl-i hüsne hayrânım cemâl-i yâre meftûnum
Nedendir böyle bilmem her zamân bir hâle makrûnum

Hevâ-yı aşkın ey dilber beni şûrîde-hâl eyler
Heveskâr-ı visâl oldukça hicrânınla mahzûnum

Emîr-i şehr-i iffetsin meh-i burca letâfetsin
O hüsn-i âlem-efrûzunla her ân cezbe-meşhûnum

Devâ-yı vuslatın ey merhamet-kârım dirîğ etme
Dil-i bîçâre insâf eyle gör hâl-i dîger-gûnum

Meded beni artık meşmûl-ı enzâr-ı visâl et kim
Müesser âteş-i sevdâ-yı cân-sûzınla dil-hûnum

Recep Vahyi

Manzume-i Muhabbet

Ey tâze nihâl-i bâğ-ı ismet
Ey mihr-i münîr-i burc-ı iffet

Ey âfet-i bîmisâl-i devrân
Ey nûr-ı hasedfezâ-yı hûrân

Ey çehresi mâh-ı evc-i işve
Mevhûb, sana bu tarz u şîve

Pertev saçıyor, nedir o dîdâr?
Derlerse sana melek, sezâvâr

Ahu mu nesin? Nedir bu gözler?
Bülbül mü öten? Nedir bu sözler?

Ey vird-i latîf-i nev-demîde
Billah ferîdesin ferîde

Ey hüsn ile ahsenü'l-bedâyi
Ma'zûr tut aşkım oldu şâyi

Ey şuh! Hakikaten güzelsin
Vecdâver-i ruh, bîbedelsin

Kaşlar ne kadar latif ü dilber
Gözler ne zarif ü gamze perver

Göz mü ne bu aşktan nişâne
Envâr-ı Huda değil de ya ne?

Handen ne güzel, ne şâikâne
Canbahş-ı kulub-ı âşıkâne

Gamzen ne hazîn ü cezbe-zâdır
Yoktur bir eşin, bu emr-i zâhir

Allah! O ne lahn-ı bülbülâne
Gel gel sana sînem âşiyâne

Aşkında fedâ bu rûh u ten de
Oldum sana çünkü bende ben de

Feraizcizade Osman Faiz

Gazel

Seni sevdim, sana cânım da fedâdır güzelim
Cevr ü nâzınla beni üzme, hebâdır güzelim

Dem-be-dem sûziş-i aşkınla harâb oldu tenim
Hâl-i pejmürdemi seyr et, fenâdır güzelim

Seni sevdim seveli ağlıyorum subh u mesâ
Bana "hayfâ!" yine bir başka nevâdır güzelim

O güzel gözlerin açtı, dile bir zahm-ı şedîd
Yine baygın bakışın kalbe şifâdır güzelim

M. C.

Bir Gazelden Müfrezdir

Eyledi te'sîr bildim, sûz-nâk-ı âhım sana
İstemem artık dokunsun tîr-i cân-gâhım sana

Bir nigâhınla kıldın sînemi gülzâr-ı aşk
"Ben nasıl etmem perestiş söyle ey mâhım! Sana"

Sen, semâ-yı fikrimin bir necm-i nûr-efşânısın
Tâ ezelden zühre nâmın vermiş Allah'ım sana

Erzurumlu Osman Feyzi

Gazel

Hayâlinle güzer eyler zamânım
Hayâlindir enîs-i mihr-bânım

Dilimden düşmüyor nâmın efendim!
Muallâ-yı nâmınız vird-i zebânım

Serâpâ âteş-i aşkınla yandım
Anınçündür bu feryâd u figânım

Bu tâkat-sûz olan hicrinden artık
Perişânım, zaîf ü nâ-tüvânım

Fütâden Şem'î'ye it arz-ı didâr
Yeter gaybûbetin ey dil-sitânım!

Hafız Şem'i

Müfret

Dilde sûz-ı ibtilâ artar görünce yârimi
Yoktur emsâlim cihânda ben nasıl bir âdemim

Sadi

Köyde

Küçücük bir çocuk kaval çalıyor,
Suyu örten ağaçlar altında
İstirahat ile nefes alıyor?
Mütemevvic-i saadet altında

Su gelir yüz sürer ayaklarına
Ufacık çağlayan şarıltı ider
Dokunur korkarak yanaklarına
Yeşil evrak o kahramanı öper

Küçük amma büyük, o insandır
Sürülerle mevaşi hükmünde
O büyüktür, evet o zişandır
Kuzular var onun hayalinde

Tepede, kırda, dağda, meşcerede
Ne kadar safiyane, ömr-ü beşer
Güneş altında, dilnişin derede
Ne kadar bahtiyarlık içre, geçer!

Bu saadet, bu bahtiyarlığı ben
Göz önünde tecessüm ettirdim
Neye fikrimde yâr-ı canımı ben
O zamanda teressüm ettirdim

Kuzucuk! Pek hazin hazin meleme!
Beni ağlatma kırda, bu derede!
Hadi git em biraz a yavru meme
Göremem ben seni! Kuzum nerede?

K. Y.

Arkadaş

Seven eğerçi çok o şanlı hoş edalı yârimi
Benim kadar seven olur mu ol vefa şiarımı
Cihan-ı canı kapladı o dilberin muhabbeti

Nedir bu iptila, bu incizamın nihayeti
Cihan sever, cihan sever o meşrık-ı saadeti

Benim yegâne hemrehim azizim o, refikim o
Medar-ı iftiharım o, enisim o, şefikam o
Güler bana güler de kalbimi o pür-mesarr eder
Bütün cihan o mihr-i hüsn ü anla iftihar eder
Vefalıdır…Vefalıdır kulubu vayedar eder

Ben-i beşerde hüsn-i hâl onunla paydar olur
Umuma hizmet etmeye o sevgili medar olur
Nasıl solmasın nasıl o mihr uc-ı iştihar
Küçük iken alıştığım muhabbet ettiğim nigâr
Cihanda kardaşım gibi odur benimçün arkadaş

K. Y.

Bir perînin âteş-i aşkıyla sûzândır dilim
Yaralı bir kuş gibi me'yûs u nâlândır dilim

Etmiyor bir an tesekkün sarsar-ı sevdâ ile
Ah deryâlar gibi her bâr-ı cûşandır dilim

Hiçbir şeyden değildir şimdi billah bâ-haber
Bâde-i hicrân-ı cânânıyla sekrândır dilim

Sen onu cevrinle giryân etme böyle, sevdiğim!
Saftır taltif ü isti'zama şâyândır dilim

Nâr-ı aşk-ı mehveşânla yanmak ister dâima
Bir belâhâh-ı adîmü'l-misl-i devrândır dilim

Ol meh-i evc-i delâlin garka envârıdır
Nûr-ı rişk-i çerh bir pürtâb-ı ummândır dilim

Anlamaz ârif bile her satırının ma'nâsı
Öyle bir âlî kitâb-ı a'zamü'l-şândır dilim

Muhiddin

Kıta

Bu şeb rüyâda gel de söyleyim bak ben neler gördüm
Muhabbet-perverâne mecmu' olmuş lâneler gördüm

Gehi meyhâr olup neşve ile gâhi sâkin ü hâmuş
Sarılmış âşık-ı bî-hûşuna cânâneler gördüm

S. Sırrı

KISM-I NİSA

Juliette'in İzdivacı

3

Hatırat-ı Latife **18 Teşrinievvel**

İşte Paris'e döndük. Yerleşiyoruz. Ne can sıkıcı günler! Bir taraftan halıları silkiyorlar, ocakları temizliyorlar, diğer cihetten perdeleri takıyorlar. Evin bir köşesi yok ki sâkit, rahat olsun. Bundan maada ebeveyn-i muhteremeynim, kemal-i dirayetlerinden, izdivacımı ihzar ve tesri'e mahsus merasim-i uzma-yı kabuliye için misafir odasının tecdid-i nukuşuna, hanenin baştan aşağı badanalanmasına karar verdiler. Doğrusu kulübemiz – anneme kalırsa konağımız – otuz seneden beri şu sokağın dibinde uyuya uyuya

kararmıştı. Taliplerin en arifleri bu manzara-i sakileyi görür görmez geri dönmekte haklı idiler.

Binaberin şu dakikada beyaz gömlekli, fırçalı, merdivenli herifler evi istila ettiler. Annem, babam işlerine nezaret ediyorlar. Ara sıra müteredddidane bazı ihtaratta bulunuyorlar ama işçiler soğuk mukabele görüyorlar. Ben, badanaları, boyaları, çivileri onlara bırakıyorum. Fakat odama dokunulmaması için elimden geleni yaptım. Öyle ya, ne lüzumu var? Umarım ki talibîn-i kiram, oraya kadar getirilmez. Bu hücre-i güzine çekiliyorum – asude bir ilticagâh – mini mini eyyam-ı latifemi yazılar karalamakla, tefekküre dalmakla, zaman zaman da asabıma vüsat vermek için bol bol ağlamakla geçiriyorum. Asabımdan mustaribim, pek mustaribim. Deniz kenarında iken, letaif-i sayf ile, azade-i kuyud ile (Pepita) ile eğleniyor, işgal-i vakit ediyordum. "Kânunusanide evleniyorsun" ihtar-ı müthişine nazar-ı istihfaf ile bakıyordum. Burada (Pepita) yok (İskoçya'ya şikâra gitti), deniz yok, tenezzüh yok. Çamurdan, yağmurdan sırılsıklam hanelerin üzerine uzanmış bir sema-yı sakilden müteşekkil, müstekreh bir Paris! Bundan maada, of, zaman yoruyor! İşte hemen teşrinievvel ortasındayız. Taliplerin ilk içtiması. (Annemin söylediklerine bakılırsa bunların adedi şöyle böyle dörde baliğ olabiliyor. Fakat içlerinden ancak ikisi işe geliyor). Neyse taliplerin ilk içtiması, muhakkak, bu ayın hitamından evvel vaki oluyor. Bir ay sonra benim için intihabımı bildirmek lüzumu tekerrür ediyor. Ba'de "Hürmetten muhabbete geçmek için" (cümle babamındır) bana bir buçuk ay mesaide veriyorlar. Böyle intizamperver ebeveyne malikiyet ne hoştur! Hürmetten muhabbete geçmek! Bir buçuk ay! Bence bu müddet ya fazla, ya hiç! Bu geçidi hiç atladı mı diye küçücük kalb-i masumumu (Öhöm! Öhöm!) isticvap edersem şu cevabı alıyorum: "Evvela, ey Juliette, sevmeden evvel hürmet beslemekle işe başlamak fikri hiç bana varit olmadı. Hürmet, muhabbet bilamülahaza, bilaikdam, kendiliğinden gelir. Saniyen, galiba sevmek denilen keyfiyet asla başıma gelmedi. İki, üç defa küçük bir tehyic-i şetaretengiz hisseyledim. Fakat kadınların gâh yeis-i vahdetle, gâh vecd ve şevk ile lisana aldıkları aşk-ı sahih bu mudur? Zannetmem. İmdi yirmi ikinci seneyi bulmuş bir kalbim, şimdiden sonra talim-i garama başlamak için vakit iyiden iyiye geç değil mi?"

Kalpceğizimin hakkı var. Bana “Seni seviyorum” diyenler çok oldu. Bazıları, bunu nazikâne bir bikaydi ile söylüyorlardı. İşe ehemmiyet vermiyorlardı. Sade bu söz ne tesir hasıl ediyor, görmek istiyorlardı. Fakat bazılarını da gördüm ki, bununla hakikaten rikkate geliyorlardı. Eli dokunurken titriyorlardı. Bana tevcih-i hitap ettikleri vakit sesleri çıkmıyordu. Hele bir kısmı da ağlıyorlardı. Çünkü kendilerine: “İsterseniz beni seviniz, ben sizi sevmiyorum.” dedimdi. Evet, herifler bıyıklarıyla, sakallarıyla ağlıyorlardı! Bir kere de başıma büyük bir vaka geldi. Annem bir parça yorgundu. Bir cumartesi günü, onun yerine misafirleri ben kabul ediyordum. Saat altıya doğru odada bana ilan-ı aşka yeltenen otuz beşlik bir diplomatla yalnız kaldım. Bu zat-ı şerife birdenbire ne oldu? Beraberce eğilmiş, bir albüme bakıyorduk. (Doğrusunu söyleyeyim, ben de kâkülümü bir parça burnuna doğru dokundurmakla eğleniyordum.) Herif elinden şapkasını yere bırakıyordu, beni kollarına almak istedi. Hatırlıyorum, öyle şiddetli kendimi müdafaa eyledim ki, boyun bağının iğnesi bileğimi yırttı. Bu yırtıktan akan kanın manzarası diplomatın aklını başına getirdi. Adamcağız, hemen şapkasını kaptı. Hiçbir şey demeksizin savuştu. O zamandan beri bir daha gelmedi.

Oh! Elleri titreten, savtı kesreden, uyun-i ricali yakan, terbiyeli bir misafiri birdenbire vahşi bir muhacime tebdil eyleyen bu kuvvet-i acibe, ela gözlerimle, rayiha-i zülfümle, ihtizaz-ı tenimle bi’d-defaat meydana gelen bu kudret-i meçhule bize, kadınlara, kızlara, bana da tesir eder mi? Paris’in bir köşesinde, dünyanın bir tarafında beni böyle müteessir, mütehassis, müteheyyiç edebilir bir adam var mıdır? Varsa gelsin. Ebeveynime, taliplere, cihana rağmen benden pek hüsnükabul, hüsnüistikbal görür! Hatta babamın dediği gibi hürmetten muhabbete geçmeye bile hacet kalmaz. Gönlümde derhâl bir define-i garam bulur.

Eyvah! Korkarım ki, bu kâşif-i hazain mevcut olmaya, ya daha doğrusu şu hissiz Juliette’çikte keşfolunacak hazine-i müzeyyene bulunmaya. (Pepita), kendinden bahsederken muttasıl, “hatırat-ı aşkım” diyordu. Tabii benim de “hatırat-ı aşkım” var, fakat itirafı ne hazin hatıralar! Ne zaman bunları düşünsem güleceğim gelir. Yalnız, diplomattan bahsetmiyorum.

Mamafih, hücumdan sonra bu herifin hâli gülünç idi. Boyun bağı yelekten dışarı fırlamış, şapka büzülmüş, saçlar intizamını kaybetmiş. Surat kırmızı. Tabibi celbettirecek kadar kırmızı! Diplomatı hesaba katmıyorum. Çünkü onun için kalem darbâna bile koyulmadı. Fakat üç defa küçük bir teheyyüce tutuldum ki beni şöylece düşündürdü: "Vay, sakın akıbet o olmasın?". O kimdir? Aşk, aşk-ı muazzez ki, bir türlü ele avuca girmiyor!

İlk defa, on iki yaşında idim. Bir cambaza âşık oldum. İhtiyatsızlık ettiler, beni oyuna getirdiler. Oyuncu (Zibeb) sırma saçları, kırmızı teni, sır şecisi ile kalbimi alt üst etti. Bu garam çok sürmedi. Bir müddet mümkün olduğu kadar sık bu oyuna gittim. Fakat insan için sevdiği adam ta yüz adım uzakta, ayakları havada görmek hakikaten acı… Sevdiğimi yakından temaşa için mektub-i atiyi tasarladım, yazdım:

"Mösyö (Zibeb),

Gayet zengin, en kibar bir âlemden bir hanım size perestiş eyliyor. Onunla telaki etmek arzu ederseniz Champ Elysées'de (…)'da bulununuz."

Bir de âlâ, "Düşes (…)" diye imza koydum. (…), bizim ihtiyar hizmetçi kadının ismi idi ki böyle bir unvan ile bu hacet için istimaline müsaade etti. Bundan sonra da mektubu aldı, postaya götürdü. Ertesi günü, o ve ben, (…) civarında sandalyelerde oturuyorduk. Kendime çeki düzen vermek için elimde bir kitap vardı.

Herif geldi –erkekler yahut hiç olmazsa cambazlar ne ahmak olurmuş!- oracıkta Düşes (…)'yı bekledi! Bu adam, ne başı yemenili ihtiyar kadından, ne de bu kısa fistanlı kızcağızdan şüphelenmedi. Biz onu teftiş ettikçe gülmekten kendimizi zor alıyorduk. (Zibeb)'i yakından görür görmez bütün aşkım söndü, kül oldu! Şimdi çıplak olmadığı için müstekrehti. Kısa, ağır, kırmızı, kaba, fena giyinmiş bir adamdı. Tatil günü gezmeye çıkmış bir kasaba benziyordu. Eve avdetimde tamamen müsterih-ül bâl idim. O zamandan beri oyunda gözümde değildir.

İkinci, üçüncü teheyyücüm, garip hâl, yine o senedendir. İlk muvaffakiyetlerim, şüphe yok, beni bir parça sermest etmişlerdi. Doğrusu bir parça delişmen, şımarık oldumdu. (…)'da mevsimi geçirirken çokları bana ilan-ı aşk eylediler. En ziyade hoşuma giden gayet nazar-dih, nafiz-ül kelim,

muktedir, maruf, bununla beraber genç, şatır, şık, hasılı o sahilde âlâdan âlâ ne varsa öyle bir zata nüfuzumu, tesirimi görmek oldu. Ah, sandım ki bu zat kalbimi cezbediyordu. Bir dakika ondan ayrılmak bana muhal oluyordu. Bütün gün hayalimden çıkmıyordu. Onunla bir parça lekedar olmak hoşuma gidiyordu. Niçin izdivacıma talip kesilmek fikrine düştü? Neşat birdenbire sönüverdi. Evlenmek, benim için; benim için evlenmek, heyhat! Hayattan henüz lezzet almaya, henüz balolara gitmeye, henüz şevk ve şetarete başladımdı! On altı buçuk yaşında evlenmek ah, yağma yok! Bu tasavvuru bana teklif ettiği zaman annemin benden aldığı cevap işte bu oldu. Validem ısrar etti, pederim de. Lakin mümkün olmadı. (Galiba o zaman kudretim daha ziyade idi.) Vazgeçtiler. Ancak, bu uzun münazaa beni o mir-i meziyet-semirden soğuttu. Çünkü herif muhalefetime rağmen benimle evlenmek arzu-yı hainanesine düşmüştü.

Bu mevsimde (…)'da bildiklerimizden bir aile vardı. Peder, valide, küçük bir kız. Bir de hemen benden biraz müsinn bir oğlan ki, felsefe tahsil ediyordu. Maurice, güzeldi. Fakat o derece güzel ki sinn-i sagirine rağmen bütün kadınlar ber-vech-i pişin meftunu oluverirlerdi. Garip hâl! Hem garip, hem gülünç. Zavallı çocuk, mahcubiyetinden bir şey anlamıyor, yani bir istifade edemiyordu. Bir kadınla mükâlemeye başlayınca kızarıyor, kekeliyor, şapkasını düşürüyordu, öteye beriye çarpıyordu. Nevazişgârane muamele ediyordum. Erkeklere karşı daima değerlerine göre davranmak âdetim değil midir? Bu biçareyi –ki henüz yarım erkekti – helecena düşürmek hoşuma gitti. Bazı süfeha da bir masumeyi rikkate, heyecana getirmekten, sanırım böyle bir zevk alırlar.

Ne kadar mahcup olurda olsun Maurice bana en latif tahassüsat-ı aşkı ilham eyledi. Hatıram böyle hükmediyor. Gayet mütedeyyin idi. Müsaade ve müsamahamla yanağımdan, parmaklarımdan devşirdiği ufak ufak temasları eminim ki ağlaya ağlaya rahibe itiraf etti! Pazar günleri beraber kiliseye gidiyor, yan yana oturuyorduk. Zaman zaman sıranın altından bacağımı bacağına dokundurarak heyecanını uyandırmakla eğleniyordum.

Niçin tatil zamanı derhâl bitiyordu, niçin bir daha görüşmek müyesser olmadan Maurice mekteb-i harbiyeye girdi? Şimdi, rivayete göre, Hint Çin'i

seferindedir. Kalbim öyle hamurdandır ki, ne olursa olsun bir gaibi sevmek kabil değil elimden gelmez.

Holde ayak sesleri var. Annem geliyor, yine ne istiyor? Kânunusanide evleniyorum, anladık.

Tiyatro
Fransuva'nın Tedbiri
Komedi 1 perde

Bidono - Bu ne demek?!
Fransuva- Haydi götür de gel dedim!..
Bidono- (mütehayyir bir tavır ile çıkararak kendi kendine) Ben bundan bir şey anlayamadım… (çıkar)

On Üçüncü Meclis
Fransuva, sonra Bidono, sonra Emil

Fransuva- (yalnız) İşte çaresini buldum… Şimdi Bidono'yu Mandolina'ya gönderirim… Başka bir memleketten Paris'e aktris tutmaya gelmiş bir tiyatro müdürü sıfatıyla Mandolina'ya kendisini takdim eder… Bu uğurda beş bin frank sarf edeceğim dememiş mi idim ya! Mandolina ile bir mukavele akdeder… Alelhesap suretiyle beş bin frangı verir… Mandolina Emil ile kat-i münasebet ederek paraları alır defolup gider. Ben de bu beladan kurtulmuş olurum… Nasıl kurnaz değil miyim?
Bidono- (girerek) İşte geldim efendim. Fakat merakımdan da öleceğim! Hazır Mösyö kont burada yokken bu evde niçin uşaklık ettiğimizi lütfen anlatınız…
Fransuva- Sonra anlarsın dedim a! Şimdi bir şey sorma sen artık tiyatro müdürü oldun.
Bidono- (hayretle) Kim?
Fransuva- Sen!
Bidono- Şimdi çıldırırım… Ne vakit oldum?

Fransuva- Haydi esvaplarını giy bakalım. Buradan gideceksin!

Bidono- Artık arabacı değil miyim?

Fransuva- Hayır!

Bidono- Buradan gidecek miyim? Kontu görmeden bizim bacanın tüttüğünü söylemeden mi?

Emil- (dışarıdan) Burada kimse yok mu?

Fransuva ve Bidono- (bir ağızdan) Ay kont geliyor!

Fransuva- (Bidono'ya) Sakın bir şey söyleme, al şu paçavrayı. Tozları silmeye başla!(kendisi de fırça ile bir koltuğu süpürmeye başlar.)

Bidono- (kendi kendine) Yine mi arabacılığa avdet. Ay çıldıracağım…

Emil- (girerek-kendi kendine) Noterimi gördüm… Kaim pederim olacak Türgardin'in benim ahvalimi tetkik etmek için yanıma hizmetkâr sıfatıyla girmiş olduğunu mahremane söyledi… Tuhaf fikir!(çalışmakta olan Fransuva ile Bidono'ya bakarak) Acaba bunların hangisi Mösyö Türgardin…(çağırarak) Fransuva! Jan!

Bidono ve Fransuva- Efendim.

Emil- Yaklaşınız. (ikisi de yaklaşırlar) Avuçlarınızı açınız bakayım!

Bidono ve Fransuva- (avuçlarını açıp irae ederek) Buyurunuz efendim.

Bidono-(kendi kendine) Fallarımıza bakacak galiba!

Emil- (Muayene edip Fransuva'nın ellerini göstererek kendi kendine) Kırmızı boyalı kocaman iki pençe! Mösyö Türgadin öteki olmalı!.. Elleri efendi eline benziyor…(cehri) Fransuva! Haydi, sen dışarıya çık. Jan'la biraz gizli görüşeceğim!(kemal-i nezaketle) Mösyö Jan'la.

Fransuva-(şaşırarak) Aman efendim!

Emil- (hiddetle) Amanı zamanı yok haydi defol diyorum!

Fransuva- (çıkarak kendi kendine) Allah vere de budala Bidono ağzından bir şey kaçırmasa (Bidono'ya) Ağzını pek tut ha!

On Dördüncü Meclis

Emil - Bidono

Emil-(fevkalade nezaket ve hürmetle) Buyurunuz Mösyö Jan. Lütfen oturunuz! (bir koltuk takdim eder)

Bidono- (oturarak) Çok lütufkârsınız Mösyö Kont.

Emil-(bir sandalyeye oturarak) Şimdi ciddi konuşalım!

Bidono- (kendi kendine) Uşaklarına teklifsiz.

Emil- Evvel emirde size gördürmeye cüret-yab olduğum ufak tefek o hizmetlerinden dolayı affınızı talep etmekliğime müsaade buyurunuz görüyorsunuz a, nezd-i âlinizde ne kadar mahcubum!..

Bidono- Aman efendim! Estağfurullah! Bendeniz evimde de kendi hizmetimi kendim görürüm! Hizmet görmeye alışığım!

Emil- Artık lütfen bu komedyayı bırakalım… Bendeniz sizin kim olduğunuzu biliyorum.

Bidono- Vay?

Emil- Sizi bu haneye sevk eden sebebe de vakıfım!

Bidono- Ne ala (kendi kendine) O hâlde şimdi bizim bacadan bahs edebilirim… Efendim lodos rüzgarı estiği zaman!

Emil- (meftuniyetle) Kerimeniz matmazeli bir gün akdem (Odeon)'da gördüm…

Bidono- (hayretle) Kerimem mi?

Emil- Niçin ketm edeyim? Cazibe-i hüsn ü ânı kalbimde o derece bir tesir hasıl etti ki adeta meftunu oldum… Çıldırasıya seviyorum…(kıyam ile) Dest-i izdivacını talep ile kesb-i fahr eylerim…

Bidono- (yerinden fırlayarak-kendi kendine) Burası ne tuhaf yer imiş!.. Allah bilir başıma ağrılar yapıştı.

Emil- Sükût ediyorsunuz.

Bidono- Ne söyleyeyim efendim…(kendi kendine) Çıldırmazsam çok iyi!..

Emil- Tereddüt buyuruyorsunuz… Ha! Sebebini bilirim… Mandolina'dan tevhiş ediyorsunuz değil mi? İtiraf ediniz.

Bidono- (hayretle) Neyi itiraf edeyim?

Emil- Rica ederim itiraf ediniz.

Bidono- (sersemce) Peki efendim itiraf ederim.

Emil- Emin olunuz efendim bu sabah kendisine yazdım şu dakikada münasebetimiz münkatıdır… İnanmıyor musunuz? Şimdi ispat ederim…
(çıngırağı çalar)
Bidono- (kendi kendine) Bunlar ne demek olur?

On Beşinci Meclis
Evvelkiler, Fransuva

Fransuva- Efendim.
Emil- Matmazel Mandolina'ya mektubu götürdün mü?
Fransuva- (kendi kendine) Vay! (cehrî) Hayır efendim vaktim olmadı işte burada (cebinden mektubu çıkararak)
Emil- (memnuniyetle) Talihim bana yardım etmiş…
Emil- (Bidono'ya) Açalım göreceksiniz ki münasebetimiz külliyen kat' edilmiştir efendim.
Fransuva- (sürur ile) Kat'-i münasebet mektubu imiş! Dur bakalım (mektubu açıp okuyarak) Kat'-i münasebet!
Emil- (görerek) Vay mektubumu açmaya cüret etti ha…(ayağıyla Fransuva'ya vurarak) Hayvan!
Fransuva- Ah (Emil'i kucaklayarak) Ah damadım!
Emil- Ne? Damadım mı?
Fransuva- Türgadin benim! Herma'nın pederi!
Emil- Bu eller ile mi?
Fransuva- (müftehirane) Fabrikanın boyası. Çok uğraştım çıkaramadım.
Emil- (Fransuva'nın ellerine sarılarak) Af buyurunuz efendim! Bu esvaplarla durmayınız (Bidono'ya) Jan! Haydi çabuk…
Fransuva- (sözünü keserek) Jan değil efendim! Mösyö Bidono! Kasadarım!
Bidono- (eğilerek) Ve sizin kiracınız!
Emil- O halde hiç uşağım yok imiş!
Bidono- Biraz bizim ocaktan bahsetsek! Efendim lodos rüzgarı estiği zaman…
Fransuva- Şimdi sırası değil… Düğünden sonra söylersin!

Bidono- Fakat… Tütmekte devam edecek…

Fransuva- (Emil'e) Oğlum… Teehhül ediyorsunuz. Tabii evlat sahibi olursunuz?..

Emil- Ümit ederim.

Bidono- Şüphe mi var?

Fransuva- Eğer kız evladınız olursa evlendireceğiniz zaman benim gibi yapınız… Damadınızın ahvalini bizzat tetkik ediniz…

Emil- (gülerek) Sizin gibi uşak sıfatıyla mı?

Fransuva- Elbette! Yalnız şarabınızı beraberce getirmenin çaresine bakınız…

Bidono- Kasadarınıza da malumat veriniz de… Aylığını yüz frank arttırmaya mecbur olmayınız!

(Perde iner)

çev. : Tevfik Amir

NO:40 30 Mayıs 1312 Perşembe 30 Zilhicce 1313 Adet:40

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Musavver Olarak Neşrolunur

EDEBİYAT

İcmal-i Edebî

Çar Hazretlerinin resm-i tetevvücü matbuatı baştan başa işgal eyliyor. Rusya vakayisi bütün icmal-i siyasileri dolduruyor. Biz de icmal-i edebîmizi bilcümle Rus edebiyatına olamazsa da bu devrin Rus üdebasından, muharrirîninden birine, bir serfiraz-ı ehl-i kaleme, Leo Tolstoy'a hasredebiliriz. Asrımızda parlak parlak mahsulat-ı edebiye yetiştiren iklimlerin biri de şüphe yok ki, Rusya'dır. Rus edebiyatı şarkın yüzünü garbe karşı ağartıyor. Tolstoy'lar, Zola'lara bihakkın kafa tutuyor. Öbürünün *Harp ve Sulh*'u, *Anna Karenina*'sı, berikinin *İnhizam*'ından, *Nana*'sından geri kalmıyor. Fazıla-i müsteşrika Gülnar Hanımefendi'nin Rus edebiyatına dair mecelle-i cemileleri, Tolstoy'dan lisanımıza tercüme-i güzideleri mütalaa buyurulursa sözlerimizin derece-i isabeti anlaşılır.

Bu edib-i hakimi, Tolstoy'u uzun uzadıya nazar-ı mütalaadan geçirmek henüz müyesser olmadı. Fakat bir iki hikâyesiyle ahiren neşrolunan Fransızca bir eseri epeyce fikrimizi açtı. O sahib-i dehanın meziyet-i mütefekkiranesini piş-i ibrete koyduk. Bu son eserde Tolstoy üç büyük Fransız edibini Zola'yı, Dumas-fils'i, Maupassant'ı tenkit eyliyor. Fakat harikulade bir zekâ, bir tefekkürle tenkit eyliyor. Öyle ki bu tenkidat münekkid-i sahib-i kudretin maharet ve kıymet-i felsefesini epeyce zihne yerleştiriyor.

Zola, 1893'te Paris talebe-i ulumuna bir nutuk irat eyliyor, tahsil ve terakkiyat-ı fikriye aleyhinde bulunanlara şiddetle taarruz eyliyor. Terakkiyat-ı fikriye aleyhinde bulunmak nedir? İşte bu mesele izaha muhtaçtır. Bu fikrin esası bizce Jean-Jacques Rousseau'ya kadar gider: mutantan, belki de mutarra, fakat muğlak, müphem bir kalemle lisanımıza naklolunan "Fezail-i Ahlakiye" nutku ulum ve maarife karşı derin bir hücumdur. Müteahhirîn buna başka bir renk veriyorlar: "İnsaniyet tahsil ve cem-i malumat edeliden beri bir saadet-i hakikaya vasıl olmadı, mademki ilimden bir faide-i mümtedde husule gelmedi, hiç okumak öğretilmese daha iyi, cehalet mutlaka herhâlde evvelî değil midir?" diyorlar. Bu mülahaza Fransa'da büyük muarızlar buldu. Ezcümle Zola: "Şebab-ı zekâya kitaplarınızı atınız, hocalarınızı bırakınız demeye cesaret edenler henüz yoksa da öyle hatifler, naşirler var ki ötede beride fazilet-i cehli, lezzet-i bedaveti neşir ve ilan ile uğraşıyorlar – "ve fi'l-bedavete hasen gayru meclûb" terane-i mütenebbiyanesinde olduğu gibi – beşeriyeti tarih-i kadimin amâk-ı meçhulesine, topraktan henüz çıkmamış, her türlü cemiyetten, her türlü ilimden muarra âbâ ve ecdat arasına sokmak istiyorlar." diye bağırdı. Bundan maada ataletle mümteziç bir nevi ihtisasat-ı sufiyane tavsiye edenlere karşı: "Hayır, hayır, bu yolda idare-i kelam etmek bence adeta küfürdür. Akvamın en kavisi, en mesudu çalışanıdır. Şecaat, itikat, salabet hep sa'ydan gelir." dedi.

Bu sözler Leo Tolstoy'u küplere bindirdi. Çünkü şu iki fikrin hâlen mürevvici, mürevvic-i has beliği odur. "Tefekkür bizi saadete isal etmez. Artık tefekkürden feragat gerektir." hükmünü o verdi. Bu muhakeme Tolstoy'da ekseriya varittir: gâh ilm-i ahlaka, gâh ilm-i içtimaya tatbik olunur. Rus

filozofu: “On bin seneden beri hırsızlar tevkif edilip duruyor? Bununla sirkat ortadan kalktı mı? Böyle değil mi? Söyleyiniz, ya evet, ya hayır deyiniz! Peki, öyle ise, sirkat ortadan kalkmadı ise artık sârıkları tevkife hacet yok. Bunlar tevkif olunmasın. Bakınız hırsızlık nasıl kayboluverir, görürsünüz.” diye musırrane bast-ı mütalaa eyliyor. Tefekkür için de böyledir, on bin seneden beri insanlar müfekkirelerini yoruyorlar, duruyorlar. Mamafih mesavi-i ahlak bir türlü nabud olmuyor. Artık böyle yorulmasınlar, tefekküre koyulmasınlar. O mesavi derhâl hitama erer.

Bu fikir garip, hatta agreptir. Fakat neme gerek; hoştur. Doludur, büyük birinden nişanedir, insanı düşündürüyor ya, kâfi. Hele Zola’nın ikinci hücumuna karşı Rus muharririn söylediği şu sözlere dikkat buyurulsun: “Ah, sen, hey! İbn-i garp! Hayali, temaşayı, tahayyülü beğenmiyorsun. Gözler semaya matuf, gönül bir nokta-i ebediyete nazır olduğu hâlde vecd ve istiğrak nedir? Bilmiyorsun bu bediayı, bu nimeti anlamazsın. İşte ben de senin sa’y dediğini beğenmiyorum, anlamıyorum. Senin sa’yın nedir söyleyeyim mi, tebcilat-ı saiyane ki şöyle toz gibi dağıtıvereyim mi? Sahih, bu garp adamları tuhaftır. Bir kere çalışmalı, çalışmalı dedikleri gibi iş bitti, bir hakikat ortaya konuldu sanıyorlar.

(Sarsey) otuz seneden beri: “İnsan bostanı zer etmeli.” diye baş ağrıtıyor. Bunlar hâlâ bu köhne vadide dem vuruyorlar. Çalışmak! Çalışmak! Öyle ama insaf ediniz, sa’y ahlaka muzırdır. Sa’y pek fena, pek merdut bir şeydir. İşte isbatı!”

Koca hikâyenüvis bu iddia-yı garibini ispata bile muvaffak oluyor. Bu münakaşada en acayip nokta şudur ki mübahislerin her ikisi de, yani sa’yın müdafisi de, muarızı da ya cihanın en büyük sailerindendir, yahut en batî tembellerindendir. Eğer sa’y-ı zihnî cidden mesaiden madut ise Zola da, Tolstoy da ömürlerini Huda-pesendane bir sa’y ile geçirdiler ve geçiriyorlar da! Yok, böyle değil de sa’y, Montesquieu’nun dediği gibi ezvakın en rakiki, eğlencelerin en latifi ise Tolstoy da, Zola da hayatlarını boşu boşuna heba ettiler ve ediyorlar da! Artık burasını onlar halletsinler.

Tolstoy, bu sa'y aleyhindeki fikriyle Tao saliki olduğunu gösteriyor. Tao, felasifeden Lao'nun mesleğidir ki *Tarik-i Tabiat* ünvanlı eserinde dur ü dıraz bast edilmiş. Bu kitaba göre saadete ancak Tao ile vusul müyesser olur. Tao hareketten, faaliyetten bütün bütün münkatı oluncaya kadar nefesteki ihtiyac-ı faaliyet ve hareketi söndürmekten ibarettir. "Eğer insanlar bu adem-i faaliyete tatbik-i hareket etseydiler, her türlü belayadan bi's-suhule muhafaza-i nefs ederlerdi, Tolstoy: "Bu meslek bir parça garip görünür. Fakat yakından bakılırsa aynı fikirde olmamak muhaldir." diyor. Yalnız bu kadar mı ya, daha neler söylüyor:

"Zola'nın tebcil-i sa'ya dair olan bu nutkunu okumadan evvel Avrupalıların sa'y bir nevi fazilettir demeleri daima taaccübüme bais olurdu. Bir karınca idrak ve izandan mahrumdur, binaberin sa'yı fazilet derecesine çıkarır ve onunla iftihar edebilir, beis yok, fakat insan için bu hareket bir züldür. Zola diyor ki, sa'y insanı latif, âli kılar. Tetkikatıma göre keyfiyet berakistir. Sa'y-ı hodperestaneden sarf-ı nazar – çünkü bu nevi sa'yın hedefi sainin iktisab-ı şeref ve refahiyet etmesi olduğu için daima merduttur – her türlü mesai yalnız karıncayı değil, insanı da mağrur eder, nasfet ve huzuaddan tecrit eyler.

Filhakika sabahleyin şafakla kalkarak işlerinin başına giden, akşamlara kadar çalışan adamlara bakınız, ne kadar sert, bi-insaf, bi-mürüvvet oluyorlar. Bir dilenci görseler merhamet şöyle dursun, zahiren olamazsa, içlerinden: "Sefil herif! Benim gibi çalış da para kazan." derler. Tolstoy, sa'y aleyhinde o kadar ileri gidiyor ki sa'yı nişane-i gurur, şu bu yaptıktan sonra: "Sa'y tab'u'l-insandaki haslet-i muharibane ve sitizkâraneye dalldır, çünkü ebna-yı Âdem bedavetten hadarete geçince, medeniyete girince, vahşetten, muharebe ve mücadele-i daimeden münkatı olunca var kuvvetiyle sa'ya sarılıyorlar. Hırs-ı muharibanelerini böyle teskin eyliyorlar. Sa'y da nefse karşı bir nevi harptir." diyor. Ondan sonra ataletin, tenperverliğin fazailini vasfa koyuluyor. Biz bu vadide filozofu takip edemeyiz. Zira öyle delail ile, muhakeme ile kalem yürütüyor ki korkarız, fikrimizi çelemezse de tereddüte düşürür. Sa'ya şu zaman ihtiyac-ı vafirimiz de bizi yorar. Niçin Tolstoy bu devrin en harika-pira muharrirlerinden, mütefekkirlerinden addolunuyor? İşte böyle garip, acayip,

belki de merdut, ne derseniz deyiniz, fakat her hâlde ulvi, kavi, henüz na-mekşuf efkâr meydana koyduğu için zanneder misiniz ki bu fevc fevc garaip içinde zemin zemin, ufak ufak letaif-i hakaik bulunmasın, bu hakikatler de vâsi, fakat biçilmiş, yenmiş bir kuru merada cabeca göze çarpan parlak parlak minelere, latif latif çiçeklere benzemesin. Büyük bir edibimizin bir kavl-i meşhuru vardır. Zebanzedimiz evvela evvela kıymet-i edebiyesini zahiren zayi ediyor. Çünkü biz öyle nahafet-i taba meyyaliz ki ebetle beka bulur bedialardan bile havf-ı mebzuliyetle derhâl bıkarız. En güzel makalelerden ve mütalaalardan bir parça uzun olursa hemen usanırız. Neyse, o kavl-i güzin şudur: "Hep gördüğümüz gibi yazmakta ne terakki olabilir, biraz da düşündüğümüz gibi yazmalıyız. İnsan yalnız görmeye değil, göstermeye de müstaittir." İşte muharrirlerimiz için bir düstur-ı hakikat! Mesuttur o kalem ki bu yolu takip etmek nimetine muvaffak olur. Tolstoy'ları vücuda getiren bu yoldur.

Tolstoy'un sa'y hakkındaki şu felsefesini bildiğimiz meslek-i kalenderane ile karıştırmamalıyız. Bâlâda geçen sözlerle:

Îş u nûş eyle bugün anma gam-ı ferdâyı
Sana ısmarladılar mı bu yalan dünyâyı

hükmünü birbirinden tefrik etmek kolaydır. Öbürü derindir, beriki basit. Öteki doludur, bu ise boştur. Çünkü hikâyenüvis kalemini bir felsefeye, ruha, tetkik ve ta'mike istinaden müceddidane yürütüyor. Şair ise müptezel bir fikirden adi bir surette dem vuruyor. Hatta bence Rus muharririn garaibatı:

Sa'ydır sermâye-i akl u dehâ
Sa'ydır vâbesten-i zevk ü safâ
Sa'ya insan etmeli dâim şitâb
Bârekallah bak ne hoş fasle'l-hitâb

gibi nice kof hakaike müreccahtır.

Tolstoy cidden büyük bir sahib-i kalem, büyük bir sahib-i fikir. Bu icmal-i edebî uzadıkça uzamaya müsait. Fakat bahsin mabadını başka bir icmale tehir ederiz. Canım "Tao"nun düsturuna tatbik-i hareket etmek istiyor.

Müstezat

Feryâd ile yâd eyler iken ben seni her bâr
Ey âfet-i hûnhâr
Eyyâm-ı visâlin sürüyor zevkini agyâr
Yazık sana ey yâr
Şevkim, emelim olsa da günden güne efzûn
Gönlüm yine mahzûn
Ümîdimi mahv eyleyecek fitne-i eşrâr
Yok çünkü meded-kâr
Esrâr-ı dil âleme fâş eylemedim âh
Cürmüm nedir? Ey mâh!
Âlem değil âhım bile bigâne-i esrâr
Zann etme haberdâr
Şehrâh-ı muhabbette hayâlin bana rehber
Olmakla beraber
Olmaz yine dil vâsıl-ı tâbişine didâr
Ey matla'-i envâr
Cevrin beni mahv etse de sen tâc-ı serimsin
Yekta güherimsin
Her bâr seninçün sadef-i sînede yer var
Ey lü'lü-i şehvâr

İbnü'l-Hızır Rüştü

Fırtına

-Rusça'dan Tercüme-

Girdikde nikâb-ı garbe hûrşîd
Envâr-ı hayâle olmuş efser
Akşamdı zaman, - zaman-ı nevmîd-
Ahzân-ı gurûb içinde kişver

Dalmıştı sükûna kûh u sahrâ
Ne bâd-ı vezân, ne berg-i lerzân
Bir ferd görünmez idi aslâ
Bî-mevc idi bahr-i zulmet-efşân

Sahildeki bir taşı müttekâ
Kalmış duruyor o mâh-ı peyker
Saçlar dağınıktı çeşm-i şehlâ
Bir kız görünür yüzü mükedder

Sahilden uzakta bir balıkçı
Sandalını bahre doğru salmış
Sayd etmeye muntazır balıkçı
Sandalı (…)-ı menâzır almış

Bakmakta ona o mâh-ı rahşân
Etmekte eliyle bir işâret
Birdenbire çıkmasın mı tufân
Bir fırtına, ber deniz, kıyâmet!

Divane-i Aşk ve Sevda
-Rusça'dan Tercüme-

Ne perişân durur o sîmînber
Gülüşü gülşene verir zîver
Acaba ol güzel kimi bekler?
Mütebessim nedendir ol dilber
Ağlıyor sâyesinde sâye midir?
Yâ ki bir resimdir perî peyker

Ufka mün'atıf onun nazarı
Hâli şaşkın bilinmiyor kederi
Bak, ne mahzûn ne gamlı dolgundur
Mütebessim gibi ne solgundur
Hüzn ü endûhuna nedir esbâb
Etti mi gayb-ı akrabâ ahbâb

Bekliyor bir yolu, gelen gelmez
Kendisin kendisi bile bilmez
Kisvesi bembeyaz misâl-i kefen
İşve vü neşesi gam u şiven
Bâğ-ı tımârhâne-i nüzhetgâh
Gâh nâlân gâh çekmede âh

Hacle-gâh-ı kafesli bir buk'a
Sevdiğinden de gelmiyor ruk'a
Nağmesi nağme-i terâne-i aşk
Rûz u şeb ders-i aşktır ona meşk
Aşk u sevdâ imiş meğer derdi
Ki şudur daima onun virdi
Mâh u mihrim neden olur pinhân
Bana kısmet kırân-ı bîpâyân

Celal Ünsi

Tahassür

Uçar bin şu'le-i hicrân hep âh-ı âteşînimden
Cüdâyım sevdiğimden, bir gülümden, nâzenînimden

Tecellâ-yı hayâliyle tesliyyât olur gönlüm
Enîsim, mahremim yok başka hatta en karînimden

Beni bu derd-i aşk öldürse feyfâ-yı tahassürde
Biter ezhâr-ı sevdavî bütün hâk-i zemînimden

Büründü kisve-i matemle eyyâm ü leyâlim hep
Gönül mahzûn ciğer pür-hûn fırâk-ı meh-cebînimden

Hazân-âbâd-ı firkat oldu gülzâr-ı hayâtım âh
Felekler inlese çok mu figânımdan, enînimden

Bunaldım inlerim her ân şeb-i yeldâ-yı hasrette
Nasıl bilmem ki kurtulsam dem-i mihnet-rehînimden

Nigârım bağlasın çeşmânımı etsin beni kurbân
Melekler ağlasın gökte benim tavr-ı hazînimden

M. Selahaddin

Gazel

Selâmet, istikâmet, safvet-i vicdâna tâbidir
Saâdet, istirâhat, cevher-i irfâna tâbidir

Avâlim serteser, bâzîçedir dest-i meşiyyetde
Cesed bî-şübhe icraât-ı hükm-i câna tâbidir

Düşünmezler mi âyâ mukbilân-ı nâ-be-kâmanı
Diyenler bahtiyârı servet ü sâmâna tâbidir

Değildir câlib-i feyz u muhabbet şân u şöhret hîç
Muhabbet dâd-ı Haktır sanma fahr u şâna tâbidir

Bedâyi-hânedir dünyâ hakâyıkına ser-tâ-pâ
Temâşâ-yı bedâyi nazre-i im'âna tâbidir

Gehî pesti ider âlî gehî âlîyi eyler pest
Bu bir hükm-i hafîdir zâhiren devrâna tâbidir

Tecellî-i te'âli mutlaka vâbestedir sa'ye
Hakîki nâiliyyet cehd-i bî-pâyâna tâbidir

Recep Vahyi

Âteşin

Fikr-i sevdâ-iştimâlim, tab'-ı zârım âteşîn
Kalb-i rikkat-perverim, cism-i nizârım âteşîn

Ben nasıl yanmam lehîb-i aşk ile subh u mesâ
Oldu tâb-ı hüsn ile ruhsâr-ı yârim âteşîn

Ağlasa çok mu hezâr zâr-ı feryâd ile kim
Nağme-i sûzişmâlim, âh u zârım âteşîn

Hangi dil tâb-âver olmuş gamze-i dil-sûzına
Âh yandım her nigâh-ı dil-şikârım âteşîn

Ali Şadi

Enin-i İptila

O şûhun âteş-i sevdâsı câna kıldı eser
Onun için bana dünyada her ne etse eder

Beni visâl ile şâdân eder idi meleğim
Bileydi kalb-i hazînim onu ne rütbe sever

Bahâr-ı ömrümü verdim cefâ-yı nâzına ben
Safâ-yı cânıma bir şevk-i ibtilâsı yete

Kitâb-ı aşkıma serlevhadır! Şu savt-ı hazîn:
Esîr-i aşk olanın ömrü böyle gamla geçer

Revâ değil mi? Yazılsın mezarımın taşına
Şehid-i kahrı olursam o şîvekârın eğer

Edirne'den Sadi

"Bahar Olmuş" Ünvanlı Gazele Nazire

Her taraf bir bedî'a-zâr olmuş
Yine mevsim dem-i bahâr olmuş

Açılıp ibtisâm ile ezhâr
Yine kırlar ferâh-nisâr olmuş

O kışın gamlı gördüğüm yerler
Mazhar-ı feyz-i gerd-gâr olmuş

Ötüyor nev-nihâl verd üzere
Bülbülân garka-i mesârr olmuş

Ediyor levh-i cenneti tanzîr
Sahn-ı gülşen safâ-medâr olmuş

Çemen olmuş nişîmen-i sevdâ
Yine mevsim dem-i bahâr olmuş

Pek Hazin Bir Dakika!

Dalmış sükûta âlem
Her yer garîk-i zulmet
Sâmitti cümle eşyâ
Arz u semâda dehşet
Deryâ karardı birden
Müthiş sadâ-yı emvâc
Îsâr ederdi hassa
Bin türlü havf u haşyet
Kesb-i kesafet etmiş
Gökte sehâb-ı muzlim
Cevelân eder fezâda
Bin berk-i pür mehâbet
Yağdırmada savâik
Tufan nümun sehâib
Benzer sadâ-yı topa
Her mevce bir kıyâmet
Gökten bütün bulutlar
Eyler iken tenezzül
Deryâda yükselirdi
Bin dehşete alâmet
Âvâze-i semâdan
Emvâc iniltisinden
Mâlî dimağ u semim
Bilmem nedir bu hâlet
Şimşekle nâr içinde
Âvâz-ı dehşetiyle
Bir merkez-i garîbe
Arz eylemekte rıhlet
Yükseldi âb-ı deryâ
Dağlar misâli oldu

Sanki tesâdüm etti
Bahr u semâ ne dehşet
Dehşetle doldu kalbim
Bin ye’s ü bin kederle
Bıktım cihândan artık
Allah’ım et inâyet
Herhangi suya baksam
Ye’s ü kederle meşhûn
Görmem hülâsa bir şey
Her lahza bin meşakkat
Bilmem bu ana geldim
Hiç görmedim keder, gam
Şimdi dil-i hazînim
Bilmez nedir sükûnet

Selanik’ten Halil Refet

Gazel

Zahm-dârım derdimin dermândan istiğnâsı var
Sînede bir işve-perver dilberin sevdâsı var

Hüsnini seyr eyleyip meyl etmemek kâbil değil
İhtiyârı mahv ider bir vech-i sûd-âzâsı var

Göz süzüp gerden kırıp nâz eyleyip söz söylüyor
Cezbe-pîrâ şîvesi vicdân-rübâ sîmâsı var

İbtisâmı pek güzel nâzın hırâmı bî-bedel
Âlemi teshîre kâfi nazre-i ahlâsı var

Hoş görün feryâdımı zann etmeyin bîhûdedir
Andelîb-tab’ımın bir gonce-i rânâsı var

Zevk vermez nefha-i sünbül-meşâm cânıma
Anda müşgîn-i zülf-i yârin bû-yı rûh-efzâsı var

Âlemin gül-zâr-ı zevki şevk-yâb etmez beni
Gönlümün fevka'l-irem bir bâğ-ı müstesnâsı var

Nefha-i feyziyle sermestim o verd-i işvenin
İftihâr etsin anında bülbül-i gûyâsı var

Feraizcizade Osman Faiz

Gazel

Cemâl-i câzibânen tâlib-i akl u vakârımdır
Visâl-i kâzibanen sâlib-i sabr u karârımdır

Belâ-yı ibtilâ-yı hatt u hâl u çeşm ü ruhsârın
Berât-ı imtiyâz ü iştihâr u i'tibârımdır

Gönül seyyâre-i aşkın havâssım hep birer peykin
Gecem zülfün günüm vechin hayâlin bir medârımdır

Esîrindir ben olsam da anı hoş tut sakın üzme
Dil-i zârım, sana yârım müebbed yâdigârımdır

Nasıl ârâm ider bîçâre gönlüm ansız ey Vahyî
Hezârım gonce-zârım gül-izârım gam-güsârımdır

Recep Vahyi

Hazret-i Musa'nın Nil'den Tahlisi
(Fransızca bir neşidenin nesren tercümesi)
Muharriri: Victor Hugo

Acele ediniz! Lakin sabahın sisleri arasında ne görüyorum? Korkak kızlar! Hiç endişe etmeksizin uzaktan ufka doğru medd-i nazar-ı dikkat ediniz.

Bu, hiç şüphesiz, sahraların amâkından koparak dalgalarla deryaya sevk olunmuş, heremleri ziyaret için gelmiş salhurde bir hurma kütüğü olacak.

Ne diyorum? Eğer buna mutmain isem benim nazargâh-ı dikkatim meşkuk kalacak.

(…) Lakin hayır! Bu, küçük bir yelkenli kayıktır ki derununda, validesinin sinesinde uyuyanlara mahsus bir asayiş-i lezzet-aver ile dalgaların aguşunda bir çocuğun uyuduğunu görüyorum.

Uyuyor, uzaktan mütemevviç döşeği, nazarlarda büyük bir nehir üzerinde mevce-zen beyaz bir güvercin yuvasını andırıyor.

Mehd-i masumiyetinde, rüzgârın cihet-i hübubuna tabi olarak dolaşır; su, bir valide makamında beşiğini sallar, o uyuyor, girdab-ı müteharrik onu beşiğinde değil sanki mezarında sallıyor.

İşte uyanıyor, imdat! Feryat ediyor.

Ah hangi validedir ki evladını böyle kudurmuş dalgaların keyfine terk edebilmiş? Kollarını uzatıyor. Su, her cihetten gürlüyor.

Heyhat! Ecele karşı narin bir saz beşikten başka kuvve-i tedafüiyesi yok. Tahlisine şitab ediniz! Bu, ihtimal ki bir İsrail çocuğudur.

Pederim onları bilamuhakeme düçar-ı ceza etti. Böyle masumlara işkence yettiğinden dolayı babam pek büyük bir hata etti.

Zayıf çocuk! Senin bedbahtî-i hâlâtın benim muharrik-i muhabbetim oldu. Ben senin validen olmak isterim.

Hatem-i Süleyman

Tulu-i Afitap
J.J. Rousseau'dan

Güneşin matla'ını kaplayıp da kendisinden evvel arz-ı didar eden şuayı ateşîn uzaktan görünmeğe başlar. Gittikçe humret ziyadeleşir. Şark ciheti büsbütün alevler içinde kalır, o nazenin işve-füruzun küdumuna intizar olunur, her dakikada tulu edecek zannedilir, nihayet pedidar olur, berk gibi parlak bir nokta görülür, derhâl etrafı garik-i envar eder, artık gecenin zalam-ı kesifi zevale yüz tutar. İnsan bulunduğu meskeni tanıyarak onu fevkalade letafet içinde bulur. Gece esnasında bir feyz-i nevin iktisap etmiş olan çemenzar afitab-ı âlemtabın ilk iş'asıyla ziyadar olunca üzerindeki jaleler enzarı renk ve ziyaya müstagrık eder. Nağmata agaz eden kuşlar yekdiğeriyle birleşerek şems-i tabanı kemal-i safiyetle selamlamaya hazırlanırlar. Bu esnada kâinatı bir sükûn-ı amik istila eder. Kuşların bu terennümat-ı dilnişini gündüzün aksam-ı sairesindeki cıvıltılarından daha ruhperver, daha neşat-aver olur. İnsan kendisinde bir bataet, bir asudelik, bir teyakkuz hisseder. Yarım saat kadar süren bu menazırdan mütelezziz olunmayacak bir kör tasvir edilemez. Bu kadar güzel, bu kadar azamet-perver olan bu manzara en soğukkanlılarda bile birçok hissiyat-ı şairane uyandırır.

M. Rifat.

KISM-I NİSA

Juliette'in İzdivacı
4
Taliplerim 18 Teşrinisani

Pazartesi akşamı odama dönerken annem beni der-aguş etti. İzdivacıma taalluk eden tebligata mahsus tavr-ı ciddisiyle: "Juliette, bu efendilerden –yani talibîn-i kiramdan – ikisi perşembe akşamı bizimle

yemeğe geliyorlar. Hatırında olsun. Ne yapmak lazımdır biliyorsun ya?" dedi. Hatırımda oldu, hay hay! Fakat annem bir noktada aldanıyordu. Ne yapmak lazımdı, katiyen bilmiyordum. İki talip, bir genç kızı nazre-i tetkikten geçirecekler, âlâ. O biçare bunun için pazartesiden perşembeye kadar ne yapar? Boyumu, yüzümü değiştiremem. Yeni bir lisan öğrenmeye ise vakit yok. O lisanlardan ki annemin kavlince, izdivaç hevesindeki erkekleri celp ve cezbe gayet hâdimdir. Hatta bir kat iki esvap bile ısmarlayamam. Binaenaleyh, ne idiysen yine öyle kalmaktan başka elden bir şey gelmez. Perşembe akşamı bu efendilere pazartesinin Juliette'ini, ten-i mevcedarı, sima-yı latifü'l-ihmirarı, bir arşın üç reba' kameti, bir de şöyle böyle kekelediği iki biçare lisan-ı ecnebi ile arz edeceğim.

Bu efendiler kimlerdir? Bir parça tahmin ediyorum, ama annem adlarını söylemiyor, kable'l-muamele ziyandan korkuyor, namzetlerine önceden daima ne fena kabul gösterdiğimi biliyor da ifşa-yı nama cesaret edemiyor: "Pek latif zatlar… Pek latif doğrusu. Hatta senin gibi bir çılgın için lüzumundan ziyade latif. Biri o kadar genç değil. Fakat öbürü! Henüz otuzuna gelmemiş." demekle iktifa etti. Bu annem ne güzel, ne yaman düşünür, söyler! Talipleri toptan nazar-ı itibara alır. Birinin mehasini ile diğerinin nakaisini ikmal eyler. Acaba hepsini birden mi bana tavsiye etmek istiyor?

Babam beni vakayiden daha iyi haberdar eyledi. Zaten bir sabah, Champ Elysées'ye yayan gezmeye gittik mi yahut akşamüstü saat beşe doğru büyük caddelerde dolaşmaya başladık mı babamdan ne istersem alırım. Kollarımı halka-vari sağ koluna takar, kendimi bırakır, asılır, şu kocaman ela gözlerimi de perestişkârane sakalına atfeyler, yürürüm. Gelen geçen bizi gördükleri vakit birbirlerini dürterler. Şüphe yok, içlerinden: "İhtiyara bak. Ne güzel bir mini mini nazenin yakalamış!" derler. Derken babam kabarır. Memnun olur. Fikrimde salah olmazsa bu esnalarda pederime maaşımı tezyit ettirir, epeyce de elmaslar aldırırım.

Böyle bir gezmeden avdet ederken gelecek perşembe günü ateş etmeye hazırlanan iki silahşöre dair ihtiyar-ı muazzezimi isticvaba koyuldum. Şu cevabı verdi:

—Pek latif iki zat. Pek latif doğrusu, hatta o kadar ki senin gibi bir…

—Çılgın için… Anlaşıldı. Niye böyle her işte anneme uyuyorsun, kapılıyorsun. Olur mu? Bu kadar re'y-i rezin sahibisin, yazık değil mi?

Üzerindeki annemin nüfuz-i müfritini meydana çıkarmak kadar babamın canını sıkan hâl yoktur.

—Kapılmak mı, kapılmak mı? Evvela annene kapıldığımı söylemeye haddin, hakkın yoktur. Bu insanları vehle-i evvelada temyiz etmeyi bilirim. Daima Dük, yani Dük (De Morni), (babam, imparatorluk zamanı da valilik etti.):

" (Jeyorni), Allah için serapa bir göz, bir eldir." derdi. Bunu biliyor musun, dudu?

Zannıma kalırsa biliyorum. Ben üç yaşında iken Dükün bu sözü ailece o kadar vird-i zeban ediliyordu ki, "göz, el…" kelimelerini derhâl ilave etmedikçe "babam" lafzı ağzımdan çıkmıyordu.

Ben de, "Babacığım, onun fikrindeyim. Biliyor musun? Bunun için tecrübene müracaat ediyor, delaletini istiyorum. Ben erkekleri tanımıyorum. Ya perşembe günü bu efendilerin her ikisi birden hoşuma gidecek olurlarsa…" dedim.

Tabii bu hâl ebeveynimin hatırına gelmemişti. Mamafih, ya ben ikisini birden beğeneydim. Artık genç olmayanı da, henüz otuzu bulmayanı da seveydim. Babam, (Morni)'nin takdirine uğrayan gözünü bir çevirdi, mülahazaya daldı. (Bu düşünce ne kadar hoşuma gitti!) Nihayet, bu hükmü verdi:

—Hakikat, bu efendilerin her ikisi de hoşuma gidecek zevattandır. Mamafih, içlerinden birini daha iyi tanıyorum. Epeyce takdir edebilirim: Mösyö (Denyör) vaktiyle arkadaşımdı. Kırk üç yaşında, nazik, terbiyeli, kibar…"

—Ne iştedir?

Babam alnını buruşturdu. Mösyö (Denyör)'ün ne iş gördüğünü bulmak için bütün kuva-yı magzını tazyik etti. Nihayet bir şey bulamadı. Mağlubane:

-Sanırım, hiçbir işi yok!, dedi. Derhâl annemin tarz-ı müdafaasını istimale başladım:

—Öbürü istikbali parlak bir gençtir. Otuz yaşından evvel divan-ı muhasabatta azadır. Mükemmel değil mi? (Gaston Salandye), bir gün mutlak büyük bir idarenin reisi, belki de bir nazır olur ve şahsen de yakışıklıdır.

Zavallı Mösyö (Denyör)! Meziyetlerinin en vazıhını Mösyö (Salandye)'ye kaptırmış. Lakin şu mahrumiyet bence bais-i meclubiyet olmaya başlıyor, bir müddet mülahazadan sonra babama:

—Fakat, öyle sanıyorum ki annem dört talip var, diyordu, iki değil, diye sordum. İhtiyar güldü:

—Evet, lakin namzetleri epeyce tetkik ettikten sonra içlerinden ancak ikisini Paris'in en güzel bir küçük hanımına muvafık, şayeste bulduk. Çünkü, sen Paris'in hakikaten en güzel bir küçük hanımısın." dedi. Beni öptü.

Zavallı peder! Keşke böyle bir kocaya malik olsam. Validem ise, muttasıl biçareyi hırpalıyor. Küplere bindiriyor!

Hülasa edelim: Talih bana zevç olarak ciddi bir genç, yahut havai bir zat-ı müsinn gösteriyor. Hatıratımı gözden geçiriyorum. Hayır, divan-ı muhasebattan aza bir genç, belki de kariben bir nazır hiç hatrıma gelmiyor. Fakat sanırım, bir kere bir düğünde Baron (Denyör)'ü gördüm. Galiba başında çok saçı yok. Annem olsaydı, buna mukabil karnı küçük, oh, küçücüktür derdi. Ne ise bu timsali göz önüne getirerek vaktiyle şuracıkta vasfeylediğim tecrübe-i latifeye koyuldum.

Mösyö (Denyör)'le kendimi bir odada, bir yerde farz ediyorum. Bu hayal tahassüsatıma bais olmuyor, fakat nefretimi, içtinabımı da tahrik etmiyor. Epeyce hatırlıyorum: Baron şahsen pek temiz, pek şıktı.

Mösyö (Salendye)'ye gelince… Babamın söylediğine göre şahsen fena değilmiş. Bundan maada genç imiş de! Bu hâlde kafadarlık, hemdemlik nokta-i nazarından o da çekilir demek.

Üç ay sonra artık cüzdanımda şu alametler parlar:

Madam (La Baron Denyör), yahut Madam (Gaston Salandye).

Ne deliyim! Kalemimin ucuna üçüncü bir alamet daha resmetmek ve içine de Madam (Maurice de Bruil) diye yazmak hevesi geliyor. Tuhaf değil mi? (Vinar)'ın hatırat-ı kadimesini hatırlayalıdan beri ekseriya ekseriya Maurice'i düşünüyor duruyorum. Bu genç, şu sırada bu havaliye dönmeyi akıl

etseydi, belki şu Matmazel Juliette (Jeyorni) ile izdivaç eder, beni zor bela kucaklarına almak istedikleri şu müziç heriflerden kurtarırdı.

Mamafih, ben bu avdet cihetini Maurice'e yazamam. O hâlde ne yapmalı? Anneme mi söylemeli? Deli olduğuma hükmeder. Belki babamı mahirane isticvap edersem anlarım, Maurice nerdedir? Yakında Fransa'ya avdet eder mi? Bu fikirden ümit var mı? Vesile olarak da, (Pepita) bu gence âşıktı. Şu malumat onun içindir, derim. İhtiyar derhâl elinden geleni yapar. Hiçbir şey de anlamaz. (Morni) ne kadar doğru söylemiş: "Serapa… Göz… El…"

NO:41 6 Haziran 1312 İkinci Cilt Perşembe 8 Muharrem 1314 İkinci Sene Adet:41

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration 52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Musavver Olarak Neşrolunur

EDEBİYAT

Alexandre Dumas-fils'in Mektubu

Osmanlılar arasında fevkalgaye mazhar-ı rağbet olmuş olan *Monte Kristo* romanının müellif-i ebediyyü'l-iştiharı Alexandre Dumas'nın *Le Trois Mousquetaire* yani *Üç Tüfenkçi* namında bir hikâye-i meşhuresi vardır ki *Üç Silahşör* ünvanıyla bir kısmı lisanımıza dahi tercüme edilmiştir. Bu roman, Fransa'da neşriyat-ı mühimmeye hizmetiyle ihraz-ı şöhret eden Kalman-Levi Kitaphanesi tarafından musavver olarak bundan iki sene evvel temsil olunduğu zaman – geçenlerde itmam-ı sergüzeştname-i hayat eden – mahdumu Alexandre Dumas tarafından iptidasına, pederinin ruhuna hitaben bir name-i hasbihâlkârane dercedilmiş idi. Bu name-i hikmet-meal, bir pedere karşı kalben ve hissen vicahen ve alenen izhar edilebilen hürmet ve muhabbetin bir numune-i latifi olmak üzere telakki edilerek hin-i neşrinde pek ziyade mazhar-ı takdir olmuş idi. Binaenaleyh mecmuamızca müttehaz olan meslek, üdeba-yı garpten âsâr-ı numune tutulabilecek zevatın bu yoldaki

makalat-ı ceyyidesini – mümkün olduğu kadar şive-i asliyesini muhafaza ile – erbab-ı mütalaaya arz etmek olduğundan, mektub-ı mebhus-ün anhın dahi ifadat-ı müessiresini nakle vesatet eyledik:

Mecmua-i Ebu'z-Ziya

Sevgili Pederim!

Senin şu anda hab-alud istirahat olduğun o âlemde de bizim dünyamızın ahval ve şuunu hatırgüzar oluyor mu? Yoksa neşe-i uhra-yı ebedî diye telkib eylediğimiz bu ömr-i mevhum, mevcudiyet-i faniyemize karşı zebankeşa-yı tariz olduğumuz esnada havf-ı adem ile yalnız hayalat ve tasavvurat-ı indiyemizde mi mütemessil bulunuyor? Memat, temas ettiği vücutları kâmilen mahıv ve nabud eyliyor mu, yoksa yalnız arz üzerinde kaim olanlar mı tahattur etmek imtiyazına mazhardırlar? İki muhibb candan velev biri nazar-ı rikkat ve muhabbetten dur olsa da onlar arasındaki rabıta-i ervah asla halel-pezir olmuyor mu?

Biz hatırat-ı muhabbeti kalbimizde kemal-i suziş ile paydar olan vücutların makbere-i sükût-ı huzurda daima bu mesaili mevzuubahis ediyoruz. Efsus ki bilcümle edyan, bilcümle beyyinat-ı hükmiye daha binlercesine, binlerce asır bir cevab-ı mukni ve mülzem veremediği hâlde bu es'ile-i mühimmenin suret-i meşkuke-i hallini âlem-i zindegî-i beşeriyete arz edeceklerdir. İhtimal ki Jakoben'in: "dest-i haşyet-i hilkatin bünyan-ı vücudu teşkil ederken aldığı şeyleri insanın hin-i vefatında iade ettiği kitle-i müştereke olan anasıra bir cismi irca etmek nedir? Eğer türab, ab, hava ve nar onu eydi-i tesadüf veya irade-i Hallak ile vücut-pezir etmiş ise rüzgâr, (…) kararında gubar mı dağıtarak giderken her şeyi kendi masdarına götürebilecek mi?" sözleriyle iktifa etmesinde hakkı vardır. Sarezen'in lisanından söyleyen sen mi idin, senin hikmet ve felsefen bu netice-i maddiyeye mi müncer oluyordu? Yan yana yaşadığımız zamanlar bundan asla bahsetmedin. Zannederim ki, mütalaat ve mülahazat-ı kalemiyede fikrini asla teşviş eylemedi. Michelet'nin tabiri vecihle kuva-yı mevcudesinden biri olduğun tabiat ve hayat-ı hakikiye, senin hasais-i fikriye-i kudret penahına kifayet ediyordu.

İbdaat ve berekât-ı fikriye ile mütehalli olan kuvve-i hayaliyenin daima müzahir ve hadim bulunduğu akıl ve hikmetin eslaf ve muasırînden ziyade fiil

ve amel ile tecrübedar olduğundan, onda daha öteleri için hiss-i tecessüs ile meşgul olmuyordu. Sen (…) yaşayan insanlar ile hem-îş ü nuş olmaya mecbur idin. Onun için hayatını maziye doğru irca eylemiştin. Zaten bifaide olan mübde ve maad-ı eşya mübahasatını ilmen ve hükmen ve erbab-ı diyanete terk ederek bu ezeliyet-i müsbeteden başka bir şey istemiyordun.

Antoni'ye dibace olmak üzere yazdığın beyitlerde bir defa olarak ruh hakkında beyan-ı şüphe etmiş idin. Fakat bu hâlin akıl ve danişe karşı bir nişane-i ihtiram olmaktan ziyade kafiyeye ve o zamanda sarf-ı edebî olup bugünkü gün fenni olmak için ihraz-ı kabiliyete çalışan meslek-i Laedriye'ye mütavaattan neşet etmiş idi.

Ebediyet-i ruh meşkuk olsa bile imtidad-ı beşeriyet böyle değildir. Pek çok zaman müruru icap eder. İşte masdar-ı mübahasat olan cihet, fakat hayat-ı ferdiye o derece kısa ve onu takip eden hayat o derece uzun ki insan bu zaman-ı medidi ne ile dolduracağını bilmek istiyor, kendinden tebaüd eden saat esnasında mazhar-ı saadet olamadığı cihetle hissi, insiyak-ı tabii bari ileriye doğru yürüyen şu saat zarfında daha ziyade mesut olmasını daima istediğinden kendisini şu küçük huzuzat ve âmâlin cümlesinden mahrum eden mevtin karşısında bir refahiyet-i ebediye ve tammeden zevkyab-ı huzur olup olmayacağını hükm-i kadere gerden-dade-i inkıyat olduğu hâlde anlamaya mecburiyet görüyor. Maa-haza yine dönüp dolaşıp bu akide-i emniyet-i nabahşe avdet ediyor ve mukabilinde mucib-i itminan olacak hiçbir şeyi beyan etmediği hâlde onu bu düşünmesinden feragata mecbur edebilecek mesrudat-ı hükmiyeye, ihale-i guş-i itibar eylemiyor.

Gerek suret-i hilkat ve teşkilinde, gerek vaz'iyyat ve istimalatında hiçbir hata mutasavver olunmayan cihanın bu kavanininde tesis eyleyen ve her ne nam ile yad edilirse edilsin, yine kudretinden başka bir şeyle tefsir edilmeyen kuvve-i hâlıka, insana ve mahlukat-ı saireye taallukunda aldanmamış ve mevti halk ve ibda etmiş ise, maksadına ve avalimi idare eden meşiyet-i ezeliyesine lüzumundan dolayı halk etmiştir. Bunun içindir ki, her şeye âm ve hayatın hadise-i yegâne-i sahihi olan mevtin tahavvülat ve inkılabat-ı umumiyede iyi bir şeyin vücud-pezir olmasına hâdim ve muavin olmaması ihtimalin haricindedir. Binaenaleyh bu hayatı bizimle beraber sürükleyip

götürenlere de mümkün olabildiği kadar letafet-bahş olmaya çalışarak istimal etmekle kanaat edelim. Varsın ondan sonra mevt, memur olduğu vazifeyi bizim üzerimizde icra etsin.

Acaba senin ve benim kadar bu türlü efkâr ile uğraşmamış ve bu gibi hususatta "kralın itikadı" gibi sade bir düstura merbut kalmış olan bu "*Üç Silahşörler*" hakkında bu mülahazat-ı hükmiyeye ne lüzum var idi? Hissedilen bu lüzum bir şeyden neşet ediyor, o da muhabbetleri kalbinde merkuz olanların hatırasını viranelere girilince uçuşan tuyur-i leyliye sürüsü gibi "mevt" kelimesinde aşiyan-saz olan kâffe-i mesailini bir hercümerç anı dahilinde meydana çıkarıp darmadağın etmeden zihnen ihya etmek mümkün olamamasıdır.

Acaba şimdi nerede olduğunu bilmediğim hâlde bu mektubu sana hitaben nasıl yazıyorum? Çünkü sevdiklerimizi kaybettiğimiz zaman onlar bulundukları yerlerde değil iseler, mutlaka bizim olduğumuz yerlerdedirler.

Bunun içindir ki, benim pederim olanın bende mevcut bulunanına bu hatıra ve hürmet-i mahsusayı takdim ediyorum. Bunlar hayat-ı maddiyeye iştirak ile beraber başka bir şekil tahtında olarak bundan böyle de hayat-ı ebediyeye iştirak etmiş olan o mahbub-ı dil nerede ise oraya kadar varıp ona vasıl olacaktır. Müddet-i iftirakımız yirmi üç seneye baliğ olduğu hâlde farzımuhal olarak hatırasını kaybetsem bile nice avaz-ı manevinin bana ihtarından hâli kalmadığı bu dost-ı hakikiyi anmadan bir gün mürur etmemiştir. Bugün dahi dem-i vapesininde bu hatıraya karşı mecbur olduğum taahhüdat-ı vefa-şinasaneyi ifa maksadıyla âsâr-ı bediasından birinin suret-i müzeyyenede tab ve intişarından dolayı intihaz-ı fırsat etmek istiyorum.

1870 senesi idi. (Diye)'ye karib (Povi)'deki hanemde idik. Pederim meftunu olduğu ve takip edeceği hat ile kendisine iltihak edeceği tariki irae etmiş olan cedd-i kebiri Walter Scott gibi, meftur-i mesai olarak ağustos ayından beri orada bulunuyordu. Bütün eyyamını güneşin soluk iltimaatıyla sisli, az karanlık semanın imtizacgâhı olan bahr-i muhite sâkitane bakmakla imrar ediyor ve denizin nefhat-ı muntazama ve velvele-engizanesi cihet-i şarkiyemizden gelen avaz-ı beşeri istimadan onu meneyliyordu.

Acaba onunla bu ufak siyah renk arasında ne türlü efkâr, mevc-nümayı zuhur oluyordu? Yanında kim bulunursa onlara karşı mütebessim bulunur ve ona her zaman, “Nasılsın?” diye sorarsa daima, “Pek iyiyim.” cevabını veriyordu. Acaba bize söylememek ve bizi kedernâk etmemek için dem-i ahirinin takarrübünü veyahut ikmal ettiği mesaiye muadil bir istirahat lüzumunu hissetmiş mi idi? Yoksa bu istirahattan mütevellit ihtisasat-ı refahiyet-bahşa, şiraze-i cem’iyetini kaybeylemiş olan bu vücut daha âlude kifayet mi ediyordu? Mustarip değil idi. Artık iştigal edecek hiçbir şeyi yoktu. O, kendinin sevildiğini hissettiğinden, başka bir şey istemiyordu. Güya, ekin zamanında uzun bir günün akşamı ocak başında oturuyormuş gibi muhtaç olduğu uykuya yavaş yavaş dalıyordu.

Her sabah yaptığım vecihle bugün dahi onu kaldırmaya çalışıyordum. Kendisine en ziyade zahmetli gelen bir şey var ise o da, bu idi. Fakat, zaafa galebe çalmak için böyle icap ediyordu. O gün, Kânunuevvelin dördüncü günü idi. İri ve âsâr-ı şefkatle meşhun gözlerini gözlerime dikti. Validesine yalvaran bir çocuk tavrıyla bana:

-Rica ederim. Beni kalkmak için zorlama, böyle pek iyiyim! , dedi. Artık ısrar etmedim. Yatağın üzerine oturdum. Birdenbire daldı. Vechinde bir teemmül-i azim ve bir melal-i amîkten nişan veren alaim hasıl oldu. Biraz evvel in’itafat-ı nevazişgârane ile nazar-endaz olan gözlerinde iki katre sirişk parladı. Neden mükedder olduğunu kendisinden sordum. Elimi tuttu. Yüzüme dikkatli dikkatli baktı. Bir sada-yı metanet-nümun ile dedi ki:

-Eğer sualime evlatlık hasebiyle veyahut bir dost nezaketiyle cevap vermeyip cesur bir silah arkadaşının serbestliği ve adil bir hâkimin sıfatıyla cevap vereceğini vadediyorsan sana söylerim.

-Vadederim.

-Yemin et.

-Yemin ederim.

-Öyle mi?

(Devamı var)

Mütercimi: Ahmet Rasim

Şarkı

Çıkalım seyr-i füyûzât-ı bahârân edelim
Yürü ey gonca-dehen azm-i gülistân edelim
İçelim bâde-i gam âlemi nisyân edelim

Yürü ey gonca-dehen azm-i gülistân edelim

Bâd-ı nevrûz ile etmekte temevvüc deryâ
Döndü dâr-ül tarab-ı cennete kûh u sahrâ
Uyanır şimdi gönüllerde tabî'î sevdâ

Yürü ey gonca-dehen azm-i gülistân edelim

Şu'le-rîz oldu yine mihr-i cihân hâverine
Gidelim bir ağacın sâye-i cân-perverine
Câm-ı şâdî çekelim sübha-i fikret yerine

Yürü ey gonca-dehen azm-i gülistân edelim

Tarık

Gazel

Bir öyle mihr-i evc-i hüsne müncezib ki kalb-i zâr
Görünce nûr-ı vechini olur dü dîdem eşkbâr

Hırâma başlayınca bir edâ-yı cân-şikâr ile
O şûh-ı nâz-perver eyliyor kulûbı ra'şedâr

Nasıl gönül terânelerle şevk u cûşa gelmesin
Nihâl-i bağzâr-ı aşk u işvedir o gül-izâr

Değil cemâle rağbetim, kemâledir muhabbetim
Zerâfet u kemâle bir numûnedir o şîvekâr

Reh-i muhabbetinde hazırım fedâya cânımı
Vefâlıdır: edâ-yı nisbetinde yâr-ı dilşikâr

Geçersem âkibet-i garâm u aşk ile hayâttan
Bu şi'r-i nev-zemînim olsun ehl-i aşka yâdigâr

Feraizcizade Osman Faiz

Gazel

Semâ-yı ibtilâ muzlim sehâb-ı gam-feşânından
Zemîn-i aşkı ettim feyz-yâb eşk-i revânımdan

Karardı şu'le-i ümîd-i rûhum deşt-i vuslatta
Esince bâd-ı hicrânın civâr-ı âşiyânımdan

Gönül ol rütbe bîtâb-ı cünûn-ı firkatindir kim
Pür-efgân şeş cihet aks-i sedâyı el-amânımdan

Tahazzün etmedin şu hâl-i rikkat-iştimâlimden
Bahâr-ı zühre-dârımda usanmadım tatlı cânımdan

Felek lütf eylese görsem seni bir kerecik bâri
Haber-dâr eylesem bî-intihâ sûz-ı nihânımdan

Ne yolda mâcerâ-yı kalbime sûziş verip bilmem
Sana arz eylesem bir nebze olsun dâstânımdan

Dile ol rütbe te'sîr eylemiş ki cezbe-i sûzın
Beyân-ı hâl ederken berk-i âteş-i dehânımdan

Gönülde mevce-yâb oldukça bahr-ı ibtilâ böyle
Akar cû-yı selâset Sa'diyâ tarz-ı beyânımdan

Sadi

Bahar

Vakta ki bahar-ı behçet-i asar
Nazan nazan olur nümudar

Güller açılır sabahatından
Revnak saçılır letafetinden

Bak bak ne kadar sabih gülzar
Dağlarda da başka bir safa var

Deryadaki mevceler de sakit
Bir sahne ki pür sükun ve samit

Derya! Nerede o mevc ve cuşiş?
Dehşetver olan o savt-ı müthiş?

Ol mevcelerin ki nalezendir
Şimdi işitilmiyor nedendir?

Sahildeki mevceler azalmış
Artık oralar da samına dalmış

Fikrim gibi huş eden ey enhar!
Nerde o sada-yı nağme asar

Cûşişgehiniz denizdi bir dem
Kış gitti de mi kesildi bilmem

Derya sizi eyliyor der aguş
Heyhat! Ki siz hazin ve hamuş?

Ya Rab! Bu sükûnet-i tabiat
Arz etmede bir diğer letafet

Çırpınmada ötmede hezaran
Güller arasında şiir-i güyan

Zannım bu ki: serteser bu eşya
Sakit görünen cibal ve derya

Guş etmede nağme-i hezarı
Ol şair-i itila şiarı

Hayret ki bunun da tabii cuşan
Tabımca olur şafakta handan

Dağlar, dereler sükûnet aver
Güya ki hemişe nağme bekler

Ya Rab! Bu ne hâl-i hikmet-amiz
Kim bülbülü eyledin dilaviz

Şebnemlere goncaya bahara
Subh ve şafaka ve lalezara

Ahenk muharrirlerinden Yenişehirlizade Halid

KISM-I NİSA

Juliette'in İzdivacı

Takdimeler **18 Teşrinisani**

Şu son günlerim, yani şu son dem-i serbestî hiç müferrah değil! Sema lâyenkatı bulanık, yağmur hiç bitmiyor, (Pepita) hâlâ İskoçya'da, avdete niyeti yok. Çünkü avcıların arasında galiba bir av yakalamış. Bu eğlencelerin ilhamatıyla bana öyle mektuplar yazıyor ki bunları okur okumaz derhâl ocağa atmamak muhal. Annem ele geçirse de içlerinden birini okuyacak olsa sanırım bir yıldırımla vurulmuşa döner. Validelerimizle aramızda hakikaten birer uçurum var. Acaba onlarla da büyük validelerimizin arasında aynı hâl vaki midir? Buna dair annemi isticvaba kalkışınca ne söylüyorum anlamıyor bile! Herhâlde biz daha zekiyiz. Eğlence olarak bir taraftan hayalatım, diğer cihetten bükâlarım var. Fakat artık gözyaşı dökmekten bana gına gelmeye başladı. Bundan maada ne için ağlamalı? Evlenmekle büyük bir saadetten mahrum kalmıyorum. Şimdiye kadar geçirdiğim hayat hem kuru, hem eblehanedir. Ölsem bunun tekerrürünü özlemem. Şimdiden sonra yeni bir taaşşuk ise, oh, ne mümkün! Nerde o cesaret! Kalbimi değilse de, hiç olmazsa vaktimi, kuvvetimi nasıl oldu da âşıkane, meftunane etrafımı saran genç, ihtiyar bir sürü hodbinlere, ahmaklara hoş görünmek için ibzal ettim durdum! On yaşında iken posta pulu toplamaktan aldığım zevk şimdi bana ne kadar acayip geliyorsa bu hâl de öyle geliyor.

Bu tebeddüle sebep nedir? Yani, bu iki Juliette'e tahvil eden kimdir? Bir vaka-i mühimme-i karibeye karşı sadece tefekkür olsa gerektir. Talihin "Kânunusanide evleniyorsun." nida-yı muhriki gözümü açtırdı. Bir kızın hayatında maslahat azmi bu ömr-i azad-gînin hitamına, sükûtuna hazırlanmaktan ibaret olduğunu gösterdi. Bunun haricinde ne iş işliyorsak hep saadetinize muhaliftir, mugayirdir.

Bazı noktaları atlandığı için sökülerek yeniden başlanılan bir tente işi gibi hayata da tekrar mübaşeret mümkün olsa idi, şöyle bir ömür geçirmek

arzu ederdim: Pek geç zamana kadar her şeyden gafil, cahil kalmak, on beş, on altı yaşına varıncaya değin köşe kapmaca oynamak, posta pulu toplamak, hülasa âlimler nazarında bir masumiyet-i tıflane süsüyle setr-i ayıp etmek. Bundan sonra baht-ı hemvâr, yoluma hemen ben yaşta, nihayet-ün nihaye yirmisinde bir genç çıkarıyorsun. Mesela Maurice… Vaktiyle Vinar'da bana tesadüf eden şebab-ı refik ki elden gitti! Neyse, böyle olursa aramızda öyle sahte, merdut bir taaşşuk filan olmaz. O beni halisane sever, ben onu saffetle severim. Birbirimize bi-naz ü niyaz kalbimizi açarız, beyhude keşmekeşlere, suz u güdazlara hacet, vakit kalmaz. Yaşı yirmi, o çalışmaya, temin-i istikbale gider. Mekteb-i harbiyeye gider. Derken sefer-i baide yollanır. Yirmi beşine doğru Fransa'ya avdet eyler. Yüzbaşı olur. Rütbeler, nişanlar… Mamafih, bana karşı meftuniyetini muhafaza eyler. O kadar sadıkane, sabırane intizarıma binaen benimle izdivaç eder.

Oh, ne adi, ne eblehane bir sergüzeşt değil mi? Peki! Ya benimki, bendeki sergüzeşt-i hakiki? Otuz iki türlü taaşşuk! Daha adi, daha eblehane değil mi? Ne hatime! Böyle Mösyö (Gaston Salandye) yahut Baron (Denyör) ile teehhülde karar bulmak hatıra gelir miydi? Bu zatlar dün ilk defa olarak beni temaşa eylediler. Çünkü, merasim-i takdimiye dün akşam ifa edildi.

Dün akşam saat sekize beş kala hizmetçi kız geldi. Bana, "Med'uvlar tamam oldu", dedi. Ben de misafir odasına şöyle bir girdim. Bu duhullerde pek maharetim vardır, vaz ve vakarı hiç elden bırakmam. Doğrudan doğruya ufki bir nazarla içeri girdim. Nigâhım hiçbir nigâha tesadüf etmez. Herkesin üzerinden geçer gider. Gözlerimi arayanlara hiç bakmam ve bakmak istemem bile. Bilakis bir köşede babamın muasırlarından zararsız bir ihtiyar kadın arar, olmazsa annemi bulurum. O noktaya doğru giderim. Bu, katidir. Derhâl bütün musahabeler münkatı olur. Dikkatler hep bana tevcih eder. Gördünüz mü? Bende ne marifetler, ne güzel evsaf var! Bunları bu miyane-i dayyıkta tüketmek heder değil midir?

Dün akşamki misafirler taliplerden başka şunlar idi:

Kont ve Kontes (Dub). İmparatorluk zamanından kalma bir asalet… Karı koca üst üste bir buçuk asra baliğ olurlar. Geveze, fakat afif âdemler.

Matmazel (Espalya), elli yaşında bir bikr-i güzin ki bana musiki ve lisan öğretti. En candan perestişkârımdır. Zaten annemin onu davet etmesi, işlerine gelirse talipler derhâl bu membadan malumat alsınlar içindir. Bu valide kadar da cihanda saf kadın olmaz.

Madam (Salandye), divan-ı muhasebattaki aza-yı güzin-i şebabın mader-i bihini. Alnı düşük, gözleri yuvarlak, süsü basit, fakat gülünç. Hasılı, aramızda bulunduğu için memnun ve mesrur adi bir kadıncağız! Sofrada Mösyö (Denyör) annemin sağında, Mösyö (Salandye) solunda idi. Ben Mösyö (Denyör) ile Madam (Salandye)'nin arasında idim. Madam (Salandye), derhâl benimle mükâlemeye başladı. Fakat alttan alta öyle hamiyane, maderane tavırlar alıyordu ki çok geçmedi, ruhumu sıkmaya başladı. Asaletperdazane "benimki" diye yâd eylediği oğlunun mezaya-yı ciddiyesini derakap vasıf ve methe kalkıştı.

NO:42 İkinci Cilt 13 Haziran 1312 Perşembe 14 Muharrem 1314 İkinci Sene Adet:42

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Musavver Olarak Neşrolunur

EDEBİYAT

Musahabe-i Edebiye

Paris'te şimdi moda, miftah modasıdır. Paris'in en büyük gazetelerinden biri bugün bir sergüzeşt neşrediyor ki bir miftah imiş. Bilenler bilir, anlayanlar anlar imiş.

Kontun biri – hakikaten Kont mu, Marki mi, Dük mü, o cihette bilinmiyor, sade Kont deniyor – Kontun biri en güzel, en kibar âlemden, lakin kendinden daha az zengin bir kızla, bir duhter-i cihan-aşub ile izdivaç eder. Herif her ne kadar şahsen fena değilse de her nedense dilber-i dilârânın hoşuna gitmez, kalbine giremez, giremediğini de anlar, izdivacın mahza ısrar-ı aile ile vukua geldiğini de bilir. Mağrurane bir eda ile:

- Adam sen de. Beni bugün sevmiyorsa yarın sevmeye başlar. Teehhül çabuk tebdil-i fikr ettirir.

hükmünü verir. O latif kız (Jan) – bu isimde mefruzdur – kalben âşıklarından, üftadelerinden en fakirine, en meçhulune meylediyordu. Ebeveyni bu izdivaca

katiyen muvafakat etmediği için Konta, bu diğer meftun-ı cemaline varmaya mecbur oldu. Şüphe yok, kızcağız muhafaza-i iffet emelinde idi. Fakat münasebat-ı miyane, icabat-ı servet ile gönlüne, hissiyatına rağmen koca diye karşısına çıkan adama ister istemez bir kin bağladı.

İptidaları, muti bir zevce oldu. Elemini mühim, hazin bir ibtisam ile setre çalışıyordu. Sevdiğini bir daha görmemek fikrinde idi. Bütün kadınların bu yoldaki azim ve niyetlerini mutlak tesadüf alt üst eyler. İzdivacından üç sene sonra âşık-ı kadimini gördü. Heyecan ve meyelan-ı kalbine bir müddet şeciane mukabele etti. Nihayet ram oldu.

Bu tarihten iki sene daha geçti. Kont o zamana kadar hiçbir şeyden haberdar değildi. Fakat karısının etvar-ı baridanesini gördükçe kalbini, muhabbetini celbedemeyeceğini anladı. Ancak miyane-i ailenin iffet-i zahiresinden hoşnut kalarak başka yolda eğlence, telafi aramaya koyuldu. Evvela bir çocuğu olmuştu ki babasına pek benziyordu. Şimdi de bir mini mini kızı dünyaya gelmişti ki mavi gözleriyle, sima-yı güziniyle validesinin bir tasvir-i zihayatı idi. Kont karısının muhabbetini bir türlü kazanamadığını düşündükçe var garamını kızına sevk eyliyor, “Hiç olmazsa, bu küçücük mahluk beni sevecektir.” diyordu.

Bir mayıs gecesi, Kontes eve geç girdi. Bir ziyafetten, müsamereden geliyordu. Kont, karısını kapıya kadar götürmüş, oradan ayrılarak gezmeye gitmişti. Kadın, yatmadan evvel çocuklarının nevm-i letaif-pirasına bir nigâh-ı maderane atfeylemiş, sonra mavi ipekten kumaşlarla mefruş o vasi, sakit odada hafif bir örtüye bürünerek keyf-i hayalatına dalmıştı. Derken, birdenbire bir ayak patırtısı olur, kapı açılır. Eşikten içeri saçlar dağınık, göz perişan Kont girer. Kadın:

- Beni korkuttunuz, der.

Herif hiç cevap vermeksizin bir mum yakar, üstünde hâlâ davet esvabı, elinde de iki parça kâğıt vardı. Jan derhâl telaşa, meraka düşer:

- Ne oldu? diye sorar. Kont:
- Okuyunuz, Madam. Habasetler, denaetler oluyor ki aramadan geliyor, kendi kendine sizi buluyor, cevabını verir. O iki kâğıdı da karısına fırlatır.

- Ne için okuyayım? Evvela gözlerim iyi görmüyor, saniyen böyle okumaktan ne çıkar ki!
- Madam bu kâğıtların biri tarafınızdan muâşıkınıza yazılmış, diğeri…
- Ne söylüyorsunuz? Anlamıyorum.
- Mamafih sözlerim açık, vazıh. Muâşıkınız dedim. Siz de anladınız.
- Bu ne denaettir?
- Affedersiniz. Bunda iki denaet var. Fakat ancak biri, sizinki bence mucib-i ehemmiyettir. Diğerini de bilmek istiyorsanız söyleyeceğim. Çünkü her ne olursa olsun nazarınızda bir kadının mektuplarını açan adi bir adam derekesine inmek istemem. Bu mektubu ben ne gasbettim, ne de çaldım. Bu mektup bu akşam bir kadın tarafından gıyaben bana gönderildi. Bu kadın muâşıkınızın hemdemidir. Yahut vaktiyle hemdemi imiş. Anlıyor musunuz?

Jan sapsarı oldu. Gözleri dışarı fırladı, sırma saçları omzundan aşağı darmadağınık dökülüverdi. Artık hiçbir lakırtı anlamıyor, bu iki kara haberin dehşetiyle eziliyordu. Kont sözünde devam ediyordu:

- Ah, muâşıkınızın size ihanet ettiğini öğrenince hayrete düşüyorsunuz. Ben, ikinci derecede teferruattan! Bir koca! Fakat o! Ne ise… Delail işte meydandadır. Görüyorsunuz ya, kendiliğinden geldi, beni buldu. Metruk bir kadının sade bir intikamı, bu kadının şu metrukiyeti sizce teselliye bais oluyor mu? Bu kadar çabuk müteselli olmayınız. Nöbet-i intikam benimdir. Daha iki ay olmadı, bu kadın…
- Yeter, Mösyö, yeter. Benden ne istiyorsunuz? İyice biliyorsunuz, size severek varmadım, zorla vardım.
- Peki, çocuk, Madam! Fakat o mini mini Gilbert'imiz! Bu, Madam başka bir meseledir.

Bu sözleri söyledikten sonra Kont beşiğin istikametine doğru gidince Jan hemen yatağın dibine sıçradı. Serapa dehşet ve muhabbet, garam ve vefa içinde:

- Alçak! Beni öldürünüz, fakat bu çocuğun hayatına ilişmeyiniz, diye feryat etti ve bir lahzada tekmil meramını ifham etmek isteyerek çabuk çabuk şu sözleri söyledi:
- Ben sizinim, beni size sattılar. Fakat bu kızcağız, bu kızcağız size ne

yaptı? O sizin değildir. Kapınızdan kovabilirsiniz. Ben hayatta kalırsam onunla giderim. Hin-i hacette onun için dilenirim. Fakat sizin bu zavallı mahlukta hiçbir hakkınız yoktur. Beni öldürünüz, isterseniz, ne duruyorsunuz? O çocukcağıza ilişmeyiniz!

Ağlıyor muydu? Hayır, giryeler şiddetten gözünde kuruyordu, sözleri yeis ve ıstırap hıçkırıkları gibi idi.

- Peki, öbürü Madam, oğlumuz! Sizce ehemmiyetten âri midir?
- Robert! Oh! Bütün ruhum onundur.

Bu sefer gözlerinden dümu fışkırdı. Kendi de kapının dibine yuvarlandı. Kont ka'r-ı kalbinden rikkate tutuldu. Demek o da oğlunu seviyordu! Kendi de kızı sevmişti! Artık sevmediğinden emin miydi? Karı ile koca arasında bir sükût hükümferma oldu ki saniyeleri saat yerine geçti. Nihayet Kont:

- O hâlde siz kendinizi sattınız, yok yanlış söylüyorum. Sizi sattılar, sizin sevdiğiniz öbür adamdı.
- Evet.
- Pazarı kabul ettiniz de şeraitini ifa edemediniz, öyle mi?

Jan ağlıyordu, artık cevap veremiyordu.

- Hasılı, kabahat bendedir. Siz benimle izdivaca hiç meyil göstermediniz, muterifim, fakat çocuk?
- Sahih, çocuk namınızı, servetinizi adeta çalacaktı. Onu beraber götürürüm, kendisine başka bir isim veririm. Nasıl isterseniz öyle olsun. Fakat tek bana kalsın.
- İyi biliyorsunuz Madam, ki ne sizi, ne çocuğunuzu öldürmem. Böyle şeyler bizim âlemimizde olmaz. Sizi serbest bırakmaya gelince: unutuyor musunuz? Muâşıkınız sizi aldatmıştı!

Jan başını eğdi.

- Haydi, Madam, bu faslı kapatalım. Siz gideceksiniz. Fakat yalnız çocuk kalacak.

Kadın birdenbire sıçradı:

- Yalnız gitmek mi? Ölmek evladır.
- Hayır, Madam, ölmeyecek, yaşayacaksınız, çocukcağıza emin olunuz, dikkatle bakılır.

Senesi geçti, Kont intikamını, mevtten müthiş intikamını aldı. O güzel Jan uzaklarda yaşadı, çocuklar büyüdüler. Mütesavi bir nevaziş ve muhabbet içinde büyüdüler.

Gilbert tıpkı annesi gibi bir barika-i cemal oldu. Annesi nereye gitti? Heyhat, bilen yok. İsviçre'de veremlere mahsus bir köşede, bir dağ başında müteverrimen söndü, öldü diyorlar. Kızı ise şimdi evleniyor.

Bu sergüzeşt-i hakiki sadeliğiyle, saflığıyla beraber revnak ve cazibe-i edebiye cihetiyle pek çok fıkrat-ı muhayyeleye müreccah değil mi? Edebiyatı, hikâyatı hep hakikatte, tabiatte aramalı, kuru kuru hayalata, muhalata ne hacet!

Taklit

Gonca-i sevdâ mıdır ruhsâr-ı tâbânın senin?
Andelibân-ı cihân olmakta hayrânın senin!

Sevdiğim ıyd-ı helâl-i rûyunun meftûnuyum
Olmasın mı cân ser-i kûyunda kurbânın senin?

Bir nigâh-ı nâz edip, ey mehlikâ bîçâreyi
Eyledin dilbeste-i zülf-i perişânın senin

Dembedem sîrâb-ı vaslın âb-ı hayvândır eger
Olmasaydı dilde havf-ı nâr-ı hicrânın senin

Eyledim zevk-i tecelliyâtınla ben ihdâ-yı cân
Sîneden geçtikçe berk-i sûz-ı müjgânın senin

Kûy-ı sevdâda dile te'sîr eder mi seng-i gam?
Sâyebânımdır benim şehbâl-i dâmenin senin

Ey “Fuzûlî” iftihâr etsem becâdır! Dembedem
Sâye saldı fikrime hûrşîd-i irfânın senin

Sadi

Bir Hatıra – Veda

Geze geze bitap kalmış olduğum hâlde muhayyilem birtakım efkâr-ı takat-fersaya cevelangâh olmuş idi. Eve geldim, akşam taamını yedikten sonra yazıhaneme ve daha doğrusu uzletgâhıma çekildim; zihnim bir cihetten – hall ve tasviyeleri ehemm – bazı umur-i hususiyeyi tefekkür, diğer cihetten hayalini gıda-yı ruh tanıdığım o peri peykeri, tahayyül mecburiyetinde idi.

Bu peri-i hüsn ü an, sarı saçlara, cazibedar mavi gözlere, mutedil kamete malik, hayatın subh-ı safa-yı nev-civanisinde henüz inkişafa başlamış bir gonce-i melahat idi.

Ara sıra – ben vazifeden, o hane meşguliyetinden – ihtilas ettiğimiz vakitlerde – o demler ki bizim için bir hayat-ı saniye denmeye seza idi – âlem-i safada gezerdik, oynardık, bize kimse mümanaat etmezdi. Eşcar-ı letafetbârın sevimli sayelerinde tatlı tatlı muhabbetler ederdik.

Ruy-ı dilârâsını temaşa ede ede müstagrık-ı vecd olurdum, olurdum da kendimi dünyanın en mesutlarından daha mesut, en bahtiyarlarından daha bahtiyar bulurdum. Akşamın takarrübünü asla arzu etmezdim, çünkü şemsin gurubuyla zulmetin hululü benim de aftab-ı ümidimi igtirab ettirerek ruz-ı ruşen-i kalbimi zalam-ı iftirak ile leyal-i muzlimeye kalb ediyordu.

Vakta ki şems-i nevbahar – sırma saçlarını toplayarak azimrah-ı haclegâhı olan bu peri-i sevda gibi – vera-yı kühsarda ihticab ederdi. O mir-i emel de iftirakiyle kalbimde iltiyamı nakabil bir ceriha açarak kaşâne-i saadetine çekilirdi. O vakit… İşte o vakit – kaça kaça bitap kalıp da en nihayet avcısına teslim-i giriban eden bir kuş gibi – ben de kalbimi daima tahassür, helecan sadmelerine düçar eden yalnızlığın taht-ı tazyikinde sıkılır, kalırım; lakin bu zaman-ı ıztırapta yine ikdar-ı kalbiyyemi teskin edecek bir şey vardı: onun hayali! Onu çok sever, dimağımı birtakım lezaiz-i mübheme ile okşayan aşkı kadar mukaddes telakki ederdim. O meftune-i aşk dahi beni

severdi. Birbirimizden asla ayrılmak istemezdik. O vakit bizi yekdiğerimizden ayıracak her bir maniye göğüs gererek mukavemete her ikimiz de hazır idik. Fakat, efsus, efsus, ki ahkâm-ı kaza başka surette cilvenüma oldu. O, dünyalara karşı geleceğini zannettiğimiz mukavemetimizi pek zayıf bıraktı!..

Hayat-ı muaşakamızın cüzi bir müddetini bu vecihle mesudane, sürurane geçirdik. Zaman artık alenen görüşmek nimet-i uzmasını bize çok gördü. Yine gizli gizli görüşür, hin-i hacette mürasele de ederdik. Bir gün pek mükedder, pek mahzun, pek mütefekkir olduğum hâlde hanelerimizi birbirinden tefrik eden hoş manzaralı bahçede yekdiğerimize mevki-i mülakat tayin ettiğimiz mahalde oturuyordum. Hurşid-i cihan-tab henüz saatü'r-re'se vasıl olmamıştı, bedayi-i tabiatı seyre dalmıştım. Sayelerine sığındığım ağaçları me'va ittihaz etmiş olan kuşların nağmat-ı tarab-efzaları istikbal-i canan için tertip edilmiş tabii bir muzika idi. Bahçenin ruhnevaz zeminini bir bisat-ı ahdar şeklinde temessül ettiren taravet-nüma otların yekdiğerine temasından mütehassıl bir seda samia-nüvazım oldu. Tehalükle seda cihetine baktım. Ta karşıdan, ağaçların medid gölgeleri altından o vird-i sabahatin envar-ı ahzan içinde hıram ederek bana doğru gelmekte olduğunu gördüm. Bizi ayıran cüzi mesafeyi kat ile yanıma geldi. Kalbim şiddetle darbâna, asabım raşeye başladılar. Merasim-i hoş-amediyi ihtiramkârane ifa edebildim.

Her gün vecihinde görülen alaim-i meserret yerine âsâr-ı küduret ru-nüma oluyordu. Beş dakika sükûtla, birbirimizin yüzümüze baktık. Bu küduretin esbabını anlamak için devam eden sükûtu ihlale karar verdim. Fakat sanki lâl imişim! Ağzımdan bir şey çıkarmaya muvaffak olamayacağımı hissediyordum. Yüzümde gâh şedit bir ateş, gâh taraf taraf bürudet hasıl ola ola nihayet lisanım şu sözlerle sermaye-i inbisat-ı ruhuma hitap etti:

- Bugün seni pek mükedder, pek mahzun görüyorum. Söyle (…)ciğim bunun sebebi nedir? Muhabbetimden şüphelendin desem buraya gelmek zahmetini ihtiyar etmezdin. Söyle meleğim, senin vücudunun benim ruhumdan farkı olmadığını, sana ârız olacak bir musibetin beni helak edebileceğini düşünerek hâlime acı da söyle!
- Beni sevdiğinizi ve ilelebet seveceğinizi kalbim gibi biliyorum, bugünkü

âsâr-ı küduretim… Lakin ah! Nasıl söyleyeyim… Pederim tesviye-i umur için (…) mahale gitmek ve bizi de beraberinde götürmek arzusunda bulunuyor. Hayır, hayır! Arzusunda mı dedim? Pek yanlış. Cebren götürmek istiyor, Cuma günü gidiyoruz. Lakin şu firkate asla tahammül edemeyeceğim. İhtimal ki, firkat, bu zamanda bana – karşımda hunîn pençesiyle kalbgâhıma uzanıp da orasını paralamak isteyen – bir cellat, bir Azrail olacaktır. Fakat heyhat!

- Eyvah! Firkat, ayrılmak ha! Birçok defalar düşünüp de zuhuruna asla ihtimal veremediğim firkat ha!

Hayır, hayır! Olamaz (…)ciğim sensiz ben burada nasıl yaşayabilirim? Eyvah! Cihanda bir emele düştüm. Felek ona da nail etmedi. Eyyam-ı keder-peyma-yı hayatımda bir gün gülmek istedim, talih ona da müsaade edecek kadar insaflı çıkmadı. Allah! Ey Zülcelal!

Bir müddet ağlaştık. Yekdiğerimize (el ele tutuşarak) resm-i vedayı icra ve mektuplarla muhabere edeceğimizi kaviyyen vadettikten sonra mufarakat ettik.

Üç gün sonra şems-i münirin âlemi, ziyalarına gark ettiği bir sabahta evden çıktım, cihanın nazarımda bir zindan-ı beladan farkı kalmamıştı. Bir sandala binip doğru vapura gittim. Kimseler yok. Bir müddet, bin türlü ıztırapların sadmat-ı dehşetinde ezile ezile, ağır ağır gezinmeye başladım. Ta uzaktan o mahbube-i letafet-güsteri hâmil bir sandalın kemal-i süratle gelmekte olduğunu gördüm. Vapura geldiler. Ben vapurun bir kenarına istinat ile dönmüş, kalmış idim. Önümden geçerken hazin bir çehrenin göz ile işrab ettiği bir selam beni raşedar etmiş idi. Kamaraya indiler. Biraz sonra, o şuh-i cihan tenezzüh bahanesiyle güverteye çıktığı anda yine birleştik. Yekdiğerimize baka baka sakinane ağlaşmaya başladık.

Ah! Artık bize mufarakat saatleri çalmış idi. Yarım saat sonra rıhtım üzerinde duruyor, denizin beyaz köpükleri içinde süzülüp giden vapurda bir mendilin mütemadiyen sallanarak beni selamladığını görüp garip bir hissin icbarıyla gözyaşları döküyordum. Elveda! Elfirak! Ne âteşin lafızlar!

M. Ziya

Alexandre Dumas-fils'in Mektubu
(Kırk birinci nüshadan devam)

Bir müddet daha ihtiraz etti. Ba'de kendi kendine karar vererek bana dedi ki:

-Peki! Benden bir şey kalacağını zannediyor musun?

Gözleri benim gözlerimden ayrılmıyordu. Bana nasıl nazar ediyor idiyse de, ben de öylece ona nazar ederek kemal-i şetaretle dedim ki:

-Eğer bundan başka bir kederin yok ise müsterih ol, senden pek çok şey kalacaktır.

-Doğru mu?

-Doğru.

-Namusuna yemin eder misin?

-Namusuma yemin ederim.

Heyecanımı ondan gizlemek için daha ziyade mütebessim davrandığımdan kendi kendine itminan hasıl etti. Elimi tuttuğu eliyle beni çekti, hayli zaman aguş baguş kaldık. Artık bu fena zairde onun için calib-i endişe hiçbir şey yok imiş gibi, bana bir söz söylemedi. Zaman zaman gözlerinde bir hiss-i şükran olduğu hâlde beni meşmul-i nigâh-ı dikkatî ediyor ve elimi daha ziyade şiddetle sıkıyordu. Fakat gittikçe çöktü. Ertesi gün, yani 5 Kânunuevvelde ateşi ziyadeleşti. Akşamın saat onunda sarsılmadan, çabalanmadan, haberi olmadan son defa olmak üzere gözlerini kapadı.

Benim reyimi sorduğundan beri yirmi üç sene geçti. Fakat her gün, o dem-i vapesinde sana verdiğim teminat-ı müekked göründü. Cihan-ı hayalat dahil olduğu hâlde cihan-ı efkâr dahi, daha deminden muvazenet ve ahengine hayran olduğum bu cihanın kavanin-i mutlaka ve katiası gibi kanunlarla idare edilmektedir. İnsan ancak kendini heveslendiren, meshur, müteheyyiç, müteessir, i'la eden ve baha-yı fikir ve irfan ve namus ve haysiyetine müteallik olup, bir sahib-i kalemin deha-yı marifetiyle anda ikaz ve tezyit ederek kendinde ulvi olmak üzere takdir eylediği hissiyata anı irca eyleyen şeye hasr-ı vücut eder. Kendi rezail ve şenayiinin hikâyatından asla bir hazz-ı medid almaz. Bilhassa evail-i şebabında mektep sıraları üzerinde,

son derece mütehassis bulunduğu zamanlarda tezellülat-ı ruhiye için muzır ve menfur bazı günah-ı incizabâna uğrayabilir ise de, bu elvah-ı müstekriheden pek çabuk yorulur, bıkar. Ondan sonra nafi ve salah-ı maneviyata muktedir olana daima rücu eder. Şuara ve tiyatro müellifleriyle, her nevi hikâye-nüvisân ve nâkillerin tuttukları mirat-ı iber içinde kendini olduğu gibi görmek arzu etmez. O kendini tanır, bir başkasını arar. Kendisinin aradığı kendisi olduğunu zanneder. Veyahut o olacağından kat-i ümit eylemez. İyi ve güzel her ne kadar nadir ise de, çirkin ve fena gibi hakiki olduğunu tamamen öğrenerek redaetin mazhar-ı hakikat olmak imtiyazından mahrum olduğuna vâkıf olur. Kalbi ne tarafa inhimak etmeye davet edilirse edilsin, ona bir ümit, bir teselli, bir muzaheret-i müstesnadır. Bunlarda her ikisi de meşgul-i mütalaa değil midir?

Elleriyle kemal-i tehalük ile çevirdiği sahifelere nasb-ı nazar etmiş şu erkek veya kadının gözlerine bakınız. Kendisine yavaş yavaş hitap eden onu ne derece müstagrık-ı efkâr etmiş! Orada sânihat, nakl-i efkâr, bir irade-i ihtiyariyenin diğerini istihlaf eylemesi gibi ahval vardır! Bu istigrakte bir tecessüs, bir merak ve kendisinin fail-i vaka olup olmadığını anlamak gibi bir endişe bulunduğuna mı zahib oluyorsunuz? Bunların arasında bir vicdan vardır ki, bu meselede kendisinin düçar-ı hatır olduğunu bilmez, fakat layenkati gözetler. İhtirasat ve ibramatı hissetmediğimiz zamanlarda bile ancak darbât-ı kalbiyemizin tevakkuf eder ve hissedilen heyecandan kendi hissesini şiddetle talep eyler. İçimizden bu hisseyi vermeyenlere ne felaket. Zira vazaif-i ruhiyenin cümlesine malikiz.

Benim aziz ve sevgili pederim. İşte bunun içindir ki sana âsârından pek çok şeyler kalacağını söyledim. İşte bunun içindir ki o andan beri fevt olup giden zaman da benim söylediğimi tekit eyledi. İşte bunun içindir ki yarım asırdan ziyade bir zamandan beri mahsul-i fikir ve icadın olan sağlam vücutlu, şen, müteyakkız, alicenap, cesur, civanmert, makasıd-ı necibane için ihtiyar-ı memata hâhişker, hissiyat-ı âliye sahibi olan eşhas-ı müntahaben ile halkı vakit vakit tehyiç ediyorsun! İşte bunun içindir ki, bütün meslek-i edebe, bütün âsâr-ı bedayi-i perestiye, bütün mübahasat-ı ciddiye veya gayr-i ciddiyeye ve edebiyat-ı hazıranın maruz olduğu bütün efkâr-ı tarafkirâne ve

zemayim-i mufrataya rağmen sen en ziyade araştırılacak olursa yalnız Fransa'da değil dünyanın her tarafında kadir ve meziyeti takdir edilen bir hikâye-nüvis oldun. Kaldın ve kalacaksın. Sen şimdi sefalet-i beşeriyeyi tesliye ve teskin edenlerdensin. Meşahir-i cerrahînden biri bir gün bana dedi ki:

-Hastahanemizde bulunan hastalarımızın cümlesi, pederinizin bir kitabı yastığı altında olduğu hâlde şifayab oluyor veyahut can veriyor. Zira onlara icra edeceğimiz ameliyatın dehşetini, hâl-i nekahetin bataetini, evahir-i hayatın takarrübünü unutturmak istediğimiz zaman, pederinizin romanlarından veyahut seyahatnamelerinden veriyoruz. Onlar da unutuyorlar.

Sen yalnız sevile sevile okunur değilsin, bizzat mahbub-i kulubsun! Bazı ahvalde dahi hayattan mustarip olanlar tarafından takdis edilmektesin. Sen onların meşâkk ve ıstırabatını tahvil, onların sabır ve tahammüle pek ziyade takrip eylemek için muavenette bulundun. İnsanlar denilen büyük çocukları, bir şeye alakadar etmek, tehyiç eylemek, şevke getirmek, güldürmek veyahut ağlamak maksadıyla hâme-ran olduğundan onlar da seni kendi ailelerinden addeylediler. Seni "Baba Dumas" diye yâd ediyorlar. Ben seni o kerimü'l-vicdan La Fontaine'in yanında görüyorum, zannediyorum. Sen dem-i pirîde ezmene-i maziyenin hikâyat-ı latifesini nakleden mütebessim-i ekbersin.

Bu namı sana tevcih ettiğim günden beri âsârından sade Fransa'da iki milyon sekiz yüz kırk bin cilt, seksen milyon ecza-i musavvere satıldı. Bizimle muahedesi olmayıp da kendi lisanlarına nakil ile, seni neşir ve gasbeden memleketler dahil olmadığı hâlde, âsârından altı yüzü Paris ve vilayet gazetelerinde tabedildi. Sana müteallik olarak tabi'lerle akdettiğim mukavelenamelerde âsâr-ı müntahabeni suret-i müzeyyenede ve büyük kıtada olarak neşretmek hakkını haizimdir. Bu hâlde yirmi beş cild-i azim teşkil edecek gibi görünüyor. Daha yapmadım. Ben halkın bu kâr-ı hayra kendiliğinden izhar-ı gayret etmesine ve kendi kendine intihapta bulunmasına talik-i keyfiyet eylemiş idim. Bu babda tercihe bile lüzum görmemiş idim.

İşte bugünkü gün bence hiçbir medahile ve tavassuta vuku bulmadığı hâlde bizzat mümessillerin, büyük kıtada olmak ve Mann'ın, *Seyahat-i Hissiye*, Jan Jacques Rousseau'nun *İtirafat*'ı gibi âsârın tesavirini çîre-destî-i maharetiyle vücuda getiren (Maurice Lelovar) tarafından tasvir edilmek üzere Mosketerler'in şöhret-i mütezayide-i cihan-pesendanesini bir kat daha izaz etmek efkâr-ı hayriyesinde bulunmaktadır. Yarın (Vandeinler), "hâce-i ressamân Rembrandt'ın tasvir-i güzidesi olan kırmızı ev şövalyesi", bu yolda saha-i matbuatta görünecek; Maurice, iki yüz ellinci resmin hatime-pezir olduğunu bana işar ettiği sırada diyor ki:

"İki seneden beri Artanyan, Atos, Portos, Arami[134] ve bu büyük destanın eşhasıyla yaşadım. Onlardan ne derece müteessirane ayrıldığımı size bildirsem inanmazsınız. Acaba bunlara an-karib yirmi senede tekrar mülaki olabilir miyim?"

Bu mektup seni görmeye geldiğim günü ihtar etti. O gün, "Vicomte de Bragelonne" romanını bitirmiş, geniş koltuğa mükedderane oturmuş idin. Seni öyle müftekir-i istirahat ve gözlerini hun-alud görünce:

-Ağlamışsın babacığım. Nen var?, demiş ve senden de:

-Büyük keder! Portos öldü. Onu öldürdüm. Vefatından dolayı eşk-riz olmaktan kendimi menedemedim. Zavallı Portos!, sözlerini işitmiş idim.

Âsâr-ı nefise ve mükemmele bu gibi tatminat ve teminat-ı vicdaniye ile yazılır.

Eğer bu günden ta senin bu güzel kitaba başladığın günlere doğru irca-i nazar edecek olursak bu eserde ne türlü neşata, ne türlü sürur ve mahzuziyete, ne türlü alaim-i sıhhate tesadüf ederiz! Seni hâlâ daire-i resmiyenin bulunduğu evde, halı üzerinde kir aldığın küçük mahalde görüyorum. Orada beyaz tahtadan mamul büyük bir masa, bir kanepe, iki iskemle, ocak üzerinde kitaplar ile –akşam işlerin geceye kadar uzadığı hâlde- derununda birkaç saat uyuduğun demir karyola vardı. Orası izacattan bihuzur olmamak ve kendilerine karşı kapayamadığın kapının önünü muttasıl muhasara eden tufeyli meşrebândan kurtulmak için senin ilticagâhın idi.

[134] Bunlar ve bahusus Artanyan eşhas-ı tarihiyedendir.

Ayağına bol bir pantolon, arkana kolları dirseğine kadar sıvalı bir gömlek giymiş olduğun hâlde, gerdin açık olarak, sabahın yedisinden itibaren işe başlar, akşamın yedisine kadar orada kalır idin. Ben de gelip birlikte taam ederdik. Bazen hizmetçinin tezgâhın yanındaki küçük masaya getirip koyduğu taama el vurulmamış olduğunu görürdüm. Sen bir lokma bile almayı unutur ve taam ederken gündüzün ihtira ettiğin eşhası naklederek, ertesi gün onlara icra ettireceğin ef'âli tahayyül ile kesb-i inbisat ederdin.

Bu hâl aylarca sürerdi. Ne kadar latif, ne kadar ferah-bahş-ı vicdan bir sa'y! Corot, bir taraftan tersim eder, bir taraftan da ıslık çalarken:

-Mucib-i ferah ve sürur olmayan sanat neye yarar?, derdi. Sen de onun gibi düşünürdün. İhtiraatına hayat verdikçe sende onun iptizali görülürdü.

Ah! O devr-i mesudiyet! İkimiz de hemen hem-sinn idik; sen kırk iki, ben yirmi yaşlarında bulunuyorduk. O musahabat ne kadar neşet-engiz, o inkişafat-ı vicdaniye ne kadar latif idi! Kalp ve hatıranın serab-ı hayalat-nümudeleri! Bana daha dünkü gibi geliyor! Lakin, sen reb'-i asra karib bir zamandan beri tasavvur ettiğin muhaddirat için nümune-i tahrir olan validen ile ihya ettiğin cesaret, istikamet ve mürüvvet erbabına enmuzec-i tam hizmetini gören pederin arasında olduğun hâlde "Viler Kotere" mezaristanında cesim ağaçlar altında uyuyorsun. Yanında hâlâ bir çocuk gibi kalan ben ise senin saçların ağarmadığı hâlde devr-i iktihale dahil ve senin bizi terk ettiğin zaman erişemediğin dem-i pirîye vasıl oldum. Arz, seriü'l-seridir. Kariben görüşürüz.

Mütercimi: Ahmet Rasim

Gazel

Gör de şu ahvâl-i perîşanımı
Yakma ey âfet bu kadar cânımı

Görse rakîbân dahî mahzûn olur
Hâl-i hazîn-dil-i virânımı

Düşmen-i bed-hâhım eder merhamet
Duysa eğer nâle vü efgânımı

Derd-i dilin bâisi hüsnündür âh!
İsterim andan yine dermânımı

Etmedi bir kere ruhun nûra gark
Muzlîm olan külbe-i ahzânımı

Eşk-i terim etmese teskîn eğer
Nâr-ı firâkın kurutur kanımı

Çektiğim âlâma ben oldum sebeb
Mu'terifim bendeki noksânımı

Etmez idin böyle sitemler bana
Söylemeseydim sana vicdânımı

İbnü'l-Hızır Rüştü

Bahar: Müncelî

Kalblerde oldu envâr-ı meserret müncelî
Her taraflarda rebi' bir letâfet müncelî

Sanki gönüllerden bugün envâr-ı şâdi yağmada
Dilde safvet, lebde hande, yerde behçet müncelî

Var mı ey Rabbü'l-felak! Bir intihâ-yı kudretin?
En küçük bir zerrede sad râz-ı hilkat müncelî

Olmamak mümkün mü hayrân dîdeler ibdâ'na?
Bir semavi çehrede bin berk-i fıtrat müncelî!

Fikri ta'mîk eyleyip de sun'ını tedkik eden
Dîdelerde lâcerem âsâr-ı hayret müncelî

Ey bahâr-ı mesadet-pâş! Ey mevâsim dilberi!
Müncelîdir sende de bir ma'neviyyât müncelî

Sanki yerden aldığı feyz-i rebî'i neşr eder
Bak semâlarda böyle şevk ü şetâret müncelî

Makdeminle bir libâs-ı nev arûs giydi cihân
Şimdi deryâlarda dağlarda saâdet müncelî

Yenişehirlizade Halid Eyyub

Şarkı

Acı bakma böyle cân güzelim
Bu ettiğim ki figân güzelim
Sana vermesin ziyân güzelim
Acırım sana amân güzelim

Zülfün sevdâmı düşürdü dile
Belâya düştüm ben bile bile
Bırakma beni firâkın ile
Ki hâlim olur yamân güzelim

Mukbil

Gazel

Şihâb-ı nâz uçarken dîde-i sevdâ penâhından
Safâ his eyliyor gönlüm senin her bir nigâhından

Ribât-ı zülfini mürg-i dile bir âşiyân ittim
Felek devr etmesin kâşâne-i zülf-i siyâhından

Semâdan hâke inmiş zann eder âlem seni cânân
Çıkar eflâke dek berk-i semâvî cilve-gâhından

Cebîn-i nâb-nâkin mâha vechin benziyor mihre
Gönüller feyz alır nûr-ı leâl-i mihr ü mâhından

Şikâf-i sîneden cân-gâhıma geçtikçe peykânın
Safâ his eyliyor gönlüm senin her bir nigâhından

Sadi

Gazel

Visâl-i rûh-bahşından muallâ bir safâ yoktur
Firâk-ı cân-güdâzından da bed-ter bir belâ yoktur

Perîlerden meleklerden güzelsin bî-bedelsin sen
Hırâmın bî-bahâ zâtın gibi şîrîn edâ yoktur

Rahîk-i ibtisâmın gönlümü ser-germ-i aşk etti
O gül-gûn leblere benzer dü la'l-i cezbe-zâ yoktur

Cihânı eyledim seyrân ne mihrinde ne mâhında
Fürûğ-ı mihr-i vechinden münevver bir ziyâ yoktur

Cemâl-i bâ-kemâlinle teferrüd etmesen şâyân
Melâhatte seni tanzîr eder bir meh-likâ yoktur

Ederler zâtına çok kimseler ilân-ı aşk ammâ
Yine gönlün gibi bir mübtelâ-yı cân fedâ yoktur

Dem-â-dem seyr-i dîdârınla ey meh şâd-kâmem ben
Ne mümkündür desin Râgıb güzellerde vefâ yoktur

M. Ragıp

Gazel

Ol perî-peyker beni dûçâr-ı hicrân eyledi
Külbe-i ahzân içinde zâr u nâlân eyledi

Ba'de-zâ teşrîfe va'd eylerse etmem i'timâd
Bir değil bin kere ol meh nakz-ı peymân eyledi

Nakd-ı cân istermiş ancak vaslının kâlâsına
Böyle bir ahz u atâda halkı hayrân eyledi

Kâm-perver sâye-i lütfında erbâb-ı nifâk
Ehl-i ihlâsı fakat mecbûr-ı efgân eyledi

Yâr cânından hele dûr olduğu günden beri
Nâzım-ı bîçâreyi firkat perîşân eyledi

M. Ragıp

Şarkı

Firkat u mihnetle geçse gam değil, rûz u şebim
Hâk-i râh-ı dilber olmaktır hemîşe matlabım
Tur-ı istiğnâ-yı bilmem, lâübâlî meşrebim

Hâk-i râh-ı dilber olmaktır hemîşe matlabım

Bî-muhâbâ eyledim deşt-i cünûnı iltizâm
Bulmuyor hâl-i perîşânım ne çâre intizâm
Sîne-çâk-ı hasret olsam da, ilâ yevmü'l-kıyâm

Hâk-i râh-ı dilber olmaktır hemîşe matlabım

Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım

Refikamıza Bir Nazar

İzmir Gazetesi'nin geçen hafta neşrolunan ikinci nüshasındaki makaleler hakikaten şayan-ı mütalaadır. Hele maişet hakkındaki makale maişet-i mesudaneyi sefilâneden bir suret-i muvazzaha ve müstahsenede tefrik ve tefhim eylediği cihetle umuma raci olduğu gibi her ferde göre de nafidir.

Şair ve şairelerimize hitaben yazılmış olan diğer makalede ileride kaviyyü'l-kalp âdemlere, metinü'l-fikir kızlara malik olmak için eşârın fikre rasanet, kalbe metanet verecek surette yazılması lazım geldiği mufassalan beyan edilmiş. Bu hakikat, şiirin ne olduğunu ve ne için söylendiğini bilenlere göre itiraz kabul etmez hakaiktendir. Lakin yalnız tasdik ile maksat hasıl olmaz. Çünkü o lüzum hayli zaman evvel hissedilmiş olduğu hâlde henüz bir faydası görülmemiş veyahut görülmüş ise de pek az. Bunun sebeb-i müstakili yalnız tasdik ile iktifa olunup o yolda numune ittihaz edilebilecek âsâr yazılmasıdır. Yoksa her şair öyle güzel numuneler yazar ve her nevheves o gibi eşâr-ı ceyyideyi hafızasında saklarsa maksadın husulü elbette müyesser olur. Makalenin muharrir-i muktediri, bu ciheti dahi düşünmüş de çocuklara söylenecek bir ninninin efkâr ve hissiyât-ı âliyeyi daha küçük iken kulaklarına dolduracak mazamini muhtevi bulunmasını beyan ile, bir de numune göstermiş ki numunesi hakikaten şayeste-i taklit olmakla aynen naklolundu:

Uyu ey nûr-i dil ü cânım uyu
Uyu ey râhat-ı vicdânım uyu
Mîve-i bağ-ı hayatım meleğim
Güzelim, rûh-i melekşânım uyu
Pederin vasıta-i ikbâli!
Maderin zînet-i istikbâli!
Kevkebin, talihin olsun âli!
Uyu ey nûr-i düçeşmânım uyu!
Uyu! Et, şimdi beşikte rahat!
Mader eyler sana her dem dikkat!
Büyü! Et, devlete sen de hizmet!
Uyu ey mihr-i dırahşânım uyu!
Gelerek âleme ey bahr-i zekâ
Koca bir hey'ete oldun a'zâ
Büyü! Et sa'y ile namın a'lâ
Uyu! Ey bahr-i hurûşânım uyu!
Maderin olmasa vardır hâher
Hâherin de sana aynı mader

Ömrün efzûn ola bahtın yaver

Uyu ey revnak-ı ezmânım uyu

Geçen hafta neşrolunan *Maarif* risalesinde münderiç Ahmet Nedim imzalı zemzeme-i raiyane pek hoş. Şairlerimiz o tarzda şiirler yazmaya heves etseler edebiyatımızın pek ciddi bir surette terakki eyleyeceği şüphesizdir.

Hanımlara Mahsus Gazete'nin geçen hafta neşrolunan nüshasında "Terakki-i Medeniyete Kadınlar mı, yoksa Erkekler mi Daha Ziyade Hizmet Ederler?" sualine gönderilen cevapların en müntahibi olmasıyla neşrolunan M.İffet imzalı makale bilcümle marifetperveran-ı zamanın mucib-i fahr ve mübahatî olacak âsâr-ı kalemiyedendir. Muharrire-i muktediresi hanımefendiyi birincilik şerefini ihraz etmiş olduklarından dolayı tebrik eder ve o gibi makalat-ı mükemmele tahririnde devam ile iftiharımızı arttırmalarını temenni eyleriz.

NO:43 İkinci Cilt 20 Haziran 1312 Perşembe 20 Muharrem 1314 İkinci Sene Adet:43

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Musavver Olarak Neşrolunur

HİKÂYE-İ MÜNTAHABE

İkiz

O iki bebek, gayetü'l-gaye acîb idiler. Biri, hayatta bir saat öbürüne takaddüm etmiş. Lakin tabibin alet-i ahenin ihracıyla başı ezildiği için hamka müptela olmuştu. Koskocaman gözleri ademe doğru açılmış pencereleri andırıyordu. Az hareket ediyor, hiç ses çıkarmıyordu. İstek, meyil, emel nedir bilmiyor, iki kaldırım arasına çıkmış bir ot gibi zahmetle büyüyordu. Adına "Henri" diyorlardı.

Diğeri, yani "Albert" tesmiye olunan ise bilafasıla hareket ve heyecan içinde idi. Gözleri bir tecessüs-i bikararâne ile sütuh-ı eşyayı, alt üst ediyordu. Tufuliyetin henüz ilk kademesinde, ruhun sehabe-i gafletle puşide olduğu bir zamanda iken lakırtı söylemeye çabalıyordu. Üç aylık oldu. Dişleri çıktı. On aylık oldu, yürümeye başladı. Nahif idi. Fakat harikulade bir kuvve-i asabiyeye malikti. Bilasebep, his ve hiddete koyulurdu. Musikiden başka hiçbir şey sükûnetine bais olamıyor idi. Feryadı ele aldığı zaman, annesi piyanonun başına geçiyor. Çocuk derhâl susuyor. Henüz dümu ile malamal gözlerini tavana dikiyor, güya derin derin düşünüyor idi. Pederi, bu oğlu için muhteşem bir ati ümit eyliyor, validesi ise müstakbeli hiç hatıra getirmeksizin mahsul-i ömrünü takdis ediyordu. Bu hâl, muttasıl manzara-i hun-alud ile kalbini tahriş eden öbür çocuğun acısından biçareyi müteselli kıldı.

Hakikat, her ikisi de büyüdükçe daha müessir bir surette bu zıddiyet göze çarpıyordu. Zavallı sakat çocuk, soluk bir çehreye, uzun, düşük yanaklara, daima açık bir ağza malikti. Bu dehan-ı sefilin kavs-ı hazini henüz bir hande görememişti. Hey'eti en ziyade korkunç bir hâle sokan, o hayattan, heyecandan muarra, mamafih latif çeşman-ı vâsinin etrafındaki boşluk idi.

Albert, ağladıkça validesini piyano başına geçiren sebebi çabucak keşfetti. Binaenaleyh, layenkati bağırmaya başladı. Bu vasıta-i şeytanetkârane ile biçare kadını saatlerce çalgı çalmaya mecbur ediyordu. Çocuk üç yaşına vardığı zaman bu meyil, bu cinnet o dereceyi buldu ki ebeveyni tabibe müracaat etmeye mecbur oldular. Tabip:

— Daha büyük olaydı, kendisine musikiyi öğretiniz, derdim. Fakat bu yaşta öyle şey anlamaz.

cevabını verdi. Mahsul-i ömrü bir tıfl-ı harika iken "Öyle şey anlamaz" hükmü verilsin, mader bundan müteessir oldu. Nasıl olmasın? Bu afacan, bu yaşta üç günde alfabeyi su gibi öğrenivermişti! Kadın muhibbelerinden gayet musikişinas birinden istifsar-ı madde eyledi. Bu muhibbi meşhur Mozart'ın istidad-ı harikuladesinden dem vurdu, çocuğa musiki talimi için de bir ihtiyar kız tavsiye eyledi. Mini mini Albert bu muallimeye tevdi edildi. Henüz elleri o uzun kemikleri ihataya kâfi değildiyse de berây-ı tecrübe piyanoya başlatıldı. Sahih, bu yumurcak bir harikatü'l-havarik idi: Alfabeyi ne derece süratle öğrendi ise musiki işaretnamelerini de öyle öğrendi. Birkaç ay geçmeden küçücük parmakları şayan-ı hayret bir surette büyüdüler, her türlü havadan, ahenkten dem vurmaya başladılar.

Ebeveyni bu talihten baht içinde idiler. Çok geçmedi, veled-i harikalarını bir numune-i deha olarak âleme arz etmeye koyuldular. Çocuk ise zekâ-yı b-intihasından bir örnek irae etmek için önlerine çıktığı eşhası şöyle bir vaz ve nazar-ı muhakkirâne ile süzüyordu.

Artık mini mini Albert'in talim ve terbiyesine o ihtiyar kız kifayet etmez oldu. Büyük büyük musikişinaslara müracaat edildi. Bu zatlar böyle bir yaşta bu derece feyiz ve zekâya hayran kaldılar. Bu ucube, altı yaşında kâffe-i gavamız-ı ahenge vâkıf idi. Havalar ihtiraına başladı. Piyanonun başından hiç kalkmıyordu.

Birdenbire değişti. Büyümez oldu. Kafa fevkalade tenemmüv etti. Hasılı, gayet garibü'l-etvar, sa'bu'l-evsaf idi. Bilasebep ağlıyor, pek az, iştihasız yiyor, gayet az da uyuyordu. Vechi buruşuyor, kemali bulmuş bir adam şekline giriyor, tavrı büsbütün garipleşiyordu. Biçare Henri'nin hamkı sinirlerine dokunuyor, türlü türlü cümleler tertibiyle masalar devirterek, öteberi kırdırarak bu alile cevrediyordu. Böyle kazalarda hep Henri azarı işitiyordu, cezayı görüyor, lakin bir tavr-ı sefilâne ve eblehane ile sakin sakin içinden ağlıyordu. Mamafih, bu hâller neticede zeki Albert'in daha ziyade yeisine, gazabına bâdi oluyordu.

Muallimlerinden biri, bir gece Albert'e büyük bir konserde piyano çaldırdı. O dakikadan itibaren artık onda eser-i sabavet ve şebap kalmadı. Meydana serair-i hilkatle puşide, korkunç, müstesna bir mahluk çıktı: bir tıfl-ı harika. Tabiat haricinde büyümüş, feyiz bulmuş, dimağın faaliyet-i gayetü'l-gayesiyle muvazene-i tenemmevi kaybetmiş bir sabi. Bir sabi, ama pirlerden ruşen-zamir.

İstimaları için biriken bir halkın huzuruna çıktıkları vakit bu küçük kafaların magz-ı esrarında neler oluyor, neler bitiyor? Ruhlarına ilka-yı gurur ve haset için sabavetin gaflet-i mesudesinden gasbedilen bu mahlukat-ı nev-tulu'da idrak-i şahsiyet ne tuhaf inkılaba uğruyor! Altı yaşında bir çocuğun kalbi, hiss-i rekabet ile darbenâk olsun, ne müthiş mana! Bu etfal-i harika-numunenin adeta yıllanmış bir sanatşinas gibi alkışlara, muvaffakiler iptilasını görmek insana ne kadar acı geliyor. Küçücük Albert bir letafet-i binihaye ile musiki çalıyordu. Bundan maada, o zekâ-yı müteharriki, o fikr-i heyecanengizi ile kendi de o kadar latif idi ki samiîn daha iptidalarda sürekli sürekli tasfikât-ı bi-intihaya koyuldular. Bu şükufe-i nev-şüküfteye bilmeyerekten ilka-yı semm eylediler.

O dakikadan itibaren çocuğun kalbinde ancak bir emel doğdu: Amme. Üstadı, bu acibeyi memalik-i ecnebiye-i dura götürmeyi teklif eyledi. Ebeveyni muhalefet etmek istediler, fakat çocuğun hasta düşmek derecesinde yeisini görünce bu fikirden vazgeçtiler.

Albert gittikten sonra Henri'yi bir hüzn-i garip aldı. Her tarafta biraderini arıyor, azimetini, guyubetini bir türlü aklına sığdıramadığı için, bütün gün muttasıl ağlıyor, hiçbir şeyle teselli, sükûnet bulmuyordu. Valide bu vecihle öbürünün iftirakından müteessir iken evvelden kalbinde pek az yer işgal eden beriki alil için şimdi bir incizap hisseylemeye başladı. Tıfl-ı marizini saatlerce kucağına alıyor, dizinde oynatıyor, teskin etmek istiyordu. Fakat çocuk, muttasıl bir ısrar-ı muannidane ile: "Albert…Albert'i isterim…"diye söyleniyordu.

Bu zavallı ruh-ı muzlimde her şey hayattan âri görünüyordu. Ama öbür tıfl-ı deha-engize âşık, müptela bir kuvvet vardı. Kardeşini bir türlü unutamayan Henri, günler geçtikçe daha ziyade hazin, malul oluyor idi. Hasta düştü. Istırabı ne idi? Tabip anlayamıyordu. Aza-yı bedenden hiçbiri bir sekteye uğramamıştı. Mamafih, çocukcağız günden güne nur-ı hayattan çıkıyor, zulmet-i mevte yaklaşıyordu. Bir gün tabip:

— Başka biri olaydı kardeş hasreti çekiyor derdim.

Etibba, ekseriya idrak ile his birbirinden ayrı iki hassa olduğunu unutmak hatasında bulunuyorlar. Şiddet-i muhabbet saikasıyla ölmek için zeki olmaya hiç ihtiyaç yoktur.

Bu fakirin maraz-ı na-malumuna hiçbir tedavi faidebahş olmadı. Nihayet, vaktâ ki Albert dure-i zifrnümunundan avdet eyledi, Henri ölüm döşeğinde idi. Tabipler "verem" hükmünü verdiler. Çünkü şöyle böyle bir hüküm vermek lazım geldi.

Albert ise bu dört ay zarfında ne kadar değişmişti! Birdenbire serpilmiş büyümüştü. Küçücük vechi derinleşmiş, etvarı âdeta merdâne bir şekil almıştı. Söylüyor, söyleniyor, muvaffakiyetlerini hikâye ediyordu, fakat öyle çocukçasına kelimelerle değil, âdeta tiyatroya mahsus bir lisanla hikâye ediyordu. Sözü tıpkı şu sima-yı şatırı gibi recülâne idi. Henüz yedi yaşında iken gayet garip bir hayat geçirmişti. Gündüzleri sa'y ve iştigal, geceleri sahnede ammeye karşı musiki, ba'de arkadaşlarla müsamere ve taam… Bütün bu nevi musahabeleri dinlemiş, kafası birçok malumat-ı mütezadde ibarat-ı müpheme meşahidat-ı meçhule ile malamal idi. Ebeveyni bu hâli görünce, bu tafsilatı işitince bir parça meraka düştüler! Acaba çocukları hakikaten bu mu idi? Bu küçücük sanatşinas ki, menakıbıyla cerideleri dolduruyor, azan-ı âlemi işgal ediyor. Bir imparatoriçe, bu sahib-i zekâya hayran olarak bir yüzük ihda etmiş. Bir yüzük, ama o küçücük parmaklar için pek bol…Albert'e ölüm döşeğindeki biraderini gösterdiler. Dikkat bile etmedi. Gece bir sahne-i temaşada arz-ı vücut edecekti. Zihni bununla meşgul idi.

Fakat, akşama doğru bir üşümeye tutuldu. Yatağa girmeye mecbur oldu. Yeisinden, kederinden öyle bir hummaya düştü ki maraz, korkunç bir şekil aldı. Bu müteharrik, bu müteheyyiç, bu asabi çocuk hastalığın muhacematına hiç mukavemet edemiyordu. İki gün zarfında bütün ümid-i ifakat bitti.

İki ciğerparesinin ölüm döşekleri arasında, mader çılgıncasına ağlıyordu. Peder ise, hayretten ne yapacağını bilmeyerek bu temaşa-yı feciaya hazin hazin göz gezdiriyordu.

Kardeşi öbür tarafta döşeğe yatırılır yatırılmaz malul Henri, bir baygınlığa tutuldu, kabil değil, ayılmadı. Kâfur ruhu koklattılar, şöyle böyle yaptılar, tesir etmedi. Gözler kapalı, bilahareket duruyordu. Ara sıra nefes de almasa ölüden farkı yoktu.

Üçüncü gecenin ortasında mader saatlerden beri dehşet ve ıstırap ile Albert'in elini tutar dururken birdenbire mühlik bir helecana giriftar oldu.

Çocuğun nim-mekşuf ağzından bir hafif demdeme yükseldi, derken bir ikinci, üçüncü defa aynı hâl tekrar etti. Maraz-ı mevt, can çekişme başladı! İşte öbür yataktan da aynı demdeme, aynı hâl.

İkizlerin son nefesleri odanın samtını bir ıttırat, bir dehşet ile mütesaviyen ihlal ediyordu. Yavaş yavaş bu demdeme-i hafife kabarıyor, kavileşiyor, havayı feci bir haşyetle dolduruyordu.

Çok geçmedi, biçare validenin gözü önünde acayip bir hâl vaki oldu. Bu mini mini can-bir leblerin göz kapakları, beraberce bir parça açıldılar. Birbirine benzeyen o soluk göz bebekleri meydana çıktı, o küçücük çeneler, yine beraberce uzadılar. Ağızlar daha kocaman oldu. Son nefesin tahrik-i fecisi ufacık burunlarını aynı şekle soktu. Tıfl-ı harikanın da, tıfl-ı hamkında veçhesinden mühlik, lakin ulvi bir gölgedir geçti: Mevt. Yed-i mülayimiyle her iki simayı da kalb eyliyordu. İki ruh-ı sagiri birbirinden ayıran uçurum doldu.

Nefesler birlikte münkatı oluverdiler. Valide, divane gibi, elleriyle eb-i nalekârın kollarından tutarak:

— Görüyor musun? Görüyor musun? Birbirlerine benziyorlar!

diye bağırıyordu.

EDEBİYAT

Gazel

Gam mükedder eylemez kalb-i safâ-pîrâyı hîç
Gerd-i ahkar tîre etmez safvet-i deryâyı hîç

Etmese isbât-ı zât-ı Hak'ta nefy-i mâsivâ
Kilki ehl-i himmetin yazmazdı harf-i lâyı hîç

Neş'e-dâr olmaz safâsından hayât-ı âlemin
Kim ki add eyler ise keyfiyyet-i sahbâyı hîç

Bend-i zencir âh ider zülfinde hâl-i za'fıma
Zülfi sormaz âh kim hâl-i dil-i şeydâyı hîç

Aşk ile dünyâ bana arz-ı niyâz itsin Celâl
Ben yine almam nigâh-ı rağbete dünyâyı hîç

Celal Paşa

Rûhdan bîzâr olan cismi eder âzâd-ı merg
Tesliyettir gark-ı ye's ü zucrete imdâd-ı merg

Ferce-yâb olsun mu tab'a şekl-i ârâm u huzur
Âlem-i hisden tebâüd eylemezken yâd-ı merg

Zümre-i dil-haste-gândan bezm-i vuslatta eder
Bir nigâh-ı nâzı nûr-ı çeşmimin ib'âd-ı merg

Hep tegâfülümdür binâ-yı ömrü berbâd eyleyen
Gamze-i hûnhâr ider zann eyleme a'dâd-ı merg

Gün gelir elbet çeker hâb-ı hayâta hâtime
Darbesiyle eyler ehl-i gafleti irşâd-ı merg

Dest-i kahrından kalır sermâye-i irfân masûn
Mâl u ikbâl-i cihânı etsin istirdâd-ı merg

Peyrevim tab'-ı suhan-senc-i Celâle ey Nezih
Görmesin pek çok zamânlar savlet-i mu'tâd-ı merg

Nezih Paşa

Bir Gazelden Müfrez

Ey güzel! Ey gonce-i hoş-bû-yı gül-zâr-ı derûn
Gül, açıl gülsün gönül zîrâ gamın hadden füzûn

Bezm-i nûş-â-nûşa aheng-i diğer bahş eyliyor
Durma çal ey neşve-pîrâ-yı fuâdım erganûn

Neşve-dâr ol kim sevinsin kalb-i mahzûnumda âh!
Mihnet-i hicrinle ye's-âlûd, pür-gam, bîsükûn

Feraizcizade Osman Faiz

Kıta

Bir büte âşıktım âhım çarha eylerdi suûd
Çıkmadan eflâke pûr-ı Meryem-i azrâ' henüz
Ettirirdi sûziş-i rûhum bana efgân-ı müdâm
Dehrde nâlân değilken bülbül-i şeydâ henüz

Verd-i kalbimde şemîm-i feyz u safvet var idi
Vermeden ezhâre bûy-ı cân-fezâ Mevlâ henüz
Râh-ı sevdâsında olmuşken zebûn u bîmecâl
Hâlime rahm etmiyor dildâr-ı bîpervâ henüz

Muhiddin

Tahassür

Batıp ârâm-gâh-ı gafletin bir tatlı hâbında
Geçirdin ömrü böyle saygısız vakt-i şebâbında

Kapıldık incizâb-ı çehre-i ümîde lâl olduk
O saklandı şimdi nâz ile zîr-i nikâbında

Dil-i mahzûna sorsam tâli'in esbâb-ı cevrinden
Gelir bir nâle-i cân-sûz-ı hasret her cevâbında

Metânetle tahammül ettiğim âlâm u cüdânın
Havâssım titriyor her lahze yâd-ı ıztırâbında

Nedir karşımdaki bu ihtilâf-ı sûret-i hestî
Televvün eyledikçe aczim artar intihâbında

Kitâb-ı ömrü bir bir şimdi gördüm anladım ammâ
Vücûdum yandı fasl-ı mihnetin sûzişli bâbında

Bu bezmin zevk-i îş ü işretin ben böyle bilmezdim
Bekâ yokmuş meğer kim neş'e-i câm-ı şerâbında

Ali Refet

Gazel

Kalb-i sevdâ-perverim ol bî-vefâyı yâd eder
Aşkı te'sîr etti câna cân u dil feryâd eder

Zülfine bend olduğum ol şûh-ı şevk-efzâ aceb
Âşık-ı nâlâna rağmen kimleri dil-şâd eder

Kâsir-i sabr u tüvândır hicr ü istiğnâsı âh!
Zârımı duydukça dilber cevrini müzdâd eder

Sâhirâne her nazarla ol melek-sîmâ beni
Hayret-efzâ-yı hıred sevdâsına münkâd eder

Tâ olunca dil şehîd-i aşkı ol meh-pârenin
Şevkle söz şemâil-i eş'ârını inşâd eder

Suat Bin Necip

Kıta

Bunca uşşâkın der-i lûtfunda bekler etme red
Cân fedâ etmek için âmâde kurbânlar sana
Çok mu mağlûb-ı nigâhın olsa âlemler senin
"Bir perîsin kim müsahhardır Süleymânlar sana"

Bahriyeden Kulaksızlı Süleyman

Tazallüm

Neden ey meh kaçıyorsun benden
İntikâm almağa geldim senden

O ne dehşetli tehevvür eyvâh!
Sen benim ömrümü kıldın günâh

Bir de kaş mı çatıyorsun zâlim!
Pek perîşân olacaktır hâlim

Etme üftâdeni tahkîr öyle
Söyle Allah için olsun söyle:

Sana âşık bulunur her demde
Ben gibi sâdıkı yok âlemde

Ne desem sevdiğime kâr etmez
Ettiği zulmü de inkâr etmez

Gidiyor, işte o mâhım gitti
Eşk-i çeşmânımı hûn-âb etti

S. S.

Gazel

Âh-ı dil-i nizârı o dildâr dinlemez
Bülbül figân eder gül-i gül-zâr dinlemez

Sevdâ-yı aşka aid olan mâcerâmızı
Ben söylerim o şûh-ı sitem-kâr dinlemez

Şi'rimle eyledikçe ana arz-ı ibtilâ
Eyler vefâ-yı aşkımı inkâr dinlemez

Bir gün beni bu yaraların öldürür derim
Artar hücûm-ı gamze-i hûnhâr dinlemez

Ref'et sabaha dek bu figânın heder gider
Hâbide dinlemez anı bîdâr dinlemez

Ali Refet

Kıta

Kimlerle gezer şimdi o şevk-âver cânım
Bilmez mi ki ben ye's ile meşgûl-i figânım
Öldürdü beni şiddet-i âlâm-ı firâkı
Geldi o melek aklıma tuttu halecânım

Diğer

Teklîfiniz ağır mı gelir mübtelânıza?
Teklîfimiz mi var güzelim cân fedâ size!
Nakdîne-i hayâtımı sarf eyledim de ben,
Çok gördünüz visâlinizi âh! Fâize

Feraizcizade Osman Faiz

Bir Gazelimden Müfrezdir

Olsa da cennet mekânım dil ferah bulmaz yine
Sevdiğim sensiz terah-efzâ olur her yer bana

Eyliyor içtikçe endîşem, melâlim izdiyâd
Neşve-bahşâ olmuyor bilmem neden sâgar bana

Hangi bir meh-pâreyi sevdimse oldu düşmenim
Âh kim yâr olmadı âlemde bir dilber bana

Muhiddin

Gazel

Bir siyeh-rûzem muhakkar âşıkam kühken gibi
Âh düştüm çâh-ı nev-mîdiye ben Bîjen gibi

Bir tulu' etse o mihr-i hüsn olur gark-ı ziyâ
Âlem-i endîşem elbet vâdi-i Eymen gibi

Gonce-i pejmürde-i kalbim olur şâdâb-ı zevk
Bûse-çîn olsam teninden âh, pîrâhen gibi

Bir büte dil-dâdeyim ki pertev-i îmân gibi
Rûhımı tenvîr eder, gülse ne dem gülşen gibi

Etse de pâ-mâl renc ü gam dil-i vîrânımı
Gerçi bir çok kere düşdüm pâyına dâmen gibi

Muhiddin

NO:44 İkinci Cilt 11 Temmuz 1312 Perşembe 12 Sefer 1314 İkinci Sene Adet:44

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Beye müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Musavver Olarak Neşrolunur

HİKÂYE-İ MÜNTAHABE

İyilik Unutulmuyor

Vaktiyle haylice zengin, fakat şimdi ziyadesiyle düşmüş olan Hacı Recep Ağa, gelinlik kerimesini otuz kuruş maaş ile beslemeliğe verdi. Bu hâl, evvelce bir hayli fukara sevindirmiş olan ihtiyar pedere pek güç geldi. Bir de daha o gün hatta kendi yanında kızın ismini değiştirdiler. "Hasibe" idi, "İşveriz" oldu. Adamcağızın bu da ziyadesiyle gücüne gitti.

Ah, ne yapsın? Zevcesi pek hasta. Köyde bir pencereli bir yer: Odasında yatıyor. Bakılmazsa ölecek. Hâlbuki hastaya para ile bakılır. Kimse ikraz da etmiyor. Bu sebepten, bir tanecik evladını beslemeliğe verdi. Şimdi efendiden peşin olacak bir aylık alabilirse onunla zevcesine ilaçlar götürecek. Bir kere yaz gelse, koca ihtiyar yine rençberlik edip para kazanacak. Hem karısına evvelki gibi güzelce bakacak, hem kızını o tengna-yı bedbahtîden kurtaracak. Lâkin yaza daha tam dört ay var. Bakalım Mevla neyler.

Hacı Recep Ağa kasabanın belediye reisi olan o efendiyi mahall-i memuriyetinde buldu. Şiddet-i ihtiyacını arz ile bir maaş istedi. Efendi, buna hiddetlendi. Başladı bağırıp çağırmaya! Bu sırada vuku bulan hakaretler biçare adamın metanetini mahvetti. Geri döndüğü esnada, çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Yanında küçük bir bıçak vardı. Onu yüz on paraya sattı. Bu para ile attardan nişadır, tiryak, çivit, kırmız gibi ilaçlar aldı. Akşama kadar köye yetişmek, yani sekiz saatlik mesafeyi beş altı saatte katedebilmek üzere yola çıktı.

Bir saat sonra Hacı Recep Ağa, büyücek bir hanede ser-müstantık Fuat Beyin karşısında oturuyor. Fuat Bey, ona: kim, kimin oğlu, neci, nereli, nereden, soruyor. Ve niçin geldiğini, nereye ve niçin gittiğini, o da cevab-ı sevaplarını mufassalan veriyor.

Bir aralık Fuat Bey dışarıya çıktı. On dakika sonra tekrar geldi. Adamcağız izin istedi. Yemek yemesi teklif edildi. Kabul etmeyecekti, ama ne yapsın ki bir iftiraya uğramış olmak korkusuyla Fuat Beyi kıramıyordu. Sıcak sıcak et yemekleriyle karnını güzelce doyurdu. Tekrar izin istedi. Bu defa da o gece orada kalması teklif edildi. Hacı Recep Ağa hâlini tekrar tekrar anlatarak yalvarmaya başladı. Kabul olunmadı. Ağlayarak Fuat Beyin ayaklarına kapandı. Yine faydası olmadı. Baktı ki başka türlü olmayacak. Zorla gitmeye kalkıştı. Jandarmalar tarafından mani olunacağı bildirildi. Bunun üzerine zavallı ihtiyar ümidini kesti. İki sözün nihayetinde bari ertesi sabah erkenden salıverilmesini istirham ediyordu. Artık Recep Ağa meydan buldukça şu yolda düşünüyor: “Bu nasıl şey? Acaba bir iftiraya mı uğradım? Lakin bu iltifatlar neden? Yoksa benden mühim bir serrişte alabilmek ümidine düşmüş de bu suretle mi söyletmek istiyor? Lakin bu efendi fena bir adama da benzemiyor. Hem bunu benim gözüm ısırıyor, ama acaba nereden? Ah, felek kafamda akıl bırakmadı ki! Bakalım Mevla neyler.”

Hacı Recep Ağa köyden dün gelmiş, o gece kerimesiyle kasabadaki camilerden birinin son cemaat mahallinde yatmış, kendi arzusuyla gittiği hâlde validesini düşünerek mütemadiyen ağlamakta ola ciğerparesini teselli edebilmek telaş-ı hurdgüdazıyla bir dakika bile uyuyamamıştı. Mecburen kaldığı o odada o şeyleri düşünürken gözleri kapanmaya başladı. Fuat Beyin rica-yı mahiranesiyle minder üzerine uzandı, uyudu kaldı.

Uyandığı zaman saat gecenin dört buçuğu idi. Fuat Bey yine orada kitap okuyordu. İhtiyarın uyandığını görünce kalktı. “Arkam sıra gel!” diyerek çıktı. Beraberce birkaç merdiven çıktılar. Büyük bir sofada kapısı çuha perdeli bir odanın önüne geldiler. Ev sahibi geri çekilerek misafire o odaya girmesini işaret etti. O da girdi. Birdenbire ürktü. Bir de ne görsün: Süslü bir karyolada karısı yatıyordu. Yanıbaşındaki sandalyede de kızı oturuyor. Konuşuyorlar!

Aradan iki hafta geçti. O hanede mükemmel bir kına gecesi. Kapılar herkese açık. En muteber zatlar dahi orada. Saz takımı suret-i daimede icra-yı ahenk ediyor. Haluk, natuk, zeki, zengin, güzel bir kâtip, mükemmel bir muhasip olduğunu herkesin tasdik eylediği Fuat Beyin şerefine yuvarlanan kadehlerin haddi hesabı yok.

Bir aralık büyükler meclisinde belediye reisi Fevzi Efendi, Fuat Beye zarifane bir söz attı. O da bu fırsattan bil-istifade umuma hitaben şu sözleri söyledi:

"Efendim, bendeniz gençliğimde avcılık merakıyla her gün kırlarda dolaşırım. Bir kış günü kar dize çıktığı hâlde ben yine avlanıyordum. Geç kalmışım. Esna-yı avdetimde hızlı hızlı yürürken nasılsa farkına varmadım, ağzı karla kaplanmış bir kuyuya düştüm. Vakıa, kuyuda su çok değildi. Lakin çıkmak da muhal idi. Orada o zaman kim bulunur ki beni çıkarsın! Yalnız yalnız köpeğimin acı acı havladığını işitiyordum. Artık hayatımdan kat-i ümit ettim. Bayılmışım. Kulağıma bir ses geldi. Ayıldım. Baktım ki bir adam bana sesleniyor. Cevap verdim. Hemen kalın bir ip saldırdı. İpi belime sıkı sıkı sardım. Ellerimle de tutarak "Çek!" dedim. Çekmeye başladı. Yarım saat sonra koca medet-res beni bileklerimden yakaladı. Çekti çıkardı. Adamcağızın avuçlarından kan fışkırdığını gözümle gördüm. Beni derhâl kucağına sardı. Hayvanına bindirdi. Köyüne götürdü. İlaçlar içirdi. Vücudumu terletti. Hastalıktan da kurtardı. Ertesi günü kendisine her ne teklif ettim ise reddetti. Beni mahza insaniyet namına kurtarmış olduğunu söyledi. Ayrıldık. İşte, yarın kayınpederim olacak olan zat odur. Kendisini bulduğumdan, öyle alicenap bir zata damat olduğumdan dolayı cidden bahtiyarım. Unutulmuyor efendim iyilik unutulmuyor!"

İbnü'l-Hızır Rüştü

EDEBİYAT

Sadelik

Erbab-ı kalemden bazı zevat, inşa-yı Osmaniyenin sadeliğini Arabi, Farisi terkiplerin terkinde arayarak nümune olmak üzere, güya o yolda makaleler tahrir ve diğer erbab-ı kalemi de teşvik ediyorlarsa da, yazdıkları

şeylerde haberleri olmayarak yine terkip istimalinden vazgeçemiyorlar. İnsanların ahval ve meratib-i maneviyece beyinlerindeki tefavütü nazar-ı itibara alan bülega-yı eslaf, tabakat-ı üslubu üçe taksim ederek ciyadet-i tabir, intihab-ı elfaz, tahsin-i kelam hususunda kanibin, ait olduğu makama göre idare-i kalem etmesini azam-ı şerait-i belagat addetmişlerdir. Üslub-ı sade, o nevi tarz ifadedir ki elfaz-ı cüzle, tabirat-ı muhteşemeden müçtenip, tasannudan âridir. İfadede parlaklık, elfazda suhulet, terkipte sıhhat, tabirde icaz bunun havass-ı mümeyyizesindendir. Az ibare ile mana-yı maksudu eda eden tarz-ı rengîn ifadeden ibarettir.

Mahafil-i umumiyede irat edilen nutuklarda, makalat-ı ilmiyede, ders kitaplarında, gazetelerde beynelaile teati edilen mektuplarda, vesair bunlara müşabih şeylerde kullanılacak üslub-ı ifade budur.

Sadelik kabalık demek olmadığından, üslub-ı adiyi bundan tefrik etmek gerektir. İfadat-ı tahririyemizde terkiplerin terki nasıl caiz olabilir ki? Biz en nazik ahval ve hissiyat-ı ruhaniyemizi onlarla ifadeye muvaffak oluyoruz. Bunların nazım ve nesrimize bahşettiği parlaklıktan sarf-ı nazar Türkçe'de aynı his ve manayı ifade edecek yerlerine o kuvvette bir söz bile bulunamaz. Mesela:

Her cihet bir levha-i nâzır-güdâz
Her taraf bir sahne-i dehşet penâh

beytindeki "levha-i nâzır-güdâz" terkibinin ruha verdiği his ve manayı nazmen şöyle dursun nesre tahvil ile yerine Türkçe o kuvvette bir terkip bularak ifade kabil midir?

"İlham! Ey ferişte-i semâ-mesîre vü encüm-nişîmen! Ey mübârek nûr-ı şeb-câme vü seher-nikâb! Ey nâzenîn-i maşûka-i eşâir! Ey canrübâ perestîde-i sûretgirân u gınâperverân! Söyle ki cism-ü latîf-i hüner ü san'atın rûh-ı revânı… Çehre-i ulvî-i hikmet ü hakîkatin âb u tâbı sen değil misin? Ey mâ-bih-il-hayât-ı bedâyi' vü nefâis! Ey rehber-i dehâet! Ey hâdi-i ulviyyet! Ey kâid-i fikr ü vicdân! Ey güşâyende-i mehâzin-i hissiyyât! Ey fürûzende-i meşâil-i hayâl! İmdâd! İlhâm! Ey rûh-i musavver! Sen o bârika-fürûz-i irfân! Sen o sâniha-rîz-i kalb ü vicdân değil misin ki mukârenet-feyz-i iltifâtınla …"

Bu latif, bu ruha başka bir his ve mana ilham eden terkipleri Türkçeleştirmek, yani ifade ettikleri mana-yı ulviyeyi Türkçe sözle ifade etmek daire-i imkân haricinde değil midir? Hasılı, bizce terkip istimali elzemdir. Yalnız hüner-i tabirat, tesavir, belagat ve bedii nokta-i nazarından meratib-i muhtelife-i kelamiye demek olan tabakat-ı üslup bahsinde bunları hüsn-i istimal edebilmektir. Adi bir mevzuyu, elfaz ve tabirat-ı muhteşeme ile ifade filvaki muayıb-ı inşadan maduttur. Lakin üslup, sade olmakla tecemmülat-ı lafziyeden azade olmak iktiza etmez. Meşahir-i üdebadan bir zat, ahiren neşrettiği bir eserinde "eşâr-ı canşikâr-ı âheng, elhân-ı dilrübâ-yı ferheng" terkiplerini yazdıktan sonra bir caize ile alt tarafta "vasıf terkiplerin bu türlüsünü niçin yapmamalı? Mademki lisan müsaittir" buyuruyorlar ki pek doğru bir fikirdir.

Şimdi şu terkiplerin ifade ettiği maanî, o kuvveti haiz olmak üzere Türkçe sözle nasıl ifade olunabilir? Atufetli Mithat Efendi hazretlerinin, "Sadelik iltizam edelim." demekten maksad-ı âlileri, salnameyi "name-i seneyn" diye tercüme edenlere aittir zannederiz.

Necip Asım Efendi'nin İkdam'daki ifadelerinden her nevi ifadede terkiplerin terki anlaşıldığı ve bizim fikr-i kasıranemizce ise her nevi esalib-i ifadede mevzunun hâl ve nişanıyla mütenasip terkip istimali elzem olduğu cihetle lisanımızı tetkik hususunda birincilerden olan zat-ı âlileri buna dair bir makale-i mahsusa tahririyle *Malumat*'a ihdâ buyururlarsa mütalaasından cümleten müstefit olurduk.

Müstecabizade İsmet

Umum Üdebamıza Bir İhtar

Hüsn-i tabir ve letafetçe kürre-i arz üzerinde bulunan lisanların kâffesinden vâsi ve muntazam olan lisanımızın edebiyat noktasında olan şayan-ı tehzib bazı cihetleri bulunduğu üdebamızın malumudur.

Lisan-ı Osmaniyenin muhsenat ve letafetiyle vüsatini inkâr etmek isteyenlere cevap olmak üzere "Osmanlı lisanı Türk, Arap, Acem lisan-ı edebîlerinin hey'et-i mecmuasından mürekkep bir enmuzec-i bedi'dir." sözü kâfidir.

Şimdi bu lisanın kısm-ı edebîsini nazar-ı tetkikten geçirecek olur isek en evvel nazar-ı dikkatimizi –tenafür- bahsi celbeder ki o bahste de üdebamızın istimallerini şiddetle mani etmekte oldukları "istasyon, konsültasyon, kart dö vizit, vapur, şimendifer, kongre, konferans" gibi soğuk ve mütenafir kelimeleri görür ve şu hâlin gitgide tekessür ederek lisanımızın teferrukuna bais olacağını anlarız. Dünyada insanların her türlü menafi'ine mani olan şey-i teştit lisan maddesinden ibaret olup bir kavmin bais-i terakkisi olan şey de okumak efradının his ve lisanda ittihatlarıdır.

Lisanımız pek çok evvelleri her lisanda cari bir keyfiyet olduğu vecihle Arapça ile Farisice'den birçok kelimat almış ve o kelimeler bugün hemen umumiyetle denecek bir mertebede Osmanlılar tarafından tanınmıştır.

Eski üdebamızdan bazı lügat-perdazân, işi çığırından çıkarmak isteyerek "garânik, rikâ', câselîk, müharik" gibi hem mütenafir hem garip birçok elfazın daha lisanımıza ilavesine çalışmışlar ise de, o zamanki üdeba buna mani olmuşlar ve o yolda kelimat istimal etmek isteyenleri muahazat-ı edebiye ile mâniye muvaffak olarak lisanı anlaşılmayacak bir dereceye getirmekten kurtarmışlardır.

Bugün ise bu gibi kelimat-ı mütenafire yerine daha şedit tenafüre, daha çirkin garabete malik olan elfaz-ı mahude-i frenkâne bazı mukallidîn-i efrenc tarafından lisanımıza ithal olunmakta ve günden güne ziyadeleşmektedir.

Vaktiyle üdeba, kendi lisanlarında mukabili bulunmayan bir kelime meydana çıkar çıkmaz buna mukabil bir tabir bulmaya çalışırlar. Bu evvelleri bizde de var idi. Üdeba, bu gibi kelimatı doğrudan doğruya almayıp kendi lisanımızın kavaidine tatbikan alırlar ve mümkün mertebe vahşet ve tenafürlerini izale ederler idi. Sabır, akıl, âteş, tigan kelimeleri evvelleri Arap, Fars, Yunan lisanlarından alınmış kelimelerdir. Fakat üdeba bunları aldıktan sonra lisan-ı Osmaniyeye bütün bütün mal ederek sabırlılık, sabırlı olmak,

akıllı ve akıllılık, ateşli, ateşlemek, tâvâ gibi kavaid ve levazım-ı lisaniyeye tatbik etmişler, ve herkese kabul ettirip daire-i lisanı tavsi eylemişler.

Bugün Araplar da, Fransız ve İngiliz vesair lisanlardan kendi lisanlarına karışmak isteyen kelimeleri derakap yakalayıp mukabillerini bulup lisanlarından tardediyorlar, vapuru görür görmez "bâhire" namını veriyorlar. "Kart dö vizit"i işitir işitmez "bıtâkatü'l-ziyâre" namını çıkarıyorlar.

Şimdi bunu biz de yapmalıyız. Hatta şimdiye kadar yapamadığımız kabahattir.

İşte biz, bugün üdebamızı bu hizmet-i lisaniyeye davet ediyoruz.

Lisanımızda mevcut olan bu gibi kelimelerle bundan sonra sahaif-i matbuatta veyahut onun bunun lisanlarında görüp işiteceğimiz ecnebi kelimelerinin mukabillerini bulup onları kabul etmeliyiz. Bunun için de gazetemizi vasıta ediyoruz.

Gerek kendi bulduğumuz ve gerek hariçten gazetemize haber verilen kelimeleri ilan edeceğiz. Üdebamız onlara mukabil bulacakları kelimeleri bize lütfen haber versinler. O hâlde bir kelime için birkaç mukabil bulunur, onların da en münasibi kabul olunur ve bu yolda bir lügat kitabı yaparız. Lisanımızı kolay bir suretle tehzib eder ve bu vazifeyi bizden sonra gelecek erbab-ı gayrete terk ederiz.

İzmir Gazetesi

Malumat

Refikimiz muteber *İzmir* gazetesi'nin bâlâya naklolunan makalesi lisanımızı ikmal edecek tedabir-i ciddiyeyi havi olup vaat ve beyan olunduğu vecihle, Arapların ecnebi lisanlarından almaya mecbur oldukları kelimatın Arapça mukabillerini bularak yahut takriben kendilerine mal ettikleri gibi, biz de elsine-i ecnebiyeden almaya mecbur olduğumuz kelimelerin kinaye ve nispet ve alaka ve veçhe-i münasebet tarikleriyle muadillerini tedarik ederek Türkçemize mal ve istimal eder isek lisanımız tezebzüb-i ihtilattan reha bularak rehin-i itila olur.

Araplar: “kongre” yerine “mü’temer”, “komisyon” yerine “lecne”, “velosiped”e mukabil “derrâce”, “şimendüfer”e mukabil “sekketü’l-hadîd”, “telgraf” denecek yerde “berk”, “madmazel”e karşı “ânse”, “madam” denecek yerde “akîle”, “mikrop” için “cursume”, “filot” ve “donanma” mukabilinde “istûl”, “istasyona” yerine “mahatta” diyorlar. Biz de böyle yapar isek elbette kazanırız. İşimize gelenleri Arapça tesmiyelerinden alırız. Mümkün olduğu kadar da kendimize göre birer münasip tesmiye ile kullanırız, olur biter.

Zaten her lisan bu suretle tekemmül etmiştir. Yekdiğerinden ahz-ı elfaz ve kelimat etmeyen bir lisan yok gibidir. Birinde bulunmayanı diğerinden almak ve fakat kendine mal edip az çok tahrif ve tebdil etmek usulü pek eski ve tabiidir. Binaenaleyh biz de öyle yapmalıyız. Lisanımızda mukabillerini uydurabildiğimiz ecnebi kelimeleri terk etmeliyiz.

İzmir’in bu bapta vaki olacak himmet-i mühimme-i mevudesi cidden şayan-ı takdirdir. Fuzala-yı asrın bu himmete iştirakleri ise bir emr-i mebrur-i maarifperverî olduğundan makale-i mezkurenin tamim-i fevaidi zımnında aynen dercine mecbur olduk. Bademadaki buna dair yazacağı makalatı aynen ve lede’l-icap hülasaten nakledeceğimiz gibi mütalaatımızı da ayrıca yazacağız.

Hitap

Vaktâ ki iner perde-i şeb hâk-i fenâya
Vaktâ ki hüzn âruz olur arz u semâya
Vaktâ ki meler bir kuzu hamd eyler Hudâ’ya
Tekrar ederek yâdını mahzûn olurum ben
Ey bâis-i şîven!

Hep sarmaşırız, ağlaşırız, eyleriz ülfet
Rüyada edersin beni sen gark-ı mürüvvet
Vechinde tecellî ederek hande-i ismet
Eylersin o dem her ne ki yaptın isen ikrâr
Ey nazlı lütufkâr!

Ben o akşam hayretle o gîsû-yi latîfi
His eylerim âh ben yayılan bûy-i latîfi
Vaktiyle temâşâya dalıp rû-yi latîfi
Giryân olurum gamlı çocuklar gibi ol dem
Ey nûr-i mücessem!

Biz böyle çocuklar gibi tenhâda gülerken
Bîdâr olurum uykudan, eyvâh ne erken!
Ağlar dururum şimdi o yerlerde gezerken!
Bitmez benim öyleyse hazînâne figânım
Ey rûh-ı revânım!

K.Y.

Muktebesat

Valide

Şikeste-reng-i sefalet, mükedder ve magmûm,
Yüzde gölgesi meşhûd çektiği mihnetin
Yegâne zînet-i âgûşu bir güzel masûm,
Soluk dudakları la'net-güzâr-ı tali'-i şûm…
Dokundu gönlüme hâli şu hasta vâlidenin!

Harâp cismi azâb-ı marazla bî-dermân,
Garip gönlü yanık âteş-i zaruretle,
Fakat bulur yine ruhuyla iştigâle zamân:
Olunca tıfl-ı melek-çehre leb-güşâ-yı figân
Kapar dehânı gül-bûse-i muhabbetle.

Çocuk o vaz'-ı yetimânesiyle bir dürr-i nâb,
Kadın o hâl-i harâbıyla bir şikeste sadef,
Çocuk da, mâder-i müşfik de gark-ı eşk ü türâb,
Eder bu levha en âvâre kalbi rikkat-yâb,
Verir bu manzara en kayıdsız mizâca esef.

Zavallı bağrına bastıkça tıfl-ı üryânı
Bakan gururuna zann eylemez ki sâiledir.
Gözünde yavrusunun nazre-i perişânı,
Lisân-ı hâli olup tercümân-ı vicdânı,
Diyor ki: Vâlidelik en safâlı gâiledir.

Tevfik Fikret

****Ciğerparesi aguşunda bir validenin nazar-ı hazinanesini musavver bir levha için söylenmiştir.***

NO:45 İkinci Cilt 18 Temmuz 1312 Perşembe 19 Sefer 1314 İkinci Sene Adet:45

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Bey'e müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Perşembe Günleri Musavver Olarak Neşrolunur

EDEBİYAT

Mülahaza

Geçen hafta neşrolunan nüshamızda "Sadelik" serlevhası altında bir makale-i mahsusa yazarak bunda sadelik her türlü tecemmülat-ı lafzîye ve maneviyeden âri yazı yazmak demek olduğunu ve biz lisanımızda en güzel efkâr ve hissiyatımızı Arabi, Farisi terkipler ianesiyle ifade edebilmekte olduğumuzu beyan etmiştik. Bir zamandan beri ortaya yeni yeni birtakım

fikirler çıktığı erbab-ı mütalaanın malumudur. Bu fikirlerden bazısı, evzan-ı şiiriye, bazısı kavafi aleyhine matuf olduğu gibi, şimdi bir fikir daha meydana çıktı ki o da Arabi, Farisi terkipler aleyhindedir. Herkesin bir esasa müstenit bir fikr-i mahsusu olmak tabii olduğundan, terkiplerin terki taraftarlığında bulunan zevatın dahi bu bapta birer fikr-i mahsusaları olacağı derkârdır. Vezin ve kafiye meselesi bir dereceye kadar halloldu gibi. Vezin aleyhinde bulunanlar, İngilizlerin şiirleri vezinsiz olduğunu ortaya sürüyorlardı. Bizim şiirimizin letafeti ahengiyle kaim olduğundan, buna *Malumat* tarafından evvelki nüshalarda lazım gelen cevaplar verildi. Teşekkür olunur ki, nev-residgân içinde vezinsiz şiir söyleyenler azalmıştır. Refikamızdan birinin geçen nüshasında bazı mütalaat-ı edebiyeyi havi "A. Nadir" imzasıyla bir makale-i mahsusa gördük. Muharrir: "Kafiye hiç terk olunmaz. İngilizler kafiyesiz şiir yazarlarmış. Ondan lezzet duyarlarmış. Ben bunları anlayamam. Şiiri musikiye teşbih etmek lazım gelse vezin, usul; kafiye, karar olur. Usulsüz kararsız bir şarkı yapılabilirse yapsınlar da görelim. Hem vezin ve kafiyeyi terk edecek olduktan sonra niçin nesir yazmayalım." diyor. Ne doğru söz. Öyle ya! Hiç Osmanlı lisanında vezinsiz kafiyesiz şiir mi olur? Evzan-ı Acem ile kesret-i itilafımızdandır ki bugün evzan-ı milliye bile bize yabancı görünüyor. Hasılı, vezni terk değil, mümkünse yeni yeni vezinler bularak tevsi etmeli. Şimdiye kadar üdebamızdan kimse bu yolda kalemini tecrübe etmemiştir. Belki bundan sonra eden bulunur. Şimdi terkip bahsine gelelim:

Geçen haftaki makalemizde alelade ifadat-ı tahririyemizde bile terkipsiz yazı yazılamayacağını iddia ediyorduk. İşin içine bir de edebiyat bahsi girerse, mesele bütün bütün kesb-i ehemmiyet eder. Şair, ahval ve tesirat-ı vicdaniyesini –nazmen veyahut nesren- tasvir için mevzunun tabiat-ı asliyesiyle mütenasip elfaz ve tabirat ittihabına, veyahut yerine göre ihtiraına mecburdur. Zaten intihab-ı elfaz hususu, kavanin-i fesahatın en birincisidir. Fikir vardır ki fevkalade âlidir, âteşindir. Metindir. Ulviyetiyle mütenasip elfaz-ı cüzle ve tabirat-ı muhteşeme ile ifade olunmak ister. Yine fikir vardır ki fevkalade nazik ve rakiktir. Bu da, en mülayim elfaz ve tabirat ile ifade olunmak lazımdır.

Fıtraten şair veyahut edip yaratılmış insanlar sözün vicdan-ı sami'de tesir husule getirebilmesi için bu şeraite riayeti vacip bilirler. Eslafın umum âsârında vahdet-i siyak olduğu cihetle, bugün sıkılmadıkça okumak kabil olmuyor. Onlar en adi bir mevzuyu ekseriya en ulvi bir mevzu ile beraber tutarak reng-i ifadeyi asla değiştirmemişler. Mesela Nergisî "düşündükçe" demek için "dest-i endişe-hîzim pâre-i mülâhaza ile tahrîk-i ateşdân-ı efkâr ettikçe" dermiş. Şimdi böyle şeyler insana gülünç geliyor. Bu suret-i beyan elfaz ve tabiratı, mehasin-i beyaniyeyi israf demektir.

İşte böyle adi mevzular için elfaz aramak, tabir ihtiraına kalkışmak abesle iştigaldir. Hele bu zamanda hiç çekilmez. Lakin ruhun âlâm-ı garamını, hissiyat-ı âliyesini tasvir için yazılan eserlerde herhâlde terkip istimal etmeden hüsn-i muvaffakiyet mutasavver değildir. En nazik eşvak ve hissiyat-ı ruhaniyeyi bir dereceye kadar ifade eden terkiplerden ibaret gibidir denilebilir. Hem Arabi, Farisi terkiplerin telaffuzundaki güzellik Türkçe kelimatta bulunamaz. Bir leyli tasvir eden şair ruşen-i hayal-i kamere hitaben mesela, "ey perî-i zerrîn-i bâl-i leyâl" derse bu bize "ey gecelerin yaldızlı kanatlı perisi" demekten elbette daha sâmianüvaz, daha manidar gelir. En ziyade istimaline muhtaç olduğumuz Farisi vasf-ı terkibîlerle terkib-i izafiler edebiyatımıza başka bir revnak vermektedir. Bunu, her sahib-i tab'-ı selimin teslim edeceğinde zerre kadar iştibahımız yoktur. Terkip istimaline bizce zaten zaruret-i fevkalade vardır. İşin içine nazım meselesi girdiği gibi bu zaruret bir kat daha artar. Biz hiçbir zamanda "didâr-ı zühre-âşık" terkibine bedel "zühre âşıklı yüz" yahut "âşıkı zühre olan yüz" demeyi muvafık-ı zevk-i şairiyet bulamıyoruz. "Ziyâ-yı âsmân-ı mehcûr" "kavâfil-i emvâc-ı bî-karâr" terkiplerine bedel hiç nasıl olur da Türkçe o kuvvet his ve manayı haiz olmak üzere terkip bulunur. Biz bunu adeta muhal görmekteyiz.

Vaktiyle bir kasideye makta olmak üzere yazdığımız:

Her subhdem kebûter-i zerrîn-cenâh-ı şark

Tâ bâm-ı ufk-ı nâza çıkıp pürfeşân olur

beytini yazmış idik de, bundaki "kebûter-i zerrîn-cenâh-ı şark" terkibini beğenenler olmuştu. Biz ise zerrîn müsait olup da "kebûter-i zerrîn-bâl-i şark"

diyemediğimize müteessif idik. Hâlbuki bunu Türkçe'ye biltehvil "şarkın yaldızlı kanatlı güvercini" desek o letafetten eser mi kalır?

Hasılı, gerek ahval ve hissiyat-i ruhaniyemizi ifade ve gerek tahsin-i kelam hususunda terkiplerden istimdada mecbur olduğumuzu ve terkipsiz yazı yazmak fikri bizim için mâni-i terakki-i efkârdan olduğunu arz ederiz. Bu hususta aksini iddia edenler varsa ol bapta müdellel birer makale-i mahsusa tahririyle *Malumat*'a irsal buyurdukları taktirde dercedileceğini ve biz de ol zaman bitarafâne fikir ve maksadımızı daha ziyade tavzihe çalışacağımızı vadeder ve binaenaleyh erbab-ı maarif-i Osmaniye tarafından bu mesele hakkında makaleler vüruduna arz-ı intizar eyleriz. Mesele edebiyatımızın esasına müteallik mesail-i mühimmeden olduğu cihetle, bu bapta dirig-i himmet buyurulmadığı taktirde lisanımıza hizmet edilmiş olacaktır.

Gazel

Pür yakar pervâneyim şem'-i şeb-ârâlar benim
Nâlesiz, feryâdsız, âteşli sevdâlar benim

Kays-veş olmam mukayyed zülfine Leylâların
Öyle bir bîkayd-ı Mecnûnum ki dünyâlar benim

Lâle-âsâ dağlar aştın gönülümde ey perî
Göz göz olmuş çağlıyor aynımda mecrâlar benim

Hep kenâr-ı cûda cem' olmuş güzeller Mâhirâ
Bezm-i Cem, sâkî-i gül-fem câm-ı sahbâlar benim

Eski Dimetoka naibi Ahmet Mahir

Gazel

Eder tab'ım mücellâ şîve-i güftârın ey meh-veş
Verir şevk u safâ câna o hoş reftârın ey meh-veş

Seni gördükte dikkatle bakarsan vechime şâyed
Vücûdum mahv eder ol nergis-i hûnhârın ey meh-veş

Nedendir dün gece bilmem ki rü'yâda seni tutmuş
Öperdim muttasıl ol gonce-i rûhsârın ey meh-veş

Cemâlin arz edip ağyârı şâdân eyledin dâim
Beni mahzûn eder elbet bu bed-müşvârın ey meh-veş

Seninle olduğum dem rû-be-rû fehm eyledim derhâl
Muvâfıktır benim tab'ımla her etvârın ey meh-veş

Gönül hayrân girerken devr-i rûhsârında bîpervâ
Esîr etti anı ol turre-i tarrârın ey meh-veş

İranlı M. Bahaddin

Gazel

Eylemiş ruhsâr-ı âlın heykel-i sevdâ seni
Her gören sermest olur ey gonce-i ra'nâ seni

Dide-i mahmûrın ebrû-yı hilâlin gül-femin
Âh kılmış bir dürr-i nâ-süfte-i yektâ seni

Âsmân-ı hüsni tenvîr eyleyen sensin bugün
Kalkışur taklîde verd ü sünbül-i mînâ seni

Hıyre-bahş dîde-i âlem iken hüsnin senin
Sevmesun cânâ nasıl bu Râgıb-ı şeydâ seni

Ragıp Rıza

HİKÂYE-İ MÜNTAHABE

Beyoğlu'nda vaktiyle muteberan-ı ailelerine ikametgâh olmak üzere inşa edilmiş büyük ahşap haneler birer birer yıkılıp yerlerine tarz-ı hâzır-ı mimaride kârgir ebniye yapılmakta olduğu malumdur. Vaktiyle servetçe bir mertebe-i bâlâterine vasıl olarak hâl ve şanına münasip ve bahusus kış mevsiminde bile Beyoğlu cemiyetlerinin kalabalığıyla mütenasip bir ikametgâha malik olmak emelinde bulunanlar tarafından vücuda getirilmiş ev misilli ebniyeden birisi de, Alyon Sokağı denilen ve sağ cihetten büyük caddeye inen sokakta vaki idi ki, Beyoğlu ahalisi meyanında bu hane-i cesim Venediklioğullarının hanesi diye maruf idi.

Bu hane-i cesimin bani-i evveli, vaktiyle Beyoğlu'nda mütemekkin Ermeni Katolik aileleri meyanında servet-i külliyesiyle meşhur Venediklioğlu olup bu lakap eski zamanda büyük pederinin müddet-i medide Venedik'te ikamet ederek ticaret sayesinde pek çok servet iktisap etmiş ve muahharen meskeni bulunan İstanbul'a avdet ederek bademe burada ihtiyar-ı ikamet eylemiş olması üzerine verilmiş bir şeydir, ancak Venediklioğullarına büyük pederlerinden kuru bir lakap ve unvan intikal etmiş olmayıp, gayet cesim bir servet ve suret-i muntazamada işler bir dolab-ı ticaret dahi kalmış olduğundan, bunlar eb ve cetlerinin eserine iktifaen ticarette devam ile zaten külli olan servetlerini bir kat daha tezyide muvaffak ve Galata âlem-i ticaretinde en muteber bir nam-ı ticarîye malik olmuşlar idi.

İşte Venediklioğulları hanesi diye maruf olan hane-i kebir, 1245 senesi zarfında şimdiki Alyon Sokağı içinde bunlar tarafından tesis ve bina kılınmıştır. Hâl-i âlem gibi ahval-i âlemiyân dahi berkarar kalmamak pek eski

bir kaide-i cihan iktizasından bulunmakla, 1262 senesine doğru Venediklioğullarının dolab-ı ticareti bir iki darbe-i makusiyet ile haleldar olmuş ve hatta bir aralık namlarına şeyn-i müflisiyet dahi munzamm olduğundan koca ailenin azası için medar-ı tayiş olabilecek tek bir hane kalmamıştı.

O zaman Beyoğlu'nun hiçbir yerinde emlak şimdiki kadar kıymettar olmadığından, bu bir konak toptan satılmaya çıkarılacak olsa iki üç birader arasında taksim ile cümlesinin refahını temin edecek bir para alınamayacağına ve bundan başka alınacak para dahi eriyip gidecek olursa ailenin ahval-i atiyesi pek ziyade fenalaşacağına binaen üç kardeş haneyi satmaktan ise, daire daire bölüp kiraya vermeyi ve şimdilik alınacak kira ile temin-i maişete çalışıp ileride emlak fiyatı yükselir ise konağın satılması hususu düşünülmesini taht-ı karara aldıklarından, bir iki seneden beri ol vecihle konağı yerli ya da ecnebi birçok Hıristiyan ailelerine kiralamakta ve bu suretle ayda yetmiş seksen lira kadar para alıp üç kardeş evlat ve iyalleriyle beraber temin-i maişet etmekte idi.

Konak haddizatında üç katlı olmak üzere bina edilmiş olup, derununda yetmişi mütecaviz oda mevcut olduğundan, şu hey'etiyle beşe bölünmüş ve her bir bölük yine on beş odayı ihtiva eylediğinden, bu bölüklerin her bir katında da birkaç aile halkı barınmakta bulunmuş idi.

Konağın yüzü sokak cihetine isabet eden bölüklerin icarı, içeriye tesadüf eden bölüklere nispetle daha pahalıca olduğundan, sokak bölükleri Frenk ve iç taraf bölükleri dahi Rum ve Ermeni Katolik aileleri tarafından tutulmuştur.

1270 senesi ilkbaharında konağın Rum aileleri tarafından işgal olunan bölüklerinden birisinde iki düğün icra edilerek iki güzel Rum kızı, mezkur bölüğün üçüncü katındaki odalarda sakin iki kunduracı ailesi efradı meyanına iltihak eylemişler idi.

Bu ailelerin maişetini temin eden erkekleri teehhül etmiş iki delikanlı idi. Her ikisi de vaktiyle Beyoğlu'nda en meşhur kunduracı olan (…) dükkânına çıraklıkla intisap etmiş oldukları ve ikdam ve gayret ve maharet ve dirayetleri sayesinde kunduracı kalfalığını ihraz ile ailelerinin maişetini temin ettikten başka epeyce sermaye biriktirmeye dahi muvaffak olmuşlar idi. Bu iki

delikanlı, küçükten beri beraber yaşamış, birbirlerini biradercesine sevmekte bulunmuş olduklarından, beraberce teehhül etmeyi ve bir yerden kız almayı emel etmişlerdi. İşte, düğünlerinin hep bir zamanda vuku bulması bundan neşet eylemiştir.

İkisi de kızları sevdikten beğendikten sonra almış oldukları cihetle, ba'del izdivaç hüsn-i imtizaç hasıl olacağı ve binaenaleyh mesudiyetle vakit geçirileceği melhuz bulunuyor idi.

Hâlbuki evvelinden kestirilemeyecek bir keyfiyet var ise o da, bu hüsn-i imtizaç meselesidir. Suret-i teşekkülüne nazaran ailelere hüsn-i imtizaç numunesi göstereceği zannolunan öyle izdivaçlar olur ki, vukuundan bir müddet sonra azim bir imtizaçlık hasıl etmekten hâli kalmaz. Bunun aksi olarak, hüsn-i imtizaçları ümit edilmeyen zevç ve zevcenin pek güzel geçindikleri de pek çok defa görülmüş ahvaldendir.

Bâlâda suret-i aktini beyan eylediğimiz iki izdivaç herkesçe vesile-i imtizaç olacak diye zannolunur iken, yedi sekiz ay sonra bu zannın aksi zuhur etmişti. Gelinlerden, Pavli kalfaya varan, ba'del izdivaç zevcinin sermestliğe vurması üzerine, onu sevmemeye başladığı gibi Kristo kalfa dahi zevcesini muhafaza-i intizam-ı beyt istidadından ve hüsn-i tabiattan âri görerek ondan hoşlanmadığını izhardan geri durmamakta idi. Şu husumat-ı adem-i imtizaç az zamanda pek çok terakki ettiğinden beri sofa üzerinde sakin bulunan aileler halkı birbirinin şematet ve nizasını işitiyordu. Zevcesinden hazzetmemeye başlamış olan Kristo kalfa, arkadaşı Pavli kalfanın zevcesini hüsünce değilse istidatça kendi zevcesine faik gördüğünden, hafiyen onu sevmeye başlamış ve o kadının dahi zevcinden hoşlanmamakta olması, Kristo'nun farz eylediği muhabbetin kabulunu teshil etmekle bunlar meyanında germî, ülfet peyda olmuştu. Bu ülfet, evvela kadının zevci hakkındaki şikâyatını Kristo'ya açması ve Kristo'nun dahi kendi zevcesinin şayan-ı tenkit gördüğü hâl ve harekâtını merkumeye ısraren beyan etmesi suretiyle başlayıp nihayet ikisinin birbirini sevmesinde karar kılmıştır.

Ailelerin zaten muhtell bulunan dirlik ve düzenliği böyle bir kadının zevcinden nefret edip diğer zevce ve bir zevcin dahi zevcesinden bitteneffür

öteki zevceye temayülünden naşi bir kat daha bozulmuş olduğundan, Hristiyan dini ahkâmı mâni olmamış olsaydı, ara yerde bir iftirak-ı külli vaki olacağı derkâr bulunuyor idi. Lakin Hristiyan dininin bu gibi iftiraklara mâni olması üzerine tarafeyn münazaa ve mücadeleden hâli olmamakla beraber yine aralarındaki rabıtayı fekk edemiyorlardı. Sarhoşluğa vurmuş olan Pavli, bu münazaat üzerine işi tamamıyla ayyaşlığa dökmüş ve bir aralık kunduracı dükkânındaki vazifesine devam etmemeye başlamış olduğundan zaten eksik olmayan münazaatı, yoksulluktan mütevellit meraret dahi tezyide bais olmasıyla her gece derun-ı hanede gürültü patırtı eksik olmuyordu. İş bir dereceye geldi ki, Pavli'nin zevcesi zevcinin ve Kristo kalfa dahi zevcesinin rabıtasından tahlis-i giribanla birleşmek üzere tedbir düşünmeye mecbur oldular. Birisi zevcesini ve diğeri zevcini terk edip başka bir yere firar ile beraber yaşamak isteseler Patrikhane tarafından maişet-i müşterekeleri ihlal olunacağından, bütün bütün rahatsız olmaktan ise şimdi kısmen mevcut bulunan rahatsızlığa katlanmayı münasip görüp teşebbüs-i firardan istifadeye kalkışmıyorlardı.

Nihayet, Kristo'nun âşıkası Pavli'nin zevcesinin eser-i teşvik ve igvası olarak Kristo'nun zevcesini bir tedbir ile meydandan kaldırmaya karar verdiler ki, bu defa buna muvaffak olacak olurlar ise Pavli mest-i müdam olduğu cihetle birleşmeleri gayet sehil olacak idi. Lakin Kristo'nun zevcesini meydandan kaldırmak için zabıtanın nazar-ı şüphesini celbetmeyecek bir tedbir nasıl bulunabilirdi? Böyle bir şeyi bulabilmek için müddet-i medide amal-i fikir etmek iktiza ediyordu. Âşık ve âşıka geceleri herkes yattıktan sonra birleştikleri zaman, hep tedbir-i mezkuru taharri ile iştigal etmeye başlamışlar ve nihayet Kristo'nun odasında bulunan bir tüfeği bir gece kurcalarken kazaen olmuş gibi patlatıp, çıkan kurşun zevcesine isabetle telef edecek olur ise vuku-i vefatının eser-i kaza olduğundan bahsetmesi hususuna karar vermişlerdir. Bu karar üzerine Kristo, daima odasının bir köşesinde asılı bulunan bir çifte av tüfeğinin iki cihetini dahi kurşunla doldurarak fırsatta muntazır kaldı.

Eylül ayının nihayetine doğru, bir Cumartesi akşamı, Kristo odasına gelir gelmez ertesi günü Pazar olup dükkân kapalı bulunacağı cihetle ava

gideceğinden bahisle zevcesinin av libasını, av çantasını hazırlamak lüzumunu rica eylemiş ve tertibat-ı hainaneden gafil olan biçare zevce, zevcinin ara sıra deprenen av merakı yine teşeddüt etmiştir mülahazasıyla av levazımını istihzara başlamıştır.

Meğer Kristo, zevcesi için tasmim eylediği suikast-i hainaneyi ertesi sabah mevki-i icraya vazedeceğini âşıkası olan Pavli'nin zevcesine ihbar etmişti. Ertesi sabah şafak sökerken, Kristo uyanarak zevcesini kaldırmış ve av libasıyla av çantasının ve tüfeğinin omzuna, sırtına yerleştirilmesi için merkumenin muavenetini istemiştir. Kristo'nun maksadı tüfeği omzuna yerleştirip, ba'de av çantasını filanı da omzuna yerleştirirken bir sırasına düşürüp tüfeği ateş ederek biçare kadını vurmak hususu idi. Kendisinin bu maksadına vâkıf olan Pavli'nin zevcesine gelince, Kristo'nun oda içinde nasıl davranacağını görmek üzere Kristo'ya haber vermeksizin yatağından kalkmış, odanın penceresine kadar gelip içeriye bakmakta bulunmuş idi.

Kristo, zevcesinin hazırladığı av libasını giydi, tüfeği, çantasını omzuna yerleştirdi. Ba'de, odanın penceresi cihetinde bulunan zevcesinin sol böğrüne gelecek surette tüfeği aldıktan sonra güya ayağındaki avcı tozluklarının bağını bağlamak üzere yere eğildi. Merkum bununla meşgul bulunur iken Kristo'nun zevcesi dahi kendisinin giydiği libası kaldırıp elbise dolabına koymakla meşgul bulunduğu sırada idi ki, birdenbire bir dehşetle tüfeğin sesi işitilip oda derununu dumanla gayet şiddetli bir barut kokusu istila eylediği gibi, o aralık parçalanan bir camın sedasıyla "Aman! Bana kıyıldı." sözleri işitildi ve bunu müteakip oda haricinde bir cismin yere yuvarlanmasından mütehassıl bir şematet-i müthişe dahi duyuldu. Oda içinde dumandan göz gözü görmek kabil olmadığından Kristo zevcesinin ne olduğunu anlayamamış ise de, oda haricinde izhar olunan seda kimin sesi olduğunu pek iyi anlamış olmakla hemen oda kapısına seğirtip açtıktan sonra dışarı çıkmış ise de, gözüne görünen manzara-i müthişenin tesiriyle donup kalmıştı. Pavli'nin zevcesi, sol böğrü pencerenin sağ cihetiyle temas etmek üzere pencerenin önüne geldiği ve kendisini göstermemeye çalışmakla beraber içeriye bakmakta olduğu sırada patlayan tüfekten çıkan kurşun tam sol böğrüne isabet edip biçareyi yerden yere sermişti. O hâlde, hane derununda, yukarıda

aşağıda kapıların açılıp kapandığı ve merdivenlerden takır takır birçok adamların yukarıya çıkmakta olduğu duyulmuştur. Hakikaten biraz sonra oda önünde bir cem-i gafir toplanmış, herkes yerde bulunanın cerihasından zuhur eden demin manzara-i müthişesinden, fecaat vukuundan dolayı bir heyecan-ı azime kaplamış olduğu hâlde bu hâlin sebeb-i zuhurunu anlamak maksadıyla yekdiğerini isticvap etmekte bulunmuşlar idi. Fakat, ne olduğunu, kadının nasıl öldüğünü kim bilsin? Neden sonra Kristo, şaşkınlığını bertaraf edebildi de kendisi ava gitmek üzere elbisesini giyerken omzundaki tüfek kazaen ateş almış olduğunu ve besbelli Pavli'nin zevcesi abdesthaneye gitmek üzere maveradan geçerken kurşunun sol böğrüne isabet etmiş bulunduğunu hikâye eyledi. Orada biriken diğer kiracılar fiil-i katlin ne yolda ika edilmiş olduğunu haber alabildiler. Biraz sonra keyfiyet bittabi zabıta merkezine aksederek oradan gönderilen memurlar gelmişler ve maktule ile katlin vuku bulduğu mahalli muayene ve derun-ı hanede lazım gelenleri ve bahusus Kristo ile zevcesini isticvap ve istintak etmiş ise de, fiil-i katlin eser-i taammüt olup, eser-i kaza olmadığını gösteren delail mefkud olduğundan ve Kristo'nun zevcesini öldürmek üzere maktule ile vermiş olduğu karara ikisinden başka kimsenin vukufu bulunmadığından Kristo (…) taammüd-i katl ika etmek töhmetiyle itham edilmiş olduğu gibi ceza-yı manevi olmak üzere can ve dilden severek daire-i zevciyetine almak istediği bir kadını müebbeden kaybetmiş suretiyle de mahzun ve dilhun olmuştur.

Selanikli Tevfik

BEND-İ MAHSUS

Makale-i İntikadiye

Emile Zola'yı Niçin Okumuyorum?

Zekâlarına hayran olduğumuz gençlerden iki zat bir gün musahabe esnasında:

- Emile Zola'nın *Lort*'u ile *Roma*'sı hakkında mütalaa-i intikadiyenizi anlamak ister idik.

demişlerdi. Fakat tarafımızdan epeyce alıkçasına bir tavr-ı istinkâr görünce hayretlerini ketm edememek derecesine vararak:

- Galiba *Lort* ile *Roma*'yı okumamışsınız.

demişler idi ki, bu suale tasdik cevabı vermeye mecbur idik. O cevab-ı tasdiki verdik. Cevabımız bunların hayretlerini hem arttırmış ve hem de meydan-ı alaniyete koydurmuş idi. Birisi dedi ki:

- Zola'nın bu iki eseri üzerine Avrupa matbuatında vukua gelen mücadele-i kalemiyeden dahi haberdar olmadığınızı iddia eylemezsiniz ya? Elbette Avrupa matbuatına göz gezdiriyorsunuzdur.
- Sözün dosdoğrusunu ister iseniz, Avrupa matbuatını muntazaman tetebbu edenlerden değilim. Bazen Figaro, Tan, Deba gibi gazeteler nüshaları elime düştükçe okurum. Vakıa bunlar da iri harf ile tertip olunmuş birtakım sernameler gördüğüm böyle bir mücadele-i kalemin mevcudiyetine delalet ediyorlar idi.
- Ey! Merak edip de okumadınız mı?
- Hayır!
- Niçin?

İşte bu niçine "Çünkü" istiftahıyla cevap vermek hakikaten külfetli bir iş idi. O gün dahi tembellik yakamızı öyle bir sımsıkı yakalamış idi ki, bu gençler

hakikaten pek sevgili ve müstakbel için terakkiyatımıza hizmetleri katiyen memul erbab-ı ehliyetten olmasalar idi mülakatın bu derecesi bile bizim için bir angarya hükmünü alacağı derkâr idi. Bahusus, Avrupa gazetelerinin sahaif-i münakaşatını dolduran tafsilatı okumamak, bir Ahmet Mithat için noksan sayılacağını göstermek derecesindeki etvar-ı müstebidane ve müteaccibaneleri bu gibi ahvalde henüz bir safiyet-i tıflanede bulunduklarını anlattıklarından, evvel-be-evvel bu nokta hakkında nazar-ı dikkatlerini açmak lazım geliyor idi. Bu ise işi bir kat daha çoğaltacağından o tembellik hâlinde bu dahi üşenmekteki mazuriyetimizi arttırıyor idi.

Fakat gençler meram anlarlar mı? Otuz senelik bir faaliyet-i metabe ile artık yorulmuş hatta bıkmış usanmış bir kafanın hâlini bilirler mi?

Güya dereden tepeden, etrafından, dolayısından, filandan olmak üzere mebadisini istimzaç suretinde ve müntehasını istintak tarzında birçok sualler iradına başladılar. Böyle zeki gençlerdeki gayret-i cüst ü cu, bizi daima hayran eden terviç eyleyen ahval-i latifedendir. Onlar o surette ısrar eyledikçe bizde dahi gayret tazelenmeye başladı. Pek çok defalar tecrübe etmiş olduğumuz vecihle, ihtiyarlar ile musahabe insanı bir kat daha ihtiyarlandırdığı hâlde, gençler ile musahabe, insanı bilakis gençlendirdiği hakikati bu defa dahi kendisini meydana koydu. Kanımızdaki cevelan süratini arttırıp tab'ımızdaki kesel zail oldu. Bilahare her türlü mesail-i mühimmede teyakkuzlarını mucip olmak için Avrupa matbuatındaki münakaşattan aglebinin ve âdeta hiç korkmayarak iddia olunabileceği üzere cümlesinin mahiyet-i sahihiyeleri kazanç maksadını terviçten ibaret oldukları hakkında tarafımızdan verilen izahat ber-vech-i ati bir fıkra-i müstakile teşkil eyledi.

Cihan-ı medeniyet içinde para denilen şey her zaman nasın mergubu idi. Fakat parayı kazanmak hususunda da, sarf etmek hususunda da bazı asırlarda bazı yerlerce bazı kavaid-i müstahsene meriyy-ül-icra idi. Şimdi ise Avrupa'da para kazanılsın da ne tarik ile olur ise olsun hükmü meriyy-ül-icradır. Binaenaleyh, erbab-ı kalem meyanında hasbeten-lillah söz söyleyenler…"hasbeten-lillah" demişiz. Ne büyük hata etmişiz! O yoldaki ihtisasat-ı âliye ve maneviyeden tecerrütleriyle müftehir olan adamlar meyanında mana-yı lafza-i celale delalet edecek kelimatın istimalden sakıt

kaldığını düşünememişiz. Hatamızı anladık. Onun yerine bari "hasbeten-nas" diyelim. Avrupa'da hasbeten-nas söz söyleyecek muharrir kalmamış gibidir. Bahusus Fransa'da! O memleketteki terakki ve teceddüdün bu cihetinde Avrupa'nın memalik-i sairesine de tekaddüm etmiştir. Orada aklâm-ı muharrirîn paradan başka hiçbir kuvve-i muharrike ile tahrik edilemez. Maksad-ı umumi paradır. Ne söylenir ise o maksada vusul için söylenir. Ne yazılır ise o maksadı ele geçirmek için yazılır. Bu, bir ticarettir. Hem de pek meşru bir ticaret olmak üzere telakki edilmektedir.

Bu hâlde yazılan makalat, hep birer "reklam" hükmündedirler. Gazeteciler ıstılahında bu kelimenin ne demek olduğu malumdur ya! İlanlar iki kısım olup birinci kısmına "ilanat-ı adiye" denilir ki, behr-i satırı şu kadar kuruşa neşrolunacağı gazetelerin baş tarafında beyan ve tenbih edilir. İkinci kısmı, bu ilanat-ı adiyeden başkadır. Bazı safderun gazeteciler o misilli mevadd-ı mühimme ve mutena bahanın pazarlığı başkaca edileceğini sernamelerinin bir tarafına yazarlar, ama bu suret hakikaten safderunluk eseridir. O yolda üstatlık mertebesine varmış olanlar, sernamelerine öyle bir şey yazmazlar. Onların müşterileri bunu zaten bilirler. Mesela, birisi ve ekseriyetle tababet ve tedavi yolunda halkı aldatmaktan istifadeye çalışanların birisi, bir su veya hap veyahut toz icat etmiş. Bunun yetmiş iki türlü derde deva olduğuna ve şimdiye kadar tıbba gayrikabil-i tedavi diye hükmedilen emrazı bile defeylediğine dair gazetelerde uzun uzadıya makalat-ı fenniye görmez misiniz? İşte bunlar hep böyle yazarlığı ayrıca kesilmiş makalat-ı mahsusadırlar ki bunlara "reklam" derler.

İşin bu derecesinde henüz şaşılacak bir şey yoktur. Hatta bazen bizim matbuatımızda dahi buna yakın şeyler görülür. Lakin, Avrupa'da bu gibi şeyler müstait olabildikleri derece-i mükemmeliyete vardırıldıkları misilli, işbu reklamcılık dahi, şu derece-i iptidaiyede bırakılmayıp mertebe-i kemaline vardırılmıştır. Mesela, bir veya birkaç gazete, o tabibin keşfeylediği ilacın takdiri yolunda bentler yazıp durur iken, diğer bir veya birkaç gazetede ihtira-i mezkur aleyhinde makaleler yazıldığını görürsünüz. Anlıyor musunuz ki, bu da birer reklamdır? Şaşmayınız. Bu da, bu da bir reklamdır. Zira bir taraftan bu itirazlar edilecek, diğer taraftan ona cevaplar verilecek de, satılması

matlup olan o ilaç sıgar ve kibar mahafilinde mebhus-ün anh olup hiç olmazsa bir kerecik tecrübe için olsun mübayaasına lüzum görülecek. Muhtac-ı deva milyonlarca ahaliden böyle bir tecrübe için o metadan alanlar dahi kâşifini, mucidini ihyâ etmiş olacaklar vesselam.

Reklamcılığın bu derecesi bile bizim matbuat-ı Osmaniyemiz âleminde bilkülliyye meçhulattan değildir. Meydan-ı intişara çıkarılan bazı âsârı methüsena ile sattırmak makasıdı meyanına bir aralık muahezat-ı şedide ile sattırmak maksadı dahi girmiş idi de, ezkiya-yı zarafet-perdazân refikamızdan birisi bu hâlin:

Sen hemân eyle tekellüm râzıyım düşnâma ben

fehvasına muvafık düştüğüne dair pek güzel bir söz söylemiş idi. Doğru ya! Maksut olan şeyden bahsolunsun da, velev ki düşnâm suretinde olsun.

Reklamın bundan daha ince bir sureti daha vardır. O da kazanılmış olan bir şöhretten kendi hissesi için bir menfaat husulü gayretiyle icra edilen münakaşat zimmetinde dahil olan reklamlardır. Mesela, meşhur bir muharrir güzel bir eser yazmış. Herkes beğenmiş. Eser-i mezkur, azim bir revaca nail olmuş derken, henüz adem-i marufiyet zalamı içinde müstagrık ve serian iştihara muhtaç olan bir zat onu intikat yollu bir şey… bir mi ya? Birçok şeyler yazmaya başlar. Maksudu nedir? O eseri rağbetten düşürmek mi? Bunun imkânı kalmamış. Çünkü eser matlup olan rağbeti bulmuş. Ya ona rağbet edenleri tahmik için mi bu intikada girişiyor? Onun da faydası yok. Bilakis mazarratı var. Çünkü binlerce kimseleri hamakat ve mahz-ı belahetle ithama kalkışmak, aynı hamakat ve mahz-ı belahettir. Ey, öyle ise, muterizin bu itirazattan istifadesi ne olacak? Ha! İstifadesi şu olacak ki, herkes “Filancayı gördünüz mü filancayı? Herif falancaya bile baran-ı bela gibi intikatler yağdırıyor!” diyecek. Alınız size bir medar-ı iştihar!

İşte, bu da bir reklamdır. Vakıa, erbab-ı temyiz öyle aşağıdan yukarıya doğru fırlatılan itiraz ve ta’n ve teşti taşlarının bilahare atanlar özüne düşeceğini bilirler ve hatta ekseriya düştüğünü görürler ise de herkes erbab-ı temyiz olamaz ya? Onun kemal-i gayretle seng-endaz olduğunu görenler “Herif taşlıyor, taşlıyor!” derler. Muterizin beklediği de bundan ibarettir.

Gazeteler sahaifindeki münakaşatın mahiyet-i hakikiyesi hakkında yaptığımız şu tasvir, iki gencin birisini düçar-ı tebessüm eyledi. Bu zat Avrupa'yı ve bahusus Fransa'yı tanımış olan erbab-ı vukuftandır. Şu yoldaki münakaşatı uzun uzadıya okuduğu hâlde, neticesinde fayda olarak hiçbir şey istintaç edemediğini defaatle görmüş, tecrübe eylemiş. Kendimizi böyle metaib-i beyhudeden kurtarmış olmak derecesindeki uyanıklığımızı tasvip eyledi. Lakin, işin içinde Emile Zola'nın dahi ne cihetten nefi bulunduğunu tayin edemedi. Emile Zola için bu münakaşata girişmekte bir menfaat yoktur zanneyledi. Zola, bugünkü günde yalnız Fransa'da değil, bütün sutuh-ı arzda şöhret kazanmış bir adam olduğundan, artık tezyid-i şöhretten müstağnidir zannına düştü. Binaenaleyh, bu işin içindeki hurdeyi dahi kendisine anlatmaya mecbur olduk. Elinde sarı kaplı iki kitap var idi ki, birisi üzerinde *Lort* ve diğerinde *Roma* sernameleri yazılı idi. *Lort*'un üzerinde "yüz yirmi beşinci bin", *Roma*'nın üzerinde de "seksen üçüncü bin" yazılı idi. Kendisine ihtar eyledik ki, ilk çıkardığı *Lort* daha ziyade ve sonra çıkardığı *Roma* daha az satılmış. İki miktarın arasındaki fark, iki bin nüsha satış farkı var. İşte asıl *Roma*'nın satışını da *Lort* derecesine vardırmak, Emile Zola'nın hisse-i musibesidir. Zaten münakaşa-i kalemiye dahi *Lort* için çendan vaki olmayıp asıl *Roma* için vakidir ki, bu da *Roma*'nın satışını dahi *Lort* derecesine vardırmak maksadına mübtenî bulunduğu aşikârdır.

Şu mülahazamız, gençlerimizi mütebessimane bir surette düşündürdü. Öyle sonu gelmez münakaşat-ı beyhudeyi okumaktan bir Osmanlının âdeta hiçbir faydası olamayacağını gönüllerinden tasdik ediyorlar idi. Hatta Avrupa'yı ve hususuyla Fransa'yı tanıyor dediğimiz zat:

- Vakıa ne kadar olsa, vukufun bu derecesine bizim gençliğimiz mâni olur. Bunu itiraf etmelidir. Bir meslekte kocamak yirmi beş, otuz senelik bir ömrünü, hem de ömrün yirmi ile elli yaşlar arasındaki güzel kısmını bir mesleğe hasretmek, o meslekte ehliyet iktisabı için başkaca mühim bir maddedir. Bu muvaffakiyeti kendimiz için dahi temenni ederiz.

dedi ise de, şu Emile Zola gibi bir adama dair olan münakaşat-ı kalemiyeyi okumak külfetinden kendimizi müstağni görünüşümüze bir türlü zihin sardıramayarak:

- Maa-haza sorarım ki münakaşa-i vakıayı okumakta hiçbir menfaat görmez misiniz? Koca bir medeniyet âleminin bu misilli havadis-i azimesini kendinize bilkülliyye yabancı mı addediyorsunuz?

deyince tarafımızdan denildi ki:

- Ben söylediğimi şeyleri kendi hesabıma söylüyorum. Menfaatin fıkdanına kail isem kendim için kailim. Başkalarının nefi ve ziyanına müdahale için kendimde hak bulamam. Ama maksudum nefsime ehemmiyet vermek değildir. Burada hubb-ı nefs veya mahviyet veya tevazu bahsinde değiliz. Ben münakaşa-i mezkureyi okumadım. Hem okuyamaz idim de. Zira onu okumak için evvel-be-evvel *Lort* ile *Roma*'yı okumuş bulunmak lâzım gelir idi. Ben ise bunları dahi okumamıştım.
- Ne dediniz? Ne dediniz? *Lort* ile *Roma*'yı da okumamışımdır mı dediniz?

Gayretli genç bu sözü o kadar telaşlı söyledi ki, âdeta bizi ürküttü. Dostumuzun itikadına göre, Avrupa edebiyatına az çok taalluku olan bir adamın *Lort* ve *Roma*'yı okumamış bulunması kâffe-i ihtimalatın haricinde addolunur imiş.

Hani ya, pek de hakkı yok değildir. Bir şey moda hükmünü alır ise ona muhalefet cümleye muhalefet demek olur. Mesela bir zamandan beri pantolonlar sucuk gılâfı olan bağırsaklar kadar dar giyilegelmekte ise birdenbire şalvar kadar bol pantolon giymek modası çıkınca hâlâ dar pantolon içinde görülen bacaklara taaccüp ederler. Ashabını tahtie eylerler.

İşte, Emile Zola'nın âsârını okumak dahi bugünkü günün böylece bir modasıdır. Ama, öte tarafta bir adam daha var imiş ki, pantolonun ne darlanmasına ne bollanmasına ehemmiyet vermeyip daima bacaklarını alıştırmış olduğu surette pantolon giyer imiş. Bu adam, dar taraftarları nezdinde de muhti görülür, bol taraftarları nezdinde de! İşte biz dahi Emile

Zola'yı hiç okumamak ile gençlerimiz nazarında bu vecihle muhti addolunduk. Birisi:

- Emile Zola'nın âsâr-ı sairesini dahi okumadınız mı? Ne meslekte bir adam olduğunu bilmediğiniz için mi âsârını okumuyorsunuz? Biz buna ihtimal veremeyiz. Kendisi tabiilik mesleğini hakikiliğe katmış ve Balzac'ın tesisini itmam edemediği meslek-i tahriri itmam ve ikmal eylemiş bir üstattır.

dedi. Biz dahi dedik ki:

- Emile Zola'nın "*İkinci İmparatorluk Zamanında Bir Familyanın Tarih-i Tabii ve İçtimaiyesi*" sername-i umumiyesi altında yazmış olduğu on beş yirmi cilt romanların beş altı tanesini okumuş idim. Perakende romanlarından dahi birkaçını görmüş idim. Fakat sözün doğrusu bunların hiçbirisi hoşuma gitmemiş idi. Yalnız âsâr-ı intikadiyesini pek beğenmiş idim. Onlar meyanında dahi, bilhassa *Mehen* nam cildi daha ziyade beğenmiş idim. Hatta ondan bazı şeyleri en itibarlı yazdığım bir eserde bürhan makamında irat eylemişimdir, romanları beğenmediğim için nafile zaman sarf etmemek üzere, diğerlerini okumamaya karar vermiş idim. O karar üzerinedir ki, *Lort*'u ve *Roma*'yı da okumadım.

Bu itirafım üzerine bizim zeki ve terakkiperest gençlerin taaccüpleri bir dereceye vardı ki, Ahmet Mithat namına şimdiye kadar gönüllerinde bir hiss-i takdir peyda olmuş ise hemen hemen zail olmak mertebesini bulduğu apaşikâre görüldü. Onlara göre, Emile Zola hakkında böyle bir fikir ve mütalaada bulunmak, affı gayrikabil bir cürüm, bir cinayet idi. Emile Zola bu!.. Cihanın takdirine rağbetine tazimine nail olmuş bir Emile Zola! Onu beğenmemek hakd ve hasetten değil ise, gurur ve nahvetten başka neden neşet eyler?

Birkaç söz daha teatisinden sonra, bizim gençler bu taaccüplerini alâniyet meydanına da koydular. Elbette, min-gayr-i taammüt vukua gelmiş olacağına şüphe etmedikleri bu cinayetten beraat kazanmak için söyleyebileceğimiz sözleri istimaya hazır birer hâkim tavrını takındılar. Aramızda şu muhavere güzar eyledi. Dedik ki:

- Osmanlılar meyanında Emile Zola'yı beğenmeyen yalnız ben miyim?

- Ne bileyim ama hemen de onun gibi bir şey.
- Eğer Emile Zola'yı beğenenler varsa niçin âsârından birisi olsun Osmanlıcaya tercüme etmemişler?

Birbirine bakıştılar. Biz sözümüzde devam eyledik:

- Alexandre Dumas'nın ve oğlunun ve Octave Feuillet'un filanın filanın bunca romanları tercüme olundukları hâlde neden bir kimse dahi Emile Zola'yı tercümeye kalkışmadı?
- Emile Zola Osmanlıcaya kabil-i tercüme midir?
- Değil midir?
- Ey! Pek de değildir a!
- Neden?
- Bazıları pek dekoltedir de adab-ı umumiyemize yakışmayacağından…
- Paul de Kock'tan daha dekolte midir?
- Vakıa Paul de Kock, Emile Zola'dan daha dekoltedir. Hâlbuki ondan birkaç kişi ve hatta zatıaliniz bile birkaç roman tercüme etmiştir. Ama itiraf edersiniz ki, pek dekolte olan yerleri biraz tadil ile tercüme olunmuştur.
- Emile Zola'yı dahi tadilen tercüme edelim kabil midir?

Yine birbirine bakıştılar. Kabiline kanaat gösteremiyorlar idi. Biz sözümüzde devam eyledik. Dedik ki:

- Ya acaba Emile Zola'yı İngilizler, Almanlar, Ruslar kendi lisanlarına tercüme ettiler mi? Gençlerimiz de bir hayret tavrı görüldü ki, bu baptaki cehillerini gösteriyor idi.

Biz sözümüzde devam eyledik:

- Bu bapta malumatınız yok ise ben size haber vereyim. Tercüme olunmamışlardır. Hatta İngiltere'de, Almanya'da, Rusya'da Fransız lisanı maderzat lisanları olarak öğrenen familyaların genç takımlarına Emile Zola'nın âsârı Fransızca olarak okutturulmak men dahi edilmiştir. Ne o? Taaccübünüz artıyor. Dediğim şeylere inanmıyor musunuz yoksa?
- Estağfurullah! İnanıyoruz.

- Yalnız İngiltere'de, Almanya'da, Rusya'da değil, Fransa'da dahi yalnız alaik-ı diniyeden muarra ve usul-i hâzıra-i muaşeretten müşteki olan takımdan maada Emile Zola'nın samimi rağbetkâranı yoktur. Düşünmelisiniz ki, en çok satılan âsârından birisi *Lort*'tur, yüz yirmi beş bin tane satılmış. Katolikliğin aleyhinde bulunduğu için külliyetli bir miktarını Katolikler dahi almamışlardır. Yine külliyetli bir miktar Fransa'nın haricinde satılmamıştır. Bu hâlde kitab-ı mezkurdan seksen bin nüshası asıl rağbetkâranı tarafından alınmış olduğu hesap olunursa düşünmelidir ki, müstameratıyla beraber kırk milyonu pek çok tecavüz eden ve lisan-ı vahit ile mütekellim olan Fransa için bu rağbet pek de büyük bir rağbet değildir. Emile Zola, Fransaca ve hatta nefs-i Parisçe memduhiyet-i ammeyi kazanmış bir zat olsa idi, on-on beş senedir tarafdarânı ile beraber çalışıp çabaladığı hâlde akademiyaya kendisini aza kabul ettirebilmeli idi. Buna ise muvaffak olamamıştır.

Ahmet Mithat

NO:46 İkinci Cilt 25 Temmuz 1312 Perşembe 26 Sefer 1314 İkinci Sene Adet:46

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Bey'e müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Perşembe Günleri Musavver Olarak Neşrolunur

HİKÂYE-İ MÜNTAHABE

Miftah

(Tercümedir)

Akşam yemeğinde, sofrada yanımda oturan zat bana deminden: "Yemekten sonra bize gelir misiniz? Bu hanımlar, bu efendiler de gelecekler. Bir iki saat bizim bahçede oturacağız, eğleneceğiz." dedi. Bu hanımlar, bu efendiler… Öyle mi? Bu hanımlar, bir ihtiyar kadından, bir de şirince bir kızından ibaret midir? Hayır. Diğer genç güzel bir kadın ile daha genç, daha güzel, insafsızcasına güzel bir afetten mürekkep idi. Bu son güzel, o sofraya geleli henüz bir hafta olmadı, fakat bu müddet zarfında hatıraları, hafızaları bin yıldan beri imiş gibi işgale başladı: Simsiyah saçlar, buram buram ki top olunca kulakları kâmilen setreyliyor, iki taraftan gerdene kadar iniyor. İri iri yine siyah gözler ki bembeyaz bir zemin içinde yuvarlandıkça etrafa mevce-i cemal serpiyor. Ufak, ruhperver, şatır bir sima ki, insan baktıkça büyüyor, küçülüyor, hüsün ve ânın hatır ve hayale gelmez menazır-ı dilfiribini arz ediyor. Bu kadar letafete bir de bir kadd, bir kıyâmet, bir gabgab, bir pistan

ilave olunursa bu bedia-i kemal vücuda gelir ki, yanık bir kalp “Keşke, ne olur gelmeseydi” diye nadimane, meyusane feryat etse yeridir. Çünkü bu derece mehasin ile o fidan, o huceste, o nadide, hatta naşinide fidan bir tarafa meyletmiyor, “O nihal-i bağ-ı işve sana da eder temayül. A gönül! Ne ah edersin, buna rüzgâr derler.” tesliyetleri boşa çıkıyor.

Mamafih, velev yanında validesi de olsun – o genç, güzel kadın bu kızcağızın validesidir, bu gonca o letafeti de haizdir- böyle bir enis-i ruh ile bir iki saat geçirmek lezaizin en lezizi olduğu için davet-i vakıayı hepimiz hâhişle kabul ettik.

Bir bahçe: Altı çemen, üstü şecer, çemenler latif latif büyümüş, eşcar dal budak salıvermiş, kubbeden birbirine girmiş. Küçük, muhtasar bir musiki, bir ihtiyar kadın ile üç genç, bir güzel kadın, iki efendi ile iki de genç erkek… Çalgı, şarkı, oyun, bir ahenktir gidiyor. Sohbette Amerika’dan Avrupa’ya, Avrupa’dan Amerika’ya geçiliyor. Erkeklerden bir genç ev sahibi ki servetine, şebabına, simasına güvenerek güzel kızlardan, bahusus o zülfü siyahtan iltifatlar devşiriyor. Öbür genç ise, bu evsafı câmi değil, bu köşede fakirane, miskinane düşünüyor, lakin fırsat geldikçe fıkrat-ı edebiye sarf ederek, edebiyattan, fenden parlak parlak dem vurarak o latif çehrelerde bir hüsn-i kabul uyandırıyor. Ama öbür şebab-ı muzafferden vakit yok ki…Rakslar hep onunla oluyor, ağaçların arkasına koşuşmalar, hadden ziyade gülüşmeler hep onunla oluyor, onunla oluyor. Beriki yani ben, içimi yiyorum. Haset, gıpta, hırs içinde yuvarlanıyorum. Renkten renge giriyorum.

Of, bu kadar teheyyüce ne lüzum var, işte hüznümü hissediyor, keşfediyorlar. Bu muhakemeler şimdi kolaydır, ama kalp darbâtını son derece-i şiddete vardırınca güçtür, muhaldir.

Gönlüm ne fıtratta bir biçaredir ki, hâline bakmaz da en güzel, müşkül ne varsa ona bağlanır, kalır. Bu gece de gitti, bu evc-i hissin en serfirazına, o siyah saçlara bağlandı. O siyah saçlara ki bir aheng-i raksa tutularak rakibin omuzlarında zemin zemin temevvüç ediyor, duruyordu. Filhakika önümden geçtikçe, sima-yı zerdime baktıkça o nazenin latif latif gülümsüyor, galiba. “Oh, korkma, sakın mahzun olma, bu kenz-i bedayi böyle israf ile bitmez, tükenmez. Sana bir hisse-i atıfet kalır. Varidat-ı cemale payan mı olur?”

demek istiyor ise de efsus, o hiss-i zafernâk hiç izmihlal-i rekabet nedir görmemiş, hiç haset acısı çekmemiş de bu hâl, bu ıstırap kolaylıkla hazmolunur sanıyordu. Bazen en güzel devalar bile semm yerine geçeceğini bilmiyordu da, şu derd-i infialime, aguş-i rakipten olduğu için gözüme mühlik bir gamzeden beter görünen tebessümlerle çaresaz olmak istiyordu.

İkinci, üçüncü, dördüncü devre oldu. Artık beni, azabımı, hasedimi kaale alan yoktu. Yanaklar, lebler kızarmış, ufaktan ufağa lerzeye tutulmuştu. Bu manzara-i hüznü görmemek içimde alevlenen ateş-i rekabeti biraz teskin etmek için, bahçenin muzlimce bir köşesine bir vesileyle çekildimdi. Başımı ellerimin arasına alarak talihime de, kalbime de sitemler yağdırmaya başladımdı. Ah bu gönül! Bu gönül! Ne kadar güzellere, güllere karşı çırpındı. Ne bitmez tükenmez darbelere koyuldu, mamafih işte vadi-i sükûtu buldu. Hâlâ ne sevdi, ne sevildi. Böyle teheyyücat, bu ani lakin derin acılardan başka bir semere-i sevda görmedi.

Ben bu tefekkürat ile nalekâr iken sem-i hazinime bir seda-yı neşat inikâs etti. Ağacın öbür tarafından, bir hande, bir daha, bir buse, bir daha… Ah, ah bu tahminden de ziyade, ziyade, of, işte o güzel ki büsbütün aguş-i rakibe düşmüş, büsbütün paymal-i aşk olmuş. Handâhand buseler saçıyor, bunun için de yârıyla bir ağaç altına, bu zulmete, budaklar, dallar arasına sığınıyor. Bu şetaret, şu haneden sonra şevk ile etrafa bakarken sapsarı benzimi gördü, bir “Ay!..” kopardı, kıpkırmızı oldu. Oh, öyle ama bu acıyı, bu neşenin zerre kadar sefasını sürmeden humarını çeken kimdir? “Ay!..” ama “Ağyara buseler veriyorsun da bifütur, baktıkça ihmirar gelir ben cemaline”, hasılı “Ay!..” ama şu müphem, şu muzlim hissin suzişi beni bu gece yine sabahlara kadar bihuzur, bitap eder, durur.

Fasl-ı müsamere, bu perde ile bitti. Bahçeden çıktık. Evlerimize geliyorduk. Reng-i inkisarıma deminden beri mahzunane bakan bu latif kız, bu sefer başka bir nağmeden, daha pesten ikinci bir “Ay!..” kopardı. Meğer evin anahtarını bahçede oynarken düşürmüş. Bunu aramak için tabii erkeklerden en genci, bana dönmek lazım geldi, fakat latifi, kız da benimle beraber döndü. Öbürleri sokakta bizi bekleyecekti. Bahçede aradık, aradık… Hiç anahtar bulamadık, sahib-i hane, rakip de bizimle beraber aradı, hatta bu

fırsattan istifade ile taaşşukat-ı müzicesinde hâlâ devam ediyordu. Nihayet sıfr-ül yed avdete mecbur olduk. Fakat, ötekiler de sokağın ortasında bekleyememiş, gitmişlerdi. Biz yalnız başımıza yola doğrulduk. Bu ünsiyet, bu mücaveret, bu vaka yavaş yavaş bana deminki hatırat-ı hazîneyi unutturmaya başlıyordu. Hele biraz daha yürüdükten sonra kız, bir tavr-ı ta'b alarak teklifime binaen koluma girince, of, bilemem bu ahmak, bu çocuk, bu sade gönlüm de ne kof emeller doğdu da eski acılardan hemen eser kalmadı.

Belediye bahçesinden geçerken: "Ne kadar hazinsiniz… Çok düşünüyorsunuz. Bir kederiniz mi var? Akşamdan beri düşündünüz durdunuz." dedi. Lisanıma hiçbir cevap gelmedi. Mukabelem soluk bir tebessümden, bir sükûttan ibaret oldu. Biraz tevakkuftan sonra: "Fıtraten kıskanç mısınız?" deyince benzim kızardı. Fakat o: "Darılmazsınız ya, böyle kıskançlık gibi çocukluk olmaz. Ne gülünç hâl… Önünüzdeki bir gülü başka bir koklarsa canınız sıkılır mı? Mamafih, bu hâliniz hoşuma gitti. Hüznünüz, hasedinizin kesafetini anladıkça içimde ferah büyüyordu. Biz kadınlar böyleyiz. Perestişkârımız ne kadar çoğalırsa o kadar memnun oluruz. Eğlenmeli de kiminle olursa olsun, hükmü yok. Bahusus karşıdaki sizin gibi sehl-et-teessür bir sade-dil olursa… Nazarı nazarınıza tekabül eder etmez heyecana tutulur, kolunuza dokunur dokunmaz tepeden tırnağa raşeye düşer… Elini elinize alsanız kendini kaybeder. Hele sinesine kâkülfeşan femine bir parça buse-riz olursanız… Dikkat, belki bir kaza çıkarır, biçareyi berbat edersiniz… Buna aşk derler aşk… değil mi?" diye sözde devam eyledi. Nihayet sürekli kahkahalarla nutkuna hatime verdi. Bu sözler, beni öyle soğuk soğuk düşündürdü ki deminki tahassüsat-ı hâreden gönlümde eser kalmadı. Hatta garibi: şu mükâleme esnasında nihal-i hüsnün defaat ile eli elime, kolu koluma, hatta başı göğsüme dokundu da gönlümde hiçbir hercümerç olmadı.

İşte aşk dediğimiz hummanın hakikati ki böyle bir deva-yı müessire tesadüf edince ne olursa olsun kayboluveriyor. Bu aşub-cemal, bu sefer cebinden bir anahtar çıkardı. Elinde oynatıyor, duruyordu. Buna hayretle baktığımı görünce: - Miftah zayi olduydu, ama herkes için değildi. İşte eve

geldik. Kapınının önünde bizi bekliyorlar. Anahtarı bulduk deriz. Olmaz mı?, dedi.

EDEBİYAT

Tasfiye-i Lisan-ı Osmani

Hissiyat ve tahayyülatı etrafıyla tasvire vasıta olmak üzere intihap edilecek lisanlardan biri de, Arapça'dan sonra olmak şartıyla, lisan-ı Osmanidir. Fakat bu hükümde bize iştirak etmek mutlaka edebiyat-ı Osmaniyeye hakkıyla vakıf olmaya muhtaçtır.

Mükemmel bir teşbihi muntazam bir surette hem de şairin veya münşinin arzu ettiği gibi ifade etmek üzere, iki parlak lügatla bir muhteşem terkib-i vasfî kalemin ucundan fırlar.

Âli, şairane bir mazmunu kuvve-i muhayyilenin tasvirine mutabık olarak beyan etmek için kağıdın üzerinde kalemin sağa sola gidip gelmeye başladığı dakikada, iki terkib-i muşaşaa hem de o mazmunu bir mısrada muhafaza ve tasvir etmek üzere imdada yetişir.

İşte böyle bir lisanın ki sade, müzeyyen, âli namlarını alan üç nevi üslubunda kullanılan kelimat her türlü garabet ve kıyasa muhalefet gibi muhill-i fesahat-i kelamiye olan ahvalden tathir ve tasfiye olunmuş ve elfazın necabetine ve ifadenin tabiiyetine, ahengine, selametine dikkat edilmiş ve edilmekte bulunmuş iken – mebhas-i ahenk ve selasete vâkıf olanların müsellimi olduğu vecihle "kart dö visit, kordiplomatik, ansiklopedi, istatistik" gibi, garabet ve tenafür-i galizeye ve en büyük ahenksizliğe malik olan elfazın bu muntazam ve edebî lisana karıştırılıp, lisanın gerek kısm-ı edebî ve gerek kısm-ı amiyesinde birçok fenalıklar husulüne sebebiyet verildiği epey bir zamandan beri görülmekte ve ara sıra üdebamızın tabiat-ı selime sahibi bulunanları tarafından bu meselenin tenkidine çalışmakta ise de, bir lisan-ı kavmînin kıymetini takdir etmek faziletinden ve bir de tenakil-i hissiyata vasıta-i münferide olan lisanın ashap ve ehli arasında bu suretle teşettütten

hasıl olacak mazarratı idrak eylemek meziyetinden mahrum olanlar, bu teşettüt-i lisaniyenin günden güne artmasına gayret etmekte oldukları cihetle elsine-i ecnebiyeden her ne suretle lisanımıza intikal etmiş ve etmek üzere bulunmuş olan elfaz-ı ecnebiyenin – her lisanda yapıldığı gibi – lisanımızda da mukabillerini bulup istimal ederek onları lisanımızda ihraç etmek hususuna "Umum Üdebamıza Bir İhtar" serlevhasıyla neşrolunan nüshalarımızdan birine yazdığımız ihtar-ı edebînin kabulüne dair muteber *Malumat* gazetesinde bir mukabele gördük. *Hazine-i Fünun, Mektep, Maarif* risale-i edebiyeleriyle *İkdam, Sabah, Tercüman-ı Hakikat* refiklerimizin de bu bahse iştiraklerini temenni ederiz. Fakat, bahsin iştirak edilecek noktaları yalnız lisanımıza girmiş olan elfaz ve tabirat-ı ecnebiyenin mukabillerini bulup göstermek ve bulunan mukabiller üzerine edibane olmak üzere beyan-ı rây etmekten ibarettir. İşi itirazlara boğmak hiçbirimizin arzusu değildir.

İşte gazetemizin bu nüshasında şimdilik zapt eylediği o nevi elfaz ve tabiratı neşrediyor. Bunlarda bulunan mukabillerden bazıları kabul edilmiştir. Diğerlerinin de kabul veya tebdili hususunda *Malumat* vesair refikamızın beyan-ı mütalaa etmeleri lazımdır.

Ekspozisyon – sergi, meşher, ma'raz
Estima, estimare – muayene, tahmin
Estimator – mahmen, muayeneci
İstatistik – umumî cetvel, yekûn-i umumî
Ultimatom – hüccet, beyan-ı kat'i
Ansiklopedi – lügat-i ilmiye
Albüm – peykerbend
İstasyon – muvakkaf, mahatta
Ateşe naval – memûr-i bahrî
Ateşe miliz – memûr-i askerî
Ateşe sivil – memûr-i mülkî
Ajans, acenta – acente, şube
Bibliyografi – fihris, esâmi-i kütüb
Buke – mecmua-i demet
Politik – siyasi

Prezante – takdim
Pratik – temrin
Telgraf – telgraf, berk-i devr-i nüvis
Tramvay – tramvay
Telefon – nâkil-i sada
Teleskop – nâkil-i nazar
Doktor – mütehassıs, tabib ve hekim
Direktör – müdür
Rol – düzen, tertip
Rapor – muayenename
Reçete – reçete
Sosyete – şirket
Şimendüfer – demir yolu, sekketü'l-hadîd
Şimendüfer – kara vapuru
Şans – kader, talih, baht
Gazet – gazete, ceride
Fotograf – resim
Fonograf – rakım-ı sada
Konsultasyon – konsulto, müşavere
Kafe şantan – çalgılı kahve
Konser – eğlence
Konsolos – şehbender
Kordon – rıhtım
Konferas – meclis
Kongre – mu'temer
Komisyon – heyet, lecne
Komiser – memur
Kordiplomatik – heyet-i süfera
Kritik – tenkid, intikad
Kredi – itibar, itibar-ı mâlî
Kopya – suret
Katalog – numune, tarife

Madmazel – hanım, ânse
Madam – harem, hanım, kadın, akîle
Mikrob – havîn, (cem'i) havînât
Mikroskob – hurde-bîn, adese
Natür – tabiat
Natürel – tabiî
Siriyo – ciddi
Vapur – vapur, bahre
Velospet – devvare, derrace : ayak arabası
Sonet – elektrik çanı, zil
Paratoner – siper-i saika
Termometer – mizanü'l-harare
Barometro – mizanü'l-heva

İzmir

Gazel

Arz için hâl-i keder-nâk-ı garîbânemi ben
Ârarım girye-künân rûhumu, cânânemi ben

Neyle teskîn edeyim ben dahî hayret-zedeyim
Şevk-ârâ mefrûz-ı dil-i dîvânemi ben

Bilemem fart-ı te'sirle nasıl doldururum
Meyle mi, hûn-ı sirişkimle mi peymâne mi ben

Mürg-i mehcûr-ı fezâ-yı melekûtem İsmet
İnlerim şâm u seher yâd ederek lâne mi ben

Müstecabizade İsmet

Bir Şair-i Maderzade Daha!

İzmir'de zinetsaz-ı intişar olan *Terakki* gazetesinin altıncı nüshasında "Fen ve Sanatın Muhasebesi" sernamesi altında münderiç makale-i fenniye için atufetli Ahmet Mithat Efendi hazretlerinin yazdıkları mütalaa-i intikadiyede "İnsan anadan sanatkâr doğar, lakin kavaidden müstağni olamaz" diye izah buyurmuşlar. Bu, bir kaide-i hakikiyedir! İspattan vareste şimdi nakledeceğim fıkra da Ahmet Mithat Efendi hazretlerinin fikirlerini teşhisen müeyyittir:

Kilis kazasının Musabeyli nahiyesi zira'ından Molla Halil namında biri, mahsulat-ı şiiriyesine müteallik kendi zade-i tab'-ı şairanesi olmak üzere vilayet-i celileye nazmen bir arzuhâl takdim etmiş. Bu manzume, bir fikr-i rakikî, bir mana-yı dakikî havi olmayacağı tabiidir. Çünkü, mevzusu açıkça ifham-ı meramdır.

Sade Türkçe ile yazılışı, köylüce tabiratı fıtraten şair doğmuş adamın mahsul-i karihası olduğunu ispat ediyor. İşte bu köylü, anadan sanatkâr doğan bir insandır. Lakin sanatkâr doğan bir insanın kavaidden müstağni olamayacağını da, şiirinin insicamdan, letafetten, hasılı levazım-ı nazmiyeden, tezyinat-ı şiiriyeden mahrumiyeti gösteriyor. Bu şair-i maderzadın meziyet-i fikriyesini artıran da irticalen şiir söylemesidir. İlk verdiği manzum arzuhâl cedir-i takdir görülerek muhterem bir zat canibinden nakden mazhar-ı mükâfat olması üzerine germa-germî-i fikri daha ziyade alevlenerek istidasının tesri-i muamelesi için de muhavvil olduğu dairenin reisine hitaben ayrıca bir manzume takdim etmiştir.

Şair-i maderzadın elde edilen manzume-i ahiresi âlem-i şiire bir hediye olmak üzere aynen zirde yazılmıştır:

Halep vilayeti muhasebe kalemi halkasından Emirizade M. Bahaddin

Manzume

Evvel yüce dağların karı eridi
Onun suyu enginlere yürüdü
Azıcık ekinim dağda kurudu
Allah için beyim tezce sav beni

Eşme suyu o suların durusu
Nebil köyü yollarımın yarısı
Hevaleler ister emlâk-i mirisi
Allah için beyim tezce sav beni

Çekilir bezirgân gelir hammâda
Sığındım geldim ben de ulu samede
Bir körpe yavrum kalmış memede
Allah için beyim tezce sav beni

Ömrünü uzun eylesin yaratan
Sabahacek ben yatamam pireden
On üç gündür ben beklerim buradan
Allah için beyim tezce sav beni

Sever isen imanını, dinini
Kadir Allah incitmesin canını
Atan anan görsün iyi gününü
Allah için beyim tezce sav beni

Tükendi kalmadı harçlığımın varı
Ziyade olsun efendim gözünün nuru
Sübhan'ı sever isen bırakma geri
Allah için beyim tezce sav beni

Allah yaratmıştır cümle âlemi

Diyem efendim sana miskin kelamımı
Çürümesin elin tutsun kalemi
Allah için beyim tezce sav beni

Kul Halil'im bunda okur tebarek
Elaman efendim yollarım ırak
Efendime şimdi çok dua gerek
Allah için beyim tezce sav beni

Bir Düşünüş

Nedir bu tâk-ı mükevkeb, semâ-yı encüm-pûş
Nedir zemîn-i müzeyyen, tarab-nümâ mefrûş

Bakın selâsil-i kühsâra her biri ne mehîb!
Ki olmada sanılır bahr u berre nahvet-fürûş

Zemîne, mihr ü nücûma, semâya nâzır olan
Cihet cihet görüyor başka levha, başka nukûş

Deniz, gehî görünür pek latîf vü rûh-perver
Gehî bir âfete benzer eder de latm u hurûş

Sımâha zevk ü letâfet verir sadâ-yı tuyûr
Zemîne sanki semâdan gelir nevâ-yı sürûş

O levhalar, o bedayi', o âsmân-ı vâsî'
Dakîka-bin olanı eylemektedir medhûş

Cihânı zulmet-i leyâlin ridâsı örtünce
Sükût içinde uyur hep tuyûr-i şebnem-pûş

Zalâm etse de her köşeyi garîk-i sükût
Verir o samt-ı amîke halel sadâ-yı vuhûş

"Nedir hakâik-i eşyâ?" bilinmiyor heyhât!
Bu mesele ediyor her dakika senci hamûş

Yenişehirlizade Halid Eyyub

Gazel

Mahbûb-ı Rab olan bu cemîlü'l-cemâlin âh!
Aşkı yolunda ekser-i uşşâk cân verir

Çok kere hâiz olduğı hüsne gurûr edip
Üftâde-gân-ı ânına dâim figân verir

Ba'zen de terk-i cevr ile lutf eyler anlara
Etvâr-ı nâz-perver ile bir gümân verir

Yâ Rab! Biraz ziyâde mürüvvet vir ana kim
Her gamzesiyle âşıka derd-i nihân verir

Yâ Rab! İlâ-nihâye esîr it bu abdini
Ol mihr-i hüsne kim ana cânın cihân verir

Abdürrahim Ulvi

Gazel

Yârdır bu âlem-i fânîde hep matlubımız
Arz-ı hüsn etmez fakat ma'şûk-ı şehr-âşûbımız

Âh, ol Yûsuf likâya mübtelâyız şöyle kim
Râh-ı aşkında fedâ-yı cân eder Ya'kûbımız

Gönderip bir nâme, etmiştin ricâ-yı merhamet
Hâk-pây-ı yâre ammâ varmamış mektûbımız

Şîve-i güftârına dil-bestedir halk-ı cihân
Nâz-perver, meclis-ârâdır hele mahbûbımız

Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım

Şarkı

Oldu gönlüm bir perînin âşık-ı âvâresi
Yaktı hep cism-i nizârı şu'le-i ruhsâresi
Artıyor dârû-yı tedbîr ile sînem yâresi

Yok mu bu âlemde bilmem derd-i aşkın çâresi!

Eylemez ol dil-rübâ çokdanberi arz-ı cemâl
Kalb-i sevdâ-perverim, gam-gîndir fevk-al-hayâl
Ol sebebden böyle feryâd eyliyoe rûz u leyâl

Yok mu bu âlemde bilmem derd-i aşkın çâresi!

Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım

Gazel

Sevdâ kadar ciğer-sûz! Bir ibtilâ olur mu?
Firkat gibi mü'esser, renc ü i'nâ olur mu?

Subh-i behâr hüsni, tenvîr eder cihânı!
Hûbân içinde böyle bir mehlikâ olur mu?

Sadre şifâ ararsan la'l-i lebinde meknûz
Dil-hast-gân-ı aşka başka devâ olur mu?

Şemşîr-i hasretiyle hâk-i helâke düşsem!
Bilmem o mihr-i ismet, kader âşnâ olur mu?

Nâzım o gül-izârı dil sevmese bu rütbe!
Bülbül gibi, dem-â-dem nağme-serâ olur mu?

Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım

Gazel

Fürûg-ı hüsninin mihr-i ziyâdan farkı pek azdır
İzâr-ı âlının verd-i safâdan farkı pek azdır

Sihâm-ı gamze-i çeşmânının – ey mehlikâ! Her dem:
Dile te'sirde – berk-i semâdan farkı pek azdır

Cilâ-sâz-ı dil-i şeydâ imiş bilmez idim gamzen
Sanırdım ben anı tîr-i kazâdan farkı pek azdır

Hemîşe gönlümi şimdengeru sad çâk-ı peykân et
Dile bu sûz-ı dâgın bir devâdan farkı pek azdır

Gehî mehcûr-ı zevk-i vuslat oldukça dil-zârım:
Sabâh-ı hicrimin ayn-ı mesâdan farkı pek azdır

Gönül ol rütbe me'nûs-ı belâ-yı ibtilâdır kim:
Safânın bence dünyâda cefâdan farkı pek azdır

Edirne'den Sadi

Üç Bekar yahut Bir Arap, Bir Acem ve Bir de Türk

Türk:
"Evlen" dediler dedim ki "Asla, asla!"
Ne iç güvey girmek isterim, ne hasna
Yunus balığı gibi deniz suyunda
Rahat yaşamak, pişmeden evvela, evvela

Musahabe
-Bir Şair ile Filozof Arasında-

Şair

Diyor ki – aczine rağmen – muharrir-i âciz;
Bugün de nazm ile zinetlenip musâhabemiz,
Sahâif-i edeb-i dehre yadigâr olsun
Hakir namını tedkîre bir medâr olsun.
Bu bir emel ki muhâl olsa da tabiîdir
Beka ümidi hayal olsa da tabiîdir!

Evet, musâhabe bir nefha, bir nefes demedir;
Nefes, hava…O nasıl kayd-ı vezne rabt olunur:
Demek ki nazm ile sohbet latîf olur, sevilir:
Yazılmış olsa fakat şiire hürmeten okunur
Ne derseniz deyiniz, nazmımız güzeldir pek
Hüner-i tabiatı zevk-i edeble merc ederek
O mûsikî-i semâvîyi hâsıl etmektir
Ki ruha, bir bulutun dûş-i ihtizâzında,
Kurar zarif ve mutarrâ bir aşyân-ı garâm,
O mûsikâr-ı muhabbet ki tâz-ı nâzında
Kanatlı nağmeler ile ve peri misâli hırâm.

"Kanatlı nağme…" bu tabiri siz beğenmediniz
Değil mi? Hikmete pek uymuyor, fakat şair

Kanat verir neye isterse, bir nihayetsiz
Kanad-ı hazînesidir hücre-i hayali onun
Zaman olur ki bir âsûde ruh manzaranın
Remîde-hâtır olup hâlet-i sükûnundan,
Ne sihir eder bilemem. Nâgehân kanatlanarak
Önünden uçmaya başlar bulut, çiçek, yaprak

Bugün risalemizin belki her sütunundan
Ziyade rağbete mazhar sütun-ı şiiriyyât,
Niçin? O hikmeti ben bilsem iftihar ederim,
Fakat biraz düşünürsem -müdekkikâne- derim
Ki şiir eder yine elbette şerh-i şiir-i hayat

Diyorsunuz ki: Bütün şiire hasr-i bahs ederek
Mukayyet olmuyoruz hiç esas-ı sanatla;
Güzel bu fikriniz ama, sebep ne olsa gerek
Zavallı şiiri telakkiye hep hakaretle!
Diyorsunuz ki: Zunûnun fünûna tercihi
Değil muvâfık-ı akıl ve hakikat ve hikmet;
Güzel bu zannınız ama, zunûna teşbihi
Neden sayılmalı şiirin muvâfık-ı nısfet?
Bugün hakikat-i fen bizce şiire dâhildir,
Zunûn buyurduğunuz şey fünûnu şâmildir…

Şu havz-ı pâke bakın, bir avuç sudur mahdûd
O bir avuç suda lâkin bütün semâ meşhûd.

Yetişti felsefe, hadd-i hayali aşmayalım…
Kaza-lebdir uçurumlar, yakın dolaşmayalım!

Tevfik Fikret

Filozof

Ceridenizde güzel bir musâhabet gördüm,
Esas-ı bahste yalnız mübâyenet gördüm:
Heveslenip- size mahsus olan fesâhatle,
Fünûnu öldürüvermişsiniz kitâbetle.
Sizinle şiir ve edepten –olur ki! – dem vuramam…
Fakat hakikate karşı sükût edip duramam.
Hataya karşı alındım, cevaba mecburum,
Fünûna müntesibim ben…Demek ki mazûrum.
Lisan-ı nazm ile sohbet latif sohbettir
-Uzun sürerse fakat bir ziyade külfettir!-
Diyorsunuz ki bize şiirimiz güzeldir pek
Bedîalar duruyorken! Sebep ne olsa gerek?
Zavallı şiiri telakkiye hep hakaretle!..
Güzel bu zannınız ama- kemâl-i nısfetle
Bakılsa, doğru mudur hükm-i pür inâyetiniz?
Karîn-i fikr-i terakki midir bu gayretiniz?
Lisan-ı aşk ve muhabbet…Peri-i şiir ve edep
Kanatlı olmasa olmaz mı şairâne acep?
Yegâne cürmümüz eşârdan şikayetse
Şikayet etmek eğer şiire bir hakaretse
O başka!.. Lâkin o “şiiriyyet-i cehalet”ten
Bulutlar üzre kurulmuş binâ-yı hikmetten
Biz ürkeriz – bize sağlam bir âşiyân lazım.
O rüzgâra dayanmaz…Metin olan lazım.
Gelir mi fayda beyhude şarkı söylemeden
Yoruldu köşemiz artık o eski zemzemeden
Biraz da meş’al-i hikmet peyinde gitmeliyiz
Havada uçmadan artık feragat etmeliyiz
Edip halâ-yı hayale aziz ömrü heba
Dolaştınız da semada ne buldunuz acaba

“Le Verrier” “Neptün”ü bulmuş…Hem uçmadan bulmuş
Bu hangi şaire gökten inip nasip olmuş?
Zarar gelir mi biraz fenne serfürû edelim
Hemen hakikati her şeyde cüst ü cû edelim.
Ne fikr-i taze doğar fikretin sükûnundan
Bugün risalenizin belki her sütununda
Ziyade rağbete mazhar sütûn-i şiiriyyat
Sahihen öyle mi?
Düm tek!..Mefâilün feilât!
Demek ki fen ile hikmet lüzumsuz…Ya abes…
Hava o nur-ı hakikatnümâ ya sade nefes
Demek ki şiir ediyor – sizce! – şerh-i şiir-i hayat!
Demek ki “Virchow”a bigâne kaldı sırr-ı hayat!
O ağzı sevmiyorum…Bilmesem de bilsem de
Fünûna müntesibim aşnâ değilsem de
Benim bu fikre mübâyin mülahazam – heyhat!
“Olur mu cehl ile kabil bekâ-yı şiiriyyat?
Şu havz-ı pâke bakıp bir sühanver-i kâmil,
Olur nazarla semayı hüviyyete vâsıl…
Bu doğru! Lâkin o şair ulûma vâkıf ise,
O şair olmadan evvel hakîm-i ârif ise
Çiçek, bulut, kelebeklerle uğraşan çoktur
Fakat yazık ki o şair-i hakîmimiz yoktur.
Sudan semayı gören ilme âşinâ kişidir
O ince görünür de o lecce “Thomson”ın işidir
Onun bu fikrini sen ben işitmişiz âlâ
Fakat nedir? Yine hakkıyla bilmeyiz hâlâ
Zavallı şaire su unsur-ı hurûşândır
-Onun bu meselede zihni pek perişândır-
Olanca fikri şudur: Su, hava, ateş, toprak
Sanır ki sırr-ı vukûâta âşina olmak
Bu “çâr unsur”u zikretmeden ibarettir

Sanır ki vehm-i Aristo usûl-i hikmettir
Okursa anlayamaz, fenni bilmeden sıkılır,
Bilir ki girmeye gelmez kanatla güç çıkılır.
Kulak verir de beş on lafz-ı bîmeâl kapar,
Onunla kendine bir âlim-i ulûm yapar.
Sevâd-ı cihanı görmez de –ictirâ eyler
Zavallı "Darwin"e keyfince iftirâ eyler
Ve der ki – sadedilâne – edib-i pürhayret
"Cihanda birbirini halk ve mahvetmiş âdet."
Bakındı koskoca bir şairin terânesine!
Bakındı bilmemenin tarz-ı şairânesine!
Bu "ıstıfâ-yı tabiîye" itiraz olacak
Bu türlü zan ile bîçâre tesliyet bulacak
Onun fakat bu buluş kendi aklının buluşu
Bu felsefe hep o haylaz meraklının buluşu
Uyar mı akl-ı zaîfi usûl-i hikmete hiç
Sığar mı "Darwin" o kâşâne-i cehalete hiç
O nuru görme ne mümkün ridâ-yı gaflet ile
O kendi kendine gelmez velîk gayret ile
Hemen beş on sene lâzım o zatı bilmek için
Demek ki on sene lazım şu cehli silmek için
Bu bî-nasibe görünsün mü çehre-i fıtrat?
Âmâya nûr-ı hakikat gülümsemez elbet!
Fünûn zunûn demekmiş! Bakın şu saçma söze!
Bu söz mü şule verir her düşüncenizde size?
Uyanmadıkça o hâb-ı girân-ı gafletten
Sonunda elbet o mana çıkar cehaletten
Zunûn mutlaka akl-ı zaîfin dölüdür
O kendisiyle beraber yaşar fakat ölüdür
Zunûn-ı mutlaka fikr-i ademle tev'emdir
O sûya gitmemek elbet tarîk-i eslemdir
Zunûn varsa o bir nâdevîde kişverdir

Musahhar olması fenne yarın mukarrerdir
Fakat o âlemi gezmekte şairâna muhâl
Kanatlı nağmeler etmez o cennete isâl[135]
Fezâ-yı şüpheyi âlâtsız dolaşmamalı
Kazalı bir uçurumdur hemen yanaşmamalı
Teleskop al da gezin göklerin kebûdunda
Boğulma şiir uçururken hayâl-i dûdunda
"Hayalimizle dolaştık!" demek kolaydır pek
O dürbün ile cevv-i kebûdu gezme gerek!
Görür mü içyüzünü bir edip o manzaranın
"Kanad-ı hazînesidir hücre-i hayali onun"
Kanat verir neye isterse sihir eder uçurur
Serâb-ı şiiri tutarken şuûriyyetini kaçırır
Diyor ki "Sharko"[136] bir insan kaçırdı mı mutlak
"Önünde uçmaya başlar bulut, çiçek, yaprak"
O doktorun nazarında işin hakikati bu
Fünûnun – aczine rağmen – bakın rivayeti bu
O şairin ki sinekler uçar hayalinde
O hastanın ki – bakılsa – lisan-ı hâlinde
Zaman zaman hezeyan sahn-ı nümâyândır
Dehâ değil ona cinnet denilse şâyândır

Keramet anlayamam öyle bir Müseylimeden!
Niçin çekinmeli doktor bu sırrı söylemeden?
Zarar gelir iken ezhâna hastalıklardan,
Dehâ mı beklenilir hıyre-ser alıklardan
Ucuz yemiş gibi her ağza hoş gelen o dehâ
Cihanda sığmamış armut kadar dimağa daha

[135] Pardon! O tabiri yalnız bugün beğenmiyorum, ilk gördüğüm zaman beğenmiştim. Meşhur musiki-şinas "Chopin" hakkında meşahir-i muharririnden biri: "Chopin" insanı gaşyediyor ve o halet esnasında insan zannediyor ki Chopin'in parmakları piyanoya dokundukça kanatlı nağmeler intişar ediyor." demiş. O zaman da hikmete pek uymadığını bildiğim halde doğrusu ya hoşuma gitmişti. Çünkü, yeni idi. İlk defa işitmiştim. Şimdi ise hayide oldu.
[136] Meşhur bir divaneler tabibi.

O şimdi bitmiyor İstanbul'un zemîninde
Görünmüyor o ziya herkesin cebînde

Fünûnu zan ile bir tutmadan utanmalıyız
O eski sözleri tekrardan usanmalıyız
Zunûn fenni değil, fen zunûnu şâmildir
"Bugün hakikat-i fen bizce şiire dâhildir"

Kitab-ı hilkati cahil görürse sade bakar
Budur hakîm ile şair için hudud-ı nazar
Eğer edip ise şair o haddi bilmelidir
Fünûna karşı tevazu edip eğilmelidir
Fünûn tecrübeden doğma bir hakikattir
Usûl-i ilim muhakkak.... Esası hikmettir
Olursa şiir o cihanın sarayı olmalıdır
Gönül hakikate benzer hayali bulmalıdır
O şiirler ki Frenk mumlarıyla damgalıdır
Bir anlayan nazarında bütün mezat malıdır
Denir ki şimdi çok olmuş bu iddiayı güden
Zalâm-ı cehle gidermiş bizim kafayla giden
Diyenlerin ne çıkar hikmet-i nücumundan
Kaçar mı fikr-i hakikat sinek hücumundan
Kanatlanıp da hudûd-ı hayali aşmayınız
Kazalıdır size engin uzak dolaşmayınız.

Tevfik Rıza

NO:47 İkinci Cilt 1 Ağustos 1312 Perşembe 4 Rebiyülevvel 1314 İkinci Sene Adet 47

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Bey'e müracaat olunur.

Direction ét administration 52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Perşembe Günleri Musavver Olarak Neşrolunur

EDEBİYAT

Mesele-i Lisanîye
(İzmir Gazetesi'ne Cevap)

İzmir refik-i muhteremimizin geçen nüshamıza naklolunan makale-i müfideleri mütalaasından bir iki haftadan beri *Malumat*'ımız tarafından mevki-i bahse konulan "terkip" meselesi hakkında bizimle hem-efkâr olduğu anlaşılmaktadır. Refikimizin beyan ettiği vecihle elsine-i ecnebiyeden yeniden yeniye lügatımız meyanına katılan elfaz-ı ecnebiyenin mukabili aranmayarak günden güne çoğalması hakikaten mucib-i teessüf ahvaldendir. Lisanımızın ilmî ve edebî mükemmel bir lisan hâline gelmesi için esami-i keşfiyat ve ihtiraat-ı cedideye mukabil Türkçe, Arapça, Farisice yeni yeni lügatler vaz'ı filhakika faideden hâli değilse de fikr-i âcizanemizce vaktiyle aslı üzere alınıp istimal edilmekte bulunan kelimat, istisna edilmek lazımdır. Mesela: "vapur, kardvizit, istatistik, albüm, pratik, telgraf, tramvay, telefon, doktor, reçete, şümendüfer, fotograf, konsolos, komisyon, komiser, kopya, madmazel,

madam, mikrop, lamba" kelimeleri bu kabildendir. Bugün hiç şüphe yoktur ki "telgraf"a "berk", "madmazel"e "ânse", "kardvisit"e "bıtakatü'z-ziyare", "madam"a "akîle" denilse erbab-ı mütalaa içinde yüzde sekseni anlamaz. Çünkü, bilfarz "bıtakatü'z-ziyare" terkibi Arapça "kardvizit"in kökünde görünüyor. Alelhusus muhtasarca "kart" demek dururken "bıtakatü'z-ziyare" terkibini kimse kullanmaz. Bunlar vaktiyle yapılmak gerek idi. Akvam-ı garbiyenin hazain-i irfanından igtinam-ı cevahir-i marifet etmeye başladığımız zamanlarda, mesela "telgraf, vapur" kelimelerine mukabil "berk, bahre" kelimeleri umum erbab-ı kalem ve matbuat tarafından istimal olunmuş ve zamanımıza kadar devam etmiş olsaydı, bugün bir Osmanlı, "bahre"ye mümkün değil "vapur" diyemezdi. Hem bizim için "ateş gemisi" tabiri dururken "bahre"ye bile hacet yok idi. Lakin cidden şayan-ı teessüf mevaddendir ki bu cihetlere asla atf-ı nazar-ı ehemmiyet edilmemiş ve ara sıra lisanı servetleştirmek için lügat-i ecnebiyeye mukabil kendi lisanımızda lügat ve tabirat ihtira etmek isteyenlerin sözünü kendisinden başka dinleyen bulunmamış olduğundan, kelimat-ı ecnebiyenin aslı üzere istimali taammüm etmiş ve bugün bulunan mukabiller asıllarına menusiyet cihetiyle daha ziyade garip görünmekte bulunmuştur. Bin tarihinden mukaddem yazılan Osmanlı tarihlerinde bile, "Şehbender" kelimesine mukabil "Konsolos" tabiri görülmektedir. Vaktiyle edilmiş olan bu himmetsizlikten sarf-ı nazar hâlâ zamanımızda bile bulunan bir ecnebi kelimesinin mukabili kimseye kabul ettirilemeyerek herkes kendi hevasına gidiyor. Ezcümle bundan akdem *Malumat* tarafından mevki-i münazaraya konulan "bibliyografya"ya mukabil "fihris" kelimesi bulunmuş ve ekser zevat-ı maarif-simât tarafından beğenilmiş olduğu hâlde hâlâ bazı zevat, "bibliyografya" yazmakta ısrar ediyorlar. Böylelikle lisan nasıl düzelebilir? Kahire'de erbab-ı ilim ve edepten mürekkep bir cemiyet-i fazıla vardır ki ihtiraat-ı cedideye müteallik bir ism-i ecnebîye tesadüf ettikleri gibi derakap Arapça bir mukabilini bularak meydana korlar ve bu cemiyet-i ilmiyenin vazettiği lügat-ı cedide umum matbuat-ı mahalliye tarafından kabul olunarak aslına mukabil onu yazarlar. Bizde ise daiye-i hasetle berikinin bulduğunu öteki, ötekinin bulduğunu beriki beğenmez, bir keşmekeştir gider. "Ekspozisyon" terkibine bedel "meşher" denemeyeceği

bundan iki sene evvel encümen-i teftiş ve muayene fuzala-yı kiramından bir zat tarafından beyan ve ispat edildiği ve o zamandan beri Araplara iktifaen "ma'raz-ı umumî" yazılmakta bulunduğu cihetle bunu iraeye hacet kalmamış gibidir. Lakin "ultimatom"a "hüccet" demek caiz olur mu bilemeyiz. "Beyanname-i kat'i" fena değil. Ansiklopedi yerine "kamusü'l-ulûm" desek daha iyi olacak gibi geliyor. Araplar buna "dairetü'l-maarif" diyorlar. "Albüm"e "peykerbend" demek bilmem caiz olur mu? Araplar, mikroba "mîkrûb" diyerek cem'ini "mîkrûbât" getiriyorlar. Biz de buna mukabil "havîn" istimal edilmekte ve ekseriya "havînât-ı hurde-bîniyye" gibi sakîm terkipler dahi yapılmaktadır. "Buke" kelimesi filasl Arapça olan "bâka"dan alınmadır.

Diğer gösterilen lügat hakkında erbab-ı ilim ve kelam, "bibliyografya" meselesinde olduğu gibi makalat vüruduna intizar eder ve lügat-ı ecnebiyeye mukabil bulunan kelimatın kabulu karargir olarak erbab-ı matbuatın tahrir hususunda tevhid-i lisan ve kalem edeceklerini kaviyen ümit ederiz.

Türkçe Yazmak Lazım

Muteber *Malumat*'ın Temmuz tarihli nüshasını okur iken, edebiyat makalesi acizlerinin de dikkatimi celbetti. İnsanlığı hayvanlığın üstünde bir mertebeye çıkaran, ona bu büyük şerefi veren hassa-i feraseti, lazımesinden bulunan nutk olduğu malumdur. Medeni bir cemiyeti sair kavim ve sürülerden ayıran hassa da, yukarıki nispeti muhafaza etmek şartıyla elbette lisan ve edebiyattır.

Görmekte olduğumuz mertebeye kadar yükselip çıkmış olan zamanımız medeniyetinin esası ilim ve fen olmakla beraber bu ilim ve fenni ve tatbikatını bir kavme öğreten bu kavim içinde esaslandıran en hikemli, tesirli vasıta hiç şüphe yok ki o kavmin lisan ve edebiyatıdır.

İşte bu hakikat yüzündendir ki, medeni olan kavimler, lisan ve edebiyatlarına ehemmiyet verirler. Medenilikte noksanlarını ikmal etmeğe çalışanlar dahi bu lazımeyi ihmal etmemeğe borçludurlar.

Bu mühim kıymetli mülahaza *Malumat*'ın "Edebiyat – Sadelik" makalesini bana tekrar tekrar okutturdu. Bu makalenin muharriri bulunan zat, birkaç hafta evvel galiba *İkdam*'da ifadenin sadeliği hakkında görülen bahse itiraz ile sade yazmakta nezahet ve talakat olamayacağını iddia ve hatta o bahsi yürüten muharrir ve emsalinin "haberleri olmayarak yine terkip istimalinden vazgeçemediklerinden" istişhad ile davada hak kazandığını ima eyliyor. Birçok defa mübahese meydanına atılmış olan, bundan sonra daha nice defa bahse çekilmesi zaruri bulunan bu mesele hakkında pek ciddi ve itinalı hareket olunması iktiza eder.

Edebiyat demek, insan veya bir kavim söylediği lisanı yazmak demektir. Yazılışta cümlelerin ifadelerin cümlelerdeki maani bahislerinin yazmak söylenilen sözleri kağıt üzerine dizmektir tarifini ihlal edemeyeceği en kat'i bir surette muhakkaktır. Bir mektep çocuğuna yazılacak olan bir ders kitabı ile tahsil görmüş bir adamın rağbet-i mütalaasına arz olunacak bir seyahat kitabı aynı ifade ile yazılacağını zaten böyle edebiyat bahislerine karışacak kadar sermaye sahibi olanlardan hiçbir kimse iddiaya tenezzül etmez ki tutup da bahsi o yolda yürütmeye lüzum görülsün!

Vakıa, "Ey rûh-ı musavver sen o bârika-fürûz-ı irfân, sen o sâniha-rîz-i kalb ü vicdan değil misin ki muâarenet-i feyz-i iltifâtınla…." tarzında yazılan cümle inkâr edemem ki anlayanlar için pek lezzetlidir. Okur iken insanın ruhunu o kuşatır. Fakat ne yapalım ki Türkçe değil.

Bir iki bin, haydi daha vâsi mukayeseyle tutalım, beş on bin kişinin zevk-i edebine hizmet edeceğiz diye milyonlarla halkın söylediği lisandan başka her şeyi olan lafızlar, ifadeler ile vücuda gelmiş, onlarca hemen hemen mana hükmünü almış sözler ile izaç olunmalarını mı muvafakat edeceğiz?

Bu kendini beğenmek, başkalarını cahil görmek ve bırakmak istemek demek olacağından layık değildir. Eli kalem tutanlarımız gayretli iseler, cesaretli iseler halkın söylediği, anladığı lisan ile yazmağa çalışmalıdırlar. Şerefte kaidede asıl bundadır. İdrak etmez değilim ki, nesilden nesle intikal etmiş itilaf sayesiyle bu yolda yazmak pek kolay değildir, fakat marifet bu güçlüğü çiğneyip yıkıp geçmektedir.

Yirmiden otuzdan al da, yetmiş seksen milyona kadar vardırılabilen bir lisan ashabına o lisanın edebiyatını bahşedivermek kolay olacak olsa idi, onun (anın değil) ne kıymet ve şerefi kalır idi?

"Edebiyat - Sadelik" makalesinin muharriri bulunan zat, "Şu yukarıya nakleylediğim cümlenin altında bu latif bu ruha başka his ve mana ilham ve ilka eden terkipleri Türkçeleştirmek imkân haricinde değil midir?" buyuruyorlar. Ben, min gayr-i haddin diyeceğim ki, "Hayır, imkân haricinde değil, bilakis imkân dahilindedir." Yalnız ediplerimizin değil, cümlemizin yüzümüzü kızartacağını düşünmemek katı yürekliliği ile bir ecnebi müsteşrik tarafından sevabına tertip ve bize hediye edilmiş olduğunu dahi burada kaydetmek istediğim mahut *Lügat-ı Osmaniye*'yi ele aldım: "bârika-fürûz"ların, "sâniha-rîz"lerin Türkçelerini orada arayarak buluyorum. Türkler ve Osmanlılar için ünsiyet edilmemiş olan terkipler, ifadelerle yazılıp tezyin olunduğu iddia buyurulan bu cümleyi lisanımıza tercümeye çalışıyorum: "O irfan şulelerini parlatan, kalp ve vicdana sanihalar saçıp akıtan sen değil misin ki, insan iltifatının feyzine yakin olunca….kendini göklere uçmuş, ruhaniyat âlemlerine karışmış zanneder mi denecek idi ne idi?" diye tercüme etsem pek mi kaba görülecek. Bu suretle ifadeden alacak edep zevki diğer suretle ifade olunandan pek mi aşağı kalıyor? Ama denecek ki irfan, vicdan, saniha, feyiz lügatlarını ayniyle kabul eyledik ne yapalım bunda zaruret –hiç değilse bizim ber-hayat olan nesil için zaruret—var. Bir lisandan kelime alıp ayniyle kullanmak ile o kelimeleri bir ecnebi lisanda olduğu gibi birbirine çatmak beynindeki fark, dağlar kadardır. Herhangi bir kavim, kendisinden daha medeni, daha bilgili bir kavim ile komşuluk edince, kendinde mevcut olamayan kelimeleri öteki lisandan alıp kabul etmesi zarurettir. Fakat bu zaruret, o lisanın kaidelerini almaya kadar gidemez, çünkü lisan kaybolur. Bir kavim ise lisanı ile kaimdir. Daim olmak isteyen kavim, lisanını unutmamaya, unutulmuş ise yeniden ihyaya cehdetmek şerefi, haysiyeti iktizasındandır. Vaktiyle Türk kabileleri Fars ile komşu olmuşlar. Medenilik lazımesinden olarak irfanlıkta zenginlikte o zaman Türkçe'sinden daha ileri olan Farisi'den kelimeler almaya muhtaç olmuşlar. Hatta okuyup yazmaları olduğu yeni tetebbulara, yeni keşiflere bakarak söyler isek okuyup yazmayı zaman

mürurü ile unutmuş oldukları için bu medenilik lazımesini, bu insanlık zinetini öğrenmeye ihtiyaç gördükleri zaman dahi Fars lisanı ile okuyup yazmışlar. Nitekim, muasırımız kavimlerden bulunan Kafkasyalılar, İslam ile müşerref olunca din ve medenilik lazımesinden olarak lisan-ı Arap ile okuyup yazdıkları görülmüştür. İslamın hakikat ve şerafet nuru Seyhun ve Ceyhun vadilerine doğru dağılıp yükseldiği devirlerde dahi Fars'tan olsun, Etrak'tan olsun, ilim ve fen ile edebiyat ile temeyyüz edenler Arapça yazmışlar, bunun tesiri halkın lisanında da görülmüş. İşte Türk lisanı, böyle iki büyük bilgili lisanın nüfuzu altında bulunduğu sıralarda Osmanlılık zuhura gelmiş. O zamanın resmî mektupları çoğu Fars lisanında olmak üzere Arap ve Fars lisanı ile yazılır imiş. Yavaş yavaş Türkçe meydan almaya başlamış. Yaradılışta ediplik istidadına malik olup da henüz tecrübesi ilerlemediği için kendine bir türlü güvenemeyen edebiyat acemilerinin neşriyat alemine çıkmaktaki tereddütleri, korkuları gibi, Arap ve Fars lisanı ile tahsil görüp o lisanlar ile yazmaya alışmış olanlar dahi galiba kaba olacak zehabı ile Türkçe yazmaya cesaret edememişler. "Taş" diyecekleri yerde "hacer" demeyi daha taze sanmışlar. Böylelikle birtakım yabancı kelimeler lisanımızı tahakkümü pençesine almış.

Bundan bir türlü yakayı kurtaramıyoruz. Lisanca olan bu müşkilden zannederim ki artık kurtulmak zamanı geldi. Hamdolsun sâye-i maarifvaye-i hazret-i padişahîde mekteplerimiz çoğaldı, çocuklarımız okuyor, öğreniyorlar. Bu mekteplerde okuyup öğrenenlerin hepsi şair ve edip, memur, asker, mühendis olacak değiller ya. Onlardan her türlü esnaf, tüccar, bahçıvan dülger, gemici, fabrikalarda çalışacak marifetli ustalar da yetişecek. Hem de böyle olması istenilir böyle olur ise servetimiz saadetimiz ikbalimiz artacak.

Yazdığımızı söylediğimiz sözler ile vücuda getirmeğe ne kadar yaklaşır isek mekteplerde iptidai malumatı almış hemşerilerimize çalışıp kazanma zamanında yeniden yeniye muhtaç olacakları malumatı hazırlayıp yetiştirmekte o mertebede kolaylık buluruz.

Başka kavimlerden ibret almalıyız: onlarda bir arabacının sözü ile bir mühendisin, bir gazete satanın sözü ile bir muharririn sözleri arasında büyük

bir fark olmadığını görenler, dikkat edenler metih ve hayret lisanı ile söylüyorlar. Bir kavmin muhtelif kademelerinde lisanca bu beraberliği, beraberlik değil ise bile bu yakınlığı vücuda getiren kuvvet, yazılan eserlerin söylenilen kelimeler ile terkip olunduğundan şüphe etmek inatçılıktan başka hiçbir şeyle tevil olunamaz.

Bir lisanda yazılan edebî eserlerin âsâr-ı edebiye demeye ne mecburuz ne de muhtaç. Muhtelif derecelerde bulunmalarına mertebece âli olmalarına o lisanın kelimelerini, o lisanın kaidelerini kullanmak hiç mâni olabilir mi? Biz şimdilik mukabilleri Türkçe'de mevcut olan yabancı kelimeleri cem ve terkiplerde kat'i mecburiyet görmedikçe Türkçe lisanın gayri kaide ve usulleri kullanmamakta taassup ve gayret gösterir isek maksada yüzde seksene doksan kadar yaklaşmış oluruz. Ezcümle şu makaleyi –her türlü noksanı ile beraber- davamızı ispat için nümune olarak arza cesaret edebiliriz. Kalacak noksanın ikmalini de zamana yani oğullarımızın sa'y ve gayretlerine terk ve tevdi eyleriz.

Zeyl: "Kongre" mi demeli yoksa "mü'temer" mi kabul etmeli bahsine biraz karışmak emelinde idiysek de "bizce (burada iki manası dahi kastolunuyor) edebiyat söylediğimiz sözleri yazıp sıraya koyabilmektir meselesi hakkındaki makale epey uzadığı için icap ederse yazdıklarımız bu gibi yüksek bahislere katılabilmek müsaadesine mazhar olurlar ise ileride buna dair dahi yazmak arzusundayız.

Malumat'ı Okuyanlardan Biri

Tahattur

Bahtım gibi renk-pûş-i mâtem
Çoktan beridir dil-i müellem

Tarife gelir mi ıztırâbım
Hep gamla güzâr eder şebâbım

Makber mi nedir? Bu künc-i pür-gam
Ben nerdeyim âh böyle bilmem

Âti diye bir mezara doğru
Devrân beni sevk eder demâdem

Hâk olsa da cism-i nâtuvânım
Eyler seni cüst ü cû revânım

Ey gonce-i gülbün-i hayâtım
Aşkında bu türlü var sebâtım

Yâdınla güzâr eder zamânım
Yâdınla füzûn olur figânım

Oldu katrât-ı eşk-i âlım
Ahvâlime şimdi tercümânım

Ey meşcere! Ey kenâr-ı deryâ!
Ey âlem-i râz-ı aşk u ma'nâ

Takrîr-i belîgidir sükûnun
Takrîrin o nutk-ı gamfüzûnun

Edvâr-ı saadetin ki…hayfâ
Hemdem bana bir ferişte-sîmâ

Âgûşuna cân atıp ederdin
Yekdiğere itirâf-ı sevdâ

Ey şevk-serâ-yı âsmânî!
Ey lâne-i râz-ı nev-civânî!

Ey ma'kes-i lahn-ı şâikânem!
Ey medfen-i ömr-i âşıkânem!

Verdi bana manzaran nihânî
Bir hiss-i hazîn-i câvidânî

Andım hareminde âh tenha
Yârimle geçirdiğim zamânı

Geldim seni eyledim ziyaret
Ettin beni gark-ı hüzn ü hasret

Gönlümde uyandı nâr-ı sevdâ
Oldum yine reşha-bâr-ı sevdâ

Geçti o güzel dem-i saadet
Kalb oldu hayâle bir hakikat

Âmâl-i şebâbetim, ümîdim
Karşımda dümû'-rîz-i rikkat

Verdi bana âh kim mukaddem
"Ölsem bile ben seni unutmam!"
Çok geçmedi ol nihâl-i gülfem
Ağyâr ile gitti oldu hemdem

Ben hicriyle nâlekâr kaldım
Târîk gözümde mihr-i âlem

Matem şu cihândaki nisâbım
Hicrân u sitemle dilharâbım

Söndü lemeân-ı gülistânım
Bir zulmet içinde âsmânım

Açmaz mı şükûfe-i şebâbım
Doğmaz mı felekte âfitâbım

Ya Rab! Ebedî kalır mı böyle
Necm-i kader-i siyehnikâbım

Mehmet Tarık

Sandalda Bir Münacat

Her yerde sükûnu beht ü hayret
Her dilde teessür ü cezâlet

Kuşlar koruda figânı kesti
Deryâda sabâ-yı nüzhet esti

Bir levha-i behcet oldu âlem
Her zerresi şâdân u hurrem

Çıkmış kamer ufka sâkitâne
Sevda saçıyor bu hâkdâna

Simîn o şuâ, o vech-i envâr
Vicdânımı eyliyor münevver

Bu manzara, şu sehâb-ı mukmir
Aks-âver olunca bahre yer yer

Her mevce olur bedia-i Hakk
Her zerre verir bir özge revnak

Şu meşcereden hübûb eden bâd
Etmekte bu leyli behcet-âbâd

Sahilde ferah-fezâ hazâret
Vermekte bahardan beşaret

Bir yanda küreklerin sadâsı
Bir yanda tabiatın edâsı

Pür-neşe edip dil ü cenânı
Sermest ediyor bu nâtüvânı

Bu hâl-i ferah-fezâda mutlak
Ed'iye mi müstecâb eder Hakk

Ettim sana ellerim küşâde
Cebhem yere eyledim nihâde

Ey sâni' vü kird-kâr-ı Yezdân
Ey kâdir-i Zülcelâl-i ekvân

Affeylemeyi ricâya geldim
Dergâhına ilticâya geldim

Âvâre-i müstemend ü zârım
Bir abd-i rehîn-i ıztırâbım

Bir bende-i kâsırım, İlâhi!
Sensin şaşıran kulun penâhı

Bir müznib-i âhiz ü zelîlim
Mahrûm-i nigâh-ı dil-i alîlim

Şâyân-ı terahhum oldu hâlim
Son rütbeye vardı infiâlim

Ya Rab! Beni garka-i kerem kıl!
Ya Rab! Beni mazhar-ı naam kıl!

Vicdânıma inşirâh bahş et
Her bir işime felah bahş et

Vicdânı yemm-i hakikat eyle!
Âyine-i feyz-i kudret eyle!

Âgâh-ı serâir eyle kalbi
Keşşâf-ı zamâir eyle kalbi

Bu çâker-i ahkar u tebâhı
Dil-sîr-i mekârim et İlahi!

Kilisli M. Rifat

Türkü

Çapır[137] geldi, yine kırlar şenlendi
Ova güzel çiçeklerle bezendi
Yine kuşlar cıvıl cıvıl seslendi
Gönlüm niye gizli gizli kan ağlar?

[137] Çapır vakti: İlkbahar. Sadece "çapır" da denir.

Al yeşil renklere büründü yerler
Çiğ düşünce hoş göründü çayırlar
Yemyeşil kesildi ıssız bayırlar
Dağıttı sisleri dumanlı dağlar

Koyun meler, kuzucuğunu gözler
Dertli gönlüm sevdiğini özler
Kanıma girecek o kanlı gözler
Tatlı gülüşleri bağrımı dağlar

Çal çoban! Çala kavalını derede
Nazlı yârin adını al arada
Söyle, şu çay neden böyle burada
Durgun durgun akar, aşk ile çağlar?

M. Rifat

Malumat

Henüz bu yıl yeniden açılan devr-i cedid-i edebîmiz, işte güzel güzel semere vermeye de başladı. Nağmat-ı milliyemizin ihyası suretiyle vukua gelen şu hâl gönüllere ferah veriyor. *Malumat,* gerek eski ve gerek yeni bu türlü eserlere daima sütunlarını açık bulundurmakla iftihar eder. Edebiyat-ı Türkîyenin her nevinde ibraz-ı marifet eden edib-i nevreside Kilisli M. Rifat Efendiyi şu eserden dolayı tebrik ederiz.

NO:48 İkinci Cilt 8 Ağustos 1312 Perşembe 11 Rebiyülevvel 1314 İkinci Sene Adet:48

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Bey'e müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Perşembe Günleri Musavver Olarak Neşrolunur

BEND-İ MAHSUS

Goncourt'lar

Fikr-i tecessüs, merak bazen iyidir, bazen fena...Mesela sokaktan geçerken üç dört kişi görürsünüz. Durmuşlar, bir evin çatısına doğru bakıyorlar. Fikrinizde tecessüs, merak varsa siz de dursunuz, onlarla beraber atf-ı enzara başlarsınız. Hatta mertebe-i tecessüsünüze göre bu yolda az çok vaktinizi, emeğinizi sarf edersiniz. Bundan bazen kâr olur, bazen zarar. Mesela, olabilir ki manzara latiftir, şayan-ı temaşadır, mucib-i istifadedir. Yahut boştur, koftur, belki de hiç yoktur. Bir gazete, bir kitap mütalaa ederken yine böyle tecessüslere düşersiniz. Bir vakıa...Bilfarz Fransa havadis-i edebiyesiyle meşgulsünüz. Meşahir-i hikâyenüvisândan Alphonse Daudet'yi Encümen-i Daniş'e duhul için muhibban-ı edep tazyik ediyorlar. Hâlbuki bu zat, Encümen aleyhinde yazdığı eser-i marufun başında şöyle söylüyor: "Encümene asla duhul etmek istemem, istemedim, istemeyeceğim." Bu sözü ayakaltına almak güç olur. Ne yapmalı? Daudet'nin

büyük bir oğlu var. Leon Daudet ki, *Kamçatka, Shakespeare'nin Seyahati* gibi birkaç hikâyesiyle epeyce iştihar etti. Günün birinde bu genç, Encümen-i Daniş'e girer, pederiyle bu heyet-i edebiye arasında bir hatt-ı vasl olur, matlup epeyce husule gelir. İşte bir Türk'ü havadis-i ecnebiyeye bu kadar meylettiren fikr-i tecessüstür.

Bu kadar mı ya? Leon Daudet, Encümen-i Daniş'e duhul ederse, bu manzaranın eslaftan aynı yok mudur? Hay hay, Alexandre Dumas-fils aza-yı encümenden idi. Babası değildi, olamadı ki bu cihet o heyet-i mümtazeye hâlâ bir kusur olarak atfedilir. Geçen sene, Henri (هوسه ى) encümene dahil oldu. Babası Arsen (هوسه ى) ise pek latif bir edip olduğu hâlde bu şerefe erememişti. Hatta bunun için "*Kırk Birinci Koltuk*" diye bir eser-i güzin bile vücuda getirmişti. Cidden müstahak oldukları hâlde saika-i agraz ile bu tecelliden mahrum bırakılanlar Balzac'lar, Flaubert'ler, Dumas'lar, Daudet'ler ezhan-ı umumiyede bu kırk birinci koltuğu işgal ediyorlar.

Üdeba-yı zamaneden, bilhassa hakikiyundan, tabiiyundan bazıları fikr-i tecessüsü pek ileri götürüyorlar, kalemlerini en ziyade bununla yürütüyorlar. Mesela, ahiren vefat eden Edmond De Goncourt ile kardeşi hâmeyi ele alınca tepeden tırnağa tecessüs kesiliyorlar. İki kardeş, her ikisi de muharrir. Bahusus şu devirde epeyce var. Roni'ler, her ikisi de güzel güzel küçük hikâyeler yazıyorlar. Keza Margorit'ler, muharebe-i ahirede vefat eden bir generalin iki mahdumu. Büyüğü çoktan beri yazıyordu, mümtaz bir hikâyenüvis idi. Küçüğü, ahiren askerlikten istifa ile meslek-i tahrire girdi. Alexandre Dumas-fils'in damadı gibi. Neyse, maksadımız Edmond De Goncourt'dan bahsetmektir. Goncourt'larda, evet, fikr-i tecessüs son derecede idi. Hatta eserlerine büyük bir meziyet, bir cazibe veren bu merak idi. Neden ve nasıl tatkik etsek fena olmaz.

Bu iki kardeş, tepeden tırnağa bir tecessüs-i mücessem idiler. 1845'ten 1860 tarihlerine kadar müşterekane, cidden dâderane geçirdikleri hayatta fikr-i tecessüslerini sokmadıkları yer kalmadı. Paris'in, Fransa'nın bütün âsâr-ı kadime dükkânlarını tekmil gözden geçirdiler. Birçok mamulat-ı atika elde ettiler. Bunları üst üste yığdılar. Evlerini, hatta kitaplarını bir nevi âsâr-ı atika teşhirgâhı şekline koydular. Güzel, bahusus rengin, hoş ne

görürlerse hemen topluyorlardı. Bu çeşit mahsul ise en ziyade on sekizinci asırda olduğu için, topladıkları şeyler bütün bu devirden idi. Bu nevi mamulat-ı nefise vücuda geldikleri zamanın bir tarihçe-i efkârı oluyorlar. A'sar-ı kadime mahsulat-ı nefaisinde bir güzellik, bir taravet, bir meziyetle beraber bir de ulviyet müşahede olunuyor. Asr-ı sabıkınkilere gelince güzellik, cazibedar bir renk alıyor; taravet, hoş bir dereceyi buluyor. Meziyet, büsbütün şuhlaşıyor. Lakin ulviyetten hiç eser görülmüyor. İşte, Goncourt'ların tab'ı da bu mikyasta, bu reftarda olduğu için fikirleri bu asra temayül eyliyor.

Şu mevzuatı elde ettikten sonra bu iki muharrir-i müdekkik bunlardan zamanın, meşahir-i zamanın tarih-i tabayi'ini çıkarmaya başlıyorlar. Fikr-i muşikâfaneleriyle buna da muvaffak oluyorlar. Mesela, Madam Pompadour'un pek mükemmel bir tasvirini bir tasvir-i edebî ve ahlakîsini vücuda getiriyorlar. Çünkü ellerinde bu nazeninin kullandığı, sevdiği, sakladığı eşya ve mamulat-ı nefise var, bunlardan o neticeye varmak böyle fikr-i dakik ashabınca müşkül mü? İşte Goncourt'lar, on sekizinci asrın bir nevi tarih-i nefaisini bu vecihle yazıyorlar, meydana koyuyorlar. Onlardan evvel böyle tarih yoktu. Bu türlü tetkikat yürütülmüyordu. Demek bir dereceye kadar müceddittirler, sade, külfetten azade, fakat herhâlde müceddittirler.

Bu mamulat-ı nefise ile uğraşa uğraşa bu iki kardeşin üslupları da öyle bir tavır aldı. Ah, tabii, samimi, ciddi bir sahib-i kalemce üslup nedir? Fikrin muhafazası mıdır? Yok, ayinesidir. Hâlât-ı fikriyeye göre tebdil-i şekil eder. Arz-ı menazır eyler. Goncourt'lar ulviyetten ziyade letafet, rikkat, şuhî ve şive düşünürler, tarz-ı ifadeleri de bu düşüncenin bir mirat-ı mücellasıdır.

Bu meşagil-i tarihiyeden sonra hikâyenüvisliğe başladılar. Acaba tebdil-i meslek mi ettiler? Hayır, hikâyeleri yine tarih, sırf tarihtir. Şu kadar ki asr-ı sabıkı, mamulatını, mahsulünü tetkik edecekleri yere zaman-ı hâzırı tecessüse koyuldular. Fikr-i tecessüslerine had, hesap yoktu. Vakayi-i hâliyede ne gördülerse o yorulmaz nazar-ı mütecessisane ile teftiş, o kırılmaz kalem-i dakîkadan ile kaydettiler. Fıkra fıkra yazdılar. Zahirde hikâye, hakikatte fıkrat-ı tarihiye oldu. İlk önce doğrudan doğruya nigâh-ı dikkatlerine çarpan hangi âlemdi? Âlem-i edepti. Hemen erbab-ı kalem ünvanı altında bir hikâye ile bu âlemi tasvir ettiler. Sonra gide gide bu daireyi büyüttüler,

bazılarının kavlince büyütmediler, genişlettiler. Yani, *Soeur Philomen, Reneé Mauperin, Germinie Lacertaux, Manette Salomon, Madame Gervaisais* hikâyelerini yazdılar. Birincisi, bir rahibenin sergüzeştidir. Paris hastaneleri alt üst edilerek mu-şikâfane bir tetkik, bir tahlil ile yazılmıştır. İkincisi, zamanının bir genç kızını tasvir eyler. Bu tasvirin derece-i isabetini atide görürüz, fakat kudretini her an teslim ederiz. Üçüncüsü, beşeriyetin en aşağı tabakasına mensup eşhasın takvim-i vakayisidir. Müellifler, mukaddime-i eserde diyorlar ki: "Acayip! Bütün muharrirler muttasıl tabaka-i ulya-yı insaniyeti şerh ve arz ediyor duruyorlar. Peki, tabaka-i süfela ehli zümre-i beşeriyeden değil mi? Teşrihe değmez mi?"

Hasılı, bütün bu hikâyat o derece vakayi-i tarihiyeden madutturlar ki bu ünvandan ziyade "Hatırat" namını alabilirler. Goncourt'lar, saha-i hayatta tenezzüh eylerken ne gördülerse bunlar odur, ancak az çok birer fıkra-i hayaliye şekline konmuşlardır. Bu eserlere münekkidînden birinin dediği gibi: "Hayat-ı muasıriyenin tesavir ve menazırı" yahut "Cemiyet-i hâzıraya dair kuyudat" denilse daha muvafık olur ki, gayet güzel bir surette mazbut bir defterden müstahreç evraka benzerler. Bu hikâyat umumiyetle şöyle tasnif olunabilir: Evvela gayet cazibedar bir insan tasviri. Goncourt'lar, ya erkek ya kadın, birini görüyorlar, her türlü vücuhuyla, harekatıyla, etvarıyla bu şahsı pek doğru bir surette tasvir ediyorlar. Saniyen, menazır…Yine o vecih ile meşhut, yine o vecih ile musavver ki bunlar, az çok bir maharetle o şahsa irtibat eyliyorlar.

Bu usul taklid-i hakaika tevafuk ettiği için pek çoklarınca kabul ve tatbik olundu, fakat büyük bir itiraza da uğradı. Fusul-i muhtelife arasında derece-i kifayede rabıta yok, denildi.

Ne olursa olsun keşke muharrirlerimiz de bu kadar yapabilseler. En büyüğünden, en küçüğüne kadar bu minval üzere yazılmış hiçbir hikâyemiz hatır-ı kasırıma gelmiyor. Biz daima toptan alışveriş ederiz. Hiç tafsilattan, perakendeden hoşlanmayız, çünkü fikr-i tecessüsümüz tabaka-i sathiyede kalır. Daha aşağı, mümkün değil, inmez. Hangi bir tasvirimizi ele alırsanız alınız, sonra da bu tasvirin hakaik-i şunda aslını gözden geçiriniz, ikincinin çeşm-i dikkatimize arz eylediği nikâttan, hafayadan fazlasına birincide hemen

hiç tesadüf etmezsiniz, fakat noksanına çok rast gelirsiniz. Bu hâl nedendir? Muharrirde kalemin sathi yürüyüşündendir, bir Goncourt gözü, bir Goncourt eli olmadığındandır. Mütalaatım bir parça kadimcedir, yeni eserlerimiz bu şaibeden azade ise o başka, eskiler hemen baştan başa böyledir.

Goncourt'ların hikâyeleri baştan aşağı hakikidir. Bunda umum müttefiktir. Ancak, bu hakikat ekseriya zihayat değildir. Münekkidîn böyle iddia ediyorlar. Bu iddia doğrudur. Fakat, hakikat olsun da zihayat olmasın. İşte buna delil yine bu eserlerde müşahede olunur. Bunlar vakit vakit nişane-i hayat gösterirler. Mesela filan sahife güzel, müsait bir zamanda kaydedilmiş bir yapraktan mehuzdur. Binaberin tamamen reng-i hayat verir. Filan sahife ise üslubun parlaklığıyla beraber zayıf, soluk, ölü görünür; müphem, donuk bir hatıranın mahsulüdür. Deminki safha-i zihayatın bu levha adeta bir gölgesi, kuru bir suretidir. Fakat bu hâl, tabiidir. Herkeste, her hikâyenüviste, her hikâyede vaki olur. Şu kadar ki, Goncourt'larda pek ziyade göze çarpar. Bu kusuru pek çokları şiddetle muaheze etmek istiyorlar. Bence bu da, şu iki muharririn kudretine bürhandır. Goncourt'lar renklere öyle fırça vuruyorlar, üsluba o türlü renk veriyorlar, tahlili, tetkiki o mertebe yürütüyorlar ki başkalarında pek tezahür etmeyen, yahut dikkatle göze çarpmayan şu fark-ı tasvir bu sahaif-i dakîkada ayan oluveriyor. Daha vazıhı, güzel bir vücudun azasındaki tefavüt-i cemal-i hey'et-i umumiyenin mertebe-i hüsnüyle mebsuten mütenasiptir.

Goncourt'ların hikâyeleri latiftir, nefistir, bilhassa parlak parlak tasvirat-ı nisaîyeden mürekkeptir. Mesela *Soeur Philomen*, bir rahibenin sergüzeştidir ki okumakla doyulmaz parçaları muhtevidir. Bir kadın ruhunu bihakkın temaşa için böyle bir hurdebîn güç bulunur. Bazıları *Manette Salomon* ile *Madame Gervaisais*'yi şayan-ı takdir görüyorlar. Bence enfes-i âsâr hakikaten *Reneé Mauperin*'dir. Bu hikâye, bir zamane kızının sergüzeştidir, tasviridir. Ahiren, *Juliette'in İzdivacı* diye büyük bir edipten küçük bir eser tercüme ile *Malumat*'ta neşrettik. İşte *Reneé Mauperin* de bu zemindedir. Şu kadar ki daha rengin, daha dolu, daha beliğdir. Bir kızın a'mak-ı ruhu olsa olsa bu kadar teşrih edilir. Geçenlerde edebiyat-ı tabiiye dersinde Laroma, bu kitaba ancak bir kusur buluverdi. O da bu tasvirin pek hakiki olmakla beraber

umumi olmamasıdır. Reneé, bir istisnadır. Zamanenin her kızı bu mişvarda, bu meşrepte, bu terbiyede değildir. Ah, işte Goncourt'lara bir kabahat bulunabilirse o da bu hususiyet meselesidir ki fikrimce mafüvv görülmelidir. Öyle olmasaydı bu dakaik husule gelmezdi. Bu iki muharrir zaten ne suretle bir hâme-i müşterek yürütüyorlardı? Evvela, beraberce ya da ayrı ayrı sağdan soldan zemin zemin kayıtlar topluyorlar, sonra bunlardan bir esas örüyor, bir kanaviçe teşkil ediyorlardı. Ba'de buna istinaden ve müteferrikan tasvir ve tahrire başlıyor, esası dolduruyorlardı. Bilahare, iki mahsulü yan yana getirerek en hoş sahifeleri, parçaları, satırları alıyor, mütebakiyi atıyor, bu sa'y-ı muzaafı tevhit eyliyorlardı. Binaberin, bilfarz Reneé için evvela sade bir zeminden kayıt toplamadılar, sade bir kızı tetkik etmediler, ruhu belki bir yerden aldılarsa bile buna öteden beriden cümleten bittabi hakiki olmak şartıyla dal budak ilave eylediler. Saniyen, iki göz, iki harikulade göz yerine dört gözle, bir fikre bedel iki fikir ile giriştiler. Meçhul, mestur hiçbir nokta bırakmadılar, tasvir ve tasavvuru da öyle yaptılar. İşte mahsul, harikulade, hususi oluverdi. Bir de Goncourt'lar bir sahada en dakîk, en muhtefi cihetleri kurcalarlar, kabalara, basitlere ehemmiyet vermezler. Fıtraten bu meyildedirler. Buldukları mevzuat, gösterdikleri elvah, açtıkları tabayi hep emellerine, meraklarına göredir. Bunda şüphe yok hakları var, fakat bu saika iledir ki eserleri beşeriyetin her tarafını, her haddini istiap etmiyor. Derece-i dakîkada mahsur kalıyor, enzar-ı umuma garaiple memzuç görünüyor.

Goncourt, mekteb-i tabiiyunun reisidir. Zola, Daudet, Maupassant da bu mekteptendir. Bu meslekle meslek-i hakikiyun arasında pek dakîk bir fark var. O da şu ki, tabiiyun hakikate daha ziyade yapışırlar, sokulurlar, ortada kayıt, esas olmayınca hiçbir tasvire girişmezler, bu daireden kat'a dışarı çıkmazlar. Hâlbuki hakikiyun, mesela Flaubert, böyle değil. Tabiiyundan biri, *Salambo* yazmaz. Çünkü bu eserin mevzusu ezmene-i kadimededir, Kartaca'dadır. O vadiye kadar tetkikat-ı tabiiyede bulunabilmek, hakikate iyiden iyiye sokulmak muhaldir. Mamafih, tabiiyun-ı saire Goncourt'lara kâmilen benzemezler. Öyle, ya pek yukarı, ya pek aşağı giderek hadd-i evsat için bir meçhul şekline girmezler. Bilfarz Maupassant fikrimce her tarafa açık bir göz, bir zekâdır. Pesti de, bülendi de, ortayı da ihata eder.

İşte bundan dolayı Goncourt'lara şöyle bir itiraz varit oluyor ki bir parça söz götürür:

Hakaik-i şuundan birini, bir hakikati, bir şahsı tasvirden maksat nedir? Bu asılları tanıyanların nazar-ı dikkatlerini celbetmek değil midir? Hakiki tasvir-i edebî saha-i tabiattaki timsal-i asliyesini çeşm-i imana gösterebilen, tanıtabilendir. Flaubert'in *Madam Bovary*'sini okuyunuz. Derhâl âlem-i mahsusunda bu kadını elinizle koymuş gibi bulursunuz.

Maupassant'ın *Muhibb-i Latif*'ini gözden geçiriniz. Bildiğiniz bir gazetecinin, bir nazeninin, bir matbaanın teşrihat-ı ruhiyesini görürsünüz. Goncourt'lara gelince, evet eminsiniz, bu tasviratın hakaikini bulabilir, tanıyabilirsiniz. Lakin henüz bulmadınız, tanıyamadınız. Deminden beri zikredegeldiğimiz *Reneé Mauperin* hikâyesinde Matmazel Mauperin hiç şüphe yok, hakikidir, vakidir. Görülse, tetkik olunsa a'ladır. Fakat, bilinmiyor, tesadüf edilmemişe benziyor. Hasılı öbürlerini okurken, "Bu böyledir!", Goncourt'ları mütalaa ederken ise, "Bu böyle olsa gerek!" diyorsunuz ki, bu iki hüküm arasında fark vardır.

Nefsimdeki tecrübeye göre insan birinciden mahzuz oluyor. Zaten tabii değil midir? Bir şeyi ne kadar tanırsanız o kadar güzel anlarsınız. Bir eser-i nefisi ise ne mertebe anlarsanız o derece seversiniz. Onun için Goncourt'ların taraftarânı belki çok olmaz. Yahut gittikçe çoğalmaz. Buna ise teessüf etmemek elden gelmez. Çünkü bazen tabiat, bu müstesna eserlerde müstesna bir zevk buluyor.

Bazı müdekkikîn, hikâyenüvislikte mertebe-i dehayı iki hassanın içtimasında arıyorlar: yüksek bir fikr-i tecessüsle büyük bir zekâ. Şayet öbürü çok olur da, beriki derece-i kifayede bulunmazsa mahsul, hatırattan bed' ile fıkrata müteallik hikâye derecesinde kalır. Goncourt'larda bu adem-i tenasüp vakidir. Zekâ fevkalade olmakla beraber fikr-i tecessüsten aşağıdır. Bunun için eserlerinde bu hassaya ait noktalar, mesela dakîk dakîk fıkralar, ufak ufak, mini mini vakalar, ince ince hatlar, müstesna taharriler, takipler hayretle mütalaa olunur. Lakin bu efkâr, bu teşrihat arasında, metin bir inzibat, eşhasta vasi bir umumiyet, numunelerde pek kuvvet görülmez. Öbür feyiz, fikr-i tecessüsün ve fart-ı kemalinden, beriki nakise ise zekâ ve ihatanın bir

dereceye kadar kıllet-i kemalinden ileri geliyor. Mamafih, öyle hikâyenüvisler vardır ki şu iki hassadan ziyadesiyle binasiptirler. Goncourt'lar mertebesinde ise birincisinden behredar olanları hemen yok gibi, ikincisinden daha ziyade hissemendleri maduttur.

Evet, bir hikâyenüvis zeki, müstesna bir surette zeki olmalıdır. Büyük bir akıl ve ihataya malik bulunmalıdır. Bir hikâyenüvisin zekâ ve aklı yalnız düşünmekten ibaret değil, düşündürmeyi de şamildir ki bu husus daha zordur. Mesela, hakikaten zeki bir insan bizzat hoş makal, hoş sohbet, görünmekle beraber bezmü'l-fitendekileri hoşgû kılar. Öyle gösterir. Hikâyenüvis, bir fikr-i mahsusa istinaden kalem yürütmez. Böyle olursa muvaffakiyet zordur. Bu kasd-ı hususiyi müdafaaten yazılan hikâyeler pek işe yaramaz. Mahsul-i hakiki efkâr-ı umumiyeyi musavvir bulunmalıdır. Hakikiyunun düsturu böyledir. Muharrir, bitaraf kalmalıdır. Mesela bu zeminde en büyük bir müellifin; Balzac'ın, yahut Maupassant'ın hakikat-i âleme dair size ilka eylediği fikri hiç şahsi, indî, hususi değildir. Madem ki bu meslekçe en büyük meziyeti mu-şikâfane tasvir-i hakaikte, hakaikin de mertebe-i makbuliyetini umumiyette, vüsatte buluyoruz, o hâlde şahsiyete, hususiyete, indîyete hiç mahal kalmaz. İşte bu cihetçe Goncourt'lar, ne Balzac, ne Maupassant, ne Flaubet mertebesini bulamazlar.

Hikâyenüvis için zekâ, kusuru da şamildir. Zekâ, demek bildiğimiz dereceyi aşıyor. Yok. Aşıyor değil. Tevsi ediyor. Bunun için yukarıda birkaç yerde ihataya izafe eyledik. Keza tasavvuru biz hayal ile karıştırırız. Hâlbuki o başka, bu başka… Tasavvur, bir ma'raz-ı hakikatten bahsolunurken mertebe-i imkânı görmekten, binaenaleyh bir kıt'a-i hakikat tetkik edilirken kâffe-i nukatı müşahede eylemekten ibarettir ki bunun için bizce bir örnektir. Bu örnek, ihtiramız değildir. Ancak, şuunat arasındaki revatıb-ı hakikiyenin bir temessül-i serisidir. Kısmen bir aynadaki inikâsa benzer. İşte, hikâye ve tiyatro hususunda zekâ böyle intibak eder, böyle görünür. Goncourt'lar da bu meziyet yok değildi. Hatta çoktu. Ancak bazıları diyorlar ki, bu şiddet-i basar, tasavvurlarını bir nokta-i mahdudeye cem eyliyordu. Harice bırakmıyordu. Netice hep aynı olmaya, umumiyet, hususiyet meselesine varıyor.

Üçüncü derecede hikâyenüvis için zekâ dahili, derunu görmekten ibarettir. Büyük bir hikâyenüvis ,öyle mevzun bir zekâya maliktir ki bir mahluk-ı beşerin vücuh ve evsaf-ı mütemayize ve esasiyesini faslettikten maada dahiline, derununa da girer. Hayat-ı maneviyesine vâkıf olur, adeta öyle yaşar. Şu hâl, şu hadise hepinizin başınıza gelmiştir. Bir insan sizinle konuşur. Aradan bir dem geçince, ağzınızdan lakırtı çıkmadan evvel size cevap vermeye başlar, artık takip değil, fikrinize refakat eyler, hatta refakat da değil, tekaddüm eder. Size, "Evet, bana şöyle demek istiyorsunuz." der, hâlbuki öyle demek istemiyordunuz, ancak öyle düşünmeye başlıyordunuz. Hakikat şu ki, bu adam size girdi. Merkez-i hüviyet-i hissiye ve akliyenize yerleşti, orada rahat rahat yaşıyor. İşte böyle bir zata karşı, "Vay canına! Ne zeki!" demekten kendinizi alamazsınız. Bu ferasete keramet atfetmeye kadar varırsınız.

Bu zekavet, bu feraset büyük bir hikâyenüvisin başlıca meziyetidir ki nazar-ı tetkikten geçirilen eşhasa tahavvül etmekten, bir müddet için öylece yaşamaktan ibarettir. Ondan sonra tahavvülün derece-i kudretine göre neticelere bakınız: Bir hikâyenüvis bilfarz Ali'nin yahut Veli'nin ruhuna böylece yerleşti değil mi? Bizzat nefsini nasıl görüyor, nasıl anlıyorsa bu şahsı da öyle görür, öyle anlar. Bundan maada bu Ali ya Veli, nazar-ı âleme ne türlü görünüyor, hatta esasen nedir, hele ne olmalıdır, bu ciheti de müşahede eder, şu manzarayı mantıka muvafık bir surette her taraftan uzatır. Bu şahs-ı taliye hayalat, hevesat, hırs, garam verir. Fakat, bunları öyle gelişigüzel vermez. Bir asla istinat eder. Böyle olması fikre pek tabii, pek makul gelir. Bundan esası iyi tanıdığı için hataya hiç düşmez. Evet, Ali olsa olsa böyle olur. Veli düşünse düşünse böyle düşünür. Emel, hırs, heves hep doğru, hep muvafıktır. Hasılı, muharrir hatırat-ı zatiyesini, sergüzeştini, âmâl-i mahsusasını, tasavvuratını yazıyormuş gibi kalem yürütür ve şevk ve serbestî ile istinat ettiği asla binaen Ali'nin güzel bir tarihçe-i hüviyetini vücuda getirir. İşte bütün hikâye müellifleri böyle yaparlar. Bunların eserleri başkalarının bizzat yazılmış defatir-i amalidir. Goncourt'ların kitapları bu kaideye az çok bir mahall-i tatbiktir. *Reneé Mauperin,* derin, hakiki bir tasvir-i zatîdir. Mamafih, muharrirler koskoca erkek, mevzu ise genç bir kızdır.

Düşünmeli bu şekle, bu ruha şu derece tahavvül için bu iki kardeşte ne dikkat, ne rikkat varmış. Zekâ, böyle tecelli eder. Deminden zikri geçen *Juliette'in İzdivacı,* daha basit olmakla beraber şu nokta-i nazardan insanı hayran eyler. Mütalaa ilerledikçe aradan müellif, Marcel Prevost, kalkar. Kalem yürüten, söyleyen, düşünen Juliette sanılır. Aynı muharririn *Kadın Mektupları* da böyledir. Hatta o derece böyledir ki müellif, eserin altına imzasını "muharriri" diye değil, "naşiri" diye koyar. Bourges'nin *Bir İhtiraz* ünvanlı küçük bir kitabı var. Mukaddimeye bakılırsa, eser "Fransuva Varnanet" isminde bir zatın defter-i amali imiş, evrak-ı perişanında çıkmış. Bourges'nin himmeti neşre vesatetinden ibaret imiş. Hâle muttali olmayan biri, bu mukaddimeyi sahih sanır, bu sözlere inanırsa aldanır. Tabii o satırlar baştan aşağı Bourges'nin kaleminden çıktı. Ancak, Fransuva Varnanet, ki müellifçe bir şahs-ı hakikidir, şayet yazmış, düşünmüş, bu kâ'bda musavvir ve muharrir bulunmuş olsaydı, hiç şüphe yok, böyle yazardı, böyle yapardı. Bu hakikate istinadendir ki beyn-el üdeba şu tahrifata cevaz veriliyor. Öyle olmazsa doğrudan doğruya kaleminden çıkan eserlerin zirine Marcel Prevost'un "naşiri" diye vaz-ı imza etmesi, Bourges'nin de mahsul-i tab'-ı zatisi için, "başka birinin evrak-ı perişanı" diye alenen iddiaya kalkışması gülünç, tatsız olurdu.

Zekânın bu derece-i salisesini de Goncourt'larda mertebe-i kifayede görmeyenler var. Hasılı bunlar, ber-vech-i bâlâ vasfedegeldiğimiz iki hassadan birinciye, fikr-i tecessüse harikulade sahiptirler, ikinciye o derece değil, diyenler çok. Bu mütalaat, "edebiyat-ı hakikiye" derslerinde olduğu gibi ekâbir-i muallimînden, münekkidînden iktitaf olunmuştur. Şu kadar ki, satır satır efkâr ve mütalaat-ı kasıranemle tadil ve tahmir edilmiştir.

Şu mebhasta büsbütün şahsi bir mülahazaya gelince, o da benim için bu iki muharririn üsluplarına matuftur. Evet, bu üslup harikuladedir, güzeldir. Beyana sığmaz ahval-i ruhiyeyi tasvir eder, "defter-i amal"da öyle satırlar var ki, muhaldir, başka bir kalemden çıkamaz. Kardeşinin yevm-i vefatında Edmond'nun yazdığı parçalar, hele bir gün gelip de bütün bu âsârdan, bu âsâr-ı bekadan bir sahife, bir kelime, bu kubbede bir sada bile kalmayacağına dair acı acı feryatlar bu kudretle, bu tesir ile hiçbir ifadeye

girmez. Fakat ne olursa olsun, üslup ziyade mütemevviçtir, müteheyyiçtir, asabidir, zemin zemin kesilir, kırılır, tuz gibi olur. Edmond'un, bir cambaz âlemini tasvir eden *Zemganno Biraderler*'i buna bir misaldir. Lisan-ı maderzadı Fransızca olanlar bile bu gıda-yı edebi zor çiğnerler, zor hazmederler. Evet, kalemde fikirden ziyade asap kendini gösteriyor. Sırasına göre usul, görenek, kaide çiğneniyor.

Müdekkikînden biri, muharrirleri aksam-ı muhtelifeye ayırıyor. Kimi fikriyle yazar, kimi asabiyetle yazar, diyor. Şüphe yok ki, Goncourt'lar bu ikincilerdendir. Pek parlak elvaha vasıta-i nakş olduğu için buna bir taraftan şükrolunur. Lakin fehmi ta'sib eder, fikri âciz bırakırsa diğer cihetten de esef edilir. Bizim için bu esef bir derece daha ziyadedir. Bu sebebe mebnidir ki, âlem-i efkârda büyük bir tebeddül husule getiren bu iki edipten lisanımıza eser nakledemiyoruz. Etsek bile pek zor, pek az naklederiz.

Edmond De Goncourt'un vefatı münasebetiyle şu makaleyi yazdık. Öteden beri bizde mutat olduğu vecihle sözlerimize kuru bir tercüme-i hâl rengi vermekten mümkün mertebe sakındık, herhâlde bir bend-i edebî, bir sahife-i intikat vücuda getirmek istedik. Filhakika, meşahir-i üdeba ve ulemadan matbuatımızda görülegelen tesavir pek soluktur. Filan tarihte doğdu, filan tarihte büyüdü, filan eserleri neşretti, sonra öldüden ibarettir. İnsaf olunsun, bu malumat-ı sathiye ile kariîn-i Osmaniye sahib-i tasviri tanımış oldu mu? Uzağa gitmenize ne hacet! Kendi ediplerimiz, âlimlerimiz için de böyle yapıyor muyuz? Bu hâller edebiyat-ı ecnebiyeden de, edebiyatımızdan da istifazamıza mani oluyor.

Goncourt'un meziyet-i hakikiye-i edebiyesini, takip ettiği usulü, bu usulün mahasin ve nakaisini, hasılı, bahse taalluk eder birçok nazariyat ve ameliyat-ı edebiyeyi bu fırsattan istifade ile öğrenmez de yalnız sinn ve sâlini anlamakla iktifa edersek bir ağacın meyvelerini, cevherini, hatta yapraklarını, her feyzini bırakıp da uzaktan uzağa mikyas-ı arzını, tûlunu almakla iktifa etmiş oluruz ki bundan da büsbütün kemalatımız hiç kâr etmez.

Yok, böyle yapmayıp da garbın, şarkın efazıl-ı edebini akla, hikmete, ilme, imana muvafık surette piş-i mülahaza ve mütalaaya alırsak birçok

noksanlarımızı ıslah ederiz. Evet, birçok noksanlarımızı… Kişi noksanını bilmek gibi irfan olmaz.

EDEBİYAT

Kitabe-i Gam

"Her vadide bir seyl-i revan, her kalpte bir katre-i nihan vardır." diyen Fransız şairi bendeki arzu-yı giryeyi görse ne diyecek? Hayatı ağladığım için seviyorum. Seni sevdiğim için ağlıyorum.

Öyle, ama bu ne çirkin hâldir? İnsan benim gibi ağlamış yüzlülere bakmak ister mi? Kendim bile bazen aynada temessül eden şekl-i bedbahtanemden nefret ediyorum. Fakat ruhun bir nümayiş-i ulviyet-perestanesinden başka bir şey olmayan, hissiyatın en keder-amiz bir tecessümünden nişan veren aşk, o nefreti bana ilham etmekle beraber hayatta muzmer olan meyl-i kâm-perverîyi izale edemiyor.

"Seni seviyorum." dediğim zamanlar bütün insaniyetim, bütün varlığım raşedar olarak heyecanlı bir devr-i tefekküre giriyorum. Bütün avalimi istiap edecek kadar ihata-i külliyeye malik olan nazar-ı hayal, bu hisse taalluk eder etmez duruyor. Onun için sana baktıkça tevakkuf ediyor, seni gördükçe kendimden geçiyor, senden ayrıldıkça kendimi görüyorum.

Sen ağlamıyor musun? Sen bu türlü istihalat-ı kalbiyeye uğramıyor musun? Ben bilmez miyim? Günden güne zail olan nur-ı nazar gibi sönüyorsun. Bana haber verdiler. Her sabah sapsarı olduğun hâlde odanda oturup düşünüyormuşsun. Sofadaki endam aynasını kaldırmışsın. Fotoğraflarını yırtmışsın. Lakin hata ediyorsun. Sen zannediyorsun ki, kadınlık güzellik ile tev'emdir. Sen istiyorsun ki, güzellik kadın ile beraber doğup onunla beraber ölmelidir. Hayır. İrca-i fikir ve nazar için cemal daha evvel sönmelidir ki kadına in'itaf eden hevesat-ı mütenevviadan hangisinin paydar olduğu anlaşılsın. Bizimle beraber yalnız aşk kalmalıdır. Hayatın her

faslında o hiss-i kerimin lütfuna mazhariyetle ağlamalıyız. Hem ihtiyar hem de mahrum-ı aşk olarak yaşamak kadar müziç, ıstırab-engiz bir ölüm var mıdır?

Aşk mı? Ben neler söylüyorum! Bütün ihtirasat-ı beşeriyeye hâkim olan bu hiss-i mücerret bizimle beraber mi kalmalı? Daha ne zamana kadar bu beladan kurtulmayacağım? Hissiyatın en muhterem, en mukaddes bir devri olan dem-i pirîde de rüsva-yı âlem mi olacağım? O demde alnımı setredecek olan çizgiler, nazarımın fer ve tabını mahveyleyen katrat-ı sirişk beni küçükten yetişme bir divane-i heves olmak üzere mi ağyara bildirecek?

Fakat, heyhat! Ben o zamanı görecek miyim? Maddiyatın nazar-ı takdir önünde çekilerek muzlim, korkunç bir ati, mihnet-i felaketle geçmiş bir mazi arasında kalacak mıyım? O zamanda da yine seni düşünecek miyim?

Ah! Sen bana en mihnet-aver bir mazi kazandırdın. En gamlı bir ati hazırladın. Hayatımı acı, acılığı ile beraber ibret-amuz bir tecrübeye feda ederek seni sevdiğim için bu kabahat bendedir. Ölürsem bile her tarafı yara içinde kalmış bir mücahid-i nefis gibi öleceğim!

Emin ol, tahavvülat-ı ruhiyeye tetkik hususunda ileriye gidenlerin cümlesi süruru hasıl eden teessüratın elem-i azaptan başka bir şey olmadığında müttefiktirler. Ben ise perverde-i âlâm olmaktan gayri bir meziyeti haiz değilim. Sabavetim en müşfik bir validenin bana baktıkça ağladığını görerek ağlamakla geçti. Devr-i şebabım, hemen hemen sana taalluk ederek girye-aver düşüncelerle bu hâle girdi. Ben, artık istikbalin bir devr-i mudhike-perdaz olacağına inanacak kadar saf değilim. Gülsem bile, hâle teessüfle tebessüm edenlerin yüzlerinde görülen âsâr-ı hande gibi bende de meraret-alud buruşuklar görülür.

Evet, en ibret-amuz bir tecrübeye feda-yı hayat ederek bu gün senin bile mucib-i nefretin olacak hâle geldim. Bana zaman zaman gösterdiğin meyl-i takarrüp bir cürümde iştiraki olanların yekdiğerine ettikleri mümaşata benzer. Ben, senin en müthiş esrarına vâkıfım. Sen, benim en gamlı, en keder-nâk ahvalimi bilirsin. Azab-ı vicdanıma vâkıfsın. Beni muhabbetin en saf, en gönül alıcı bir hiss-i nadiri ile seven bir kadına çektirdiğim azaplar bugün piş-i enzarımda tecessüm ediyor. İki hiss-i irade söz arasında

mahvolmaya yüz tuttum. Bunlar esbab-ı felaketimi takviye ede ede ölünceye kadar kale-bendliğe mahkum olanlar gibi beni de bir haps-i ebedîye uğrattı.

Ne yapayım? Nasıl kurtulayım? Nereye kaçtıysa, nereye saklandıysa Habil'i takipten hâli kalmayan çeşm-i manevi bana da musallat oldu!

Tasfiye-i Lisan-ı Osmanî

İnsanın, esasen kelamı ile sair hayvanlardan imtiyazı ve terakkiyat-ı hâsılası ile mütenasip olarak kelamını, ifadesini tasfiye etmiş olduğu düşünülecek olur ise hakayık-ı aşinayân-ı üdeba nazarında evvelemirde tayin edecek mesele:

Bir kavimde edebiyat için, bir kavimde terakkiyat-ı lisaniye ve edebiye için menşur-i kat'i-i muvazenenin ancak lisanın, kelamın saffeti olmak ve saffet-i lisanın edebiyatı, terakkiyat-ı edebiyeyi göstermek lazım geleceği meselesi olmuş olur. Şu nokta-i terakki taayyün ettikten sonra ise müntesib-i fen ve edebin daima ıslah-ı lisan-ı edebe çalışması elfaz ve tabirat-ı ecnebiye ile saffet-i mevcude-i lisanı ihlal etmekten içtinap eylemesi iktiza eder ki bizim bilakis dillerimize doladığımız kelimeler başka lisanlardan lüzumlu lüzumsuz aldığımız tabirlerle bütün bütün yanlış bir hatt-ı hareket tuttuğumuz, *İzmir*'imizin şu birkaç nüshada piş-i nazar-ı intibaha andığı elfaz ve tabirat-ı ecnebiyenin çokluğuyla tebeyyün etmektedir.

Fikr-i tetbi'i dimağımızdan silerek kabul ediverdiğimiz, zihinlere sokmak istediğimiz ecnebi elfaz ve tabiratının ahlakımıza tesiratını tetkik etmeyeceğiz, biz lisanımızı saffet-i lisanımızı elden kaçırmakta olduğumuzu lisanımızı bil-ihtiyar daire-i safvet-i mevcudesinden çıkarmakta olduğumuzu ve - mademki edebiyatımızı ilerletmek istiyoruz- bunun da ancak lisanımızı şu tezebzübden tahlis etmekle olacağını anlatmak istiyoruz.

İnsan tab'en, beşeriyet muktezası olarak ihtiyacat-ı mutat içinde yuvarlanıyor, binaenaleyh bittabii ihtiraat ile uğraşıyor. Fakat, bir ecnebi muhterinin eser-i ihtiraına taktığı ism-i ecnebiyi ayniyle kabulde bir mecburiyet göremiyorum: Biz neden fikr-i ihtiradan mahrum olalım!

Dünyada bulunan insanlar bir lisan ile mütekellim değildir, diyebiliriz ki ihtilaf-ı elsine mahsul-i fikr-i tetebbudan başka bir şey değldir. Yine diyebiliriz ki, fikr-i tetebbu ortadan kalkacak olursa tevhid-i elsine keyfiyeti ortaya çıkacaktır. Fen müntesiplerimiz yazdıkları eserlerde "psikoloji, fizyoloji" gibi elfaz istimalinden çekinmiyorlar. Bu elfaz ile, "netice-i tetkikat-ı psikolojiye", "taharriyat-ı fizyolojiye" gibi tabirler de yapıyorlar. Ecnebiler bu elfazı, bu tabiratı lisan-ı şiir ve edebede sokabiliyorlar. Biz ise, bu lisanda bu elfazın, bu tabiratın istimalinden bittabii müçtenip bulunuyoruz. Bu hâl de, kasr-ı lisan-ı edebi intaç ediyor ki bu netice tavsi ve tezyin-i lisan-ı edep etmek hakkındaki fikrimize, arzumuza tevafuk etmez.

Saffet-i ifademizi ihlal eden elfaz-ı gayr-i menuse ve sakile-i ecnebiyeye mukabil servet-i mevcude-i lisaniyemizden istiane etmiş olsak daire-i saffet-i ifadeyi binaenaleyh daire-i terakki-i edebîyi tavsi etmiş oluruz.

Ashab-ı kalemi elfaz-ı ecnebiye istimaline mecbur eden bir hâli de nazar-ı takdire almaklığımız lazım gelir ki, o da mesela: "psikoloji, fizyoloji" kelimelerine mukabil "ilm-i ahval-i ruh", "fenn-i menafi'-il a'zâ" dendiği ve şu tabirler o kelimelerin tamamen mukabili olarak kabul edildiği halde kelimat-ı ecnebiye-i mesrudeye mesela "röşahşe psikolojik" gibi bir terkip suretinde tesadüf eden bir mütercim buna bedel "taharriyat-ı psikolojiye" deyivermeyi daha münasip, daha manalı addediyor ki, tasfiye-i lisana himmet edecek ashab-ı iktidarın şu mecz-i lisanede çare bulması ve fikrimizce en ziyade istimal-i elfaz-ı ecnebiyeye mütercimlerimizi mecbur eden bu hâlin önü alınması temenni olunur.

Biz, "şu kelime, şu lafız, ecnebicenin tamamıyla mukabili düşmedi, onun kadar manidar değildir, binaenaleyh lafz-ı ecnebiyeyi istimal etmeyi tercih ederim." gibi fikirleri reddederiz. Şu fikirde bulunmak, sahib-i fikrin bu gibi elfaz-ı ecnebiye ile daha ziyade menusiyetinden ve mukabil olarak gösterilen kelimenin henüz hükm-i matlubî almamış olmasından veyahut o kimsenin Türkçe edebiyat kavaidine vâkıf olmamasından ileri gelir.

Mehmet Refet

İzmir

Lisanımızın kelimat-ı ecnebiyeden tasfiyesi hususundaki hizmete şu suretle iştirak edildiğine teşekkür ederiz.

Mütefenninlerimizin, yani fennî sözü Fransızcadan tahsil edenlerimizin, esna-yı tekellüm ve mübahasede ve yazdıkları tercümelerde kullandıkları "fizyoloji, biyoloji, psikoloji" ve emsali elfaz ve kelimat-ı fenniyenin kalıbı kalıbına lisanımıza alınışları elfaz-ı saire-i ecnebiye gibi lisanımızın fesahat ve sedacetini ihlal ettiği meydandadır. O gibi ulum ve fünun isimleriyle elsine-i ecnebiyeden naklolunan ıstılahat-ı fenniyenin tebdili bahsini şimdilik tehir ediyoruz. Zira, bu bahis üdebadan ziyade erbab-ı fenne aittir. Filvaki, o gibi elfazın tashih ve kabulu hakkında istimal olunacak mikyası yine edebiyattan ibarettir.

Arapça'dan ismi veya isminin mukabili bulunmayacak yeni bir fen yok gibidir. O gibi esami-i fününun mukabilini bulmakta hiç güçlük çekmeyiz.

Yine o nevi mütefenninlerimizin istimal ettikleri "psikolojiye, politika" gibi kelimat üzerindeki hataların tashihi için icap eden mübahis-i edebiyeyi de vakt-i merhununa bıraktık.

Beyan olunan hususlardan asıl nazar-ı dikkati celbeden nokta bir kelimenin manasını tamamiyle ifa edememekte olmasını bahane ederek bulunan bir mukabili kabul etmemek cihetidir ki, bu hâli bu nevi kelimatın vaz ve kabulu hakkındaki kavaid-i vaziaya adem-i vukuftan neşet eder. Hendese, coğrafya, Fransızca öğreneyim derken vaziayı unutmak işte bunu intaç eder.

Bir adam ne kadar âlim olursa olsun fünun-ı edebiyeye vâkıf olmazsa dilsizdir.

Mukabili aranan bir kelime, tabirat-ı fenniyeden değil ise küçük bir alaka, ufak bir nispet sebebiyle manasının zihne ilka eden diğer bir kelime ona mukabil olarak kabul edilebilir. Bazı mukabiller de vardır ki, asıl kelimenin manasını tamamiyle bize ifade eder, yalnız bulunan mukabilin Türkçe manzum ve mensur âsârda kullanılabilecek derecede ahenge, fesahata, selasete malik olması şarttır.

Mesela “kornej” kelimesine mukabil bulmak ister isek “perdelik, perdebend, perdebaşı, revzen-zîb, serperde, kenar” kelimelerini buluruz. Şu surette işbu kelimelerden birini kabul etmeğe kalır, o hâlde de “serperde” ile “kenar” kelimesini kabul ederiz.

Bu iki kelimeden “kenar” kelimesi edebiyat noktasından daha münasip bulunur.

Biz bu bahisleri meydana koymuyoruz, işi mübahaseye boğmadan görmek fikrindeyiz.

Söylediklerinizi tamamiyle doğrudur. Lisanın telvisine çalışmak suretiyle Türkçe arasında bililtizam kelimat-ı ecnebiye kullananlar da buna insaf ederek lisanımızın tasfiyesine gayret edecekleri memuldur. Mamafih, biz yine vazifemizi ifaya çalışalım.

Musahabe-i Edebiye

Kaç zamandır musahabe tarzında bir şey yazmadığım için şimdi kalemi elime alınca durdum. Hâlbuki yazdığım şeyi fikrimde hazırlamış idim, daha doğrusu nakletmek istediğim şey- bir arkadaşımla aramızda cereyan eden küçücük bir mükâleme-i edebiyeden ibaret olduğu cihetle- o kendi kendine hazırlanmış idi.

Bilmem nasıl bir münasebetle galiba Mukaddeme-i Musahabat’ta demiştim ki: Yazmak söylemek değildir! O zaman birer beyyine-i noksan-ı iktidar gibi dudaklarımdan dökülen bu kelimelerin yerine şimdi şüphe yok ki daha büyük bir aczin daha kavi bir delili olarak : “Söylemek de güç, yazmak da!” cümlesini koymak istiyorum.

Güç…Hakikaten pek güç…!

Arkadaşım diyordu ki:

- Sözde sadelik… Yaşasın cinas! Şu iki kelime sername diye bir makale-i mahsusanın başına getirebileceği gibi yazılan makalattan bir çoğunun sonunda da okuyanlar tarafından bir terkib-i tezyifî olarak pekâlâ irat edilebilir ya! Sözün sadeliği adi olmasında mıdır? Öyle olsa idi mesela benim:

Olmuştu o günde nevbahârın
Âsârı zemine behçet-âver
Vermişti sabah dilşikârın
Envârı semâya başka zîver
Güller gülüşürdü şâikâne
Kuşlar ötüşürdü âşıkâne

Tasvir-i nevhevesanesiyle başlayıp;

Agûşuma ah o yâri alsam
Efkârıma olup mesîre
Daldıkça hayâl-i aşka dalsam
Yapsam şu bahâra bir nazîre:
Bir bahr-i safâya dalsa rûhum
Sevdalar içinde kalsa rûhum!

Kıta-i bi-manasıyla biten mahut manzumem benimle beraber hepinizin de menfuru olmamak lazım gelirdi. Ah geçti… "Geçti zavallı şâm-ı garibân zamanları!" Şimdi bir sabah feyzâfeyz tecdidin ulvi, ruhani bedayisini temaşaya doyamıyoruz. Bilirsin ya, ben bu "şâm-ı garibân" mısrasını söylediğim zaman hani "im'ân" redifli gazeli birlikte yazıp neşrettiğimiz vakitler – sözün en büyük meziyeti sadelik, sadeliğin en kavi medarı amiyaneliktir. Zannında bulunur – kendi hesabıma söyleyeyim ne yazarsam bu düstur-ı fesahata tatbik etmek, ne söylersem bu miyar-ı belagata mutabık düşürmek arzu ederdim. Hatta : "Geçti zavallı şâm-ı garibân zamanları" mısrası zamanın esatiz-i irfanı tarafından: "Ne güzel, ne selis, ne sade!" alkışlarına layık görülünce o derece sevinmiştim ki, günün birinde en adi bir lakırtıyı da mevzun yazıp "şiir" diye ortaya atıvermeme ramak kalmıştı. Bereket versin ki vakit kalmadı…Hasılı kolaydı, bir şair-i bimüdani çıkıvermek pek kolaydı. Belki daha evvel daha kolay imiştir, fakat bundan birkaç yıl mukaddemleri mensur olsun, manzum olsun selis ve sade sekiz satır lakırtıyı sıralamak hani bebekler yeni yürümeye başlar da, valideler: "Sıralıyor, sıralıyor!" diye sevinmezler mi? İşte iki sözü öyle sıralamak, sıralayabilmek bir edip, bir şair

olmak için kâfi idi. Halbuki şimdi …Evet şimdi de selis ve sade söylemek lazım, ama şimdi selaset o zaman anladığımız gibi tehi, batnane bir tantanadan, şimdi sadelik o zaman anladığımız gibi amiyane bir rehavet-i ifadeden ibaret değil. Daha dün bir edibimiz şiir için bir lisan istiyordu ki: bütün kederlerimize, neşvelerimize, düşüncelerimize, kalbin bin türlü inceliklerine, fikrin bin çeşit derinliklerine tercüman olsun… Bugün lisan için belki o kadar meziyet de kifayet edemez: daha incelmeli, daha derin, daha tabii, daha hassas, daha şeffaf, daha münevver, daha esirî bir hâle gelmeli, o kadar ki söz âdeta müteessir, mütefekkir görünmeli, hele sadelik namına adilikten de kurtulmalı. Of, yine neler söylüyorum ben? Arkadaşım ne söylüyorsa söylüyor, fakat pek güzel pek doğru söylüyordu.

Lisan daha incelmeli, daha derin, daha tabii, daha hassas, daha şeffaf, daha münevver, daha esirî olmalı… Müteessir, mütefekkir görünmeli... Pek güzel ama nasıl?

Nasıl mı? Bunu sormaya ne lüzum var?

Zaten mahiyet-i lisan ne olduğunu azıcık tetkik ve takdir etmiş olanlar için bundan başka türlü düşünmek, bundan başka türlü söylemek mümkün müdür? Lisan tasvirat ve tahassüsatın bir vasıta-i tebliği ise şüphe yok ki mütefekkir ve müteessir de görünmek lazım gelir. Sadelik ise, lisanımıza ait tetkikat sırasında hepsinden ciddi, hepsinden mühim bir mebhas teşkil eder. Fikr-i hakiranemce sadelik, bir kere sözün vüzuhunu temin eden levazım-ı fesahatten biri olmak üzere telakki edilmeli de sonra kendisinden daha ziyade bir hizmet daha başka bir tesir istenilmeli. Hele şurası hatırdan çıkarılmamalı ki sadeliğin bir derece madunu adiliktir, sadeyi adi menzelesine indirebilir.

Bir de lisanımızın yani Osmanlıca'nın Arabi ve Farisi elfaz ve terkipten istignası kabil değildir, binaenaleyh sadeliği bu istignanın husulünde aramak hiç doğru olamaz.

Esasen sadelik, suretten ziyade manaya taalluk ettiğinden bir fikir sade olursa tabii, onu tebliğe delalet eden söz de sade olur. Ancak sade bir sözü, fazla tezyinat ile başka türlü göstermeye çalışmak adi bir tasallüftür. Bugün yazı yazmak ne olduğunu bilenler içinde bu teklifi ihtiyar edecek, etse

bile bundan müstefit olarak yazdığını herkese beğendirecek bir zat tasavvur edemem.

Sadeliğin lüzumundan ziyade iltizamı nasıl bir netice hasıl ettiğini göstermek için bir misale ihtiyaç varsa atideki manzumeye bir göz gezdirelim. "Name-i Sevda" esasen bu iltizamın suret-i tesirini tecrübe mülahazasıyla yazılmış olduğu için sanırım ki, başka her eserden ziyade maksada hizmet edebilir:

" **Name-i Sevda**

Güzel çocuk!..Bunu bir âşıkın dehânından
İşitmek istemeyen kız cihânda enderdir.
"Güzel", "çocuk" iki lafz-ı terâneperverdir
Ki en sakîl ve haşîn âdemin lisânından
Duyulsa kalp, hususiyle bir kadın kalbi
Telezzüz eylememek, sevmemek -olursa bile-
Garip olur. Bunu en doğru bir bedîhe gibi
Cesaret eylerim îrâda.
Bir vesile ile
Sütûde'nin dahi düşmüştü dest-i ismetine
"Güzel çocuk" diye başlar zarif bir nâme..
-Perestiş eylerim aşkın bu sihr ü kudretine:
Nasıl girer mesela bir harîm-i gülfâma
Ki her dakika nigehbânı çeşm-i mâderdir?
O yer yabancıya mümkün değil penâh olmaz
O yer girilmesi pek müstehil bir yerdir
Şu var ki aşka takayyüd de sedd-i râh olmaz..

Sütûde name-yi sevdayı açtı titreyerek…
Bu name…Ah bu ebkem bir yed-i efsunkâr
Kimin mukarrer-i âmâl-i aşkı olsa gerek?
Sükûnu eyleyecektir neler, neler ikrar?
Sütûde, şimdi koşup bir mahall-i tenhaya
O müjdeaver-i vuslatla hemzeban olacak,

Güzel yüzünde saadet ziyafeşan olacak,
Sütûde muntazır akşam için bir imaya
Hayır. Sütûde…O bir iffet-i münevveredir.

Sütûde pak ü dilasude bir muhadderedir
Değil o nameyi tenhada koklamak, okumak
Nedamet eyledi hatta alıp da açtığına.
Bununla hükmediyorsan kızın alıklığına
Fakat bekâret-i vicdan budur; Sütûde ufak
Bir inhirafı büyük, pek büyük rezile sayar
Hayaya, ırza ne yapsın kızın riayeti var!

Sütûde name-i sevdayı işte parçaladı.
Fakat niçin onu mahvetmiyor? Nedir kastı
O yadigâr-ı perişan aşkı saklamadan?
… … ilh."

Şimdi bu manzumenin bize renksiz, ruhsuz kelimesini icabedecek ne kusuru var!.. Hele

"…..bunu en doğru bir bedihe gibi
Cesaret eylerim irada,"

cümlesine kadar olan ilk parçası hiç fena değil, mamafih hey'et-i mecmuasında bir düşkünlük, bir tatsızlık en doğrusu bir adilik var ki hissedilmemek mümkün olmuyor.

Hakikatte şu hâl iki sebepten ileri gelir: biri nazmımızın bu gibi zeminlere daha yeni tatbik edilmesi, ikincisi de sadeliğe, tabir-i hakikisiyle intihab-ı elfaz ve mana hususunda kayıtsızlığa lüzumundan fazla meyil gösterilmesidir. Nitekim:

O yer yabancıya mümkün değil, penah olmaz.
O yer girilmesi pek müstehil bir yerdir.
Şu var ki aşka takayyütte sedd-i rah olmaz!

Ve,

Sütûde pak ü dilasude bir muhadderedir:
Değil o nameyi tenhada koklamak, okumak,
Nedamet eyledi hatta alıp da açtığına
…ilh.

cümlelerinde bu kayıtsızlık pek aşikâr olarak görünüyor. Hasılı anlaşılıyor ki âsâr-ı edebiyenin ve bilhassa şiirin rikkat ve zimmetten nezahet ve nezaketten mahcuriyetine hiçbir zaman kail olmamalıdır. Mamafih, nazm-ı Osmaninin ihtiva-yı mana-yı muhtelifeye gayr-i müsait olduğu hakkındaki iddiaya birer hüccet-i butlan olan bu nevi manzumatın, yeniliğiyle beraber hakayık-ı şinasan-ı erbab-ı edep tarafından gördüğü rağbet cidden şayan-ı şevk ve mahmidettir. Fakat gönül ister ki, bu tarz nazım yalnız beğenilmekle kalmasın, tevessü ve taammün de etsin, muktedir şairlerimiz bu yolda da tecrübe-i tabiat eylesinler, nesrimizin şu son zamanlarda kesbettiği feyz-i tenevvü ve tekemmül şiirimizde de görülsün, hakiki hakiki tasvirler, küçük küçük hikâyeler, latif latif fıkralar yazılsın, yazılsın…

Zira görülüyor ki nazmımız da bu terakkiye pek müsaittir.

"Servet-i Fünun"
Tevfik Fikret

Elsine-i Türkîye Hakkında Malumat-ı Lisanîye

Türkçenin şu'bat-ı muhtelifesiyle tekellüm eden akvam, bugün cenuben sahra-yı kebir ve Aden Denizi'nden başlayarak Sibirya'da Lena sevahiline kadar yayılmıştır. Türklerin menşe-i zuhuru Türkistan olup orada fark-ı muhtelifesi, ezman ve a'sar-ı muhtelifede Anadolu ve Rumeli'ye geçmiş ve hatta Avrupa'dan Fransa arazisine kadar ilerlemişlerdir.

Türklerin ezmine-i tarihiyeden mukaddemki hâllerinin suret-i mükemmelede meydana konulabilmesi ilm-i âsâr-ı atikaca keşfiyat-ı mühimmeye muhtaç ve bu ise Asya kıtasınca tetkikat-ı amika icrasına mütevakkıftır. Zaten makalemizin mevzusu da o bahse müteallik değildir.

İlm-i lisan nokta-i nazarınca, Türkler her birisi bir nevi Türkçe olmak üzere beş lisanla mütekellim olup, bu nevilerden her birinin füru-i müteaddidesi vardır. Şarktan garbe ve şimalden cenuba gidildikçe tesadüf edilecek beş nevi Türkçe ise; Yakut, Uygur, Nogay, Kırgız ve Türkçedir.

Takriben iki yüz bin kadar halkın tekellüm ettiği Yakut lisanı, Sibirya'nın şimal-i şarkîsinde Tunguz kabaili arasında tekellüm olunmaktadır. Uygur lisanı üç türlüdür: Asıl Uygur, Çağatay ve Türkmencedir. Elsine-i Türkîye içinde en evvel edebiyatı terakki etmiş olanı Uygurcadır. Miladın beşinci asrına doğru hatt ve kitabeti olduğu âsâr-ı Çiniyede mazbut olup, Nasturi misyonerlerinin icra eyledikleri nüfuz neticesi olarak Uygur hattı o tarihten beri unutularak yerine Mançu, Kalmuk ve Moğollarda olduğu gibi Süryani hattından azma bir yazı ikame edilmiştir.

Nogayca, Volga Nehri'nin munsabbı, Ejderhan civarında Karadeniz ile Hazar Denizi arasındaki bazı yerlerde, Azak Denizi'nin şimalinde ufak bir kıtada ve bütün Kırım'da takriben elli bin kadar ahali tarafından tekellüm ediliyor. Bu lisan, Rus Tatarlarına mahsustur. Bunun füruundan olan Kumuk lisanı Kafkas'ın şimal-i şarkîsinde müstamildir.

Müellifînden bazıları Kırgızcayı, Nogaycaya ilhak eder. Kara Kırgız veya Burut (Bouroute) denilen kavim Çin Türkistan'ında sakindir. Kazak Kırgızları, daha ziyade garbe yani Aral Gölü'ne ve hatta Hazar Denizi şimaline kadar yayılmışlardır.

Beşinci aile Türk elsine-i muhtelifesiyle mütekellim olanlardır ki, buna Finno elsinesi şu'batından Mordovin ile Çeremiş lisanları arasında tekellüm olunan Çuvaş lisanı da ilhak ediliyor. Çuvaş lisanı, Kazan'ın cenub-i garbîsinde hayli yerlerde kullandıldığı gibi Simirisk civarında birtakım arazide de parça parça, yani ötede beride konuşulmaktadır. Çuvaş lisanında kendisine mahsus ve şayan-ı dikkat bazı hâller vardır. Müelliflerden bazıları bunu Türkçe mahlut bir lisan kıyas ederlerse de değildir. Mösyö Choutte (Şut), bu lisanın Türkçeye irtibatını izah etmiş ise de, birtakım müellifler bunun asıl Türkçeye değil, Nogaycaya ilhakı daha doğru olacağı fikrini izhar etmiştir.

Asıl Türkçe bizim için ne kadar mühim ise sâye-i âlisinde hakikaten bahtiyar olduğumuz devlet-i âliye-i Osmaniyenin haiz bulunduğu miknet ve şevket-i hasbî ile de ammece kesb-i ehemmiyet etmiş bir lisan olduğundan tetkiki şayan-ı ehemmiyettir.

Türkçede, kelimatın başına edevat ilave edilemeyip sonuna getirilir ve kelimatın suret-i iştikakı pek kolaydır.

Şimdi Türkçe, Arap hurufatıyla yazılır. Umum elsine-i Turaniyede olduğu gibi Türkçede de huruf-i savtiye pek mühim bir vazife ifa eder. Halbuki huruf-i Arabiyede hareke harfleri olmadığından elfaz ve ibarat-ı Türkîyeyi hakkıyla eda edemiyor. Bu sebeple İraniler, Arap alfabesine (پ, چ, ژ, ﮒ) harflerini ilave ve (ا,و, ى,ه) hurufunu harf-i imla ittihaz etmişlerdir. Zammelerin envaine delalet etmek üzere (و) harfinin üzerine türlü işaretler konmuş ve şekli hayli tebdil edilmiştir. Mevcut olan dört nevi (ﮎ)'e, bir de (دوكمه) kelimesindeki (و) sedasına karib olan sedayı ifade için bir türlü (ﮎ) daha ittihazına lüzum görenler vardır. Şu hâlde huruf-i Osmaniye otuz beş kadar oluyor ise de, icap eden huruf-i imlanın ilavesi ve elsine-i sairede bulunan esvatın ifadesi için takriben elli kadar harfe ihtiyacımız vardır.

Fakat bu ihtiyaç, hemen her lisanı kendi hurufumuzla eda için olup asıl elfaz-ı Türkîyeyi tahrir için (آ, e,a), (كلدىوپازدى) kelimelerinin (د)'larındaki harekeler, u, eu, o, ou, où gibi dokuz nevi hareke harf ile (ا,ب,پ,ت,ج,خ,د,ر,ز,س,ش,غ,ف,ق,ﮎ,ﮐ,ل,م,ن,ه,ى) huruf-i sadaiyesine lüzum vardır. Bu harflerden bazıları hakkında ecille-i lisaniyunumuzdan merhum Ahmet Vefik Paşa'nın Lehçe-i Osmani'de beyan eylediği mülahazat ber-vech-i zir kaydedildi:

ب – Türkî kelimeler ahirinde ve ekseri sakin olanları (پ) okunur.

ت – Müteharrik olan (ت)'ler, ekseriya (د) okunur. Art (ardı), kurt (kurdu, kurdun) gibi. Aslında lisan-ı Türkîde (د) ve (ط) harfleri mefkut iken hâlâ (ت)'yi kelimelerin murakkıkları bütün (د)'a ve mufahhamları (ط)'ya intikal etmesi bundan neşet etmiştir, yoksa (د) ve (ط) harflerinden lügat-ı asliye yoktur, hatta lisan-ı Osmanîye naklolunmuş bazı kelimelerde دوزى, (توزى), دلال (تلال) lafızlarında olduğu gibi (د), (ت)'ye münkalib olur.

خ – Türkîde خا, غ ve ق harfleri bir harf addolunup yerine göre okunur:

غ,ق kafiye olur. Arabiden, vesair elsineden naklolunan gayın'lı kelimeler خا yahut ق ile okunur. غاشيه (خاشه), غرار (خرار), غربال (قلبور), غلاف (قليف), خالى (قالى), آقشام (اخشام) gibi Oğuz kavlinde lehçelerde ق, Uygur kavlinde غ, Kıpçak kavlinde خا galiptir.

د – Türkîde (د) harfi filasl mefkut olup müteharrik olan (تا)'ler hâlâ (د) okunmaktadır. (د)'ı olan ecnebi kelimeler bazen (تا) ile okunur: دانه (تانه), دفنه (تفنه) gibi.

س – (ص) harfi Türkîde filasl mefkut olup hâlâ hareke-i mufahhama ile okunan (س)'ler, umumen (ص)'a ve ekser meczum (ز)'ye tebdil olunmuştur. (صاب), (صاپ), (صايان) ilah… aslından bütün (س)'ledir. Kezalik (اولماز), (بكمز) aslından (اولماس), (بكماس)'tir. (تا) ile (س) ve müşedded (س) yerine dahi (ص) ikame olunmuştur. ياسى (ياصى), اسى (اصى) gibi. Meksur ve meczum (س)'ler ekseriya (ص) okunur. (صپا,صنار, صوجوق) kelimelerinin aslı (سپا,سنار,سوجوق)'tur. Arabiden naklolunan sedalı kelimelerde bilakis (تا) izhar olunmuştur. (قصار),(قصتارلو), (پنبوق) gibi.

ط – Aslı (تا) olan kelimat-ı Türkîyenin mufahham harekelileri hâlâ (ط) ile yazılır. Bazı (د)'lar avam dilinde (طا)'ya mübeddel olur ve kesre-i mufahhama ile (طا)'lar daima (د) gibi okunur. Türkîde (طا)-i asliye yoktur.

غ – (ق) yerine istimali vaki olur.

ق – Sakin (ق) müteharrik oldukta (غ)'a mübeddel olup Türkîde (ق) ile (غ) kafiye olur. Kadim Türkîde huruf-i asliyeden olmamakla bazen (خ) ve (ك) yerine dahi yazılmıştır. Hâlâ Çağatay kavlinde (غ) ve Türkmen kavlinde (خ) okunur. (آقشام) ve (آخشام) gibi.

ك – Sakin olan (كاف) hareke ile (ك) tahvil olunup (اوكك) kelimesi (اوكون) okunur. Türkîde âhiri (قاف) ve (كاف) olan kelimelerin çoğu tahfif olunup (چريك,قراق,لوق,ليك) kelimeleri (چرى,قره,لو,لى) olmuştur.

كك – Bazen (غ) ve (ق) yerine ikame ve bazen kelime içinde (و) gibi telaffuz kılınır. Onun için iştikak kaidesini bilmeyen yanlış yazar:

كوكده (كوده) , كوكرجين (كورجين) gibi.

ل – (ل) harfinde Türkînin asıl kelimeleri bulunmaz. Derme, müvelled kelimeleri de pek azdır.

ه – Türkîde bu harf ile bida eder elfaz yoktur. Bazı edatla bir de kelimat-ı meşhureden ibarettir.

ی – Türkçenin kadimde elif'le telaffuz olunan bazı kelimatı hâlâ (یا) ile söylenir.

ایل , ایلان (ییل , ییلان) gibi.

Türkçemizde aheng-i savtî kaidesi pek ziyade hükmünü icra eder. Hatta Arabi ve Farisi ve elsine-i ecnebiyeden iktibas olunan kelimeler bile hiç olmazsa lisan-ı nasta o suretle telaffuz ediliyor. Mesela:

خواجه,پرکار,شاقول kelimeleri (شاغول,شاوول), پرکل, خوجه suretinde zebanzed olmuştur.

Kelimelerin nihayetine ilave edilen edatlar o kelimenin hafif veya ağır hareke ile müteharrik olduğuna göre tahallüf eder.

Masdarların hafif ve sakil diye ikiye ayrılışı, masdarlardan müştakk olan isimlerin ahirine (کی,کو,غی,قی) ilavesi, edat cem'inin (لر) ve (لار) suretinde telaffuzu hep aheng-i asvattan ileri gelir. Türkçenin gayri lisanlardan alınan isim ve sıfatlara ilave edilen edatlar da o kaideye göre verilir.

Evvellerinde (را) olan elfaz-ı ecnebiyenin önüne bir meksur (ا) ziyade edilir:

رجب (ایرجب), لازم (ایلازم) gibi.

Türkçe keyfiyet-i itibarî olmadığı gibi, tensiye de yoktur. Kemiyet yalnız müfret ile cemden ibarettir. Sıfat ile mevsuf arasında mütabakat da yoktur. Kelimatın ahvali i'rab suretiyle değil, edevat ilavesiyle ifade edilir. Edevat, kelime huruf-i muttasıla ile hitam bulursa ait olduğu kelimeye muttasıl yazılır. Cem edatı alan kelimelere ilave olunacak sair edatlar sonra ilave olunur. Birbirine matuf kelimelerden en sonra gelen hangi hâlde ise kendinden evvel gelen mücerret hâlinde kelimelerde o hâl bulunur.

Zamirlerden bazıları muttasıl, birtakımları munfasıldır. Zamair-i şahsiye munfasıl olup adeta isimler gibi tasrif ve fiiliyye ait oldukları kelimelerin sonuna ilave edilir.

Türkçe fiiller, pek muntazamdır. Mesela (düşeyazdım, şu mektubu yazıverince iş kalmaz, diktirttiğim gömlek) gibi cümlelerde olan fiiller sair

lisanlarda ancak uzun uzun ibarelerle eda edilebilir. Hele fiillerimizin tasrifinde görülen sühulet hemen hiçbir lisanda bulunmaz.

Türkçenin pek tabii olan şu hâline bir ilave-i cemile olmak üzere birçok nakıs cümleleri, masdarı lisanımızda kullanılmayan fiil-i ianelerle raptetmektedir ki şu sayede pek nazik, pek mütenevvi hâlât tasvir ve eda edilir.

Türkçemiz Latin harfiyle yazılsa her hece bir huruf-i savtî ile bir gayr-i savtîden ibaret olduğu anlaşılır. Sair lisanlarda olduğu gibi iki üç daha ziyade huruf-i gayr-i savtîye bir harf-i savtîye tabi olamaz. Bu sebeple Avrupalıların "Spiritisme, Sténographie" kelimeleri, Türk şivesince "İstenografya, İspiritizm" suretinde telaffuz edilirse de yine sakil sayılır.

Türkçe cümle ve kelimeler iki türlü sılalanır:

Biri (که) edatı, diğeri siga-i sıla iledir.

"Size yazdığım mektup güzel oldu.

O mektup ki size yazdım güzel oldu.

Uzun boylu adam.

O adam ki uzun boyludur."cümlelerinde olduğu gibi.

Türkçe sayıları da işarîdir. Şu hassa da Türkçeyi hemen elsine-i saireden çoğuna gıpta-bahş edecek hâlâttandır. Türkçe nahiv kaidesince cümle kelimelerin yerleri de şayan-ı dikkattir.

Failler zamair-i şahsiye ile eda edilirse evvela o zamir, sonra meful-ün-sarih, buna müteallik kelimat, meful-ün-gayr-i sarihler ve müteallikâtı ve fiil gelip fiilin nihayetinde de zamair-i fiiliye veya nisbiyeden birisi bulunur. Fakat cümle iptidasında fail makamında bulunan zamair-i şahsiyenin terki caiz ve belki, tekrar hasebiyle zikri lüzumsuzdur.

"Ben bugün Ahmet Efendi'yi bahçede gördüm.

Bugün Ahmet Efendi'yi bahçede gördüm."

gibi gaip suretlerinde fail başta ve mefuller ise sırasıyla ortada, fiil nihayette bulunur.

"Şemsi Efendi dün pederinden yüz kuruş almış." gibi.

Şu hâle nazaran Avrupalıların tertib-i tabii dedikleri yolda evvela fail, sonra fiil, sonra mefuller getirilerek cümle tertibi hemen Türkçemizde

mümkün ise de mefullerin fiil tekaddümü daha tabii ve daha doğru olmak lazım geleceğini erbab-ı insaf teslim eder.

Şu kadar tafsilattan Türkçemizin pek muntazam ve kolay bir dil olduğu mevcut kavaid-i iştikakiyesi sayesinde her türlü efkârı ifadeye salih, mütemeddin bir kavme layık bulunduğu teslim edilir.

Necip Asım

Gazel

Füyûz-ı aşk u sevdâ neşve-bahş-i kalb-i pür gamdır
Cihân bu câzibeyle serteser dil-şâd u hurremdır

Olur münkâd-ı hükm-i his-i aşkın meşreb-i irfân
Vedâdın hüsn-i te'sîri dile ey meh dem-â-demdir

Cüdâyım şâhid-i ikbâl-i gerdûna perestişten
Bana zevk-i gam u fikr-i elem bir başka âlemdir

Perîşânî-i hâl u hâtır-ı uşşâk içün yârın
Sakın düzd-i nigâhı turre-i tarrâre hem-demdir

Bu sûziş ey Nezîh rikkat-resân olmazsa cânâna
Mecârî-i sirişk-i âteşînim böyle pür nemdir

Nezih Paşa

Gazel

Ey gönül! Bâğ-ı emelde olma sen şeydâ-yı kâm
Serteser hâr-ı elemdir gonçe-i ra'nâ-yı kâm
Ebr-i hicrân kaplıyor bir lahze olsa rû-nümâ,
Matla'-ı ikbâlden mihr-i ziyâ-bahşâ-yı kâm

Bir muvakkat neşveden sonra eder dûçâr-ı ye’s
Zehr ile âlûdedir aldanma ol sahbâ-yı kâm

Âkıbet-endîş olup düşme sakın sevdâlara
Gezdirir Mecnûn gibi sahrâları Leylâ-yı kâm

Yaklaşırken sâhil-i maksûdına felek-emel
Allah Allah! Çarpmada taştan taşa deryâ-yı kâm

Münhedim olsun demezdim hacle-gâh-ı nâzenin
Gam-nisâr-ı hicr ü mâtem olmasa ferdâ-yı kâm

Hükm-i takdîr-i ezeldir nîk ü bed âlemde hep
Zât-ı pâk-ı kibriyâdan eyle istidâ’-yı kâm

M. Salahaddin

Gazel

Nedir bu nâz u edâlar hakîkat öyle midir
Nedir bu cevr u ezâlar meveddet öyle midir

Kemâl-i sûz u tazarru’la eyledikçe niyâz
Zavallı âşıka lutf u mürüvvet öyle midir

Dil-i nizârımı zâlim! Kırub da redd ittin
Muhabbet ehline fikrince rağbet öyle midir

Nigâh-ı lutfına ma’tûf iken dü dîde-i cân
Görünce nefret idersin sadâkat öyle midir

Önünde ağlayışım da değil mi rahme sezâ
Ölürsem anlayacaksın ki safvet öyle midir

Bu şi'r-i hüzn-i eserim yâdigâr-ı aşk olsun
Tetebbu' eyle de öğren muhabbet öyle midir

Feraizcizade Osman Faiz

Gazel

Senin aşkın bana bir nûr-ı hidâyet güzelim
Söyle insân nasıl etmez sana minnet güzelim

Âsmânîlere reşk âver olur bî-şübhe
Vech-i pâkinde mücessem o sabâhat güzelim

Bâis-i hande olur sence benim giryelerim
Yok mu kalbinde aceb âşıka şefkat güzelim

Gülüyorsun bana kirpik süzerek handâ hand
Dili ümîde düşürdü bu işâre güzelim

Eşk-i çeşmim seni bîzâr idiyor mı bilemem
Niçün üftâdene itmezsin inâyet güzelim

Suat Bin Necip

Gazel

Çeşm-i hak-bînem ki nerde bir gül-i ra'nâ görür
Sûrete meyl u perestiş eylemez ma'nâ görür

Râh-ı aşkında fedâ-yı cân idenler şübhesiz
Kays-ı bî-pervâ gibi her zerreyi Leylâ görür

Her ne dem kılsa nazar âyîne-i ruhsârına
Âşık-ı zârın ser-â-pâ kendini sevdâ görür

Gerçi üftâden reh-i aşkında çokdur neyleyim
Her belâ vü mihneti dâim dil-i şeydâ görür

Ref'i olunsa perde-i zulmet gözünden zâhidin
Her yeri Tûr-ı muallâ, herkesi Mûsâ görür

Mustafa Cemal

Gazel

Mürg-i dil sermest-i şehd-âb-ı visâl olmuş gibi
Şâdmân-ı âzâde-i kayd-ı melâl olmuş gibi

Berk-i âhım olsa da şiddet-fezâ, gönlüm yine
Etmede meyl-i safâ ferhunde-fâl olmuş gibi

Zevk-i vuslat hâtıra geldikçe şevkim artıyor
Âteş-i hicrân karîn-i infisâl olmuş gibi

Ol mehin berk-i tecellâsıyla yandım serteser
Sanki bir pervâne-i sûz-ı cemâl olmuş gibi

Edirne'den Sadi

Gazel

Gördü seyl-i eşkimi cû-yı gülistân ağladı
Tuttu bülbül nâle-i cân-sûzımı kan ağladı

Renc ü zârî-i hezâr derd-nâk-ı kalbime
Gülşeni tezyîn iden bin vird-i handân ağladı

Öyle hûn-efşân görünce dîde-i gamdîdemi
Rahme geldi dûstem hattâ rakîban ağladı

Hayli kalbi etti mahfûf elem-i hâlim, bana
Her merâret âzmâ-yı zehr-i hicrân ağladı

Bir görün de hande-nâk-ı şevk ola Muhyî-i zâr
Şâd u şâtır oldı âlem, ebr-i nîsân ağladı!

Muhiddin

NO:49-50 Üçüncü Cilt 19 Ağustos 1312 Perşembe 22 Rebiyülevvel 1314 İkinci Sene Adet:49-50

Şerait-i İştirâ: Matbaadan alınmak şartıyla Der-saadet için seneliği bir, altı aylığı yarım Osmanlı lirasıdır. Vilayet-i şahane için seneliği yüz elli, altı aylığı seksen kuruştur. Memalik-i ecnebiye için seneliği 36, altı aylığı 18 franktır. İran ve Rusya için Seneliği 12 rubledir.	**MALUMAT**	Matbaa ve idarehanesi: Babıali caddesinde 52 numaralı dairedir. Umur-ı idare ve tahririyeye müteallik her nevi hususat için gazetenin müdür ve muharriri Mehmet Tahir Bey'e müracaat olunur.

Direction ét administration
52 Avenue de la S. Porte

Illustration Turque MALUMAT

Directeur et rédacteur
TAHİR BEY

Devlet ve Memleketin Menafi'ine Hizmet Eder Haftada Bir Defa Perşembe Günleri Musavver Olarak Neşrolunur

HİKÂYE-İ MÜNTAHABE

Levha-i Hayat Yahut Saniye

Memleketin büyük saati tanin-endaz oluyordu. Sema nücum-ı zahire ile müzeyyen. Nesim-i ruh-nevaz ise hafif hafif vezan olmaktadır. Vuhuş ve tuyurun aşiyane-i sükûnperverine çekildiği bir zamanda pürkeşa olmaya müsait bir meydan bulan yarasa ve baykuşların seda-yı elemfezalarından başka sükût-ı tabiiyi ihlal eden hiçbir şey yoktu.

Selanik şehrinin ……. Sokağında bir hanenin kapısı açılarak bir iki saniye sonra zarifçe bir libas içine bürünmüş bir adam göründü. Muntazam adımlarla yarım saat kadar kat-i mesafe ettikten sonra Hamidiye cadde-i kebirine kat-i mesafete başladı. Burada adımlarını sıklaştırarak caddenin nihayetinde gayet muzlim bir tariki takibe başladı. Bu sırada pek yakından geldiği zannolunan bir seda samia-res-i hayreti oldu. O anda tevakkuf etti. Bu mahalde demir parmaklıklarla muhat bir bahçe ve kurbunda bir suret-i muntazamada inşa olunmuş bir hane bulunuyordu. Mezkur demir parmaklıklara takarrüp ile sedanın vürud ettiği cihete enzar-ı tarassudunu ihale etti.

Mükâlemat-ı atiyeyi kemal-i tehalük ve dikkat-i tamme ile dinlemeye başladı:

- Ah! Saniyeciğim! Buraya gelince ne kadar zahm ve meşakkate düçar olduğumu tarif edemem! Bundan sarf-ı nazar kalbimde meknuz olan âlâm ve ekdarı hiçbir vecihle fehmedemezsin! Güya bir seda-yı gaybî büsbütün mahvolacağımı bildiriyor!
- Sermet!
- Bir haftadan beri ruhum muazzep oluyor! Senden muhteviyatı gamdan başka bir şey olmayan o tesir-engiz mektubu alır almaz zihnim, mefkurem tarumar oldu. Geceleri yatağa yatınca uykumu müziç birtakım rüyalar işgal ediyor! Dehşetle uyanıyorum: canımı almaya

müheyya ateşpare kılıncı iki tarafa sallayarak nazarımda sabit duran meleke'l-mevti görüyorum! Ne fena havadis!

- Sen sus! Yetişir! Canımı cehennemler içinde, ateşler ortasında yanıyor zannediyorum!
- Bu bela-yı asmanî yetişmiyormuş gibi hayvanat-ı vahşiye üzerime musallat oldu! Geçen hafta ormandan mürur ederken bir ejder-i zehr-nâk dendanını süvar olduğum atın karnına geçirdi, biçareyi hâk-i helaka serdi. Fakat avn-i Bari', birkaç dakikalık ömrümü ihsan etmiş! Canavar almış olduğu bir kurşun cerihasından bi-ruh yere düştü! Ben de tahlis-i giribana mecal buldum. Keşke o mektubu, o zehir kâğıdını göndermez olaydın! Hayatımı, bir iki günlük ömrümü harap ettin!
- Sermet! Yetişir dedim! Bu sözlerinden, bu şiddetli serzenişlerinden yüreğim pare pare oluyor. Canımı al! İlla sus. Ruhumu zebaniler içine, cehennem kuyusuna at. Fakat bu sözlerle beni ceriha-dar etme!
- Söylemeliyim, hayır, her şeyi söylemeliyim!
- Söyleme! Sus diyorum! Başım ateşler içinde kaldı! Cihanın her bir zerre-i hâki ateş kesilmiş! Ka'r-ı derya ateşler içinde arz-ı didar ediyor! Gönlüm gibi bütün mahlukatı da ateşler içinde zannediyorum.
- Saniye! Nasıl sükût edeyim! Cihan gözümde bir zindan, âlem nazarımda ateş-dan hâlinde kalıyor! Küre-i arz alevler içinde kaldı! İmdada kim şitaban olur? Bir âşığın kalbi füruzan oluyor… Heyhat! Ona kim yüz çevirir?
- Susmayacak mısın? Bari mahsul-ı muhabbetim hakkı için sus, ağzın yanardağ gibi feveran ediyor! Ateşler saçıyorsun. Beni de kahretmeye mi geldin?
- Yerden ateşler çıksa, gökten yağmur yerine yıldırımlar düşse yine susmayacağım! Denizler cûşa gelse gökten tufanlar yağsa yine susmayacağım!
- Bu kadar ıstırabat-ı elemiyeye karşı hayatımın baki kaldığına taaccüp ediyorum. Her gün, her saat, her dakika intizar etmekteyim! Fakat ölmüyorum! Bu uğursuz hayattan gayri ikrah eyledim! Hayır! Hayır!

Ölmek istemem! Yaşayacağım! Bir sırr-ı müpheme istinat ederek daha çok zamanlar hayatımın baki kalmasını isterim! Hayat! Hayat!

- Saniye, söyle! Bizi kim harap etmek istiyor? Seni ahiren tezviç ile benden tefrik edecek olanı Huda hakkı için yerle yeksan ederim! Seni benden kimse ayıramaz anladın mı?
- Ah Sermet! İnsan dünyada yetim kalmamalı imiş! Düşünüyorum da dünyada yetimlerden, öksüz biçarelerden daha bedbaht hiç kimseyi göremiyorum! İşte görüyor musun Sermetçiğim, nazımı hiç kimseye geçiremiyorum. Ağlasam, gülsem gözlerim kör olsa, ölsem kimsenin umurunda değil. Sözlerim onlara bir peri hikâyeleri gibi gülünç gelir. Edepsizliğime, babasız yaşadığıma, terbiyesizliğime hükmediyorlar. Ah… Aşk dünyada hâkime'l-kalpten başka kimin emrine itaat eder. Artık bunca ıstırabata takat getirmeye mahal kalmadı. Yüzünü gördükçe vücudum elektrik cereyanına maruz bir vücut gibi titriyor. Beynimden gözlerime doğru şerareler geçiyor. Fikrimi tarumar ediyor. Rica ederim kurbanın olayım… Beni Saniyeciğini seversen çekil… Git… Beni bırak… Benden uzak ol.
- Saniye! Ciğerparem! Ben mi senden tebaüt edeyim! Seni bırakayım! Ellere mi? Kime? Söyle! Aman geliyorlar ben kaçayım! Gidiyorum, senden tebaüt ediyorum! Fakat gönlüm kalbim daima seninledir!

Sermet bunları söyleyerek karanlık arasında kayboldu. Saniye mebhut bir hâlde öteye beriye nazarını dolaştırdı. Kimse yok! Lakin hayır! Sermet niçin gitmiş idi? Nagehan nazardan çekildi!

Nahit Bey (şahs-ı mezkur), şu iki zavallının hâllerine teessüf etmekten kendini alamıyordu. Ancak tesadüf saikasıyla istemeyerek vâkıf olduğu şu esrar, bu mülakat üzerine biçare bu iki felaketzedenin ahvalinden her zaman haberdar olmayı ve belki hin-i hacette onların imdadına yetişebilmeyi cidden tasmim etti. Tefekkürat-ı malanihayeye müstagrık olduğu hâlde hanesine döndü.

Bütün gece bu madde ile meşgul oldu. Ertesi gün levazımat-ı beytiyeyi ikmal ettikten sonra mezkur haneye geldi. Kapı yanında durmakta olan on iki on üç yaşlarında bir çocuğa mülayim bir duru seda ile dedi ki:

- Oğlum! Bu hane kimindir?
- Efendim! Bu hane eşraf-ı memleketten geçen sene vefat eden Sakıp Bey'indir. Sakıp Bey'i mutlaka biliyorsunuz. Fukaraperver, halim, selim bir zat idi. Allah rahmet eylesin…
- Oğlu veya kızı var mı?
- Yalnız bir kızdan başka kimsesi yoktur. Bir de malul bıraktığı zevcesi vardır ki o zavallı da artık ecelle pençeleşiyor.
- İsmini söyler misin?
- Evet! Saniye Hanım!
- Tezevvüç etmiş mi?
- Hayır efendim! Daha tezevvüç etmemiştir.
- Oğlum! Şu verdiğin izahattan dolayı ne derece memnun kaldığımı tarif edemem, şu birkaç kuruşu al ve benimle mülakat ettiğini hatta peder ve validene bile söyleme! Hem para lazım olduğu zaman sakın beni unutma ha! Yavrum göreyim seni…
- Bendenizden söz çıkmaz! Zaten kime söyleyeceğim Saniye Hanım'dan başka kimsem yok. Anasız babasız yetimim, öksüz kalmış bir çocuk ile beni hücre-i terbiyetine aldı, o büyütüyor.

Bu sırada hanenin içerisinden gelen bir sedanın:

- Adil! Nerdesin çapkın çocuk!

dediği işitildi.

Adil bir tavr-ı mütelaşiyane ile, Nahit Bey'in vermiş olduğu kuruşları cebine atarak içeri girerken:

- Beyefendi! Zannederim ki verdiğim cevaplardan hakkıyla memnun kaldınız. Gayri içeriye gitmeye mecburum! İşittiniz ya! Dadı beni çağırıyor. Biraz azılıdır. Kızdığı gibi kulaklarımı koparacak imiş gibi çeker…

diyerek nazardan kayboldu.

Nahit Bey, az müddet zarfında çok şey öğrenmiş idi. Saniye'yi düşmüş olduğu çah-ı felaketten halas etmek lazım geliyordu. Şimdiden sonra ittihaz edeceği usulü, tarz-ı hareketi muhakeme etmeye planlarını tertip eylemeye koyuldu. Muvaffak olacak mı idi?

Tam bir ay mürur etmiş idi! Zaman nasıl geçiyor! Bir sürat katarından, küre-i arzın hareketinden daha şedit bir hareketle kat-i mesafe ediyor. Fakat bu hareketin bazılarına seri, bazılarına da pek batî görünmesindeki sırra vâkıf olmak güç değil mi?

Kimi bu bazar-ı gam-aludun ıstırabat-ı malanihayesi içinde zebun olup kalıyor. Zamanın düçar-ı bataet olduğunu iddia ediyor! Kimi visal-i yâre nail olmuş, saat nazarında dakika hükmünü alıyor. Bu da zamanın sürat-i seyrinden dem vuruyor! Nahit Bey, iki şıkkın nokta-i müntesafasında kalmış idi. Bir gün hususi odasında Sermet Bey ile yalnız bulunur ve beyinlerinde mevzuubahis olan maddenin derece-i ehemmiyeti cereyan eden sözlerin şiddetinden bedidar oluyordu.

Sermet Bey bülent avaz ile:

- Hayır, efendim! Teklifinizi maatteessüf kabul edemeyeceğim, diyordu.
- Nasıl kabul edemeyecek misiniz? Biçareyi evvela iğfal ba'de illî hâlde yüz üzeri terk etmek şeair-i insaniyetten mi maduttur? İnsaniyetin bir enmuzeci olmak, zavallının namusunu iade ve mamur etmek, tabien masum ve saf bir kızı herkesin nazarında menfur, müstekrih, matrut bırakmayıp vicdan dairesinde hasılı kalbi viran, zihni perişan kendisi ruz ve şeb, her dakika garik-i ah ve figan olan bir talih düşkünü memnun eylemek insanlık şerefinden addedilmez mi?
- Evet, öyle! Mesrudat-ı vakıanız bence de müspettir.

Selanik'ten Asımzade Halil Rifat

EDEBİYAT

Gazel-i Müşterek

Yâr olur tâlib-i imhâl bana
Târ olur hacle-i âmâl bana

Cânımı aşkına nezr etmiş iken
Neye yâr olmuyor ikbâl bana

Bulamam tesliyet-i kalbe medâr
Pek girân gelmede ahvâl bana

Kesme feryâdını bülbül eyle
Bahs-i aşk u gamı icmâl bana

Sensin ey muhyî-i leyl-i efgân
Varsa âfâkta hem-hâl bana

Sevdiğim hâlime âgâh değil
Sen ol efgân ile dellâl bana

Şekip ve Necip

Bir Gazel

Hezâr-ı nev-perîdenin terennümâtın andırır
Sükûn-ı subhu mahv eden figân u âh-ı cûybâr

Seherde jâleler saçan şu ebr-i nev-demîde âh
Dil-i fütâdgânı gaşy eder u'yûn-ı eşkbâr

Garâma kıblegâh olan o veche mâha benziyor
Şu ebr-i lâlegûna gizlenen ferişte-i bahâr

Fürûg-ı tal'atın kamaştırır nigâh-ı nâzırı
Nasıl ölsün sana seni gören a şîvekâr

Rodoslu Ali Bahari

Gazel

Cây oldu semenderlere bu lâne-i kalbim
Gûyâ ki bir âteşgededir hâne-i kalbim

Gönlümden olur âlem-i sevdâya tecellî
Gencîne-i aşk oldu bu virâne-i kalbim

Hûrşîd-i gamı burc-ı felakette görünce
Yandırdı per ü bâlını pervâne-i kalbim

Âyîn-i Cemi arz için erbâb-ı mezâka
Her lahze küşâdedir meyhâne-i kalbim

Tûfânı ferâmûş edecektir bilirim halk
Cûş eyler ise şevk ile peymâne-i kalbim

Mustafa Cemal

Kuzu
(Bir Çoban Kızı Dilinden)

Ala gözlü, nazlı kuzu
Gel gir ağıla, ağıla
Görmesin kurtların gözü
Gel gir ağıla, ağıla

Yâd pençe kapmasın seni
Ağlatmasın Hakk ananı
Gel gir, kuzum, üzme beni
Gel gir ağıla, ağıla
Yeter yayıldığın artık
Ottan, çayırdan usan, bık
Sıçraya, sıçraya, Fındık!
Gel gir ağıla, ağıla
Severim meleyişini
İnciden güzel dişini
Keyifli keyifli gelişini
Gel gir, ağıla ağıla
Şimdi gelince sürüler
Anan seni görmez, a meler
Meler de bağrımı deler
Gel gir ağıla, ağıla

M. Rifat

BEND-İ MAHSUS

Türkçenin Tarihçesi

Türkler, Asya Kıtası'nın en büyük ve en şanlı ümmetlerindendir. Türkler, en evvel Sibirya ile Çin arasındaki Ural Dağları cihetlerinde bulunarak oradan defaatle cenub-ı garbiye yayılmış ve Çin ile Türkistan'a ılgar ederek hayli galebe ve fütuhata nail olmuşlardır. Hâlâ bugün Sibirya'nın münteha-yı şimalinde Türklerle pek çok münasebat-ı lisanîye ve cinsiyeleri bulunan Yakutlar bulunmaktadır. Türklerin asıl menşeleri olan yerlerde "tetkikat-ı kable't-tarihiye" ameliyatı icra olunduğundan bu kavmin vatan-ı asliyesi tayin edilememiş ise de okyanus-ı müncemid-i şimali sevahilindeki Yenisey vadilerinden zuhur ve cenuba doğru intişar eyledikleri veyahut Altay

Dağları eteklerinden iptida şimale gidip oradan intişar ettikleri zannedilmektedir. Tarihin zapt ve kayda başladığı devirlerde ise Türkler Ceyhun ve Seyhun şimalinde, Harezm Gölü'nün şark-ı şimalinde, Çin'in şimal-i garbi cihetlerinde bulunmakta ve diğer akvam-ı Turaniyeden Bulgar ve Macarlar garp, Mançu ve Tunguzlar şark, Moğollar cenupta bulunmakta idiler. Bunlardan Bulgarlar muahharen Slav lisanını kabul ettiklerinden bahsimizden hariç kalmışlardır. Asurya'da ilk medeniyeti Türklerin tesisi ve hatt-ı mıhîyi onlara talim eylediği ilm-i âsâr-ı atikaca heman müspettir. Zaten o vakitler Garbi Asyalıların merkezi olduğu malum olup Türklerin de o merkezde bulundukları sabittir. İran-ı kadimin tarih ve esatiri İranlıların Türklerle olan münasebat ve muhabereleri tafsilatıyla meşhun olduğu gibi eski Yunanlılarla Ben-i İsrail nezdinde de Türk namı mütevatir idi. Tarih-i hicretten 5000 yıl evvel Türkler, Hint, Turan, İran, Babil semtlerine müstevli oldukları gibi yine hicretten 1300 yıl evvel de Irak-ı Acemîyeye 28 sene iktiham etmişlerdir. Bu ikinci sefer Türklerin Oğuz Han dedikleri büyük hükümdar zamanında icra olunduğu maznundur.

Öteden beri Türkler iki şubeye ayrılmışlardır. Türkistan'ın şark cihetinde bulunan Uygur ve garp tarafındakiler de Türk veya Türkmen şubesini teşkil ediyorlar.

Şark Türkleri Uygur, Halic, Karluk gibi beş ulustan yani milletten; garp Türkleri de Oğuz, Kıpçak, Peçenek, Kırgız gibi on beş kadar ulustan ibarettir.

Vaktiyle Uygurlar Türk kabaili içinde en mütemeddini olduklarından lisanları Türklerin lisan-ı edebisi idi. Uygur hattıyla yazılmış bir hayli kitapları var idi. Sonra o taraflara giden Nasturi papazları Moğol ve Uygurlara Süryaniceden azma bir yazıyı kabul ettirmişlerdir.

530 tarih-i hicriyesinde Türkmen hükümdarlarından Salur Han (Karahan) namıyla İslamiyet'i izhar ederek kendi tebasının büyüklerini de İslam dinine ithal eylemiştir.

Oğuz Han kabilesinden olan Türkler Bağdat'a askerliğe gitmeye başlayıp arkalarından Kaysak ulusu da dört yüz tarihlerinde daire-i İslamiyet'e girerek bunlar da Bağdat askerliğine heves etmiştir ki bunların umumuna Türkmen ve mümtazlarına Selçuk denmiştir. Türklerin din-i İslamı

kabulleri üçüncü defa olmak üzere yazılarının değiştirmesini mucip olarak hatt-ı Arabiyi kabul etmişlerdir.

Yine iptida, bu harfle şark Türkçesinde yani Uygurcada bir edebiyat vücuda gelmiş ve bir hayli edipler zuhur etmişti. Hâlbuki o vakit İslam arasında fen lisanı Arabi olduğu gibi, Asya ortalarında lisan-ı edebî Farisi olduğundan Türk ashab-ı kalemi, Arabi ve Farisi lisanlarında kitaplar telif ederek lisan-ı asliyelerini ihmal etmişlerdi.

İran'da tesis-i hükûmet eden Türk devletleri, zeban-ı Farisiyi lisan-ı resmî ittihaz etmişlerdir.

Yalnız Rum devlet-i Selçukiyesi, Türkçeyi ekseriya lisan-ı resmî edinmiş idi. İşte Türkçemiz, yani Arabi Türkçe, beş yüz tarihlerinde lisan-ı resmî diye kabul olunduğundan Arabiye takliden yazılmaya başlamıştır. O vakitler harekât-ı maksure-i izmar olarak mesela (اولوب) kelimesi (الب) diye yazıldı. Selçukluların hükûmetlerine vâris olan Osmanlılar ise yine garbi Türkçeyi lisan-ı resmî ittihaz ederek Selâtin-i Azam-ı Osmaniyenin himmet ve delaletleriyle lisanımız günden güne tevsi ve takarrür ederek bir mütemeddin kavme layık dereceye yaklaşmıştır.

Beyan ettiğimiz bu terakkiyat yalnız lisanımıza yani garp Türkçesine (Türkmen diline) ait olup şark Türkçesi, yani Uygur dili ise Cengiz ve Timur Hanlar ve bunların sülalelerinden müteşekkil hükûmetler zamanında Farisi imlası üzerinde yazılarak hayli terakki etmiş ve hatta Cengiz Han'ın ikinci oğlu olup 624–638 tarihinde Maveraünnehir, Belh, Bedheşan, Kaşgar memleketlerinde icra-yı hükûmet etmiş olan Çağatay Han'ın namına nispetle oralarda tekellüm ve tahrir edilen lisana Çağatayca denilmiştir.

Fakat gerek şark ve garp ve gerekse Çağatay ve Osmanlı diye tefrik edilen bu lisanlar arasında pek o kadar fark olmadığı erbabınca malumdur.

Hazır münasebet gelmiş iken pek ziyade şayi olmuş bir hatayı da tashih edelim:

Kırım, Kızan ve Nogaylara nasılsa Tatar deniliyor. Hâlbuki bugün ortalıkta Tatar nesli yoktur. Cengiz Han'ın pişdarlıkta kullandığı Moğol akvamından Tatar namındaki ufak bir kabile her yere, tabii önce girdiğinden Moğollardan lerzan olan halk makdeme-i beliyye olarak gelenlere bakıp

“Tatar geliyor!” diye kaçışırlardı. Bu Tatarlar daha o vakit Cengizlerle karışarak mahvolmuş ise de hâlâ Cengizlerle gelenler bu isimle yâd edilmekte bulunmuştur.

Şu tafsilattan bunların aslen Türk oldukları sabit olduğu gibi kullandıkları lisan, Çağataycadan ziyade Osmanlıcaya yakındır. Bunların içlerinden bir hayli üdeba yetişmiş ve oldukça nafi eserler yazmış oldukları Kazan’da tabolunan kitaplardan da anlaşılıyor. Şimdi Kırım ve Kazan gençleri lisanlarını daha ziyade Osmanlıcaya yaklaştırmaya çalışmaktadırlar. Zaten bu kavmin zekâ ve kabiliyeti herkesçe müsellem olduğundan lisan-ı Türkînin terakkiyatına hayli hizmetleri olacağı şimdiden istidlal olunur.

Yukarıda Osmanlılarla bir kavimden ve bir lisanla mütekellim olduklarını ima etmiş idik. Selçukilerin âsârından çoğu evlad-ı Cengiz ve Timur’un hücumları arasında mahvolduğundan pek nadir şeyler ele geçmekte ise de mevcut bulunan eserlerden Türkçemizin o devirdeki hâli anlaşılabiliyor.

Mevlana Celalettin Rumi hazretleriyle mahdum-ı mükerremleri Sultan Velet’in âsâr-ı Türkîyeleri adeta Çağatay şivesindedir. Fakat müşarünileyhüma Farisi’ye ziyade ehemmiyet verdiklerinden âsâr-ı Türkîyeleri müşhidattan sayılamaz. Her hâlde üdeba-yı Selçukiyeden daha güzel yazanlar yetişmiş olduğu melhuzdur. Ezcümle Anadolu hükkâmından Mehmet Bin Münteşa namına Mahmut Bin Mehmed el Barceyni nam zatın telif eylediği Bazname eyalat-ı Selçukiyedeki lisanın hâlini irae eder. Bin sekiz yüz kırk senesi nüsha-i asliyesi Almancaya (Hamır Porgustal) nam zat tarafından tercüme ve tab edilen *Bazname*’nin mütalaasından birtakım mülahazat varid-i hatır oluyor:

1. Bu eserde bedaheten görülür ki usul-i imla hemen tarz-ı Arabiye muvafıktır. Mesela (قوش, كبي, كورمك) kelimeleri, (قش, كب , كرمك) yazılmıştır.

2. En ziyade ihtimamla yazıldığına şüphe olmayan mukaddime: Herhâlde Veysi ve Nergisi yolunda olmak şöyle dursun adeta zamanımız üslub-ı ifadesinden daha az mülemma yazılmıştır. Yalnız terkib-i kelamda biraz İran çeşnisi hissediliyor. Kütahyalı

Germiyan Bey namına yazılan *Cevahirü'l-Asdak* tefsirinin üslub-ı ifadesi bundan daha mazbuttur.

Necip Asım

5. BÖLÜM

İKİNCİ CİLTTEKİ YAZILARIN KRONOLOJİK İNDEKSİ

25. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
Müsabakat-ı Kalemiye	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Kaymakam Cabir	538-539
	Osmanlıların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Yüzbaşı Muhiddin	539-540
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Miralay Ahmet Muhtar	540-543
E D E B İ Y A T	***Kitabe-i Gam***	Ahmet Rasim	543-545
	İntihab-ı Efkâr	Belirtilmemiş	545-546
	Tevhit	Hafid	546-547
	Ez-Varidat-ı Hâtır	Vakanüvis Lütfü	547-548
	Kıtalar (5 Adet)	Halep'ten Rifat	548
	Şarkı	Halep'ten Rifat	549
	Gazel	Bir Müteşair	549
	Tazmin	Hafız Şem'i	549
	Nazire	Nureddin Ramih	549
	Nazım	Belirtilmemiş	549
	Şarkı	Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım	550
	Gözlerin	A. Galip	550
	Gazel	Belirtilmemiş	550
	Kıta	K. Y.	550
	Gözlerin	Hocazade Hafız Müçteba	550
	Kıta	Suphi	550
	Gazel	Suphi	551
	Nazım	Mehmet Derviş	551
	Kamerin Bir Tesir-i Bediisi	(Çev.) Sandıklı'dan Bir Okuyucu	551
	"Şemsa" Hakkında Bir Makale-i Mahsusa	Ahmet Mithat	554
	Muktebesat-ı Rifat Arapça Kıtalarıyla Tercümelerinden	Halep'ten Rifat	562

ULUM VE FÜNUN	İlm-i Ahlak: Birinci Kısım- Ahlak-ı Nazari	Kemal	551-554
Malumat-ı Nâfi ve Mütenevvia	Bir Mesele-i Mühimme	Ahmet Rifat	554
TERACİM-İ AHVAL	Arif Paşa	Belirtilmemiş	555-556
	Sırrı Paşa	Belirtilmemiş	561
RESİMLERİMİZ	Kostaki Paşa	Belirtilmemiş	556
	Mişel Paşa	Belirtilmemiş	556-557
	Dersaadet Rıhtımları	Belirtilmemiş	556
Evrak ve Mekâtib	Mektup	Sırp Hükûmeti İstanbul Sefiri Corceviç	555
	Mektup	Halep'ten Emirizade Mehmet Bahaddin	557
	Mektup	Kaymakam Mehmet Rifat	558
	Varaka	Mehmet Ali Sami ve Tevfik	558

26. SAYI

BÖLÜM	**YAZILAR**	**YAZAN**	**SAYFA**
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Miralay Ahmet Muhtar	564-566
ULUM VE FÜNUN	İlm-i Ahlak	Kemal	567-569
	Kimya	Belirtilmemiş	569-573
	Fenn-i Hey'ete Dair Dibace – Mesele	Bağdat Eski Defterdarı Şakir	573-574
	Bürhan-ı Cedidin Tarif ve Tatbiki		574-576
E D E B İ Y A T	***Gazel***	Trablusgarp'tan Hakkı	576
	Takriz	Muallim Feyzi	576
	Gazel	Edip	576
	Bir Kıta	Edip	576
	Gazel- Fuzuli'ye Nazire	Mustafa Cemal	576-577
	Niyaz	Zaimzade Hasan Fehmi	577
	Gazel	Suphi	577
	Gazel	Sultanselimli Hamdi	577
	Gazel	Hafız Eyyubi	577
	Geçenki Gazel	Suphi	577

EDEBİYAT	***Kıta***	Mehmet Ali	578
	İstemez	Çatalcalı Memduh	578
	Manzume	Somalı Kasım Şükrü	578-579
	Manzume	Memduh	579
	Agâh	Bedri Ziya	579-581
	Nağmehan-ı Muhabbet	Ahmet Rasim	581
RESİMLERİMİZ	Dimişk-ül Şam	Belirtilmemiş	581-582
	Kont Darno	Belirtilmemiş	582
Evrak ve Mekâtib	Varaka	Diyarbekirli Hindizade Habib	583-584
Malumat-ı Nâfi ve Mütenevvia	Bibliyografya	Bir Okuyucu	583
	Fennî Eğlence:Yumurta Üzerine Yazı Yazmak	Hüseyin Mazhar	584

27. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Miralay Ahmet Muhtar	588-589
ULUM VE FÜNUN	İlm-i Ahlak	Kemal	590-592
	Meskûkat-ı Arap	İzmir'den Emin Şükrü	592-593
MEVADD-I ADLİYE	Muktatafat-ı Mühimme-i Temyiziye	Baş Müddei-yi Umumi Muavini Talat Bey	593-595
E D E B İ Y A T	***Şarkı***	Muhiddin	595
	Kıta	K. Y.	595
	Gazel	K. Y.	595
	Gazel-i Müşterek	Eskişehirli Mehmet Rasih ve Çatalcalı Memduh	596
	Tahmis	Belirtilmemiş	596
	Gazel	M. Ali	596
	Gazel	Harput'tan Ahmet Hamdi	596
	Sultanselimli Hamdi Bey'in Gazeline Nazire	Mithat Bahari	596
	Kıta	C. S.	596
	Gazel	Yüsri	596
	Gazel – Köhne Zemin	(Elif). Saffet	597

E D E B İ Y A T	***Gazel***	Sultanselimli Hamdi	597
	Muktebesat-ı Rifat – Yazılmış Öte Beri Sözlerinden	Halep'ten Rifat	597-599
	Bedevi Kızı	Yusuf Sürüri	599
	Gazel	Cemal	599
	Kıta	Cemal	599
	Taklit	Edirne'den Muzafferiddin Kemal	600
	Tevhit	Mehmet Suphi	600
	Hâlet-i Nez'de Bir Mariz	(Elif). Fuat	600-601
	Şarkı	Bedri Ziya	601
	Müfret	Kelîm-i Hemedanî	601
	Kelîm-i Hemedanî'nin Müfredinin Tercümesi	Doktor İsmetzade Mehmet Arif	601
	Gazel	Edip	601
	Gazel	Edip	601
	Gazel	Osman Feyzi	601
	Sanat Müşkil ise de Muaheze de Âsân Değildir	Recaizade Mahmut Ekrem	601-602
	Malumat'ın Cevabı	Malumat	603-604
	Canana Hitap	Veli Talip	604
RESİMLERİMİZ	İzmir Kruvazörü	Belirtilmemiş	605
	Rodos'ta Kale ve Tersane Limanı	Belirtilmemiş	605
	Bedevi Kızı	Belirtilmemiş	605-606
Malumat-ı Nâfi ve Mütenevvia	***Tiyatro (14. Nüshadan Devam) – Fransuva'nın Tedbiri***	(Çev.) Tevfik Amir	607

28. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Miralay Ahmet Muhtar	612-613
ULUM VE FÜNUN	İlm-i Ahlak	A. Kemal	613-615
	Tarih-i Hutût-ı İslamiye ve Osmaniye	Belirtilmemiş	615-616
	Kimya – Kalay	Belirtilmemiş	616-617
	Fen ve Sanat	Mehmet Refet	617-619
FENN-İ MUSİKİ	Nazariyat	Ali Rifat	619-620
E D E B İ Y A T	***Kitabe-i Gam***	Ahmet Rasim	620-621
	İntihab-ı Efkâr	Belirtilmemiş	621-622
	Lisan-ı Osmanide Hemzenin Vaslı ve Faslı	Halep'ten Rifat	622-624
	Fransızca'dan– Saile-i Sagire	(Çev.) Sami	624
	Rübai	Nazmi	624
	Gazel	Mithat Bahari	624
	Agâh	Bedri Ziya	624-625
	Montesquieu ve Âsârı	Zaimzade Hasan Fehmi	625-626
	Muktebesat-ı Rifat	Halep'ten Rifat	626
	Ekrem Beyefendi ve Malumat Tarihçe-i Münakaşat	Mehmet Tahir	627-632
	Resimlerimiz	Mehmet Tahir	Numara Verilmemiş

29. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
--------	Arz-ı Şükran ve Mahmidet	Mehmet Tahir	635-637
BEND-İ MAHSUS	Vezaif-i Müterettibe	Belirtilmemiş	637-638
Müsabakat-ı Kalemiye	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Kaymakam Cabir	638-640
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Miralay Ahmet Muhtar	640-641
EDEBİYAT	***Hüsrev Dehlevi'nin Bir Neşidesi***	Mehmet Tahir	641
	Mülahaza	Mehmet Tahir	641

30. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
----------	Tebrik-i Viladet-i Hümayun (Manzum ve Mensur)	Mehmet Tahir	643-644
----------	Tebrik-i Viladet-i Hümayun (Manzum)	Nazif Süruri	645
----------	Tebrik-i Viladet-i Hümayun	Yümni	645
----------	Tebrik-i Viladet-i Hümayun (Manzume)	Hafız Şem'i	647
----------	Tebrik-i Viladet-i Hümayun (Manzum)	Antalyalı Said	647
----------	Tebrik-i Viladet-i Hümayun (Kıta)	Ali Sami	647
----------	Tebrik-i Viladet-i Hümayun (Kıta)	Asım Vecihi	647
EDEBİYAT	Sirac-ı Saadet(Mukaddime)	Manastırlı Mehmet Rifat	648-650
BEND-İ MAHSUS	***Terakkiyat-ı Edebiye***	Ali Kemal	650-651
	Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye	Ali Kemal	652-653
Müsabakat-ı Kalemiye	İslamların Fenn-i Tıbba Hizmetleri	Zeki M.	653-656
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Miralay Ahmet Muhtar	656-657

EDEBİYAT	Lisan-ı Osmanide Hemzenin Vaslı ve Faslı	Mehmet Refet	657-659
	Gazel	Hersekli Arif Hikmet	659
	Hasbihâl-i Berây-ı Nefs-i Nâtıka	Hersekli Arif Hikmet	659-660
	Zemzeme-i Garam	Andelip	660
E D E B İ Y A T	***Gazel (2 Adet)***	Andelip	660
	Gazel	Serçe	660
	Arz-ı Hakikat	A. Remzi	660
	Bir Manzume (Tercüme)	(Elif). C.	660-661
	Bir Arizacık	Bir Müteşair Yamağı	661
	Vefalı Bir Güzele	Osman Feyzi	661
	Selamete'l-insan Fi Hıfzı'l-lisan	Osman Feyzi	661
	Gazel	Edremitli İhsan Necmi	661
	Bir Kıta	Abbas Haveri	661
	Beyan-ı Hâl	Belirtilmemiş	661
	Âsâr-ı Eslaftan	Belirtilmemiş	662
	Gazel	M. Selahaddin	662
	Victor Hugo'nun Bir Eseri	Nureddin Ramih	662-663
	Akşam Zamanı	Abbas Haveri	663
	Bir Gencin Veda-i Ebedîsi	Ali Rıza	663-664
RESİMLERİMİZ	Hamidiye Cami-i Şerif ve Âlisi	Belirtilmemiş	663
	Şazlı Dergâh	Belirtilmemiş	663
	Aşiret Mektebi	Belirtilmemiş	663
	Süvari	Belirtilmemiş	663
	Topçu	Belirtilmemiş	663

31- 32. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
----------	Envar-ı Hakikat	Belirtilmemiş	667-668
BEND-İ MAHSUS	Fezail-i Ahlakiye	Belirtilmemiş	668-669
	Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye	Ali Kemal	669-670
ULUM VE FÜNUN	Ahlaka Dair Bir Mesele	Mehmet Vasıf	670-672
	İlm-i Ahlak	Kemal	672-673
	Kamer	Doktor Mehmet Arif	673
	Mütehazzîn İndinde Kamer Nedir?	Doktor Mehmet Arif	673-674
	Kamerin Volkanları	Doktor Mehmet Arif	674
	Tarih-i Eslafa Bir Nazar (Mukaddime)	Hilmizade İbrahim Rifat	677
EDEBİYAT	Sirac-ı Saadet – Fezail ve Rezail	Belirtilmemiş	674-677
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Miralay Ahmet Muhtar	677-679
BEND-İ MAHSUS	Felsefe – Nazariyat-ı Terakki	Belirtilmemiş	679-681
E D E B İ Y A T	***Meşhed-i Mihr-i Cemal***	Hafid	682
	Takriz	Feyzi Bey	682-683
	Gazel	Mahmut Celaleddin Paşa	683
	Gazel	Hersekli Arif Hikmet	683
	Sa'y (Müşterek)	Faiz ve Neşet	683
	Gazel	Feraizcizade Osman Faiz	683
	Kıta	Feraizcizade Osman Faiz	684
	Şarkı	Mekkî	684
	Medfen-i Ferzendî	(Elif). A.	684
	Neşide	Andelip	684
	Kıta	Mehmet Ali	684
	İbn-i Temim	Selanikli İhsan	684-685
	Gazel	Andelip	685
	Gazel	Andelip	685
	Gazel	Andelip	686
	Gazel	Andelip	686
	İnfial	Sadi	686
	Gözlerin	İbnü'l-Abbas Hafız Hasan	686
	Kıta	Somalı Kasım Şükrü	686
	Muktebesat-ı Rifat	Rifat	686
	İftirak-ı Ebedîyi Müteakip Bir Gece	A. Galip	686-687
	Gençlik – Fenelon'dan	(Çev.) Hatem-i Süleyman	687

EDEBİYAT	***Bir Ses İçin – Armand Silvestre'dan***	(Çev.) Hatem-i Süleyman	687
	Âsâr-ı Eslaftan	Halep'ten Rifat	687-688
Müsabakat-ı Kalemiye	Müsabaka Duyurusu	Malumat	688
KISM-I NİSA	Leyle-i Mesude-i Viladet-i Hazret-i Hilafetpenahî	Mukbil	689
	Gözlerin	Beşiktaşlı Makbule	689
	Kıta	Makbule	689
	Bir Kış Günü	Selanik'ten Makbule	689-690
	Görenek	Halep'ten Ganimet Binti Rifat	690
	Teşekkür ve Temenni	Halep'ten Ganimet Binti Rifat	690-691
	Hanya'dan Mektub-ı Mahsus	B. (Elif). Raciye	691
	Usul-i Terbiye-i Etfal	Belirtilmemiş	691-693
KISM-I NİSA	Bülbül	Manzume	693
ULUM VE FÜNUN	Kamus-ül Bedâyi	Manastırlı Kaymakam Rifat	694
EDEBİYAT	Lisan-ı Osmanide Hemzenin Vaslı ve Faslı	Mehmet Refet	695-697
Malumat-ı Nâfi Ve Mütenevvia	Tiyatro – Fransuva'nın Tedbiri	(Çev.) Tevfik Amir	697
Müteferrika	Arz-ı Teşekkür	Malumat	698
	İhtar-ı Mahsus	Malumat	698
	İtizar	Malumat	698
	Arz-ı Şükran	Malumat	698

33- 34. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
BEND-İ MAHSUS	Muhafaza-i Hakk-ı Telif Kongresi	Belirtilmemiş	699-700
	Buğday, Dakik, Ekmek	Belirtilmemiş	700-702
Müsabakat-ı Kalemiye	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Kaymakam Cabir	702-703
	İslamların Fenn-i Tıbba Ettikleri Hizmet	Zeki M.	703-705
	Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariye ve Sanâyi-i Nefisesi	M. Ekrem ve F. İskender	705-707
FÜNUN-I ASKERİYE	Tarih-i Mekâtib-i Harbiyeden Bir Nebze	Mehmet Tahir	707-708
	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Miralay Ahmet Muhtar	708-710
ULUM VE FÜNUN	Felsefe – Sanat	Nureddin Ferruh	710-712
	İlm-i Ahlak	Kemal	712-714
E D E B İ Y A T	Sirac-ı Saadet – Enva-i Ahlak	Manastırlı Rifat	714-715
	Musahabe-i Edebiye	Ali Kemal	716-717
	Bülbül	Belirtilmemiş	717-718
	Aşk	Vakanüvis Lütfü	718
	Nazire	Vakanüvis Lütfü	718
	Nazire (Mahmut Celaleddin Paşa'nın gazeline)	Nazif Süruri	718
	Ümit	Müstecabizade İsmet	718
	Bir Kıta	Müstecabizade İsmet	719
	Manzume	Şakir Bey	719
	Nevha	Andelip	719
	Gazel	Mehmet İhsan	719
	Hazret-i Naci'ye Peyrev Olabilir miyim?	Bursa'dan Hakkı	719
E D E B İ Y A T	***Gazel***	Paçacızade Necip	719
	Nazire (Celal Paşa'nın gazeline)	Kerküklü Kabil	719
	Canana Hitab	Hafız Müçteba	720
	Şarkı	Erzurumlu Osman Feyzi	720
	Gazel	Erzurumlu Osman Feyzi	720
	Veda	A. Nadir	720
	Muktebesat-ı Rifat	Rifat	720-721
	Edeb-el Dünya ve'd-din'den (İmam Ali)	(Çev.) Hafız Şem'i	721
	Meşhed-i Mihr-i Cemal	Hafid	721-722
	Takriz	Şakir Bey	722
	Şarkı	Mukbil	722

EDEBİYAT-I ASKERİYE	Bibliyografya yahut İlm-i Ahval-i Kütüb Denilen İlmin Ehemmiyet-i Fevkaladesi Hakkında Bir İki Söz	Miralay Ahmet Muhtar	722-724
KISM-I NİSA	***Mektub-ı Mahsus***	Ali Kemal	725
	Juliette'in İzdivacı	Ali Kemal	725-727
	Yeni Bir Gazel	Nuhköylü Naciye	727
	Nazım	Naciye	727
	Kıta	Naciye	727
	Kitabe-i Seng-i Mezar	Naciye	727
	Tahassüs	Fatma Zehra	727
	Usul-i Terbiye	Mehmet Halim	727-729
	Yeni Kitaplar	Belirtilmemiş	729
ULUM VE FÜNUN	Kamus-ül Bedâyi	Manastırlı Kaymakam Rifat	730

35- 36. SAYI

BÖLÜM	**YAZILAR**	**YAZAN**	**SAYFA**
----------	Arz-ı Teşekkür ve Mahmidet	Belirtilmemiş	732-733
Müsabakat-ı Kalemiye	Arapların Tababete Ettikleri Hizmet	Zeki M.	733-737
	Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariye ve Sanâyi-i Nefisesi	M. Ekrem, F. İskender	737-740
EDEBİYAT-I ASKERİYE	Bibliyografya yahut İlm-i Ahval-i Kütüb Denilen İlmin Ehemmiyet-i Fevkaladesi Hakkında Bir İki Söz	Ahmet Muhtar	740-744
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Ahmet Muhtar	744-746
	Tarih-i Mekâtib-i Harbiyyeden Bir Nebze	Mehmet Tahir	746-747
ULUM VE FÜNUN	Âsâr-ı Eslafa Bir Nazar	İbrahim Rifat	747-749
	İlm-i Ahlak	Ali Kemal	749-752
MEVADD-I ADLİYE	Mesele-i Kanuniye	Edirne'den M. R.	752
	Cevap	Malumat	752-753
BEND-İ MAHSUS	Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye	Ali Kemal	753-756

E D E B İ Y A T	***Vezin ve Kafiye Meselesi***	Belirtilmemiş	756-758
	Musahabe-i Edebiye	Ali Kemal	758-759
	Mültekâ-yı Fikir ve Edep ve Hikmet	Belirtilmemiş	759
	Tulu	Antakya'da (Elif). A.	760
	Gazel	Celal Paşa	760
	Manzume	Ali Şadi	760-761
	Gazel	Yusuf Sürüri	761
	Mülemma (2 Adet)	Yusuf Sürüri	761
	Gazel	Mehmet Kazım	761
	Nazire	Memduh	761
	Nazire	M. Ragıp	761
	Gazel	Ragıp Rıza	761
	Şarkı	Mukbil	761
	Şarkı	A. Galip	762
	Gazel	Recep Vahyi	762
	Muktebesat: Bahar Teraneleri	Tevfik Fikret	762
	Ravzatü'l-letaif	Tarık	762
KISM-I NİSA	Şarkı	Kadıköy'den Piraye	763
	Juliette'in İzdivacı	Ali Kemal	763-764
	Bir Kumaşçı Mağazasında	Belirtilmemiş	764-765
RESİMLERİMİZ	İran Şahı Rahmetli Nasreddin	Belirtilmemiş	765
	Mısır'da Ziraat ve Felahat	Belirtilmemiş	765
	Kahire'de Valide Mektebi	Belirtilmemiş	765
	Kudüs-i Şerif'te Bab-ı Tuma	Belirtilmemiş	765
	Kartal Kazası	Belirtilmemiş	766
	Antakya	Belirtilmemiş	766
	Urfa	Belirtilmemiş	766
RESİMLERİMİZ	Cuma Mescit	Belirtilmemiş	767
	Cami-i Tulun	Belirtilmemiş	767
	Ravze Cezîresi	Belirtilmemiş	767
	Yuva	Belirtilmemiş	767
Evrak ve Mekâtib	Varaka-i Mahsusa	M. C.	767-768
	Diğer Varak	Abidin Ali	768
Malumat-ı Nâfi ve Mütenevvia	Mesele-i Riyaziyenin Halli	Belirtilmemiş	769
----------	Manastır Gazetesi'nde Okunmuştur	Malumat	769
----------	Kosova Gazetesi'nde Okunmuştur	Malumat	769
Müteferrika	Tebrik ve Refikimiz	Malumat	769
	İkdam Gazetesi	Malumat	769
	Tebrik	Malumat	769

Müteferrika	Teşekkür-i Aleni	Malumat	769
ULUM VE FÜNUN	Kamus-ül Bedâyi	Manastırlı Kaymakam Rifat	770
RESİMLERİMİZ	Muzafferiddin Şah	Belirtilmemiş	771
EDEBİYAT	Meşhed-i Mihr-i Cemal	Hafid	771
Malumat-ı Nâfi ve Mütenevvia	Kamelya Faciası yahut Taksim Sokağı Cinayet-i Müdhişesi	Belirtilmemiş	772

37. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
----------	Tebrik-i Îd-i Adhâ	Belirtilmemiş	774
Müsabakat-i Kalemiye	Hikmet-i Siyasiye-i Osmaniye	Belirtilmemiş	775-777
	Eski Osmanlı Silahları yahut Osmanlıların Fenn-i Esliha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet	Ahmet Muhtar	777-778
	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Belirtilmemiş	779-781
	Osmanlılarda Gemicilik	Süleyman Nutkî	781-782
	Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariye ve Sanâyi-i Nefisesi	M. Ekrem, F. İskender	782-786
ULUM VE FÜNUN	Sirac-ı Saadet – Kemal-i İnsaniye	Manastırlı Kaymakam Rifat	786-787
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Ahmet Muhtar	787-789
EDEBİYAT-I ASKERİYE	Bibliyografya-yı Askerî-i Osmanî Külliyatı – Birinci Kısım	Ahmet Muhtar	789-792
ULUM VE FÜNUN	Ahlaka Dair Bir Mesele	M. Vasıf	792-794
E D E B İ Y A T	Hatıra	Belirtilmemiş	794-795
	Feryad-ı Andelip	Ahmet Rasim	795-797
	Kitâbe-i Gam	Ahmet Rasim	797-798
	Gazel	Celal Paşa	798
	Gazel	Hasan Hakkı Paşa	798
	Gazel	Aziz Bey	798
	Bahar! Bahar! (Şarkı)	Nazif Süruri	798
	Ruhum	Yusuf Süruri	798

EDEBİYAT	***Bir Meyl-i Vicdani***	Feraizcizade Osman Faiz	798-799
	Bahar Olmuş	M. Rifat	799
	Kıta – Farsça'dan Tercüme	Eskişehirli Mehmet Rasih	799
	Manzume-i Muhabbet	Recep Vahyi	799
	Muktebesat: Şükufe-çîn	A. Nadir	799
TERACİM-İ AHVAL	Münif Paşa	Belirtilmemiş	799-801
RESİMLERİMİZ	Hanya	Belirtilmemiş	801-802
KISM-I NİSA	Bint-i Resülullah Sallallahü Radıyallah Teala Anha	Mehmet Şükrü	803
Malumat-ı Nâfi ve Mütenevvia	Bir Hatıra-i Fenniye	Belirtilmemiş	804
Müteferrika	Âsâr-ı Cedide	Matbaacı Artin	804

38. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
E D E B İ Y A T	Hatıra	Belirtilmemiş	806-809
	Bir Makale-i Edebiye	Abidin Ali	810-811
	Aşkın Esbap ve Alaimi	İzmir'den Maraşlı Kamil	811-812
	Beş Dakikalık Bir Hayat	M. Rifat	812-813
	Bir Sergüzeşt	Zağralı Mehmet Şefik	813-815
	Gazel	Celal Paşa	815
	Gazel-i Müşterek	Erzurumlu Osman Feyzi	815
	Manzume	Ali Şadi	815
	Gazel	Sadi	815
	Şarkı	Paçacızade Necip	815
	Nazire	Muhiddin	815
	Gazel	Ramih	816
	Bir Gazelden Müfrez	Sadi	816
	Gazel	Suphi	816
	Kıta	S. S.	816
	Bir Güzel Kız İçin Söylenmiştir	Muhiddin	816-817
	Şarkı – Victor Hugo'dan	(Elif). Cemil	817
	Nazire	Abdülrab	817-818
	Gazel	Recep Vahyi	818

EDEBİYAT	***Kıta***	Belirtilmemiş	818
	Mezherede	(Elif). Necati	818
	Meşhed-i Mihr-i Cemal	Hafid	818
	Takriz	Aziz Bey	818-819
	Âsâr-ı Eslaftan	Halep'ten Rifat	819-821
MEVADD-I ADLİYE	Dava Vekilleri Hakkında İki Söz	T. Simon	821-823
ULUM VE FÜNUN	Âsâr-ı Eslafa Bir Nazar	İbrahim Rifat	823-824
	Platin	Belirtilmemiş	824
	Fünun-ı Bahriye	Ahmet Mithat	824-825
ZİRAAT	Yalnız Nebatat ve Sebze İle Maişet Usulü	Belirtilmemiş	826-827
TERACİM-İ AHVAL	Yusuf Ziya Paşa	Belirtilmemiş	827
	Kostantin Kara Teodori Efendi	Belirtilmemiş	827-828
	Cevdet Bey	Belirtilmemiş	828
RESİMLERİMİZ	Rusya İmparatoru İkinci Nikola Aleksandroviç	Belirtilmemiş	828
	Rusya İmparatoriçesi Aleksandra Feodorovna	Belirtilmemiş	828
	Kremlin	Belirtilmemiş	828

39. SAYI

BÖLÜM	**YAZILAR**	**YAZAN**	**SAYFA**
Müsabakat-ı Kalemiye	Eski Osmanlı Silahları yahut Osmanlıların Fenn-i Esliha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet	Ahmet Muhtar	830-831
	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Kaymakam Cabir	831
	Osmanlılarda Gemicilik	Süleyman Nutkî	831-833
	Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariye ve Sanâyi-i Nefisesi	M. Ekrem, F. İskender	833-835
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ' ve İstihkâmatı	Ahmet Muhtar	835-836
EDEBİYAT-I ASKERİYE	Bibliyografya-yı Askerî-i Osmanî Külliyatı	Ahmet Muhtar	836-838

ULUM VE FÜNUN	İlm-i Ahlak	Belirtilmemiş	838-840
BEND-İ MAHSUS	Terakki-i Sanayi İçin Ne Yapmalı?	Belirtilmemiş	840
E D E B İ Y A T	***İnsan İsteyerek mi Sever, İstemeyerek mi?***	N. K.	841
	Cevap	Malumat	841-843
	Sevda	Abdülkadir	843
	Tazarru	Mehmet Hamdi	843
	Gazel	Münif Paşa	843-844
	Gazel	Aziz Bey	844
	Manzume	Niyazi Efendi	844
	Şarkı	Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım	844
	Nazire	Recep Vahyi	844
	Gazel	Recep Vahyi	845
	Manzume-i Muhabbet	Feraizcizade Osman Faiz	845
	Gazel	Taşkasap'tan M. C.	845-846
	Bir Gazelden Müfrez	Erzurumlu Osman Faiz	846
	Gazel	Hafız Şem'i	846
	Müfret	Sadi	846
	Köyde	K. Y.	846
	Arkadaş	K. Y.	846
	Gazel	Muhiddin	846
	Kıta	S. Sırrı	847
	Kıta	Ragıp Rıza	847
MEVADD-I ADLİYE	Maarif-i Adliye	Belirtilmemiş	847-848
KISM-I NİSA	***Juliette'in İzdivacı***	Ali Kemal	848-850
	Bahar	Fındıklılı Zeynep Nesibe	850-851
RESİMLERİMİZ	Hanya	Belirtilmemiş	851
	Kırımizade Neşet Bey	Belirtilmemiş	851
	Budapeşte'de Nakliye Vasıtaları Şubesi	Belirtilmemiş	851
	Budapeşte'de Monto Parkı	Belirtilmemiş	851
	Kutup Minare	Belirtilmemiş	851
	Çorum'da Saat Kulesi	Belirtilmemiş	852
TIP	Tebdil-i Hava	Doktor Şükrü Kamil	852-853

TIP	Süt	Doktor Şükrü Kâmil	853-854
Malumat-ı Nâfi ve Mütenevvia	***Tiyatro – Fransuva'nın Tedbiri***	(Çev.) Tevfik Âmir	854-855
ULUM VE FÜNUN	Kamus-ül Bedâyi	Rifat	856

40. SAYI

BÖLÜM	**YAZILAR**	**YAZAN**	**SAYFA**
SÂL-İ FERHUNDE-FAL	Tebrik	Belirtilmemiş	858
Müsabakat-ı Kalemiye	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Kaymakam Cabir	859
	Osmanlılarda Gemicilik	Süleyman Nutkî	859-862
	Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariye ve Sanâyi-i Nefisesi	M. Ekrem, F. İskender	862-863
	Fezail-i Ahlakiye	Vasıf	863-866
	Eski Osmanlı Silahları yahut Osmanlıların Fenn-i Esliha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet	Ahmet Muhtar	866-867
EDEBİYAT	Sirac-ı Saadet	Belirtilmemiş	867-868
ULUM VE FÜNUN	Felsefe – Sanat	Nureddin Ferruh	869-871
	İlm-i Ahlak	Belirtilmemiş	871-873
EDEBİYAT	***İcmal-i Edebî***	Belirtilmemiş	873-875
SÂL-İ FERHUNDE-FAL	Tarih	Ali Nazif Süruri	875
	Tarih	Asım Vecihi	876
	Tarih	Mehmet Esat	876
	Tarih	Mehmet Esat	876
	Tarih	Yümnî teba	876
	Tarih	Hocazade Hasan Müçteba	876
	Tarih	Mehmet Cemil	876
	Tarih (Arapça)	Hayyatzade Fethullah	876-877
EDEBİYAT	**Müstezat**	İbnü'l-Hızır Rüştü	877
	Fırtına (Rusça'dan Tercüme)	Celal Ünsi	877
	Divane-i Aşk ve Sevda	Celal Ünsi	877-878
	Tahassür	M. Selahaddin	878

E D E B İ Y A T	***Gazel***	Recep Vahyi	878
	Âteşîn	Ali Şadi	878
	Kıta	Ali Şadi	878
	Kıta	Sadi	878
	Enin-i İptila	Sadi	878
	Gazel	Muhiddin	878
	Kıta	Muhiddin	878-879
	Bahar Olmuş Ünvanlı Gazele Nazire	Ragıp Rıza	879
	Pek Hazin Bir Dakika!	Selanik'ten Halil Refet	879
	Gazel	Feraizcizade Osman Faiz	879
	Gazel	Recep Vahyi	879
	Hazret-i Musa'nın Nil'den Tahlisi – Victor Hugo (Fransızca Bir Neşidenin Mensur Tercümesi)	(Çev.) Hatem-i Süleyman	879
	Tulû'-i Afitab – J.J. Rousseau'dan	M. Rifat	879-880
KISM-I NİSA	***Juliette'in İzdivacı***	Ali Kemal	880-881
	Küfüvv ve Akran	Maksutzade Mehmet Cemal	881-883
	Aile Manzumeleri	Sadi	883
TERACİM-İ AHVAL	Abdullah Paşa	Belirtilmemiş	884
	Hilmi Paşa	Belirtilmemiş	884
RESİMLERİMİZ	Çarviç Hazretleri	Belirtilmemiş	884
	Sarniça Vapuru	Belirtilmemiş	885
	Merasim-i Tetviciye	Belirtilmemiş	885
	Taçgüzari-i Çar	Belirtilmemiş	885
	Prens Nikola Petroviç	Belirtilmemiş	885-886
	Sine Şehri	Belirtilmemiş	886
	Neptün Zırhlısı	Belirtilmemiş	886
	Şemsettin Ziya Bey	Belirtilmemiş	886
	Hazret-i Ömer Cami	Belirtilmemiş	886
TIP	Tebdil-i Hava	Şükrü Kamil	886-887
ULUM VE FÜNUN	Kamus-ül Bedâyi	Rifat	888

41. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
Müsabakat-ı Kalemiye	Fezail-i Ahlak	M. Vasıf	890-891
	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Kaymakam Cabir	891
	Osmanlılarda Gemicilik	Süleyman Nutkî	891-892
EDEBİYAT-I ASKERİYE	Bibliyografya-yı Askerî-i Osmanî Külliyatı	Ahmet Muhtar	892-894
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Ahmet Muhtar	894-898
BEND-İ MAHSUS	Muhabere-i Musavvire – Maraz-ı Kilab	Belirtilmemiş	898-899
SÂL-İ FERHUNDE-FAL	Tarih	Mehmet Sadi	900
	Tarih	Hamdi	900
	Tarih	Tevfik Lamih	900
	Tarih	Salim	900
	Tarih	Şükrü	900
	Tarih	Mazhar	901
	Tarih	İbrahim Refet	901
	Tarih	Mehmet Necati	901
	Tarih	Ahmet Tevfik	901
	Tarih	İsmail	901
	Tarih	Salim	901
	Tarih	İrfan	901
	Tarih	Hafız Tevfik	901
	Tarih	Ahmet Bahaddin	901
	Tarih	Atıf	901
E D E B İ Y A T	Seyyah	Seyyah	902-904
	Istılahat-ı İlmiyeden Bir Parça (Ziya – Nur)	İzmir'den M. Kâmil	904-905
	Alexandre Dumas-fils'in Mektubu	(Çev.) Ahmet Rasim	905-907
	Sergüzeştimden Bir Parça	Feraizcizade Osman Faiz	907
	Şarkı	Tarık	908
	Ey Gül!	Recep Vahyi	908
	Gazel	Osman Faiz	908
	Geçenlerde Çam Limanında Şu Yolda Nağmesaz Olmuştum	Muhiddin	908

EDEBİYAT	***Gazel***	Sadi	908
	Kıta	Muhiddin	908
	Bahar	Halid Eyyub	908-909
TERACİM-İ AHVAL	Osman Gazi	Belirtilmemiş	909-910
	Orhan Gazi	Belirtilmemiş	910
	Mustafa Beyefendi	Belirtilmemiş	911
RESİMLERİMİZ	Kazan'da Acem Mescit	Belirtilmemiş	911
KISM-I NİSA	***Juliette'in İzdivacı***	Ali Kemal	911-912
Müteferrika	Teşekkür	Malumat	912
	Âsâr-ı Cedide	Artin	912

42. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
E D E B İ Y A T	***Musahabe-i Edebiye – Bir Sergüzeşt-i Hakiki***	Belirtilmemiş	914-915
	Bir Makale-i Edebiye	Kafkasyalı Celal Ünsi	915-916
	Cevap	Malumat	916-918
	Aşk	M. Kâmil	918
	Edibane Bir Mektup (Müstecabizade İsmet Bey'e)	Belirtilmemiş	918-919
	Taklit	Sadi	919
	Kelebek – Fransızca'dan	Ahmet Refik	919
	Bir Hatıra – Veda	M. Ziya	919-920
	Alexandre Dumas-fils'in Mektubu	(Çev.) Ahmet Rasim	920-923
	Gazel	İbnü'l-Hızır Rüştü	923
	Bahar – Müncelî	Halid Eyyub	923
	Şarkı	Mukbil	923
	Gazel	Sadi	923
	Gazel	M. Ragıp	923
	Gazel	M. Ragıp	923-924
	Şarkı	Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım	924

EDEBİYAT	Kıta	Mehmet Ali	924
	Meşhed-i Mihr-i Cemal	Hafid	924
	Takriz	Vecihi	924
KISM-I NİSA	Hanımlara Talim-i Kitâbet	Nazif Süruri	924-926
	Şarkı	Mahmure	926
	Şarkı	Mazlume	926
	Letaif	Celal	926
	Kıta	Aliye	926
	Juliette'in İzdivacı	Ali Kemal	926-927
	Muharrirat-ı Nisvandan – İzdivaç	H. Remziye	927-930
	Garbın Balo Fecayisinden	Nafia	930
EDEBİYAT	***Refikamıza Bir Nazar***	Belirtilmemiş	930-931
Müsabakat-ı Kalemiye	Osmanlıların Fenn-i Esliha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet	Ahmet Muhtar	931-932
TERACİM-İ AHVAL	Merhum Müşir Derviş Paşa	Belirtilmemiş	932
	Ahmet Sami Efendi	Belirtilmemiş	932
	Mösyö Farneti	Belirtilmemiş	933
	Mehmet Hayri Efendi	Belirtilmemiş	933
RESİMLERİMİZ	Cami-i Şerif	Belirtilmemiş	933-934
	Nijni Novgorad Sergisi	Belirtilmemiş	934-935
ULUM VE FÜNUN	Kamus-ül Bedâyi	Rifat	936

43. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
Müsabakat-ı Kalemiye	Eski Osmanlı Silahları yahut Osmanlıların Fenn-i Esliha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet	Ahmet Muhtar	938-939
	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Kaymakam Cabir	939-941
	Osmanlılarda Gemicilik	Süleyman Nutkî	941-942
EDEBİYAT-I ASKERİYE	Bibliyografya-yı Askerî-i Osmani Külliyatı	Ahmet Muhtar	942-943
FENN-İ MUSİKİ	Musikiye Dair Bir Mektup	Necip Asım	943
	Cevap	Malumat	943-944

ULUM VE FÜNUN	Feza	Mahmut Esat	944-945
	Âsâr-ı Eslafa Bir Nazar	İbrahim Rifat	945-946
	İlm-i Ahlak	Belirtilmemiş	946-947
HİKÂYE-İ MÜNTAHABE	***İkiz***	Belirtilmemiş	947-950
KISM-I NİSA	Ömr-i Edebî	Leyla Feride	950-951
	Juliette'in İzdivacı	Ali Kemal	952-953
	Şarkı	Mehcure	954
E D E B İ Y A T	***Gazel***	Celal Paşa	954
	Gazel	Nezih Paşa	954
	Bir Gazelden Müfrez	Feraizcizade Osman Faiz	954
	Kıta	Muhiddin	954
	Tahassür	Ali Refet	954
	Gazel	Suat Bin Necip	954
	Kıta	Kulaksızlı Süleyman	954
	Tazallüm	S. S.	954
	Gazel	Ali Refet	955
	Kıta (2 Adet)	Osman Faiz	955
	Bir Gazelden Müfrez	Muhiddin	955
	Kıta	Muhiddin	955
	Gazel	Muhiddin	955
	Aşk	Maraşlı Kâmil	955
TERACİM-İ AHVAL	Mustafa Zihni Paşa	Belirtilmemiş	955-956
	Namık Bey	Belirtilmemiş	956-958
	Salih Münir Bey	Belirtilmemiş	958
	Ali Galip Bey	Belirtilmemiş	958
	Stefanaki Mussurus Bey	Belirtilmemiş	958
RESİMLERİMİZ	Hamidiye Cami	Belirtilmemiş	959
	Ameliyat-ı Cerrahiye	Belirtilmemiş	959
EDEBİYAT	Refikamıza Bir Nazar	Belirtilmemiş	959
Evrak ve Mekâtib	Varaka	Ahmet Şakir	959-960
Malumat-ı Nâfi ve Mütenevvia	Bir Pir-i Salhürde	Hüseyin Hüsnü	960
Müteferrika	İhtar-ı Mahsus	Belirtilmemiş	960

44. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
BEND-İ MAHSUS	Mü'temer-i Müsteşrikîn	Belirtilmemiş	962-966
HİKÂYE-İ MÜNTAHABE	***İyilik Unutulmuyor***	İbnü'l-Hızır Rüştü	966-967
EDEBİYAT	Temaşa – Alp Dağlarında	Halid Eyyub	967-969
	Aşk	M. Kamil	969-970
FENN-İ MUSİKİ	Türkü	Belirtilmemiş	970
	Arap Musikisi	Kaymakam Cabir	970-972
Müsabakat-ı Kalemiye	Osmanlılarda Gemicilik	Süleyman Nutkî	972-973
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Ahmet Muhtar	974
Müsabakat-ı Kalemiye	Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariye ve Sanâyi-i Nefisesi	M. Ekrem, F. İskender	974-975
ULUM VE FÜNUN	İlm-i Ahlak	Belirtilmemiş	975-975
KISM-I NİSA	Şarkı	H.	976
KISM-I NİSA	Juliette'in İzdivacı	Ali Kemal	976-978
E D E B İ Y A T	***Sadelik***	Müstecabizade İsmet	978-979
	Umum Üdebamıza Bir İhtar	İzmir Gazetesi'nin Bir Makalesi	979
	Cevap	Malumat	979-980
	Âsâr-ı Eslaftan	Halep'ten Rifat	980-981
	Puşkin'in İki Manzumesinin Mealen Tercümesi	Kafkasyalı Celal Ünsi	981
	Puşkin'in "Şair-Andelip" İsimli Manzumunun Farsça'ya Tercümesi	Kafkasyalı Celal Ünsi	981
	Ey Dilrüba	Sadi	981
	Nazire	Reşid	982
	Hitab	K. Y.	982
	İki Yüz Elli Sene Evvel Söylenmiş-Bir Gazel	Selanik'ten Ahmet Enverî	982
	Muktebesat – Valide	Tevfik Fikret	982
	Kanaryacığım	A. Nadir	982

TERACİM-İ AHVAL	Prens Ferdinand	Belirtilmemiş	983
	Niyazi Bey	Belirtilmemiş	983
	İbrahim Bey	Belirtilmemiş	983-984
RESİMLERİMİZ	Hüseyin Kamil Paşa	Belirtilmemiş	984
	Tac Mahal	Belirtilmemiş	984
	Mösyö Lafuenet	Belirtilmemiş	984

45. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
E D E B İ Y A T	***Mülahaza***	Müstecabizade İsmet	986
	İmla Takdiri Müsabakası	Havai	987
	Gazel	Ahmet Mahir	987
	Şarkı	Kıbrıs'tan Kaytazzade Nazım	987
	Gazel	İranlı M. Bahaddin	987
	Taklid-i Neva-yı Muallim	Belirtilmemiş	987
	Kıta	Ali Şadi	987-988
	Gazel	Ragıp Rıza	988
	Bir Mersiye	Halil Refet	988
	Tahdis-i Nimet	Zeynelabidin	988-989
	Aşk	İzmir'den Maraşlı Kamil	989-990
	Temaşa	Halid Eyyub	990-991
HİKÂYE-İ MÜNTAHABE	***Adsız***	Selanikli Tevfik	991-993
BEND-İ MAHSUS	***Makale-i İntikadiye – Emile Zola'yı Niçin Okumuyorum?***	Ahmet Mithat	994-998
KISM-I NİSA	Juliette'in İzdivacı	Ali Kemal	998-999
Müsabakat-ı Kalemiye	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Kaymakam Cabir	999
ULUM VE FÜNUN	Vecaib-i İnsaniye	Mehmet Rifat	1000
RESİMLERİMİZ	Mareşal Yamagata	Belirtilmemiş	1001
	Prens Akihito Komaço	Belirtilmemiş	1002
	Dihva Karyesi	Belirtilmemiş	1002
	Şah-ı Ekber Türbesi	Belirtilmemiş	1002
	Dimetraki Nikolayidis Efendi	Belirtilmemiş	1002 -1003

Evrak ve Mekâtib	Varaka – Taştir	Binti Said Faide	1003
	Varaka	Ahmet Muhtar	1003
ULUM VE FÜNUN	Kamus-ül Bedâyi	Rifat	1004

46. SAYI

BÖLÜM	**YAZILAR**	**YAZAN**	**SAYFA**
HİKÂYE-İ MÜNTAHABE	***Miftah (Tercümedir)***	Belirtilmemiş	1006-1007
E D E B İ Y A T	İlka'ya Mukaddime Bir İki Söz	Belirtilmemiş	1007-1010
	Hâdim Ali Paşa Hakkında Mesihi'nin Mersiyesi	Necip Asım	1010-1011
	Tasfiye-i Lisan-i Osmanî	İzmir Gazetesi'nden Alıntı	1012
	İzmir Gazetesi'ne Cevap	Malumat	1013-1014
	Gazel	Müstecabizade İsmet	1014
	Bir Şair-i Maderzade Daha!	Emirizade M. Bahaddin	1014
	Manzume	Belirtilmemiş	1014
	Bir Düşünüş	Halid Eyyub	1014
	Gazel	Abdürrahim Ulvi	1014
	Gazel	Kaytazzade Nazım	1015
	Şarkı	Kaytazzade Nazım	1015
	Gazel	Kaytazzade Nazım	1015
	Gazel	Sadi	1015
	Üç Bekâr yahut Bir Arap, Bir Acem Bir de Türk	Kafkasyalı Celal Ünsi	1015
	Musahabe – Bir Şairle Bir Filozof Arasında	Şair – Tevfik Fikret Filozof – Tevfik Rıza	1015-1017
	Meşhed-i Mihr-i Cemal	Hafid	1017-1018
Kısm-ı Farisi	Tahmis	Kâmil	1018
EDEBİYAT-I ASKERİYE	Bibliyografya-yı Askerî-i Osmani Külliyatı	Ahmet Muhtar	1018
Müsabakat-ı Kalemiye	Eski Osmanlı Silahları yahut Osmanlıların Fenn-i Esliha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet	Ahmet Muhtar	1019

FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Ahmet Muhtar	1019-1020
Müsabakat-ı Kalemiye	Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariye ve Sanâyi-i Nefisesi	M. Ekrem, F. İskender	1020
TERACİM-İ AHVAL	Şerif Molla Bin Mehmet	Belirtilmemiş	1021-1022
	Sürüri Paşa	Belirtilmemiş	1022
	Hakkı Bey	Belirtilmemiş	1022-1023
	Nâzırzade Hamdi Bey	Belirtilmemiş	1023
Evrak ve Mekâtib	Varaka-i Mahsûsa	Kafkasyalı Celal Ünsi	1023-1024
	Cevap	Malumat	1024
Müteferrika	Arz-ı Teşekkür	Belirtilmemiş	1024

47. SAYI

BÖLÜM	YAZILAR	YAZAN	SAYFA
KISM-I NİSA	Juliette'in İzdivacı	Ali Kemal	1026-1029
Müsabakat-ı Kalemiye	Eski Osmanlı Silahları yahut Osmanlıların Fenn-i Esliha ve Topçuluğa Ettikleri Hizmet	Ahmet Muhtar	1029-1030
	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Kaymakam Cabir	1030-1031
	Osmanlılarda Gemicilik	Süleyman Nutkî	1031-1033
FÜNUN-I ASKERİYE	Zaman-ı Hâzır Kılâ ve İstihkâmatı	Ahmet Muhtar	1033-1034
Müsabakat-ı Kalemiye	Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariyye ve Sanâyi-i Nefisesi	M. Ekrem, F. İskender	1034
E D E B İ Y A T	***Mesele-i Lisaniye – İzmir Gazetesi'ne Cevap***	Malumat	1034-1035
	İmla Takdiri Müsabakasından	Mehmet Asım	1035-1036
	Türkçe Yazmak Lazım	Malumat'ı Okuyanlardan Biri	1037-1039
	Ziya'ya	Müstecabizade İsmet	1039-1040

EDEBİYAT	İlka'dan Devam	Belirtilmemiş	1040-1042
	Tahattur	Mehmet Tarık	1043
	Sandalda Bir Münacat	Kilisli M. Rifat	1043
	Türkü	M. Rifat	1044
RESİMLERİMİZ	Manastır Mekteb-i İdadi-i Cedidi	Belirtilmemiş	1044
	Mustafa Paşa	Belirtilmemiş	1044
Müteferrika	Tebrik ve Teşekkür	Belirtilmemiş	1044

48. SAYI

BÖLÜM	**YAZILAR**	**YAZAN**	**SAYFA**
Müteferrika	İhtar-ı Mahsusa	Belirtilmemiş	1046
BEND-İ MAHSUS	***Goncourt'lar***	Belirtilmemiş	1046-1051
E D E B İ Y A T	***Kitabe-i Gam***	Ahmet Rasim	1051-1052
	İmla Müsabakasından	S. Hayretî	1052-1054
	İmla Müsabakasından	Sadreddin Şükrü	1054-1056
	Tasfiye-i Lisan-ı Osmanî İzmir Gazetesi'nden Alınmıştır	Mehmet Refet	1056-1058
	Musahabe-i Edebiye- Servet-i Fünun	Tevfik Fikret	1058-1060
	Elsine-i Türkiyye Hakkında Malumat-ı Lisanîye	Necip Asım	1060-1063
	Gonçe	Said	1063
	Gazel	Nezih Paşa	1063
	Nazım	Mehmet Tarık	1063
	Keşf-i Hakikat	Cafer Bey	1063
	Gazel	M. Selahaddin	1063-1064
	Gazel	Osman Faiz	1065
	Gazel	Suat Bin Necip	1065
	Gazel	Mustafa Cemal	1065
	Nazire-i Gazel-i İsmet	Mithat Bahari	1065
	Nazire – Nabi'nin Bir Gazeline	Abdürrahim Ulvi	1065
	Gazel	Sadi	1065
	Nisanda Yazmış Olduğum Gazel	Muhiddin	1065
TERACİM-İ AHVAL	Mustafa Riyaz Paşa	Belirtilmemiş	1065

TERACİM-İ AHVAL	Rum Patriği Yedinci Antimus	Belirtilmemiş	1065
	Karadağ Hükûmet Maslahatgüzarı Mösyö Bakiç	Belirtilmemiş	1065-1066
	Nikolayidis Efendi	Belirtilmemiş	1066
RESİMLERİMİZ	İzmir Şehr-i Dilarası	Mehmet Kâmil	1066-1068
	Karlsbad Şehrinde Bir Daire-i Latife	Mehmet Kâmil	1068
	Buda Mabedi	Mehmet Kâmil	1068
	Sarayiçi	Mehmet Kâmil	1068
Müteferrika	Makale-i Takdir	Emniyet Gazetesi	1068

49-50. SAYI

BÖLÜM	**YAZILAR**	**YAZAN**	**SAYFA**
----------	İyâd-ı Mefahir-i Milliye-i Osmaniye	Nazif Süruri – Mehmet Tahir	1
EDEBİYAT	Dasitan-ı Zafer	Müstecabizade İsmet	3-7
Müteferrika	Arz-ı Mübahat	Belirtilmemiş	7-9
RESİMLERİMİZ	İzzet Bey	Mehmet Fahri	9-10
	Sultan Ahmet Cami-i Şerifi	Mehmet Fahri	10
	İstanbul Gaz Şirketi	Mehmet Fahri	10
	Selanik Mekteb-i İdadisi	Mehmet Fahri	10
	Mekteb-i Mülkiye-i Şahane	Mehmet Fahri	11
	Mekteb-i Sanayi	Mehmet Fahri	11
	Haydelberg Civarında Vaki Cami-i Şerif	Mehmet Fahri	11-12
HİKÂYE-İ MÜNTAHABE	***Levha-i Hayat yahut Sâniye***	Selanik'ten Halil Rifat	12-14
EDEBİYAT	***Gazel-i Müşterek***	Şekip – Necip	15
	Bir Gazel	Rodoslu Ali Bahari	15
	Gazel	Mustafa Cemal	15
	Kuzu (Bir Çoban Kızı Dilinden)	M. Rifat	15
ULUM VE FÜNUN	Ebcet	İzmir'den Maraşlı Kamil	15-16
FENN-İ MUSİKİ	Arap Musikisi	Belirtilmemiş	17-18
MEVADD-I ADLİYE	Etba-yı Kanuniye Takrirleri	Belirtilmemiş	18-21

ULUM VE FÜNUN	Vecaib-i İnsaniye	Halep'ten Rifat	22-23
	Feza	Mahmut Esad	23-24
Malumât-ı Nâfi ve Mütenevvia	Fennî Eğlencelerden	Rifat Dâniş	24
ULUM VE FÜNUN	İlm-i Ahlak	Kemal	25-26
	İmla Meselesi	Osman Adil	26-27
EDEBİYAT-I ASKERİYE	Bibliyografya-yı Askerî-i Osmani Külliyatı	Ahmet Muhtar	27-28
Müsabakat-ı Kalemiye	İslamların Tarih-i Harbe Ettikleri Hizmet	Kaymakam Cabir	28-29
	Osmanlılarda Gemicilik	Süleyman Nutkî	29-30
	Arapların Medeniyet, Âsâr-ı Mimariye ve Sanâyi-i Nefisesi	M. Ekrem, F. İskender	30-31
	Amerika'da Terbiye-i Etfal ve Tayms Rekorder (Times Recorder) Gazetesi	Belirtilmemiş	31-32
ULUM VE FÜNUN	Kamus-ül Bedâyi	Rifat	32
BEND-İ MAHSUS	***Türkçe'nin Tarihçesi***	Necip Asım	33-34
EDEBİYAT	Temaşa	Halid Eyyub	34-35
Malumat-ı Nâfi ve Mütenevvia	Mütenevvia	Belirtilmemiş	35
	Şetta	Belirtilmemiş	35
Müteferrika	Makale-i Takdiriye	Tercüman Gazetesi	35
Evrak ve Mekâtib	Seyyar Muhabirin Mektupları	Belirtilmemiş	36

6. BÖLÜM

İKİNCİ CİLTTEKİ EDEBÎ YAZILARIN YAZARLARINA GÖRE ALFABETİK İNDEKSİ

<A>

A. Galip:

1) *Gözlerin*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 550.
2) *İftirak-ı Ebediyi Müteakip Bir Gece*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 686-687.
3) *Şarkı*, C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 762.

A. Nadir : bkz. BOLAYIR, Ali Ekrem

A. Remzi:

1) *Arz-ı Hakikat*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 660.

Abbas Haveri:

1) *Bir Kıta*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 661.
2) *Akşam Zamanı,* C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 663.

Abdülkadir:

1) *Sevda*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 843.

Abdülrab:

1) *Nazire*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 817-818.

Abdürrahim Ulvi:

1) *Gazel*, C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s. 1014.
2) *Nazire*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s.1065.

Abidin Ali:

1) *Bir Makale-i Edebiye*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 810-811.

Ahmet Arif:

1) *Kelîm-i Hemedanî'nin Müfredinin Tercümesi*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 601.

Ahmet Hamdi (Harput'tan):

1) *Gazel*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 596.

Ahmet Enveri (Selanikli):

1) *İki Yüz Elli Sene Önce Söylenmiş Bir Gazel*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 982.

Ahmet Mahir:

1) *Gazel*, C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 987.

Ahmet Mithat:

1) *"Şemsa" Hakkında Bir Makale-i Mahsusa*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 554.
2) *Makale-i İntikadiye*, C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 994-998.

Ahmet Rasim:

1) *Kitabe-i Gam*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 543-545.
2) *Nağmehan-ı Muhabbet*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 581.
3) *Kitabe-i Gam*, C.2, S.28, 2 Ocak 1896, s. 620-621.
4) *Feryad-ı Andelip*, C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 795-797.
5) *Kitabe-i Gam*, C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 797-798.
6) *Alexandre Dumas-fils'in Mektubu,* C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 905-907.

7) *Alexandre Dumas-fils'in Mektubu,* C.2, S.42, 25 Haziran 1896, s. 920-923.
8) *Kitabe-i Gam*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1051-1052.

Ahmet Refik : bkz. ALTINAY, Ahmet Refik

Ali Bahari (Rodoslu):

1) *Bir Gazel*, C.3, S.49-50, 31 Ağustos 1896, s. 15.

Ali Kemal:

1) *Terakkiyat-ı Edebiye*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 650-651.
2) *Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 652-653.
3) *Musahabe-i Edebiye*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 716-717.
4) *Memalik-i Osmaniyede Terakkiyat-ı Edebiye*, C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 753-756.
5) *Musahabe-i Edebiye*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 758-759.

Ali Refet:

1) *Tahassür*, C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 954.
2) *Gazel,* C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 955.

Ali Rıza (Vefalı):

1) *Bir Gencin Veda-i Ebedisi*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 663-664.

Ali Şadi:

1) *Manzume*, C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 760-761.
2) *Manzume*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 815.
3) *Ateşin*, C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 878.
4) *Kıta*, C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 878.
5) *Kıta*, C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 987-988.

ALTINAY, Ahmet Refik

1) *Kelebek (Fransızca'dan),* C.2, S.42, 25 Haziran 1896, s. 919.

Andelip : bkz. Mehmet Esat

Arif Hikmet:

1) *Gazel*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 659.
2) *Hasbihal-i Beray-ı Nefs-i Natıka*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 659-660.
3) *Gazel*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 683.

Aziz Bey:

1) *Manzume*, C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 798.
2) *Takriz*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 818-819.
3) *Gazel,* C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 844.

<B>

Bahaizade Mehmet Suphi: bkz. Mehmet Suphi

Bedri Ziya:

1) *Agâh*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 579-581.
2) *Şarkı*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 601.
3) *Agâh*, C.2, S.28, 2 Ocak 1896, s.624.

BOLAYIR, Ali Ekrem:

1) *Veda*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 720.
2) *Şükufe-çin*, C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 799.
3) *Kanaryacığım*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 982.

BÖLÜKBAŞI, Rıza Tevfik:

1) *Musahabe – Bir Şairle Bir Filozof Arasında (Filozof Kısmı),* C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s. 1015-1017.

<C>

Cafer Bey:

1) *Keşf-i Hakikat*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1063.

Celal Paşa:

1) *Gazel,* C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 760.
2) *Manzume*, C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 798.
3) *Gazel,* C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 815.
4) *Gazel,* C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 954.

Celal Ünsi:

1) *Fırtına (Rusça'dan)*, C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 877.
2) *Divane-i Aşk ve Sevda*, C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 877-878.
3) *Bir Makale-i Edebiye*, C.2, S.42, 25 Haziran 1896, s. 915-916.
4) *Puşkin'in İki Manzumesinin Mealen Tercümesi*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 981.
5) *Puşkin'in "Şair-Andelip" İsimli Manzumunun Farsça'ya Tercümesi*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 981.
6) *Üç Bekâr yahut Bir Arap, Bir Acem, Bir de Türk*, C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s. 1015.

Cemal:

1) *Manzume*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 599.
2) *Kıta*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 599.

<Ç>

Çatalcalı Memduh: bkz. Memduh

<E>

Edip:

1) *Gazel*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 576.
2) *Bir Kıta*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 576.
3) *Gazel*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 601.
4) *Gazel,* C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 601

(Elif). A(yın). :

1) *Medfen-i Ferzendi*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 684.
2) *Tulu*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 760.

(Elif). C. :

1) *Bir Manzume (Tercüme),* C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 660-661.

(Elif). Cemil:

1) *Şarkı (Victor Hugo'dan)*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 817.

(Elif). Fuat:

1) *Halet-i Nezde Bir Mariz*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 600-601.

(Elif). Necati:

1) *Mezherede,* C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 818.

(Elif). Saffet:

1) *Gazel – Köhne Zemin*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 597.

<F>

Feraizcizade Osman Faiz: bkz. Osman Faiz

Feyzi:

1) *Takriz*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 576.
2) *Takriz*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 682-683.

<H>

Hafız Eyyubi:

1) *Gazel,* C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 577.

Hafız Hasan (İbnü'l-Abbas):

1) *Gözlerin*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 686.

Hafız Müçteba (Hocazade):

1) *Gözlerin,* C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 550.
2) *Canana Hitap*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 720.

Hafız Şem'i:

1) *Tazmin*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 549.
2) *Edeb-el Dünya ve'd-din'den (İmam Ali)*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 721.
3) *Gazel*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 846.

Hafid:

1) *Tevhit*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 546-547.
2) *Meşhed-i Mihr-i Cemal*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 682.
3) *Meşhed-i Mihr-i Cemal*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 721-722.
4) *Meşhed-i Mihr-i Cemal*, C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 771.
5) *Meşhed-i Mihr-i Cemal*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 818.

6) *Meşhed-i Mihr-i Cemal*, C.2, S. 42, 25 Haziran 1896, s. 924.
7) *Meşhed-i Mihr-i Cemal*, C.2, S. 46, 6 Ağustos 1896, s. 1017-1018.

Hakkı (Bursa'dan):

1) *Hazret-i Naci'ye Peyrev Olabilir miyim?,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 719.

Hakkı (Trablusgarp'tan):

1) *Gazel*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 576.

Halil Refet (Selanik'ten):

1) *Pek Hazin Bir Dakika!* , C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 879.
2) *Bir Mersiye*, C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 988.

Halid Eyyub:

1) *Bahar*, C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 908-909.
2) *Bahar – Münceli*, C.2, S.42, 25 Haziran 1896, s. 923.
3) *Temaşa – Alp Dağlarında*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 967-969.
4) *Temaşa*, C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 990-991.
5) *Bir Düşünüş*, C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s. 1014.
6) *Temaşa*, C.3, S.49-50, 31 Ağustos 1896, s. 34-35.

Hamdi:

1) *Gazel*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 577.
2) *Gazel,* C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 597.

Hasan Fehmi:

1) *Niyaz*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 577.
2) *Montesquieu ve Asarı*, C.2, S.28, 2 Ocak 1896, s.625-626.

Hasan Hakkı Paşa:

1) *Manzume*, C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 798.

Hatem-i Süleyman:

1) *Gençlik, (Fenelon'dan)*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 687.
2) *Bir Ses İçin (Tercüme)*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 687.
3) *Hazret-i Musa'nın Nil'den Tahlisi* (Victor Hugo'dan), C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 879.

Havai:

1) *İmla Takdiri Müsabakası*, C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 987.

Hersekli Arif Hikmet: bkz. Arif Hikmet

<İ>

İhsan (Selanikli):

1) *İbn-i Temim*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 684-685.

İhsan Necmi (Edremitli):

1) *Gazel*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 661.

İsmet:

1) *Ümit*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 718.
2) *Bir Kıta*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 719.
3) *Sadelik,* C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 978.
4) *Mülahaza,* C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s.986.
5) *Gazel*, C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s. 1014.
6) *Ziya'ya*, C.2, S.47, 13 Ağustos 1896, s. 1039-1040.
7) *Dastan-ı Zafer*, C.3, S.49-50, 31 Ağustos 1896, 3-7.

İsmetzade Arif: bkz. Ahmet Arif

<K>

K. Y. :

1) *Kıta*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 550.
2) *Kıta*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 595.
3) *Gazel,* C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 595.
4) *Köyde,* C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 846.
5) *Arkadaş*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 846.
6) *Hitap*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 982.

Kabil (Kerküklü):

1) *Nazire*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 719.

Kamil (Maraşlı):

1) *Aşkın Esbap ve Alaimi*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 811-812.
2) *Istılahat-ı İlmiyeden Bir Parça (Ziya – Nur),* C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 904-905.
3) *Aşk,* C.2, S.42, 25 Haziran 1896, s. 918.
4) *Aşk,* C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 958.
5) *Aşk*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 969-970.
6) *Aşk,* C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 989-990.

KARDAM, Kilisli Rifat:

1) *Bahar Olmuş,* C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 799.
2) *Beş Dakikalık Bir Hayat*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 812-813.
3) *Tulu-i Afitap- J.J. Rousseau'dan*, C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 879-880.
4) *Sandalda Bir Münacat*, C.2, S.47, 13 Ağustos 1896, s. 1043.
5) *Türkü,* C.2, S.47, 13 Ağustos 1896, s. 1044.

6) *Kuzu (Bir Çoban Kızı Dilinden),* C.3, S.49-50, 31 Ağustos 1896, s. 15.

Kasım Şükrü (Somalı):

1) *Gazel*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 578-579.
2) *Kıta,* C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 686.

Kelîm-i Hemedanî:

1) *Müfret*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 601.

Kaytazzade Nazım: bkz. Nazım

<L>

Lütfü:

1) *Ez-Varidat-ı Hatır*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 547-548.
2) *Aşk,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 718.
3) *Nazire,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 718.

<M>

M. Bahaddin (Emirizade):

1) *Bir Şair-i Maderzade Daha!* , C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s. 1014.

M. Bahaddin (İranlı):

1) *Gazel*, C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 987.

M. C. (Taşkasap'tan):

1) *Gazel*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 845-846.

M. Ragıp:

1) *Nazire,* C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 761.
2) *Gazel,* C.2, S.42, 25 Haziran 1896, s. 923.
3) *Gazel*, C.2, S.42, 25 Haziran 1896, s. 923-924.

M. Selahaddin:

1) *Gazel*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 662.
2) *Tahassür,* C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 878.
3) *Gazel,* C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1063-1064.

M. Ziya:

1) *Bir Hatıra – Veda*, C.2, S.42, 25 Haziran 1896, s. 919-920.

Mahmut Celaleddin Paşa:

1) *Gazel*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 683.

Malumat:

1) *Malumat'ın Cevabı (R. Mahmut Ekrem'e),* C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 603-604.
2) *Cevap [N. K(af).'a]*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 841.
3) *Cevap (Celal Ünsi'ye)*, C.2, S. 42, 25 Haziran 1896, s. 916-918.
4) *Cevap (İzmir Gazetesi'ne)*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 979-980.
5) *Cevap (İzmir Gazetesi'ne),* C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s.1013-1014.
6) *Mesele-i Lisanîye – İzmir Gazetesi'ne Cevap*, C.2, S.47, 13 Ağustos 1896, s. 1034-1035.

Manastırlı Mehmet Rifat: bkz. Mehmet Rifat

Mehmet Ali:

1) *Kıta*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 578.
2) *Kıta,* C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 684.
3) *Kıta,* C.2, S. 42, 25 Haziran 1896, s. 924.

Mehmet Asım:

1) *İmla Takdiri Müsabakasından,* C.2, S.47, 13 Ağustos 1896, s. 1035-1036.

Mehmet Derviş:

1) *Nazım*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 551.

Mehmet Esat:

1) *Zemzeme-i Garam*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 660.
2) *Gazel (2 Adet),* C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 660.
3) *Neşide,* C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 684.
4) *Gazel (2 Adet),* C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 685.
5) *Gazel (2 Adet),* C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 686.
6) *Nevha,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 719.

Mehmet Hamdi:

1) *Tazarru,* C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 843.

Mehmet İhsan:

1) *Gazel,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 719.

Mehmet Kazım:

1) *Gazel*, C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 761.

Mehmet Rasih (Eskişehirli):

1) *Gazel-i Müşterek (Çatalcalı Memduh ile),* C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 596.
2) *Kıta (Farsça'dan Tercüme),* C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 799.

Mehmet Refet:

1) *Lisan-ı Osmanide Hemzenin Vaslı ve Faslı*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 657-659.
2) *Lisan-ı Osmanide Hemzenin Vaslı ve Faslı,* C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 695-697.
3) *Tasfiye-i Lisan-ı Osmanî (İzmir Gazetesi'nden)*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1056-1058.

Mehmet Rifat:

1) *Sirac-ı Saadet (Mukaddime)*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 648-650.
2) *Sirac-ı Saadet – Enva-i Ahlak,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 714-715.

Mehmet Suphi:

1) *Tevhit*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 600.

Mehmet Şefik (Zağralı):

1) *Bir Sergüzeşt*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 813-815.

Mehmet Tahir:

1) *Ekrem Beyefendi ve Malumat – Tarihçe-i Münakaşat*, C.2, S.28, 2 Ocak 1896, s.627-632.
2) *Hüsrev Dehlevi'nin Bir Neşidesi*, C.2, S.29, 23 Ocak 1896, s. 641.
3) *Mülahaza,* C.2, S.29, 23 Ocak 1896, s. 641.

Mehmet Tarık:

1) *Tahattur*, C.2, S.47, 13 Ağustos 1896, s. 1043.
2) *Nazım*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1063.

Mekki:

1) *Şarkı*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 684.

Memduh:

1) *İstemez,* C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 578.
2) *Manzume*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 579.
3) *Gazel-i Müşterek (Eskişehirli Mehmet Rasih ile),* C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 596.
4) *Nazire,* C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 761.

Mithat Bahari:

1) *Sultanselimli Hamdi Bey'in Gazeline Nazire*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 596.
2) *Gazel,* C.2, S.28, 2 Ocak 1896, s.624.
3) *Nazire-i Gazel-i İsmet*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1065.

Muallim Feyzi: bkz. Feyzi

Muallim Rifat (Kilisli): bkz. KARDAM, Kilisli Rifat

Muhiddin:

1) *Nazım*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 595.
2) *Nazire*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 815.
3) *Bir Güzel Kız İçin Söylenmiştir*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 816-817.
4) *Manzume*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 846.
5) *Gazel,* C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 878.
6) *Kıta*, C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 878-879.
7) *Geçenlerde Çam Limanında Şu Yolda Nağmesaz Olmuştum*, C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 908.
8) *Kıta*, C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 908.
9) *Kıta*, C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 954.
10) *Bir Gazelden Müfrez*, C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 955.
11) *Kıta*, C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 955.
12) *Gazel*, C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 955.

13) *Nisanda Yazmış Olduğum Gazel*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1065.

Mukbil:

1) *Şarkı*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 722.
2) *Şarkı*, C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 761.
3) *Şarkı*, C.2, S.42, 25 Haziran1896, s. 923.

Mustafa Cemal:

1) *Gazel (Fuzuli'ye Nazire),* C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 576-577.
2) *Gazel,* C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1065.
3) *Gazel,* C.3, S.49-50, 31 Ağustos 1896, s. 15.

Muzafferiddin Kemal (Edirne'den):

1) *Taklit*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 600.

Münif Paşa:

1) *Gazel*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 843-844.

Müstecabizade İsmet: bkz. İsmet

<N>

N. K. :

1) *İnsan İsteyerek mi Sever, İstemeyerek mi?*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 841.

Nazım:

1) *Şarkı*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 550.
2) *Şarkı*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 844.
3) *Şarkı,* C.2, S. 42, 25 Haziran 1896, s. 924.
4) *Şarkı*, C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 987.

5) *Gazel*, C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s.1015.
6) *Şarkı*, C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s.1015.
7) *Gazel*, C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s.1015.

Nazif Süruri:

1) *Nazire*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 718.
2) *Bahar! Bahar!* , C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 798.

Nazmi:

1) *Rübai*, C.2, S.28, 2 Ocak 1896, s.624.

Necip:

1) *Gazel,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 719.
2) *Şarkı,* C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 815.
3) *Gazel-i Müşterek (Şekip'le Birlikte),* C.3, S.49-50, 31 Ağustos 1896, s. 15.

Necip Asım: bkz. YAZIKSIZ, Necip Asım

Neşet:

1) *Sa'y – Müşterek (Osman Faiz ile ortak şiir)*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 683.

Nezih Paşa:

1) *Gazel*, C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 954.
2) *Gazel*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s.1063.

Niyazi Efendi:

1) *Manzume*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 844.

Nureddin Ramih:

1) *Victor Hugo'nun Bir Eseri*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 662-663.
2) *Gazel*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 816.

Nureddin Samih:

1) *Nazire*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 549.

<O>

Osman Faiz:

1) *Sa'y – Müşterek (Neşet ile ortak şiir)*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 683.
2) *Gazel*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 683.
3) *Kıta*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 684.
4) *Bir Meyl-i Vicdani*, C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 798-799.
5) *Manzume-i Muhabbet*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 845.
6) *Bir Gazelden Müfrez*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 846.
7) *Gazel*, C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 879.
8) *Sergüzeştimden Bir Parça*, C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 907.
9) *Gazel*, C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 908.
10) *Bir Gazelden Müfrez*, C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 954.
11) *Kıta (2 Adet)*, C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 955.
12) *Gazel*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1065.

Osman Feyzi:

1) *Gazel*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 601.
2) *Vefalı Bir Güzele*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 661.
3) *Selamete'l-insan Fi Hıfzı'l-lisan*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 661.
4) *Şarkı,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 720.
5) *Gazel,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 720.
6) *Gazel-i Müşterek*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 815.

<P>

Paçacızade Necip: bkz. Necip

<R>

Ragıp Rıza:

1) *Gazel*, C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 761.
2) *Kıta,* C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 847.
3) *Nazire*, C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 879.
4) *Gazel,* C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 988.

Ramih:

1) *Gazel*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 816.

Recaizade Mahmut Ekrem:

1) *Sanat Müşkül ise de Muaheze Âsân Değildir*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 601-602.

Recep Vahyi:

1) *Gazel*, C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 762.
2) *Manzume- i Muhabbet*, C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 799.
3) *Gazel,* C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 818.
4) *Nazire*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 844.
5) *Gazel*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 845.
6) *Gazel,* C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 878.
7) *Gazel,* C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 879.
8) *Ey Gül!* , C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 908.

Reşit:

1) *Nazire*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 982.

Rifat:

1) *Kıta (5 adet)*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 548.
2) *Şarkı,* C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 549.
3) *Muktebesat-ı Rifat*, C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 562.
4) *Muktebesat-ı Rifat*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 597-599.
5) *Lisan-ı Osmanide Hemzenin Vaslı ve Faslı*, C.2, S.28, 2 Ocak 1896, s.622-624.
6) *Muktebesat-ı Rifat*, C.2, S.28, 2 Ocak 1896, s.626.
7) *Muktebesat-ı Rifat*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 686.
8) *Asar-ı Eslaftan*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 687-688.
9) *Muktebesat-ı Rifat,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 720-721.
10) *Asar-ı Eslaftan*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 819-821.
11) *Asar-ı Eslaftan*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 980-981.

Rüştü (İbn-i Hızır):

1) *Müstezat,* C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 877.
2) *Gazel*, C.2, S.42, 25 Haziran 1896, s. 923.
3) *İyilik Unutulmuyor*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 966-967.

<S>

S. Hayreti:

1) *İmla Müsabakasından*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1052-1054.

S. S. :

1) *Kıta*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 816.
2) *Tazallüm*, C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 954.

S. Sırrı:

1) *Kıta,* C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 847.

Sadi:

1) *İnfial*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 686.
2) *Gazel*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 815.
3) *Bir Gazelden Müfrez*, C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 816.
4) *Müfret*, C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 846.
5) *Kıta*, C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 878.
6) *Enin-i İptila*, C.2, S.40, 11 Haziran 1896, s. 878.
7) *Gazel,* C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 908.
8) *Taklit*, C.2, S.42, 25 Haziran1896, s. 919.
9) *Gazel,* C.2, S.42, 25 Haziran1896, s. 923.
10) *Ey Dilrüba*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 981.
11) *Gazel,* C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s. 1015.
12) *Gazel,* C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1065.

Sadreddin Şükrü:

1) *İmla Müsabakasından*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1054-1056.

Sami:

1) *Saile-i Sagire*, C.2, S.28, 2 Ocak 1896, s.624.

Serçe:

1) *Gazel*, C.2, S.30, 31 Ocak 1896, s. 660.

Seyyah:

1) *Seyyah*, C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 902-904.

Suat Bin Necip:

1) *Gazel,* C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 954.
2) *Gazel*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s.1065.

Sultanselimli Hamdi: bkz. Hamdi

Suphi:

1) *Kıta*, C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 550.
2) *Gazel,* C.2, S.25, 12 Aralık 1895, s. 551.
3) *Gazel,* C.2, S.26, 19 Aralık 1895, s. 577.
4) *Gazel,* C.2, S.38, 30 Mayıs 1896, s. 816.

Süleyman (Kulaksızlı):

1) *Kıta*, C.2, S.43, 2 Temmuz 1896, s. 954.

<Ş>

Şakir Bey:

1) *Manzume*, C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 718.
2) *Takriz,* C.2, S.33-34, 30 Nisan 1896, s. 722.

Şekip:

1) *Gazel-i Müşterek (Necip'le Birlikte)*, C.3, S.49-50, 31 Ağustos 1896, s. 15.

<T>

Tarık:

1) *Ravzatü'l-Letaif*, C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 762.
2) *Şarkı,* C.2, S.41, 18 Haziran 1896, s. 908.

Tevfik (Selanikli):

1) *Hikâye (Adsız)*, C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 991-993.

Tevfik Amir:

1) *Fransuva'nın Tedbiri,* C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 607.
2) *Fransuva'nın Tedbiri*, C.2, S.31-32, 23 Nisan 1896, s. 697.
3) *Fransuva'nın Tedbiri,* C.2, S.39, 4 Haziran 1896, s. 854-855.

Tevfik Fikret:

1) *Bahar Teraneleri*, C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 762.
2) *Valide*, C.2, S.44, 23 Temmuz 1896, s. 982.
3) *Musahabe – Bir Şairle Bir Filozof Arasında (Şair Kısmı)*, C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s. 1015-1017.
4) *Musahabe-i Edebiye*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s. 1058-1060.

Tevfik Rıza: bkz. BÖLÜKBAŞI, Rıza Tevfik

<V>

Vakanüvis Lütfü: bkz. Lütfü

Vecihi:

1) *Takriz*, C.2, S.42, 25 Haziran 1896, s. 924.

Veli Talip:

1) *Canana Hitap*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 604.

<Y>

YAZIKSIZ, Necip Asım:

1) *Hadim Ali Paşa Hakkında Mesihi'nin Mersiyesi,* C.2, S.46, 6 Ağustos 1896, s. 1010-1011.
2) *Elsine-i Türkîye Hakkında Malumat-ı Lisaniye*, C.2, S.48, 20 Ağustos 1896, s.1060-1063.
3) *Türkçe'nin Tarihçes*i, C.3, S.49-50, 31 Ağustos 1896, s. 33-34.

Yusuf Süruri:

1) *Bedevi Kızı*, C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 599.
2) *Gazel,* C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 761.
3) *Mülemma (2 adet),* C.2, S.35-36, 14 Mayıs 1896, s. 761.
4) *Ruhum,* C.2, S.37, 23 Mayıs 1896, s. 798.

Yüsri :

1) *Gazel,* C.2, S.27, 26 Aralık 1895, s. 596.

<Z>

Zaimzade Hasan Fehmi: bkz. Hasan Fehmi

Zeynelabidin:

1) *Tahdis-i Nimet*, C.2, S.45, 30 Temmuz 1896, s. 988-989.

SONUÇ

Malumat dergisi, yayımlandığı dönemde dil ve edebiyat alanında, şair ve yazarlar için içeriğiyle tatmin eden, zengin bir kaynak olmuştur. O dönem şair ve yazarları, Batı edebiyatıyla, özellikle Fransız edebiyatıyla olan ilişkileri dolayısıyla edebiyatımıza yeni biçimler ve türler kazandırarak edebiyatımızda bir atılım gerçekleştirmek arzusundadırlar. *Malumat* ise, bu tür çabaların olumsuz neticeleri de olabileceği kaygısını güderek bu konudaki tavrını eski biçim ve temalardan yana koyar. Eski ve yeni karşıtlığının iyiden iyiye gün yüzüne çıkmaya başladığı bir devrede, edebiyatta yürürlükten kalkma alarmı veren tarzların, üslupların ve biçimlerin savunuculuğunu yapar. Fakat bu, kendini tamamen yeniliklere kapattığı anlamına gelmez. *Malumat*, yayımlayacağı edebî eserleri seçerken eklektik ve pragmatik bir tavır içerisine girmiştir. *Malumat*'ın incelenen sayılarında, özellikle iki meselenin edebiyat âleminde fazlasıyla tartışılmaya başlandığını ve bu tartışmaların neticelerinin de uzun vadede millî edebiyat oluşumunun ilk nüvelerini müjdelediğini görüyoruz.

İlk mesele, şiirde kafiye ve vezin meselesidir. *Malumat*'ın 20. sayısında yayımlanan, Hasan Asaf'ın "Burhan-ı Kudret" adlı şiirinin sebep olduğu tartışma giderek büyümüş, Recaizade ile M. Tahir arasında münakaşalara neden olmuştur. Bu kalem kavgaları zaman zaman kişiliğe saldırılara dönüşmüştür. M. Tahir, tartışmaların bu kadar büyümesinde matbuat âleminde görülen rekabet hissinin etkili olduğu ve Recaizade'nin bu tartışmalara çekilmesinde asıl aktörün *Servet-i Fünun* sahibi Ahmet İhsan olduğu fikrindedir. Yani M. Tahir, bu tartışmaların nedeni olarak *Malumat*'a karşı duyulan kıskançlık hissini göstermektedir. Sebep ne olursa olsun, *Malumat*'la girdiği bu tartışmalar neticesinde Recaizade, edebiyatta yeni bir dönemin başlamasına neden olacak tarihî bir karar alarak kendisi gibi düşünenlerin bir araya gelebileceği bir oluşumun temellerini atar. Ahmet İhsan'a Tevfik Fikret'i götürerek onun *Servet-i Fünun*'un başına geçirilmesini sağlar. Böylece edebiyatımızda yeni bir dönem başlar. *Malumat*, işte böyle

bir dönemin başlamasına neden olan dergidir. Recaizade ile M. Tahir arasında geçen şiirde kafiye ile alakalı tartışmalar, ileri tarihlerde başka şair ve yazarların da tartışmalarına konu olur. Hatta konu, kafiye ile sınırlı kalmaz, şiirde veznin de gerekli olup olmadığı münakaşa konusu olur. Müstecabizade'nin "Mülahaza" başlıklı makalesinden, şiirde kafiye ile beraber vezni de gereksiz gören şairlerin bulunduğunu öğreniyoruz. Müstecabizade, aynı yazıda Ali Ekrem'in *İkdam*'da çıkan yazısına gönderme yaparak onun kafiyesiz ve vezinsiz şiir olamayacağı yönündeki fikirlerine tamamen katıldığını belirtmektedir. *Malumat*'ın bu konudaki tavrı kesindir: Kafiyesiz ve vezinsiz şiir yazılamaz.

Malumat'ın edebiyat âleminde içinde yer aldığı tartışmalardan ikincisi, dilde sadelik meselesidir. *Malumat*, Arapça ve Farsça terkiplerin dilden atılması gerektiği yönündeki fikirlere şiddetle karşı çıkar. *Malumat*'ın bu konudaki tavrını ortaya koyan yine Müstecabizade İsmet olur. Müstecabizade, anlatılmak istenenin fikrî yönden yüceliği söz konusu olduğunda Arapça ve Farsça terkiplerden faydalanmadıkça edebî bir metin ortaya konamayacağı fikrindedir. Şiir söz konusu olduğunda terkipler olmadan ifade etmenin güçlüğü bir kat daha artmaktadır.

Malumat, ayrıca diğer dergilerde yayımlanan makaleleri dikkatle takip etmekte ve gerekli gördüklerine sayfalarında yer vermektedir. İncelenen sayılarda özellikle *İzmir* gazetesinin dili istila eden yabancı kelimelere Türkçe karşılıklar bulmak amacıyla okuyuculara, şair ve yazarlara yaptığı çağrıları içeren yazıları aynen alınmış, bu konuda gazeteye destek verilmiştir.

Dergide tercüme şiir ve yazılara da yer verilmiştir. Fransız şair ve yazarlardan, Chateaubriant, Victor Hugo, Fenelon, Paul Armand Silvestre, J.J. Rousseau ve Marcel Prevost'dan metinler tercüme edilmiştir. Ayrıca Arapça, Farsça ve Rusça'dan da şiirler çevrilmiştir.

Malumat'ın şiir konusundaki tavrı nettir. Şiir, "İlmü'l-kavafi" denilen, hangi kelimelerin kafiye olabileceği hakkında geliştirilmiş kurallar bütününe riayet edilerek yazılmalıdır. Ancak bu kurallara uyarak ortaya konmuş şiirlerin edebî açıdan üstünlükleri vardır. *Malumat*'ın bu tutumu, dergiye şiir gönderenlerin profilini de çizmesi bakımından önemlidir. *Malumat*, sayfalarında en fazla bu tür şiirlere yer vermiş, böylece daha çok divan edebiyatı geleneğinden gelen nazım şekilleri ve temalar ön plana çıkmıştır. *Malumat*, şiirde söz ve ahenk güzelliği için bu kıstasları ararken, tercüme şiirlere, *Servet-i Fünun*'da yayımlanmış şiirlere, dili biraz daha sade olan pastoral şiirlere ve bir türküye sayfalarında yer vererek konu ve biçim yönünden kısırlığı bir nebze olsun aşmayı düşünmüştür. Bilindiği üzere, Divan edebiyatı ürünlerinin genel olarak işlediği konular aşk ve tabiattır. Dergide yayımlanmış şiirlerin çoğu bu konuları işlemiştir. Fakat dergide yer alan birkaç tercüme şiir sayesinde okuyucular, mezarının başında oğlu için ağlayan ve sonunda onun yanında hayata gözlerini yuman annenin dramını, küçük bir dilenci kızın merhamet dilenişini, hasta kızının başucunda bekleyen annenin çaresizliğini hissetme imkânı bulurlar. *Servet-i Fünun*'dan alınan şiirlerle de bir tablo karşısında hislerini kaleme alan şairlerin dünyasına girmiş olurlar. Tevfik Fikret'in şiiriyle baharın gelişiyle beraber canlanan doğanın tasvirine şahit olurlar. Ayrıca köy ve çoban hayatı ile ilgili birkaç şiir okuma fırsatı elde ederler.

Sonuç olarak *Malumat*, eski edebiyata daha çok önem veren, fakat yeni tarz eserlere de soğuk bakmayan bir anlayışla yayın hayatını sürdürmüş bir dergidir. Edebiyatta çığır açan, edebiyatı yeni ufuklara sürükleyen tartışmalarda bizzat rol üstlenmiş, dilde ve edebiyatta gelişmeye önemli katkıları olan bir dergi olma özelliği taşımıştır. Bu tezin amacı, edebiyatın yenilikçi cephesinin kesin zaferiyle birlikte unutulmaya yüz tutmuş bu derginin ve emsallerinin hak ettikleri ilgiyi bulmalarını sağlamaktır.

KAYNAKÇA

Ahmet Mithat; **Müşahedat**, haz. N. Birinci, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.

AKTAŞ, Şerif; **Yenileşme Dönemi Türk Şiiri ve Antolojisi**, Akçağ yay., Ankara,1996.
AKTAŞ, Şerif; **Ahmet Rasim,** Akçağ yay., Ankara, 2004.

AKYÜZ, Kenan; **Modern Türk Edebiyatının Ana Çizgileri**, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1995.

Ali Kemal; **Ömrüm,** haz. Metin Kayahan Özgül, Hece yay., Ankara, 2004.

ANDI, M. Fatih; "Tanzimat Sonrası Türk Şiirinde Nazım Şekli Olarak Gazel", **İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, S.26, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul,1993.
ANDI, M. Fatih; **Ara Nesil Şairi Mehmet Celal; Hayatı- Görüşleri –Şiirleri**, Alfa yay., İstanbul, 1995.
ANDI, M. Fatih; **Servetifünuna Kadar Yeni Türk Şiirinde Şekil Değişmeleri**, Kitabevi Yayınları, İstanbul, 1997.
ANDI, M. Fatih, TAŞÇIOĞLU, Y., YORULMAZ, H.; **Mektuplarla Tevfik Fikret ve Çevresi**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, İstanbul,1999.

BABACAN, Mahmut; "Ara Nesilde Tenkit", Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 1993.

BAYRAK, M. Orhan; **Türkiye'de Gazeteler ve Dergiler Sözlüğü (1831-1993)**, Küll Yayınları, İstanbul, 1994.

BİNARK, Naile, ARSLANBEK, S.; **Tanzimat'tan Bugüne Türk Yazı Hayatında Takma Adlar İndeksi**, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayınları, Ankara, 1971.

BİRİNCİ, Nejat; "Ara Nesil", **Türk Edebiyatı Tarihi**, C.3, ed. T. S. Halman, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 2006, s. 89-99.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Milliyet Yayıncılık, İstanbul, 1993.

ÇELİK, Hasan; "Nilüfer Mecmuası, İnceleme, Tahlilî Fihrist, Bazı Metinler", Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 1997.

DAVISON, Roderic H.; **Turkey: A Short History**, 2. Edition, The Eothen Press, Huntingdon- England, 1988.

DEĞİRMENCİ, Ali; "Malumat Mecmuası (1-24.Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas,1994.

DEMİRAY, Kübra; "Afak, Güneş, Haver Mecmuaları, İnceleme, Tahlilî Fihrist, Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2000.

ERBAY, Erdoğan; "Maarif Mecmuası, Tafsilli Fihrist ve Bütün Şiirler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1991.

GARİPER, Cafer; "Geçiş Dönemi Nesli: Ara Nesil", **Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı**, ed. Ramazan Korkmaz, Grafiker Yayıncılık, Ankara, 2004, s.105-118.

GÖKALP, İ. Seval; “Hazine-i Fünun Dergisi, (27-52. Sayılar), İnceleme ve Seçilmiş Metinler”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2003.

GÖKÇEK, Fazıl; **Bir Tartışmanın Hikâyesi: Dekadanlar**, Dergâh yay., İstanbul, 2007.

GÖVSA, İbrahim Alaattin; **Türk Meşhurları Ansiklopedisi,** Yedigün Neşriyat, İstanbul.

HUNTZINGER, Emmanuel; “Politics of Cultural Change and Religious Discourse in the Nineteenth Century Ottoman Empire and Qajar Persia”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, 2004.

HUYUGÜZEL, Ömer Faruk; **İzmir Fikir ve Sanat Adamları (1850-1950),** Kültür Bakanlığı yay., Ankara, 2000.

JOHNSON, Aaron; “The Road to Turkish Langauge Reform and the Rise of Turkish Nationalism”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, McGill Universitesi, Montreal, 2004.

İNAL, İbnülemin Mahmut Kemal; **Son Asır Türk Şairleri**, 1-4. Cilt, Dergâh yay., İstanbul, 1988.

İslam Ansiklopedisi, Türkiye Diyanet Vakfı yay., İstanbul - Ankara.

KABACALI, Alpay; **Başlangıcından Günümüze Türkiye’de Matbaa, Basın ve Yayın**, Literatür Yay., İstanbul 2000.

KABATAŞ, Ferda Birinci; “Hazine-i Evrak Dergisi, İnceleme-Analitik Fihrist ve Seçilmiş Yazılar”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 1998.

KAPLAN, Mehmet; **Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar 1**, İstanbul, 1976.
KAPLAN, Mehmet; **Tevfik Fikret: Devir-Şahsiyet-Eser**, Dergâh yay., İstanbul, 1998.

KARPAT, Kemal; “The Transformation of the Ottoman State (1789-1908)”, **International Journal of Middle East Studies**, C.3, S.3, 1972, s.243-281.
KARPAT, Kemal; **Osmanlı’da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma**, çev. Dilek Özdemir, İmge Yay., Ankara, 2006.

KELEŞ, Reyhan Elmas; “Mektep Dergisinin İncelenmesi, Batı Edebiyatından Tercümeler (1891-1898)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1999.

KILIÇ, A. Fikret; “Ali Kemal’in Gazete ve Mecmualardaki Kültür-Edebiyat-Sanat Yazıları”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1989.

KOLCU, Ali İhsan; **Albatros’un Gölgesi: Baudelaire’nin Türk Şiirine Tesiri Üzerine Bir İnceleme**, Akçağ yay., Ankara, 2002.

KOLOĞLU, Orhan; **Abdülhamit Gerçeği**, Eylül yay., İstanbul, 2002.
KOLOĞLU, Orhan; **Osmanlı’dan 21. yy’a Basın Tarihi,** Pozitif yay., İstanbul 2006

KORKMAZ, Ramazan; “Servet-i Fünun Topluluğu”, **Türk Edebiyatı Tarihi,** C.3, ed. T. S. Halman, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı yay., İstanbul, 2006, s.102-140.

KÜÇÜK, Hülya; "II. Abdülhamit Dönemi Pan-İslamist Hareketler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 1996.

LEVENT, Agah Sırrı; **Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Safhaları**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1949.

LEWİS, Bernard; **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, (Çev. Prof. Metin KIRATLI) Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1998.

M. Tahir, Bursalı; **Osmanlı Müellifleri,** 2. Cilt, Meral yay., İstanbul, 1972.

Meydan Larousse Büyük Lügat ve Ansiklopedi, C.5, Meydan yay., İstanbul, 1990.

MUTLUAY, Rauf; **100 Soruda Tanzimat ve Servetifünun Edebiyatı (19. Yüzyıl Türk Edebiyatı**, Gerçek Yayınevi, İstanbul, 1988.

NECATİGİL, Behçet; **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü**, haz. Hilmi Yavuz-Enver Ercan, Varlık yay., İstanbul, 2004.

OKAY, Orhan; **Batılılaşma Devri Türk Edebiyatı**, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2005.

ORAL, Fuat Süreyya; **Türk Basın Tarihi**, Ankara, t.y.

ÖKSÜZ, Yusuf Ziya; **Türkçenin Sadeleşme Tarihi, Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi**, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu- Türk Dil Kurumu yay., Ankara, 1995.

ÖZGÜL, M. Kayahan; **Resmin Gölgesi Şiire Düştü**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1997.

ÖZGÜL, M. Kayahan; **Hersekli Arif Hikmet**, Kültür ve Turizm Bakanlığı yay., Ankara, 1987.

ÖZSARI, Mustafa; **Müstecabizade İsmet: Hayatı ve Eserleri**, 3F Yay., İstanbul, 2007.

ÖZKIRIMLI, Atilla; **Türk Edebiyatı Ansiklopedisi**, C.3, Cem Yay., İstanbul, 1990.

PARLATIR, İsmail; **Recaizade Mahmut Ekrem Hayatı-Eserleri-Sanatı**, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara, 1995.
PARLATIR, İsmail; **Tevfik Fikret Dil ve Edebiyat Yazıları**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2000.
PARLATIR, İsmail; **Tevfik Fikret,** Akçağ yay., Ankara, 2004.

RAMSOUR, Ernest Edmondson; **Genç Türkler ve İttihat Terakki**, Kayıhan yay., İstanbul, 2001.

SARICA, Murat; **100 Soruda Fransız İhtilali**, Gerçek Yay., İstanbul, 1970.

SEL, Semra; "Hazine-i Fünun Dergisi (2. Yıl, 1-26. Sayılar), İnceleme ve Seçilmiş Metinler", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2004.

SEVÜK, İsmail Habib; **Tanzimattan Beri Türk Edebiyat Tarihi**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1944.

SHAW, Stanford J., SHAW E.; **History of the Ottoman Empire and Modern Turkey, Vol.2, Reform, Revolution and Republic: The Rise of Modern Turkey, 1808-1975**, Cambridge University Press, Cambridge, 1977.

Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, 1-2. Cilt, Yapı-Kredi yay., İstanbul, 2003.

TOKGÖZ, Ahmet İhsan; **Matbuat Hatıralarım**, haz. Alpay Kabacalı, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993.

TOPRAK, Binnaz; **Islam and Political Development in Turkey**, E.J. Brill, Leiden, 1981.

TOPUZ, Hıfzı; **II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi**, Remzi Kitabevi, İst. 2003.

TÜMER, Cem Şems; "Mektep Mecmuası, Tahlilî Fihrist, İnceleme ve Seçilmiş Yazılar", Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 1994.

Türk Ansiklopedisi, C.19, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1971.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, C.1-8., Dergâh yay., İstanbul, 1977-1998.

Türkiye Ansiklopedisi, 1-6. C., Ankara, 1956.

UÇ, Himmet; "Farklı Bir Batılılaşma Anlayışını Temsil Edenler: Mutavassitîn", **Türk Dünyası Edebiyat Tarihi**, C. 7, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı yay., Ankara, 2006, s.407-440.

UÇMAN, Abdullah; "Dergiler Arasında: Dergâh, Hayat, Malumat ve Bilgi Mecmuaları", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, C.4, S.7, İstanbul, 2006, s.519-532.

UŞAKLIGİL, Halit Ziya; **Kırk Yıl**, C.4, İstanbul, 1936.

ÜLKEN, Hilmi Ziya; **Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi**, Ülken yay., İstanbul, 1998.

ÜNAL, Tahsin; **Türk Siyasi Tarihi (1700-1958)**, Kamer yay., İstanbul, 1998.

YÜKSEL, Murat; **Trabzon Şairleri**, C.1, Trabzon,1993.

ÖZET

CEYLAN, Harun. Malumat Mecmuası (25-50. Sayılar) İnceleme ve Seçilmiş Metinler, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2008.

Bu tez çalışmasında, edebiyatta yenileşme faaliyetleri gösteren oluşumlara karşıtlığı ön plana çıkan Malumat Mecmuası'nın; yayımlanan yazılarından yola çıkılarak kendi devrinde bu misyonu nasıl gerçekleştirdiği, edebî anlayışlardaki kutuplaşmalarda aldığı cepheye bağlı olarak dönemin edebî atmosferine nasıl katkı sağladığı ele alınmaktadır.

"Giriş Bölümü"nde; Malumat Mecmuası'nın yayımlandığı dönemin siyasi, sosyal ve kültürel panoraması çizilmiş, bu dönem hakkında araştırma yapan değişik araştırmacıların görüşleri doğrultusunda bu devrin göze çarpan önemli hususiyetleri belirtilmiş ve değerlendirilmiştir.

"1. Bölüm"de, aynı dönemde yayımlanan diğer dergilerden bahsedilmiş, dergilerin muhtevaları da kısaca belirtilerek toplumun o dönemdeki kültürel talepleri ve yönelimlerine ışık tutulmaya çalışılmıştır.

"2. Bölüm"de, derginin yayın amacı, ilkeleri, şekil özellikleri, işlediği konular ele alınmış, derginin yazar kadrosu, hakkında bilgilere ulaşılabilenler doğrultusunda tanıtılmıştır.

"3. Bölüm"de, dergide yer alan edebî yazılar türlerine göre sınıflandırılmış ve değerlendirilmiştir.

"4. Bölüm"de, dergiden seçilerek hazırlanan metinler yayın düzenine riayet edilerek Latin harflerine çevrilmiştir.

"5. Bölüm"de, dergide yayımlanan yazıların kronolojik indeksi verilmiştir.

"6. Bölüm"de, edebî yazıların yazarlarına göre alfabetik indeksi sunulmuştur.

Bu çalışmayla mecmuaların edebiyat alanında gerçekleştirdikleri değişimler, atılımlar, öncülükler çerçevesinde, Tanzimat'la Servetifünun arasında kalan dönemin mahsulleri olan dergilerden Malumat'ın edebî faaliyetlerini sunmaya çalıştık. Mecmua, yayın hayatı boyunca yeni tarz

eserlerden ziyade eski edebiyat ürünlerinin sergilendiği bir yayın organı olmuş, edebiyattaki değişmelerle beraber zaman içinde kendine şiar edindiği edebî görüşler geçerliğini yitirmiş ve bu nedenle gündemden düşmüş, unutulmaya terk edilmiştir. Sonuç olarak, edebî yönden kaliteli sayılabilecek eserlerin yer aldığı bu mecmuanın incelenmesi, o dönem şair ve yazarlarının edebiyata kattıklarının ortaya çıkarılması ve hatırlanması açısından bir hayli önem arz etmektedir.

Anahtar Sözcükler:

1. Malumat Mecmuası
2. Ara Nesil
3. Baba Tahir
4. Edebiyat Dergileri
5. II. Abdülhamit Dönemi

ABSTRACT

CEYLAN, Harun. Malumat Journal (25-50. Issues) Survey and Selected Texts, Master Thesis, Ankara, 2008.

This dissertation examines how Malumat Periodical tried to fulfill a mission of being against new literal tendencies and styles at the time of its publication and how it contributed the literal atmosphere in relation to its stance towards the polarizations seen in literary visions.

In the “Introduction” part, the political, social and cultural panorama of its publication period is given and according to some researchers’ studies prominent features of this era are pointed out and evaluated.

In the “1. Chapter”, other periodicals in the same era are introduced and by mentioning their contents cultural demands and tendencies of the society of that time are enlightened.

In the “2. Chapter”, the mission, principles, formal properties and content of the periodical are presented. In addition to this the writers of the periodical are introduced.

In the “3. Chapter”, literary texts in the periodical are classified and evaluated according to their genres.

In the “4. Chapter”, texts chosen from the periodical are transcripted from Arabic to Latin alphabet.

In the “5. Chapter”, the chronological index of the texts is given.

In the “6. Chapter”, the alphabetical index of the literary texts according to their writers is presented.

By this study it is aimed to present the literary activities of Malumat Periodical which was in favor of classical literary works and was forgotten in time as the writers’ literary conceptions were changing and new approaches and styles were being used. In conclusion, it is important to examine this periodical in which there were qualified literary texts in order to expose and remember the contributions of the writers of that time to the literature.

Key Words:

1. Malumat Journal
2. Interval Generation
3. Baba Tahir
4. Literature Journals
5. The reign of Abdülhamit II